

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
ששי

לקוטי תורה
תורת שמואל

שער שלישי

הוצאת והכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

ספר תרל"ו

לכ"ק אדמו"ר
אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת
מוהר"ר שמואל
זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע מליובאוויטש

„הנחות" בנו
כ"ק אדמו"ר
אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת
מוהר"ר שלום דובער
זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"י

על ידי מערכת

„אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאה
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א
שנת המאה להסתלקות-הילולא כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע

פסוקים ומרז'ל, נכתבו בשינויים (ומשנים לפעמים הפשט) לגבי ה"מקור" (ולפעמים — ע"ד הנ"ל בחסר ויתיר):

(2) הרבה תיבות (ובפרט אלו שנכתבו באידית), נכתבו בהכ"ק שלא כהרגיל עתה (וב"אידית" — נוקד בד"כ בכ"ק (משא"כ בדפוס));

(3) בריבוי מקומות בכ"ק זה, קשה לדעת בבירור אם נכתבה תיבה ביו"ד או בוא"ו.

ולכן: לבד בנוגע להחילוקים שמאות י' לאות ו' ולהיפך (שכרוב הפעמים, נדפס כאן כהרגיל עתה — ולא הערנו עד"ז בהערות) — נדפס כאן הכל בדיוק כפי שהוא בהכ"ק, וצויינו רוב השינויים הנ"ל בהערות — עם "תיקונים" בדרך אפשר (ובפרט — במקום שמבלי ה"תיקון" (שבדרך אפשר) קשה הקריאה).

(ולהעיר: בכ"מ בכ"ק זה, נכפלה תיבה א' או יותר — על אתר; ולפעמים נכתבה מתחילה במקום א', ואח"כ עשה בכ"ק סוגריים וכיו"ב — סימן למחיקה, וכתבה במקום המתאים. והערנו כאן רק על ההכפלות הנ"ל שעל אתר).

— נוסף להערות מסוג הנ"ל (ומהסוג דלעיל ס"ג), באו כאן גם ציונים לפסוקים מרז'ל כו' ודרושי דא"ח — השייכים להענינים המובאים בהמאמרים.

• • •

ה"מפתח" למאמרים (הנחות) אלו, בא (כנ"ל) בראש הספר.

מערכת "אוצר החסידים"

הנחות אדמו"ר מהורש"ב

○

בס"ד פ' וירא

מים רבים לא יוכלו לכבות אהבה ונהרות לא ישטפוהו גם אם איש את כל הון ביתו באהבה בזה יבזו לו, וצ"ל והלא אהבה אינו בגדר כיבוי דכשאדם אוהב את אחד ואח"כ כשמתבונן שעשה לו איזה רעה נסתר האהבה ונהפך אבל מים א"י לכבות אותה ובנוסח הפייט אומרים זכור אב נמשך אחריו כמים אב הוא אברהם שהי' מרכבה למדת החסד והוא אהבה ונמשל למים ואיך אפשר למים לכבות מים ומים אינו בגדר כיבוי דכשמים הולכים בחזק אוחזין אותו אבל לא כיבוי ואדרבה מים רבים צריכים לחזק את האהבה ומהו רבנות דמים לא יוכלו לכבות אהבה ומאחר שאומרי' זה בל' רבנות משמע שהוא רבנות וצ"ל מהו. אך הענין דהנה דקדיק לומר מים רבים הוא טרדת הפרנסה וריבוי המחשבות בעניני עוה"ז, דכתי' רבת מחשבות בלב איש הטורדות ומבלבלות את האדם ומייגעין אותו ומטילין לו ספיקות בכל פרט ופרט עד שא"י מה לעשות אם עסק זה או אחר ובעסק זה גופא אם לעשות כך או כך והר"ע טרדת השכל והשכל הוא בראש וכשיונח בראש לעשות דבר זה ניוז כל גופו ואבריו ורצונו לדבר זה ואח"כ כשיונח בראש דבר אחר ניוז כל גופו ואבריו לאותו דבר ונשאר בספיקות ונמצא בטל ממלאכתו לגמרי ומוסיף יגון על יגונו לכן א' החכם אין לך שמחה גדולה יותר מהתרדת הספיקות דכשהוא בספיקת וא"י מה לעשות אם דבר זה או ד"א ובעסק זה גופא אם לעשות כך או כך ונמצא בטל ממלאכתו ואין לו

בס"ד פ' וירא : ד"ה זה הוא — התחלת המשך הגודע מ"ר תרל"ו (גודפס בספר בפ"ע), אבל — בכמה שינויים (גם בסדר) ובחסר ויתיר (ובפרט ההתחלות וסיומים דהמאמרים שאינם בגודפס — ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"פתיח דבר" שם). והשתדלנו להעיר ע"ז, ובעיקר — בהוספות ענינים וכיו"ב (חוץ מהתחלת (וסיום) מאמרים, שמוכן מעצמו שהן הוספה), ונסמן בההערות : "הוספה".

מים רבים . . . יבזו לו : שה"ש ח, ז (ושם : ישטפוהו אם יתן איש).

דכשאדם . . נסתר האהבה : הוספה.

ובנוסח הפייט : תפלת גשם.

אברהם . . החסד : פרדס שכ"ב פ"ד. ספר הבהיר סקצ"א. אגה"ק סט"ו. תו"א

סח, א. ובכ"מ.

ואדרבה מים כו' : ראה בהגדפס שם ע' א' ובהערה ג שם.

דכתי' רבת כו' : משלי יט, כא (ושם : רבות).

א' החכם : ראה שו"ת הרמ"א ס"ה בתחלתו : כמאמר החכם כי לא טעם . . שמחת ספיקות והתרמת.

דכשהוא בספיקת : אוצ"ל : דכשהוא בספיקות.

ההצטרפות שלו וכשאחד אומר לו עשה מתירו אותו מהספיקות וזהו מים רבים כמו שמים נידא כן השכל נמשך אנא ואנא, ועי"ל באי"א קצת ובאמת הם קרובים זל"ז דאמרו"ל מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה ופי' רבינו מרובים צרכי עמך מחמת שדעתם קצרה מחמת קוצר הדעת לכן מרובין צרכיו דאם ה' לו דעת חזק וידוע דדעת הוא ענין התקשרות באלקות ולא ה' מתאוה כלל לד"א דכתי' לתאוה יבקש נפרד להיותו נפרד לכן לתאוה יבקש דאם ה' מקושר בדבר אחד לא ה' מתאוה לדברים אחרים או מחמת שהוא מקושר באלקות שא"ד אינים תופסים מקום כלל ונמצא הוא סדר השתלשלות שלשלת אחוזות. זו בזו למה הוא מתאוה לד"א מפני שהוא נפרד ולמה הוא נפרד מפני קוצר הדעת. וביאור הענין דהנה חכם אחד כ' דמציאת הרע הוא יותר ממצאת הטוב דכשתקיש עונג האדם ומנוחתו כל ימי חיותו נגד הצער והתבל' קשים וביטל האברי' ומומין וצרות כל ימי חיותו ימצא שמה שנברא האדם הוא רק נקמה להיות. נוקם ממנו ובאמת הוא שטות גדול וכבר השיג עליו הרמב"ם והראה שחקירה זו אין לה מקור כלל ובאמת הוא שטות גדול דכל רע הבאה לאדם מגזירת המקום כמו רעידת הארץ שהוא הריסת בתים והזק לב"א וברקים ורעמים וחוסר אבר הבאה לאדם מחמת גזירת המקום הוא מעט מהמעט (זיער ועלטון) כמעט אחד מריבוי רבבות ורוב רעה בא לאדם מחמת עצמו כמ"ש שיחת לא לו שיחת הבא על אדם לא מהקב"ה הוא רק כמו שפירש שלמה אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו פי' אולתו גרם לו זאת דאם ה' מסתפק במועט בלחם לאכול ובגד ללבוש כמו שביקש יעקב ולא פירש איזהו לחם ואיזהו בגד רק מה שנק' בגד ומה שנק' לחם כמ"ש השליך על ה' יהבך והוא יכלכלך מכלכל חיים בחסד לא ה' בא לידי נזק כלל אבל אם הוא רוצה להשתוות עם העשיר ולהשתמש בכלי כסף דוקא והרי הוא סכל שוטה למה לא ירצה בכלי זהב או מנופך או מספיר או מאודם שהוא טוב יותר ולרצון אין שיער כלל ומחמת רצון זה הולך במרחקים ופורש בים

עשה מתירו. . אנא ואנא : אוצ"ל : עשה כך מתיר. . אנא ואנא.

דאמרו"ל : פיוס בתפלת נעילה. ועגיב ברכות כט, ב.

ופי' רבינו : בנדפס (סע"א) מציין לחו"א ד"ה ויאבק (והוא שם כו, רע"ג).

דעת. . התקשרות : ראה תגיא ספ"ב.

ולא ה' : אוצ"ל : לא ה'.

דכתי' לתאוה כו' : משלי יח, א.

שא"ד : ר"ת : שאר דברים.

אינים תופסים : אוצ"ל : אינם תופסים.

דהנה חכם אחד : ראה בכ"ז מו"נ ח"ג פ"ב.

זיער ועלטון : כ"ה בכ"ק (ווי' הא' צרו"י). ואוצ"ל : זיער ועלטון.

כמ"ש שיחת לא לו : האוינו לב, ה (ולהעיר מדע"ז מבעה"ת שם). ובפסוק : לו לא

(וראה גם פרש"י שם ד"ה בניו).

שפירש שלמה אולת כו' : משלי יט, ג (ושם) (וכצ"ל לכאור' גם כאן) : יזעף לבו.

בלחם. . שביקש יעקב : ויצא כה, ב.

כמ"ש השליך כו' : תהלים נה, כג (ושם : השליך).

מכלכל חיים בחסד : גוסס ברכה ב' דשמו"ע.

ואם גיזק אזי על ה' יזעלף לבו למה עשה לו ככה או שיש מן מרגליות שמצואי' בים וצריך אחד לירד בים על התהום בצלוחית וידוע דצלוחי שטבלה דרך פיה לא עלתה לה טבילה מפני שאין המים נכנסים לתוכה והאדם יושב בצלוחית זה והאזיר הוא שואב מהשפופרת יוצא מהצלוחית למעלה מחוץ לים ויש בזה ב' סכנות מצויות הא' דהכלי צריך להיות מזכוכית כדי שיראה מה שסביב לו דשטח הכלי הוא קטן וצריך לראות מה שסביב לו ויש דגים גדולי' השטים בים ושמא ישברו הזכוכית הב' שמא יפסוק החבל דטבע המים שהוא אוכל את החבל הג' שמא ירדו אותו על אבן וישבר הזכוכית דמים מכסה על האבן ואינם רואים אם יש שם אבן או לא ומי שירד ואירע לו אחד מסכנות הג"ל מי לו החייב בזה הלא הוא בעצמו דאם לא ה' יורד בים לא ה' בה לידי נזק כלל וזהו אולת אדם תסלף דרכו שהוא בעצמו החייב בזה (ניט קיריך ועסטו ניט גיזק וערין) ואח"כ אם גיזק אזי על ה' יזעלף לבו למה עשה לו ככה הגם שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה מ"מ הרי הוא בעל בחירה ולמה לא בחר במדת ההסתפקוס הרי מבואר שכל הרעות הבא על האדם הוא בעצמו חייב בזה ולא הקב"ה, ותמורות מה שהחכם אומר שהאדם לא נברא אלא כדי לנקום ממנו רואים אנו שהוא היפך לגמרי דאנו רואים כל מה שמוכרח לאדם יותר הוא בנמצא יותר כמו האכילה ושתייה שהשתייה מוכרח יותר מאכילה דאדם יכול לחיות בלא אכילה ב' ואפי' ד' ימים אבל אם יאכל ולא ישתה אינו יכול לחיות לכן אנו רואים שהמים הוא בנמצא יותר בכל מדינה ומדינה ובכל המקומות ולא יש שטח מקום שלא יהי' בו מים ואפי' במקומות שיש מים מעט מ"מ כשיחפרו שם יש ג"כ מים מפני שהוא מוכרח יותר, גם אנו רואי' ההפרש בין מים לאוכל דעבור מים צריכין לשלים ועבור מים א"צ לשלים וכל תשלום המים הוא מחמת הטורח דצריכין לילך לנהר לשאוב אבל מי שהולך במים בעצמו לנהר לשאוב אינו משלים כלום וכמ"ש אכל בכסף תשברו מאתם ואכלתם וגם מים תכרו מאתם ושתיתם

יזעלף . . מן מרגליות : לכאוי' צ"ל : יזעף . . מין מרגלית.
 שמצואי' בים : אוצ"ל : שמצויי' בים (או : שמצואי' בים).
 וידוע דצלוחי כו' : ראה מקואות פ"י מ"א (ולכאוי' צ"ל : דצלוחית).
 בזה ב' כו' : אוצ"ל : בזה ג' כו'.
 ירדו אותו : אוצ"ל : יורידו אותו.
 ה' בה . . קיריך . . יזעלף : כ"ה בכ"ק (בקורף שזאית). ולכאוי' צ"ל : ה' בא . .
 קריך . . יזעף.
 שאין אדם כו' : חולין ז, סע"ב.
 במדת ההסתפקוס : לכאוי' צ"ל : במדת ההסתפקות.
 בלא אכילה . . ואפי' ד' ימים : ראה רמב"ם ה"ל שבועות פ"ה ה"כ. טוש"ע
 יו"ד סרל"ן ס"ד.
 יאכל ולא ישתה כו' : ראה שבת מא, א : אכילתו דם.
 דעבור מים : כ"ה בכ"ק. ולכאוי' צ"ל : דעבור אוכל.
 לשלים . . לשלים . . משלים : לכאוי' צ"ל כאן (ועד"ז כ"פ לקמן) : לשלם . .
 לשלם . . משלם.
 במים בעצמו לנהר : צע"ק הלשון. ואולי "במים" מיותר.
 וכמ"ש אכל כו' : דברים ב, ו (בשינוי קצת).

ומאי וגם מים פי' וגם מים שהוא דבר הפקר מ"מ תכרו מאתם, גבי אוכל לא נא' גם דדרך לשלים גמול אוכל אבל מים שאין דרך לשלים עבורו מ"מ. תכרו מאתם ואיתא בפ"י הטעם כדי שלא יהנה מהם כדי שלא יוכל הסי' לשלוט עליהם הרי מבואר מהפסוק דמים שהוא דבר המוכרח הוא דבר ההפקר רק ששם ציוה הקב"ה לשלים עבור מים מטעם הג"ל וכ"ז הוא מחמת שהוא דבר המוכרח יותר מאכילה ותאווה שהוא מוכרח יותר מים שאין אדם יכול לחיות בלא אוויר לכן אנו רואין שהוא בנמצא יותר מהמים וא"צ לילך לשאוב אותו כמו מים ואינו שייך שיאמר האדם אילך ואשאב אוויר זה אינו שייך כלל מפני שהוא שוה בבית כמו מבחץ וחוקרים אומרים שהאוויר הוא שוה בבית ובחץ מחמת להיותו עצם דק ואין לפניו הסתר כלל וגם א"צ לשלם עבורו ורא"י מפסוק הג"ל שלא ציוה להם לשלים עבור האוויר מפני שהוא דבר המוכרח יותר וזהו ענין חניקה שסותמין ממנו האוויר איזה מינוטין לכן הוא חפשי לכל אבל בגדי' יקרים שאינו מוכרחי' דבגיו' כבשים יתחמם ולמה לא בגדי' מעורות חית יקרי' ואפי' בגדי' פשוטי' הם ג"כ אינו מוכרחי' כ"כ דיכל לחיות גם אם ילך קרוע ובלוע וכ"ש בגדי רקמה ומשי לכן הם יקרי' ובית דהוא אינו מוכרח יותר מן הבגדי' דיכול להיות בדירות חבירו לכן ביוקר יותר מבגדי' וכ"ש כלי כסף וזהב ונופך וספיר ואודם דאינו מוכרחי' כלל לכן הם עולי' בדמי' יקרי' נמצא מבואר דכ"ד שהוא מוכרח הוא בנמצא וגם בזול ודבר שאינו מוכרח כ"כ הוא ביוקר ואם נא' כמו שהחכם אומר דבריאת האדם אינו כדי לנקום ממנו הי' צ"ל דמים יהי' ביוקר מאכילה ואויר עוד יותר מהמים אלא כל מה שמוכרח לאדם הוא בזול ומה שאינו מוכרח א"צ לרצות כלל וזהו אולת אדם תסלף דרכו דלמה לו לרצות בכלי' מגופך ואודם וספיר ואם גיוק אח"כ על ה' יזלעף לבו למה עשה לו ככה ובאמת לא מהקב"ה זאת דאלקי' עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים דכל מה שמוכרח לו הוא בזול ואם הי' מסתפק במועט לא הי' בא לשום דבר והמה בקשו חשבונות רבי' דוקא כלי כסף וזהב ונופך ואודם וספיר ובגדי רקמה ומשי והולך במרחקי' עד שממלא תאוות לבו הורי' ולכן גיוק נמצא הוא בעצמו חייב בזה וכמ"ש מידכם היתה זאת וכת"י משחית נפשו הוא יעשנה וזהו מרובי' צרכי עמך ודעתם קצרה ויש בזה ב' פירושי' הא' דמחמת קוצר הדעת דאינו מתבונן כלל דכשיתבונן וכי כדאי לעמוד נפשו וגופו בסכנה בכדי שימלא תאוות לבו ובאמת הוא טובה המדומה דאינו אלא עד שיורגל בזה אבל לאחר שירגל עצמו בזה

ואיתא בפ"י : ראה פנים יפות דברים שם (ושם, ד).

הטעם כו' : ראה בנדפס ע' ר' ובהערה טו.

עבור מים . . יוחר מים : אוצ"ל : עבור מים . . יוחר ממים.

וחוקרים אומרים : ראה בנדפס ריש ע' הג"ל ובהערה טו (נדפסה בטעות שם ע' ג').

ולמה לא . . חית . . דיכל : לכארי צ"ל : ולמה לו . . חיות . . דיכול.

אינו כדי לנקום : לכארי צ"ל : הוא (או : אינו אלא) כדי לנקום.

יזלעף לבו : לכארי צ"ל : יזעף לבו.

דאלקי' עשה כו' : קהלת ז' כט (בשינוי לי קצת ושם : חשבונות).

וכמ"ש מידכם כו' : מלאכי א. ט. ולהעיר ממ"ש בהנדפס (ס"ע הג"ל) ובהערה יו.

וכתי' משחית כו' : משלי ה. לב.

אין לו שום טובת הנאה מזה כלל אדרבה שמא יחסור לו אחד מהדבריי הנ"ל שיש לו מזה צער אבל מי שאין לו מתחילה אין לו שום צער מזה ואם הי' מתבונין לא הי' מתאוה לבו לדבר זרי' רק שאינו מתבונין וזהו מפני קוצר הדעת ופי' הב' מפני קוצר שאין לו התקשרות לאלקות דכתי' וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה פי' שיוזכרו שהוי' אלקיך אזי בכל אשר תעשה לאו דוקא במה שילך למרחקי' ויפרוש בים עי"ז דוקא ירויה דיכול לישב בביתו בשקט ובשלוח וה' ישלח לו מה שהוא צריך מאן דיהיב חיי יהיב מזונא רק שצריכי' עשיית כלי מ"מ כלי קטן ג"כ ולמה לו להרחק נדוד וכי' אימתי כשיזכור שהוי' אלקיך ומפני שאינו מתבונין כלל לכן הוא מרחק נידוד וזהו מפני קוצר הדעת, וזהו לתאוה יבקש נפרד מלבד מה שנת' שהוא מפני קוצר הדעת יש בזה עוד גבה עינים ורחב לבב שרוצה להשתוות אם העשיר להשתמש בכלי וכלי זהב או מאודם או מנופך או מספיר וזה אינו משים אל לבו כלל מפני זכה לדברים אילו מי מפני תורתו או מפני שהוא ירא שמים או מפני שמתנהג במדת חסידות רק שאינו שזה אינו משים אל לבו כלל רק חפצו למלאות תאוות לבו ולילך במרחקי' ולפרוש בים שכשירויח הון רב יהי' ג"כ בין המכובדי' ורוצה להשתוות אם המכובד הגם שהוא זכה זה ע"י תורתו או ע"י שהוא ירא שמים זה אינו מתבונין כלל והו"ע הגסות שבו והי' כמו גלי ים שאנו רואים שלפעמים נגבה מן הים כמו הר גבוה והוא מפני יסוד הרוח שבו שהוא מגביר על יסוד המים שטבע המים לילך ממקום גבוה למקום נמוך וטבע הרוח מגביר על טבע המים הרי שדבר הזר מגביר כמו בגסי רוח הרוח שבו מגביר עליו וכמו שאנו רואין במים כשהם נגבים מיד הן נופלים כמו"כ גבי רשעי' כתי' ורשעי' כים נגרש שמיד נופלי' אדרבה שמוה בא לידי חולי שמתנגע מטורח הדרך דלאו בכל יומי אתרחיש ניסא דכאן צריך לב' הצלחות יותירות הא' שלא יוזק דהוא הולך במרחק ופורש בים ואפשר שיוזק ולכן הפורשי' בים צריכי' לברך

לדבר זרי' : אוצ"ל : לדברים זרי'.

ופי' הב' : בנדפס (ע' ה'), שזהו עיקר הפירוש.

קוצר שאין : אוצ"ל : קוצר הדעת שאין.

דכתי' וברכך כו' : ראה טו, יח.

מאן דיהיב כו' : ראה תענית ח, ב.

מרחק נידוד : אוצ"ל : מרחק נדוד.

וזהו לתאוה כו' : מכאן — פ"ב בנדפס.

אם העשיר . . בכלי וכלי זהב : לכאוי' צ"ל : עם העשיר . . בכלי כסף וכלי זהב.

מפני זכה לדברים אילו מי : לכאוי' צ"ל : מפני מה זכה לדברים אלו אי.

רק שאינו שזה : לכאוי' צ"ל : רק שזה.

אם המכובד . . על יסוד : לכאוי' צ"ל : עם המכובד . . על יסוד.

כמו בגסי . . כשהם נגבים : לכאוי' צ"ל : כמו כן בגסי . . כשהם נגבהים.

כתי' ורשעי' כו' : ישעי' נז, כ (ושם : והרשעים).

דלאו בכל יומי כו' : פסחים ג, ב. זח"א קיא, ב.

הצלחות יותירות : לכאוי' צ"ל : הצלחות יתירות.

ולכן הפורשי' . . הגומל : ברכות נה, ב. טושי"ע או"ח ר"ס ריט.

ברכת הגומל דכל הדרכי' בחזקת סכנה הב' שמא ילך במרחקי' ויפרוש בים ולא ימצא מה שהוא חפץ וכשיתבונן מה זכות יש לו שיעשה לו ב' הצלחת הנ"ל רק וזון לבו הושיאו הגם שהולך במרחקי' ופורש בים מ"מ שלום יהי לי כי בשרירות לבי אלך נמצא שהוא בעצמו חייב וההפרש בין מדת ההסתפקות לרצונות הוא ההפרש שבין רה"י לרה"ר דאית' בלקוטי הש"ס מה"ריו"ל שרה"י הוא אצילת ורה"ר הוא עשי' ובפע"ח אית' חכם אצ"י רשע עשי' ומה שיך רה"י ורה"ר לאצ"י ועשי' דאית' במאו"א רה"י שהוא ש' מ"ה גבוה יו"ד ורחב ד' יו"ד הם ע"ס וד' הם ד' אותיות פשוטי' וכשאדם משים עצמו רה"י ומסתפק במועט אני הוא רה"י ומקושר לאלקות אבל רשה"ר הוא טורי דפרודא ושעורו י"ו יו"ד הוא נקודא אחת וא"ו הם וא"ו נקודות דתתו שנפלו בשבה"כ ונעשה מזה רבים וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות אהבה האהבה מוסתרת שיש בבאו"א מישראל זה א"י לכבות רק כתי' אם תעירו תעורורו את האהבה עד שתחפץ פי' שיחפץ לצאת ממאסר הגוף המונעו ומעכבו ונותן כח לנה"ב להתגבר על הנה"א ויוכל לבוא לבחי' ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך רק שצריכי' לעורר זה וזהו דכתי' אם תעירו תעוררו את האהבה והוא ע"י התבוננות כשיתבונן כי עמך מקור חיים דאפי' מקור החיים ומקור התענוגי' הוא טפל ובטל לך ועי"ז יבוא לאהבת בכל לבבך בשני יצריך שאפי' היצה"ר יהי ג"כ תשוקה לאלקי' דהיצה"ר הוא כח המתאוה ול"ד רע רק שמצירי' בו ציור

דכל הדרכי' כו' : ירוש' ברכות פ"ד הי"ד קה"ר פ"ג ב (כ).
הצלחת הנ"ל . . הושיאו : אוצ"ל : הצלחות הנ"ל . . השאנו
שלום יהי . . אלך : לי הפסוק — נצבים כט, יח.
וההפרש בין כו' : מכאן — פ"ג בנדפס.

לרצונות הוא : אוצ"ל (וראה הסגנון בנדפס) : לרצונות הנ"ל הוא.
בלקוטי הש"ס : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם (הערה כב. ובטעות נדפסה

בעי' ה').

מה"ריו"ל . . אצילת : לכאור צ"ל : מהאריו"ל . . אצילות
ובפע"ח : בנדפס שם ע' ו' מציון לשער חהמ"צ (והוא שם פ"ו).
דאית' במאו"א . . פשוטים : בנדפס שם מציון למאו"א ר, כב (ולהעיר, דכאן מביא
ממאו"א כהפירוש במאו"א שמפרש בנדפס).
רשה"ר הוא . . י"ו : מאו"א שם.

כתי' אם תעירו כו' : בנדפס (ריש ע' ז'), מציון כ"ק אדמו"ר שליט"א לשה"ש
ג, ה (וכי"ה שם גם לפניו — ב, ז. ובשניהם : אם תעירו ואם תעוררו גו'). ולכאור אין
נפק"מ בין הפסוקים. ואולי אפ"ל, שהפסוק המצוין בנדפס בא בהמשך למ"ש מצאתי
את אהבה נפשי גוי, שמדבר (ראה לקו"ת דאה לב, ד) בנוגע לגילוי האהבה לאלקות.
ונותן כח לנה"ב . . הנה"א : זהו המשך הביאור במאסר הגוף (וכי"ה הלשון בנדפס
שם — ריש ע' ז').

ויוכל לבוא כו' : המשך הביאור לשיחפץ לצאת" (וכי"ה בנדפס שם).
ואהבת את . . בשני יצריך : ואתחנן ו, ה. ברכות נה, א (במשנה).
כי עמך . . דאפי' כו' : תהלים לו, י. וראה לקו"ת תוריע כ, א"ב ובכ"מ.
יהי ג"כ . . דהיצה"ר הוא כו' : אולי צ"ל : יהי לו ג"כ . . דהנה"ב הוא כו'.
ובנדפס : התאב כו' פשוט (ולא נזכר היצה"ר).

ול"ד : רית : ולאו דוקא.

שמצירי' . . לציר : לכאור צ"ל : שמצירי' . . לציר.

רע ויכולי' לציר ציור טוב ג"כ וגם כשיתבונן כי ב"ה הוי' צור עלמים ביו"ד
נברא העוה"ב ובה"א נברא העוה"ז ובמה יחפון יותר אם בדבר שנתהוא מב'
אותיות או בדבר שבב' אותיות שלו נתהוו דברי' אלו מי לי בשמים ועמך לא
חפצתי בארץ שא"צ לחפון לא געה"ת ולא געה"ע רק אלקות וכשיתבונן זה
אזי מים רבים לא יוכלו לכבות האהבה מוסתרת שיש בכאו"א מישראל ולא
עוד שיכל לבוא לבחי' ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך:

בס"ד פ' חיי

רשפיה רשפי אש שלהבת יה, קאי על נפש אלקית שבטבע תולדתו יש לו
אהבה לאלקו'. והנה לפני פסוק זה כתי' מים רבים לא יוכלו לכבות
אהבה ונת' דמים רבים הוא מה שהאדם טרוד בעניני עוה"ז וטרדת הפרנסה
ופי' הפשוט הוא אפי' מה שהאדם טרוד בעניני עוה"ז אפי' דבר הרגיל נק'
ג"כ מים רבים הגם דאית' בפר"א דכל תורה שאין עמה מלאכה כו' מ"מ אית'
עשה תורתך קבע ומלאכתך עריא וע"ז נא' מים רבים לא יוכלו לכבות אהבה
דאהבה אבה הוא ל' רצון ומאחר שיש לו רצון לד"א א"א שיהי' לו רצון
לאלקות דאחד מניע לחבירו דכמו שאנו רואים באדם שיש לו ב' רצונות
שניהם הם רפויים וזה אות ומופת שאין לו רצון לאלקות מה לא יוכלו לכבות
את האבה מוסתרת שיש בכאו"א מישראל מחמת רשפיה רשפי אש שלהבת

בי"ה כו' העוה"ז: ישעי' כו, ד. מנחות כט, ב. ב"ר פיי"ב, י. וראה גם אוה"ת נ"ך
(ע"פ) ח"א ע' רז ואילך ובהנמקן שם.
דבר שנתהוא: לכאו' צ"ל: בדבר שנתהוה.
מי לי כו' שא"צ לחפון כו': תהלים עג, כה. לקו"ת אמור לא, ג. ובכ"מ.
עוד שיכל לבוא: אוצ"ל: עוד אלא שיכול לבוא.

רשפי' כו': שה"ש ה, ו. מכאן — פ"ד בנדפס (ובמפתח שבסוף הספר שם — שהד"ה
דפ' חיי מתחיל מפי')
לפני פסוק זה כו': לכאו' צ"ל: אחרי פסוק זה — שם, ז (ושם: את האהבה).
ונת' דמים כו': רד"ה שלפניו.
אפי' דבר: בכי"ק נמחק קצת, ואולי: אפי' בדבר.
הגם דאיתא כו' (עד „ובחי' אהבה" — הנסמן לפ"ה): הוספה.
דאית' בפר"א: אבות פ"ב מ"ב.
איתי עשה כו': אבות פ"א מט"ו. רמ"א ביו"ד סכ"א. הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ב.
ומלאכתך עריא: לכאו' צ"ל: ומלאכתך עראי.
דאהבה. . . רצון: ראה לקו"ת ואתחנן ב, ג. וראה גם מצות אהבה (בסו"ס
דרמ"צ) פ"א. ועוד.
דאחד מניע: אולי צ"ל: דאחד הוא מניעה.
מה לא יוכלו: אולי צ"ל: מ"מ לא יוכלו.
את האבה: לכאו' צ"ל: את האהבה.

יה שלהבת הוא שלהבת הקשורה בגחלת וכמו"כ למטה רשפיה רשפי אש כמו שלהבת י"ה ובחי' אהבה זו אית' במדרש בב' מקומות בפ' ויקהל ובשה"ש על מקומו ובתרגום שהוא מה דכתי' אהבתי אתכם אמר ה' והוא אהבה הבאה מלמעלה ורבינו פי' הוא בחי' אהבה מוסתרת שיש בכאוי"א מישראל וצ"ל איך הם פי' באופן אחר והוא פי' באופן אחר אך באמת שניהם דבר אחד הם דשורש האהבה מסותרת הוא מאהבה הבאה מלמעלה ואית' בזהר דשורש האהבה הוא מש' הוי' י"ה הם תרין ריעין דלא מתפרשין אשתכח כחודא חיבבותה דלהון ובמאוי"א אית' נמי אהבה ה' ראשונה בינה ויה' הוא ג"כ אהבה וההפרש הוא בין ריעין לדודין דודין הוא לפרקין אבל בפרק הוא התדבקות ואהבה צריך דבר הנאהב וזהו חיבבותה דיה' ליה' וזהו דכתי' אהבתי אתכם אמר הוי' הוא נתינת טעם אהבתי אתכם הוא מחמת ש' הוי' שיש בכאוי"א מישראל כי חלק הוי' עמו נפש הוא חלק אלק' ממעל דכתי' פנים בפני דבר הוי' ודיבורו של הקב"ה חשיב מעשה וכת' אנוכי הוי' אלקיך שיהי' הוי' בבחי' אלקיך וצ"ל במה מורגש הש' הוי' בכאוי"א מישראל העיקר הוא יריד דש' הוי' הוא ל' מהוה ויורד מורה על תמידת ההתהוות ובפרט יש כל האזניות וצ"ל מהו היורד דש' הוי' דהנה איתא רשעי' מלאים חרטות וצ"ל איך שייך שיהי' שניהם מלאי' חרטות ונק' רשעים אך הענין הוא דהנה מה שהם מלאי' חרטות פי'

שלהבת הוא . . בנחלת : ראה מציד עה"פ (שה"ש שם). וראה גם לקמן ד"ה פתח אלי' בתחלתו ובהנמקן שם.

ובחי' . . במדרש כו' : מכאן — פ"ה בנדפס.

בפ' ויקהל : בנדפס נוסף פמ"ט (א).

דכתי' אהבתי כו' : מלאכי א. ב.

ורבינו פי' : בנדפס : וכאן פי' (והוא שם פ"א).

ואית' בזהר : בנדפס נוסף : ואתחנן דרס"ו ע"ב (בשינויים. ושם : בחיבותה).

ובמאוי"א אית' : בנדפס נוסף : א, סל"ז (אבל במאוי"א וכן בנדפס — רק שאהבה בבינה

ותרדלים).

ו"ה . . וההפרש כו' : שם מציינ ע"ז : וכמ"ש בזה"ג ד"ד ע"א.

בפרק הוא : אוצ"ל : בפרק זה (או : בהפרק) הוא.

ש' הוי' שיש . . פנים . . אנוכי כו' : ראה לקו"ת ר"ם ראה. וראה גם (בנוגע לש'

הוי' שבכאוי"א) אגה"ת פ"ד.

כי חלק כו' ממעל : האזינו לב, ט (ואגה"ת שם). איוב לא, ב (ותניא רפ"ב).

וראה גם לקמן ד"ה לך ה' הגדולה קרוב לתחלתו — שמביא ג"כ ב' הפסוקים ביה. וראה

ביאור כ"ק אדמו"ר שליט"א לאגה"ת שם (נדפס בביאורים לתניא' (להרי"י ש"י קארץ)

חיב ע' קלג ואילך), שבי' פסוקים הגיל והביאורים עליהם — אינם בסתירה, ואדורבה.

נפש הוא : אוצ"ל : גסה"א הוא (וכבנדפס שם ע' ח).

דכתי' פנים כו' : ואתחנן ה, ד (ושם : פנים בפנים).

ודיבורו של הקב"ה כו' : ראה ב"ר פמ"ד, כב.

וכתי' אנוכי כו' : יתרו כ, ב. ואתחנן שם, ו.

ל' מהוה . . ההתהוות : שעהיוה"א רפ"ד.

אית' רשעי' כו' : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (הערה לב).

שאינו רוצי' להיות נפרדי' ומה שהם נמשכי' אחר תאוות הוא מחמת שנדמה להם שאיני' נעשי' נפרדי' מזה אבל אם הי' יודעי' שעיני' נעשי' נפרדי' לא הי' נמשכי' אחר זה והנה זה בא ממדריגה שלמעלה מטו"ד דע"פ טו"ד צריך להיות התבוננות להיות שהנפש חלק אלקה ממעל לכן צריכי' להיות מקושר לאלקות ומאחר שיש להם התבוננות מפני נק' בש' רשעי' אלא שהוא למעלה מטו"ד וזהו"ע משכיל לאיתן אורחי משכיל הוא מקור לשכל דשכל הוא השגה והבנה ומשכיל הוא מקור השכל דאם נא' שהמשכיל הוא ג"כ מושג למה קוראין אותו משכיל אלא שאין אנו יודעי' אלא שיש משכיל אבל איכותו ומהותו אין אנו יודעין דאם הי' יודעי' איכותו ומהותו ה"ז שכל ומאחר שקוראין אותו משכיל ה"ה אינו מושג וזהו משכיל לאיתן דאותיות איתן משמשי' לעתיד פי' לע"ל יתגלה בחי' משכיל ואיתן כמשמעו קשה שהוא ביטול שלמעלה מטו"ד כמ"ש כי עם קשה עורף הוא וסלחת וצ"ל וכי מפני שעם קשה עורף הוא לכן יהי' סליחת עוונות והלא להיפך דקשה עורף צריכי' ליסרו ולהכניע ערפו ולא סליחת עוונות אך הענין הוא דהנה קשה עורף הוא שלמעלה מטו"ד כמו מס"נ שהוא למעלה מדרכי התורה דע"פ כתי' לאהבה את הוי' אלקיך כל ימי חייד אבל העדר החיות לא נמצא ענין מס"נ הוא למעלה מטו"ד לכן יומשך גם מלמעלה ממדריגה שהיא למעלה מטו"ד מי"ג מדה"ר שהם לפני אצי', ואנו רואי' שמה שאדם עובר עבירה הוא מפני רוח שטות המכסה דאפי' בעוברי עבירה בפ"מ ארו"ל אין אדם עובר עבירה אלא מפני רוח שטות המכסה וגם הוא קורא תגר הלא נתנו לו יצה"ר המיסת ומדיח ונה"ב המכסה ומסתיר על נה"א וגם הגוף הוא בחי' המסייע להיצה"ר שהוא כלי לקיים בו כל הרצונות ומהו חייב בזה אבל באמת לא כן דזה ג"כ נכלל במה שאמר שלמה אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזלעף לבו והוא בעצמו חייב בזה, אך צ"ל הלא באמת הוא טענה חזקה דהלא נתנו לו גוף ונה"ב וגם יצה"ר המסית

שאיני' נעשים : לכאן צ"ל : שאיני' נעשים.

זה בא ממדריגה כו' : ראה תניא ספי"ח.

זה בא . . משכיל לאיתן האזרחי : תהלים פט, א. לקו"ת שם.

ומאחר שיש . . מטו"ד : הלי' צ"ע. ואולי צ"ל : ומאחר שאין להם . . מפני זה נקי

. . מטו"ד. ועצ"ע.

וזהו משכיל . . קשה עורף : ראה לקו"ת שם.

ואיתן כמשמעו קשה : סוטה מה, סעי"ב (במשנה).

כמ"ש כי עם כו' וצ"ל . . אף הענין : תשא לה, ט. תו"א קכג, כ"ג. ועוד. וראה שמו"ר

ספמ"ב (ובמ"כ שם) — הובא בתו"א שם, סעי"ב.

כמו מס"נ שהוא . . למעלה מטו"ד : הוספה.

דע"פ כתי' : אצ"ל : דע"פ תורה כתי'.

כתי' לאהבה : כ"ה בכי"ק. ואולי הכונה להכתוב (נצבים ל, כ) "לאהבה את ה"א

גוי' כי הוא חייד" (או להכתוב שם, ו "לאהבה למען חייד") — ראה בהוסמן בהערה הבאה.

ובכ"מ.

אבל העדר החיות לא : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ט ע' 121 ואילך.

ארו"ל אין כו' : סוטה ג, א (בשינוי לשון).

שאמר שלמה אולת כו' : משלי יט, ג (ושם : יועף).

ומדיח וכת' אל פתח חטאת רובץ דמיד שיוצא לאויר העולם יש עמו היצה"ר והיצ"ט אינו נכנס אלא לאחר י"ג שנה והלא היצה"ר אקדי' בטעניתא ומה האדם חייב בזה אך באמת נותנין כח בנה"א לכלה את הרוח ולהיות מוח שליט על הלב ופי' על הלב אפי' לאחר שנתפשט בלב חוה משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע וצ"ל מהו ענין השבועה שמשביעין אותו והלא שבועה א' מתרי"ג מצות דכתי' שבועת ה' תהי' בין שניהם ומה חומר יש בשבועה נגד כל המצות שלא יוכלו לעבור ע"ז דהנה כתי' ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ובחרת בחיים והוא עצה טובה ומסייעין אותו ג"כ והוא למשל כמו קניגע שעושי' מלחמה ומסייעין את אחד לבצח את השני ומה הסיוע הוא השבועה דאינו יכול לעבור על שבועה והרי אנו רואין כמה שעוברין על שבועה אך הענין השבועה הוא מה שנותנין לו כח להיות מושל ושליט על הנה"ב ולהי' מוח שליט על הלב דשורש נה"א הוא מש' מ"ה עולם הברודי' ושורש הנה"ב הוא מש' ס"ג עולם הנקודי' והו"ע דמ"ה מברר בין שיוכלל בס"ג שרשו דענין נקודי' הוא עולם התהו שהוא נקודא זת"ו וברודי' הוא התכללות אבל עקודי' הוא עקוד בכלי אחד שאפי' הכלי הוא ג"כ אחד פי' יחודא עילאה דשם עשר אורות בכלי אחד ואינו שייך לומר שהוא כלי לחכ' או לחסד או לגבורה רק שהוא כלי אחד לכל הע"א מפני שהכלי היא ג"כ אחד וזהו ענין יו"ד הגם שהיו"ד הוא שכל זה ית' לקמן אי"ה וזהו משכיל לאיתן האורחי פי' אורחי הוא ל' תושב אלט גזסענר וארום פראן דיא וואס זיינען ערסט אריין גיפארן) אבל אורחי הוא תושב ועל שמות הל' אורחי הוא שם ע"ב ועולם התהו הוא ש' ס"ג ועולם התיקון הוא ש' מ"ה דהנה תהוה ותיקון הם שניהם מחודשי' הן הבנין והן הסתירה שניהם מחודשים דאית' מלמד שהי' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן ואמר דין הניין לי דין לא הניין לי ומאחר שאמר בונה מוכן שהוא דבר חדש וכן הסתירה היא ג"כ דבר חדש ולא דרך מקרא דמקרא אינו שייך לומר רק גבי אדם ואפי' גבי אדם הוא ג"כ השגחה פרטית

וכתי' אל פתח כו' דמיד שיוצא כו' והיצ"ט כו' : בראשית ד, ז (ושם : לפתח). סנה' צא, ב. קהיר עה"פ (ד, יג) טוב ילד גרי' זח"א קסה ב. ועוד.
לכלה את הרוח : הוספה. וראה קהלת ה, ח (ואולי גם כאן צ"ל "לכלוא") — הובא בנדפס לעיל פ"ב.

מוח שליט כו' : זח"ג רכז, סע"א.
משביעין כו' וצ"ל כו' אך הענין כו' : גדה ל, ב. וראה ביאורים לתניא פ"א.
דכתי' שבועת כו' : משפטים כב, י.
דכתי' ראה נתתי . . . ובחרת בחיים : חיבור ב' פסוקים — נציבים ל, טו. שם, יט.
עצה טובה ומסייעין כו' : ראה גם פרש"י שם, יט ד"ה ובחרת.
כמו קניגע : לכאוי' צ"ל : כמו קניגא.
הע"א : רית : העשר אורות.
הגם . . . אי"ה : תיבות אלו הם, לכאוי' כמו מאמר המוסגר.
גזסנער וארום : אוצ"ל : גיוזסענער וארום (ובכ"ק מנוקד).
ועל שמות : אוצ"ל : ובענין השמות (או כו"ב).
שמות הלי' : תיבת "הלי' אינה ברורה בכ"ק. ואוצ"ל : שמות י"ל (או : שמות הקבלה).
דאית' מלמד כו' : ב"ר פ"ג, ז.
מקרא דמקרא : לכאוי' צ"ל : מקרא דמקרא.

רק שאינו ניכר לאדם ומ"ש מקרא ומקרא הבהמה אחד להם פירש"י שהוא עונש מפני שהלכו אחר תאוות לבם ומכ"ש למעלה שהכל גלוי וידוע דאינו שייך לומר מקרא רק שמתחלה בנה את עולם התווה ע"מ לסתור ואח"כ סתר ע"מ לבנות עולם התיקון נמצא דשניהם מחודש"י אבל עקודי' הוא אורחי מאז ומקדם אשר לא נעשה עולם התווה ומכ"ש הסתירה נמצא שלא יש שום טענה לאדם הלא נתנו לו יצה"ר וגוף ונה"ב דהא נתנו כח לנה"א להיו' שליט על הלב ובאמת הכח הוא למעלה מעולם ועולם התיקון וזהו שאמרו מוח שליט על הלב ולא אמרו ריעותא דליבא דמוח הוא כלי לקבל ממשכיל כמו יחו"ת מיחו"ע חסד דמ"ה מרב חסד וזהו"ע יו"ד דיו"ד הוא חכ' והקוצה של יו"ד הוא כתר וזהו בנאצלי' ופעמי' מצינו דאצי' הוא עשי' ונקודים וברודי' הוא עתיק ואריך נמצא היוצא מזה שאין שום טענה לאדם דנתנו לו יצה"ר וגוף ונה"ב דהא נתנו כח ועוז להיו' מוח שליט על הלב. אך מצינו מקרא שלם שלכו' הוא להיפך ממה שנת' לעיל דכתי גבי מבול לא אוסף עוד לקלל את האדמה כי יצר לב האדם רע מנעוריו ונתנו לו יצה"ר וגוף ונה"ב ולפי מה שנת' לעיל אין זו טענה כלל דהא נתנו ג"כ כח ועוז בנה"א להיו' מוח שליט על הלב אך הענין דצ"ל בהקדם דהנה בס"פ בראשית כתי' וירא ה' כי רבו רעות האדם וכל יצר מחשבות האדם רק רע כל ויאמר ה' אמתה את וצ"ל דכאן חייב טעם כלי' ולקמן מחמת טעם זה אמר לא אמתה אך הענין הוא דהנה גבי כי יצר כו' כתי' וירח ה' את ריח הניחוח דהנה שכל הוא דבר שיש בו הטיה כמו כאן שמתחילה שכשחטא האדם נתחייב מחיה אבל אח"כ דנו לכף זכות הלא יש בו יצה"ר וגוף ונה"ב המכסה ומסתיר על נה"א והיצה"ר הוא אקדים בטעניתא הגם שיש כח בנה"א לבלה את הרוח וכי מפני שלא הגביר נה"א על נה"ב מפני זה יתחייב מיחיה

ומ"ש מקרא כו' : בנדפס מציין לקהלת ג, יט. ומעתיק לי הפסוק. ואוצ"ל גם כאן : מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם. פירש"י : עד"נ הובא גם בנדפס (ס"ע ט') ואילך. וראה פרש"י שם, יז ואילך. ולהעיר מפ' הספורנו ומצוד"ק עה"פ. לומר מקרא : לכאז' צ"ל : לומר מקרה. להיו' שליט . . מעולם ועולם : אוצ"ל : להיו' מוח שליט (ראה בסמוך) . . מעולם התווה ועולם.

חסד דמ"ה מרב חסד : בנדפס (ע' י') מוסיף דוגמא מרצה"ת ורצה"ע, ומציין (לכאז' על דוגמא זו) : וכמ"ש מזה בתי"א בד"ה ויקהל (פז, סע"ד ואילך) והגהות לשם בסי' תרי"ט — ראה אזה"ת ויקהל ח"י ע' ב'קלא. ח"י ע' ביתשצבד.

ופעמי' מצינו . . ואריך : הוספה. וצ"ע הסנה בזה.

ונקודים וברודי' : אוצ"ל : ונקודים ועקודים.

אך מצינו כו' : מכאן — פ"ו בנדפס.

שלכו' . . דכתי : לכאז' צ"ל : שלכוז' . . דכתיב.

גבי מבול לא כו' : הכונה — לאחר המבול, והוא בפי' נח ח, כא (בשינוי לי קצת).

בס"פ בראשית כתי' וירא כו' ויאמר כו' : ה' (ושם : רבה רעת . . מחשבות לבו

. . כל היום). שם, ז.

כתי' וירח כו' : נח שם.

שמתחילה שכשחטא : אולי צ"ל : שמתחילה כשחטא.

לכלה את הרוח : הכונה להרוח שטות. וראה קהלת ח, ח (וראה לעיל בהמאמר

ובהערה שם).

יתחייב מיחיה : לכאז' צ"ל : יתחייב מחיה.

נמצא שיש בשכל הטיה לכאן ולכאן אבל משכיל אינו מקבל שינוים כלל והוא איתן דאיתן ה' גבי עגלה ערופה שצ"ל קרקע אשר לא עובד בה פי' שאינו מקבל שינוים דקרקע אשר עובד בה הוא מקבל שינוים ומתהפך תחתיות לעליונות אבל איתן היא קרקע אשר לא עובד בה שאינו מקבל שינוים וזהו"ע משכיל שאינו מקבל שינוים וכמו דאיתא בסנהדרין שהי' נושאין ונותנין בדבר ופליגי בה רש"י ורמב"ם רש"י פי' כל אחד ואחד לעצמו ורמב"ם פי' כאו"א עם בר זוגו ופליגי עם לעצמו דוקא טוב או עם דוקא עם בר זוגו ומהם ה' יוצא הדבר על בוריו דהיינו שהי' מעלי' כלי שכלם למדריגה שלמעלה מהשכל והוא משכיל וכדאית' אשתומם כשעה חדא פי' שהעלה כלי שכלו למשכיל ששם ליכא הטיה והנה אנו רואים שכל מה שלמעלה במדריגה שם רב חסד כדאית' שאלו לחכמה ואמרה חטאים תרדוף רעה ופעמים איתא נפש החטאת תמות ופעמים מצינו פסוקי' אלו גב נבואה שאלו גבי תורה ואמרה יבא קרבן שהוא שוגג שאלו להקב"ה ואמר יעשה תשובה וכאן כתי' וירא הוי' וירא הוא בחי' דוירא אותיות ראייה ואיתא איזהו חכם הרואה לכן כתי' אמחה דמחמת חבי' נתחייבו מחיה אבל וירח ה' ריח ניחוח דריח הוא דבר חזק מאד שמקיץ את האדם דכתי' והחכמה תחיה וכשאדם חי אזי התפשטת כח הנפש אבל כשנתעלף נחזורי' הכחות לשורשם ומקורם לכלולת הנפש וע"י ריח עי"ז מקיצים אותו ונעשה חזרת כח הנפש לכן ע"י ריח ניחוח נמשך להי' פטורי' מהמחיה ומה שייך טעם כי יצר לב האדם רע מנעוריו לזה וא"ל שהוא מפני מדת הרחמי' מפני כי יצר כו' לכן א"צ לענוש אותו ובאמת א"צ לזה כלל דמ"ש לא אוסיף עוד לקלל את האדמה פי' שלא יהי' מחית כל היקום אבל עונש כמו כריתות

דאיתן ה' . . לא עובד בה : ראה שופטים כא, ה.

דאיתא בסנהדרין : מ, א (כמשנה).

ופליגי . . יעשה תשובה : הוספה.

רש"י פי' : שם ד"ה כל הלילה.

ורמב"ם פי' : ראה רמב"ם ה"ל סנה' פי"ב ה"ג. וראה לח"מ שם.

עם לעצמו . . או עם דוקא : לכארי צ"ל : אם לעצמו . . או אם דוקא (או : אם לעצמו

. . או דוקא).

וכדאית' אשתומם כו' : דניאל ד, טז. וראה גם שבת מז, א. וש"נ.

שאלו לחכמה ואמרה חטאים כו' : ירוש' מכות פ"ב ה"ו. ילקו"ש תהלים רמז תשב.

משלי יג, כא.

ופעמים איתא נפש כו' : חז"העמודים לבן השליה רפכ"א (הובא בלקו"ש ת"ד ס"ע

1358) (ונדפס שם בטעות : פכ"ה). ע"ש. יחזקאל יח, ד.

ופעמים מצינו . . נבואה : ירוש' וילקוט שם (הפסוק דחזקאל) ; חז"העמודים שם

(הפסוק דמשלי).

גב נבואה . . יבא קרבן : לכארי צ"ל : גבי נבואה . . יבא קרבן.

שאלו . . יבא קרבן : ילקוט, חז"העמודים שם.

שאלו להקב"ה . . תשובה : שם, וירוש' שם.

הוא בחי' דוירא : לכארי צ"ל (ראה בההמשך) : הוא בחי' חבי' דוירא.

איזהו חכם הרואה : תמיד לב, א.

דכתי' והחכמה תחי' : קהלת ז, יב (ושם : החכמה. ולהעיר שבאוה"ת נ"ך ח"ב ע'

איכנז, מביא מבחי' (בראשית ב, ז) "והחכמה תחי'").

אזי התפשטת . . לכלולת הנפש : אוצ"ל : אזי היא התפשטות . . לכלולת (או : בכללות)

הנפש.

וא"ל שהוא : הר"ת לכארי : ואפשר לומר שהוא. ובנדפס (ס"ע יא) — יש תוס'

ביאור קצת.

ומיתת ב"ד יש גם עכשיו דאליכ בטלה שכר ועונש לגמרי ובתורה יש שכר ועונש וכמו שפי' הפ"י ע"פ ארורה האדמה עבורך שיש צדיק שהוא צדיק מצד אבותיו שהאב הנחיל בו ע"י שהי' מתנהג בקדושה בשעת התשמיש עי"ז נמשך לולד נשמה גדולה ויש צדיק שהוא צדיק מצד עצמו כמ"ש צדיק באמונתו יחיה וכן רשע ברשעתו יש שהוא רשע מצד אבותיו שהאב נהג בפריקת ויש רשע שהוא מצד עצמו שהאב אינו חייב בזה כלל וההפרש הן בצדיק הן ברשע בין מצד עצמו ובין מצד אבותיו דכל שהוא מצד אבותיו נחלש אבל כל שמצד עצמו אינו נחלש והביא ע"ז פסוק כי אבי ואימי עזבוני וה' יאספני דכל שמחמת אב ואם הוא עזבוני נחלש וה' אבל כל שמחמת ש' הוי' שיש בכא"א מישראל יאספני וכ"ע דיש מי שעובר עבירה בקטנתו ויש מחמת נערותו ויש בעת זקנתו וזהו שמתחילה אמר ארורה האדמה אבל אח"כ כשראה כי רבה רעת האדם והאדמה אינו חייב בזה כלל לכן אמר לא אוסיף עוד כו' ע"כ וצ"ל מה לומר למעלה שמתחילה לא ידע ועכשיו ידע דזה אינו שייך רק בחיק הנבראי' ולא בחיק הבורא. ועוד צ"ל דקדוק שמתחילה אמר רק רע כל היום ואח"כ אמר מנעוריו אך הענין דהקושי' הא' מה שייך לומר למעלה שמתחילה לא ידע ועכשיו י"ל כך באמת למעלה הכל גלוי וידוע אבל צריכי' שיהי' מושג גם בנבראי' כמ"ש ארדה נא ואראה הכצעקתה דאינו שייך לומר דלא ידע רק שצריכי' שיהי' מושג גם בנבראי' והרקדו' הלי' א"ל פי' מנעוריו מתגבר והולך נמצא היוצא מזה גם להפ"י עונש לא בטלה רק שלא לעונש כל היקום אבל לא בטלה וגם אפי' לפי' ראשון שהוא מחמת רחמים איתא בגמ' מאריך אף וגבה דיליה אע"פ שהוא מאריך אף מ"מ גבה דיליה האומר הקב"ה ותן כו' וזהו יו"ד דש' הוי' דהנה תמונת היו"ד הוא קוץ בראש וקוץ בסוף ונקודה באמצע ואפי' נקודת א' הוא ג"כ יו"ד רק שההפרש הוא בין חומר לצורה נקוד א' הוא ג"כ יו"ד וכשר רק שהוא חמר ואין לו צורה כלל וג' קוצה הוא תמונה וצורה הגם שלמעלה אינו שייך נקודת אבל כדי שיתגלה צ"ל

הפ"י ע"פ ארורה כו' : בפנים יפות, הוא (בשנינו ל' וכו') ע"פ (נח ה, כא) וירח גו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו (וכן נסמן בנדפס שם — ע' יב), ומפרש שם הפ' (בראשית ג, יז) ארורה גו' (ושם : בעבורך).

כמ"ש . . יחיה : חבוק ב, ד (הפ' אינו מובא בפ"י).

נהג בפריקת : אוצ"ל : נהג בפריקות, או : בפריקת עול.

פסוק כי אבי כו' : תהלים כו, י' וכצ"ל בנדפס שם הערה מז.

וכ"ע : צ"ע פיענוח התיבה. ואולי הוא : וכתב עוד. ואולי צ"ל (כי אינו ברור בכי"ק) : וכו'.

מה לומר למעלה : לכא"י צ"ל : מה שייך. לומר למעלה (וכ"ה בסמוך).

דקדוק שמתחילה : תיבת "דקדוק" אינה ברורה בכי"ק. ואוצ"ל : דקדוק הלשון שמתחילה.

שמתחילה . . ואח"כ : נסמן לעיל בהמאמר. ובנדפס שם — ביאר השאלה יותר.

ועכשיו י"ל : אוצ"ל : ועכשיו ידע, י"ל.

כמ"ש ארדה כו' : וירא יח, כא.

והדקדוק : בכי"ק אין תיבה זו ברורה.

איתא בגמ' מאריך כו' : שקלים פ"ה ה"א ("רוח"י"), וכצ"ל בנדפס הערה ג. ב"ר

מס"ה.

האומר הקב"ה ותן : ב"ק ג, א. שקלים שם. ב"ר שם.

חמר . . וג' קוצה : אוצ"ל : חומר . . וג' קוצים (וכ"ה בנדפס).

נקודא וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות האבה מוסתרת שיש בכאור'א מישראל וזהו מפני שרשפיה רשפי אש האהבה היא רשפי אש כמו שלהבת י"ה פי' שלהבת הקשורה בגחלת ורשפיה רשפי אש כמו שלהבת יה.

בס"ד פ' תולדות

וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ואיתא במדרש יתרו נתן ממש בעי'ג שנא' עתה ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקי' משמע שכל האלקי' נמי דבר ממש והוי' הוא גדול נעמן הודה במקצת שנא' עתה ידעתי כי אין אלקי' בכל הארץ כ"א בישראל הודה במקצת וכפר במקצת שאמר בארץ ולא בשמים רחב שמתהו בשמים ובארץ שנא' כי הוי' אלקיכם הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת משה שמו בכל העולם כולה אפי' בחללו ש"ע שנא' וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד פי' אין עוד אפי' בחללו של עולם, וצ"ל מהו אפי' בחללו ש"ע מאחר שאמר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת יש בזה גם החלל וכן בשמים גופא יש ז' רקיעים ואוירים בין הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה בין כל רקיע ורקיע מהלך ת"ק שנה ומאי אפי' בחללו ש"ע ועוד מה לשון אפי' משמע ל' רבותא מהיכי תיתא דבשמים ובארץ אין בחללו ש"ע לא דצ"ל זה בלי רבותא אך הענין דהנה צ"ל תחילת הפסוק וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' כולא חד דהנה כתי' כי חלק הוי' עמו שבכאור'א מישראל יש ש' הוי' וצ"ל מהו הש' הוי' שיש בכאור'א מישראל יו"ד הוא ביטל שלמעלה מטו"ד כמ"ש כי עם קשה

וזהו מים רבים כו' . . שרשפיה כו' : ראה בתחלת המאמר.
האבה מוסתרת : לכאור' צ"ל : האהבה מוסתרת.

וידעת היום כו' : ואתחנן ד, לט (ושם : האלקי').
ואיתא . . בלי רבותא : רמ"ב בנדפס (בשינוי קצת).
ואיתא במדרש : דב"ר פ"ב, כ"ז — וכאן הוא בשינוי ל' קצת ובהוספת ביאור (וראה מ"ב שם) ; וכ"ה במכילתא יתרו ית, יא — הובאו ונת' בארוכה באוה"ת יתרו ע' תשלס ואילך ובמאמר שלאחריו.
שנא' עתה כו' : יתרו שם.
נעמן . . שנא' עתה כו' : מ"ב ה, טו (ושם : הנה נא ידעתך).
שנא' כי הוי' כו' : יהושע ב, יא.
בין הארץ לרקיע כו' ת"ק שנה : חגיגה יג, א.
וידעת . . הוי' הוא אלקי' כולא חד : כולא חד' הוא הוספת ביאור — ראה זח"א יב, סע"א ואילך. ח"ג, קצת ב.
דהנה כתי' כי חלק . . לעיל : ד"ה רשפי. וש"נ.

ערף הוא וסלחת שהוא ביטל שלמעלה מטו"ד כמו שנת' לעיל והיא הוא התבוננות בארך ורוחב כמו רחובות הנהר והוא כמו ההפרש שבין מעין לנהר מעין הוא גיד דק כמו חודה של מחט נובע בארץ ואם הוא הולך ברוחב מעט זהו אבל עצם הוא גיד דק ונהר הוא בארך ורוחב כמו"כ יו"ד הוא נקודה והיא הוא התבוננות בארך ורוחב בהרחב הביאור דהיא הוא בינה ובינה ליבא והוא התבוננות בלב והוה והשבת אל לבבך שהוא התבוננות בלב וע"ז נא' נודע בשערים בעלה דהנה איתא נ' שערי בינה נבראו בעולם דידוע שיש ז' מדות זפ"ז מ"ט ושער החמשים הוא עצם הבינה ועל אלו השערים נא' נודע שצ"ל ידיעה והכרה כאילו רואה ממש הגם ששם אינו שייך ראייה חושית מ"מ ראיית השכל שייך שם שיהי' הכרה כאילו רואה ממש והוה ע"י שיקדים תחילת רישא דפסוק וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' כולא חד וצ"ל מהו הוי' אלקי' דהנה איתא בתחלה עלה במח' לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מדה"ר דמדת הדין ומה"ר הוא הוי' לכן דיין הדן דין בין אדם לחבירו נק' בשם אלקי' כמ"ש אלקי' לא תקלל ונשא בעמך לא תאר דאלקי' קאי על הדין דאינו שייך לומר על אלקות מה שייך אלקות לנשא בעמך לא תאר אלא מוכרח לומר דאלקי' הוא דיין וכתבי' עד אלקי' יבוא דבר שניהם נמצא דיין הדן דין נק' אלקי' דענין הדין הוא אע"פ שע"פ פסוקי בעב"ת אינו כן מ"מ הדין מחייב כן ונק' בש' אלקי' הרי דמדת הדין הוא ש' אלקי' ומדה"ר הוא ש' הוי' והוה מתחלה עלה במח' לברוא את העולם במה"ר ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מה"ר כמ"ש ביום עשות הוי' אלקי' ארץ ושמים ופי' הפסוק כך בראשית ברא ראשית הבריאה הי' בשם אלקי' ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר שנא' ביום עשות הוי' אלקי' ארץ ושמים הבריאה הי' בש' אלקי' ג"כ כמ"ש אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום הוי' אלקי' ארץ ושמים ומה שבכל

והיא הוא כו' : מכאן — פ"ו בנדפס.

והיא . . יו"ד . . בארך ורוחב : לקו"ת ר"פ ראה (יה, ב) — נסמן בד"ה הנ"ל שם. זהו אבל עצם הוא : אוצ"ל : והוה התפשטות המעין אבל עצם המעין הוא.

וע"ז נא' נודע כו' : משלי לא, כג.

נודע . . דהנה איתא : ראה סדור מו, ב. אוה"ת ג"ך ח"א ס"ע תרמו.

איתא נ' כו' : ר"ה כא, ב. נדרים לח, א.

שיקדים תחילת : אוצ"ל : שיקדים תחילה.

איתא בתחלה כו' : רש"י בראשית א, א. וראה גם אוה"ת בראשית ח"ג תקטו, א

ובהנסמן שם.

הוא הוי' לכן : לכאוי' צ"ל : הוא הוי' ואלקים לכן.

כמ"ש אלקים . . דאלקי' קאי כו' : משפטים כב, כו. סנה' סו, א. מדרש שנסמן בסמוך.

ונשא . . לנשא : לכאוי' צ"ל : ונשיא . . לנשיא.

דאינו שייך כו' : ראה תנחומא משפטים יב ; שמור' פליא, טו. ועצמ' ק.

וכתי' עד אלקי' כו' : שם, ח (ושם : האלקי').

פסוקי בעב"ת : אולי : פסקי בעלי בתים (ראה סמ"ע בחו"מ ס"ג סקי"ג).

כמ"ש ביום כו' בראשית כו' : בראשית ב, ד. שם א, א.

בשם אלקי' ג"כ : אולי צ"ל : בשם הוי' ג"כ.

ביום הוי' כו' : לכאוי' צ"ל (וכדלעיל בסמוך) : ביום עשות הוי' כו'.

ימי הבריאה נא' ליב פעמים ש' אלקי' דוקא יש בזה טעם אחר דבכדי שיוכל להיות נבראים נפרדי' ופי' נפרדי' לאו נפרדים באמת רק שנראים כנפרדים זהו ע"י ש' אלקי' דוקא וכמו שית' לקמן אי"ה. וביאור הענין דהנה כתי' שמש ומגן הוי' אלקי' כמו שהשמש צריך למגן ונרתק שהוא מכסה ומסתיר על השמש ואינו עשוי להעלים את האור לגמרי בלתי יאיר לגמרי רק להעלים מקצת בכדי שיוכל לקבל אותו כי בלא מגן ונרתק אי' לקבל אותו כדאיתא לע"ל הקב"ה מוצא חמה מנרתקה רשעים נדונין בה נמצא דבלא נרתק נכוין בה ואי' לקבל ולזה עשוי הנרתק כדי שיוכל לקבל אותו כמו"כ גבי הוי' ואלקי' דהוי' הוא לשון מהוה ויורד מורה על תמידות ההתהוות כמו שפירש"י על ככה יעשה איוב שתמיד הוא עושה כן ולא די להם במה שנבראו בשי"ב וקיימים לעולם אלא שדבר הוי' עומד תמיד בשמים לחיות ולהוה אותו מאין ליש כמ"ש לעולם דברך הוי' נצב בשמים שדבר הוי' עומד תמיד בשמים להחיות ולהוה אותו מאין ליש כמו מאמר יהי רקיע עומד תמיד בשמים וכן בכל הנבראים ואם הי' מש' הוי' לבד בלא אמצעות ש' אלקי' הי' האור מאיר למטה כמו למעלה והי' נעשה מזה עולמות א"ס דכשם שלו א"ס כך א"ס להתפשטותו ותיבת עולם מורה על העלם והסתר בע"ג זהו דוקא ע"י אמצעות ש' אלקי' והנה בסידור שבחי' של הקב"ה נא' האל הגדול הגבור והנורה פי' הגדול הוא מדת גדולתו של הקב"ה התפשטות מדת החסד כמ"ש גדול הוי' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר מצד טבע הטוב להיטיב לכן התפשטות גדולתו של הקב"ה לברוא מאין ליש. והנה שבחים אילו אינו מיוחסים אל להקב"ה לבדו דאין ביכולת שנברא לברוא מאין ליש וגם מדה זו אין שום יכול להשיג כמו שאין ביכולת שום נברא לברוא מאין ליש כמו"כ אין יכולי' להשיג מדה זו וכמו שאין אחד יכול להשיג מדת גדולתו כמו"כ אי' להשיג מדת גבורתו היינו צמצום מניעת התפשטות אלקות בלתי ירד ויתגלה על גוף הנברא רק שיראה גוף הנברא כאילו הוא דבר בפ"ע לא כמו זיו השמש בשמש שהוא דבר אחד עם השמש שיכסה עב את השמש לא יאיר האור למטה אבל כאן

ליב . . אלקי' : ראה תקוני ד"ח צד, ד. צו, ב (ונפרטו שם קיב, גד). וראה גם לקרי' שה"ש לא, ריש ע"ד, לב, ד. ועוד.

וביאור הענין כו' : מאכן — שעהי"הא פ"ד ; פ"ח בגדפס.
כתי' שמש כו' : תהלים פה, יב.

כדאיתא לע"ל כו' : נדרים ה, ב. ע"ז ג, סע"ב ואילך.

שפירש"י על ככה כו' : איוב א, ה.

כמ"ש לעולם דברך כו' שדבר הוי' כו' : תהלים קיט, פט (ושם : הוי' דברך. וכן כתב בתחלה בכ"ק, ותימן בגדפס. ולהעיר מהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בטה"מ תשי"ח ע' 272 (הערה ה')) . שעהי"הא בתחלתו.

והנה בסידור כו' : המשך פ"ד בשעהי"הא.

בסידור . . והנורה : לכאור צ"ל : בסידור . . והנורה.

נא' האל כו' : התחלת ברכת אבות.

כמ"ש גדול כו' : תהלים קמה, ג.

אל להקב"ה . . ביכולת שנברא . . שום יכול : לכאור צ"ל (ע"ד מ"ש בשעהי"הא

שם) : אלא להקב"ה . . ביכולת שום נברא . . שום נברא יכול.

שיכסה עב : לכאור צ"ל : שאם יכסה עב.

גבי ש' אלקי' שהוא מסתיר כ"כ עד שיראה גוף הנברא דבר בפ"ע הגם שהוא אינו נפרד והוא כמו זיו השמש בשמש מ"מ הן הן גבורותיו לצמצם כ"כ עד שיראה כמו דבר נפרד דאנו רואים בחיות המחיה את האדם שאין לך דבר קרוב להגוף יותר מהחיות המחיה אותו וכי שייך שיאמר אדם שהוא משיג החיות המחיה אותו זה אינו שייך כלל וכלל רק שהוא יודע שיש חיות שמחיה אבל מהו החיות המחיה זה א"י ומכ"ש כח המהות אותו וע"פ צמצם והתפשטות נק' בשם אורות וכלים וכמו שהכלי מכסה על המשקין שבתוכו כמו"כ ש' אלקי' מכסה ומסתיר על ש' הוי' והכלים הם אותיות ד"ב אותיות התורה ויש ה' אותיות מנצפ"ך ושרשם מבוצינא דקרדניתא ה"ג דע"י דכמו שה' אותיות מנצפ"ך מחלקות ומפרידות את קול הבל הלב לה' מוצאות הפה כמר"כ ה"ג דע"י מודדי' כל המדידות מכלולת ההשתלשלות, וזהו מתחילה עלה במח' לברוא את העלם במה"ד ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדה"ר והיינו צדיקים ע"י לימד התורה ממשיכי' שיהי' גילוי אור וכדאיתא בזהר לעילא בסט' דקדושא אית ימינא ואית שמאלא והיינו ב' בחי' חוי"ג שתי מדות עליונות שאין שום אדם יכול להשיג אותם ואפי' משה שהי' נבואתו באצ"י הי' ע"י התלבשותו בבריאה ולא בב' מדות אילו רק בנה"י דאצ"י כשירד לבריאה (ופעמים מצינו שהי' דרך מעביר כאן שהי' דרך התלבשות) רק שצדיקי' ע"י לימד התורה שלומדי' בעוה"ז משיגים ב' בחי' אלו בג"ע וזהו"ע מיתבטא דרקי' ורקי' הוא ג"כ הסתר אך אינו כל כך והרקי' הוא סוד הדעת והוא סוד ידיעת ד"ב אותיות ומהרקי' נוטף טל והוא מוון לצדיקי' שיומשך א"פ ולבושים ואית' התקן עצמך לפרוודור כדי שתכנס לטרקלין ולפי ערך לימוד התורה וקיום המצות בעוה"ז נותנין להם המשכת הדעת הוא א"פ ולפ"ע המצות נותנין להם ליבושים, הנה ש' אלקי' הוא צמצם שמצמצם את ש' הוי' לכן ש' אלקי' בגימ' הטבע שהוא צמצם עד שנראה הכל בדרכי הטבע והשמש

דאנו רואים . . המהות אותו : הוספה.

וע"פ צמצם : אוצ"ל כבנרס (שם ס"ע טו) : וע"פ הקבלה צמצם.

דכמו שה' . . מכלולת ההשתלשלות : בשינוי משעיהו"א והנרס שם (ולכא' צ"ל :

מכלולת).

וזהו מתחילה כו' : מכאן — שעיהו"א ש"ה ; פ"ט בנרס.

מתחילה כו' : נסמן לעיל בדמאמר (ולכא' צ"ל : את העולם).

וכדאיתא בזהר : זח"א גג א, וראה גם זח"ג קיט, טע"א.

רק בנה"י : בשעיהו"א (ובנרס) : ע"י התלבשותו (דח"ג) במדות . . נה"י כמ"ש

בשער הנבואה.

כשירד . . התלבשות : הוספה.

וזהו"ע מיתבטא . . כל כך ; ואית' . . לטרקלין : הוספה.

ואית' התקן כו' : אבות פ"ד מס"ז (ושם : בפרוודור).

להם ליבושים : בשעיהו"א (ובנרס) : כמבואר כ"ז בזהר ויקהל דר"ט ור"י ובע"ח

שער מ"ד פ"ג.

הנה ש' כו' : מכאן — שעיהו"א פ"ו ; פ"י בנרס.

והשמש . . ממילא טבע הוא אלקי' : הוספה.

זורח במזרח ושוקע במערב ובליילה חושך וביום אור וכמ"ש זרע וקציר קור וחום קיץ וחורף יום ולילה לא ישבותו וכדאיתא בתש"ו ח"צ סי' י"ח שהוא משה טבע עם אלקי' שטבע הוא ואלקות הוא טבע ועי' ל' החסידות י"ל כך דמאחר שהצמצם הוא טבע ממילא טבע הוא אלקי' והוא כמו מגן ונרתק שע"ג השמש שהוא מצמצם את אור השמש כמור"כ ש' אלקי' מצמצם את ש' הוי'. והנה צמצם דש' אלקי' הוא תכלית הטוב והחסד דאם לא ה' מצמצם ה' האור למטה כמו למעלה ולא ה' יכולים לקבל זה כמו גבי שמש דלע"ל הקב"ה מוצא חמה מנרתקה רשעי' גדונין בה ואפי' צדיקים שמתרפי' בה מ"מ כשאינו צריכים לרפואה אין זה טוב כ"כ כמור"כ גבי ש' הוי' בלא צמצם ש' אלקים לא ה' יכולי' לקבל את ש' הוי' וגם לא ה' עבודה לגמרי אבל ע"י צמצם דש' נראה העולם ליש ודבר נפרד וממילא שייך עבודה נמצא צמצם דש' אלקי' הוא תכלית הטוב והחסד וזהו דכתי' ושבתם וראיתם בין עובד ללא עבדו ואר"ל אלו ואלו צדיקי' גמורי' אלא שאינו דומה מי ששונה את פרקו ק' פעמים לשונה את ק"א פעמים וצ"ל וכי מאחר ששונה בפ"א יותר עי"ז נעשה עובד אלקי' אלא לפי שטבעם ורגילותם ה' לשנות את פרקם ק"פ והוא עושה היפך טבעו ורגילותו ושונה ק"א פעמים לכן נק' בש' עובד אלקי' והיותו נק' בשם עובד אלקי' דוקא זהו מפני שאלקי' בגימ' הטבע והוא עשה היפך טבעו לכן נק' בש' עובד אלקי' נמצא צמצם דש' אלקי' הוא תכלית הטוב והחסד דאם לא ה' ש' אלקים מצמצם את ש' הוי' ה' עוה"ז הלזה ע"ד עלמא דאתכסיא וא"ז עיקר המכוון רק עיקר המכוון הוא בשביל עלמא דאתגליא רק שבסדר השתלשלות צריך לילך דרך עלמא דאתכסיא אבל עיקר המכוון אינו בשביל עלדאת"כ שא"צ לעלמא דאתכסיא רק בשביל עלמא דאתגליא וזהו דוקא ע"י צמצם דש' אלקי' הגם שצ"ל ביטל היש לאין שהוא ע"י ש' הוי' דוקא מ"מ צ"ל קודם יש שהוא מש' אלקים, והנה מהתכללות המדות זו בזו יובן איך איהו וחיוהי וגרמוהי חד דהנה אומרים בפתח אליהו

וכמ"ש זרע כו': נח ה. כב (בשינוי קצח).

וכדאיתא בתש"ו: בנדפס (להלן ע' יז) — בשינוי מהמובא כאן.

שטבע הוא ואלקות: אוצ"ל: שטבע הוא אלקות ואלקות.

י"ל כך: אינו ברור בכי"ק, ואולי: א"ל כך.

כמו גבי שמש כו': מכאן — אינו בשעיהו"א.

כמו גבי... טוב כ"כ: הוספה.

דלע"ל הקב"ה כו' גדונין בה: נסמן לעיל בהמאמר.

צדיקים... בה: נדרים ועי' שנשמנו שם (ולכא"י צ"ל: שמתרפאי בה).

צמצם דש' נראה: לכא"י צ"ל: צמצם דש' אלקים נראה.

דכתי' ושבתם כו' ואר"ל כו': מלאכי ג' יח (בשינוי ל' והוספת תיבות). תגיגה

ט, ב (בשינוי ל' קצח). וראה גם תניא פט"ו (נסמן בנדפס).

לשונה את ק"א: לכא"י צ"ל: לשונה את פרקו ק"א (או: לשונה ק"א).

מש' אלקים: בנדפס (ספ"י) גוסף: וע' בדי"ה ע"כ קראו לימים האלה פורים השני

ל"ה.

והנה מהתכללות כו': מכאן — המשך פ"ו בשעיהו"א ופי"א בנדפס (אבל בשינוי

סדר).

איהו וחיוהי וגרמוהי חד: הקדמת תקו"ז — ג, סע"ב (בשעיהו"א ובנדפס —

ליכא "וחיוהי").

בפתח אליהו: בהקדמת תקו"ז.

אנת הוא דקשיר לון ומיחד לון ובר מינך לית יחודא בעילאי ובתתאי ומאחר דקשיר לון מוכרח לומר שיש בהם כח הבורא וזהו וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקים כולא חד מאחר שהם שניהם שמות להבורא ממילא הם כולא חד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד הגם ששמים וארץ הם חומריות מ"מ אינו נפרדים לא כמו שנפש מחיה אף הגוף שהם נפרדים זמ"ז שאינם משרש אחד ואפי' ל' עוד שהוא ל' טפל כדאיתא יהודא ועוד לקרא וכמ"ש אהללה ה' בחיי אומרה לאלהי בעודי פי' אהללה ה' בחיי הוא ש' הוי' המחיה את הגוף בעודי קאי על הגוף שהוא טפל ובטל להנפש ואינו שייך לומר כן גבי שמים וארץ דגבי גוף ונפש שהנפש רק מחיה את הגוף ולא מהוה אותו אבל אלקות תמיד מחיה ומהוה את שמים וארץ ואינו נפרדים כלל וזהו שהוצרך הכתוב לומר בשמים כו' אין עוד וכי תעלה על דעתך שיש אלקות נשרה במים מתחת לארץ אלא שלא תעלה על דעתך ששמים וארץ שהם נבראי' גדולים וחומרים וחומריותם ניכר שאנו רואין חומר השמים הגם שאין אנו רואין אלא זהרורית השמים ולא עצם השמים מ"מ מהזרורית מבינם שיש שמים ג"כ וכן אנו רואים חומר הארץ מ"מ יש שם ג"כ השראת אלקות לא כמו שהנפש מחיה את הגוף שצריך לזה עוד חיות אחר שט' חדשי' שהוא בבטן האם אוכל מה שאמו אוכלת וגם לאחר שיוצא לאויר העולם צריך אכילה ושתיה אבל לא כן שמים וארץ שדבר ה' עומד תמיד בשמים להחיותו כמ"ש לעולם ה' דברך נצב בשמים וכן בכל הנבראי' ופי' אין עוד אפי' בחללו ש"ע דהנה איתא בעה"ח שעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם צמצם א"ע וסילק אור הגדול על הצד ובאותו חלל נצטירו כל הנבראי' ושרשו מהקו והקו מסתים באצי' ובבריאה נמשך אור של תולדה והעיגל שלפני הקו הוא מסבב תחתית עשי' וראשית אצי' בשוה וזהו דיתרו ורחב ונעמן לא דיברו אלא בנבראי' שנבראו מהחלל אבל לא אודות החלל עצמו אבל משה אמר אפי' בחללו של עולם דהנה ידוע דמקום שבקדושה אינו נעקר ממקומו לגמרי דהנה אנו רואים

כדאיתא יהודא כו' : קידושין ו, א.

וכמ"ש אהללה כו' : תהלים קמו, ב.

דגבי גוף : אוצ"ל : רק גבי גוף.

וכי תעלה . . מתחת לארץ : שעהיוה"א בתחלתו.

שהם נבראי' . . השראת אלקות : הוספה.

מהזרורית מבינם : לכאוי' צ"ל : מהזרורית מבינים.

אוכל . . אוכלת : נדה ל, ב.

ופי' אין עוד כו' : נסמן בתחלת המאמר. מאכן — פי"ב בנדפס (ע' יט).

איתא בעה"ח שעלה . . אור הגדול : אוצ"ל : איתא בע"ח (בתחלתו). וכ"ה במבוי"ש

בתחלתו — הובא בנדפס (שם) כשעלה . . אורו הגדול.

דיתרו כו' אבל משה כו' : נסמן בתחלת המאמר.

דמקום שבקדושה : בנדפס שם (וראה בהנסמן בהערה הבאה) : דובר שבקדושה.

ואוצ"ל כן גם כאן (וכדלקמן בפנים).

דמקום . . לגמרי : ראה גם אנה"ק סכ"ו (קמו, א). ונת' בארוכה בפרדס ש"ד פי"א.

וראה גם מגילה כח, סע"א — במשנה (הובא בפרדס שם). וראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו הטי"ן,

בבהכ"נ ובבמ"ד והשמותי מקדשיכם קדושתם אפי' הם שומימים דאין דבר שבקדושה נעקר ממקומו לגמרי אלא נשאר רשימה וזהו אפי' בחללו של עולם דשם יש ג"כ השראת ומאי אפי' פי' לא תימא מאחר דסילק אור הגדול אור על הצד לא תעלה על דעתך ששם ח"ו לא נמצא כמו שבשמים ובארץ ולכן אמר אין עוד אפי' בחללו ש"ע ששם ג"כ יש. ועוי"ל דמוכרח לומר דמקום הרשימה הוא מפני שלא הגיע בו הצימצם מאחר שנשאר דאם הי' נוגע בו הצימצם לא הי' נשאר ומאחר שנשאר מוכרח לומר שלא נגע בו הצימצם ממילא הוא מלפני הצימצם ואפי' קאי על וידעת דאפי' מקום הרשימה שהוא מלפני הצימצם ושרש הנבראי' הוא בהצימצם ולכאוי' איך ישיגו שכל הנבראי' מקום הרשימה שהיא מלפני הצימצם מ"מ שם ג"כ תדע בבחי' דעת והתקשרות וזהו וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' במים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפי' בחללו ש"ע ג"כ תדע.

ש"פ ויצא

להבין ענין ק"ש הנה בזה דפסוק ראשון דק"ש שהוא שמע הוא יחוי' ובשכמלוי' הוא יחוי' דועד בחילופי אתון אחד דהוא ג"כ אחד רק בחלופי אתון וצ"ל פי' בחלופי אתון והענין דהנה כתי' וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת שהוא מלא בשמים ממעל ועל הארץ מתחת והוא ג"כ כמו אחד אליף מורה על א"ס אלופו של עולם חיי' מורה על ז' רקיעים וארץ דלי' מורה על ד' רוחות העולם פי' אע"פ שנברא ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם מ"מ כולם בטלים לא"ס אלופו של עולם וזהו וידעת היום כו' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין

והשמותי . . שומימים : בחקתי כו, לא. משנה ג' פ"ד דמגילה (כן נסמן בגופס שם. ואוצ"ל : פ"ג (כבמשנה שבמשניות. ובש"ס הוא מ"ד בפ"ד — כח, סע"א). רשימה : נסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בגופס שם (הערה עט). השראת ומאי : לכאוי' צ"ל : השראת השכינה ומאי. הגדול אור על : לכאוי' צ"ל : הגדול על. ועוי"ל כו' : מכאן — פ"ג בגופס. הוא מפני : אוצ"ל : הוא מלפני הצמצום מפני. תדע . . והתקשרות : ראה תניא ספ"ג. במים ממעל : לכאוי' צ"ל : בשמים ממעל.

בזה . . יחוי' : ח"א יב, א, יח, ב. וראה גם זחיב קלג, סע"ב ואל"ך. בזה . . בחילופי אתון אחד : שעהי"א רפ"ז ; בגופס רפ"ד. דועד . . אחד : זחיב קלג, רע"א. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תשי"ח עמוד 242.

כתי' וידעת כו' : ואתחנן ד, לט (ושם : האלקי'). שהוא מלא . . העולמות דאבי"ע : ראה ד"ה הקודם. אחד אליף כו' : ב"י בשם הסמ"ק באו"ח סס"א. וראה גם זחיב רנו, ב.

עוד ופי' הוי' אלקי' הוי' מקור המהוה ואלקי' הוא הצימצם שצימצם והעלם החיות ש"ע ובד"כ ש' הוי' הוא מקור האורות וש' אלקי' הוא מקור הכלים וההפרש בד"כ הוא בין גילוי לצימצם ש' הוי' הוא כח הגילוי וש' אלקי' הוא הצימצם והו' וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפי' בחללו של עולם הנה מקום אתי שהוא הרשימה ומקום פנוי ששם נצטירו כל העולמות דאבי"ע והעלם והסתר זה מיוחד לבחי' מלכות כי אין בלא עם פי' עוממות נפרדים ודברים זרי' ורחוקים ממעלת המלך דעל בנים אפי' יהי' לו ריבוי בנים אינו שייך מלוכה עליהם וכן על שרי' לבדם רק על עם שייך לי' מלוכה ועל שמות י"ל הוא ש' אד' כדאיתא אנת אשתמודע אדון על כולא ומאחר שאומרי' צ"ל על מי שיהי' אדון נמצא העיקר הוא המדה זו והש' זה ואם הי' מסתלק מדה זו וש' זה ח"ו הי' כל העולמות חוזרים למקורם ושרשם בדבר ה' וברוח פיו והתהוות זו היא מכח האין שהוא אלקות וגם ההתהוות היא ג"כ מאלקות דהתהוות א"א להיות בחיק הנבראי' כדאיתא אלמלה מתכנס' כל העולם כולם א"י לברו אפי' כנף יתוש שאינו רק בחיק הבורא ודוקא ע"י העלם והסתר שאם הי' נגלה יותר מחוק הקצוב הי' נעשה אין ואפס כדאיתא גבי מלאכים הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה בניהם ושרפם נמצא אפי' גבי מלאכים שכלים נבדלי' כשנתגלה להם גילוי יותר מחוק הקצוב שרפם וכ"ש גבי נבראי' וש' וגדר נופל על מקום זמן מקום הוא מזרח ומערב צפון ודרום מעלה ומטה זמן הוא עבר הוה ועתיד והוא מלך מלך ימלך נמצא זמן כולל עבר הוה ועתיד ומקום כולל ששה דברי' מזרח ומערב צפון ודרום מעלה ומטה וכל בחי' אילו אין להם שייכות במדות עליונות רק במל' לבדה הגם דכתי' לך ה' הגדולה והגבורה כו' והם

ופי' הוי' אלקי' כו' : ראה בארוכה בד"ה שלפנ"ז.

שצימצם והעלם : לכאוי צ"ל : שצימצם והעלם.

ש"ע : ר"ת (לכאוי) : של עולם.

הוא הצימצם : אוצ"ל : הוא כח הצימצם.

והעלם והסתר זה כו' : מכאן — שעהיוה"א פ"ז ; פי"ד בנדפס.

אין בלא עם : לכאוי צ"ל (כבשעהיוה"א ונדפס) : אין מלך בלא עם.

ועל שמות י"ל הוא : תיבת "י"ל" אינה ברורה בכי"ק. ואוצ"ל : ועל שמות הקבלה לי'

מלוכה (או : י"ל מלכות) הוא.

כדאיתא . . שיהי' אדון : הוספה.

אנת אשתמודע כו' : תקו"ז בהקדמה — פ"א.

שאומרי' צ"ל כו' : לכאוי צ"ל : שאומרי' אדון צ"ל כו'.

והתהוות זו . . וכ"ש גבי נבראים : הוספה.

וגם ההתהוות : יש לעיין : מה הם שני הענינים כאן.

כדאיתא אלמלה כו' : ראה תנחומא לך יב ; ירוש' סנה' רפ"ז ; ב"ר פל"ט, יד ;

ספרי ואתחנן ו, ה — בכהנ"ל הוא בשינוי לשון (ולכאוי צ"ל : אלמלא . . כולו . . לברוא (או כיו"ב)).

כדאיתא . . הושיט כו' : סנה' לח, ב (ולכאוי צ"ל : ביניהם ושרפם).

ושי' וגדר נופל : לכאוי צ"ל (כבשעהיוה"א ונדפס) : ושי' וגדר עולם נופל.

והוא מלך כו' : ראה גם לקמן ד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם.

מזרח ומערב : אוצ"ל : מזרח ומערב.

הגם . . מקור לזמן ומקום : הוספה.

דכתי' לך כו' : דה"א כט, יא.

ו' מדות והם מקור לויק זהו ששה מדות דמלי אבל כאן נא' לך ה' הגדולה כו' ומאחר שהם טפילי ובטילי לך ואיך אפשר שיהי' מקור לזמן ומקום אבל על בחי' מלי' כתי' מלכותך מלי' כל עולמים ועולמי' הוא בחי' מקום וזמן אבל באמת גם בחי' דבוקה וקשורה באחדות פשוטה כמ"ש לך ה' הממלכה ומחמת שהוא כל יכול לכן יכול להיות שניהם שיהי' דבוקה וקשורה באחדות פשוטה ולהוות מאין ליש ומאחר שבחי' מלי' דבוקה באחדות פשוטה לכן גם המקום אינו מציאות כלל דדי לבא מן הדין להיות כנדון והרע' יחורע' שילוב אד' בהוי' דאיתא ברע"מ דהוי' הוא היה הוה ויהי' כאחד שהוא אינו עבר הוה ועתיד דעבר הוא מה שהי' כבר ועתיד הוא מה שיהי' להבא והוה הוא מה שעכשיו והי' הוה יהי' כאחד אינו לא עבר ולא הוה ולא עתיד נמצא שהוא למעלה מזמן וגם מהמקום דהוא מהוה את כל המקום ויתורת' הוא שילוב הוי' באד' שאע"פ שהוא למעלה מהמקום והזמן מ"מ יהי' גם למטה כמו למעלה כמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא לית אתר פנוי מניה דהתחלקות אינו שייך רק בצירוף האדם ראש וגוף ורגל וגם באדם יש מעלה ברגל מה שאין בראש מ"מ יש התחלקות אבל למעלה בלי אשר נמצא ראש וסוף שהוא מקיף כולם בשוה רק בדרך העלם והסתר לכן מותר בעשיית מלאכה דארו"ל מאן דמחוי' במחוק קדם מלכא קטלא חייב ומפני מה מותר בעשיית מלאכה אלא מפני שאור אלקי' הוא מוסתר לכן מותר בעשיית מלאכה ולכן בשבת שהוא עליית העולמות ושם האור בגילוי אסור בעשיית מלאכה וזהו דכתי' אני הוי' לא שניתי שאין שום שינוי בין קודם הבריאה ובין לאחר הבריאה אתה הוא קודם שנברא"ע ואתה הוא לאחר שנברא"ע שלא יש שום שינוי כלל ואין ידיעתו מוסיף כלל על עצמותו ומהותו כי בידיעת עצמותו יודע ומכיר כל הנבראי' כמ"ש הרמב"ם ז"ל הוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמו ולא

והם מקור . . דמלי' : אולי הכונה : והם מקור לויק [שהויק] זהו ששה מדות דמלי' ."

ואיך אפשר : אוצ"ל : איך אפשר .

כתי' מלכותך כו' כמ"ש לך כו' : תהלים קמה יג דהיא שם .

גם בחי' דבוקה : לכאוי' צ"ל : גם בחי' מלי' (או : זו) דבוקה .

ומחמת . . מאין ליש : הוספה .

ומאחר שבחי' . . כנדון : בנרפס — פי"ח .

דדי לבא כו' : פסחים יח, ב. ב"ק כד, סע"ב (במשנה) ואילך. ועוד .

דאיתא ברע"מ : בשעה"ה"א (ובנרפס) נוסף : פ' פנחס (ראה שם רנו, סע"ב) .

כמ"ש את השמים . . בעשיית מלאכה : הוספה .

את השמים כו' : ירמי' כג, כד .

לית אתר כו' : ראה גם רע"מ שם, ב .

בדרך העלם . . לכן כו' : אוהית לך ח"ד תשכ, א. וראה גם זחי"ג רמג, ב. תרי"א יג, א .

סדור קמה, סע"ד ואילך, וראה גם בהנסמן בהערה הבאה .

דארו"ל מאן כו' : ראה חגיגה ה, ב (ולכאוי' צ"ל : במחוג). וראה גם לקמן ד"ה

זכור את יוה"ש (ובנרפס פפ"ו) .

וזהו דכתי' כו' : מכאן — המשך פ"ו בשעה"ה"א ; פט"ו בנרפס .

דכתי' אני כו' : מלאכי ג, ו .

כמ"ש הרמב"ם : הלי' יסוה"ת פ"ב ה"י .

דבר מוסיף על עצמותו ומהותו כמו בנפש האדם ידיעתו הוא דבר הנוסף ומורכב בו למשל כשאדם לומד ויודע שגם קודם שלמד ה' בו נפש המשכלת פי' (דער פרשטאנד ואס ער פאר שטייט דיא זאך) רק קודם שלמד לא ידע ועכשיו הוא יודע הרי הידיעה זו היא דב הנוסף בו אבל הקב"ה הוא ודעתו הכל א' ממש רק כמו שאמר הרמב"ם ז"ל שאין כת בפה לאומרו ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו דהאדם מציר הכל כמו שבו כמו שכל הוא מציר ע"ע אבל באמת אין המשל דומה לנמשל דגבי אדם הוא דבר הנוסף אבל הקב"ה הוא ודעתו אחד ממש, ולדיעה זו דהרמב"ם ז"ל הסכימו חכמי הקבלה ז"ל לאחר הצימצם בהתלבשות אורות בכלים בריבוי כלי' דחב"ד דאצי' אך לא למעלה מאצי' דאוא"ס הוא מרומם ומתנשא ומ"ש הרמב"ם ז"ל דהוא ודעתו אחד ממש כמו"כ בשאר מדותיו רק שאין אנו מיבינים זאת לכן אמר הנביא כאשר גבהו שמים מארץ כן דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכת' החקר אלקה תמצא וכת' העיני בשר לך אם כראות אנוש תראה דבאדם הכל בידיעה שחוץ אבל הקב"ה בידיעת עצמותו אבל הוא ומדותיו אחדות פשוטה וכן כינויים שכינו לו הנביאי' וחז"ל כמו חנון ורחום וחסיד וחכם כדכת' וגם הוא חכם ורצון כדכת' רוצה ה' את יריאיו כי חפץ חסד הוא החפץ אחפץ במות המת כ"א בשונו מדרכו הרעה וחפץ בתשובתם של רשעים ואינו חפץ במיתתם וברשעתם אין רצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ומדת חסדו וגבורתו וכן שאר המדות דבר הנוסף על עצמותו ומהותו אלא עצמותו ומהותו ורצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ומדת חסדו וגבורתו ותפארתו הכלול מחסדו וגבורתו וכן שאר המדות נצח והוד הכל אחדות פשוטה דהוא ושמו אחד שמו הוא מדות רק שאין כת בפה לאומרו ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להבינו על בוריו שהאדם אינו יכול לציר רק כמו שבו שמציר רצון או חכמה או חסד או גבורה כמו שבו כגון שיש לו אהבה לאיזה דבר וצ"ל דבר הנאהב ואנו רואין שאמש לא ה' לו אהבה לדבר זה הרי אהבה זאת הוא

פי' (דער . . זאך) : הוספה. וצ"ע אם "פי" קאי על המוסגר. ואוצ"ל : פארשטאנד . . שטייט (ובכ"ק מנוקד).

דב הנוסף : לכאוי צ"ל : דבר הנוסף.

שאמר הרמב"ם : שם.

דהאדם מציר : . . הוא מציר : לכאוי צ"ל : דהאדם מציר . . הוא מציר.

כמו שבו : אוצ"ל : כמו שהן בו.

ומ"ש הרמב"ם . . מדותיו : שעהיה"א רפ"ח ; רפס"ז בנדפס.

כאשר גבהו כו' : ישע"י נה. ט (ושם : כי גבהו). ולכאוי צ"ל : כן גבהו דרכי.

ונוני' החקר כו' העיני כו' : איוב יא. ז. י. ד.

בידיעה שחוץ אבל : לכאוי צ"ל : בידיעה שחוץ ממנו אבל.

אבל הוא כו' : מכאן — שעהיה"א פ"ח ; פס"ז בנדפס.

כדכת' וגם כו' : ישע"י לא. ב.

כדכת' רוצה כו' כי חפץ כו' : תהלים קמו, יא. מיכה ז. יח.

החפץ אחפץ כו' : יחזקאל יח, כג (בשינוי ל' ודילוג תיבות).

נצח והוד : דהוא . . מדות : הוספה.

לציר . . שבו שמציר . . שבו : אוצ"ל (כבשעהיה"א ובנדפס) : לציר . . שהן בו

שמציר . . שהן בו.

כגון שיש לו . . על כת ההסתר : הוספה.

דבר הנוסף וגם מה שאוהב הוא דבר שחוצ' ממנו שאינו שייך לומר שאוהב א"ע לכן אין המשל דומה לגמשל שבגי הוא דבר הנוסף על עצמותו ומהותו והקב"ה הוא ומדותיו הכל אחדות פשוטה וגם מאחר שכולא אלקות ולא יש שום דבר שחוצ' ממנו וממילא אינו שייך לומר אהבה כמו שאינו שייך לומר גבי אדם שאוהב א"ע ומה שפעמים מצינו עלה ברצונו אך במת קודם שהי' זמן אינו שייך לומר מוקדם בזמן ועוד דהשגה אינו שייך רק בזמן אבל קודם זמן אינו שייך השגה כלל ומה שארז"ל אין דורשין מה לפנים מה לאחור באמת אין יכולים לדרוש דאינו שייך השגה קודם ומה שמצינו נתהוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים זהו כדי לשכח את האוון ועוד מפני שיש כח הגילוי וכח ההסתתר וזהו דנתהוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כדי שיגביר כח הגילוי על כח ההסתתר אבל באמת למעלה אינו שייך רצון כלל ואפי' תשבחות שמשבחין ג"כ אינו שייך למעלה דשבח הראשון באדם הוא חכמה ואח"כ בינה ודעת דשכל כולל ג' ראשונות ומשכל נולד מדה שחפץ באיזה דבר ומאחר שחפץ באיזה דבר חושב תמיד ואנו רואים דאמש לא חשיב זהו מפני שאמש לא חפץ בדבר ומאחר שחושב בה אינו יכול להתאפק עד שמדבר בה ומדיבר בא לידי עשיה ובוזה גופא יש חילוקי' המלך מצוה לעבדי' ועושה ושאר ב"א הם בעצמם עושים ובאמת עשיה היא אין ואפס לגבי דיבר ודיבר הוא אין ואפס לגבי מחשבה ומחשבה הוא אין ואפס לגבי מדות ומדות אין ואפס לגבי חכ' כמ"כ חכ' לגבי א"ס אין ערוך כלל כמ"ש כולם בחכמה עשית שאפי' חכ' ג"כ נחשב עשיה כמו עשיה גבי חכ' דעשיה הוא אין ואפס לגבי דיבר וכן דיבר לגבי מחשבה וכן מחשבה לגבי מדות וכן מדות לגבי חכ' וכמ"כ חכ' לגבי א"ס ובאמת עשיה לגבי חכ' הוא בערך קצת שהוא דבר החמשה שהוא מספר וגם מספר קטן ועוד דמ"מ חכ' הוא מקור למקור לעשי' אבל אלקות לגב חכ' אינו שייך לומר אפי' מקור למקור גם אינו שייך לומר שאינו יכולי' להשיג אלקות דאינו יכולי' להשיג שייך לומר בדבר שהוא בגדר השגה כמו שכל עמוק דמין שכל הוא בגדר השגה רק מפני שהוא שכל עמוק א"י להשיג אותו אבל אלקות מאחר שאינו בגדר השגה ממילא אינו שייך לומר א"י להשיג אותו וה"ז כמו שאינו שייך לומר על שכל עמוק שאינו יכולי' למששה בידים

דומה לגמשל : בכ"ק — נכסלו חיבות אלו.

שבגי הוא : אוצ"ל : שבגי הוא.

וגם מאחר : בכ"ק : נכסל "מאחר".

אך במת : לכאוי צ"ל : אך באמת.

שארז"ל אין דורשין כו' : חגיגה יא, ב (במשנה). וראה שם תוד"ה יכול.

נתהוה הקב"ה כו' : תנחומא נשא סו. ב"ר פ"ג ט (ולכאוי צ"ל : נתהוה).

כדי לשכח את האוון : מכילתא יתרו יט, טו. שם, יח. תנחומא יתרו יג (ולכאוי

צ"ל : לשכך. ואוצ"ל לשכר — ראה רש"י יתרו יט, יח).

וזהו דנתהוה : לכאוי צ"ל : וזהו דנתהוה.

לא חשיב : לכאוי צ"ל : לא חשב.

כמ"כ חכמה כו' : מכאן — שעה"ה פ"ט : פ"ז בנדפס.

כמ"ש כולם כו' : תהלים קד, כד.

לגב חכ' אינו : לכאוי צ"ל : לגבי חכ' אינו.

דזה אינו שייך כלל דמישוש בידים אינו שייך רק במעשה עשי' בפומ' אבל על שכל עמוק אינו שייך לומר א"א למששה בידים והאומר שא"י להשיג אלקי' הי' כמו שאומר על שכל עמוק שא"י למששה. והנה עכ"ז צ"ל עולם להיות נראה ליש ודבר נפרד וזהו דוקא ע"י צימצומים בתחילה צימצם הכללי וזהו כשעלה ברצונו סילק אור הגדול על הצד ואח"כ נמשך הקו ובקו צימצם דא"ק ואח"כ צימצם דשערות דאבא יונק ממזלו והנה לפ"ע מה שנמשך ממזחין לשערות לפי ערך זה נמשך חיות לעולם אך שאין כאו"א יכול להבין נסתרות לכן צריך כל אדם באמונה שלימה באלקו' שהוא למעלה מן השכל ולמעלה מן השגה וזהו"ע יחו"ע שהוא פסוק ראשון דק"ש שמע ישראל כו' שהוא ענין שילוב אד' בהי' וועד הוא בחילופי אתוין אחד ומהו ענין החילוף הוא ענין יחו"ת שהנבראי' הם בבחי' נפרדי' רק שצ"ל ביטול היש לאין.

יוד כסליו

אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינין ליהן עשר ספירן, וצ"ל מהל' וקרינין משמע שרק אנו קוראין אותם בש' ספירת ובאמת אינו כן והלא נאצל ע"ס דאצי' מהמאצי' נמצא שיש ע"ס ומהל' וקרינין משמע שרק אנו קוראין בש' ספירות ובאמת אינו כן. אך הענין הוא דמה שנת"ל בד"ה להבין דלמעלה אינו שייך לומר רצון או חכ' פי' שאינו שייך לומר שהוא דבר הנוסף אך ניתנה רשות לחכמי האמת כדי לשכך את האוזן שיוכלו להבין וליקח משל מעצמו לאלקות כמו שיש באדם חכ' והוא בראש והוא מוחין ויש חג"ת כמו שיש באדם מדת חסד וגבורה וכן יש אדם שטבעו להתפאר כמו"כ יובן למעלה אך באמת הספירת מתיחדים כ"כ עם אלקות עד שאינו שייך להיות עולים

וזהו כשעלה כו' : נסמן בסד"ה שלפנ"ז.

צימצם דשערות : בשעהיזה"א שם (בהגהה) ובנדפס : סוד הדיקנא.

דאבא יונק . . חיות לעולם : הוספה.

דאבא יונק ממזלו : ראה אגה"ק סכ"ח ; לקו"ת אמור לט, רע"א — דאבא יונק ממזל הח. ובלקו"ת מצייין ע"ז לע"ח (ראה שם שער הכללים פ"ה. שער או"א פ"ג וח. ועוד). ולכאוי' צ"ל : יונק ממזלא.

אך שאין . . מן השגה : שעהיזה"א שם (בסוף הפרק) ; פי"ח בנדפס.

כל אדם באמונה : לכאוי' צ"ל (ע"ד שעהיזה"א ובנדפס) : כל אדם להאמין באמונה.

וזהו"ע יחו"ע כו' : ראה לעיל בהמאמר. ובנדפס — שם.

אנת הוא . . ספירן : הקדמת תקו"ז — פ"א (ולכאוי' צ"ל : וקרינן להון).

מהל' וקרינין . . ספירת . . וקרינין : לכאוי' צ"ל : מהל' וקרינן . . ספירות . . וקרינן.

בד"ה להבין : סד"ה שלפנ"ז.

כדי לשכך : נסמן שם.

באמת הספירת : לכאוי' צ"ל כאן (ועד"ז לקמן) : באמת הספירת.

בש' בפ"ע כדאית' איהו וחיהי חד אין פי' שגרמוהי הוא דבר בפ"ע רק שאיהו מתיחד אלא פי' שאיהו וגרמוהי הם כולא חד דגרמוהי הוא בורא מאין ליש ומאחר שכן מוכרח שיהי' בו כח אלקי' ולמשל כמו זיו השמש בשמש שהיו המאיר לארץ ולדרי' עליה הוא התפשטות ונהנים ממנו שששהיו מאיר על הארץ (וערט לעבדיקער) נהנים ממנו ואנו מחשיבי' את הזיו למהות וזהו כאן אינו גוף כדור השמש דגוף כדור השמש הוא ברקיע הד'. ומאחר שכאן הזיו כי"כ כ"ש בגוף כדור השמש הוא ביתר שאת ושם אינו שייך לחלוק הזיו בפ"ע והמאור בפ"ע כמו"כ ספירת מתיחדי' כי"כ עם אלקות עד שאינו עולי' בש' בפ"ע ובאמת המשל דזיו השמש בשמש ג"כ אינו משל דזיו השמש לגבי שמש הוא זיו מהנברא לגבי גוף הנברא אבל לגבי עצמיות המאצי' אינו ערוך איליו כלל אך אין לנו דרך קרובה יותר מזיו השמש לגבי השמש דזה אנו מיביני' וזהו וקרינין ליהון עשר ספירן שבאמת הספירות מתיחדות עם אלקות עד שאינו בש' בפ"ע רק שניתנה רשות לחכמי האמת ליקרא אותם בש' ספירת כדי לשבר את האוון כדי שיוכלו להבין שאם לא הי' קוראין אותם בש' ספירת לא הי' האוון יכול לשמוע ומאחר שהאוון אינו שומע ה"ז כמו שלא אמר כלל אך באמת הספירות מתיחדים עם אלקי' כי"כ עד שאינו עולי' בש' בפ"ע כדאית' בגמ' חגיגה בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמי' בחכ' ובתבונה ובדעת בכח ובגערה כו' שנא' ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו והעשרה דברי' אלו הם כוחות שמהוין מאין ליש והתהוות אינו שייך רק בחיק הבורא נמצא מובן עוצם היחוד שהם מתיחדי' עם אלקי' עד שהם מהוין מאין ליש והנה שיי"ב יום ראשון יהי אור הוא בחי' חסד והנה ענין חסד הוא התפשטות כמו צדקה שהרי בלא צדקה אין לאדם שום שייכות זה לזה ועיי

כדאית' איהו וחיהי חד : תקריז בהקדמה — ג. סעיב (ולכאוי צ"ל : איהו וגרמוהי חד (כבההמשך). ואוצ"ל : איהו וחיהי חד איהו וגרמוהי חד).
ולמשל כמו זיו כו' : מכאן — שעהיה"א פי' : פריט בנדפס.
אינו גוף : אוצ"ל : שאין גוף.

ברקיע הד' : ראה חגיגה יב, ב. רמב"ם הל' יסוה"ת פי"ג ה"א וב"פירוש" שם.
דזיו השמש . . גוף הנברא : הוספה.
מיביני' . . וקרינין ליהון . . מתיחדות . . ליקרא : לכאוי צ"ל : מביני' . . וקרינין ליהון . . מתיחדים . . לקרא.

שאינו בש' : אוצ"ל : שאינו עולה בש'.
כדי לשבר את האוון : רש"י יתרו יט, יח.
בגמ' חגיגה : בנדפס נוסף : רפ"ב ד"ב ע"א (ושם : נברא העולם. וכ"ה בשעהיה"א שם, אלא ששם : כדאיתא במדרש (וראה פס"ז בראשית א, א). ואולי הכוונה (ראה מ"ש כ"ק אדמור"ר שליט"א בנוגע לתניא פ"א), ל"מדרש" שבש"ס).
את עולמי' : לכאוי צ"ל : את עולמו.
שנא' ה' כו' : משלי ג, יט.
והעשרה דברים כו' : ראה גם חדא"ג מהרש"א חגיגה שם.
שיי"ב : ר"ת : ששת ימי בראשית (ואוצ"ל : בש"ב).
יהי אור : בראשית א, ג.
כמו צדקה כו' : הוספה.

צדקה שהאדם מייגע בכוחת נפשו ומרויח ואח"כ נותן מה שמרויח לחבירו הו"ע חסד התפשטות כמו"כ יום ראשון יהי אור הו"ע חסד והיו"ד מורה על תמידות ההתהוות ומ"מ יש בזה גבורה ג"כ דכשם שהוא א"ס כמו"כ אין סוף להתפשטותו לכן יש בחי' גבורה המגביל את מדת החסד וגם יש שכל שהכל צ"ל ע"פ שכל יום שני יהי רקיע בחי' גבורה דהרקיע הוא מבדיל בין מים עליונים ובין מים תחתונים דמים עליוני' הם מקור כל התענוגים כמו שמים תחתוני' מצמיחים כל מיני תענוג שאילן המגדל פירות צריך לגשם דאם לא ירד גשם לא הי' מצמיח כדכתי' כי לא המטיר כו' כמו"כ מים עליוני' מקור על תענוגי' רוחניים כדאיתא קוב"ה עתיד לאשתעשע עם צדיקאי בגינתא דעדן וזהו דהרקיע מבדיל בין מים תחתוני' ובין מים עליונים דעד' שלא נברה"ע הי' מים במים שהי' מעורב מים עליוני' עם מים תחתוני' פי' שלא הי' תענוגי גשמי' דבר בפ"ע וזה הפרש הוא כהפרש בין מתיקות התפוח לבין מתיקות השכל דשניהם הם מתיקות מ"מ אינו דומים זה לזה רק מפני שהאדם הוא בע"ג לכן גבי שניהם עולי' בקנה אחד אבל באמת אין מתיקות דומה זה לזה וכמו"כ מה שקוב"ה עתיד לאשתעשע עם צדיקאי בגינתא דעדן הוא מתיקות שאינו בערך והמשל לזה הוא כבין קרומא דפסיק במיעי דבר נש דהוא מבדיל בין אברי הנשימה ובין אברי המזון דאברי הנשימה הם בתכלית הדקות והרוחניות ואינו יכולי' לקבל שום מאכל ואברי המזון יש בהם צואה ופסולת ואברי הנשימה אפי' המנוקה של המאכל שוהא עד שעולה ללב נמצא יש כח בקרום להבדיל בין אברי הנשימה ובין אברי המזון כמו"כ הרקיע מבדיל מים עליוני' ובין מים תחתונים וזהו שביום הי' גבורה ומ"מ יש בזה

בכוחת נפשו : אוצ"ל : בכחות נפשו.
והיו"ד מורה כו' : היינו, היו"ד של „יהי (אור)“ (ראה בנדפס פ"כ (ס"ע כז). וראה לעיל ד"ה וידעת (וש"ג) — בנוגע היו"ד של ש' הוי').
וגם יש . . ע"פ שכל : הוספה.
יהי רקיע : בראשית שם, ו.
יהי רקיע כו' והמשל לזה כו' : ראה בכ"ז באמ"ב שער הק"ש פ"ב"ד.

דהרקיע הוא מבדיל כו' : בראשית שם ובפרש"י שם. זח"א לב, ב. ח"ג רכג, סע"ב. ועוד.

דמים עליוני' . . מתיקות שאינו בערך : הוספה. וראה לקו"ת ואתחנן יא, ב.
שמים . . מצמיחים כו' : ראה תניא פ"א.
כדכתי' כי כו' : בראשית ב, ה.
כדאיתא קוב"ה כו' : ראה זח"ג סו, ב (הובא ונת' בביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' שמו ואילך (וראה גם סה"מ תקס"ז ע' קכד)). וראה גם שם קעח, א. ועוד. וראה גם הערה הבאה.
עתיד לאשתעשע עם צדיקאי : ער"ו הוא גם לקמן. ואוצ"ל (כבוהר) אתי לאשתעשעא עם צדיקאי.

דעו שלא כו' מים במים : ב"ר פ"ה, ב ואילך. שמו"ר פס"ה, כב. ועוד.
לכן גבי שניהם : לכאוי צ"ל : לכן גבי שניהם.
והמשל לזה . . קרומא כו' : זח"א שם (עה"פ יהי רקיע גו'). וראה גם לקו"ת שם.
כבין קרומא : אוצ"ל : כהדין קרומא.
מבדיל מים . . שביום הי' : לכאוי צ"ל : מבדיל בין מים . . שביום ב' הי'.

כמו משל . . . וגבורה בחסד : הוספה.

מ"מ מיבינים : אוצ"ל : מ"מ מבינים.

חסד ובגבו' . . יש מציאת : לכאן ציל : חסד בגבו' . . יש מציאות.

יחוד דק"ש כו' : ראה רד"ה הקודם וסופו.

שלִי־ת : רִי־ת (לכא"ו) : שלא תימא. ואוצ"ל : שלי־ת רק (וראה בגדפס).

כמ"ש וידעת כו' : ראה לעיל הערה הא' לד"ה וידעת.

וידעת כו' שצ"ל כו' : ראה ד"ה הנ"ל בתחלתו.

דהנה כתי' לעולם כו' : מכאן — שעהיוה"א פ"א : המשך פ"ב בנדפס.

לעולם כו' : תהלים קיט, פס.

וצ"ל מה... לא יענו את הארץ: בשעה יוה"א שם - אינו.

א גידעלער : ברייט האט ב' צוריק ובר. ראוצ'ל : אז איידעלער.

כדאיתא במדרש . . בריאת שמים : הוספה.

במדרש ובזוהר: ב"ר פ"ה, ג' וזח"א צ"ו, א. ח"ב פסד, ב. וראה גם חגיגה

יב, סע"א.

גבי איתא : אוצ'ל : וגבי (היינו : גבי שמים) איתא. או : וגבי שמים איתא.

ומהזרורות מבינים : לכאן צ"ל : ומההחזרת מבינים.

דמקארץ לרש"ע כו' : חגיגה יג, א.

ואפי' רא"י . . רק פרסא : עד"ו הוא גם בסה"מ תרכ"ז ע' שנא ; סה"מ תרכ"ט

ח"צ נר, ובוזח"א קנה, סע"ב, שרואים עד ה' פרסא. ובכ"מ כדא"ת הובא באר"א — ראה

כדמס' — חכ"ד ח"ג צ' חסין. ח"ד צ' תרעג הערה 20.

ולא ח"ס . . פרסאות ביום : אוצ"ל : ולא מהלך ת"ק . . פרסאות הולכים ביום.

ת"ק שנה וי' פרסאות ביום נמצא אנו רואים שהשמים הוא נברא מופלא שלי"ת שהשמים הוא קדמון ודבר בפ"ע ומשפיע לעצמו וזהו שכתוב לעולם ה' דברך נצב בשמים שאפי' בשמים ג"כ עיקר חיותו ומה שמשפיע הכל מדבר הוי' שעומד בו תמיד והרי הוא רק שילוחי השפע כגרזן ביד החוצב הגם דכתי' הם יענו את הארץ הרי בתחילת הפסוק אני אענה את השמים אזי הם יענו את הארץ ואם אני לא אענה את השמים הם לא יענו את הארץ ול"ד בשמים כמו"כ בשאר הנבראים שנבראו כמ"ש דבר אלקינו יקום לעולם שדבר אלקינו הוא המקים את הדבר וזהו שאיתא בשם הארידיל שכל הנבראים חיותם מאותיות דעשרה מאמרות אפי' דומם כגון אבן אותיות אבן מחים אותו הגם שאותיות אינם בעשרה מאמרות מ"מ ע"י חילופים ותמורות וחילופים דחילופים ותמורות דתמורות עד שנעשה צירופים לכל הנבראים וזהו ע"י רל"א שערים שמתגלגלי פנים ואחור ונעשה מזה צרופים לכל הנבראי' וענין החילוף הוא כמו א"ת ב"ש שנתחלף האל"ף לתי"ו והבי"ת לשי"ן ולמשל תיבת אב כשיתחלף נתחלף האל"ף לתי"ו והבי"ת לשי"ן וה"ז תש ותש לאב אין שום שייכות מ"מ יש הארת האל"ף בשי"ן זהו ענין החלופים נמצא כל הנבראים אותיות דע"מ הם המחיים אותו והנה גבי אדם כתי' ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולכל החיה וקודם פסוק זה כתי' וכל אשר יקרא לו האדם הוא שמו ואיתא במדרש הוא שמו שקרא לו אדם הראשון דהנה איתא במדרש אמרו מלאכים לפני הקב"ה אדם זה מה טיבו אל' חכמתו גדולה משלכם ולא הבינו פ"י חכמתו גדולה משלכם הביא לפניהם בהמות וחיות לקרא להם שמות ולא ידעו איך לקרוא אותם הביא לפני אדם ויקרא להם אדם שמות ואם נא' ששם אינו רק הסכם הרי הם ג"כ יכלו להסכם לזה ליקרא כך ולזה כך וגם אדם מפני מה הסכים דוקא לזה כך ולזה כך אלא שיש בזה טעם מפני שאדם השיג חיות המחיה

וי' פרסאות ביום : פסחים צג. ב. צד, א.
דכתי' הם יענו כו' אני אענה כו' : הושע ב, כג (בהשמטת תיבת אני, אבל גם בנדפס (ובכ"מ בדא"ח) הוא כמו כאן). ואוצ"ל : הפסוק נאמר אני כו'.
כמ"ש דבר אלקינו כו' : ישעי' מ, ח.

הוא המקים . . אבן מחים . . שאותיות אינם : לכאוי' צ"ל : הוא המקים . . אבן מחיים . .
. . שאותיות אבן אינם.

וזהו שאיתא כו' : מכאן — המשך פ"א בשעיהו"א ; פכ"א בנדפס.
בשם הארידיל : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם.
מ"מ ע"י . . עד שנעשה : הלשון צע"ק. ואוצ"ל : מ"מ מקבלים חיותם ע"י כו'.
וזהו ע"י רל"א כו' : בשעיהו"א (ובנדפס) גוסף : כמ"ש בסי' (והוא בפ"ב מ"ד והי' וראה במפרשים שם) ; ובנדפס גוסף : ובסי' הפרד"ס מהרמ"ק ז"ל (והוא שם ש"ל פיה ואילך).

וענין החילוף . . ענין החילופים : הוספה. וראה גם לקמן ד"ה דע, ובהנסמן שם.
והנה גבי אדם כו' : מכאן — פכ"ב בנדפס.
כתי' ויקרא כו' כתי' וכל כו' : בראשית ב, כ (בשינוי לי קצת). שם, יט (בהשמטת תיבות). אבל גם בנדפס הובאו הפסוקים כמו כאן.

איתא במדרש : ב"ר פי"ז, ד. במדבר"ר פי"ט, ג. ועוד.
להסכם לזה ליקרא : אוצ"ל : להסכים לקרא לזה.

אותם כמו שור אותיות שור מחיים אותו חמור אותיות חמור מחיים אותו וכן סוס הגם שאותיות שור אינו בע"מ רק ע"י חילופי ותמורות וחילופי דחילופים ותמורות. דתמורות עד שנעשה צירוף שור או חמור או סוס וזהו דאיתא בשל"ה שאדם ידע סוד מרכבה עליונה דלזה קרא שור ולזה ארי מסתמא ראה שפני שור ופני ארי לימין אלא שנפל בשבירה ונעשה מזה בהמה טמאה הגם ששור ג"כ נפל בשבירה מ"מ זה המובחר שבו וזה לעולם ה' דברך נצב בשמים שדבר הוי' עומד תמיד בשמים ואם ה' נסתלק כרגע ה' נעשה אין ואפס לא כמו שהנשמה מחייה את הגוף שהגוף הוא דבר נפרד מהנפש והגוף הוא משרש אחר והבריאה שלו הוא מטיפת האב אב מזריע לובן ואם מזריע אודם ואוכל מה שאמו אוכלת וגם לאחר שיצא לאויר העולם צריך אכילה ושתייה נמצא צריך עוד לדבר אחר חוץ מהחיות שמחיה אותו וגם בצאת הנפש מהגוף הגוף נשאר מציאת רק שאין לו חיות אבל גבי שמים לית שאפי' יסתלק דבר ה' ישאר מציאות רק שלא יהי' לו חיות שעכשיו יש לשמים חיות כמ"ש השמים מספרים כבוד אל ואם ה' נסתלק הדבר ה' לא יהי' לו חיות אבל ה' נשאר מציאת אלא שאם ה' נסתלק דבר ה' ממנו ה' נעשה אין ואפס המוחלט כמו שהי' קודם שייב נמצא שחיות וקיום כל העולמות הוא אותיות דע"מ רק שמים וארץ הצירוף שלהם הוא כמו שהוא בע"מ שהם אידעלע נבראי' שמים הוא נברא מופלא כנ"ל וארץ יש כוח הצומח מה שאינו בשמים וגם הוא משל ליש מאין ושאר נבראי' שהם תומרים לכן א"א להיות בהם הצירוף כמו בע"מ רק ע"י חילופי ותמורות ע"י שאותיות דע"מ עוברי' דרך רליא שערי' דרליא שערי' הם אלפי ביתין נעשה מזה צירופי' לכל הנבראי' וזהו ה' אחד פ"י הגם שנעשה ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם מ"מ הם בטלים לא"ס אלופו ש"ע מאחר שמקורם שלהם בטלי' דו' רקיעים הם ז' מדות

דאיתא בשל"ה : בהקדמה חלק בית אחרון (יד, א).
 שפני שור . . לימין : ראה יחזקאל א, י (ולכארי צ"ל : שור מהשמאל ופניו).
 ונעשה מזה . . המובחר שבו : הוספה. וראה תריא כה, ג ; לקרי' שה"ש ט, ד ; סה"מ תקס"ח ע' קח ; רסו (מס' אור החיים) — החילוק בין ארי ושור בנפילתם ושרשם. ואולי הכונה ב"המובחר שבו" — המובחר (ודק יותר) ב"שבירה".
 וזהו לעולם כו' שדבר הוי' כו' : נסמן לעיל בהמאמר.
 לא כמו שהנשמה כו' : ראה גם לעיל ד"ה וידעת (ובנדפס פ"א).
 והבריאה שלו הוא כו' : קידושין ל, סע"ב. גדה לא, א.
 ואוכל . . אוכלת : נסמן לעיל שם.
 נשאר מציאת . . נשאר מציאת : אוצ"ל : נשאר מציאות . . נשאר מציאות.
 אבל גבי שמים . . משל ליש מאין : הוספה.
 כמ"ש השמים כו' : תהלים יט, ב.
 אלא שאם ה' . . דשמים וארץ : ראה שעהיוה"א פ"א.
 שהם אידעלע : בכ"ק — א' צרוי כ"ר. ואוצ"ל : שהם אידעלע.
 מופלא כנ"ל : בהמאמר. ובנדפס — פ"ב.
 וארץ יש כח . . בשמים : ראה אגה"ק ס"ב (קלב, א"ב).
 וגם הוא משל כו' : ראה אגה"ק שם. תריא קיד, ד ואילך. ובכ"מ.
 ושאר נבראי' . . צירופי' לכל הנבראי' : שעהיוה"א שם ; בנדפס מכ"א.
 וזהו ה' אחד . . ג"כ בסל : ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש ובהנסמן שם.
 שמקורם שלהם : אוצ"ל : שמקורים (או : שהמקורים) שלהם.

וארץ הוא בחי' מל' ומאחר שהמקורים שהם בטלי' ממילא יש לידון דמה שנתהוה מהם ג"כ בטל. וזהו אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן להון עשר ספירין באמת הם בטלי' לאלקו' עד שאינו עולי' בשם בפ"ע רק שנתנה רשות לחכמי האמת לקרוא אותם בשם ספירות כדי לשבר את האזון שיוכלו להבין וחייב כ"א מישראל להעמיק דעתו להבין איך שהספירות מתיחדו' עם אלקו' הגם שאינו יכולי' להבין זה אך זה גופא צריכי' להבין שאינו יכולי' להבין ובאמת כשיעמיק דעתו אפשר להבין קצת שחכ' כח מ"ה ולגבי כח מ"ה חכ' אינו תופס מקום כלל וזהו אנת הוא דאפיקת וקרינן להון עשר ספירין באמת הספירות מתיחדו' עם אלקו' עד שאינו עולי' בש' בפ"ע בכולהון לאחזה איך מתנהג עלמן אבל לאו דאית לך צדק ידיעה ולא מכל אליון מדות איהו כלל ומחויב כל אחד מישראל איך שקמיה כולא כלא חשיב.

ש"פ וישלח

דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלום. משמע דע"י דע את אלקי אביך יהי' עבודה בלב שלום דכשיתבונן המחזש בטובו בכ"י תמיד מעש"ב ול"ד בכ"י אלא אפי' בכל עת ובכל רגע ומפני מה קאמר בכ"י מפני שזה אנו רואין שלילה זמן החושך וביום מתחיל להאיר וזהו דוגמת ברה"ע ברישא חשוכא והדיר נהורא ומכאן תשובת המינים הכופרי' בהשגחה פרטית ומדמין מעשה

וארץ . . מל' : בנדפס פכ"ב נוסף : המהוה ב"ע.
שהמקורים שהם : לכאוי' צ"ל : שהמקורים שלהם.
וזהו אנת כו' : נסמן בתחלת המאמר.
באמת הם : אוצ"ל : דבאמת הם.
כדי לשבר כו' : ראה לעיל שם (ולאח"ז) וש"נ.
דאפיקת וקרינן : אוצ"ל : דאפיקת עשר כו' וקרינן.
בכולהון לאחזה . . עלמן כו' : המשך מאמר אליהו "אנת הוא כו' " (בהשמטת תיבות).
ואוצ"ל (כבמאמר אלר) : כולא לאחזאה . . עלמא כו'.
מישראל איך : אוצ"ל : מישראל להבין (או) (כדלעיל בהמאמר) : להעמיק דעתו
להבין) איך.

דע את כו' : דה"א כח, ט.
שלום . . שלום : לכאוי' צ"ל : שלום.
המחזש בטובו כו' : נוסח ברכת יוצר.
ול"ד בכ"י . . מתחיל להאיר : ראה קונט' "ענינה של תורת החסידות" סי"ג ובהערה
94 שם — מלקו"ת אחרי כו. א. ועוד.
ברה"ע ברישא כו' : שבת עו, ב (ואוצ"ל : והדר נהורא).
ומכאן תשובת כו' : מכאן — שעהיוהא פ"ב : פכ"ג בנדפס.
תשובת המינים : לכאוי' צ"ל : תשובת המינים.

ה' למעשה אנוש ותחבולותיו כאשר יוצא לצורך כלי שאפי' ידיו מסולקות מהכלי כגון שהולך בשוק נשאר הכלי בתבניתה על מסכונתה כמו שהי' קודם מיד כשעשה אותה כן מדמה מעשה אלקות כמו מעשה אנוש ובאמת אינו דומין זה לזה דכשהצורך כלי הי' יש מיש דמהות לא נשתנה בעשי' זו רק שמקודם הי' כסף גולמי ועכשיו יש לו צורה אבל הכסף כמו שהי' מקודם כמורכב הוא עכשיו וראיה כשיחזור ויתיד אותו ישאר כמו שהי' קודם שעשה ממנו כלי ובה"ע הי' דבר מלא דבר יש מאין ואפי' לפי סכלותם שמדמין אותו לצורך שעושה כלי הרי אנו רואי' אימתי אין הכלי מוכרח לצורך לאחר שעשה את הכלי אבל עד שלא עשה בה כל צרכה צריכה היא להצורך וכתי' ואתה מחייה א"ת מחייה אלא מהוה מהוה תמיד מאין ליש והי' כמו כלי שלא עשה בה כ"צ שצריכה היא להצורך ובאמת אי"צ כלל רק שצריכי' להראות שאפי' לפי סכלונותם ובכלל שכל אנושי שהוא אינו אמת פאראנטר אבל באמת כשצורך עושה כלי הי' יש מיש וברה"ע הי' דבר מלא דבר יש מאין, ופי' ואתה מחייה אתה הוא מאל"ף ועד תי"ו והי' מורה על ה' מוצאות הפה שכל העולמות נהוהו מאותיות לעולם ה' דברך נצב בשמים שדבר ה' עומד תמיד להחיות ולהוה אותו מאין ליש ואם הי' נסתלק כרגע הי' נעשה אין ואפס המוחלט כמו שהי' קודם שי"ב לא כמו שהנשמה מחייה את הגוף שהגוף הוא משרש אחר אבל גבי שמים אם הי' דבר ה' נסתלק הי' נעשה ממנו אין ואפס ולא הי' נשאר מציאות כלל ומה שהעולם נראה ליש ודבר נפרד לית שכן הוא באמת שהוא דבר נפרד אלא באמת העולם בטל לאלקות רק שהוא נראה ליש ודבר נפרד אבל באמת אינו נפרדי' והי' כמשל זיו השמש בשמש שלמטה הויו מאיר לארץ ולדרי' עליה ומחשבי' אותו למהות וגוף כדור השמש הוא רחוק מהארץ דמארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה בין כל רקיע ורקיע מהלך ת"ק שנה וכדור השמש הוא ברקיע הדי' ומאחר שהויו הוא כ"כ בארץ נקל להבין שבגוף כדור השמש הוא יותר ושם הוא בטל בתכלית עד שאינו שייך לומר זהו זיו זהו מאור כמורכב עולמות בטלי' להבורא עד שאינם תופסי'

כגון שהולך : בשעהי"א (ובגדפס) : והולך. ואולי יש חילוק בפירוש הענין.

על מסכונתה : לכאוי צ"ל : על מתכונתה.

דכשהצורך כלי : . . דמהות לא : ארצ"ל : דכשהצורך עושה כלי . . דמהות לא.

וראיה . . ממנו כלי : הוספה.

כשיחזור : ארצ"ל : דכשיחזור.

וכתי' ואתה כוי א"ת כוי : נחמי ט, ו. וראה פרדס ש"ו סי"ה. ר"ח שער הקדושה סי'ו

קרב לסופו (ד"ה ומהדברים) שלי"ה שער האותיות מה, ב, ע, א.

אי"צ כלל : ארצ"ל : אי"צ לראי' זו כלל.

לפי סכלונותם : ארצ"ל : לפי סכלותם.

אתה הוא מאל"ף : ארצ"ל : אתה הוא אותיות מאל"ף.

לעולם הויו . . מציאות כלל : ראה גם ברי"ה הקודם קרב לסופו.

ומה שהעולם כוי : מכאן — שעהי"א פי"ג ; פכ"ד בגדפס.

אותו למהות : ארצ"ל : אותו למהות דבר (וכוי"ב).

דמארץ לרקיע כוי בין כוי : חגיגה יג, א.

הוא בברקיע הדי' : כ"ה גם ברי"ה הנ"ל קרב לתחלתו. וראה בהגסמן שם.

עד שאינם : לכאוי צ"ל : עד שאינם.

מקום כלל ובאמת זיו השמש אינו משל כלל דבזיו העצם כדור השמש אינו כאן אבל אלקות הוא למטה כמו למעלה ומ"מ א"ל שהוא משל דבאמת אלקוי הוא למטה כמו למעלה מאחר שהוא מוסתר מעינינו שאין אנו רואין ה"ז דומה לזיו השמש בשמש מ"מ אינו משל כלל דהשמש הוא נברא כמ"ש ויעש ה' את שני המאורות הגדולי' ואח"כ את המאור הגדול ואת המאור הקטן דהוא ג"כ עש' נמצא דהיוו הוא מהנברא וכל הנבראי' שנתהוו הם מכח הבורא דבחק הנבראי' לא ה' יכול להיו' זה כדאיתא אילמאלי מתכנסי' כל העולם כולא א"י לברוא אפי' כנף יתש אחד זאָל זיך אפי' צוא נוף קלייבין דיא גאַנצע ועלט ועלין זיא ניט קענען בישאָפּון אפי' כנף יתש אחד מכ"ש להטיל בו נשמה ומה שמצירין צורה מ"מ אין בו חיות נמצא שנבראי' הם מכח הבורא ומה משל נברא להבורה רק שאין לנו דרך קרובה יותר מזיו השמש דזה אנו מיביגין ומה שהעולם נראה ליש ודבר נפרד זהו כח המוסתר דאלקוי דכשם שיש הוי' הנגלה כמ"ש להוי' הנראה כמ"כ יש הוי' המסתיר כמ"ש ויחיתיו להוי' המסתיר פניו אכן אתה אל מסתתר שאתה גופא שהוא גילוי דכשאדם מדבר עם חבירו לנוכח אומר לו אתה זהו כח המוסתר דאלקוי וה"ז כחותם המתהפך דכח הבורא שמהווה כל הנבראי' הוא למעלה בגילוי ולמטה הוא מוסתר וכח המסתיר הוא למטה בגילוי שנראה ליש ודבר נפרד והנה כל הנבראי' שנתהוו הם מאותיות והנה יש ב' בחי' אותיות המחשבה ואותיות הדבור והנה כמו שלמטה באדם כשהוא חפץ באיזה דבר חושב בה ומה שחפץ בה זהו מהשכל כשמתבונן שזה הדבר טוב לו חפץ בה וזהו דאהבה אבה ל' רצון וזהו רצון שע"פ שכל דיש רצון שלמעלה מהשכל וזהו רצון שע"פ שכל וכשצריך ליקח אותו דבר מאחר מדבר נמצא שהוא סדר השתלשלות משכל בא מדה ומאחר שחפץ בה חושב בה ואח"כ בא לידי דבור כמ"כ

ובאמת זיו . . כמו למעלה : הוספה.

דבזיו העצם : אוצ"ל : דבזיו השמש, העצם.

למעלה מאחר : אוצ"ל : למעלה אבל מאחר.

מ"מ אינו משל כו' : מכאן — פכ"ה בנרפס.

כמ"ש ויעש . . המאור הקטן : בראשית א, טו (ושם : ויעש אלקים).

הוא מהנברא : אוצ"ל : הוא מה שנברא.

כדאיתא אילמלי . . בו נשמה : ראה בהנסמן לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש קרוב לתחלתו

(ואוצ"ל : אלמלי . . כולו . . יתוש).

ועליו זיא . . כנף יתש : כ"ה בכ"ק (בו' צורי). ואוצ"ל : חעלן זיי . . כנף יתוש.

ומה שמצירין . . אנו מיביגין : הוספה (ואוצ"ל : שמצירין . . להבורא . . מביגין).

כח המוסתר : אוצ"ל : כח המסתיר (וכדלקמן : הוי' המסתיר).

כמ"ש להוי' הנראה : לך יב, ז.

כמ"ש ויחיתיו כו' אכן כו' : ישע' ה, יז, מה, טו.

כח המוסתר : אוצ"ל : כנ"ל.

והנה כל הנבראי' כו' : מכאן — תוכן פ"א בשעה"ה"א ופכ"ו בנרפס.

כל הנבראי' . . חפץ בה : וכשצריך כו' כמ"כ כו' : ראה גם תניא פ"ב.

דאהבה . . רצון : ראה בהנסמן לעיל ד"ה רשפי.

שע"פ שכל . . שלמעלה מהשכל : ראה תו"א ויקהל פו, ג ואילך.

מאחר מדבר : אוצ"ל : מאחר הוא מדבר.

למעלה מתחילה עלה ברצונו לברוא את העולם וכדאית' בעשרה דברי' ברא הקב"ה את עולמו בכח' ובתבונה ובדעת בכח ובגעררה וזהו חב"ד ומדות וכמו שבאדם למטה מחש' מגלה העלם המדות מה שהי' צפון וטמון בלבו והוא גילוי העלם עצמו לגבי עצמו ולא לזולתו והדבור מגלה גילוי העלם לזולתו כמו"כ למעלה דהנה נת"ל דהוא ומדותיו דקרינן להון עשר ספירין שרק קואין אותם בש' עשר ספירין אבל באמת הם מיוחדים עם אלקי' עד שאינו עוליי' בש' בפ"ע איהו וחיהו וגרמוהי כולא חד כמו"כ הדבור שמגלה גילוי חכמתו ורצונו הוא מיוחד עם אלקי' ומב' בחי' אותיו' אלו נתהוה עלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגליא, עלמא סתימין הוא סתם מהנבראי' דעלמא דאתגליא ועלמא דאתגליא הו"ע גילוי העולמות בדבר ה' שמים נעשה וברוח פיו כל צבאם וזהו ע"י חילופי' ותמורות וחילופי' דחילופין ותמורת דתמורות וענין הציורופי' שהצירוף כולל הרבה אותיות וכח המצרף עולה על כולנה ויש בזה כלל ופרט דהנה מאמר יהי רקיע זהו כלל ונעשה מזה פרטי' כמו מכוון שבו אוצרות ברד ואוצרות שלג זבול שבו ירושלים ומקדש ומזבח בנוי בו ומיכאל מקרב נשמותיהן של צדיקי' ע"ג מזבח שחקי' שבו שוחקי' מן לצדיקי' וכן כולם והכל ממאמר יהי רקיע וכן יהי אור שהוא חסד התפשטות ומים ג"כ חסד מ"מ הוא מצירוף אחר אלא שיהי אור הוא כלל שיהי' חסד ונעשה פרטי' רבי' וכן ארץ דכתי' בראשית אלקי' את השמים ואת הארץ ונעשה

וכדאית' בעשרה כו' : חגיגה יב, א.
 וכמו שבאדם . . כמו"כ למעלה : ראה גם תניא פכ"א.
 דהנה נת"ל : רד"ה שלפניו ובסיומו.
 שרק קואין : לכאוי' צ"ל : שרק קוראין.
 הדבור . . מיוחד : ראה גם תניא שם.
 עזמא סתימין . . דאתגליא : המשך הלי' דמאמר אליהו (הקדמת תקי"ו) ו"קרינן להון כו" (ושם : עלמין . . ועלמין דאתגליין).
 הוא סתם : לכאוי' צ"ל : הוא סתום.
 בדבר ה' כו' : תהלים לג ו (ושם : שמים נעשו).
 וזהו ע"י חילופי' ותמורות כו' : מכאן — שעהיהיא פריב ; פכ"ז בנרפס (ולכאוי' צ"ל : ותמורות), וראה גם ד"ה שלפניו.
 יהי רקיע : בראשית א, ו.
 כמו מכוון . . מן לצדיקים : חגיגה יב, ב (והנהות הבי"ח) — בשינוי סדר (ולכאוי' צ"ל : מקריב נשמותיהן).
 יהי אור : בראשית שם, ג.
 אור . . ומים ג"כ חסד : ראה שעהיהיא פ"א.
 וכן ארץ . . להבין אותו : הוספה.
 דכתי' בראשית כו' : ר"פ בראשית. ולכאוי' צ"ל : בראשית ברא.
 ונעשה מזה פרטי' : להעיר מוזכר ל, ב ; ח"ג ט, ב ואילך, דכמו שנבראו ז' רקיעים (ראה לעיל בהמאמר : מכוון כו'), כמו"כ נבראו ז' ארצות.

מזה פרטי' ג' שמות ג' ארצות ג' אקלימין זהו ענין כלל ופרט נאָר דער כלל איז ״ב אותי״ כך גזרה רצונו שיהי' ״ב אותי״ שיהו מאין ליש לא פחות ולא יותר דעם שכל א״י להבין זה דממאמר נעשה אדם נתהוה אדה״ר ובאדה״ר הי' כלול כל נש״י נמצא שממאמר זה נתהוה השכל ואיך יוכל להבין אותו ותמונת האותי״ ג״כ מורה כן כמו אל״ף תמונתו ב' קוין וקו באמצע מחבר הב' קוין שזה מורה דלהי״ו שאותי״ו מגלים העלם המדות וא״א לגלות העלם המדה רק באופן כזה דוקא וכן ב״ת תמונתו ג' קוין ב' קוין והקו הג' מחבר אותם וכמארז״ל מ״ט גמ״ל דל״ת סמוכין זה לזה גמול דלים נמצא דדרשינן אפי' ומכ״ש תמונת וכן יו״ד הוא נקודה אחד וה״א הוא ג' קוין ובעבודה בנפש האדם הנה כתי' כי חלק הוי' עמו שיש בכל או״א ש' הוי' יו״ד הוא ביטול שלמעלה מטו״ד וה״א הוא התבוננות באורך ורוחב איך שכל הנברא״י בטלי' לאלקות וזהו״ע פסוד״ו וק״ש ה' אחד פי' אחד הגם שנעשה ז' רקיעי' וארץ וד' רוחות העולם מ״מ כולם בטלי' לאלקות וכל הנברא״י נתהוה מאותיות ע״י חילופי' ותמורות וחילופי' דחילופי' ותמורות דתמורות וענין החילופי' הוא לבנה שמאיר בה אור השמש מ״מ לילה מאפיל ויום מאיר הגם שהכל מן השמש מ״מ ע״י שאור השמש עובר בלבנה מחשיך אור השמש כמו״כ ענין החילופי' כמו א״ת ב״ש שמתחלף אל״ף לתי״ו והב״ת לשי״ן שיש הארת האל״ף בתי״ו מ״מ אינו אלף וזהו דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם שע״י דע את אלקי יהי' עבדהו בלב שלם ע״י שיעמיק דעתו בתורה ותפילה צוא זעהן די געטלעכקייט פון דער וואָרט דע״י שהוא ג״כ מכח אלקי יכול לראות זה דמי שאינו מעמיק דעתו ה״ה כמו בהמה ובאמת הוא גרועה הרבה מהבהמה דבהמה אין בה

ג' שמות . . ארצות . . אקלימין : ראה לקמן ד״ה ועבדתם, שמביא ג״כ ג' ארצות וראה בהנסמן שם. ואולי הכונה כאן בנוגע לארץ ישראל, שיש בה ג' ארצות (וממילא — שמות ואקלימין) — ראה שביעית רפ״ו. פ״ט מ״ב. חלה פ״ד מ״ח. כתובות קי, סע״א ובי״ב לא, א (במשנה), אבל לכאוי המדובר כאן בנוגע לכל הארץ, ולכן (אף) שאינו פשוט כ״כ) — אולי צ״ל : ז' שמות . . אקלימין (ראה פרדרא פ״ת. ויק״ר פכ״ט, יא, זח״א כד, סע״ב. לס, סע״ב. רנ״ג, ב. ועוד).

נאר דער : בכ״ק אינו ברור. ואולי הוא : גאר דער.

דעם שכל . . להבין אותו : הכונה (לכאוי) : מכיון שהשכל הוא גברא — א״א לו להבין ״ב״ב . . מאין ליש״.

נעשה אדם . . כלול כל נש״י : בראשית שם, כו. תנחומא תשא יב. וראה גם שמו״ר פ״מ, ג. מצות אהבת ישראל (בדרמ״צ) בתחלתו.

ותמונת האותי״ו . . כן : ראה הגהה בשעיהו״א פ״ב ; פכ״ח בנדפס.

וכמארז״ל מ״ט כו' : שבת קד, א (ולכאוי צ״ל : גמ״ל דל״ת).

אפי' ומכ״ש תמונת : אוצ״ל : אפי' סמיכת האותי' ומכ״ש תמונתו.

הנה כתי' כו' יו״ד כו' והיא כו' : ראה לעיל ד״ה רשפי' ; ד״ה וידעת (קרוב לתחלתו) — ושי״ג.

וק״ש . . פי' אחד כו' : ראה לעיל רד״ה להבין ענין ק״ש.

נתהוה מאותיות ע״י כו' וענין החילופי' כו' : ראה גם לעיל ד״ה אנת הוא (ולכאוי צ״ל : החילופי' הוא כמו לבנה כו').

לבנה כו' : ראה גם שעיהו״א פ״ב. אוה״ת ואתחנן ס״ע צד ואילך.

דע את כו' : נסמן בתחלת המאמר.

די געטלעכקייט : כ״ה בכ״ק — בקי פתוחה. ואוצ״ל : די געטלעכקייט.

הוא גרועה . . ה״ה גרועה : אוצ״ל : הוא גרוע . . ה״ה גרוע.

שכל אבל אדם שיש בו שכל ואינו מעמיק ה"ה גרועה מבהמה שע"י העמקת יהי' עבודה בשלימות וע"ז נא' ואתם הדבקי' בה' אלקיכם חיים כולכם היום אפי' בהיום לעשותם יהי' ג"כ בחי' א"ס חיי החים דמי שלומד ומתפלל ואינו מעמיק דעתו ה"ז ג"כ עבודה מ"מ אינו עבודה בשלימות וע"י העמקת הדעת יבוא לעבודה בשלימות לאשתבאה בגופא דמלכא וזהו דע את אלקי אביך שע"י דע את אלקי יוכל לבוא לועבדהו בלב שלם שיהי' עבודה בשלימות.

ש"פ וישב

כגוונא דאינון מתיחדין לעילא באחד אוף הכי איהי אתיחדית לתתא ברזא דאחד, הנה נת"ל דכתי' וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד והוא יחז"ל מה שאומרים בק"ש אחד חיות מורה על ז' רקיעים וארץ ד' מורה על ד' רוחות העולם פי' הגם שנתהוה ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם מ"מ בטלי' לא"ס אלופו של עולם והו"ע יחז"ל איך שכולא קמי כלא חשיב ובשכמל"ו הוא יחז"ל והנה בשכמל"ו יעקב אמר דאיתא בגמ' אמר ר"ש בין לקיש יעקב קודם הסתלקותו בקש לגלות את הקץ כמ"ש האספו ואגידה לכם את אשר יקרא באחרית הימים נסתלקה ממנו השכינה א"ל שמא פסול נמצא בי אברהם יצא ממנו ישמעאל אבא יצחק יצא ממנו עשיו אמרו לו שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד פתח יעקב ואמר

העמקת יהי' עבודה : לכאור צ"ל : העמקת הדעת יהי' עבודה.
נא' ואתם כו' בהיום לעשותם : ואתהגן ד, ד, שם ז, יא. וראה בנדפס לקמן פס"א (ומציין לפכ"ח — היינו כאן).

חיי החיים : לכאור צ"ל : חיי החיים.

לאשתבאה בגופא דמלכא : לי הוזהר ח"א ריו, ב — לאשתבאה.

ש"פ וישב : גם על מאמר הבא כתוב ש"פ וישב, ובריש העמוד כאן — נכתב (בעפרון בכתב אחר (של כ"ק אדמו"ר שליט"א ?)) : י"ס כסלו. ומתאים עם מ"ש בהמפתח (בסוה"ס) שבנדפס.

כגוונא כו' : לי הוזהר (ח"ב קלה, סע"א) — שאומרים בליל שיק (אוצ"ל : אתיחדות). מכאן — פכ"ס בנדפס (בשינוי סדר).

הנה נת"ל . . הוא יחז"ל : רד"ה להבין ענין ק"ש (ושי"ג) וסופו.

שכולא קמי' : לכאור צ"ל : שכולא קמי'.

דאיתא בגמ' : בנדפס : כמארו"ל בפסחים פ' מקום שנהגו דניו ע"א (וראה גם ב"ד

פצ"ח, ג טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח סס"א סי"ג ובט"ו שם).

בין לקיש : לכאור צ"ל : בן לקיש.

כמ"ש האספו כו' : ויחי מט, א (ושם : יקרא אתכם באחרית).

אבא יצחק : בכ"ק נכפל "יצחק".

אמרו לו שמע : בנדפס : אמרו לו בנו שמע. וצ"ל שם : בניו (כבגמרא).

שמע כו' : ואתהגן ו, ד.

בשכמל"ו אמרו רבנן נאמרנו הא משה לא אמרו שמיד שמע אמר ואהבת לא נאמרנו הא יעקב אמרו והתקינו שיהי' אומרם אותו בחשאי ולע"ל יאמרו אותו בקול רם ולכן ביוהכ"פ שהוא מעין לע"ל אומרי' אותו בקול רם דהנה יש שס"ה ימים והנה השטן בגימ' שס"ד ונשאר יום אחד שאין לו שליטה בו וזהו יום הכיפורי' שהוא מעין לע"ל מלבד זה שאין בו אכילה ושתי' שהוא דוגמת לע"ל אלא שביוהכ"פ עלית המל' לכתר וה' תפילות נגד ה' עלי' לכן אומרי' אותו בקול רם והסיום הוא בנעילה וצ"ל מה שייך יעקב בחיר שבאבות לברוך שם כו' דאבות הן המרכבה פי' מרכבתא עילאה ולא מרכבתא תתאה ומרכבתא עילא הוא באצי' שהוא יחו"ע לא כמו בריאה יש מאין דאצי' נאצל מעצם אור המאציל ופי' הוא ל' אצלו וסמוך ואברהם מרכבה לבחי' חסד דאצי' ויצחק לפח דאצי' ויעקב הוא בחיר שבאבות מה שייך לבשכמל"ו אך הענין הוא דהנה דוקא יעקב שהוא בריח התיכון המברית מן הקצה אל הקצה פי' מן קצה שמים דלעילא שהוא בחי' כתר עד קצה השמים דלתתא שהוא יסוד ז"א שנשפע לבחי' מל' לכן יכול להמשיך יחו"ת להיו' למטה כמו למעלה להבין זה צריכי' להקדים הקדמה דהנה כתי' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה דזה אינו שייך שיאמר שבריות העולמות הוא בריאה יש מאין דזה

נאמרנו . . שמיד שמע . . נאמרנו : לכאוי צ"ל : נאמרנו . . שמיד אחר שמע . . נאמרנו.

שמיד . . ואהבת : הוספה על ל' הגמרא. וראה חדא"ג מהרש"א שם. שיהי' . . בחשאי : ע"כ הוא מהגמ' (ולכאוי צ"ל : אומרים). ביוהכ"פ . . אומרי' כו' רם : דב"ר פ"ב, לו — הובא ברקאנטי ואתחנן שם. טוש"ע שם סתרי"ט ס"ב (וראה מג"א שם), ובשו"ע אדה"ו שם ס"ט. ביוהכ"פ . . לע"ל : ראה לקו"ת תצא לו, ד. נצבים נב, ד. שמ"ע פו, א (וראה בהנמקן שם).

יש שס"ה . . הכיפורי' : יומא כ, רע"א. נדרים לב, ריש ע"ב. עלית המל' . . ה' עלי' : ראה פע"ח סוף שער יוהכ"פ. וצ"ל . . לבשכמל"ו : הוספה.

יעקב בחיר שבאבות : ב"ר רפ"ו (בחור). וראה גם זח"א קיט, ב. קעא, ב. ועוד. דאבות הן המרכבה . . עילאה : ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. וראה גם תו"א עב, ב. פי' מרכבתא . . תתאה ומרכבתא כו' : ראה (בנוגע לבי' המרכבות) זח"ג רסב, ב. וראה גם תו"א קג, סע"א ואילך. סדור ד, א"ב. אוה"ת ויצא רכו, ב. שלם ע' תקפג ואילך. תצא ע' תחקק ואילך. ועוד.

ומרכבתא עילא : לכאוי צ"ל (כדלעיל בסמוך) : ומרכבתא עילאה. ופי' הוא ל' : הכוונה (לכאוי') : ופירושו (של אצילות) הוא כו'. וראה אוה"ת ויחי ח"ו תתשנ"ב, רע"א. בלק ע' תקפד.

ואברהם . . לפח דאצי' : לכאוי צ"ל : לפחד דאצי'. וראה גם ספר הבהיר סק"צ. תו"א עז, ב. סדור שם. ועוד.

יעקב שהוא בריח כו' פי' מן כו' : זח"א א, ב. ח"ב נא, סע"ב. קעה, ריש ע"ב. ועוד. בריח . . אל הקצה : ל' הכתוב — תרומה כו, כה. ועוד.

להבין זה כו' : מכאן — פ"ל בנדפס.

כתי' שאו כו' : ישע"י מ, כו.

אינו שייך שיאמר : הכוונה לכאוי (וראה בנדפס), שזה אינו חידוש, ולא זוהי כוונת הפסוק.

אפי' חוקרים מודים שברה"ע הוא דבר מלא דבר אלא שהנביא מוכיח את ישראל שלא יביטו על יש העולמות שנראי' ליש רק שיראו כח הא"ס שבכל הנבראים שנתהוו וכלים מכלים שונים מ"מ כח הא"ס שורה בהם ובאמת כח הגבול הוא מאמיץ כח כמשית"ל וזהו איהו וגרמוהי חד גרמוהי הוא מקור המהוה כל הנבראים שונים מ"מ איהו מתיחד עמו עד שנעשה כולא חד דמאחר שיש בהם כח להוה מאין ליש כמו מחסד דמלי' דמלי' דעשי' נעשה רקיע הראשון ומגבורה דמלי' דמלי' עשי' נעשה רקיע הב' וכן כולם והתהוות אינו רק בחיק הבורא דבריאה בחיק הנבראי' א"א להי' דאלמלא מתכנסים כל העולם כולם איי לברוא אפי' כנף יתוש אחד ולהטיל בו נשמה ומאחר שהם מהים מאין ליש נמצא דאלקו' מתיחד עמהם דא"ס שורה בכל הנבראי' בע"ג דזהו כח הגבול שיש בא"ס דאלי"כ אתה מחסר שלימותא אך צ"ל דהנה איתא אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל שאינו שייך לומר שכל המזל הוא בעשב רק הארה שכל השפעת אינו נמשכות רק חלק עשירי דאנו רואים בשכל שאינו נמשך רק חלק עשירי דא"א להסביר השכל כמו שהוא גבי עצמו דדיבור הוא רק חלק עשירי והשכל שבו הוא ג"כ רק חלק עשירי מובן מזה שלמעלה הוא ג"כ הגבלה רק עשר פעמים כמו שהוא למטה מ"מ ה"ז הגבלה וגבוה מעל גבוה שרפים ואופנים ומקבלין דין מן דין נמצא שהכל הגבלה ולעיל נתי' שהם מתייחדים עם אלקו' אך הנה יש ב' בחי' אותיות יש אותיות שבפנמית המלי' קולט שפע אור אצ"י לצורך עצמו ויש אותיות שבחיצוניות המלי' שהם מהים מאין ליש דאותיות כמו שהם למעלה הם בבע"ג ויורדים למטה נעשה מזה גבול כדאיתא יודע הי' בצלאל לצרף אותיות שנברא בהם שמים וארץ דבאמת אותיות הם מוגבלים ובצירופים הם בלי גבול נמצא שכל הנבראי' כח א"ס שורה בהם רק שזהו כח הגבול דבא"ס שא"ת שיש לו כח בבבע"ג ואין לו כח בגבול את מחסר שלימותא וא"ס הוא שלימותא דכולהו

אפי' חוקרים כו' : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (הערה קלב). ושי"נ.
מאמיץ כח : המשך הפסוק — ישעי' שם.
כמשית"ל : ראה ד"ה שלאח"ז קרוב לסופו (ובנדפס — ספלי"א. פלי"ה (ס"ע מג).
איהו וגרמוהי חד . . מאין ליש : נסמן לעיל ד"ה אנת הוא. ע"ש.
כמו מחסד . . וכן כולם : עדי"ז הוא גם בנדפס רפלי"א.
דאלמלא מתכנסים כו' : נסמן לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש קרוב לתחלתו.
כח הגבול . . שלימותא : עבוה"ק ח"א פ"ח (ואוצ"ל : שלימותו) — הובא בנדפס שם (ע' לט).

דהנה איתא כו' : ב"ר פ"י, ו. מכאן — בנדפס שם (ע' לח).
שכל השפעת אינו נמשכות : אוצ"ל : שכל השפעה אינה נמשכת (או : שכל השפעות אינן נמשכות).

רק חלק עשירי כו' : ראה לקו"ת ברכה צג, ב ואילך.
שבפנמית המלי' : לכא"י צ"ל : שבפנמית המלי'.
כדאיתא יודע כו' : ברכות נה, א. זח"ב קנב, א. רלה, ב.
ובצירופים הם בלי גבול : בנדפס שם (ריש ע' לט) נוסף : וכמ"ש בס"י (והוא בס"ז ד') מכאן ואילך צא וחשוב כר.
את מחסר שלימותא : אוצ"ל : אתה מחסר שלימותו.

כדאיתא אנת הוא שלימותא דכולהו, ובאמת כח הגבול מדריגה הגבוה יותר מכח הבלי גבול דאית' איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד לכא' משמע מדקאמר איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד ולא קאמר איהו וחיוהי וגמוהי חד דחיוהי הוא גבוהו במדריגה יותר מגרמוהי דחיוהי הוא מקור האורות שהוא בלי גבול וגרמוהי הוא מקור הכלי' הגם שחיוהי הוא ג"כ לאחר הצמצם מ"מ ה"ה א"ס הבכע"ג אבל באמת גרמוהי הוא יותר נעלה כשעלה ברצונו לברוא את העולמות נעשה צמצום ומקו"פ ואח"כ המשכת הקו שהוא פעול דראשית הקו הוא פועל ונעשה מזה המשכת הקו והצימצם הוא פועל דפועל והמצמצם הוא פועל דפועל דפועל וחיוהי הוא מהמשכת הקו שהוא מקור האורות הבכע"ג וגמוהי הוא מהצמצום שהוא פועל דפועל דפועל נמצא שאיהו דגרמוהי הוא גבוה יותר מאיהו דחיוהי נמצא יחו"ת הוא יותר נעלה מיחו"ע ומפני מה קוראי' אותו יחו"ע מפני שלגבי נבראי' זה מושג וזה מושג אבל באמת יחו"ת גבוה יותר מיחו"ע ומה שאמרו כך בכ"ף הדמיון מפני ש"מ זה (יחו"ת) מושג וזה (יחו"ע) אינו מושג אבל באמת יחו"ת גבוה יותר מיחו"ע וזהו שאמר יעקב דוקא בשכמל"ו דיעקב שהוא בריח התכון המברית מן הקצה אל הקצה מקצה שמים דלעילא עד קצה שמים דלתתא ובכוחו להמשיך יחו"ת שיהי' למטה כמו למעלה וזהו משה מלגאו שהוא דעת פנמיות וא"א להמשיך למטה יעקב מלבר לכן המשיך שיהי' יחו"ת למטה כמו למעלה וזהו כגוונא דאינון מתיחדין לעילא באחד אופי הכי איהי אתיחדית לתתא ברזא דאחד פי' רזא סוד מי דארף דאס פארשטין שלא לראות על ישוב העולם רק שיראו הכח הא"ס השורה בכל הנבראי'.

כדאיתא אנת כו' : הקדמת תקו"ז — פ"א.

ובאמת כח הגבול כו' : מכאן — פל"ב בנדפס.

וחיוהי וגמוהי . . הוא גבוהו : לכא' צ"ל : וחיוהי וגרמוהי . . הוא גבוה.

דחיוהי הוא . . מקור הכלי' : ראה אגה"ק ריש ס"ב.

כשעלה ברצונו כו' : ראה לעיל סד"ה וידעת ובהנסמן שם (ואוצ"ל : דכשעלה כו').

שהוא פעול . . הוא פועל : הכונה (לכא') : ראשית הקו הוא "פועל" (ראה ההמשך

לזה בהמאמר), והמשכת" הקו הוא "פועל" ממנו.

והמצמצם . . מהמשכת הקו שהוא מקור האורות : בנדפס שם "המצמצם . . פועל

בפועל לגילוי בחי' האורות" ; (ושם בסוף הפרק) "פועל בפועל המשכת הקו". ואוצ"ל :

"פועל דפועל לגילוי כו' " ; "פועל דפועל להמשכת הקו". ובאם הנ"ל נכון — מוסיף במאמר

זה, לכאורה, עוד "פועל" : פועל דפועל דפועל (ראה בפנים המאמר כאן).

וגמוהי הוא : לכא' צ"ל : וגרמוהי הוא.

נמצא יחו"ת כו' (עד סיום המאמר) : הוספה (וראה בנדפס לקמן פל"ט"מ).

מושג וזה מושג : לכא' צ"ל (ובכסמוך) : מושג וזה אינו מושג.

ומה שאמרו כך : היינו, מה שהשבים אמרו ליעקב "כך (אין כו') — נסמן בתחלת

המאמר.

וזהו שאמר יעקב כו' : ראה גם סד"ה שלאח"ז.

משה מלגאו . . מלבר : תקו"ז תי"ג. וראה גם לקו"ת ואתחנן ה. סע"ב. ובכ"מ

(ולכא' צ"ל : דעת פנימיות).

איהי אתיחדית . . פארשטין . . על ישוב : כ"ה בכ"ק (ובט' צרוי). ולכא' צ"ל :

איהי אתיחדת . . פארשטין . . על ישות.

ש"פ וישב

המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב, שצריכין לראות בכל דבר כח הא"ס השורה בו ומ"ש בכ"י ל"ד אלא שבכל עת ובכל רגע נמשך חיות חדש ומה שאמר בכ"י מפני שזה אנו רואין שלילה מאפיל זיומ מאיר שכל הנברא' הם מכח הא"ס הבע"ג ומה דאיתא שית אלפי שנין דהוה עלמא וחד חרוב שהוא הגבלה וחד חרוב הוא ג"כ הגבלה באמת ה' יכול להיות יותר רק שכך עלה ברצונו ולהבין זה צ"ל תחילה ענין ההפרש בין נברא' ואלק' דנברא' שבאים מכח הנברא שבכל עת הוא נתיבש ונשיין כדאית' בבחי' דעיקר חיות בקטן ביום שנולד ואח"כ נתיבש ונתישן כמו באילן שבכל עת הוא נתיבש דכמו שבכל שנה נושרין העלי' והפירות כמו החיות בכל שנה הוא נתמעט ועיקר החיות הוא כשגדל כל צרכו ואח"כ הוא נתמעט והולך, הגם שבשנת יש בו ג"כ חיות מ"מ אינו כמו קוד כמו"כ באדם בכל עת הוא נתיבש ומה דאיתא בן עשרים לרדוף בין שלשים לכח שאז הם יוצאי' מהעלם אל הגילוי אבל באמת הם נתמעטים אלא שזה היבוש אפשר שישא ע' או פ' שנה אבל גבי אלק' כתי' ויהי קול השופר הולך וחזק מאד וגבי אדם הקול נתמעט וכתי' אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ואיתא בירושלמי חזקים כיום הבראם אדרבה שנתוסף בכל עת כמו שאנו רואים גבי חכ' שנתוסף כמה חכמות שלא ידעו תחילה וכן בגלגלים זינד מיא האט אן גיהיבין צוא קוקן איף די גלגלים האלט מען זיער וייט אדער מיא האט דער גנגען אזעלכע חלק ארצות וואס פריאר האט מען פון זיא ניט גיבוסט וא"צ חיות חדש להחיותו ורא' כדאיתא שאל מטרוניתא את רבי יוסי לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו אמר לה לששת ועד השתא מאי קעביד אמר לה יושב ומוזוג

המחדש בטובו כו' : נוסח ברכת יוצר. מכאן — פליג בנדפס.
ומ"ש בכ"י . . . יום מאיר : ראה גם לעיל רד"ה דע כו' ובהגססמן שם.
ומה דאיתא . . . עלה ברצונו : להעיר מבחי' עה"ם (בהעלותך י, לה) ויהי בנסוע
(ווע"ד הקבלה").

דאיתא שית כו' : ר"ה לא, א (וואוצ"ל : שנין הוה כו').
מכח הנברא שבכל עת : אוצ"ל : מכח הבורא בכל עת. ובנדפס — בסגנון יותר
ברור.

נתיבש ונשיין : לכא' צ"ל : נתיבש ונתישן.
כדאית' בבחי' : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס (הערה קמג).
כמו החיות : לכא' צ"ל : כמו כן החיות.
שבשנה יש : אוצ"ל : שבשנה זו (או : השני) יש.
כמו קוד . . . בין שלשים : לכא' צ"ל : כמו קודם . . . בן שלשים.
דאיתא בן כו' : אבות פ"ה מכ"א (מכ"ב — לגירסת אדמוה"ן).
כתי' ויהי כו' וגבי אדם כו' : יתרו יט, יט. מכילתא (ורש"י) שם.
וכתי' אלה כו' ואיתא בירושלמי : בראשית ב, ד. ירוש' ברכות פ"א ה"א (ה, א)
ובפנ"מ שם.

אן גיהיבין . . . פון זיא : בכ"י : גיהיבן — ה' צרוי ; איף — א' צרוי ; זיער — ז'
צרוי ; גנגען — ג' ראשונה פתוחה ; פריאר — ר' צרוי. ואוצ"ל : גיהיבן . . . אויף . . . זיער
חייט . . . גאנגען . . . פריער.
כדאיתא שאל כו' : תנחומא וישלח י ; ב"ד פס"ח, ד ; ועוד — בשינוי לשון (ולכא' צ"ל : שאלה).

לששת ועד השתא : לכא' צ"ל : לששת ימים, ועד השתא.

זיווגים ואם נא' שבכל עת נמשך חיות חדש להחיותו ה"ז אינו בגדר שאלה ומפני מה לא השיב לה מהווה בריאת שמים וארץ אלא שא"צ לחיות חדש כלל ומ"ש המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב שנמשך בכל עת ובכל רגע חיות חדש ומחיה ומהווה מאין ליש זה קאי על האותיות שהם מחיים ומהוים אותם מאין ליש אך א"צ לומר אותם עוד הפעם כמ"ש לעולם ה' דברך נצב בשמים דדבר הוי' עומד תמיד בשמים להחיות ולהווה אותו מאין ליש והאיך אפשר שיתהווה מא"ס הבבע"ג בחי' גבול הנה כמו למשל מעין בבע"ג שהוא מחובר לתהום רבה ואפשר לקבל ממנו מאה או אלף כלים קטנים שזהו הגבלה וכי מפני שהקבלה היא בכלים מוגבלים מפני זה גם המעין הוא גבול דאינו שייכים זה לזה כלל דמעין אפשר למלאות עוד אלף כלים כמו"כ החיות שנשפע מלמעלה הוא מא"ס הבבע"ג ונמשך לעולמות מוגבלים ולכל עולם ועולם לפי ערכו הכל בחוק קצוב ואם ה"י נמשך יותר מחוק הקצוב ה"י נעשה אין ואפס כדאיתא הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה בניהם ושרפם או למשל רב שהוא חכם גדול שיכול להשכיל השכלות בלי גבול הגם שהוא ג"כ נברא ואיך שייך לומר שהוא לומר גבי בלי גבול מפני שאין לנו משל לבלי גבול רק איך שמדריגה א' לגבי מדריגה התחתונה ממנה שהוא בלי גבול והתלמיד מקבלים כל חד וחד לפי ערכו וכי מפני שהתלמידים מקבלים אותו בהגבלה מפני זה גם גבי רב הוא בהגבלה דגבי רב הוא בלי גבול כמו"כ למעלה כל עולמות המוגבלים הם מא"ס הבבע"ג רק שזה כח הגבול שבא"ס דכשם שיש לו כח בבע"ג כך יש לו כח בגבול שאל"כ את מחסר שלימותא וע"ז נא' מה רבו מעשיך ה' שיש ריבוי נבראי' בדצח"מ וכולם חלוקים בדעות ובטבע ובמהות דאין לך שני בני אדם שיהי' דומים זה לזה הגם דאיתא דמחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות וכולם

ומ"ש המחזש . . אותו מאין ליש : הוספה.

המחדש . . ומהווה מאין ליש : ראה בתחלת המאמר.

כמ"ש לעולם כו' דדבר הוי' כו' : תהלים קיט, פט. וראה לעיל ד"ה דע כו' קרוב לתחלתו ובהנסמן שם.

הנה כמו למשל כו' : מכאן — פל"ד בנדפס.

דמעין . . עוד : אוצ"ל : דמעין כו' (או : דמעין . . ממנו עוד).

כדאיתא הושיט כו' : ראה גם לעיל ד"ה להבין כו' ושי"נ (ולכארי צ"ל : ביניהם ושרפם).

הגם שהוא . . ממנה שהוא בלי גבול : הוספה.

ואיך שייך . . שהוא בלי גבול : המשך הלשון כאן צ"ע. ולכארי התיבות "לומר גבי"

מיותרות. ואולי צ"ל : ואיך שייך לומר גבי (היינו הרב) בלי גבול . . ממנה הוא בלי גבול (או כיו"ב). ועצ"ע.

והתלמיד מקבלים : אוצ"ל : והתלמידים מקבלים.

רק שזה . . דכשם כו' שלימותא : ראה גם ד"ה הקודם, ושי"נ (ואוצ"ל : אתה . .

שלימותו).

נא' מה רבו כו' וכולם מחולקים כו' : תהלים קד, כה. וראה חולין קכו, א. תו"א

גו, ב. אוה"ת (י"א) ע"ה פ' תורה ובהנסמן שם. ובכ"ח.

מה רבו . . הגם דאיתא כו' : להעיר מתו"א שם (ובכ"מ), שמלאכים נכללו ב"מה גדול".

אבל לכארי — החילוקים (במלאכים) שייך ל"מה רבו".

דאיתא דמחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות : כן הובא בכ"מ בדא"ת. ובהערת כ"ק

אדמו"ר שליט"א בשה"מ תש"ג ע' 84 (ועוד) — "זח"ג קנר, א. קנה, א. ולא חש להעתיק

גם מספר המאות אשר שם". והכוונה (לכארי) : בזהו שם קנר, א ואילך (ואוצ"ל בהערה

הג"ל : קנר, א — קנה, א), שכנגד ד' הדגלים — ד' מלאכים, ומיכאל כנגד מחנה יהודא.

וא"כ — יש בו קפ"ו אלף ושש מאות (ראה הגהות המרח"ו שם קנר, א). ואף שבוהר שם

באהבה אך באהבה גופא יש חילוקים נמצא שכל העולמות הם מוגבלים רק שכן הא"ס שורה בהם הגם דכתי' ולגודיו אין מספר משמע שהם בלי גבול אך הנה נת"ל שיש ב' בחי' אותיות אותיות דפנימית המל' לצורך ואותיות דחיצונית המל' שהם מהוים מאין ליש דאותיות כמו שהם למעלה הם בלי גבול וכשירדדי' למטה הם בגבול וזהו שאו מרום עניכם וראו מי ברא אלה שהנביא מוכיח את ישראל שאל יביטו אל ישוב העולם רק על כח הא"ס השורה בהם שכל נבראי' בע"ג הם מא"ס הבבע"ג דמי הוא דבר שאינו מושג והוא א"ס שאינו מושג ואלה הוא ל' ריבוי מורה על ריבוי נבראי' שנתהו ומי אלה הוא ש' אלקי' וזהו וראו מי ברא אלה שיראו איך שמי שורה באלה וזהו המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב שבכל עית ובכל רגע נמשך חיות חדש שמחייה ומהווה מאין ליש וזהו יחז"ל וברשרש יחז"ל הוא יותר גבוה דהוא מאמין כח דכתי' גדול אדונינו ורב כח שיעור קומה של יוצר בראשית רל"ו אלפי' פרסאות כמנין ורב כח ואמין כח הוא יותר גבוה וזהו בשכמל"ו שם הוא הארה כבוד הוא הארה משם מלכותו הוא הארה מכבוד שהוא הארה דהארה וזהו דאנשי יריחו ה' כורכין את השמע אבל אין הלכה כאנשי יריחו שעיקר הוא ברוך שם כו' שהוא יחז"ל ששרשו מהמצמצם למשל כמו אור שמלבישים אותו באותיות שהם בע"ג ואור השכלה שבו הוא בלי גבול וזהו וידעתה היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד

תלת מאה ושבעין אלף" — אולי הכונה, שבעיקר הם קפ"ו אלף ושש מאות (כהגברים זכ' עד ס' שבמחנה יהודא) והשאר — כנגד שאר בני' שבמחנה הנ"ל שאינם בהמספר (ראה שם, סע"א: „שבעין וארבע אלף ושית מאה . . בר כל אינון ממנן דלתתא", ובמק"מ שם: נגד פחות מבין עשרים והסוף).

דכתי' ולגודיו כו': חגיגה יג, סע"ב — ע"פ מ"ש (איוב כה, ג) היש מספר לגודויו? ולהעיר גם מתור"א כט, ב: כמ"ש ולגודיו כו'.
אך הנה . . הם בגבול: הוספה. וראה לקו"ת במדבר יא, ב. ובכ"מ.
נת"ל: ד"ה כגזנא.

לצורך ואותיות: לכאור צ"ל (ע"ד לעיל שם): לצורך עצמו ואותיות.

וזהו שאו כו' שהנביא מוכיח כו': מכאן — פליה בנדפס. וראה גם לעיל שם ובהגסמן שם (ולכאור צ"ל: מרום עניכם).
אל ישוב: לכאור צ"ל: אל ישות.

דמי הוא . . ואלה הוא . . ש' אלקי': ע"פ מ"ש (הובא לעיל) מי ברא אלה. וראה וחי' בהקדמה א, ב ואילך. ג, סע"ב. ועוד.
שבכל עית: לכאור צ"ל: שבכל עת.

וזהו יחז"ל . . ורב כח: בנדפס — פל"ו (ס"ע מג ואילך). וראה לעיל סד"ה הנ"ל. דכתי' גדול כו' שיעור קומה כו': תהלים קמו, ה. וראה של"ה ס' תרומה שכה, סע"ב ואילך (וש"ג). ושם מביא גם: אלפים רבבות פרסאות.
הארה דהארה: אוצ"ל: הארה דהארה דהארה.

וזהו דאנשי . . כאנשי יריחו: ססחים נה, א (ובהמשך לזה שם, שיעקב אמר בשכמל"ו — ראה לקמן. וראה גם לעיל רד"ה הנ"ל ובסופו). וראה גם לקו"ת צו יד, סע"ג ובכ"מ.

שעיקר הוא: אוצ"ל: שהעיקר הוא.

יחז"ל ששרשו מהמצמצם: ראה סד"ה הנ"ל.

וזהו וידעת . . בו הצימצם: ראה לעיל סד"ה וידעת ובהגסמן שם (ולכאור צ"ל: וידעת).

שהוא מקום הרשימה שלא נגע בו הצימצם וזה גופא מה שלא נגע בו הצימצם ונשאר מקום הרשימה ה"ה מכת המצמצם וזהו דדוקא יעקב שהוא בריח התכון המברית מן הקצה אל הקצה אמר בשכמל"ו שהמשיך שיהי' יחז"ל למטה כמו למעלה.

ש"פ מקץ

ראיתי והנה מנורת זהב כולא וגולה על ראשה ושבעה נירתיה עליה, והנה שבעה נירתיה הם וא"ו וה"א אחרונה דש' הוי' דהנה כתי' כי חלק הוי' עמו שבכא"ו מישאל יש ש' הוי' ושבעה נרותיה הם וא"ו וה"א אחרונה דש' הוי' וא"ו הם ו"ק דו"א ה"א אחרונה הוא בחי' מל' והמנורה שראה זכרי' דכתי' וראיתי מנורת זהב כולא זהו נשמות דמצינו דנשמה נק' בש' נר דכתי' נר הוי' נשמת אדם דכמו שהנר עולה למעלה דטבע הנר לעלות למעלה וזולת הפתילה שהוא דבר הנאחו הי' עולה למעלה רק שהפתילה אוזח אותו מ"מ נראה כמו שהוא רוצה להיפרד כך הנשמה היא תמיד ברצו"ש שיש רצון ותשוקה תמיד ליכלל באוא"ס רק שהגוף הוא דבר הנאחו שאוחז אותה ועש"ז נק' נשמה ל' נשימה שהיא תמיד ברצו"ש הסתלקות והתפשטות שיש לה רצון ותשוקה וחפיצה ליכלל באוא"ס רק שצריכה לקיים רצון הבורא ומתפשטת לתחתיות את הגוף שהוא רצון הבורא וזהו דכתי' רוח האדם העולה היא למעלה שהוא נושא אחד עם נר הוי' נשמת אדם כמו שהנר עולה למעלה כך הנשמה יש לה רצון ותשוקה ליכלל באוא"ס הגם שיש שוב ג"כ מ"מ תיכף אחר שוב רצוא והשוב גופא זהו רצוא וצ"ל דהנהו כתי' בהעלות אהרון את הנירות וכתי'

וזהו דדוקא . . כמו למעלה : ראה ד"ה כחונא שם.

ש"פ מקץ, ראיתי כו' : מכאן — פמ"א בנדפס, אלא שלפנ"ו יש שם עוד מאמר (ראה במפתח שבסוף הספר שם) — פרקים לר"מ.
ראיתי כו' : זכרי' ד, ב — הפטורת היום, שבת חנוכה (ראה גם במפתח שם).
כולא . . נירתיה : לכא"ו צ"ל כאן (ועד"ו לקמן), כפסוק : כולה . . נרתיה.
הם וא"ו . . נשמת אדם : ראה גם לקו"ת ר"פ בהעלותך.
דהנה כתי' . . ש' הוי' : ראה לעיל ד"ה דע כו' קרוב לסופו ובהנמסר שם.
דכתי' וראיתי : בפסוק : ראיתי.
דכתי' נר כו' דכמו כו' כך הנשמה כו' : משלי כ, כו. וראה תניא רפי"ט.
ועש"ז נק' . . ברצו"ש : ראה תו"א מקץ לו, ב.
שיש לה רצון . . רק שצריכה : ראה תניא פ"ג.
דכתי' רוח כו' : קהלת ג, כא (ושם : בני האדם).
והשוב גופא : בכי"ק אינו ברור, ונראה שכתוב : והשוב הגופא.
והשוב . . זהו רצוא . . מ"מ זהו גופא רצוא : אולי הכונה בזה, דהעיקר בנשמה הוא ה"רצוא, ולכן גם ה"שוב" הוא "הכנה" לה"רצוא" (ונכלל בו). וראה כעין זה לקו"ת ויקרא (ג, א), דלאחרי שמבאר בארוכה ד"כ יקריב" ענינו מלמעל"מ"ס (אתעדל"ע), ו"תקריבו" הוא ממטל"מ"ע, מסיים : "כי יקריב ותקריבו זהו העלאת . . אכל כו'" (ע"ש).
וראה המשך תרס"ו ע' מג (ועוד) בההפדש שבין רצו"ש ומולמ"ט. ועצ"ע.
כתי' בהעלות . . בהעלותך את הנרות שצריך כו' : תצוה ל, ח (וכצ"ל בנדפס שם

בהעלותך את הנירות שצריך אהרן להעלות את הנירות ונירות הם נשמות והרי נת"ל שהנשמה יש לה רצו"ש והגם שיש טוב ג"כ מ"מ זה גופא רצוא ומה צריך אהרן להעלותם ואין זה עבודה כלל ובאמת הי' זה עבודה גדולה אך הענין הוא דהנה כתי' וזערתם את בניי זרע זרע בהמה שיש ב' בחי' נשמות זרע אדם הם נשמות דאצי' זרע בהמה הם נשמות דבי"ע שהם נק' בהמה לגבי נשמות דאצי' שהם מהמרכבה דבהמות והחיות פניי ארי' ופניי שור ופניי נשר דהנה האבות הם המרכבה הם נשמות דאצי' ואיתא לבושין תקינת להון דמיניהו פרחו נשמותי לבני נשי שהם נשמות דבי"ע והם נק' בהמה לגבי נשמות דאצי' דכמו שהבהמה אין לה ערך להאדם כך נשמות דאצי' הם נק' בהמה לגבי נשמות דאצי' הגם שיש בהם גם אדם כדכתי' ופני אדם לארבעתן י"ל דהנה אנו רואין למטה שהמרכבה היא מבהמות וחיות והמנהיג הוא האדם הגם שעיקר הוא המנהיג מ"מ נק' מרכבה ע"ש הבהמות כך הגם שפני אדם לארבעתן מ"מ נק' מרכבה ע"ש בהמות וחיות או י"ל דהנה אדם דמרכבה דבריאה עם הדעת נק' בהמה לגבי אדם דאצי' דכמו שהאדם שלמטה הגם שיש בו דעת מ"מ נק' בהמה לגבי אדם דאצי' כך אדם דמרכבה נק' בהמה לגבי אדם דאצי' נמצא זרע בהמה הם נשמות דבי"ע וזרע אדם הם נשמות דאצי' דאדם בגימ' מ"ה וש' מ"ה דאיהו אורח אצי' ונק' בשם אחים ורעים כדכתי' למען אחיי ורעיי אדבר שלום בך וגם נק' בנים כמ"ש בנים אתם להוי' אילקכם דכמו שהבן נמשך מטיפת מוח האב כך בחכ' דאצי' שורה אוא"ס עצמו וצ"ל דהנה בסוף

הערה קעז. ובפסוק (ולכאוי כצ"ל כאן): ובהעלות אהרן את הנרות. ר"פ בהעלותך (ושם (ולכאוי כצ"ל כאן וכן לקמן); הנרות) וראה לקוית בהעלותך כס', ג. וראה גם תרי"א וישב כס', א. מקץ לב, סע"ב. ועוד.

כתי' כו' שיש ב' כו' דכמו שהבהמה כו': ירמ"י לא, כו' (בהשמטת תיבות. ושם, ולכאוי כצ"ל גם כאן: וזרעתי את בית ישראל). וראה תרי"א ר"פ משפטים. שם עו, ב. ובכ"מ.

מהמרכבה דבהמות .. האבות .. דאצי': ראה גם ד"ה שלפנ"ו (קרוב לתחלתו) ובהנשטן שם.

פניי ארי' כו': יחזקאל א, י (ולכאוי צ"ל: פני ארי').

ואיתא לבושין כו': הקדמת תקו"ז — ט"א (ולכאוי צ"ל (כבתקו"ז): פרחין נשמתין ..

נשא).

נשמות דאצי': כ"ה בכ"ק. ובפשוטות צ"ל לכאוי: נשמות דבי"ע.

כדכתי' ופני כו': יחזקאל שם.

או י"ל דהנה כו': ראה תרי"א שם עה, סע"ב.

דאדם בגימ' מ"ה: מארי"א א, קסו — הובא גם בתרי"א שם עו, ריש ע"ב.

וש' .. אצי': תקו"ז שם.

כדכתי' למען כו' בנים כו': תהלים קכב, ח (ושם (ולכאוי כצ"ל כאן): אחי ורעי אדברה נא). ראה יד, א (ובפשוטות צ"ל: אליקכם). וראה לקוית ש"ש יט, ב"ג (ובהנשטן שם). ועוד. בנים .. דכמו .. כך בחכ' כו': הכוונה לכאורה (וראה לקמן בפנים): כך נשמות

שמח"כ כו'. וראה תניא רפ"ב.

דכמו .. אוא"ס עצמו: הוספה.

וצ"ל כו': מכאן — פמ"ב בנדפס.

וצ"ל דהנה: אחר "וצ"ל" בא בכ"ק: (מאחר דבנים הם נשמות דאצי'). ונשמט

כאן — כי בפשוטות הסוגריים הוא סימן מחיקה (כרגיל בכ"ק זה), ובאות התיבות להלן.

פסוק דבנים אתם כו' כתי' לא תתגודדו ולא תשימו קרחה דיש בו לאוין ופירש"י לא תתגודדו מאחר שבנים אתם לה' אלקיכם ראוי לכם להיות נאים ולא מגודדים ולא מקורחים נמצא שזהו נתינת טעם מאחר שבנים אתם כו' והרי נת"ל דבנים הם נשמות דאצי' משמע דלאוין דלא תתגודדו נמי קאי על נשמות דאצי' אבל נשמות דבי"ע מותרים בגדידה ובקיריחה ובאמת אינו כן דאפי' בעקבות דמשיחה שהם נמוכי' ג"כ אסור בגדידה ובקיריחה אך הענין דאפשר להבין זה ממאמר התניא דאבות הן המרכבה ובזכות יש להם כח להנחיל נר"ן לבניהם אחריהם בכל דור ודור עד שאפי' קל שבקלים ע"י זיווגו ממשיך נפש דנפש דמל' דעשי' ונר"ן הם מע"ס הקדושות ויש בהם גם חכ' ובחכ' דמל' מלובש חכ' וכן כולם עד חכ' דמל' דאצי' ובמל' דאצי' מלובש חכ' דאצי' ובחכ' דאצי' שורה א"ס עצמו נמצא שהם ג"כ נק' בנים שמלובש בהם חכ' דאצי' לכן איתא במשנה דאבות חביבין ישראל שנקראים בנים למקום סתם ישראל דאפי' נפש דנפש דמל' דעשי' מלובש ג"כ חכ' דאצי' לכן לאו דלא תתגודדו קאי גם על נשמות דבי"ע מ"מ על דעת י"ל הם נקראים בש' בהמות דעיקר בן הוא חכ' דאצי' דכמו שהבן נמשך ממוח האב שנתהווה מטיפה הנמשכת ממוח האב כמו"כ נשמות דאצי' הם מעצמיות א"ס משא"כ נשמות דבי"ע הם רק בדרך התלבשות נמצא שכל הנשמות אפי' דבריהם נק' בני' לכן קאי עליהם ג"כ לאוין דלא תתגודדו ולא תשימו קרחה מ"מ בדעת הם נק' בהמות לגבי נשמות דאצי' וזהו רוח האדם העולה למעלה דכתי' אדם קאי על נשמות דאצי' וכן נר' ה' נשמת אדם דכתי' אדם קאי על נשמות דאצי' והם עולי' מאליהם בלא סיועי אבל נשמות דבי"ע אי' לעלות מאליהם לכן הם צריכי' סיועי אבל אחר הסיוע הם שוה כמו נשמות דאצי' וה"ז כמו ההפרש דבין ר' חייא ובין כולם דכולם בעת עליית נשמה הי' צריכי' סיוע דמלאכי' לבד מגהורקא דר' חייא דמנפשו קא סליק דר' חייא הי' במדריגה גבוה מהם אבל הסיוע הי'

דיש בו לאוין : היינו : ב' לאוין (וכן לקמן : לאוין דלא כו' ולא כו') — ראה חינוך פ' שופטים מצוה תכזח.

בגדידה ובקיריחה : לכאוי צ"ל (וכן לקמן) : בגדידה ובקיריחה.

בעקבות דמשיחה שהם נמוכי' : לכאוי צ"ל : בעקבות דמשיחה שהם נשמות נמוכי'.

ממאמר התניא : פ"ח.

ובזכות יש להם : לכאוי צ"ל : ובזכות זה יש להם.

הקדושות . . דמל' דאצי' : הלשון צע"ק. ואוצ"ל ע"ד מ"ש בתניא (נעתק בנרפס) שם.

שורה איס עצמו : בנרפס — יש כאן (וכן לקמן) הוספה (מתניא שם).

במשנה דאבות : פ"ג מ"ד (ושם (וכצ"ל לכאוי כאן) : חביבין . . שנקראו).

דאפי' נפש . . מלובש ג"כ : לכאוי צ"ל : דאפי' בנפש כו' (או : דאפי' נפש . . מלובש

בה ג"כ).

מ"מ על דעת : אוצ"ל (כבנרפס) : ומ"מ לענין הדעת (או : ומ"מ בדעת — כרלקמן

בפנים).

וזהו רוח כו' נר' ה' כו' : נסמן בתחלת המאמר.

והם עולים . . וה"ז כמו כו' : ראה בנרפס (בסוף הפרק) ובהערה קפג שם.

בלא סיועי . . צריכי' סיועי : לכאוי צ"ל : בלא סיוע . . צריכי' סיוע.

לבד מנהורקא כו' : ב"מ פה, ב (ושם : לבר ; ובהשמטת תיבת "קא"). וראה גם תו"א

ק, ג (וצ"ל שם "פ"ז" במקום "פ"ב"). ולכאוי צ"ל : מגהורקא . . דמנפשי.

אבל הסיוע . . מאליהם סיוע . . צריכי' וזהו : לכאוי צ"ל : אבל אחר הסיוע . .

מאליהם בלי סיוע . . צריכי' סיוע וזהו.

שזים כמרכ נשמות דאצ"י הם עולי' מאליהם סיוע אבל נשמות דבי"ע הם צריכי' וזהו ע"י אהרן וזהו בהעלות אהרן את הנרות בהלועתך את הנרות וצ"ל מפני מה אהרן דוקא אך הענין דהנה אהרן הוא א' משבעה רועה דהנה כמו שהרועה מוליך את הצאן למקום ששם עשבים גדולי' או מתוקי' הגם שטבע הבהמות לימשך אחר המאכל מ"מ אינה מבחנת בין טוב לרע דאס איז שים צוא פיל פאר איר שכל והרועה מוליך אותה למקום היפה כך אהרן הוא רועה נש"י הגם שהם נמשכי' אחר המאכל דהם נק' נרות מ"מ ההפרש שבין ביטל הבהמה לביטל האדם זה אינים מיבינים ואהרן מעלה אותם נמצא שזהו גדול דבין אדם לבהמה אין שום ערך כלל ובפרט בין ביטל האדם לביטל הבהמה נמצא שזה ענין גדול וזהו ע"ד כמו משה שנק' רעיא מהמניא דהנה כתי' ונתתי עשב לבהמתך בהמתך קאי על נשמות דבי"ע ועשב הוא ע"ב שי"ן שין הוא ג' קוין שהוא סדר המשכה וע"ב הוא חכ' וידוע שדעת מזווג חכ' בינה ונמשך ע"ב דחכ' ע"י המשכת הדעת כמרכ אהרן נק' רועה שפועל אהבה בנש"י שיהי' להם אהבה ורצון ותשוקה לא"ס ב"ה להשתפך נפשה על חיק אביה וההפרש שבין משה לאהרן שמשה הוא שושבינה דמלכא ואהרן הוא שושבינא דמטרוניא דהנה חתן וכלה יש להם שושבינים שחתן הוא מלכא משה הוא שושבינא דמכלא שמשך דעת למטה דע את אלקי אביך ואהרן הוא שושבינא דמטרוניא שמעלה את כלה שהיא כנס"י ובאמת אינו נפקא מינה אם ממשיכי' דעת למטה או מעלי' נש"י למקום האור רק שבד"כ נק' זה העלאה וזה המשכה ומפני מה יש לאהרן זה הכח שיוכל לעלות

בהעלות כו' בהלועתך כו' : נסמן בתחלת המאמר (ולכא' צ"ל : ובהעלות . . בהעלותך) אהרן . . רועה : תקוני ז"ח קד, א. ולהעיר מטוכה נב, ב (ולכא' צ"ל : רועים). בין טוב לרע : אולי הכוונה (ע"ד מ"ש בנדפס) : בין מקום מרעה טוב לזה שאינו טוב כ"כ (ושם מוסיף בנוגע לרועה "וגם לשמרה כו'"). איז שים : כ"ה בכ"ק בשי' צרוי, ואוצ"ל : איז שוין. כך אהרן . . מעלה אותם : ראה תורא לב, ב"ב לקו"ת ר"פ בהעלותך. אינים מיבינים . . שינו : לכא' צ"ל : אינם מיבינים . . שינוי. כמן משה כו' המשכת הדעת : ראה תורא משפטים עה, ב (ובאוה"ת ע"ז ע' אק"ב ואילך). דרמ"צ פ, א"ב. ועוד. משה שנק' רעיא מהמניא : זח"א רסו, טע"ב. ח"ג ערה, ריש ע"ב. ובכ"מ (ולכא' צ"ל : מהימנא). כתי' ונתתי כו' בהמתך קאי כו' : עקב יא, טו (בהשמטת תיבה). וראה תורא, אוה"ת ודרמ"צ שם. משמה הוא שושבינה כו' ואהרן כו' : זח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב (ואוצ"ל : שושבינא דמלכא). משה הוא . . שהיא כנס"י : ראה לקו"ת במדבר ב, ד ואילך. אוה"ת תצוה ע' א'תרנו, ובכ"מ.

דמכלא שמשך : לכא' צ"ל : דמלכא שמשך.

דע . . אביך : דה"א כה, ט.

את כלה : אוצ"ל : את הכלה.

ובאמת אינו . . וזה המשכה : הוספה.

ומפני מה כו' : מכאן — פמ"ד בנדפס.

שיוכל לעלות : לכא' צ"ל : שיוכל להעלות.

נש"י אך הנה כתי' כשמן הטוב יורד על הראש ועל הזקן זקן אהרן שיורד על פי מידותיו דהנה יש שערות הראש ושערות הזקן וידוע דשערות הם ממותרי מוחין שממותרי מוחין נבקע ומוצא שערות שערות הראש הם מומתרי מוחין דקטנות לכן הם יש אפי' בתינוק בן יומו שצריך שיהי' לו שערות וצפרנים ושערות הזקן הם ממותרי מוחין דגדלות לכן הם דוקא במי שהוא בן כא"ף שנה דאז הגדלות המוחין לכן אין מענשין בב"ד של מעלה עד בן כא"ף שנה אע"ג דבן י"ג שנה ויום אחד נק' איש וחייב בכל המצות מ"מ אין מענשין אותו עד בן כא"ף שנה וכן לא למכור בנכסי אביו עד בן כא"ף שנה דאביו הוא חכ' שהוא מוחין דגדלות לכן שערות הזקן עד בן כא"ף שנה דוקא דאמרינן מוחין דגדלות וזהו דוקא בכא"ף ומי שיש לו זקן קודם כא"ף שנה זהו יוצא מן הכלל מפני הגדלות המוחין לפי ערכו או מפני איזה סיבה אחרת וזהו זקן אהרן והנה זקן הוא זה קנה חכ' וקא"ף על חכ' התורה שהתורה נמשלה לשערות דהנה ידוע ענין השערות שהם כמו המשל להגמשל דהמשל הוא מסתיר להגמשל מ"מ מיבינים מזה הנמשל ומשל א"י לומר רק בר שכל גדול כמ"ש משלי שלמה

כתי' כשמן כו' : תהלים קלג, ב (ושם : הטוב על הראש יורד על גוי, אבל כנודס כאן, הוא גם להלן בהמאמר, וצ"ע הכוונה, וראה לקו"ת קרח נג, ג).
וידוע דשערות כו' : תו"א פב, ב, לקו"ת בהעלותך לג, אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשעב, תשעו, ועוד.

ומוצא שערות : אוצ"ל : ויוצא (או : ומוצא) שערות.
שערות הראש .. לכן כו' הזקן .. לכן כו' : אוה"ת שם, וראה גם לקו"ת אחרי כח, סע"ד.

הם מומתרי : לכא"י צ"ל : הם ממותרי.
שצריך שיהי' לו כו' : יבמות פ, ריש ע"ב, טושו"ע או"ח סס"א ס"ז וח' (ובשו"ע אדה"ז — ס"ח).

בן כא"ף : אוצ"ל כאן (וכן כל פעם לקמן) : בן כ"ף.
אין מענשין כו' : שבת פט, ב, זח"א קיה, ב, ועוד, וראה ע"י (מתוס') תניגה טו, א.
י"ג .. נק' איש וחייב כו' : רש"י גזיר כט, ב ד"ה ור' יוסי, אבות פ"ה מכ"א (מכ"ב — לגי' אדה"ז) ובמפרשים שם, ועוד.

לא למכור .. בן כא"ף כו' לכן שערות כו' : גיטין סה, א, ב"ב קנה, א (וכצ"ל בנדפס שם הערה קפז), לקו"ת שם, שם מסעי צב, סע"ד (וש"ג), אוה"ת בהעלותך ס"ע שכן ואילך, ועוד.

הזקן עד בן : לכא"י צ"ל : הזקן אין גדלות עד בן (וכיו"ב).
דוקא דאמרינן מוחין : ב"ה לכא"י בכי"ק, וצע"ק הלשון, אבל הכוונה לכאורה ברורה, ואוצ"ל : דאמרינן שיש לו מוחין.

זקן .. קנה חכ' : קדושין לב, ב (ושם : שקנה), וראה גם (בשייכות לענינו) אוה"ת חנוכה רפה, ב ואילך.

שהתורה נמשלה לשערות : לקו"ת בהעלותך, ל, ג, לד, ג, קרח נג, א, אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשעז ואילך.

כמו המשל .. כמו"כ התורה .. של עולם : לקו"ת בהעלותך ל, ג, וראה גם אוה"ת שם ע' תשעה, ועוד.

מי"מ מיבינים .. איתא גבי : לכא"י צ"ל : מ"מ מיבינים .. איתא גבי.
כמ"ש משלי .. וידבר .. ויחכם כו' : משלי א, א, מ"א ה, יב (בהשמטת "שלמה").
שם, יא (ושם : ויחכם מכל האדם).

וידבר שלמה שלשת אלפי משל וכתיו ויחכם שלמה מכל אדם וכן ר' מאיר שהי' אומר תלתא משלי איתא גבי מנהיר עיני חכמים בהלכה כמריכ התורה נקי' משל כמ"ש ויאמר משל הקדמוני שהוא משל לא"ס קדמונו של עולם כמו ציצית בצמר תפלין בקלף גשמי והוא למשל למעלה הקב"ה מניח תפלין הקב"ה מתעטף בציצית ד' בתים נגד ד' מוחין וציצת כמ"ש ויקחני בציצת ראשי ל"ב חוטינן נגד ל"ב נתיבות חכ' והתורה היא מחכ' כדאיתא אוריתא מחכ' נפקת וכתיו שמן תורק שמך דבר שמריקן מכלי אל כלי שהוא עצמות וזהו זקן אהרן ושמן שיורד על הראש ועל הזקן דהנה כתיו שמן משחת קדש ואיתא משחותא קדש עילאה דהנה איתא קדש וקדוש קדוש מלא וא"ו שאע"פ שהוא קדש ומובדל מ"מ וא"ו הוא המשכה וקדש הוא מלא בגרמי שהוא חכ' ושמן הוא משחותא דקדש עילאה והנה שמן צף ע"ג כל המשקין דשמן צף ע"ג יין הוא פלוגתא אי חבור לטומאה או אינו חבור ואיתא במדרש ע"פ לתתך עליון על כל הגוים מה שמן צף על כל המשקין כך לתתך עליון על כל הגוים והנה שנמשח באותו שמן הי' לו כח לפעול בנשיי שיעלה למעלה ועוד

וכן ר' . . בהלכה : הוספה.

שהי' אומר כיו מנהיר כיו : סנהי לח, סע"ב (ושם : מחלי). עירובין יג, ב. כמ"ש ויאמר משל . . שהוא משל כיו : ש"א כד, יג (ושם : כאשר יאמר). פרש"י משפטים כא, יג. מכות י, ב. וראה גם לקמן סד"ה להבין כיו אם אין חכ' כיו (ורד"ה שלאחריו) ובהנשמן שם.

הקב"ה מניח תפלין . . בציצית : ברכות ו, א. וז"א קמו, א (וראה גם מנחות לה, ב) — תפלין ; וראה ר"ה יז, ב — ציצית ; וראה גם שמור"ר פ"ל, ט. ד' בתים . . מוחין : זח"ג רסב, א (ועוד). ומבואר (בארוכה) בסדור ו, ב ואילך. תו"א מקץ לה, ב ואילך. ועוד.

וציצת . . חכ' : הוספה. וראה לקרית קרח שם. ובכ"מ. כמ"ש ויקחני כיו : יחזקאל ה, ג.

כדאיתא אוריתא כיו : זח"ב פה, א. קכא, א. וראה גם ב"ר פי"ה, ה (ואוצ"ל : אוריתא). וכתיו . . עצמות : הוספה.

וכתיו שמן . . כלי שהוא עצמות : שה"ש א, ג. שהשיר עה"פ (ובמפרשים שם). וראה גם לקרית (ג, ב ואילך) ואוה"ת (ע"ל) עה"פ. ועוד (ולכא"ו צ"ל : שמריקין). זקן . . הזקן : גסמן לעיל בהמאמר. ע"ש.

דהנה כתיו . . ואיתא כיו : תשא ל, כה. שם לא. זהר מכאן — פמ"ה בנדפס (ואוצ"ל כאן ולקמן (כבנדפס) : משיחותא).

כתיו שמן . . קדש וקדוש כיו : ראה לקרית בהעלותך ל, סע"ג ואילך. שהוא קדש : אוצ"ל : שהוא קדוש.

וקדש . . בגרמי : זח"ג צד, ב (ושם : מלה בגרמי). וראה גם פרש"י (קדושין נו, ב) ד"ה קדוש קרינן.

שמן . . כל המשקין . . ואיתא במדרש כיו : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (הערה קצג). ובמרו"ל שם (כבנדפס) : עליון כיו.

דשמן . . פלוגתא כיו : טבויי פ"ב מ"ה. וראה קונטי ענינה של תורת החסידות הערה 50.

ע"פ לתתך כיו : תבא כו, יט (וראה הערה הנ"ל בנדפס).

והנה שנמשח . . שיעלה למעלה : לכא"ו צ"ל : והנה אהרן שנמשח . . שיעלו למעלה.

יש מעלה בשמן דהנה אנו רואין כשמדליקין פתילה בלא שמן מיד הוא נכלה וכשיש בו שמן לכד מה שמעכב כלית הפתילה ה"ה גורם לאור שיאיר אורו כך אהרן שנמשח בשמן בכחו לפעול בנש"י להאיר אורם שיעלו למעלה וזהו כשמן הטוב שמן הוא פנימית התורה וזקן אהרן הוא גליא דתורה דבי"ג מדות התורה נדרשת נגד י"ג ת"ד וזהו דבים נדמה להם כבחור ובמ"ת נדמה להם כזקן וזהו מפני שהתורה הוא זקן אהרן שהוא שערות וע"י פנימית התורה וגליא דתורה בכחו לפעול בנש"י שאפי' רוח הבהמה היורדת למטה בארץ שיעלה למעלה כמו רוח האדם העולה למעלה.

ל"ה דחנוכה

להבין ענין ז' נירות שראה זכרי' שנא' ראיתי מנורת זהב כולא ושבעה נירותיה עליה זהו וא"ו וה"א אחרונה דש' הוי' וא"ו הם ו' מדות הכתובי' בפסוק לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך הוי' הממלכה שהם ו' מדות ובחי' מל' וצ"ל מה"ע המדות ומה שייכות יש מדות לאהרן שהרי הוא דבר בפ"ע ומה שייך לאהרן אך הענין דהנה אהרן ממשיך לך הוי' הגדולה והגבורה כו' בנש"י ומה"ע המדות הנה כתי' לך הוי' הגדולה דנק' חסד בשם גדולה וצ"ל מפני מה נק' חסד בשם גדולה אך הענין הוא דהנה מדה נק' יום כמ"ש ששת ימים עשה קאי על ששה מדות נמצא

אנו רואין . . שיאיר אורו : ראה תניא פל"ב ותוי"א מקץ לג. סע"ב ואילך (ע"פ זהר בלק קפז, א), ועוד.
שמן הוא פנימיות התורה : ראה קונט' הנ"ל ס"ז ובהערה 48.
דבי"ג מדות . . שהוא שערות : בנדפס הוא — לעיל ספמ"ד.
דבי"ג . . ת"ד : לקו"ת שם, ג. וראה גם אוה"ת בהעלותך ע' חב (ועוד) ובהנסמן שם.
דבים . . כזקן : נסמן בנדפס שם הערה קצ. וראה גם אוה"ת ג"ך ח"ב ע' תשעב.
רוח הבהמה כו' רוח האדם כו' : קהלת ג, כא (ושם) היא למטה ; בני האדם . . היא למעלה).

ל"ה דחנוכה : ר"ת : ליל ה' דחנוכה.
להבין ענין כו' : מכאן — פמ"ו בנדפס.
ז' נירות . . ובחי' מל' : ראה גם רד"ה שלפנ"ו ובהנסמן שם.
שנא' ראיתי כו' : נסמן לעיל שם (ושם) כולה . . נירותיה).
בפסוק לך כו' : דה"א כט, יא.
אהרן ממשיך . . בנש"י : ראה ד"ה שלפנ"ו בתחלתו ובהנסמן שם.
דנק' חסד . . וצ"ל כו' : ראה גם אוה"ת וירא צ, א ואילך (ובנדפס הוא (כנראה מאוה"ת שם, והוא) קרוב יותר לל' האוה"ת).
מדה נק' . . נק' יום : ראה לקו"ת אמור לא, ד (ועוד) — מוח"ב פט, סע"ב.
ה"ג רצד, ריש ע"ב. ועוד.
כמ"ש . . עשה : יתרו כ, יא.

המדה נק' יום רק כשהם כולם כאחד נק' ימים לבד מדות החדס דכתי' יומם יצוה ה' חסדו בתוספות מ"ם ואיתא בזהר יומא דאזיל עם כולא יומין דחסד הוא התפשטות כמו מים שהוא יורד ממקום גבוה למקום נמוך כמו"כ אור מאיר מלמעלמ"ט שכל המדות מוכרחי' להיו' כלולי' גם מחסד הגם שהם כלולי' מגבורה ג"כ מ"מ זהו מניעות האור וזהו דחסד נק' בש' גדולה מפני שהוא אזיל עם כולא יומין זהו טעם אחד, וא"ל עוד טעם אחר דהנה אנו רואין דחסד למעלה אינו כמו חסד למטה דלמטה דוקא כשהוא בביטול ושפלות ומכיר פחיתת ערכו אז משפיע חסד לזולתו דמי שהוא מציאות היש אינו שייך גבי חסד וואָרום ויא פיל ער האָט איז עם וינציג עס איז גאָר ניא טא קין גיא נוק רק מי שמכיר פחיתת ערכו ומאי חזית דדמי דדך סומק מדחברך וכמו אברהם שהי' עפר ואפר שהוא חסד דמ"ה וכדאיתא בארחות צדיקי' שהי' נדיב בין בנפשו בין בגופא בין בממונו שחשיב את חבריו יותר ממנו נמצא שעיקר החסד הוא מהביטול ושפלות דמי שהוא מציאות היש אינו שייך שישפיע לזולתו אך זהו מדה דלעומת זה הב הב אך עיקר החסד הוא מהביטול ולא כן למעלה שנא' לך ה' הגדולה שהחסד הוא מצד עוצם גדולתו משפיע רב טוב לבית ישראל דלגדולתו אין חקר ואפשר לה"ו ממשל מלך גדול מצד עוצם גדול ורוממות המלך השפיע משפיע הוא שפע ריבוי גדול שלגבי מי שקטן ממנו נראה שהוא

מדות החסד : לכאוי צ"ל : מדת החסד.
דכתי' יומם כוי : תהלים מב, ט.
ואיתא בזהר כוי : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (קצח). וראה גם זח"א רמו, רעא ; ח"ב לא, א ובנצוי"א שם. ח"ג קה, ריש ע"ב.
דחסד הוא . . מלמעלמ"ט : הוספה.
דחסד הוא . . כמו מים . . אור כוי : ראה גם לעיל ד"ה דע כוי ובהנסמן שם.
מים שהוא יורד כוי : ראה תענית ז, א. שהש"ר עה"פ (א, ב) לריח שמניך.
מניעות האור : לכאוי צ"ל : מניעת האור.
דחסד למעלה אינו כמו כוי וכמו אברהם כוי : ראה לקרית עקב יו, ד ואילך. אוה"ת וירא שם, סע"ב ואילך.
גבי חסד : אוצ"ל : גבי חסד.
ניא . . נוק : כ"ה בכי"ק (ומנוקד). ואוצ"ל : ניטא קין גינוג.
ומאי חזית כוי : פסחים כה, ב (ושם : ידיך סומק).
אברהם שהי' עפר ואפר : ראה וירא יח, כו.
אברהם . . שהוא חסד דמ"ה : ראה אוה"ת שם צא, א.
שהוא חסד . . הוא מהביטול (הב') : הוספה.
בארחות צדיקי' : הובא גם באוה"ת שם (צ, ב), ומציין לשער י"ז היינו שער הנגיבות".
בין בגופא . . שחשיב את חברו : אוצ"ל : בין בגופו . . שהחשיב את חבריו.
דלעומת זה הב הב : ראה משלי ל, טו. ע"ז יו, א. זח"ג קדושים פ, ריש ע"ב.
תניא פייט.
למעלה . . שהחסד הוא . . לה"ז ממשל כוי : אוה"ת שם צא, סע"א ואילך.
רב טוב . . דלגדולתו כוי : ראה ישעי' סג, ז. תהלים קמה, ג.
לה"ז : רי"ת : להבין זה.
השפע משפיע . . עוצם גדולתו : לכאוי צ"ל : השפע שמשפיע . . עוצם גדולתו.

מותרות וגם מתנה הוא משפיע בריבוי וזהו מצד עוצם גודל ורוממות המלך אינו תופס מקום אצלו כלל כמו"כ למעלה מצד עוצם גדלותו משפיע רב טוב לבית ישראל נמצא שאינו כמו למטה שלמטה עיקר החסד הוא מצד ביטול ושפלות ולמעלה הוא מצד עוצם לכן נק' חסד בש' גדולה. ואהרן כהן הגדול הימשך אהבה רבה בנש"י דרבה וגדול ענין אחד (אין טייצ) דהנה נת"ל דהשם הוא ע"ש הפעולה דמלאכי' יש לכאז"א שם אחר ע"ש השפע ששופע בדצ"ח וזהו חכמת אדם שנא' ויקרא להם אדם שמות שהשיג החיות שמחיה כמו"כ אהרן נק' כהן גדול שהימשך אהבה רבה בנש"י דהנה יש אהבה רבה ואהבה זוטא אהבה הוא התבוננות שמע ישראל שמע הוא שם עי"ן שם הוא הארה עי"ן הוא ז' מדות כלול' מיו"ד דכשיתבונן דכל העולמות נהוו רק משם והארה בעלמא אי דאָס און מכון מיט בשכמל"ו שם הוא הארה מכ"מ שוהו ל"ו כמו דאית' בתרגום לעלם ולעלמי עלמאי שאפי' נוי"ן אלפי' יובלות כולם רק משם והארה בעלמא ועי"ז ואהבת שרש דאהבה אבה אבה ל' רצון שיהי' לו רצון ותשוקה ליכלל באז"ס וזהו ביטל דבכל נפשך וזה נק' אהבה זוטא אהבת עולם שהוא התבוננות מביטל העולמות כמ"ש השמע לאונך מה שאתה מוצא מפך מיא דארף הערן וואָס מיא רעט אך אינו דומה שמיעה לראיה דהנה אנו רואין כשאדם שומע איזה דבר ומיבין אותה מ"מ אח"כ כשרואה אותה מתפעל הגם ששמע והבין אותה וציר אותה בשכלו ומה מתפעל נמצא רואין אנו שע"י רא'י נקנה קנין בנפשו בא"א כמו"כ למעלה צריך להיות ראית

עוצם לכן . . הימשך אהבה . . (אין טייצ) : כ"ה בכ"ק (והא' צרורי). ולכאז"א צ"ל : עוצם הגדולה לכן . . המשיך אהבה . . (אין טייצ).

דהנה נת"ל . . שמחיה : כאן — חסר "הנ"ל" (ראה הערה לרד"ה זה). ובנדפס הוא לעיל פל"ז.

וזהו חכמת . . שמחיה : ראה גם לעיל ד"ה אנת הוא. וש"נ.

אהרן . . שהימשך כו' : ראה בהנסמן בהערה הבאה. ובכ"מ.

דהנה יש אהבה רבה . . התבוננות שמע . . נק' אהבה זוטא : ראה תו"א ויקהל פז,

ג ואילך. לקו"ת בהעלותך כט, סע"ג ואילך. ועוד.

שמע . . והארה בעלמא כו' : ואתחנן ו, ד. וראה תו"א א, א. ובכ"מ.

דאס און מכון : אוצ"ל : דאס איין מכון.

שם הוא . . מכ"מ : ראה לעיל סד"ה המחדש — להיפך. וראה בהנסמן שם.

מכ"מ . . ל"ו : ר"ת : מכבוד מלכותו . . לעולם ועד.

דאית' בתרגום : עה"פ (בשלח טו, יח) ה' ימלוך לעולם ועד.

שאפי' נוי"ן . . והארה בעלמא : ראה דרמ"צ טו, סע"א ואילך. ועוד.

ואהבת . . דבכל נפשך : ואתחנן שם, ה.

שרש דאהבה . . רצון : נסמן לעיל רד"ה רשפי.

כמ"ש השמע כו' : ברכות יג, א (עה"פ שמע ישראל).

אך אינו דומה כו' : הכוונה, לבאר המדרגה דאהבה רבה — ראה בנדפס.

אינו דומה כו' דהנה כו' : מכילתא יתרו יט, ט. וראה גם לקמן בנדפס פקכ"ח

(ולפנינו — ליחא שם). ובכ"מ.

ומיבין אותה . . וציר : לכאז"א : ומבין אותה . . וציר.

ומה מתפעל : אוצ"ל : ולמה מתפעל.

שע"י רא'י נקנה כו' : ראה גם תו"א עה, א.

בא"א : ר"ת : באופן אחר.

השכל דבאלקו' אינו שייך רא' חושיית רק הכרה כאילו רואה וזהו אהרן
אותיות נראה וכת' באורך נראה אור וזהו שהמשיך אהבה רבה בנשי' וצ"ל
דהנה נת"ל ב' טעמי' על מה שחסד נק' בשם גדולה הא' הוא מפני שהוא
אזיל עם כולא יומין והב' מפני שחסד למעלה אינו כמו חסד למטה שלמטה
החסד מצד ביטל ושפלות כמו אברהם שהי' חסד דמ"ה ולמעלה החסד הוא
מצד עוצם גדולתו והנה איתא בפרדס בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד
לפני הקב"ה כל יומי היות אברם בארץ לא הוצרכתי לעשות שהי' אברם
עומד ומשמש בקומי שנא' וישמור משמירי ששמר משמרת דמדת
החסד וצ"ל איך יכול אברהם לשמש במקום מדת החסד והוא אמר במקומי
משמע שהחליף מקומי עד שלא הוצרכתי לעשות מלאכתי ואיך אברהם
להחליף מקום מדת החסד דחסד דאברהם הי' מחמת ביטל ושפלות ולמעלה החסד
מחמת עוצם גדולתו אך הנה יש פלוגתא בין המקובלים המקובלי' הראשונים
שלפני האריו"ל קוראין מדת החסד בשם גדולה והאריו"ל בע"ח ושאר מקובלי'
הנמשכי' אחריו קוראין למדת החסד בשם חסד וצ"ל איך זה קורא אותו חסד
וזה גדולה ההכרעה היא כך חסד דאצי' נק' בשם חסד וחסד דלפני אצי' נק'
בשם גדולה והוא גדל חסד א"א וגדל חסד שהוא דעתיק יומין אפי' דאריך
אנפין דהנה איתא באד"ר אית חסד ואית חסד חסד עולם והוא דאצי'
שהוא חסד דמ"ה כדאיתא שם מ"ה דאיהו אורח אצי' שם ע"ס בהגבלה ואיתא
בס"י לפני כסא הם משתחווים ואית חסד הוא חסד שלפני אצי' גדל חסד שהוא
חסד דא"א ומיא קאן דאס זאגן נאך העכער איף חסד דע"י והכלי לאותו חסד
שלפני אצי' דהנה לית מחשבה תפיסא בו כלל וצריכי' כלי לזה הוא תורה
דאורייתא מחכמה נפקת ובחכמה השראת אחד האמת כדאיתא בתניא דמי שיש

אהרן . . וכת' כו' : זח"ג קג, רע"א. תהלים לו, י. וראה גם תו"א תצוה פב, סע"ב.
לקו"ת בהעלותך ל, סע"א.

וצ"ל כו' : מכאן — פמ"ז בנדפס.
איתא בפרדס . . הבהיר . . שנא' כו' : פרד"ס שכ"ב פ"ד ; ס' הבהיר סקצ"א —
הובא באוה"ת שם צ, ב (ולכא"י צ"ל : כל ימי . . לעשות מלאכתי שהרי . . ומשמש במקומי).
תולדות כו, ה. וראה גם אגה"ק סט"ו. ובכ"מ.

וצ"ל איך יכול אברהם כו' : ראה אוה"ת שם ואילך (אבל לא כקושיא ותירוץ).
ואיך אברהם להחליף : לכא"י צ"ל : ואיך יכול אברהם להחליף (או) ואיך אברהם מחליף.
יש פלוגתא כו' ההכרעה היא כו' : ראה לקו"ת עקב יו, ד ואילך (ואוצ"ל : וההכרעה).
אוה"ת שם, סע"א ואילך.

המקובלי' הראשונים : אוצ"ל : דהמקובלי' הראשונים.
וצ"ל . . גדולה : הוספה. ואוצ"ל כן גם בנדפס, ואו יובן יותר הלי' "אך הענין" שם.
א"א וגדל חסד : ל' הכתוב — תהלים קמה, ת.
איתא באד"ר : בנדפס נוסף : דקל"ג ע"ב (בוח"ג) — הובא באוה"ת שם.

שם מ"ה . . אצי' : הקדמת תקו"ז — פ"א.
שם ע"ס בהגבלה : היינו : באצילות.
ואיתא בס"י : פ"א מ"ו (שם) ולפני כסא. — הובא באוה"ת שם צא, א. ע"ש.
איף חסד : לכא"י צ"ל : אויף חסד.
והכלי . . הוא תורה : ראה תניא ספ"ה.

לית מחי' כו' : תקו"ז שם.
דאורייתא מחכמה נפקת : נסמן בדי"ה הקודם קרוב לסופו.
ובחכמה . . בתניא : בנדפס נוסף : פליה בהגיה.

לו תורה הוא כלי לאותו חסד וזהו לא עם הארץ חסיד חסיד הוא חסד ועם הארץ שאין בו תורה אינו כלי לאותו חסד ובזה מתורץ דברפרס איתא אמרה מרת החסד קאי על חסד דאצי' שהוא חסד דמ"ה וזהו עמד ומשמש במקומו שאברהם ה' ג"כ חסד דמ"ה וחסד שאנו קוראי' אותו בשם גדולה הוא חסד שלפני האצי' ואהרן כהן הגדול המשיך בנשי' אותו שלפני אצי' שהוא גדל חסד דאהבה דאהרן אינו כמו אהבה דאברהם דאהבה דאברהם ה' חסד דאצי' ואהבה דאהרן ה' חסד שלפני אצי' ועכ"ז צ"ל דהנה נת"ל דחסד דאצי' נק' בשם חסד וחסד שלפני אצי' נק' בשם גדולה והנה איתא בלק"ת ובת"א בכ"ד בד"ה וארא ובד"ה ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב ובד"ה בשעה שהקדימה בלק"ת וז"ל שם לך ה' הגדולה והגבורה שמדת הגדולה והגבורה טפל ובטל לך וכל העולמות הם רק משם והארה בעלמא ומכ"ע וסוכ"ע הם רק מהתפשטות אורו וזיוו וע"ז שייך לומר ל' גדולה אבל לגדולתו אין חקר לגדולתו העצמית אינו שייך לחקור איך שהוא גדול עכ"ל, והרי זה היפוך ממה שנת"ל דחסד שבאצי' נק' חסד וכאן קאמר דגדולה קאי על חסד שבאצי' ממכ"ע וסוכ"ע בטלי' לגבי אבל לגדולתו העצמית אין חקר כלל וה"ז היפך הגם שא"ל שקאי על חסד דאריך אנפין מ"מ לגדולתו אין חקר אף שהאמת הוא כן מ"מ פשט התיבות אינו משמע כן רק שקאי על חסד דאצי' וה"ז היפך אך הענין דהנה רבינו נמשך אחר פשטות המקובלי' דחסד קאי על חסד דאצי' כדאיתא בפרס דחסד נק' בשם גדולה והטעם הוא מפני שהגדלת המדות והכחות הכל מספירה זו והוא מתקונים דאיתא דחסד נק' גדול ומל' נק' גדולה שמקבל מגדולה וה"ז

וזוה לא כו' : אבות פ"ב מ"ה.

דברפרס איתא : נסמן לעיל בסמוך.

דאהבה דאהרן . . שלפני אצי' : תו"א פב, א ואילך. לקו"ת בהעלותך לא, א"ב. ועוד (נסמן בספה"ע — חב"ד ח"ב ע' קכה).

ואהבה דאהרן : בפשטות צ"ל לכאז' : ואהבה דאהרן.

ועכ"ז צ"ל כו' : ככאן — פמ"ח בנדפס ; ובאוה"ת שם, סע"ב ואילך.

בלק"ת . . בלק"ת : תו"א וארא נו, ריש ע"ב ; מג"א צד, ב ; לקו"ת במדבר יב, סע"ב (נסמנו גם בנדפס (ואוה"ת) שם. ע"ש). וראה גם תו"א וארא נה, ב.

בשעה שהקדימה . . ומכ"ע : לכאז' צ"ל : בשעה שהקדימו . . ומכ"ע.

וז"ל שם . . עכ"ל : ראה ה"ל בתו"א ולקו"ת שם (וראה "הערות ותקונים" מכ"ק אדמו"ר שליט"א לתניא פג, א).

לך ה' כו' לגדולתו אין חקר : נסמן לעיל בהמאמר.

בטלים לגבי : לכאז' צ"ל : בטלים לגבי.

אנפין מ"מ לגדולתו . . אף . . התיבות אינו כו' : ה"ל אינו ברור כ"כ. ואוצ"ל (וראה בנדפס (ואוה"ת)) : אנפין ואשר מ"מ לגדולתו . . דאף . . התיבות שם (בתו"א ולקו"ת) אינו כו'.

פשטות המקובלי' : אוצ"ל (כבנדפס (ואוה"ת)) : פשטות דברי המקובלי'.

כדאיתא בפרס . . מספירה זו : בנדפס (ואוה"ת) נוסף : ערך גדולה (והוא בשער ערה"כ פ"ג).

מתקונים . . גדול . . גדולה : הובא בפרס שם, מתקו"ז חדש.

שמקבל מגדולה : אוצ"ל : שמקבל מגדול.

קרוב ליומא דאזיל עם כולא יומין וברע"מ איתא בפירש כן נמצא שבכ"מ שרבינו אומר שחסד דאצי' נק' בשם גדולה נמשך אחר הפרדס ותקונים ואחר רע"מ וה"ז כמו פירש הראשון דמפני מה נק' חסד בשם גדולה מפני שהוא יומא דאזיל עם כולא יומין ומה שנת"ל דגדולה הוא חסד שלפני אצי' הוא לפי' הב' דמפני מה נק' חסד בשם מפני שהחסד שלמעלה הוא מצד עוצם גדולתו ולכן גדולה הוא חסד שלפני אצי', והגבורה הוא יראה דבאהבה בלא יראה אינו שלימות דא"ל בקרירות דרך מצות אנשי' מלומדה וכת' על כל פשעים תכסה אהבה אהבה א"ע מכסה על כל פשעי' פשע הוא פעלער וצריכ' לזה גם יראה לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר פי' ירגיז בדברים ויא' א' מענטש בייזערצער אן איף דעם אנדערון וכת' השם דרך כל השם אורחותיו שם הוא שמים ל' שומא ששמים מעשיהם של בריות שהוא דין ומשפט וכת' ה' שמעתי שמעך יראתי ר"ת י"ש ש"י שהוא תר"ך דתרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן הם תר"ך דיראה הוא מקור שס"ה ל"ת וגם כדי שיהי' מ"ע כדבעי למהוי ה"ז ג"כ ע"י יראה נמצא אי דאך יראה גאָר וזה"ע קדה"ש דשמעך הוא שם עי"ן שם הוא הארה ועי"ן הוא ז' מדות כלולי' מיוד' דצריכ' להמשיך מעי"ן לשם דשמע הוא ל' אסיפה וקיבץ כמ"ש וישמע שאול הסכת ושמע זה"ע קדוש השם ולהיפך כשעובר על רצה"ע ה"ז חילול

ליומא דאזיל כו' : אוצ"ל : לענין יומא דאזיל כו' — ראה בתחלת המאמר.

וברע"מ כו' : בנדפס (וואה"ת) נוסף : סיפ בא דמיב סע"ב (בזח"ב).

בשם מפני : לכא' צ"ל : בשם גדולה מפני.

והגבורה הוא כו' : מכאן — פמ"ס בנדפס. וראה גם אוה"ת בהעלותך ע' שמ — תוכן

הענין. ובארכה יותר (רוב הענין) — שם ע' שכח"ט.

דבאהבה כו' אינו שלימות : ראה תניא פמ"א. וראה ספה"ע — חב"ד ח"א ע' רדע ; רצב"ג ובהנסמן שם.

דא"ל . . מלומדה : פי' . . אנדערון : הוספה.

מצות אנשים מלומדה : ל' הכתוב — ישעי' כט, יג. וראה בסוף המאמר.

וכת' על כו' : משלי י, יב. וראה דרמ"צ כס, א.

לעולם ירגיז . . בדברים : ברכות ה, רע"א. וראה תניא פכ"ס (לו, א).

איף דעם : כ"ה בכי"ק (והא' צורי). ואוצ"ל : אויף דעם.

אנדערון וכת' : בכי"ק ישנה אות ה' (לכא'ו) בין תיבות אלו.

וכת' השם דרך כל כו' : תהלים ג, כג (ושם) (ושם דרך). מו"ק ה, סע"א. ויקיר פ"ט,

ג (ובמ"ב).

שם הוא . . ששמים כו' : ב"ר פ"ו, ד ובמ"כ שם.

וכת' ה' . . ר"ת כו' : חבקוק ג, ב. וראה אוה"ת ג"ך עה"פ (ח"א ס"ע תצו ואילך.

ח"ב ע' תתק ואילך). ושיג.

הם תר"ך : בנדפס נוסף : עמודי אור.

דירא . . ל"ת : תניא רפ"ד ובחינוך קטן בתחלתו.

וגם כדי . . גאר : הוספה.

אי דאך יראה גאר : הכוונה לכאורה : שיראה היא העיקר (או : הכל).

דשמעך הוא . . שאלו ; וזהו ה' . . מהכתר : ראה אוה"ת ג"ך שם.

שם עי"ן . . מיוד' : ראה גם לעיל בהמאמר (בנוגע ל"שמע") ובהנסמן שם.

כמ"ש וישמע . . ושמע : שי"א טו, ד. תבא כו, ט.

השם דכתי' ותחללו את שם קדשי ואמרתם במה חללנו באמרם עם ה' אלה ומארכו יצאו שהוא היפך אסיפה וקיבוץ וזהו ה' שמעתי שמעך יראתי שהוא תר"ך שמעך שם עי"ן שממשיכי' מעי"ן לשם והכא"ף הוא כתר דתר"ך שרשו מהכתר וזה"ע קדוש השם שם הוא מל' ובמל' יש עליית וירידת פעמים עולה עד הכתר ופעמים רגליה יורדת שרוב עוונות ופגמים נוגעים בכתר וזה"ע קדוש השם שצריכי' לקדש בחי' מל' ומה שייך זה לאהרן מובן זה מימים נוראים דהנה ר"ה ויכ"פ נק' ימים נוראים דר"ה הוא כללית החיות מכל השנה כמו שהראש כולל חיות כל הגוף כמו"כ ר"ה כולל חיות כל השנה ופעמים שיוהכ"פ ג"כ נק' בשם ר"ה כמ"ש ביחזקאל בשנת חמש ועשרי' למלכו בראש השנה בעשור לחדש שביוהכ"פ כללות היראה מכל השנה ונורא הוא מקור היראה וזה"ע יראה דאהבה א"ל דרך מצות אנשי' מלומדה וצריכי' לזה יראה הגם שגם יראה א"ל דרך מצות אנשי' מלומדה כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה אך זה"ע אהרן שהימשך יראה בנש"י שיהי' שלימות היראה כשם שהשמשך אהבה רבה בנש"י כך הימשך יראה בנש"י וזהו דכתי' גבי כהנים בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא ויראני מורה הוא מקור אהרן כהנא רבה הימשך יראה בנש"י שיהי' שלימות היראה ירושלים

דכתי' ותחללו . . יצאו : כן הובא גם בנדפס שם (רק ששם, "חללם" במקום "חללנו". ולכא"ף צ"ל שם כמו כאן). וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (ריח) בנדפס שם. והכא"ף . . עליית וירידת : לכא"ף צ"ל : והכ"ף . . עליות וירידות. שם הוא . . לקדש בחי' מל' : ראה לקו"ת שה"ש כו, א. וראה גם תו"א מקץ מ, א (מזהר).

רגלי' יורדת : לי הכתוב — משלי ה, ה (ושם : ירדות). וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ע' תקסד ואילך) ובהנסמן שם.

שרוב . . בכתר : הוספה (ולכא"ף בנדפס — להיפך). וצ"ע השייכות להמשך הענין כאן. מימים נוראים כו' : מכאן — פ"ג בהנדפס.

דר"ה הוא כללית כו' כמו כו' : לקו"ת ר"ה נח, א. עט"ר בתחלתו. כמ"ש ביחזקאל בשנת . . לחדש : ר"ס מ' (וכצ"ל בנדפס שם). ובכתוב : בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש גו'.

שביוהכ"פ . . כל השנה : הוספה. וראה לקו"ת ראה ל, ג. לב, א. ועוד. ונורא הוא כו' : סה"מ תקס"ב ע' יט. וראה תו"א מג, ב. סה"מ תקס"ו ע' שיט. מצות אנשים . . כמ"ש ותהי כו' : ישעי' כט, יג.

אהרן שהימשך יראה : ראה אוה"ת תצוה ס"ע א'תקפא ואילך. וראה לקו"ת ר"ה שנסמך בסמור (ולכא"ף צ"ל : שהמשך).

כשם שהשמשך . . כך הימשך : לכא"ף צ"ל : כשם שהמשך . . כך המשך. וזהו דכתי' : בנדפס נוסף : מלאכי ב, ה.

מורה . . הימשך יראה : הלי' צע"ק. ולכא"ף הכונה : מורא הוא מקור היראה (כנ"ל בנוגע "נורא", ועד"ו "מורא" — ראה לקו"ת צו יג, סע"ד ואילך) ולכן אהרן כהנא רבה (לפי שפסוק הנ"ל נאי' בו) המשיך יראה כו' (ולכא"ף צ"ל : מורא הוא מקור).

ירושלים יראה שלם : הוספה. וראה ב"ר פנ"ו, י. תוס' תענית טו, א ד"ה הר. לקו"ת ראה כט, ד. ר"ה ס, ב. ועוד.

יראה שלם דבאהבה לבד קען מען דאָך אַ ראָפּ פּאַלין ואהרן הימשך יראה בנשיי
שיהי' שלימות היראה.

ש"פ ויגש

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה'
הממלכה והמתנשא לכל לראש, הנה ואיו והיא אחרונה דש' הוי' דהנה
כי חלק ה' עמו שבכאוי' מישראל יש ש' הוי' וזהו ו' וה' אחרונה דש' הוי'
לך הוא מספר נרין כל הוא גי' נרין וההפרש הוא לך תחילה הלמיד ואחי'כ
הכאי' כל תחילה הכאי' ואחי'כ הלמיד לך הוא העלאת המדות וכל הוא המשכה
כללית ומוכרח לומר שיש יתרון לאחר העלאה מה יתרון המעלה יש בהעלאה
אלא שיש יתרון בהמשכה לאחר העלאה ומהו היתרון דהנה נת'ל גדולה וגבורה
גדולה הוא חסד ונת' שם ב' מפני מה נק' חסד בשם גדולה וגבורה
הוא יראה דבחסד לבד אינו יוצא וצריכי' לזה גם יראה והתפארת הוא לאסתכלא
ביקרה דמלכא כשיתבונין בייה ה' צור עולמים בירד נברא עוה"ב דעוה"ב אינו
כמו עוה"ז שהוא צריך תיקון כמ"ש אשר ברא אלקי' לעשות פו' לתקן הגם
שהי' יכול לברוא אותה כך מ"מ עיקר המכוון הוא שהאדם יתקן אותה וע"ש
זה נק' עולם המעשה אבל עוה"ב אינו צריך תיקון דהוא תשלם שכר שלפ"ע
המצות שאדם מקיים בעוה"ז נגד זה נותנים לו עוה"ב מתחילה גי'ע ואחי'כ
עוה"ב מ"מ נברא בירד שבין כל האותיות הוא זעירא וואס ביא טרעפט אות

לך ה' . . . וה' אחרונה דש' הוי' : דהיא כט, יא. וראה לעיל רד"ה וראיתי ורד"ה
להבין ענין ד' כו' ובהנכמן שם.

הנה ואיו כו' : אוצ"ל : הנה זהו (לך ה' גו') ואיו כו'.

לך . . . כל : היינו : ב' התיבות שבפסוק לך ה' גו'.

לך הוא כו' וההפרש הוא כו' : סה"מ תקס"ד ע' כו ואינך. אוה"ת בהעלותך

ע' שלה, שעו. גי' חיא עה"פ (דהיא שם) ע' תשיד ואילך. ח"ב ע' ת. ועוד.

הכאי' : כיה בכי'ק (וכן לקמן). ואוצ"ל : הכי'.

ומוכרח לומר כו' ומהו היתרון : הלי אינו ברור כי'כ ולכארי הכונה, דמוכרח לומר

שההמשכה (כלי' שנא' מאוחר בפסוק) היא למעלה מההעלאה (לך"ה), ומהו היתרון.

דהנה נת'ל : דיה שלפניו.

שם ב' מפני : לכארי צ"ל : שם ב' טעמים מפני.

והתפארת הוא כו' : דהיא שם. מכאן — פניא בנדפס. ותוכן הענין — ראה גם אוה"ת

בהעלותך ע' שכת. שם.

ביקרה דמלכא . . . צריך תיקון : לכארי צ"ל : ביקרה דמלכא . . . צריך תיקון.

בייה . . . בירד כו' : נסמן לעיל סד"ה מים רבים.

כמ"ש אשר . . . לתקן : בראשית ב, ג וראה ב"ר ובמפרשים פ"א, ו.

עיקר המכוון כו' : ראה ב"ר שם.

תיקון דהוא תשלם : לכארי צ"ל : תיקון דהוא תשלום.

וואס . . . לגבי למעלה : ראה תניא פ"ב.

א' לגבי כללית הדבור ומכ"ש לגבי עצמיות הנפש ומכ"ש לגבי למעלה הגם שעה"ז ג"כ נברא באות בה"א נברא עוה"ז איך אפשר להיות פחות מאות ועי"ז יעורר ר"ר על נפשו כשיתבונן כי חלק הוי' עמו שהנה"א הוא חלק אלוה ממעל וכת' חי ה' אשר עמדתי לפניו ולמעלה עמידה הוא ביטל וירדה בגוף שהוא לברש זר וגם ומחשיך ומסתיר על נה"א לבד יש לו יצה"ר המסית ומדיח ומדבר בשפתי חלקות ובאמת כת' נופת תיטופנה שפתי' זרים ואחריתו מרה כלענה נמצא שהרחמנות על נה"א גאר אן קאטאועס שנפל מאגרא רמה לבירא עמיקתא שהנה"א הוא חלק אלוה ממעל וירדה למטה בגוף ונה"ב הגם שמשביעין אותו והשבועה הוא סיועי שמסייעין אותו שיהי' ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך להיות מוח שליט על הלב מ"מ אחר הסיועי צריכי' יגיעה רבה עד שיכבוש את יצרו ואפי' לאחר שכבוש את יצרו הרי יש חומריות וגסות הגוף ווארום דיא גרעבקיט פון גוף טראגט איף זיך זיער פיל נמצא שהרחמנות על נה"א גדול מאד ואפי' על עולמות ג"כ שייך רחמים דביו"ד נברא עוה"ב ומאחר שאינו רק מאות אחד ממילא שייך עליו רחמים אך עוה"ב הוא עולם מזוכך ומה עוה"ב שהוא עולם מזוכך שייך עליו רחמים עוה"ז שהוא בעצמו שפל ונכוז מאד וגם הגוף ונה"ב מכסה ומסתיר על נה"א ממילא גדול עליו הרחמנות מאד מאד וה"ז כמו עני שגדול עליו הרחמנות מאד מ"מ עשיר בתולדה והעני גדול הרחמנות יותר שלפ"ע השלוה שהי' קודם עכשיו גדול עליו הרחמנות יותר וכמו בן המלך שהוא אסור בבהא"ס שגדול עליו הרחמנות יותר וכמו"כ הנה"א שהוא הי' חלק אלוה ממעל ועכשיו חלק אלוה ממעל רק שהוא אסור ברהטים בגוף ונה"ב ממילא גדול עליו הרחמנות

הגם שעה"ז . . פחות מאות : הוספה.

בה"א נברא עוה"ז : נסמן לעיל סד"ה מים רבים.

כי חלק הוי' . . חלק אלוה כו' : ראה גם לעיל ד"ה רשפי' קרוב לתחילתו. וש"נ.

וכת' חי . . ולמעלה כו' : מ"ב ה. טו. וראה תו"א ל. סע"א ואילך. לקו"ת שלח לה, ד. ושהו"ע "ביטול" — ראה לקו"ת נשא כ. ג. כב. ג. וראה גם אוה"ת חנוכה ח"ה תתק"ה ב ואילך.

לבד יש לו : אוצ"ל : לבד שיש לו.

כת' נופת . . כלענה : משלי ה, ב"ד (וכצ"ל בנדפס הערה רכד) — בהשטת תיבות (ושם) תספנה שפתי ורה ואחריתה). וראה בהנסמן באוה"ת גי' ח"א (עה"פ) ע' תקס"ב שהרחמנות כו' גאר אן קאטאועס : הכוונה (לכא"ו), שהרחמנות היא גדולה כפשוטה — בלי חכמות (וכי"ב).

מאיגרא . . עמיקתא : חגיגה ה, ב (ושם : רם).

שמשביעין אותו כו' להיות מוח כו' : ראה גם לעיל ד"ה הגיל. וש"נ.

הוא סיועי . . אחר הסיועי : לכא"ו צ"ל : הוא סיוע . . אחר הסיועי.

ואהבת . . בשני יצריך : ואחתנן ה. ה. ברכות נד, א — במשנה.

ווארוס . . פיל : צ"ע הכוונה. גם : "טראגט" מנוקד בס' פתוחה ור' קמזנה ; איף . .

זיער — א' וי' צרוי.

ואפי' על עולמות כו' : ראה תו"א כד, א. סג, ב. עט, ב. לקו"ת תצא מא, א.

ועוד (ואוצ"ל : על עולמות עליונים כו').

מ"מ עשיר כו' : ראה גם אוה"ת בהעלותך ע' שכט.

שהוא אסור ברהטים : ראה שה"ש ז, ו. אנה"ת רפ"ו.

מאד מאד וזהו שאנו אומרים בנוסח התפילה ברחמיך הרבי' רחם עלינו וצ"ל מהו ברחמיך הרי יכולי' בעצמם לעורר ר"ר ומהו ברחמיך דבאמת זהו התעוררות רחמי' ומהו ברחמיך אך הענין הוא דאנו מצד שכלינו הדל ומצד פחיתת ערכו אין אנו יודעין ענין הנשמה אפי' לאחר התלבשותה בגוף דאין אנו מוצאין אדם שיאמר שראה הנשמה המחיה אותו רק מתוך שאנו רואין שהגוף חי ממילא מיבינין אנו שיש נפש לכן איתא שגילוי הנשמה גדול מרוה"ק וגילוי אליה רק שהאריז"ל ע"י שמחה של מצוה זכה לגילוי אליה ה"ז רעטקעס ומכ"ש קודם ההתלבשותה בגוף ומאחר שגודל מעליותא אין אנו מיבינים והירידה אינו זר מאיתנו ואיך אנו יכולי' לעורר ר"ר דרחמי' אינו שייך רק כשיודעי' השלוה שקודם ההתלבשותה בגוף אז שייך רחמי' אבל אנו שאין אנו יודעי' גודל מעליותא והירידה אינו ניט ווייט ליפיק פון זיך ממילא אין אנו יכולי' לעורר ר"ר ועוד דאדם הוא בע"ג ממילא הרחמי' שלו הם ג"כ גבול ממילא הם מעט מועיר ואינו תופס מקום כלל אבל אתה שאתה יודע גודל מעליותא שהי' קודם ההתלבשותה בגוף והירידה הוא רחוק מלמעלה מבקשים אנו שירחם עלינו ותפארת הוא כלול מכמה גוונים דגוין אחד אינו יופי כ"כ רק כשכלול מכמה גוונים חיוור סומק ירוק והנה חזור סומק הוא חו"ג דמדת החסד מצד עוצם הנדיבות משפיע לכל וכמו אברהם שהי' מרכבה למדת החסד אמר לו ישמעאל יחיה לפניך לא מפני שלא ידע מה ישמעאל אלא שידע מה ישמעאל אלא שמצד מדת חסדו אמר לו ישמעאל יחיה לפניך דמצד מדת החסד צריכי'

וצ"ל . . ומהו ברחמיך : הוספה.

אך הענין הוא כו' : ראה גם תו"א עט, ב. לקו"ת ראה לב, ג. פחיתת ערכו : אוצ"ל : פחיתת ערכנו.

דאין אנו . . רק מתוך כו' : ראה לקו"ת אמור לא, ב. דברים ד, א. ובכ"מ.

מיבינין אנו . . אליה . . אליה : לכאוי' צ"ל : מבינין אנו . . אליהו . . אליהו.

שהאריז"ל . . אליה : ראה תו"א תולדות (כ, ב) שזכה ע"י ששי"מ לרוה"ק (השיכות לרוה"ק — ראה ירוש' סוכה רפ"ה, ונת' בלקו"א להה"מ ד"ה וסוכה תהי' (בהוצאת קה"ת — סרניס (סו, סע"ג ואילך)) — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א במכ"ז מ"ח ה'תשמ"א). וראה לקמן ד"ה להבין כו' אם אין חכ' כו' ובהערה שם.

ה"ז רעטקעס : הכוונה, שזהו ענין נדיר (ועלטהיית).

ההתלבשותה בגוף : אוצ"ל : (וכן לקמן) ההתלבשות (או : התלבשותה) בגוף.

שגודל מעליותא : אוצ"ל (ועד"ז לקמן) : שגודל מעליותי.

אנו מיבינים . . מאיתנו : לכאוי' צ"ל : אנו מבינים . . מאתנו.

אינו ניט . . פון זיך : הכוונה — כנ"ל בהמאמר : אינו זר (רחוק) מאתנו (ליפיק — בל

צריכי').

ותפארת הוא : אוצ"ל : והנה תפארת הוא (או : והנה מדה"ר הוא תפארת ות"ת הוא

(ע"ד הגרסא)).

אברהם שהי' כו' : ס' הבהיר סק"צ. וראה גם לעיל ד"ה להבין ענין כו' ובהגסמן שם.

אמר לו . . לא מפני כו' : לך ית, ית. וראה תו"א קיט, ד. סה"מ תקס"ו ע' מא.

תקס"ח ע' רמט.

יחיה לפניך . . יחיה : לכאוי' צ"ל : יחיה לפניך . . יחיה.

דמצד מדת החסד . . הגבורה כו' : ראה תו"א יד, גיד. סה"מ תקס"ו שם.

להשפיע לכל ומצד מדת הגבורה הן שמים לא יזכו בעיניו ומלאכיו ישים תלאה אפי' שמים דכתיב בו השמים מספרים כבוד אל מ"מ לא יזכו בעיניו נמצא שח"ג הם ב' הפכים והתפארת הוא גותן מקום למדת לו יהא דמשורת הדין לא זכה לזה מ"מ צריכי' לרחם עליו נמצא שהתפארת מחבר חו"ג שבלא תפארת א"א שהשפעת ישפע ע"י גבורה וכ"ש גבורה ע"י חסד שגבורה הוא העדר ההשפעה והתפארת מחבר חו"ג שימשך השפעת החסד ע"י גבורה ובאמת מהפך אותו לגמרי דמעלת הגבורה על החסד הוא שגבורה הוא תגבורת וכשנמשך שפע החסד ע"י נמשך תגבורת החסדים וזהו שהתפארת מחבר חו"ג כמ"ש לולי אלקי אבי אברהם ופחד יצחק הי' לי ובעבודה הוא לאסתכלא ביקרא דמלכא דכל שיתבונן יותר ביקר תפארת גדולתו והנפש הוא חלק אלוה ממעל ממילא יעורר ר"ר על נפשו נמצא עיקר היופי הוא כשכלול מכמה גוונים וזהו יפה את רעייתי זהו תפארת נצח דהנה גדולה גבורה תפארת הם עיקר המדות כדאיתא אין קוראין אבות אלא ג' אברהם הי' מרכבה למדת החסד יצחק הי' מרכבה למדת הגבורה יעקב הי' מרכבה למדת התפארת שהם עיקרים ונצח והוד ענפים נצח הוא ענף הגדולה והוד היא ענף הגבורה דהנה אהוי"ר שהם מדות צריכי' לזה התבוננות דמדה הוא א' וועל צוא א' זאך דכשמתבונן באיזה דבר שהוא טוב לא רוצה אותו דבר וכמו שנת"ל דאהבה הוא אהבה רבה ויראה הוא יראה תתאה ואהרן מעלה אותם ליראה עילאה הרי זה מדות שבשכל מ"מ הכל מדות וצריכי' לזה התבוננות וזהו דאיתא חו"ב הם אב

הן שמים . . בעיניו : איוב טו, טו — בהשמט תיבות (ושם : זכו).
ומלאכיו . . תלאה : ראה שם ד, יח : ובמלאכיו ישים תהלה. ולכאוי' כצ"ל גם כאן.
דכתי' בו . . מ"מ כו' : תהלים יט, ב. וראה גם לעיל ד"ה אנת הוא (קרוב לסופו).
והתפארת הוא כו' : ראה תו"א שם. סה"מ תקס"ו שם.
למדת לו : לכאוי' צ"ל : למדת הגבורה לו.
נמצא שהתפארת . . על נפשו : הוספה.
שהשפעת ישפע : לכאוי' צ"ל : שהשפעת החסד ישפע (או : יושפע).
שהגבורה הוא תגבורת : ראה תענית ב, א. וראה גם תו"א ט, ג. י, א. קו, ב ואילך. לקו"ת נשא כה, כע"ב ואילך. סה"מ תקס"ב ע' לב ואילך. ועוד.
החסד ע"י : ר"ת : החסד על ידו (דגבורה).
וזהו שהתפארת . . כמ"ש לולי כו' : ויצא לא, מב. תו"א יו, ג. עג, א.
ובעבודה הוא כו' : ראה גם בתחלת המאמר.
עיקר היופי . . תפארת : ראה לקו"ת שה"ש יד, א (ובהנסמן שם). וראה גם אגה"ק סט"ו (קכב, א).

וזהו יפה . . תפארת : הוספה.
יפה את רעייתי : שה"ש ו, ד.
נצח דהנה כו' : דה"א שם. מכאן — פני"ב בנדפס.
גדולה . . עיקר המדות : ראה תניא פ"ג.
כדאיתא אין כו' : ברכות טו, ב (וכצ"ל בנדפס הערה רלא). וראה תו"א ר"פ וארא. ובכ"מ.
אברהם הי' . . התפארת : הוספה. וראה גם לעיל ד"ה המחדש בטובו, ובהנסמן שם.
ונצח . . ענף הגבורה : לקו"ת תזריע כב, א. מסעי צ, ג.
וכמו שנת"ל . . ליראה עילאה : ד"ה שלפנ"ו.
וזהו דאיתא . . מהולדת השכל : הוספה. וראה תניא שם. פט"ז. תו"א משפטים עט, א. ועוד.

ואם ומולידיו בן ובת הם מדות ומל' ה"ז מהולדת השכל אבל טרוד במשא ומתן שלפנסת היום והכל מודים שצריכי' פרנסת היום וממילאה א"א לו להיות בהתבוננות דאפי' מי שאינו טרוד בלב ולב דמי שמשוקע ברשפי אש מכיח יענעם רעט מען ניט ואפי' מי שאינו משוקע בזה מ"מ אינו כ"כ זיכוכ השכל שיהי' ביכולתו להתבונן ואיתא במשנה חסידי' הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים שעה קודם התפילה ושעה לאחר התפילה ושעה זמן התפילה שהוא ג' שעות שאז זמן ההתבוננות אבל לאחר הג' שעות אינו זמן ההתבוננות והר"ע נצח שיהי' הסכם חזק יתד בל תימוט שיהי' סור מרע ועשה טוב שאינו צריכי' לזה התבוננות כלל דאפשר לו לעשות מצוה שאין צריכי' לזה התבוננות כמו צדקה ומכ"ש סור מרע והי' כמו פסק הש"ע דכשארם לומד איזה הלכה לומד אותה באריכות והש"ע הוא פסק דין כמור"כ נצח דאהוי"ר הוא ע"י התבוננות והנצח הוא ההסכם שיהי' סור מרע ועשה טוב והי' כמו פסק הש"ע והוא ענף הגדולה ולכא' משמע שגדולה הוא גבוה במדרגה יותר מנצח דנצח הוא ענף הגדולה ומ"מ יש מעלה בנצח דגדולה הוא ע"י התבוננות והתבוננות אפשר ליפסק וגם צ"ל התחדשות אבל נצח אינ' נפסק ושרשו מגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להינחם דאדם הוא מדות ומוחי' ונצח הוא מלא אדם וזהו כ"מ שנא' נצח סלה ועד אין לו הפסק והוא מאני הוי' לא שניתי וזהו דלכא' אינו מובן דנצח הוא ג"כ מדה ומדות הם מוגבלים והנצח הוא בלי גבול אך דבאמת הם מוגבלי' רק נצח ששרשו מלא אדם לכן בלי גבול והוא ע"ד דכתי' והי' מספר בני' אשר לא יספר ואיך אפשר להיות רק שבעצמו הוא מספר ושרשו מבלי מספר כמו נצח הוא גבול ושרשו מבלי גבול נמצא שהנצח הוא גבוה יותר מגדולה ומ"מ נק' ענף הגדולה דהנה אנו רואין מלך לפי עוצם גדול אצלו הנצחון לכן נק' ענף נמצא שניהם אמת בשורש נצח גבוה יותר מגדולה ונק' ענף שהוא לפ"ע הגדולה

אבל טרוד . . וממילאה : לכא' צ"ל : אבל אם (או : כאשר) טרוד . . וממילא (וסיום הענין הבא מזה — "והר"ע נצח כו'").

שאינו טרוד בלב ולב : בנדפס נוסף : כמ"ש בת"א בדיה לא תהי' משכלה ועקרה (ראה תו"א שם).

מכח יענעם : כ"ה בכי"ק (בכ' צורי'). ואוצ"ל : מכח.

ואיתא . . אינו זמן ההתבוננות : הוספה.

ואיתא במשנה : ברכות ל' ב — רק התחלת המאמר, וההמשך — בברייתא שם לב, ב.

והר"ע נצח : אוצ"ל : והר"ע נצח. וראה לעיל הערה ד"ה "אבל טרוד . .".

אינו נפסק : לכא' צ"ל : אינו נפסק.

מגם נצח . . להינחם : לי' הכתוב שי' טו, כט. וראה לקוית תוריע שם, א"ב.

כ"מ שנא' כו' : עירובין נד, א.

והוא מאני . . מבלי גבול : הוספה.

מאני הוי' לא שניתי : לי' הכתוב מלאכי ג, ו.

דכתי' והי' . . ואיך אפשר כו' רק כו' : הושע ב, א (בהשמטת חיבות). יומא כב, ב.

וראה לקוית בלק סה, א. שם, גר. ע, א.

לכן . . כמו נצח : לכא' צ"ל : לכן הוא בלי . . כמו כן נצח.

עוצם גדול אצלו : לכא' צ"ל : עוצם גדולתו הוא אצלו (וכיו"ב).

וההוד הו"ע ההודאה והוא ענף היראה דלא לכל אדם יש יראה וצ"ל הודאה שצ"ל יראה דכתי' שום תשים עליך מלך שתהא מוראו עליך אלמאלי מוראו כו' וכשצריכי' להכתיר את המלך בכתר מלכות שאינו שייך יראה וצ"ל הודאה שצריכי' ובעבודה בנפש האדם איז גוט דער וואָס האָט מוחין רחויים אבל מי שאין לו מוחין רחויים וא"א לו להיות יראה לאלקו' וזה"ע ההוד שיהי' ההודאה שצריכי' יראה וזהו ג"כ עבודה דהא לא יש לו מוחין רחויים איז ער דאָך גיט שולדיג. כי כל בשמים ובארץ הוא יסוד והוא התקשרות שמקשר כל המדות גדולה וגבורה תפארת נצח הוד מקשר אותם לאלקו' וזהו והי' העטופים ללבן והקשורים ליעקב דהנה יעקב חבל נחלתו והנה אנו רואים בחבל כשקושרין ראשו א' למעלה וראשו אחד למטה ומגעניעים בקצה התחתון מתגעניע גם קצה העליון כמו"כ יסוד מקשר כל המדות לאלקו' ולכן נק' כל מפני שהוא מקשר כל המדות נמצא שהוא עיקר ועי"ל טעם אחר מפני ששפע כל המדות הוא דרך יסוד לכן נק' כל והנה תרגום דכל בשמים ובארץ הוא דאחיד בשמים ובארעא אחיד הוא אחד שיהי' בארץ כמו שבשמים כמ"ש ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ שממשיכי' אחד אפי' בארץ תורא דפרודא. לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש הוא מדת המל' והוא כמו עבד שעובד את רבו שהוא בלי טו"ד דמי שעושה לפי שכלו אינו נק' עובד את רבו רק הגם שע"פ שכלו אינו צריך להיות כן מ"מ עושה כן כדי לעשות קורת רוח לרבו כדאימא נח"ר לפני שאמרתי ונעשה

וההוד כו' : דה"א שם. מכאן — פנ"ג בנדפס.

דכתי' שום . . מוראו עליך : שופטים יו, טו. סנה' כב, א (במשנה). קידושין לב, ב. ועוד (ובכולם "אימתו". וכ"ה בנדפס. וצ"ע למה נסמן שם (הערה רלד) קידושין ולא המשנה בסנה').

אלמאלי מוראו כו' : אבות פ"ג מ"ב (ושם (ולכאוי' כצ"ל כאן) : אלמלא מוראה). מוחין רחויים : כ"ה בכ"ק (וכן לקמן). ולכאוי' צ"ל : מוחין רחבים. כי כל כו' : מכאן — פנ"ד בנדפס.

כי כל . . הוא יסוד : דה"א שם. ונח"א לא, סע"א. ח"ב קטו, רע"א. ח"ג רנו, סע"א. והוא התקשרות : ראה אנה"ק סט"ו — קכב, ב ואילך (אבל באופן אחר). והי' העטופים כו' : ויצא ל, יב (ושם) (והיו).

יעקב חבל . . קצה העליון : האזינו לב, י. וראה אנה"ת פ"ה. ומגעניעים . . מתגעניע : לכאוי' צ"ל : ומגעניעים . . מתגעניע.

תרגום דכל . . ובארעא : בנדפס : ת"י. וכ"ה בוח"ב שם ; ח"ג שם (וראה שם בנצו"א) ; תקו"ז תמ"ז (פד, א). אבל בוח"א שם (ועוד) — ותרגומו (ושם) : בשמיא ובארעא).

כמ"ש ומי . . שממשיכים כו' : ש"א ב, ז. תו"א לה, א (עה"פ בדה"א יו, כא). וראה גם סה"מ תש"ח ע' 272 ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם (הערה ג).

תורא דפרודא : ל' הזהר — ח"א קנח, א — טורא דפרודא.

לך ה' כו' : דה"א שבתחלת המאמר. מכאן — פנ"ה בנדפס.

והוא כמו עבד כו' : ראה גם תניא שנסמן לקמן.

כדאימא . . רצוני : הוספה.

נח"ר כו' : ספרי ורש"י פינחס כח, ח. וראה גם זבחים מו, ב ובפרש"י שם ד"ה הנחת

רוח.

רצוני והוא אינו יראה וע' בתניא שבתרי"ג מצות הם ב' מצות וע"ש באריכת ההפרש בין יראה לעבודה וגבי עבודה זו כתי' והמתנשא שלכאו' משמע שקאי על בחי' מל' ובאמת קאי על העבודה שצ"ל הגבהה והתנשאות ואל יסיתיהו יצרו מאחר שאתה בגוף ונה"ב מה נח"ר יש להקב"ה במה שאתה עושה טוב עד שפונה אותו גם מסור מרע ביו וואנען ער קאן עס אַ ריין פירן גאָר גראַב אבל באמת אינו כן אמת דנה"ב אינו כלום מ"מ בכאו"א יש חלק אלוה ממעל דאפי' מי שיש לו רק נפש דנפש דמל' דעשי' מלוכש בתוכו א"ס דבמל' דעשי' מלוכש מל' דיצי' עד מל' דאצי' ובמל' דאצי' שורה חכמה דאצי' ובחכ' דאצי' שורה א"ס כמ"ש וה' בחכמה לכן ע"י עשה טוב ממשיך תוספת אורות ולהיפך יורד עשר מעלות אחרונות זהו ויגבה לבו בדרכי ה' שצריך להתחזק להגביה א"ע מעט וזהו"ע ז' נרות לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא וזהו לך עולה גו"ן וכל ג"כ עולה גו"ן שערי' וההפרש לך הוא ההעלאה דשער משמש כניסה ויציאה כשם שהיציאה הוא דרך השער שהמדות גולדים מהשכל כמ"כ משמשים כניסה והו"ע העלאת המדות למוחין וזהו היתרון. שבהמשכה לאחר ההעלאה שממדות בלא מוחין אפשר להיות יניקה כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וזהו שמעלה מדות למוחין וכת' ימותו ולא בחכ' שבחכ' לא ה' שבה"כ וזהו"ע נט"י במים מים. הוא חכ' שמעלין את הידים והנה גבי מדת המל' כתי' לך בפ"ע לך ה' הממלכה והמתנשא ויש בזה ב' טעמים הא' מפני שהוא מדה בפ"ע שאינו כמו

וע' בתניא כו' : בנדפס נוסף : פמ"א (נו, א).

הם ב' מצות : היינו : יראה ועבודה.

והמתנשא . . שצ"ל הגבהה כו' : להעיר גם מב"ב צב, ריש ע"ב ופרש"י וחז"ג מהרש"א שם.

שלכאו' כו' ובאמת כו' : בנדפס : והגם שפי' הפשוט כו' אך כו'.

דאפי' מי . . וה' בחכמה : ראה גם לעיל ד"ה ראיתי כו' ובהנסמן שם.

עשר מעלות אחרונות : ראה מ"ב כ, ס ואילך.

ויגבה . . ה' : דה"ב יו, ה.

וזהו"ע ז' נרות לך כו' : ראה בתחלת המאמר.

לך ה' . . גו"ן שערי' : ראה לעיל שם ובהנסמן שם.

לך הוא ההעלאה : אוצ"ל : לך הוא העלאה וכל הוא המשכה שאתר ההעלאה (ראה בתחלת המאמר ; ובנדפס — כאן).

דשער משמש כו' : ראה בהנסמן לעיל שם.

וזהו היתרון כו' : בנדפס — מבורר יותר קצת.

כאברהם שיצא כו' : פסחים נו, א. ב"ר פס"ה, יא. ועוד. וראה סה"מ וסידור הנסמן בסמוך.

וכתי' ימותו . . שבחכ' כו' : איוב ה, כא. וראה תרי"א קי ד ואילך. קיח, ג.

וזהו"ע נט"י . . הידים : ראה סה"מ תקס"ב ע' קו. תקס"ד ע' נא"ב. סידור ק, סע"ד ואילך. אנה"ת וז"ל ע' קמו, ובכ"מ.

והנה גבי . . מוריד אותו : הוספה.

מדה . . יראה : היינו, שהוא עבודה ולא יראה — ראה לעיל בהמאמר.

יראה והב' מפני שכת' בה והמתנשא וזהו דכתי' לך שההתנשאות צ"ל לך אבל אם הוא להיפך ה"ה מוריד אותו וזהו דאהרן הוא הרועה נש"י במרעה טוב שיהי' עולים במעלות ע"ד רוח בנ"א העולה היא למעלה.

ש"פ ויחי

דודי לי ואני לו, משמע שע"י דודי לי ממילא ואני לו שדודי לי הוא אהבה הבאה מלמעלה ואני לו הוא אהבה הבאה מלמטלמ"ע וזהו אהבתי אתכם אמר הוי' כי חלק הוי' עמו שבכל או"א מישראל יש ש' הוי' וזהו אהבתי אתכם אמר הוי' שזהו נתינת טעם אהבתי אתכם מחמת שם הוי' שיש בכאו"א מישראל דכתי' אנוכי הוי' אלקיך שה' יהי' בבחי' אלקיך וכתי' פב"פ דבר הוי' אלקינו עמכם ודיבורו של הקב"ה חשוב מעשה שע"י דבורו נעשה שם הוי' בכאו"א מישראל וצ"ל מהו ש' הוי' דוקא אך הענין הוא דכמו שלמעלה בש' הוי' יש ב' בחי' י"ה וי"ה הוא תרין ריעין דלא מתפרשין זווגיהו תדיר וזה נק' ריעים וי"ה הוא דודים שאינן זווגיהו תדיר רק לפרקים כמו"כ באהבה בנפש האדם שהיא מש' הוי' יש ג"כ ב' בחי' אלו דבכלל נש"י הם ציור קומה כמ"ש ראשיכם שבטיכם זיקניכם שטריכם וכל איש ישראל טפכם ונשיכם כו' וחשיב שם עשר בחי' ונחלקי' לב' בחי' יש מי שעוסקים בתורה ולכן יש להם אהבה תמיד לאלקו' אפי' בעידנא דלא עסיק דאורייתא מגינא ומצלי אפי' בעידנא דלא עסיק דאורייתא מחכ' נפקת והתקשרות דמוחין גדול יותר מהתקשרות דמדות לכן גופא בתר רישא גריד דמי שמוחו זך גם הנהגותיו

וזהו דאהרן . . היא למעלה : ראה גם סד"ה הנ"ל.

במרעה טוב : ראה ד"ה הנ"ל.

דודי לי . . משמע כו' : שה"ש ב, טז. וראה אוה"ת שה"ש (עה"פ) ס"ע שנו ואילך

(ושם ע' קסט).

וזהו אהבתי אתכם כו' : מלאכי א, ב. מכאן — פניו בנדפס.

וזהו אהבתי . . דק לפרקים : ראה גם לעיל ד"ה רשפי' קרוב לתחלתו ובהנסמן שם.

דכתי' אנוכי . . הוי' דוקא : הוספה.

וכתי' פב"ב כו' : ואתחנן ה, ד (בהשמטת חיבת אלקינו).

מתפרשין זווגיהו : לכאו' צ"ל : מתפרשין זווגיהו.

דבכלל נש"י . . דודי לי ואני לו : הוספה.

נש"י הם . . כמ"ש ראשיכם . . וחשיב כו' : ר"פ נצבים (ושם : זקניכם). לקו"ת ר"פ

הנ"ל. ועוד.

דאורייתא מגינא . . דלא עסיק : סוטה כא, א (דעת ר"י).

דאורייתא מחכ' נפקת : נסמן לעיל ד"ה להבין ענין ז' כו'.

גופא בתר רישא גריד : עירובין מא, א (אזיל).

הם בא"א ועוד משום דכביכול שניהם מתלבשים בטלית אחד דאדם שלומד תורה מקשר חכמתו לחכמת התורה וכת"י וה' בחכ' וזהו נשמות דבעלי תורה שזוגייהו תדיר ויש נשמות שכשירדו למטה נעשו בעלי עסקים אל ידמו בלבם שהם נפרדים לגמרי דאס איז א פאלשער רעכנונג זהו רק תחבולת היצר רק שלעתים כמו בשעת התפלה יתבוננו ויהי' להם אהבה וגבי האהבה האהבה היא בריבוי יותר למשל חבל שנפסק וקושרין אותו ואנו רואין שבמקום הקשר שם החבל בכפליים וכמו"כ מי שהוא בעל עסק לכן גבי האהבה בריבוי מפני שהי' אגירסן וגם האהבה היא גבי ביתר שאת וביתר עז והכל מרומז במשל דחבל דבמקום הקשר שם החבל בכפליים ממילא הוא חזק כמו"כ בבעלי עוסקים אבל אין לומר שהוא נפרד לגמרי זה אינו שהוא מוא"ו הי"א ווא"ו הי"א הוא ג"כ משי' הוי' דריה הוא חצי ש' הוי' והמשלים הוא ו"ה רק שצריך להתבונן לעתים מזומנים דאם לא יתבונן יהי' באמת נפרד אבל כשיתבונן יהי' לו ג"כ אהבה לאלקות וזהו דודי לי ואני לו דכמו שבהוי' יש י"ה וריה י"ה הוא זוגייהו תדיר וריה הוא לפרקים כמו"כ למטה יש ג"כ נשמות העוסקים בתורה הם י"ה שזוגייהו תדיר והעוסקים במשא ומתן הם ו"ה שהוא רק לפרקים ומה יובן התד"א שאיתא בתד"א שהאבת היא גבוה במדריגה יותר מאהבה רבה וצ"ל שהוא נגד כמה דרושים בלקו"ת ובת"א מפ' שאהבה רבה גבוה במדריגה יותר מאהבת עולם וכמו שנת"ל שאהבה רבה הוא אהבה דאהרן ואהבת עולם הוא אהבה דאהבה רבה וידוע דאהבה דאהרן גבוה יותר מאהבה דאברהם וצריכי' לתרץ לפי התד"א אהבת עולם ואהבה רבה אהבת עולם הוא י"ה ואהבה רבה הוא ו"ה דרבה הוא ל' פיל ניט גיוונלעך ואפשר להפסק ועולם הוא ל' ניצחת

דכביכול שניהם כו': ראה גם (בנוגע לעניינינו) לקו"ת אחרי כו', ב. מסות פה, ב. אדם שלומד . . התורה: ראה תניא פ"ד וה'. וכת"י וה' בחכ': משלי ג' יט (ושם: ה'). פאלשער רעכנונג: כ"ה בכ"ק ומנוקד. ולכא"ר צ"ל: רעכענונג. וגבי האהבה האהבה היא: אוצ"ל: וגביהם האהבה היא. לכן גבי . . . היא גבי: לכא"ר צ"ל: לכן גבי . . . היא גבי. שהי' אגירסן: כ"ה בכ"ק — בגי' ר' וס' חרוקות. ואוצ"ל: שהי' אפגערסן (בס' שואת).

בבעלי עוסקים: אוצ"ל: בבעלי עסקים. העוסקים בתורה: 'לכא"ר צ"ל: העוסקים בתורה. ומה יובן: כ"ה לכא"ר בכ"ק. ואולי: גבוה יובן. שאיתא בתד"א כו': בנדפס נוסף: ח"א (היינו: תדא"ר) פ"ו. שהאבת היא גבוה: לכא"ר צ"ל: שהאבת עולם היא גבוה. נגד כמה דרושים: בנדפס: נגד כל הדרושים. בלקו"ת ובת"א חפ': ראה (לדוגמא) הנסמן לעיל ד"ה להבין ענין ד' כו' (ואוצ"ל: ובת"א דמפ').

וכמו שנת"ל: ד"ה הג"ל. אהבה דאהבה: לכא"ר צ"ל: אהבה דאהבה. ואפשר להפסק: אוצ"ל: אבל אפשר להפסק. ניט גיוונלעך . . . ניצחת: כ"ה בכ"ק — בוי' צורי. ואוצ"ל: ניט גיוונלעך . . . ניצחת.

וכדי ליישב התד"א צריכי' לשונו וז"ל משכיני אחרין ונרוצה שקאי על כנסי' משכיני היא האהבה הבא מלמעלה כמו שנת"ל דודי לי ממילא אחרין נרוצה ועי' כתי' מרחוק הוי' נראה לי אהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד אילו נא' אהבה רבה הייתי אומר אהבת הקב"ה לישראל אהבת שלש שנים או אהבת עשר שנים או אהבת מאה שנה ועולם הוא ל' בלי גבול וכתב שם המפרש רבה הוא מורה על מספר הכמות ועולם הוא מורה על זמן וצריך להבין למה אמר דוקא שלש עש מאה וגם צ"ל דהנה איתא בגמ' פלוגתא דשמואל ורבנן שמואל אומר שצריכי' לומר אהבה ורבנן אומרים שצריכי' לומר אהבת עולם שנא' אהבת עולם אהבתיך נמצא שהם סוברים שצריכי' לומר אהבת עולם מפני שבפסוק נא' אהבת עולם אבל זה הם מודים שאהבה רבה גבוה במדריגה יותר ושמואל אומר שצריכי' לומר אהבה רבה אע"פ שבפסוק נא' אהבת עולם מפני שאהבה רבה הוא גבוה יותר מאהבת עולם ורבנן סוברי' ג"כ דאה"ר גבוה מאה"ע דאם הי' סוברי' דאה"ע הי' אומרים מפני זה צריכי' לומר אה"ע מפני שהוא גבוה במדריגה יותר מאה"ר וגם בכהאריז"ל איתא שאהבת עולם הוא מל' ואהבה רבה הוא אך הענין הוא דהנה איתא בזהר דיש ב' בחי' עולמות עלמא עילאה ועלמא תתאה שנא' ברוך ה' מעולם ועד עולם ושרשם מב' שמות הוי' שנא' ויקרא הוי' אחד הוא שרש דע"ע ואחד שרש דע"ת וזהו ברוך ה' אלקי ישראל מעולם ועד עולם שימושך מעלמא עילאה שהוא מש' הוי' דלעילא לעלמא תתאה וצ"ל דהנה איתא ריבוי עולמות

וכדי ליישב כו' : מכאן — פנ"ו בנרפס.
 צריכי' לשונו : אוצ"ל (כבנרפס) : צריכי' לפרש (או ; להעתיק) לשונו.
 וז"ל . . ל' בלי גבול : אינו הלשון ממש, ויש גם הוספת ביאור. וראה "הערות ותיקונים" מכ"ק אדמו"ר שליט"א לתניא פג א.
 משכיני אחרין ונרוצה : שה"ש א, ד (ושם : נרוצה).
 משכיני היא . . מלמעלה : ראה במאורי אש הגסמן בסמוך. וראה גם לקו"ת ויקרא ב, סע"ג שם, סע"ד ואילך. ועוד.
 כתי' מרחוק . . חסד : ירמי' לא, ב (ושם : ואהבת עולם).
 ועולם הוא : אוצ"ל : ואהבת עולם הוא.
 המפרש : בנרפס גוסף : הנקי בשם מאורי אש.
 רבה הוא . . על זמן : הלי' אינו ברור כ"כ. ואוצ"ל כבנרפס : מורה על ריבוי הכמות אך לא על ריבוי הזמן כ"א על עת מוגבל ולכך נאמר אהבת עולם תמיד בלי הפסק.
 וצריך . . עש מאה : הוספה (ולכאוי' צ"ל : עשר מאה).
 איתא בגמ' : ברכות יא, ב.
 אהבה ורבנן : לכאוי' צ"ל (כבגמ') : אהבה רבה ורבנן.
 דאה"ע הי' אומרים מפני כו' : לכאוי' צ"ל : דאה"ע גבוה יותר, היו אומרים דמפני כו', בכהאריז"ל איתא : ראה מאו"א א, לו (הובא גם בלקו"ת במדבר ט, ד. ועוד).
 רבה הוא אך : לכאוי' צ"ל : רבה הוא ז"א. אך כו'.
 איתא בזהר : בנרפס גוסף : פי' ויצא (קנג, ב ואילך). וראה גם לקו"ת שם.
 שנא' ברוך . . ועד עולם : תהלים קו, מח (בשינויים).
 שנא' ויקרא הוי' : תשא לו, ו.
 דהנה איתא כו' : אוצ"ל : דהלא איתא (וכיו"ב) שיש כו'.

כמ"ש צדיקי' אין להם מנוחה ילכו מחיל אל חיל והנה אברהם הוא בג"ע שלשת אלפים ושלש מאות שנה ממילאה יש עליות עד אין שיעור ואית' ברמ"ז שבג' תפילות שהאדם מתפלל ביום הנפש נתעלה בהם ובאמת בכל שעה צירוף חדש שהוא התחדשות רק זה אפשר לומר שהוא ע"ד חידוש הישינות אבל בג' תפלות הנפש נתעלה נמצא שיש עליות עד אין שיעור ופעמים כתי' ועלמות אין מספר א"ת ועלמות אלא ועולמות אין מספר נמצא שהם בלי מספר ובאדרא איתא בגלגלתא יתבין תליסר אלפין עלמין ושבעת אלפין ושבעה נמצא שהוא מספר עצום מאד ואיך אמר שלא יש רק עלמא עילאה ועלמא תתאה אך מה שנת"ל שיש ריבוי עולמות זהו פרטים ובד"כ יש עלמא עילאה ועלמא תתאה עלמא תתאה כולל עולמות התחתונים כמו עוה"ז ולא עוה"ז שאנו רואים רק עוה"ז עם מקור ושרש עוה"ז עד רום המעלות מה שקוראין אותם עוה"ז ועלמא עילאה כולל כל עולמות וזהו עלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגליין ובוזה מתורץ דבעלמא דאתגליין אהבה רבה גבוה יותר ובעלמא סתימין דלא אתגליין שם אהבת עולם גבוה יותר לה"ז צריכי' להבין דהנה יש ב' פירושי' בתיבת עולם דהנה עולם הוא ל' עולמות והוא נגזר מתיבת העלם דכשצריך להיות עולמות צריך להיות בדרך העלם והסתר דבר המהווה מדבר המתהווה כדי שלא יראה כח הפועל בנפעל והנה כשיתבונן בזה יהי' לו אהבה לאלקות דמארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה בין כל רקיע ורקיע מהלך ת"ק שנה עובי כל רקיע מהלך ת"ק שנה ועל אופן זה ועל מדידה זו יש ו' רקיעים וז' אוירים וכולם רק משי' והארה בעלמא כמ"ש ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דשם אינו רק הארה מכבוד מלכותו ושם למעלה אינו כמו שם למטה שלמטה אע"פ שהשם

כמ"ש צדיקים . . אל חיל : סוף ברכות ומו"ק (ושם : ת"ת. אבל כ"ה בשליה (בהקדמה יו, א) ועוד — נסמן בלקו"ש חיד' ע' 173). תהלים סו, ח.
והנה אברהם . . אין שיעור (הבי' : הוספה.
ושלש מאות שנה : אוצ"ל וחמש מאות שנה (משנת ב"קבג, ויהי' אז בקירוב לזמן מאמר זה — ה'תרל"ו).

ממילאה יש . . חידוש הישינות : לכאוי' צ"ל : ממילא יש . . חידוש הישנות.
בכל שעה צירוף חדש : ראה תניא פמ"א (נה, ב).
כתי' ועלמות . . א"ת כו' אין מספר : שה"ש ו, ח. תקו"ז בהקדמה — יד, ב. וראה גם זח"א קנט, רע"א. ח"ב רכו, ב. וראה עדין — ע"ז לה, ב (עה"פ עלמות אהבוך — שם א, ג).
ובאדרא איתא . . ושבעה : בנדרס ליכא „ושבעה". וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (רמט) שם.

עלמא תתאה כולל . . כל עולמות : הוספה. ולכאוי' צ"ל : כל עולמות העליונים.
לה"ז צריכי' כו' : מכאן — פניית בנדרס (ואוצ"ל : ולה"ז (ר"ת : ולהבין זה).
יש ב' פירושי' בתיבת עולם : ראה גם לקו"ת שם.
עולם הוא . . העלם דכשצריך כו' : ראה לקו"ת שלח לו, ד. ביאורו להצ"צ ח"א ע' שנה — ע"פ פסחים ג, א. ועוד.
עולמות צריך להיות : בכריק נכסלו תיבות אלו.
דמארץ לרקיע כו' : חגיגה יג, א.
וכולם רק . . מכבוד מלכותו : ראה גם לעיל סד"ה המחדש וד"ה להבין ענין ז' כו'.

אינו נוגע לעצמותו מ"מ עיקר חיותו הוא מהשם וזהו חכמות אדם שהשיג לכאור"א החיות שמחיה דאל"כ וואס איז דער קונץ פון אדם עס נמצא שעיקר החיות הוא מהשם לזה נאה לקרות שור שאותיות שור מחיין לזה נאה חמור שאותיות חמור מחיין אותו נמצא שהשם הוא עצם ומפני מה נק' הארה מפני ששרשו הוא מאין והארה בעלמא פי' מאין שאינו מושג דאלו הי' מושג אינו התהוות כ"א השתלשלות ומפני שהוא רק מאין והארה בעלמא לכן נק' הארה אבל מ"מ עיקר החיות הוא מהשם אבל למעלה אינו שייך לומר שהשם הוא המחיה אותו דא"ס הוא קדמון לכל הקדומין והגם כי בעצם מדות שגבי המל' הנה מקריאת שם זה מזה הוא עצם מדותה מ"מ זהו לגבי עצם מדת המל' אשר מדת המל' מה שממנה נתהווה הכל זהו מפני שהיא מדה מא"ס ב"ה וזהו איהו וגרמוהי חד שבחי' איהו כעצם מתיחד עם בחי' גרמוהי לברוא בהם יש מאין, וא"כ לגבי א"ס המהווה הכל שממנו מתפשט מדות המל' אינו רק בחי' התפשטות לבד, וא"כ ה"ז עוד פחות מקריאת שם שנק' האדם ובע"ח ומהארה זו נתהוו כל העולמות עליוני' ותחתוני' וכאשר יעמיק דעת בזה היטיב יבוא לאהבה את הוי' המהווה הכל ולדבקה בו כי הוא חיינו ואורך ימינו וזו היא הנק' אהבת עולם פי' הוא האהבה שנלקחה מהתבוננות בחי' העולמות והוא בחי' ממכ"ע דהנה אית' מה הנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם מה הנשמה ממלא את הגוף שיש התחלקות ראש וגוף ורגל וגוף הוא למטה במדריגה מהראש והרגל הוא למטה גם מהגוף כמו"כ מה שהקב"ה ממלא את כל העולם יש בזה התחלקות כמארז"ל שכל רקיע יש לו פעולה שפועל וסוכ"ע הוא גבוה במדריגה יותר ממכ"ע ויש עוד פי' בעולם שהוא ל' נצחית כמ"ש ועבדו לעולם הגם ששם אינו רק עד יובל אך שם הוא גבי אדם דלפ"ע שנותיו של אדם

עיקר חיותו הוא מהשם : ראה שעהיה"א פ"א (ולעיל ד"ה אנת הוא). וראה גם לקו"ת בהר מא, ג ואילך. ועוד.

וזו חכמות . . לכל הקדומין : הוספה.

וזו חכמות אדם כו' לזה נאה כו' : ראה לעיל שם. וש"נ (ולכאוי' צ"ל : חכמת).

פון אדמון עס : בכי"ק נכתב קודם „פון עס“ ונוסף בין השורות „אדמן“ (ותיבת „עס“ לא נמחקת). ולכאוי' צ"ל : פון אדמ"ען.

בעצם . . הפל' : צ"ע המשך הלשון. ולכאוי' צ"ל (וכי"ה בנדפס) : בעצם מדת המל'.

עצם מדותה : אוצ"ל : עצם מדתה.

וזהו איהו . . יש מאין : ראה גם לעיל ד"ה כגווא ורד"ה אנת הוא. וש"נ (ובנדפס

מוסיף „כנ"ל פליב" ואגה"ק ס"כ).

מתפשט מדות : אוצ"ל : מתפשט מדת.

ולדבקה . . ימינו : וילך ל, כ (בשינוי לשון. אבל כ"ה גם בנדפס).

אהבת עולם פי' כו' : תו"א מז, סע"א ואילך. וראה גם לקו"ת במדבר ט, ד. ועוד. מהתבוננות : בכי"ק : מהתבוננות.

דהנה אית' . . שיש כו' וסוכ"ע הוא כו' : ראה לקו"ת אמור לא, ב. וש"נ.

כמארז"ל שכל כו' : ראה חגיגה יב, ב (הובא גם לעיל ד"ה דע כו').

יותר מוחכ"ע : לכאוי' הר"ת : יותר ממלא כל עלמין (או שצ"ל : ממכ"ע).

יש עוד פי' כו' : מכאן — פנ"ט בנדפס. וראה גם לקו"ת במדבר שם.

כמ"ש ועבדו לעולם : משפטים כא, ו.

ששם . . עד יובל : ראה ת"י ופרש"י עה"פ. קידושין יד, ב (במשנה) ואילך.

שנא' ימי שנותינו בהם שבעים שנה חשיב נז'ן לעולם אבל גבי מלאכי' כתי' ויעמידם לעד לעולם שהוא ל' נצחית וזהו מה שאיתא בתד"א אילו נא' אהבה רבה הייתי אומר אהבת הקב"ה לישראל אהבת שלש שנים שלש קאי על ג' עולמות בי"ע דכשיתבנינן בהם איך ששרפי' אומרים קדוש שמשגי' איך שהוא קדוש ומובדל ואופנים מתנשאים לעומת ואומרים ברוך כבוד ממקומו שהם רוצים בהארה אך ממקומו כמו ממקומו הוא מוכרע ממקומו העצמיות מוכרח להיות כן ועי"ז יהי' לו אהבה לאלקות או אהבת עשר שנה קאי על עשר ספירות בלי מ"ה הוא מי שהוא מהות בלי מ"ה שאינו מהות כדאיתא לפני כסא הם משתחיים או אהבת מאה שנה קאי על כתר כדאיתא בזהר קוב"ה דאתכליל מאתר עלאה סתימין דכל סתימין ואיהו רזא דמאה ברכאין דלית דאהבת הקב"ה לישראל הוא כמו כתר הוא עטרה והוא סוכ"ע דמאחר שהוא סוכ"ע ממילא הוא בגדר העולמות וכמו"כ כתר הוא עטרה ממילא הוא בגדר עולמות כמארז"ל מלכות בית דויד כתר הולמאתו ואפי' העיגול הגדול או כתר הכללי הגם שהוא מקיף כל העולמות בשוה פי' שאצי' עם עשיי' שוים אבל מ"מ הוא בגדר העולמות אבל אהבת הקב"ה לישראל הוא א"ס עצמותו ומהותו כדאיתא כתר עליון אצי"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם קדם עילת העילות דהנה למשל באדם כשיש לו איזה בריקת אור יש לו תפיסת מקום אבל שחרות פי' שאינו תופס מקום כלל דמאה הוא מספר ומספר לגבי בלי מספר אינו ערך כלל וצי"ל לפי הכאריז"ל שמפרש אהבת עולם הוא מל' ואהבה

שנא' ימי . . שנה : תהלים צ, י (ובכריק : שנא).
 אבל גבי . . נצחית : הוספה. ובנדפס : אבל למעלה (לא בנוגע למלאכים) כו'.
 כתי' ויעמידם . . לעולם : תהלים קמה, ו.
 דכשיתבנינן בהם : לכארי' צ"ל : דכשיתבונן בהם.
 ששרפי' אומרים . . ואופנים כו' : ראה חולין צא, סעי"ב ואילך ובתוס' שם צב, רע"א.
 לעומת . . ממקומו : לכארי' צ"ל : לעומת השרפים . . הוי' ממקומו.
 שהם רוצים . . להיות כן : בנדפס : פי' ממקומו הוא ממקורו ושרשו כמ"ש במ"א ע' בדי"ה ואולם חי אני (ראה דרמ"צ קעה, ב ואילך. קפה, ב ואילך. ואולי כונתו לדיה זה דשנת רלי"ד — נסמן שם בסוף הפרק).
 ממקומו הוא מוכרע : לי רז"ל (השגור אצלם — דרמ"צ קעה, ב) שבועות ז, ב.
 עשר . . מ"ה : מ"ה שאינו מהות : ס"י מ"א מ"ב (ואילך) ובמפרשים שם.
 כדאיתא לפני כו' : שם מ"ו (ושם) ולפני כסא.
 כדאיתא בזהר : ח"ש קכב, א (בשינוי לשון — ע"ש). ובנדפס מציין לביאורו ח"ש.
 דלית . . מ"מ הוא בגדר עולמות : הוספה.
 דלית : ר"ת : דלא תימא.
 דמאחר . . בגדר העולמות : ראה תרי"א נד, ג, צה, סעי"ב ואילך.
 כמארז"ל מלכות . . הולמאתו : עי"ז מר, א (וראה גם סנה' כא, ב) — בשינוי לשון (ולכארי' צ"ל : דוד . . הולמתו).
 כדאיתא כתר כו' : תקו"ז ח"ע (קלה, ריש ע"ב). ואוצ"ל : אוכם הוא קדם כו'.
 דהנה למשל . . תפיסת מקום : הוספה. ובנדפס מציין : כמ"ש ביאור דין בדי"ה ואולם חי אני (לד).
 וצי"ל לפי כו' : מכאן — מ"ס בנדפס.
 הכאריז"ל שמפרש כו' : ראה לעיל בהמאמר. ובנדפס כאן (להלן) מציין : כג"ל פרק יין. וצי"ל : פניו.

רבה הוא ז"א דהנה בפרדס בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד להקב"ה כל ימי היות אברם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי נמצא הי' משמש במקומה ומילא את דקאמר לא הוצרכתי לעשות מלאכתי ואיך אפשר לאברהם למלאות מקום מדת החסד דאברהם הוא אהבת עולם שהוא מל' ואיך אפשר למלאות מקום מדת החסד ולומר אהבה רבה הוא ז"א ג"כ דוחק לומר אך הנה הכאריז"ל מפרש אה"ע על בחי' מל' ולפי' רבינו לא מיבעי לפי' הב' דעולם הוא לי' נצחית דניחא מאחר שהוא למעלה גם מכתר ואפי' כשנפרש דג' קאי על ג' עולמות ביי"ע ועשר קאי מדות עם המוחין שהם מוחין דז"א ומאה קאי על בינה והוא התגלות עתיק דבינה מ"מ ניחא דעולם דהכי הוא למעלה מסובב וממלא וזהו דודי לי ואני לו דודי לי קאי על נשמות שעוסקים בתורה שזווגיהו תדיר הגם שהם ג"כ צריכי' לאכילה ושתייה מ"מ שאוכל ושותה' כדי שיוכל להתפלל וללמוד ה"ז יותר טוב ואני לו קאי על נשמות העוסקים במשא ומתן שהם נק' דודים שא"א להם להיות תמיד בהתבוננות לכל בעת תפילה צריך להתבונן ויהי' לו אהבה לאלקות דאם לא יתבונן יהי' נפרד באמת לכן צריך להתבונן לעיתים מזומנים ולעשות צדקה שבד"כ כאר"א מישראל עושה שנא' עושה צדקה בכל עת זה הון ומפרנס בניו וב"ב זהו דודי לי ואני לו דודי לי קאי על נשמות שעוסקים בתורה שהם נק' רעים שזווגיהו תדיר ואני לו קאי על הנשמות במשא ומתן שהם נק' דודים שא"א להיות תמיד בהתבוננות לכן הם נק' דודים זהו דודי לי ואני לו.

בפרדס בשם כו' : ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ז' נרות כו'. וש"נ.
ומילא את דקאמר : לכא' צ"ל : ומילא את מקומה דקאמר.
אך הנה כו' : בנדפס, מבואר (לכא' יותר — ע"ש.
ועשר קאי מדות : לכא' צ"ל : ועשר קאי על מדות.
ולכא' צ"ל : עתיק דבינה (או : בבינה).
דעולם דהכי : לכא' צ"ל : דעולם דהכא.
וזהו דודי כו' : בנדפס (כאן ובפמ"ו) — עיקר הנקודות המבוארות מכאן עד סיום המאמר. וראה בתחלת המאמר.
מ"מ שאוכל : לכא' צ"ל : מ"מ כשאוכל.
העוסקים . . לכל בעת : לכא' צ"ל : העוסקים . . לכל הפחות בעת.
שנא' עושה . . זה הון כו' : תהלים קו, ג. כתובות נ, א. וראה גם טושו"ע יו"ד סרנ"א ס"ג.
הנשמות במשא : לכא' צ"ל : הנשמות העוסקים במשא.

פ' שמות

פתח אליהו ואמר רבון עלמין. אנת הוא חד ולא בחושבן. אנת הוא דאפיקת וקרנין להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמא סתימין דלא ועלמא דאתגילי ובסוף המאמר איתא שם. אנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעה. אנת הוא מבין ולא בבינה ידיעה וצ"ל אומרו. אנת חכים כו' דבתחילה אמר אנת הוא חד ולא בחושבן ואח"כ אמר אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין הם ע"ס שהם מקורם העולמות ומפני מה אמר אח"כ עוד הפעם אנת הוא חכים אך הענין הוא דהנה כתי' רשפיה רשפי אש שלהבת יה ואיתא בכהאריז"ל מהיכן יצאה אש זה משלהבת יה פ"י מהיכן יצאה אש זה האהבה והתשוקה והרשפי אש: שיש לנשמות ישראל משלהבת י"ה וענין השלהבת איתא בכהאריז"ל שיש ע"ס דאצי' והם ע"ס הגליות ויש ע"ס הגנוזות במאציל שהם גנוזות וטמונות בעצמות המאציל והנה על השלהבת איתא כשלהבת הקשורה בגחלת והנה מרומז בזה המשל ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות דהנה בגחלת יש ב' מיני שלהבת הא' שלהבת הגנוז וטמון בגחלת גופא ולפ"ז פ"י קשורה בגחלת שהוא קשור וטמון בגחל גופא וזהו היקד אש שיוקד בגחלת גופא ויש עוד שלהבת שהוא יוצא חוץ לגחלת דמקיבוץ גחלים הרבה יוצא להב ולפ"ז פ"י קשורה שהוא קשור ודבוק להשלהבת שגנוז בגחלת גופא כמו"כ יובן בע"ס הגנוזות וע"ס הגליות הם ע"ס הגנוזות הם כמשל השלהבת שגנוז וטמון בגחלת גופא וע"ס הגליות הם כמשל השלהבת שיוצא חוץ לגחלת הגם שאין לך דבר חוץ ממנו וכמ"ש את

פ' שמות, פתח כו': לפני מאמר זה, יש בנדפס עוד מאמר (ראה במפתח שבסוף הספר שם) — פרקים סא"ג.

פתח אל"י. . דאתגילי: . הקדמת תקו"ז — הובא (חלקו) ונת' לעיל רד"ה אנת הוא וסופו. ולכאוי צ"ל: דאפיקת עשר תיקונין וקרנין להון. . עלמין. . ולא אתגליין ועלמין דאתגליין.

בחכמה ידיעה. . בבינה ידיעה: בתקו"ז שם: ידיעא באל"ף. אבל כ"ה גם לקמן בהמאמר. וכ"ה גם בתניא פני"ב (עג א.) ועוד.

שהם מקורם העולמות: לכאוי צ"ל: שהם מקור (או: מקורם של) העולמות. דהנה כתי' רשפי"י. . משלהבת יה: שה"ש ח, ו. וראה בארוכה בנדפס פס"ב. כתי' רשפי"י. . ואיתא בכהאריז"ל כו': ראה לקו"ת חקת סו, ב ובהנסמן שם. וענין השלהבת כו': מכאן — פס"ד בנדפס (מדרמ"צ קפב, א. בנדפס הוא קרוב לל' הדרמ"צ).

ע"ס הגליות: כ"ה בכריק כאן (וברוב הפעמים בהמאמר). ולכאוי צ"ל: ע"ס הגליות. על השלהבת איתא: אצי"ל (ע"ד הנדפס (והדרמ"צ)): על הע"ס איתא. ואולי הכוונה: על השלהבת (שבפסוק רשפי גוי) איתא כו' — ראה גם רד"ה רשפי ובהנסמן שם. איתא כשלהבת כו': בנדפס (והדרמ"צ) גוסף: בס' יצירה (פ"א מ"ז). הא"י. . ולפ"ז כו'; ויש עוד. . ולפ"ז כו': ראה בהנסמן בדיה בהעלותך תשיג פס"ו. וטמון בגחל גופא: לכאוי צ"ל: וטמון בגחלת גופא.

היקד אש: ע"פ ל' הפסוק — ישעי' י, טז. שאין לך. . וכמ"ש. . אני מלא: ראה תניא רפכ"א (וראה שמו"ר פ"ב, ה. תקו"ז תנין. ועוד). ירמי' כג, כד.

השמים ואת הארץ אני מלא אני דוקא אך הנה כתי' כבודו מלא עולם וכבודו הוא רק זיו יקרה אלא שבגילוי מאיר זיו יקרה ואני הוא בהעלם און דא רעט מען דאך מכח גילויים לכן נק' ע"ס הגליות יוצא לחוץ פי' מהעלם אל הגלוי וע"ס הגנוזות הם גנוזות וטמונות בעצמות המאצל ומהו ע"ס הגנוזות איתא בכהאריז"ל שהם ע"ס דכתר עתיק יומין וא"א ורבינו פי' שקאי על עקודים ובאמת הוא ענין אחד דמאח שהוא לפני אצי' וכל שלפני אצי' הוא עולם הא"ס ופי' לי נצחית דשם אינו שייך לומר ל' העלם והסתר ואפשר לומר גם ל' העלם דהוא קצת העלם והוא למשל אותיות החקיקה שחקוקים מיני ובו דכשחוקים אותיות עליהם פועלים שחרות באבן ואינו מאיר כמו שלא במקום החקיקה כמו"כ למעלה ההעלם הוא בא"ס גופא וזהו שאמר אליה' אנת הוא חד ולא בחושבן קאי על ע"ס הגנוזות שהם נק' חד כמו שית"ל אנת הוא דאפיקת עשר תיקונים וקרינין להון ע"ס לאנהגא בהון עלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגלייא והם ע"ס שהם מקורים לעלמא סתד"א ועדא"ג דבעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכמה ובתבונה ובדעת כו' ממילא מקור דעסדא"ת ועדא"ת הם ע"ס הגליות ואח"כ אמר אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעה של"ת מאחר שע"ס הגנוזות הם בא"ס לכן אין שם חכ' ובינה לכן אמר אנת הוא חכים פי' ששם ג"כ שייך לומר חכים ומבין רק חכים ולא בחכ' ידיעה מבין ולא בבינה ידיעה וזהו שבחילה אמר אנת הוא חד ולא בחושבן ולא פי'

אני מלא אני דוקא אך כו' : ראה לקו"ת צו יא, סע"א ואילך. נשא כג, ד ואילך. ועוד.
כתי' כבודו כו' : נוסח קדושת כתר.
וכבודו . . . זיו יקרה : תרגום לישע"י ו, ג.
רעט מען : בכי"ק נכפל "מען".
בעצמות המאצל : לכאוי צ"ל : בעצמות המאצל.
איתא בכהאריז"ל . . . וא"א : בנרפס (וורמ"צ) נוסף : כמ"ש בביאור ע"פ ועשית בגדי קדש (ראה אוה"ת תצוה על איתרכב. וראה גם לקו"ת בחקותי מו, ג).
ורבינו פי' כו' : בנרפס (וורמ"צ) נוסף : "בד"ה ארדה נא ואראה". וראה תו"א נח י, ג ואילך.

דמאח שהוא : לכאוי צ"ל : דמאחר שהוא.
הוא עולם : בכי"ק נכפל "הוא".
ופי' לי נצחית . . . הוא בא"ס גופא : הוספה. והכוונה (לכאוי) : ופירושו (ד"עולם הא"ס) לי נצחית כו'.
לי נצחית . . . לי העלם : ראה ד"ה שלפניו.
למשל אותיות החקיקה כו' : ראה לקו"ת שם, ב ואילך. חקת נט, ג (ואוה"ת ע"ז — ע' תשעב). שה"ש א. ועוד.
מיני ובו דכשחוקים : לכאוי צ"ל : מיני ובי' דכשחוקים.
וזהו שאמר אליה' כו' : מכאן — פס"ה בנרפס ; מדרמ"צ שם, ב (ולכאוי צ"ל : אליהו). כמו שית"ל : בסמוך.
סתד"א ועדא"ת . . . דעסדא"ת ועדא"ת . . . של"ת : ר"ת : סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין . . . דעלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין . . . שלא תימא.
דבעשרה דברים כו' : חגיגה יב, א.
וזהו שבחילה . . . ולא בחכ' ידיעה : הוספה (ולכאוי צ"ל : שבתחילה).

ואח"כ אמר אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגליין דארז"ל בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכ' ותבונה ובדעת בכח ובגערה כו' והמקור דעלמא סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגלייא הם ע"ס הגליות ואח"כ אמר אנת הוא חכים פי' מה שאמרתי לך אנת הוא חד ולא בחושבן קאי על מדריגה שהוא חכים ולא בחכ' ידיעה והם ע"ס הגנוזות שהם נק' חד הגם שהם ג"כ עשר ספירות זהו ע"ש עתיד להיות' וזהו המשל כשלהבת הקשורה בגחלת שיש שלהבת שגנוז וטמון בגחלת גופא ויש שלהבת שיוצא חוץ לגחלת כמור"כ ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות. והנה יש לזה עוד משל אחר דהמשל דשלהבת הקשורה בגחלת הוא משל פשוט הגם דכתי' כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא נמצא שהפסק מדמה ה' אלקיך לאש באמת פרכינן בכמה מקומות האיך מדמין ה' אלקיך לאש ומתרגיזין שם כמה תירוצים עד שמסיק שהוא משל טוב נמצא שבאמת משל דשלהבת הוא משל טוב ותימצא בו כל הפרטים שבנמשל נמצא שבאמת איז דער משל אריכטיגער משל אך יש לזה עוד משל אחר שהוא משל רוחני דהנה ענין התפשטות כוחות הנפש שמתחלקי' לחיות פרטים כח הראי' בעין כח השמיעה באזן. כח המעשה בידים כח ההילך ברגלים ממילא בעצם הנפש יש ג"כ כוחות לזה וכמו שהם בעצם הנפש הם התכללות' וכמ"ש וכל העם רואים את הקלות ואת הליפידים רואין את הנשמע ושומעין את הנראה וצ"ל איך שייך לראות דבר הנשמע ולשמע דבר הנראה אך מפני שהאיר בהם כללית הנפש ששם אינו שייך התחלקות ומלבד זאת ה"ה גבוהים במדריגה כמ"ש ויחן ישראל נגד החר' כולם כאיש אחד נמצא שבמ"ת שהי' גילוי אלקות נעשו כולם כאיש אחד נמצא שיש כוחות שמתחלקי' לאברי' פרטים ויש הכוחות איך שהם עומדי'

דארז"ל בעשרה כו' : נסמן לעיל בסמוך.
והנה יש לזה כו' : מכאן — פס"ו בנדפס : מדרמ"צ שם (פ"ב).
משל פשוט . . משל רוחני : עדין הוא גם לקמן. וראה עדין בנדפס ספס"ט. ודרמ"צ שם (קפג, א).
הגם דכתי' . . שהוא משל טוב : הוספה.
דכתי' כי כו' : ואתחנן ה' כד.
שהפסק מדמה : לכאוי' צ"ל : שהפסק מדמה.
פרכינן . . ומתרגיזין כו' : ראה לקרי' ראה לבי. ב. וראה גם תוי"א צו, א"ב. סה"מ תקס"ד ע' לה ואילך. ועוד.
דהנה . . שמתחלקים . . ממילא כו' : הלשון אינו ברור כ"כ. וראה בנדפס ודרמ"צ שם (קפג, ב).
הם התכללות : אוצ"ל : הם בהתכללות.
וכמ"ש . . נעשו כולם כאיש אחד : הוספה.
וכמ"ש וכל . . רואין כו' : יתרו כ, טו (ושם : הקולת. וראה מכילתא (ורשיי) עה"מ, ובהמצויין בלקרי' ח"ו ע' 120.
ומלבד זאת כו' : צע"ק הכוונה בהוספת ביאור זה.
היה גבוהים : רי"ת (לכאור') : הרי היו (ישראל) גבוהים.
כמ"ש ויחן . . כאיש אחד : יתרו יט, ב. מכילתא (ורשיי) עה"מ.
נמצא שיש . . בעצם הנפש : ראה בנדפס (ודרמ"צ) בביאור יוחר.

בעצם הנפש כמו"כ ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות ע"ס הגנוזות הם כמשל הכחות איך שהם בעצם הנפש כמו"כ ע"ס הגנוזות הם גנוזות וטמונות בעצמות המאצל וע"ס הגליות הם התפשטות כוחות הנפש נמצא שמשל זה הוא משל רוחני דמשל דשלהבת הקשורה בגחלת הוא משל טוב אך הוא משל פשוט אבל משל זה הוא משל רוחני איך שמבשרי אחזה אלוה והנה יש לזה עוד משל שהוא בדקות יותר דהנה בנפש יש שכל שכל הוא אור ואור הוא גילוי ולמשל ביום שהוא זמן האור רואין ובלילה שהוא זמן החושך אינו רואין כלום נמצא שהאור הוא גילוי וגילוי הוא אור לכן נק' השכל אור ההשכלה והנה למשל כשאדם לומד איזה מסכת דמי ששכלו קטן אינו מיבין עומק הענין ואינו יודע רק פון איבין אופן ומי שהוא בר שכל גדול מבין עומק הענין הגם שלכאור משמע שהנושא הוא כן מ"מ מעמיק ומבין שהנושא הוא דוקא כן וזהו"ע הפילפול שבגמ' שהכל רק לחדודי למשל אחד שאומר הלכה ואחד מקשה עליו אין פי' שהוא סובר שההלכה אינו כן אלא סובר ג"כ שההלכה כן וכל הקושיות הם רק ליבון הילכתא דמי שיהי' שכלו קטן וילמוד זו ההלכה ויקשה לו ולא יודע מה לתרץ לזה מקשינן ומתרצינן כדי שיוודע שלא קושיא הוא ומי שהוא בר שכל גדול מבין שכל הקושיות הוא כדי ללבן את ההלכה ומי שהוא בר שכל קטן מינסער שהקושיא הוא קושיא טוב ואח"כ מאטערמען זיך עד שמוצאין תירוץ ונק' אור השכלה והוא מורגש מאחר שקוראין אותו בשם אור דאם לא הי' מורגש אינו שייך לקרותו בשם אור והנה יש משכיל והוא גבוה משכל והוא אינו מורגש ולכן אין לנו עליו שם כלל דאינו שייך לקרותו בש' אור מאחר שאינו מורגש ולומר שאינו אור אינו שייך דאנו יודעין שהוא נובע בשכל אבער וואס נובע וען נובע אינו אנו יודעין וכמו"כ בע"ס הגנוזות וע"ס הגליות הם כמו שכל שאנו יודעין מה הוא לכן אית' וקרינין להון עשר ספירין שאנו קוראין אותם בש' ע"ס דמאחר שהוא מקור על עלמא סתימין דלא אתגליין ועל עלמא דאתגלייא נמצא שהוא מקור גם על דאתגלייא לכן אנו קוראין אותם בש' ע"ס אבל ע"ס

בעצמות המאצל : לכאור צ"ל : בעצמות המאצל.

נמצא שמשל . . אחזה אלוה : הוספה.

שמבשרי אחזה אלוה : לי הכתוב — איוב יט, כו.

והנה יש לזה כו' : מכאן עד "והנה לכאור כו'" (המצויין לפס"ח) — ישנו בקיצור (ורק הנקודות) בנדפס פס"ו — מדרמ"צ שם, ומציין לד"ה כמים הפנים לפנים (וראה ביאור הב' לד"ה זה בסה"מ תקס"ד (ע' צדח). ונדפס מאמר זה (עם הגהות ושינויים) באוה"ת בשלח — ראה שם ע' תפא ואילך).

אינו מיבין . . איבין : כ"ה בכי"ק במ' וא' צרוי. ולכאור צ"ל : מבין . . איבין.

ולא יודע . . כדי שיוודע : אוצ"ל : ולא ידע . . כדי שידע (או) : שיוודע — י

חרוקה ; ר' קמוצה).

מינסער . . מאטערמען : כ"ה בכי"ק (מינסער במ' צרוי ; מאטערמען מנקוד). ולכאור צ"ל : מיינס ער . . מאטערס מען.

יש משכיל : כ"ה גם לקמן "משכיל". והכונה כח המשכיל (וכמ"ש בנדפס ודרמ"צ).

אינו אנו : לכאור צ"ל : אין אנו.

אית וקרינין כו' : כנ"ל בהמאמר.

גם על דאתגלייא : אוצ"ל : גם על עלמא דאתגלייא.

הגנוזות הם כמו משכיל דאיכותו ומהותו אין אנו יודעין רק שאנו יודעין שיש משכיל שהעיקר הוא המשכיל דלמשל מי שהמשכיל שלו קטן והוא אומר שכל הגם שהוא אומר האותיות מ"מ האותיות הם טיט נמצא מוכרח לומר שיש משכיל אבל מהו משכיל אין אנו יודעין דלדידע מהו משכיל צ"ל ע"י שכל וא"א להוצא את השכל מהעלם אל הגלוי כמו שהוא גבי כמור"כ ע"ס הגנוזות אין אנו יודעין מה הם וה"ה כמו משל דשלהבת הקשורה בגחלת דשלהבת שיוצא חוץ לגחלת צריך לשלהבת שבתוך הגחלת והשלהבת שבתוך הגחלת אינו צריך לשלהבת שיוצא חוץ לגחלת כמור"כ ע"ס הגליות צריכי' לע"ס הגנוזות וע"ס הגנוזות א"צ לע"ס הגליות ושניהם אין ערוך לגבי א"ס ואינו שייך לומר ע"ז שהוא כטיפה מן דא"ר יוחנן יכולני לשער כמה טיפות יש בים וע"ז אפי' לשער ג"כ אינו שייך לומר והנה לכא' משמע דמשל דהתפשטות כוחות וכמו שהם בעצם הנפש אינו משל דהנה איתא בפרדס דע"ס הגנוזות הם מקור ושרש הכלים נמצא שהמשל דהתפשטות כוחות הנפש וכמו שהם עומדים בעצם הנפש אינו משל לזה כלל דשם מבואר דכמו שהם עומדי' בעצם הנפש הם אור בלא כלי ואח"כ מתלבשו בכלים הם האבר' ואיך שייך לומר על ע"ס הגנוזות שהם אור בלא כלי ובאמת הם מקור ושרש הכלים וזה ה' משל על אור המאיר בכלי שמצד האור חכ' חסד מל' שוים רק שנשתנה לפי גוון הכלי כמו מים שהוא גוון לבן שמשתנה לפי גוון הכלי שאם נותנין אותו בכלי אדום הוא אדום אין אַבלער כלי איז ער בלאו ואם נותנין אותו בכלי לבן הוא לבן כמו גוון העצם ולזה ה' טוב משל דעצם הנפש והתפשטות כוחות הנפש דבעצם הנפש הם אור בלא כלי ואח"כ נתלבש בכלי אבל על ע"ס הגנוזות אין זה משל כלל אבל משל דשכל ומשכיל הוא משל טוב דמשכיל ג"כ בכלי רק שהוא העלם וה"ז כע"ס הגנוזות שהם מקור הכלים רק בהעלם ועוד דפעמים מצינו שמשכיל הוא כח

כמו משכיל : בכ"ק נוסף "כ" אחר "כמו" — כמו.

דלמשל מי . . שהוא גבי : צ"ע הכוונה בכ"ז.

הם טיט . . וא"א להוצא . . שהוא גבי : כ"ה בכ"ק (בט' צור"י. ולכא' צ"ל : הם טיט . . וא"א להוציא . . שהוא גבי (או : גבי משכיל).

מן דא"ר : לכא' צ"ל : מן הים דא"ר.

דא"ר יוחנן כו' : כן הובא גם בנדפס פקני"ב (ובכ"מ בדא"ח). וראה הוריות י' סע"א ובהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם (קסא).

והנה לכא' כו' : מכאן — פס"ח בנדפס ; מדרמ"צ שם (קפג, א).

איתא בפרדס : בנדפס 'נוסף : שער הצהצחות פ"ו.

מתלבשו בכלים : לכא' צ"ל : מתלבשי' (או : נתלבשו) בכלים.

מתלבשי' . . האבר' . . ואח"כ נתלבש בכלי : בנדפס (וידרמ"צ) נוסף : וכמ"ש מזה במ"א בדי' ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות (ראה ד"ה זה באה"ת שמות ח"ז ע' ביתא ואילך).

שמצד האור . . גוון הכלי : בנדפס כותב ע"ז (בתחלת הפרק) "וכך מבואר במ"א בכ"מ באריכות". ובדרמ"צ שם ליחא תיבת "במ"א", ואולי כצ"ל גם בנדפס.

אבלער כלי : בכ"ק : א' פתוחה ; ל' קמוצה. ואוצ"ל : א בלאער כלי.

דמשכיל ג"כ . . שהוא העלם . . רק בהעלם : אוצ"ל : דמשכיל הוא ג"כ . . שהוא בהעלם

. . רק שהם בהעלם.

דפעמים מצינו . . כח הכלי : בנדפס (ועד"ז בדרמ"צ) : מבואר במ"א דהשכל הוא כלי לגבי עצם הנפש א"כ כח המשכיל הוא כח הכלי.

הכלי וכן ע"ס הגנוזות הם ג"כ כח הכלי אבל משל דעצם הנפש והתפשטות כוחות הנפש אינו משל כלל. אך באמת אפשר לקיים משל זה ג"כ דכמו שמבואר במשכיל שהוא כח הכלי כמו"כ אפשר לומר גם בע"ס הגנוזות דמה משכיל הוא כח הכלי כ"ש עצם הנפש נמצא כמו שעצם הנפש הם כח הכלי דכח הראי' בעין כח השמיעה באוזן יש להם כח בעצם הנפש נמצא שעצם הנפש הוא כח הכלי כמו"כ ע"ס הגנוזות הם מקור ושרש הכלים נמצא שיש לזה ג' משלים שלהבת שבתוך הגחלת ועצם הנפש ומשכיל הם משלים לע"ס הגנוזות ושהבת שיוצא חוץ לגחלת והתפשטות כוחות הנפש ושכל הם משלים לע"ס הגליות והנה יש לזה עוד משל דג' משלים הנ"ל הם עלמות וגלויים ויש משל בגלויים גופא והוא עד"מ אהבה ויראה שיש באדם הם מהשכל דכשמתבונן בגדולת מה רבו מעשיך ה' ומה גדלו מעשיך ה' ריבוי הנבראים שנבראו וגדולי הנבראים כמו שמים וארץ וכמ"ש השמים מספרים כבוד אל עי"ז נעשה לו אהבה וכמו"כ יראה הוא ג"כ מהשכל כמ"ש ויראו מגשת אליו דוקא כשמשיגים מדריגת אליו אזי יהי' לו יראה אבל אם אינו משיג מדריגת אליו אזי אין שוטה נפגע פי' אינו נפגע אינו מרגיש נמצא שאהוי"ר הם מהשכל וזה דאיתא חכ' ובינה הם אב ואם ומולידים בן ובת שהם אהוי"ר וכשיש לו אהבה לאלקות הוא מתפעל והנה בהתפעלות גופא יש ב' בחי' הא' הוא שיוצא מן הכלי והב' התפעלות שכלים והנה לכאוי' משמע שהתפעלות שיוצא מן הכלי הוא יותר טוב ובאמת אינו כן דעיקר הוא התדבקות לאלקו' כמ"ש ואתם הדבקי' ובה' אלקיכם חיים כולכם היום שאפי' בהיום לעשותם ג"כ ישיגו מדריגת חיי החיים הגם דכתי' לאהבה וליראה פי' שיהא תוכו רצוף אהבה דהתפעלות שיוצא מן הכלי נראה שהוא קצת נפרד כמשל הבן שנמשך מטיפת מוח האב והנה קודם שנולד הי'

אך באמת כו' : מכאן (עד 'משלים לע"ס הגליות') — פס"ס בנדפס ; מדרמ"צ שם (ושם — בביאור יותר קצת. ע"ש).

כוחות הנפש : לכאוי' צ"ל : כחות הנפש.

והנה יש לזה כו' : מכאן — פ"ע בנדפס ; מדרמ"צ שם.

עלמות וגלויים : לכאוי' צ"ל : העלמות (או : בהעלמות) וגלויים.

בגדולת מה רבו : לכאוי' צ"ל : בגדולת ה' מה רבו.

מה רבו . . הוא מתפעל : הוספה.

מה רבו . . שמים וארץ : ראה לעיל ד"ה ואעשך (וד"ה המחדש) ובהנסמן שם.

וכמ"ש השמים כו' : תהלים יט, ב. וראה סידור קצת, א ואילך. אוה"ת (י"א) עה"פ

ע' נח ואילך. ועוד.

כמ"ש ויראו כו' : תשא לה, ל.

אין שוטה נפגע פי' : שבת יג, ב. ירוש' תענית פ"ג ה"ח ובפי' קה"ע שם.

וזהו דאיתא חכ' כו' : ראה תניא פ"ג. ועוד.

והנה בהתפעלות כו' : מכאן (עד סיום המאמר) — המשך פ"ע בנדפס, אבל בכמה

שינויים וכו'.

התפעלות שכלים : לכאוי' צ"ל : התפעלות שכלית.

כמ"ש ואתם כו' בהיום לעשותם : ראה גם לעיל סד"ה דע כו' ובהנסמן שם.

הדבקי' ובה' : לכאוי' צ"ל : הדבקי' בה'.

דכתי' לאהבה וליראה : אולי הכוונה להפסוק בפי' עקב — י, יב.

תוכו רצוף אהבה : לי הכתוב — שה"ש ג, י.

כח הולדה באב ולאחר שנולד ה"ה נפרד מן האב כמו"כ התפעלות שיוצא מן הכלי נראה כמו קצת נפרד נמצא שהעיקר הוא התפעלות כמו"כ ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות ע"ס הגנוזות הם כמו התפעלות שיוצא מן הכלי והו' רשפיה רשפי' אש שלהבת יה ואיתא בכהאריז"ל מהיכן יצאה אש זה משלהבת יה דכמו בשלהבת יה יש ב' בחי' ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות כמו"כ למטה יש דחילו ורחימו שיכלם ודחילו ורחימו נגלים והעיקר הוא דחילו ורחימו שכלים כמ"ש ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום והנה כמו שלמעלה יש ע"ס הגנוזות וע"ס הגליות כמו"כ למטה באדם יש דחור"ח שכלים ודור"ח נגלים והנה שכיפעול האדם שיהי' לו דחילו ורחימו שכלים דא"ר נאך דער פאָרקען די טיפערע כוחות והו' רשפיה רשפי' אש שלהבת יה.

ש"פ וארא

רשפיה רשפי' אש שלהבת יה ואח"כ כתי' מים רבי' לא יוכלו לכבות אהבה וצ"ל דהנה אנו רואין למטה שמים מכבה את האש ואפי' מעט וכאן כתי' מים רבי' לא יוכלו לכבות אהבה אך הנה איתא במדרש אמר ר' ברכיה כאשר שלמעלה מים אין מכבה את ואש אינו מכלה את המים שר' ברכי' מפרש את הפסוק רשפיה קאי על נה"א שאהבה ותשוקה ורשפי' אש שיש בנש"י לאלקו' אפי' מים רבים לא יוכלו לכבות אותו אהבה מפני שהיא משלהבת יה ולמעלה מים אינו מכבה את האש ואש אינו מכלה את המים וכדאיתא בכהאריז"ל מהיכן יצאה אש זה משלהבת יה ואיתא במדרש נטל אש

התפעלות כמו"כ .. שיכלים : לכאוי צ"ל : התפעלות שכלי כמו"כ .. שכלית.

רשפי' .. ואיתא כו' : ראה בתחלת המאמר.

דחילו ורחימו שיכלם : לכאוי צ"ל : דחילו ורחימו שכלים.

והעיקר הוא .. כמ"ש כו' : כניל בסמוך.

שכיפעול האדם .. דאר נאך : כ"ה בכי"ק (לכאוי). ולכאוי צ"ל : כשיפעול האדם ..

דארף נאך.

ש"פ וארא, רשפי' כו' : במפתח שבסוף הגדפס — שדיה (זה) דוארא כולל הסעיפים עזריה, אבל כאן נמצא רק התחלה מהמאמר, ובגדפס — חלק זה הוא בפע"א ורי"פ עד (והשאר חסר כאן, וגם חסר עד פס"ו — ד"ה זכור דלקמן).

רשפי' .. מים רבים כו' : שה"ש ה' ר"ז (ושם : את האהבה).

וצ"ל כו' : מובנת השאלה, ע"פ מ"ש בגדפס פע"א שה"א אהבה" שבפסוק הב' היא האש"י שבפסוק הא'.

איתא במדרש : בגדפס (פע"ד) נוסף : שה"ש ע"פ רשפי' (ולכאוי צ"ל : את האש ואש

כו').

וכדאיתא בכהאריז"ל : הובא גם ברד"ה הקודם וסופו.

ואיתא במדרש כו' : ב"ר פ"ד, ז (וראה גם תגינה יב, סע"א). מכאן — הוספה.

ומים ופתכן זה בזה ומה נעשה שמים נמצא שמאש ומים נעשה בריאה ולא כיבו זה את זה. אך הנה צ"ל דהנה איתא בזה נטל אש ומים ופתכן זה בזה ולא הוה קיימו וקיימו ברוחא עילאה ופעמים איתא ואגלידא ברוחא עילאה נמצא שמאש ומים בלא רוחא עילאה לא הוה קיימו וכאן כתי' רשפיה רשפי אש דכנס"י מפני שהיא משלהבת יה לכן מים רבי' לא יוכלו לכבות אהבה [חסר]

ש"פ יתרו

זכור את יום השבת לקדשו, ואיתא ברמב"ן לקדשו הוא כמ"ש וקדשתם שנת החמשים שנה כמו שביובל הי' ב"ד צריך לומר מקודש מקודש כמרכ' שבת ג"כ צריכ' לקדשו ואח"כ כתי' ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת להי' אלקיך, ואיתא שם הנה יש ב' מלאכות הא' מלאכות אוכל נפש והב' מלאכות שאיני' לצורך אוכל נפש ששת ימים תעבוד הוא כמ"ש כל עבודה בשדה קאי על מלאכות שאיני' לצורך אוכל נפש רק שהם הקדמה לאוכל נפש כמו חרישה וזריעה ועשית כל מלאכתך קאי על מלאכה שהם לצורך אוכל נפש ויום השביעי שבת לה' אלקיך שצריך להיות שביטה מב' מלאכות אילו. וצ"ל הלא שבת מקידשה וקיימי ולכן אומרים בשבת ברוך מקדש השבת וביו"ט ברוך מקדש ישראל והזמנים ואיתא דאינהו דמקדשי לזמניה אבל שבת היא מקדשה וקיימי ומה צריכ' לקדש השבת ועוד צ"ל אומרו ששת

איתא בזה: ראה זח"א ע"א.

(חסר): בכי"ק — נשאר כאן חלק סוף העמוד ודף שלאחריו.

ש"פ יתרו, זכור כו': ראה הערה לרד"ה הקודם. מכאן — פס"ו בנדפס (ורק חלק, והשאר חסר כאן — עד ספציב (סיום מאמר זה), חוץ ממה שמצויין לפציב).

זכור . . ואיתא ברמב"ן: יתרו כ, ת. רמב"ן שם.

ואיתא ברמב"ן . . ואיתא שם: בנדפס שם — רק נקודות מהרמב"ן.

כמ"ש וקדשתם . . שביובל כו': בהר כה, י (וכצ"ל בנדפס שם הערה שמב. ושם:

את שנת). ר"ה כו, א. רש"י עה"פ.

ששת ימים . . ואיתא שם: יתרו שם, ט. רמב"ן שם.

שאיני' לצורך . . שאיני': לכאור צ"ל: שאינם לצורך . . שאינם.

כמ"ש כל כו' חרישה כו': שמות א, יד (וראה רש"ב"ם שם). ושם: ובכל.

על מלאכה: אוצ"ל: על מלאכות.

ויום השביעי כו': יתרו שם, י. וראה רמב"ן הג"ל.

שבת מקדשה כו' ולכן . . והזמנים ואיתא כו': ביצה יו, א (שבת). ברכות מט, א

(יו"ט), ולכאור צ"ל (כבגמרא): מקדש וקיימא . . לזמני . . מקדש וקיימא.

ועוד צ"ל כו' אך זה כו': ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ק"ש ובהגסמן שם.

ימים תעבוד מה צריכי' היתר על עשיית מלאכה הלא מעצמו מובן מאחר שגבי שבת כתי' לא תעשה מובן שבששת ימי החול מותר אך זה אפשר לתרץ דאיתא מאן דמחוי במחוק קדם מלכה קטלה חייב ומאחר שמלא כל הארץ כבודו האיך מותר בעשיית דצריכי' לזה תנועות האברים לכן צריך לכתוב היתר על עשיית מלאכה אך הנה צ"ל הלא איתא כמה פסוקי' בענין היתר מלאכה כמו ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות ולמה גבי ציוי ענין שבת כתי' היתר על עשיית מלאכה. אך הנה נת"ל ששת תעבוד קאי על ענין הבריורי' דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא וצריך להיות מלחמה הן בתורה הן בתפילה הן באכילה אבל שבת אינו שייך ענין הבריורים דשבת הוא מנוחה וזהו דכתי' על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשיהו ופירשי' ברכו במן וקדשו במן ברכו במן כמ"ש ראו כי ה' נתן לכם את השבת ע"כ הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו על יצא איש מקומו קדשו במן דבשבת לא ירד ובילקוט ובמדרש איתא ברכו במאור פניו של אדם דאינו דומה מאור פניו של אדם בחול למאור פניו של אדם בשבת וברמב"ן איתא דאינו דומה השכלה שמשכיל אדם בחול להשכלה שאדם משכיל בשבת ה"ז יותר עמוק ובאמת שניהם עולים בקנה אחד דכתי' חכמת אדם תאיר פניו מהארת פניו מובן ענין החכ' שגורם שיאיר פניו ולהבין ענין לקדשו צ"ל מ"ש מזמור שיר ליום השבת ואיתא כל עיסקא דשבתא כפול וחשיב שם הרבה דברים שהם כפלי' שיר כפול דכתי' מזמור שיר ליום השבת, וצ"ל

דאיתא מאן כו' : ראה תגיגה ה, ב (ולכא' צ"ל : במחוג . . מלאך קטלא).

שמלא כל הארץ כבודו : לי הפסוק — ישעי' ה, ג.

ששת ימים . . תשבות : משפטים כג, יב.

בעשיית דצריכי' : לכא' צ"ל : בעשיית מלאכה דצריכי'.

עשיית מלאכה : בנדפס נוסף : משמע שהוא שייך לשבת.

נת"ל : כאן — אינו. ובנדפס מציין ע"ז : כמשנת"ל פפ"א עד פפ"ה.

ששת תעבוד : לכא' צ"ל : דששת ימים תעבוד.

דלית פולחנא כו' : כן הובא בלקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ בדא"ח. וראה זח"ב נה, ב (ובכ"ק : דריחמות).

מלחמה הן . . באכילה : ראה בנדפס פפ"א (תפלה ואכילה) וסוף פפ"ד (תורה).

דכתי' על כן . . שיאיר פניו : בנדפס הוא בפצ"ב.

דכתי' על . . ופירשי' כו' : יתרו כ, יא. ופרשי' שם. ובנדפס שם נוסף : והוא

מהמד"ה, ובהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א שם (שעט) „מכילתא פ' יתרו" (עה"ס). וכ"ה בב"ר וילקוט הגסמן בסמוך.

כמ"ש ראו . . ממקומו : בשלח טז, כט. ושם : לכם השבת (אבל כן הובא גם בנדפס פפ"ה) . . אל יצא . . ממקומו.

ובילקוט ובמדרש : ליקו"ש בראשית רמז טז. וראה גם ב"ר פי"א, ב. וראה מכילתא שם.

וברמב"ן איתא : עה"פ יתרו שם (בשם הראב"ע, וכמצויין בנדפס) — התוכן,

ולא הלשון.

ה"ז יותר עמוק : הוספה.

עולים בקנה אחד : בנדפס : היא היא.

דכתי' חכמת כו' : קהלת ה, א.

ולהבין ענין כו' : מכאן — המשך פפ"ו בנדפס.

מ"ש מזמור . . ואיתא כו' : תהלים צב, א. מדרש תהלים וילקוט עה"פ (הובא גם

בלקו"ת ר"פ בשלח).

ענין הכפילה דמזמור ושיר מאחר שפי' אחד דמה דחשיב שם מ"ש מחלליה מות יומת ה"ז הזארה וכן זכור ושמור בדבור אחד נאמרו ה"ז מ"ע ומל"ת אבל מה"ע כפילה דמזמור ושיר אך הנה כתי' ששת ימים תעבוד שצ"ל עבודה כמ"ש תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה שצ"ל עבודה וגם בשמחה וצ"ל מה שייד עבודה למעלה דהנה עבודה הוא לשון תיקון למשל עבד שמתקן מאכל לרבו שבלא תיקון אינו ראוי לאכילה נמצא הרב שהוא מוכרח לאכילה ושתיה אינו יכול לאכול אותו כך בלא בישל [חסר]

בס"ד פ' משפטים

ועבדתם את ה' אלקיכם ובירך את לחמך ואת מימך והסרותי מחלה מקרבך ואח"כ כתי' לא תהי' משכלה ועקרה בארצך את מספר ימך אמלא. והנה חשיב כאן ד' דברים ובירך את לחמך ואת מימך הוא ברכת המזון והמים שאדם צריך אותם על צד ההכרח שאפי' יהי' לו כל הענינים ולא יהי' לו לחם ומים לא טוב והסרותי מחלה מקרבך שיהי' שלימות הבריאה לא תהי' משכלה ועקרה בארצך להוליד בנים ושלא לקבר את בניה את מספר ימך אמלא הוא ענין אריכות ימים וזהו ועבדתם את הויה' אלקיכם אזי יהי' ד' דברי' אלו והגם שיש עוד דבר ה' דכתי' את אימתי אשלח לפניך אך זה קאי על זמן הכיבוש ובמשנה תורה כתי' בפירוש הנני אשלח לפניך את הצרעה עד אבד

שפי' אחד : ר"ת : שפירושם אחד (ובנדפס : ענינם אחד).
מ"ש מחללי' כו' : שמות לא, יד — הובא במדרש וילקוט שם.
מ"ש מחללי' . . הזארה : לכאז' צ"ל : אזהרה. והכוונה (לכאז'), שזהו רק אזהרה ולא ציווי. וראה בנדפס — באר"א.
זכור . . נאמרו : במדרש וילקוט שם : זכור ושמור. וראה מכילתא יתרו שם (הלי' כבפנים).
כמ"ש תחת . . וגם בשמחה : תבא כח, מז (וכצ"ל בנדפס שם הערה שג). וראה רמב"ם סוף הלי' לולב, תניא פכ"ו, ועוד.
לשון תיקון : בכי"ק נוספה כאן חיבה בלתי ברורה. ואוצ"ל : ושירות (כבנדפס).
(חסר) : בכי"ק נשאר כאן חלק סוף העמוד ושלאחריו, ועוד ב' דפים.

פ' משפטים, ועבדתם כו' : במפתח שבסוף הנדפס, שד"ה (זה) דמשפטים כולל סעיף צג"ז. אבל כאן נמצא רק עד רפצ"ו, והשאר — חסר. וגם חסר עד פקט"ו — ד"ה חייב אדם דלקמן (לבד פק"דה — ראה מאמר הבא ובהערות שם).
ועבדתם . . לא תהי' . . אמלא : משפטים כג, כה"ו. מכאן — פצ"ג בנדפס.
שלימות הבריאה : אוצ"ל : שלימות הבריאות.
ושלא לקבר כו' : ראה פרש"י שם, כו.
דכתי' את כו' : שם, כו.
ובמשנה תורה : לכאז' צ"ל : ובמשנה תורה.

ובמשנה תורה . . ופי' הרמב"ן כו' : עקב ז, כ (ושם : וגם את הצרעה ישלח תנט

הנשארים והנסתרי' מפניך ופי' הרמב"ן שיש אומת שיצאו להלחם ויש אומת שלא יצאו להלחם רק סגרו א"ע במבצרי' והם ה' הצרעה מכלה ומהו הצרעה יש בזה מחלקת ויש דעה שאומר שהוא כמין חולה אבל הרמב"ן אומר שא"צ לזה נימצא שהוא קאי על זמן הכיבוש וכאן אינו חשיב רק דברי' ההויים שאדם צריך להם תמיד שהם בני חיי ומזוני ושלימות הבריאה ולא חיי חלי' וזה תלוי בעבודה ומהו"ע עבודה הוא תומ"צ כמ"ש ויניחחו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה זו שס"ה מל"ת ואיתא בגמ' ע"פ לעבדו בכל לבבך איזה עבודה שבלב זו תפילה כי מצות צריכו' כוונה והכוונה זו תפלה ותפלה מוכך כ"ד וכן אנו כשאדם מתפלל ביום אחד יותר משאר ימים איז ער אידעלער וצ"ל דהנה משמע מהפסוק ויניחחו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה שס"ה מל"ת ששס"ה מל"ת אינן בכלל עבודה ואיתא שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח וי"ה הוא גבוה במעלה יותר מו"ה נימצא ששס"ה מל"ת הם גבוהים יותר מרמ"ח מ"ע ולמה אינם נחשבי' בכלל עבודה והנה אפשר לומר ע"פ פשוט לכן אינם נחשיבי' בכלל עבודה מפני שש' עבודה שייך לומר ע"ד שעושין אותו כמו עבד שהוא נק' עבד מפני שהוא עושה מלאכה לרבו אבל מל"ת הם שב ואל תעשה שאינו עושה כלום לכן אינם נחשבי' בכלל עבודה אבל אין זה אמת דהנה איתא ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה והעיקר הוא מל"ת דמל"ת הם אתכפייה שאינו אוכל דבר האסור שהוא רוצה אותו דבר ואינו אוכל אותו מפני שהוא אסור ה"ז אתכפייה והעיקר הוא אתכפייה וכמו שנת"ל יעקב נק' מפני שהוא

ה"א בם עד אבד גוי'. רמב"ן משפטים שם, כה (בהמשך הביאור בהפסוקים שם).

שיש אומת . . מחלקת : לכאוי צ"ל : שיש אומות . . מחלקות.

ויש דעה : ראב"ע (משפטים שם, כח) — הובא ברמב"ן הג"ל.

כמין חולה . . נימצא : לכאוי צ"ל : כמין חולי . . נמצא.

ושלימות הבריאה : אוצ"ל (כבנדפס) : ושלימות הבריות.

כמ"ש ויניחחו . . לעבדה זו כו' : בראשית ב, טו. זח"א כו, א. ח"ב קסה, ב.

תקרי' תכ"א (סב, א).

ואיתא בגמ' ע"פ כו' : עקב יא, יג (ושם : ולעבדו . . לבבכם). תענית ב, א

(הובא בפרש"י עה"ט).

מצות צריכו' כוונה : ברכות יג, א. ושי"ג.

מצות צריכו' . . והכוונה כו' : ראה בנדפס פס"ח.

מוכך כ"ד : ר"ת : מוכך כל דבר.

אנו כשאדם . . אידעלער : כ"ה בכ"ק (בא צרוי ; ד' סגולה כו'). ולכאוי צ"ל :

אנו רואים כשאדם . . אידעלער.

ואיתא שמי כו' וי"ה הוא כו' : זח"א כו, א. הקדמת תקרי' בתחלתה (ה, סע"ב,

י, ב. ועוד). וראה ג' לקרי' פקודי ג, ב ואילן. ועוד (וראה גם לקמן ד"ה-ח"יב אדם).

לכן אינם נחשבי' : לכאוי צ"ל : לכן אינם נחשבי'.

ע"ד שעושין : ר"ת (לכאוי) : על דבר שעושין.

איתא ישב כו' : קידושין לט, סע"ב ובפרש"י שם ד"ה התם.

אתכפייה : כ"ה בכ"ק כאן (ועדיו כ"ס לקמן). ולכאוי צ"ל : אתכפיא.

וכמו שנת"ל יעקב כו' : בנדפס מציין ע"ז : כנ"ל פ"צ. ואצלנו חסר — ראה הערה

לרד"ה שלפניו.

יעקב נק' מפני : לכאוי צ"ל : דיעקב נק' עבד מפני.

אתכפייה דבינונים זה וזה שופטן דאדרבה מ"ע אינו עבודה כלל למשל מצות תפילין כשאחד אינו מניח תפילין יש בזה תאוה דאס איז גלאט צוא לאון אבל מל"ת כשאינו עושה דבר האסור ה"ז עבודה ולמה אינם נחשבי' בכלל עבודה אך הענין הוא דמה שאומרים שמל"ת הם בכלל לשמרה אין פירושו דאינם בכלל עבודה אלא שבכלל עבודה הם וודאי אלא שהם בכלל לשמרה ג"כ. דהנה בגן יש ב' מלאכות עבודת הגן ושמירת הגן לשמור אותו מכל נזק שהעיקר הוא השמירה שאם לא ישמור אותו מהיזק אפי' יחרוש ויזרע יבטל כל החרושה והזריעה וזש"ה לשמרה שהוא שס"ה מל"ת שהם נק' גם לשמרה אבל מה שהם נק' עבודה זה אינו הכתוב צ"ל אך מה שמ"ע נק' בש' עבודה זה צריך הכתוב לומר שהייתי אומר ש"ע אינו עבודה למשל אם הוא מניח תפילין מהו עושה בהנחה זו מאחר דאם אינו מניח ה"ז בלי שום טעם ודעת הייתי אומר שאינו עבודה כלל ובחסד ה' עלינו נק' מ"ע עבודה או מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד נק' עובד אלקי' שהוא מצד חסד ה' עלינו וזה צריך הכתוב לומר שהם נק' עבודה אבל מה שמל"ת נק' עבודה זה אין הכתוב צ"ל כלל לכן אמר לשמרה זו שס"ה מל"ת שהם נק' שמירה. אך צ"ל דהנה כתי' ועבדתם את ה' אלקיכם ובירך את לחמך ואת מימך כו' שהם תלוים בעבודה והא איתא בגמ' חיי בני ומוזני לאו בזכותא תליא אלא במזלא תליא באיזה מזל הוא נולד אם במזל מחכים או במזל מעשר וכדאיתא בגמ' ניחא לך דלחרבא עלמא ואפשר דאברי בשעתא דמוזני והוא לא רצה זה נימצא ראין אנו שהוא תלי במזלא ומצינו תנאים שהיו ענים מופלגים שייך לומר שחסר להם כלום זה אינו נופל כלל ומה קאמר ועבדתם מה תלוי זה בעבודה ולפ"ז צ"ל דהנה אנו אומרי' בכל יום בתפילת שמ"ע רפאנו וברך עלינו ומאח שהו תלוי במזלא נמצא שאנו ברכה לבטלה והרי תקנו ברכה זו אינו שייך לומר כלל שהוא ברכה לבטלה ועוד צ"ל מה דכתי' לא תהי' משכלה ועקרה בארצך משכלה הוא שלא תפיל פרי

דבינונים . . שופטן : ברכות סג. ב. וראה תניא פכ"ז.
 דאדרבא . . צוא לאזין : דהנה בגן . . נק' שמירה : הוספה.
 אינו הכתוב : לכאוי צ"ל : אין הכתוב.
 מי ששונה כו' נק' כו' : חגיגה ט, ב.
 אך צ"ל כו' : מכאן — פצ"ד בנודפס.
 אך צ"ל . . מה תלוי זה בעבודה : הובא (באריכות יותר) ונתי' לקמן ד"ה אם בחקותי (ובנודפס — פקע"ד).
 כתי' ועבדתם גו' : נסמן בתחלת המאמר (ובכ"ק : ובירך . . מימך).
 איתא בגמ' : בנודפס נוסף : בשלהי מו"ק (והוא שם כה, א).
 במזל מחכים . . מעשר : שבת קנא, א (ושם : מעשר).
 וכדאיתא בגמ' : תענית כה, א (ע"ד גירסת הר"ת. ועד"ז הוא גם בנודפס).
 נימצא ראין . . ענים : לכאוי צ"ל : נמצא רואין . . עניים.
 ומצינו . . ברכה לבטלה (הב') : הוספה.
 ומצינו תנאים כו' : ראה דלוגמא תענית כד, סע"א ואילך (הובא לקמן שם).
 שחסר להם כלום : היינו : בעבודתם.
 ומאח שזה . . שאנו ברכה : לכאוי צ"ל : ומאחר שזה . . שאנו מברכים ברכה.
 משכלה הוא כו' : פרש"י עה"פ (נסמן בתחלת המאמר).

בטנה ולאחר הולדה שלא תקבר את בניה ח"ו ועקרה הוא שתלד בנים ולמה כתי' הכל לשון נקבה ולמה לא כתי' עקר ואינו שייך לומר דגבי זכר אינו שייך לומר עקר א"א לומר כן דהא במשנה תורה לא יהי' כך עקר ועקרה וגם צ"ל למה לא כתיב שיכל גבי זכרים וא"ל דאינו שייך גבי זכרים הא איתא בגמ' הקובר את בניו נק' שכל ועוד דגבי יעקב מצינו כאשר שכולתי שכלתי ומפרשים כאשר שכולתי מיוסף ושמעון שכלתי מבנימן וכשנותנין ברכה המכוון שיהי' תוס' ברכה ולמה לא כתי' גבי זכרי' והנה ברמב"ן איתא טעם על מה שלא כתי' עקר גבי זכרי' מפני שהוא נכלל בכלל והסורתי מחלה מקרבך דבכל יש כח להוליד בדומה לו וזה אינו מוליד ה"ז מחלה והוא נכלל בכלל והסורתי מחלה מקרבך אך אין זה טעם מספיק הא' למה כתי' עקרה והב' דבמשנת כתי' והסיר ה' ממך כל חולי וחולי ומחלה הוא נושא אחד מ"מ כתי' עקר ג"כ אך הענין הוא דהנה צ"ל מ"ש לא תהי' משכלה ועקרה בארצך מה שייך זה לארץ אך הנה כתי' תוצא הארץ נפש חיה וצ"ל מה שייך זה לארץ ואפשר להבין הקושי' היטיב דהנה הארץ הוא דומם דיש ד' מדריגות דצח"מ ויש יתרון בכל חד לגבי חברו דומם אין בו נפש הצומחת למשל הארץ שהיא דומם הרי היא שוה במשקול כמו שהיתה בשי"ב כך היא עכשיו רק יש בה כח הצומח בהלבשה אבל היא בעצם היא דומם שאינו צומחת וצומח יש בו נפש הצומחת שהוא צומח מקטנות לגדלות וחי יש בו נפש חיונית משא"כ בצומח הגם שבצומח יש ג"כ חיות רק בצומח החיות הוא רק על הצמיחה אבל בעל חי יש לו חיות על הכל וכמו שאנו רואי' שבע"ח יש להם חיות על הכל ומדבר יש בו גם נפש המדברת ומאחר שהארץ הוא דומם מה שייך תוצא הארץ נפש חיה מאחר שאין בה נפש החיונית הגם שהוא כל יכול וכמו שהבריאה הי' דבר מלא דבר כמו"כ אפשר להיות בע"ח מהארץ אך באמת הוא כן מאחר שהוא כל יכול א"ל בע"ח מהארץ אך מה מתייחס זה לארץ והי' א"ל דבר מלא דבר כמו שהחוקרי' אומרים שברה"ע הי' דבר מלא דבר ובאמת הי' מלא דבר כמ"ש

לא יהי' . . ועקרה : עקב ו' יד.

תורה לא . . כתיב שיכל : לכאוי' צ"ל : תורה כתיב לא . . כתיב שיכול.

למה . . שיכל גבי זכרים : בנדרס : מדוע לא הזכיר . . גם במשנה תורה כו'.

איתא בגמ' : ראה רש"י תולדות כו, מה (ולכאוי' צ"ל : נק' שכול).

גבי יעקב מצינו . . ומפרשים כו' : מקץ מג, יד ופרש"י שם. וראה ב"ר צב, ג.

לקו"ש עה"פ.

וכשנותנין . . גבי זכרי' : הא' . . עקרה : הוספה.

ברמב"ן איתא : עה"פ במשפטים — הובא לעיל.

כתי' תוצא כו' : בראשית א, כד (ובנדרס : תוציא. וצ"ל לכאוי' : תוצא).

ואפשר להבין . . נפש המדברת : הוספה.

ד' מדריגות . . שוה במשקול : לכאוי' צ"ל : ד' מדריגות . . שוה במשקל.

הגם שהוא : בכי"ק נכפל "שהוא".

הגם שהוא כו' : בנדרס גוסף : כמשה"ק (ר"ת : כמו שהקשה) בס' אוה"ח (ראה

אוה"ח בראשית א, כ — הקושיא איך הארץ תוציא כו').

א"ל . . א"ל : ר"ת : אפשר להיות.

ובאמת הי' . . כמ"ש בראשית כו' : ר"פ בראשית. וראה רמב"ן עה"פ.

בראשית ברא אלקי' הי' בע"ח ג"כ א"ל להיות מלא דבר ומה מתייחס זה לארץ אך הנה דוד אמר אתהלך לפני ה' בארצות החיים וצ"ל מהו בארצות ל' רבים ומהו החיים אך הענין הוא דהנה יש ב' ארצות ארץ עילאה וארץ תתאה למעלה גופא דאין פי' ארץ תתאה ארץ שלמטה אלא קאי על למעלה שלמעלה גופא יש ב' ארצות ופעמים שיש ג' ארצות כמ"ש ארץ ארץ ארץ שימעי דבר ה' אך שם חשיב גם ארץ שלמטה ולמעלה יש ב' ארצות ארץ עילאה וארץ תתאה ארץ תתאה הוא בחי' מל' שכל חיות הרוחני נשפע ע"י בחי' מל' כמ"ש ואתה מחיה את כולם אל"ף ותי"ו הם האותיות שמאל"ף ועד תי"ו וה"א הוא ה' מוצאות הפה שכל החיות נמשך ע"י ארץ תתאה וארץ עילאה היא בינה ונק' עמיקתא עלאה כדאיתא בזהר כד ע"ק בעיא לאשדא ברכאין שדא בההיא עמיקתא עלאה ופעמים נק' בירא עמיקתא ונפש הבהמה היא מארץ תתאה דכמו שגבי אדם אב ואם והקב"ה נותן בו נשמה כמ"כ בבהמה הגוף שלה היא מטיפת אב דבהמה והחיות היא מארץ תתאה דכתיב ואתה מחי' את כולם א"ת מחי' אלא מהוה נימשך החיות גבי לבהמה והוא מארץ תתאה וביאור הענין הנה ד' חית שבמרכבה הם מקורי' על בהמות חיות ועופות פני ארץ מקור על כל החיות ולכן הוא מלך שבחיות דכמו שהמלך כולל כל העם כמ"כ הוא כולל חיות כלו החיות לכן הוא דוקא ולא אחר מפני שגבי הצירוף כמו במרכבה אבל שאר החיות הם בדרך חילופי' כמו שהאלף נתחלף ונת"ל שאינו דומה

א"ל להיות : כ"ה בכי"ק, ולכא"ו, "להיות" מיותר, או שצ"ל : אפשר להיות.
דוד אמר : תהלים קטו, ט.

וצ"ל . . אך כו' : ראה גם תו"א משפטים עח, ד. אוה"ת הנסמן בסמוך.
ופעמים . . וארץ תתאה : הוספה.

ג' ארצות כמ"ש . . אך שם כו' : ירמי' כב, כט. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ע' שצ"ה).

כמ"ש ואתה . . הפה : הוספה.

כמ"ש ואתה . . מוצאות הפה : נחמ"י ט, ו. וראה שעהיה"א פ"ב.

כדאיתא בזהר : בנדרס שם מציין כ"ק אדמו"ר שליט"א (שצד) : ראה זח"ב סג, ב.
ופעמים נק' : הוספה. וראה זהר שם. ח"ג כו, א. ע, רע"א.

אב ואם והקב"ה : ראה קידושין לא, סע"ב. גדה ל, א. ואוצ"ל (כבנדרס) : שלש (ואוצ"ל (כבגמ') : שלשה) שותפין אב כו'.

אב דבהמה : לכא"ו צ"ל : אב ואם דבהמה.

דכתיב ואתה . . א"ת כו' : נסמן לעיל רד"ה דע כו'.

נימשך . . תתאה : המשך הלשון צ"ע, אבל הכוונה ברורה.

ד' חית : לכא"ו צ"ל : ד' חיות.

וביאור הענין כו' : מכאן — פצ"ה בנדרס.

פני ארץ . . פני שור . . פני נשר : ל' הכתוב — יתוקאל א, י.

ולכן הוא . . חלופי' לעצם : הוספה.

מלך שבחיות : תגיגה יג, ב. ע"ש.

שתחלף כולל כו' : ראה תנחומא חקת כג. במדב"ר פי"ט, כח. רש"י חקת כא, כא. רמב"ם ה' מלכים פ"ג ה"ו. ועוד.

כלו החיות . . מפני שגבי : לכא"ו צ"ל : כל החיות . . מפני שגבי.

שהאלף נתחלף : אולי חסרות כאן איזה חיבות.

ונת"ל : סד"ה אנת הוא. וש"נ.

חלופי' לעצם ופני שור הוא מקור על כל הבהמות ופני נשר מקור על כל העופות והכסא הוא בחי' מל' והחיות הם נושאות את הכסא והם נושאות ומנושאות כדאיתא גבי ארון שנשא את נושאו נימצא מי הנותן להם כח לישא את הכסא הרי הכסא נותן להם חיות לישא אותה נימצא מקור כולם הוא בחי' מל' והי' כמשל כשממלאין מים ממעין לחבית והחבית ממלאין בדכדים קטני' אינו שייך שהכדי' הם דבר אחר מהמעין נימצא שהמעין הוא מקור לכדי' וכמשל נהר מקבל מהמעין וממנה יוצא בריכה כמו מצרים שאין להם נהרות רק נהר נילוס וכא"צ עושה בריכה לשדה שלו הבריכה מקבלת מהנהר והנהר מהמעין נימצא שהמעין הוא מקור על הבריכה הרי מקור כולם הוא בחי' מל' תוצא הארץ נפש חיה ומה שייך זה לארץ שהיא דומם אך דומם דמדריגה גבוהה הוא כולל גם צומח לכן דווקא מל' שהוא כח הגבול דא"ס מא"ס הבבע"ג א"א להיות עולמות מוגבלי רק ע"י כח הגבו שבא"ס דכשם שיש לו כח בבע"ג כך יש לו כח בגבול שא"ת שיש לו כח בבע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותא וא"ס הוא שלימותא וכח הגבול הנמצא ממנו ראשון הם מדות עליונות ודיבור הוא מדה שביעי' כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכן הוא דווקא ע"י בחי' מל' ולכן גבי ברה"ע כתי' בראשית ברא אלקי' ל"ב פעמים

שור הוא מקור כו' נשר מקור כו' : להעיר מחגיגה שם (ע"ד הנ"ל בארץ), שגם שור הוא מלך בחיות ונשר בעופות.

והכסא הוא כו' : תו"א פה, א ובהביאור.

והחיות הם נושאות את הכסא : ראה שמו"ר ספכ"ג (נסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לפק"ג), במדבר"ר ספי"ד.

והחיות הם . . ומנושאות : ראה בהנסמן בהערה הבאה, וראה גם תו"א עא, סע"א ואילך. ועוד.

והחיות הם . . כדאיתא כו' : ראה בחיי תרומה כה, י (ווע"ד הקבלה" ואילך) בארובה (בדמיון זה (ועוד) שבין כסה"כ והארון), ומציין לפרד"א.

כדאיתא . . לישא אותה : הוספה.

כדאיתא גבי ארון : סוטה לה, א.

והי' כמשל . . מקור על הבריכה : הוספה.

כשממלאין . . ממלאין בדכדים : לכא"י צ"ל : כשממלאין . . ממלאין בדכדים.

מצרים שאין כו' וכא"צ כו' : ראה רש"י ויגש מז, י, וראה ז, יז ויט. עקב יא, י.

תוצא כו' : נסמן לעיל בהמאמר. בכי"ק ישנה חיבה בלתי ברורה לפני תוצא.

ואולי כתוב : וז"ש תוצא.

מל' שהוא : "שהוא" אינו ברור כ"כ בכי"ק. ואוצ"ל : מל' מהזהה שהוא (או :

במל' שורה).

מא"ס הבבע"ג : אוצ"ל : דמא"ס הבבע"ג.

מוגבלי . . כח הגבו : לכא"י צ"ל : מוגבלי . . כח הגבול.

דכשם שיש לו . . וכח הגבול כו' : עכו"ק ח"א רפ"ח (ולכא"י צ"ל : מחסר שלימותו

. . שלימותא דכולא וכח כו').

ודיבור הוא . . בחי' מל' : ונתאווה . . בתחתונים : הוספה.

כמ"ש לך . . והמתנשא : דה"א כט, יא. וראה לעיל רד"ה להבין ענין ז' כו', ובכ"מ.

כתי' בראשית . . ל"ב כו' : ראה גם לעיל ד"ה וידעת היום ובהנסמן שם.

שם אלקי' ש' אלקי' הוא צמצום דאם הי' מש' הוי' לבד הי' ע"ד עלמא דאתכטיא ונתהווה הקביה שיהי' לו דירה בתחתונים דוקא לכן הי' ע"י ש' אלקי' אך צ"ל דהנה מצינו יתרון באדם משא"כ בכל הנבראי' כדאיתא במדרש שהוא כלול מעליונים ותחתונים כדי שלא יהי' קינא במע"ב וכתי' תוצא הארץ נפש חיה שקאי גם על האדם ובאמת האדם הוא גבוה במעלה יותר אך הענין הוא דהנה במל' גופא יש סוד שרש וסוד תוס' מה שנאצל מדת המל' הוא רק נקודה חדא וזהו סוד שרש וסוד תוס' הם ע"ס שבמל' [חסר]

זכור את אשר עשה לך עמלק לא תשכח. צ"ל מהו"ע הכפל דהא בהא תליא. אך הנה נת"ל דהצמיחה כלול מב' דברי' כח הצומח וזריעה והנה י"ל עוד ג' עבודת האדם כמ"ש וינחהו בג"ע כו' לעבוד את האדמה וגשם כמ"ש

ש' אלקי' כו' דאם הי' כו' : בנדפס גוסף : כמ"ש במ"א מענין ים ויבשה, ע"י בדיה לגזור ים סוף לגורים ובכ"ד בת"א ולק"ת יעו"ש. ונתהווה הקביה כו' : לכאוי צ"ל : ונתאחה כו' — תנחומא נשא טו. וראה גם במדב"ר פ"ג, ו.

אך צ"ל כו' : מכאן (עד סיום המאמר) — פצ"ו בנדפס (בשינויים כו'). כדאיתא במדרש .. ותחתונים : בנדפס (מוסיף) : במד"ר פ' בראשית, ובהערה שם מצינו לפ"ח, יא. וראה גם בהגסמן בהערה הבאה. כדי .. קינא במע"ב : הוספה (ולכאוי צ"ל : קנאה). וראה ב"ר פ"ב, ח. רש"י בראשית ב, ז (וראה גם שם א, כו).

יש סוד שרש .. ע"ס שבמל' : ראה בארוכה גם לקמן ד"ה והים בקעת ובהגסמן שם. (חסר) : בכ"ק נשאר כאן חלק סוף העמוד ודף שלאחריו. וראה הערה בתחלת המאמר.

זכור את כו' : ד"ה זה בא בהביכל כ"ק אחרי ד"ה שמע ישראל דלקמן וב' המאמרים שלאחריו (ואין עליו תאריך, גם : לא נגמר בכ"ק. ולכאוי הוא גם (בחלקו עכ"ס) כעין ראשי פרקים — ראה בהמשך המאמר). אבל בפשטות, הוא מההמשך דמ"ר הג"ל, והיינו — פק"דה (ע"ש, ובהגסמן לקמן). גוסף לזה : א) לקמן בהוספות לסה"מ זה (לע' קט), אשר לפני פק"ד (עד ספק"ט) מתחיל ד"ה דפ' תצוה (ראה גם במפתח שבסו"ס מ"ר הג"ל) זכור (וראה בסמוך הערה "צ"ל ..") ; ב) אופן הכתיבה דמאמר הנוכחי, הוא בדומה יותר להמאמרים שאליו שייך מאשר להמאמרים אליו הוא סמוך בהביכל כ"ק (ואולי נכון שלא במקומו. וראה עדין לקמן ד"ה מים רבים). ומטעמים הג"ל — נדפס מאמר זה כאן (ולא להלן אחרי ד"ה מזמור שיר).

זכור .. לא תשכח : ס"פ תצא — בב' פסוקים (כה, יו. שם, יט). צ"ל מהו"ע כו' : ראה גם בנדפס (שאלה זו וביאורה) ספק"ט (ואוצ"ל : וצ"ל מהו"ע). אך הנה כו' : מכאן — פק"ד בנדפס.

הנה נת"ל : ליתא לפנינו — ראה הערה לרד"ה שלפנ"ו. ובנדפס הוא לעיל שם פצ"ח. והנה י"ל עוד ג' עבודת כו' : אוצ"ל (וראה הסגנון בנדפס) : הנה י"ל שצ"ל עוד ג'

דברים, עבודת כו'. כמ"ש וינחהו .. האדמה : בראשית ב, טו. שם ג, כג. והכונה על ב' הזמנים לפני ולאחרי חטא עה"ד — ראה הסגנון בנדפס.

כמ"ש וכל עשב .. אין כו' : שם ב, ה. ויל"ע מה גוגע כאן "ואדם אין" (ובנדפס

וכל עשב, השדה טרם כו' ואדם אין כו' ורוח משיב הרוח כו' זיקא דמקמא מיטרא וזיקא כו' ומה שייד רוח לוריעה, אך הנה איתא כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך כו' ולכאוי הוא פלא מה שייכות זל"ז אך התורץ בדיכ רוח הוא תפארת מדתו של יעקב בריח התכון כו' וישראל הם בני יעקב ומהויע אי"א לעולם בלא רוחות, דהנה ענין בריאת השמים איתא במדרש ובגמ' נטל אש ומים כו' ובזהר איתא ולא הוי קיימא וקיימי ופעמי' אית' ואגלילו ברוחא עלאה נימצא שקיום השמים הוא מרוח וכת' המחדש בטבו בכ"י כו' ול"ד בכ"י כו' שהוא מאפיל ומאיר ונימשך דרך השמים לכן צריכי' לרוח אך הנה כת' כשם שא"א לעולם כו' משמע שהוא שייד לעולם היינו הארץ וכל אשר עליה. וצ"ל תחילה ענין ד' יסודות ארמ"ע אש הוא גבוה מכל היסודות דטבע האש לעלותו למעלה עד שהראי' תופס ולמעלה און ער שטעלצעך ניט אפ אין מיטין אבל הרוח הוא מתפשט בשטח אורך ורוחב וא"א שהתפשטות היא יותר ועיקר היא התפשטות אבל מהות מציאות האש הרוח גבוה דאש הוא מורגש בראי' וגם

ליתא) — הרי חלק זה שבפסוק שייד כבר לעבודת האדם (ראה בפרשיי שם ובנדפס לקמן רפכ"ן). ואולי צ"ל במקום זה (כבנדפס כאן ובס"פ צט): כי לא המטי.

משיב הרוח כו' זיקא כו': נוסח ברכה שני דשמו"ע. תענית ג, ב (ע"ש). בנדפס שם מוסיף „ובנ"ל ס"פ ק"ב". ויל"ע א) על מה הוא (בעיקר) הציון; ב) למה אינו מציין (גם) לס"פ צ"ט.

ומה שייד רוח לוריעה: הוספה. וצ"ע מהי השאלה (וראה בנדפס לעיל שם).

הנה איתא: תענית שם.

אך התורץ: בכ"ק — תיבת „התורץ" היא בין השורות, ומטושטשת קצת. ולכאוי צ"ל: התיורץ.

רוח הוא תפארת כו': מאו"א ר, יא (וראה י"ג שם). וראה גם בנדפס לקמן פק"ו — בארוכה. ובכ"מ.

מדתו... בריח התכון: תרומה כו, כח. וראה זה"א רכז, רע"א. ח"ג קפו, סע"א. תניא ספייג. תוי"א ויצא כג, א. ובכ"מ.

ומהויע... דהנה כו': בנדפס: וזהו מדריגת... והנה כו' (ואולי גם כאן צ"ל: וזהו"ע... והנה).

איתא במדרש... ברוחא עילאה: הובא גם לעיל ד"ה רשפי הבי, וראה בהנסמן שם (ובכ"ק — תיבת „במדרש" אינה ברורה. ואולי: במד"ר).

וכתי' המחדש... ול"ד כו': ראה גם לעיל (ד"ה המחדש (ולקמן ד"ה חמשה קנינים וסד"ה שלפני) ובהנסמן שם). ולכאוי צ"ל: בטובו.

בכ"י כו' שהוא כו': לכאוי חסר כאן בהמשך הענין קצת (ואולי הוא רק ע"ד ראשי פרקים וכיו"ב — ראה הערה בתחלת המאמר). וראה בהנסמן בהערה הקודמת.

שהוא מאפיל... דרך השמים: הוספה. וצ"ע הכוונה ב„ונימשך דרך כו'". וראה לקו"ת אחרי כו, א.

הארץ וכל אשר עליה: ל' הכתוב — נחמ"ט, ו.

וצ"ל תחילה כו': מכאן — פק"ה בהנדפס.

דטבע האש כו': תניא פי"ט (ולכאוי צ"ל: לעלות למעלה).

עד... אין מיטין: הוספה. ולכאוי צ"ל: עד מקום שהראי כו'.

וא"א... הרוח גבוה: הלשון כאן אינו ברור כ"כ. וראה בהנדפס.

דאש... בראי': ראה בפרשיות יותר בנדפס (ובהנסמן שם).

במישוש שכשמכבין אותו אבל אינו מורגש במישוש וגם בראי אינו מורגש ומה שאנו רואין את האויר ה"ז אויר ולא רוח והרוח הוא הדוחה את האויר כו' ואין אנו רואין רק דקות האויר אלא שהרוח הוא מורגש בשמיעה כמ"ש ורוח גדולה מפרק כו' משא"כ באיש מזה גופא מובן שהרוח הוא גבוה במעלה שההפרש בין שמיעה לראי' שהשמיעה תופס דבר רוחני כו' ומאחר שהרוח הוא מורגש בשמיעה ממילא מובן כו' אבל באמת אינו כן שהאיש הוא גבוה במעלה שהאש אינו נמשך למטה והאויר ששם הוא אויר אחר ואדם ובע"ח א"י לחיות מאותו אויר כמשנת"ל וגם אינו נתפס במשק ומה ששוקלים אויר כו' ורוח הוא ממוצע בין או"מ טבע המים שיורדי' כו' [חסר]

ש"פ פקודי

חייב אדם לברך מאה ברכות בכ"י, והוא מפסוק ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כו' א"ת מה אלא מאה. וצ"ל מפני מה צריכים דוקא מאה הגם שלומדים זה מהפסוק מ"מ לא ה' אומרים א"ת מה וה' מספיק מ"ה

שכשמכבין אותו אבל אינו : לכאוי צ"ל : שכשמכבין אותו אבל הרוח אינו ומה שאנו . . ולא רוח : הכונה בזה — ראה בנדפס בסגנון אחר קצת. ואין אנו . . דקות האויר : בנדפס — בסגנון אחר. ואולי גם כאן כ"ה הכונה (או שמיותר תיבת "רק") ועצ"ע. כמ"ש ורוח כו' : מ"א יט, יא (ושם : גדולה וחזק) : ובנדפס מבאר הענין יותר. ע"ש. משא"כ באיש . . שהאיש הוא : לכאוי צ"ל : משא"כ באש . . שהאש הוא. שההפרש בין שמיעה כו' : ראה תו"א וירא טו, ד. מקץ מ, א. לקרית הוספות לויקרא נא, סע"ג. ועוד.

דבר רוחני כו' . . ממילא מובן כו' : מהלשון כאן (עם ה"כוי") וכן מהמשך לקמן, משמע שנכתב כאן רק ע"ד ראשי פרקים (וראה גם לעיל הערה "בכ"י כו' . . ובהנסמן שם). והאויר ששם כו' : הכונה לכאוי (וראה בנדפס בסגנון אחר), שהאויר שבמקום האש (היסודי) הוא אויר אחר (ואוצ"ל : והאויר דשם. וכיו"ב). ואדם . . אויר כמשנת"ל : בנדפס כאן ליתא, אבל הובא (מספרי המחקר) בפרק ק"ו שלאחיו. ומ"ש "כמשנת"ל" — אינו לעיל לפנינו ולא בנדפס (ואולי הכונה ל"להלן" — בפס"ו הנ"ל. וצ"ע).

אינו נתפס במשק : לכאוי צ"ל : אינו נתפס במשקל. ששוקלים אויר כו' : ראה לעיל הערה "דבר רוחני . .". ורוח הוא ממוצע כו' : ראה הענין בביאור — בנדפס כאן. שיוורדי' כו' [חסר] : בכ"ק נשאר חלק כאן עמוד ה' דרך זה ודף שלם שלאחריו (ומתאים להסברא שבהערה הא' לד"ה זה). וראה המשך הענין בנדפס כאן ואילך.

ש"פ פקודי, חייב כו' : במפתח שבסוף הנדפס, שד"ה זה (דפ' תשא) כולל פרק קס"ב. אבל כאן נמצא רק עד אמצע פקיו, והשאר חסר. וגם חסר עד פקל"א — ד"ה ברח דודי ולקמן.

חייב אדם כו' מפתח. ועתה . . מאה : מנחות מג, סע"ב. עקב י, יב. מ"מ לא . . דוקא מאה : הסגנון אינו ברור כ"כ, אבל הכונה לכאוי ברורה. וראה בנדפס פק"ב. וראה גם לקרית האוניו עה, ג.

דמ"ה הוא מספר חשוב הוא מורה על ביטול והוא ש' הוי' במילוי אלפין ואם נאמר דמ"ה אינו מספיק מפני מה מאה מספיק הי' צ"ל אלף או פחות ומפני מה דוקא מאה אך הענין הוא דהנה כתי' והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול מתנשאים לעומת השרפים וצ"ל הלא שרפי' הם גבוהים מאופנים ואומרים קדוש בנחת והאופנים אומרים ברעש גדול אך הענין הוא דאופנים בשרשם הם גבוהים יותר משרפי' שכל מה שירד למטה מטה בשרשו הוא גבוה יותר לכן אופנים ברעש גדול הוא מצד העדר השגה הגם שגבי שרפי' הוא מאחר ה"ז גביהם העדר השגה כמו גבי בכל מאדך פי' מאד שלך כאו"א לפום שהשגתו ובחסד ה' נק' זה ג"כ מאד כמו"כ גבי אופנים מאחר שגביהם אינו מושג ה"ז העדר השגה לכן אומרים ברעש גדול וזהו דכתי' והחיות נושאות את הכסא והחיות ואופנים הם דבר אחד הגם דשרפי' ג"כ נושאות את הכסא והם נושאות ומנושאות מ"מ כתי' בהם עומדים ממעל לו פי' גבוה מש' אד' אבל גבי אופני' כתי' הוא מראה דמות כבוד הוי' אלא מפני שוהאופני' הם מעולם התהו שקדמה לתיקן ובתהו גופא ממדריגה הגבוה יותר לכן כתי' גביהם הוי'. לה"ז צ"ל ענין הכסא דהנה יש עולם שנק' עולם הכסא דעולם הבריאה נק' עולם הכסא

שם הוי' במילוי אלפין : כזה : יו"ד היא וא"ו היא (בגימט' מ"ה) — ראה תקו"ז בהקדמה (פ"א).

או פחות : לכאוי הכחנה : פחות (גם) ממאה.

דהנה כתי' : ברכה ראשונה דק"ש.

וצ"ל . . אך כו' : ראה הגסמן בהערה הבאה. וראה קושיא זו גם בגדפס פק"יא (ובר"פ קט"ז צ"ל לכאוי : מפ' קיא ואילך).

אך הענין כו' : מכאן — פקט"ז בגדפס. וראה בארוכה לקו"ת האוינו עד, סע"ג ע"ה, ב — המבואר כאן עד סיום המאמר.

שכל מה . . גבוה יותר : ראה גם בגדפס פק"ג.

לכן אופנים . . אומרים ברעש גדול : בגדפס הוא — לעיל פק"ב.

הוא מאחר : כ"ה בכי"ק. ולכאוי צ"ל : הוא בהשגה.

ה"ז גביהם : היינו : האופנים.

גבי בכל מאדך . . ג"כ מאד : ואתחנן ו, ה. תו"א לט, סע"ג ואילך. ועוד.

לפום שהשגתו : כ"ה (לכאוי) בכי"ק. אבל לכאוי צ"ל : לפום השגתו.

דכתי' . . נושאות ומנושאות : ראה בהגסמן לעיל ד"ה ועבדתם קרוב לסופו.

והחיות ואופנים הם כו' : ראה תוס' חולין צב, רע"א.

ומנושאות : בגדפס נוסף : כמו החיות ואופנים. ולהעיר עד"ז מתודה כתוב

(תגיגה יג, ב).

מ"מ כתי' . . גביהם הוי' : ראה בגדפס כאן — בקיצור. וראה גם שם פק"ג.

כתי' בהם . . פי' כו' : ישע"י ו, ב. וראה גם לקו"ת אמור לב, ב. ועוד.

גבי אופנים כתי' : יחזקאל א, כח. ואוצ"ל (כבגדפס פק"ג. ועד"ז כאן) : גבי מרכבה

דחיות ואופנים כתי'.

שוהאופני' . . לתיקן : לכאוי צ"ל : שהאופני' . . לתיקון.

דעולם הבריאה נק' כו' : ראה גם לקו"ת שם. ובלקו"ת האוינו שם (עד, ד) מציין לע"ח

שער כסה"כ (ראה שם פ"א) ; „ועמ"ש בד"ה זכור דעמלק מענין כסא" (ראה תו"א

פה, א ובהביאור). ולהעיר גם מ„דרושים נחמדים למהר"ם שי"ף" (שבסוף מס' חולין)

קרוב לתחלתו.

מפני שמקבל' מכסה"כ והנה כסא הוא כס אל"ף אל"ף הוא א"ס אלופו ש"ע המחיה ומהווה כללות השתלשלות ב"ע כס אל"ף הוא המכסה ומסתיר על האל"ף להיות נבראי' בע"ג דבלא כיסוי והסתר לא ה' יכול להיות מא"ס הבבע"ג עלמות בע"ג וה' ע"ד עולמות עליוני' וע"י אפשר להיות נבראי' בע"ג דאפי' מלאכי' שהם שכלם נבדלי' מ"מ הם ג"כ בע"ג ויש להם גוף רק שהוא מב' יסודות כמ"ש עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט ובאדם יש נוסף לזה עוד ב' יסודות והגסים יותר ובכלל מלאכים יש להם מדידה ויש מלאכים שהם מדידה גדולה כמו מלאך סנדל ת"ק שנה כמו העולם ופעמים מצינו מלאך בשליש עולם עומד שהוא שלישי מת"ק ויש עוד פי' אחר שהעולם הוא שלישי מהמלאך נימצא שהוא ג' פעמים ת"ק ובפרט להמלאכים קטנים שיש להם מדידה נימצא שהם ג"כ מוגבלים רק שהם עומדי' בביטל לאלקות מ"מ הביטל שלהם אינו כמו ביטל דאין עוד מלבדו שהוא ביטל דיהו"ע איך שכולא קמיה כלא דביטל' המלאכים הוא ביטל היש לאין שיש גביהם יש אלא שהיש בטל לאין דאם נאמר שאין גביהם יש כלל למה קוראין ביטל זה ביטל היש לאין ה' קוראין אותו אין אלא דיש גביהם יש ג"כ אלא שהיש בטל לאין אבל ביטל דיהו"ע הוא ביטל דמ"ה שאינו מציאות כלל אשר יאמר עליו כי הוא אלא שלילה שאינו מציאות כלל מה לקרוא בשם שאפי' דבר הבטל ג"כ נק' מ"ה אבל ביטל דמלאכים הוא ביטל היש לאין דיש גביהם יש ג"כ והיש הוא מכס שמכסה על האל"ף וזהו והחיות נושאות את הכסא ואדם שעל הכסא לבח"י כי לא אדם הוא הגם שאין לו דמות הגוף ולא גוף ומה לומר למעלה

כסא הוא כס אל"ף : רש"י ס"פ בשלת. וראה גם תנחומא ס"פ תצא.

אל"ף הוא כו' : ראה גם תו"א פג, א.

דבלא כיסוי .. נבראי' בע"ג : הוספה.

עולמות בע"ג .. שכלם : לכאור צ"ל : עולמות בע"ג .. וע"י הכיסוי אפשר .. שכלים.

כמ"ש עושה כו' : תהלים קה, ד.

מלאך .. ת"ק שנה : ראה תגינה יג, ב.

ופעמים מצינו .. שהוא שלישי כו' : ראה פסחים צד, א (וע"ש בתודיה כל הישוב).

חולין צא, ב. ב"ר פס"ה, יב. ועוד.

מ"מ הביטל .. שמכסה על האל"ף : בנדפס (מלקוית' האונינו שם, סע"ד ואילך)

— רק הנקודות המבוארות כאן.

דאין עוד מלבדו .. ביטל דיהו"ע : ל' הפסוק — ואתחנן ה, לה. וראה תו"א פא, ד.

לקוית' שהיש כאן ג, וקוד.

אשר יאמר .. הוא : ל' הפסוק — משפטים כב, ח (ושם, ולכאור' כצ"ל. כאן : הוא זה).

שאפי' דבר .. מ"ה : הכונה לכאור, שהביטול הוא כ"כ, עד שאפי' ה"דבר"

(ה"מציאות") שבטל — אינו מציאות ונק' "מ"ה" (לא מציאות — ראה בתחלת המאמר).

והחיות נושאות .. ואדם .. לבח"י כי כו' : ראה לעיל בהמאמר ובהנסמן שם.

כי לא אדם הוא : ל' הפסוק — שיא טו, כט.

הגם .. אך הנה כו' : בנדפס (ובלקוית' שם עה, א) — ליתא קושיא ותירוצ. וראה

לקוית' ויקרא ב, ג. ובכ"מ.

לא דמות הגוף ולא גוף ומה כו' : ראה פיוט יגדל. וראה ביאור ל' זה (ע"פ השל"ה

— יו"ד. ב) באוה"ת בראשית ח"ו תתרכג, ריש ע"ב. המשך תער"ב רפ"ה. ובכ"מ. ולכאור

צ"ל : ומה שייך כו'.

אדם אך הנה כתי' זאת התורה אדם שהתורה נק' אדם כמו שבאדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים כמו"כ בתורה יש רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת וכמו שעיקר הילך הדם הוא בגידים כמו"כ עיקר גילוי אלקות הוא בשס"ה ל"ת וכדאיתא שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח שמי הוא מה דאיתא עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמנו בלבד ושמי הוא מאיר ב"ה כמ"ש סולו לרוכב בערבות ב"ה שמו ששמו הוא דוקא ב"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח שבו"ה רק זכר מן השם ועיקר השם הוא ב"ה ורק זכרי עם ו"ה וכמו דכתי' גבי מלאכים זכר רב טובך רק זכר מרב טוב ורב טוב לבית ישראל כמו"כ ב"ה אינו רק זכר מהש' ועיקר הש' הוא ב"ה והוא והחיות נושאות את הכסא ואדם שעל הכסא לבחי' כי לא אדם הוא דמאחר שנק' בשם אדם אינו עצמות אלקות דעל אלקות כתי' כי לא אדם הוא להנחם והם נושאות את הכסא ואדם לבחי' כי לא אדם הוא אך צ"ל מה שהאופני' אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו מהו ממקומו הרי הם מבקשים שימושך כבוד ה' ומה הם אומרים מאיזה מקום יומשך כבוד ה' ה"ה איצ' לומר רק מבוקש שלהם וואס דארפון זי איין ווייזן פון ואנען זאל נמשך וואס איז דאס זיער דייגע פון ואנען עס וועט נמשך אך הענין הוא דה"ז כמו ממקומו הוא מוכרע שפי' משרשו ומקורו כמו"כ כאן הם מבקשים ממקומו משרשו ומקורו דיש ב' בחי' כבוד הא' משרשו ומקורו והב' אינו משרשו ומקורו דכתי' על כל כבוד חופה דיש ב' בחי' כבוד נבראה וכבוד נאצל כן קורא אותם הרמב"ן כבוד נברא הוא מלי' דאצי' ל"ב נתיבות חכ' שהם מקורי' לכל הנבראים

זאת התורה . . נק' אדם כמו כו' : חקת יס, יד, זח"ג כט, ב. וראה לקו"ת ויקרא ג, א. בנדפס לקמן פקע"ג. ובכ"מ.

הילך הדם : אוצ"ל : הילוך הדם.

וכדאיתא שמי כו' : נסמן לעיל ד"ה ועבדתם קרוב לתחלתו.

מה דאיתא : בנדפס גוסף : בפרדריא (פ"ג).

ושמי הוא מאיר ב"ה : בנדפס : והוא נמשך ומתגלה בבחי' ו"ה. ולכא' צ"ל (כבלקו"ת האויגו שם עה, א) : בבחי' ו"ה.

כמ"ש סולו . . דוקא ב"ה : תהלים סח, ה. ובנדפס (מלקו"ת שם) : וע' בוח"ב תרומה דקס"ה ב' ע"ם סולו כו'.

וכמו דכתי' . . לבית ישראל : תהלים קמה, ז (וראה סדור עה"פ. ובכ"מ). ישע"י סג, ז. הכונה במ"ש בפנים — ראה בנדפס.

כתי' כי . . אדם לבחי' : נסמן לעיל. ואוצ"ל : ואדם שעליו לבחי'.

אך צ"ל כו' : מכאן — מקי"ז בנדפס.

שהאופני' אומרים : יחזקאל ג, יב. תולין צא, סע"ב ואילך.

הרי הם מבקשים . . ועט נמשך : הוספות ביאור בהקושיא שבנדפס. וראה גם הערות הבאות.

וואס דארפון . . ועט נמשך : ראה גם הערה הבאה. והכונה : למה צריכים להראות, ומהי דאנתם — מאיזה מקום נמשך.

זי . . נמשך וואס . . זיער דייגע . . ועט נמשך : בכי"ק מנוקד "זי" ; "זיער" בוי צורי'. ולכא' צ"ל : זי . . נמשך חערן וואס . . זיער דאגה . . חערט נמשך.

כמו ממקומו . . שפי' כו' : ראה גם לעיל ד"ה דודי לי ובהנסמן שם. דיש ב' בחי' . . חכ' דאצי' : ראה בארוכה דרמ"צ קעט, א ואילך ובהנסמן שם.

דכתי' על כו' : ישע"י ד, ה.

כבוד נבראה : לכא' צ"ל : כבוד נברא.

הרמב"ן : ראה רמב"ן ויגש מו, א (הובא גם בדרמ"צ קעט, סע"א).

מלי' . . נתיבות חכ' : בנדפס : שיש בה ג"כ לבי' (רי"ת : ל"ב נתיבות). ואוצ"ל

כן גם כאן (כלי חיבת "חכ"י). או שצ"ל : נתיבות חכ' תתאה.

לכן נק' כבוד נברא לא מפני שהו בעצמו נברא אלא מפני שהוא מקור על כל הנבראים לכן נק' כבוד נברא וכבוד נאצל הוא חכ' דאצי' והוא מה דאיתא בס"י בשלושים ושנים נתיבות פליאות חכ' חקוק וברא י"ה הוי' צבאות שתחילה הי' החקקה ואח"כ אפשר להיות הבריאה ועל פרסטנט לשון הוא מה שחכ' מאין תמצא נמצא שכבוד נברא וכבוד נאצל רחוקים זה מזה כמו שית"ל ולהבין זה צ"ל תחילה מה דאיתא בגמ' ר"י קרא למנא מכבדותא וצ"ל מה שקורא למנא בשם כבוד הגם שמצינו לבושי כבוד אך מה שייד לקרוא לכבוד לבוש אך הענין הוא דכשם שהלבוש מכסה ומסתיר על העצם כמו"כ כבוד ג"כ מכסה ומסתיר על העצם לכן נק' כבוד בש' דהלבוש ג"כ מכסה ומסתיר וכמ"ש ויעש להם חגורות כתנות עור ולבישם נמצא שהלבוש מכסה ומסתיר על העצם כמו"כ כבוד ג"כ מכסה ומסתיר על העצם וזה הלבוש נמשך מהשכל כמו שאנו רואין גבי בהמה שאין לה אין לה לבוש ג"כ ובפנימית ג"כ אנו רואין שהבהמה בטילה לאדם ואפי' נער קטן מושל ושולט עליה וגוער בה ואפי' סוס שהוא גועה מ"מ הוא להרוכב משא"כ גבי אדם שאפי' קטן יש בו ג"כ הגבה והתנשאות ואפי' גדול אינו יכול לעשות עמו מאומה רק שההגבה וההתנשאות הם בדברי' קטנים וכשנתגדל אפי' ההגבה וההתנשאות בדברי' גדולים אם לא שיפעל ע"י אתכפייה והכל הוא מחמת שגבי יש שכל והוא מחמת חטא עה"ד הגם הבהמות אכלו מעה"ד כמ"ש ותתן גם לאישה גם לרבות בהמות וחיות מ"מ הם לא נצטוו ע"י לכן לא נענשו אבל אדם וחיה

שהו בעצמו : לכאוי צ"ל : שהוא בעצמו.
והוא מה דאיתא . . זה מזה כמו שית"ל : הוספה (כמו שית"ל — אינו אצלנו).
דאיתא בס"י : בתחלתו (ושם : חקק י"ה . . צבאות אלקי כוי' וברא כוי').
החקקה . . פרסטנט : כ"ה בכ"י. ולכאוי צ"ל : החקיקה . . פראסטן.
שחכ' מאין תמצא : לי הפסוק — איוב כה, יב.
דאיתא בגמ' : ב"ק צא, ב. וש"נ.
אך הענין כוי' : ראה גם לקו"ת האוינו שם.
בש' דהלבוש : לכאוי צ"ל : בש' לבוש דהלבוש.
ויעש להם חגורות : בראשית ג, ז (ולכאוי צ"ל (כבפסוק) : ויעשו). והוא לאחרי חטא

עה"ד.

כתנות עור ולבישם : שם, כא. ולכאוי צ"ל (כבפסוק) : וילבישם. וגם זה הוא לאחרי חטא עה"ד (ראה לקמן, ובנדפס — בארוכה) — ראה זח"ב רכט, ב. הקדמת תקו"ז י, ב. ועוד.
נמשך מהשכל : ראה בנדפס (מלקו"ת האוינו שם) בהמשך הפרק.
שאנו רואין . . לבוש ג"כ : הוספה. ולכאוי צ"ל : לה שכל אין.
שהבהמה בטילה כוי' : ראה גם לקו"ת אמור לו, א. סה"מ תקס"ח ע' רמז. אוה"ת אמור ח"ג ע' תתנה"ו.
ואפי' סוס שהוא גועה . . להרוכב : הוספה. (ולכאוי צ"ל : מ"מ בטל הוא). וצ"ע הכונה בתיבת "גועה". ואוצ"ל : בעל גאווה (ראה פסחים ק"ג, ב. וראה גם זח"א רמב, א).
הגבה . . שההגבה . . ההגבה : לכאוי צ"ל ב' ההי"ן בסוף התיבה.
אתכפייה . . שגבי יש . . הבהמות : לכאוי צ"ל : אתכפיא . . שגבי (או : שגבי אדם) יש . . שהבהמות.
כמ"ש ותתן . . לרבות כוי' : בראשית ג, ו. ב"ר פי"ט, ה (וכצ"ל בנדפס הערה תצט) — הובא בפרש"י עה"פ.

שנצטוו ע"ז לכן נענשו ומהו העונש הוא השכל אך צ"ל דהנה לכא' כל מעלות האדם על המדבר הוא [חסר]

בס"ד חג הפ' ל"ו

ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים. הנה פסוק זה הוא בסוף שה"ש ובספ"ב איתא עד שיפוח היום ונסו הצללים סב ודמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בחר הנה עיקר ההפרש שבין ב' פסוקי אילו שכאן כתי' על הרי בשמי' והתם כתי' על הרי בחר ובדקדוק הלשון כאן כתי' ברח דודי ודמה לך תחילה דודי ואח"כ ודמה לך והתם כתי' דמה לך דודי תחילה דמה לך ואח"כ דודי וזהו הפרש גדול איך שכת' דמה לך דודי שהתדמות היא לדודי און וערלינג. שכת' דודי דמה לך משמע שקאי על התדמות דודי למדריגה היותר גבוה. ועוד צ"ל מה שכאן כתי' ברח והתם כתי' סב ומהו ענין הבריחה והסיבוב, אך הענין הוא דהנה אנו אומרים באגדה מזה ז' שאנו אוכלי' על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם שנא' ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מזה כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יוכלו להתממה וגם צדה לא עשו להם וצ"ל מ"ש הטעם מפני מה אנו אוכלי' מזה מפני שלא הספיק בצקת כו' והלא כבר נצטוו בעשור לחודש

על המדבר : כ"ה בכ"ק. ולכא' צ"ל : על הבהמה.
[חסר] : בכ"ק נשאר חלק כאן ב' דפים (דף הב' — ג"ר שונה). וראה הערה בתחלת המאמר.

בס"ד חג הפ' ל"ו, ברח כו' : במפתח שבסוף הגדפס, שדיה זה כולל סעיף קלא"ה. אבל כאן נמצא רק עד ר"פ קלב, והשאר חסר. וחסר גם עד פקמ"א — ד"ה והים בקעת דלקמן (ובכ"ק : בסד חג כו').

סב ודמה : בפסוק (שה"ש שם) : סב דמה (וכ"ה בהמאמר בסמוך).
עיקר ההפרש . . הבריחה והסיבוב : ראה בכ"ז — בגדפס פקל"ב (ואילך).
פסוקי אילו : אוצ"ל : פסוקי אלו.
איך שכת' דמה : אוצ"ל : דכאשר (או : איך שכת', דכאשר) כתי' דמה.
און וערלינג : לכא' צ"ל : און ועדליג. והכתנה ברורה.
דהנה אנו אומרי' כו' : מכאן — פקל"א בגדפס.
באגדה : כ"ה הגירסא בדקדוקי סופרים לפסחים קט"ו. תוד"ה אמר ע"ז מה, א. ובכמה ראשונים (הערת כ"ק ארמו"ר שליט"א בהגש"פ ע' ה).
של אבותינו : לכא' צ"ל : של אבותינו.
שנא' ויאפו . . עשו להם : בא יב, לט (ושם : ולא יכלו).
וצ"ל מ"ש . . כו' ה"י בבוקר : ראה גם לקרי' צו יג, ב. ובכ"מ.
נצטוו בעשור : ראה בא שם, ג. ואוצ"ל (כבגדפס) : נצטו מבעשור.

שבערב תאכלו מצות על מצות ומרורים יאכלוהו ומצות היא הקדמה לקרבן פסח ומה קאמר הטעם מפני שלא הספיק כו' ועוד צ"ל דהנה מ"ש ויאפו את הבצק ה' בבוקר ואנו אוכלי מצה בלילה ואפי' המצה שאנו אוכלי אחר חצות אך מ"מ ה"ה בלילה והא דויאפו את כו' ה' בבוקר, ועוד צ"ל מ"ש שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ וקאמר הטעם מפני מה לא הספיק כי גרשו ממצרים וצ"ל הלא אפי' על מה שלא החמיץ במצרים אינו מספיק הטעם כי גרשו ממצרים דהנה שיעור חימוץ הוא קרוב לשליש שעה והוא י"ח מינוטין בערך ומכת בכרות ה' בחצי הלילה והם יצאו בעצם היום ומחצות הלילה עד עיצמו ה"ז זמן רב ואיך לא נתחמץ ולו יהא שבמצרים עצמו לא ה' זמן להתחמץ אבל צ"ל כשיצא ממצרים והלכו בדרך ואותו זמן שהלכו לא עסקו בלישה ועריכה ואיך לא נתחמץ ועוד והלא כשיצאו ממצרים ה' יכולי לפוש ואיך לא נתחמץ. ואם נא' שהטעם הוא מפני מה לא הספיק מפני שנגלה עליהם מלך מלכי המלכי צ"ל מה שייכות זה לזה וכי אם נגלה עליהם מלך מלכי המלכי לא יכלה הבצק להתחמץ ואדרבה מחמת שנגלה עליהם יכול חמץ ג"כ להתעלות וכמו גבי מצרים כתי' ועברתי אני בארץ מצרים אני ולא מלאך וזהו מפני שמצרים ערות הארץ וכמו"כ כאן שהי' ונגלה עליהם מלך מלכי המ' כו' ה' חמץ ג"כ יכול להתעלות ואם נא' שהי' חמץ ה' יכול להתעלות אבל לא שיעשה חמץ דחמץ הוא הגבאה והתנשאות ומצה היא קטנות

שבערב .. יאכלוהו : בא שם, ית שם, ט (בשינוי לשון. אבל כ"ה גם בנדפס (ולק"ת שם)).

מ"ש ויאפו .. ה' בבוקר : בנדפס נוסף: בצאתם ממצרים כמ"ש (בא שם, מא ; גא) בעצם היום הזה כו'.

ואפי' המצה .. אחר חצות : הוספה. וצ"ע הכוונה (ובנדפס (ולק"ת שם) : היינו קודם חצות מבערב כו').

של אבותינו : לכארי צ"ל : של אבותינו.

שיעור חימוץ .. מינוטין בערך : טושי"ע או"ח סתני"ט ס"ג (ובשו"ע אדה"ז ס"י).

מכת בכרות .. הלילה : בא שם, כט (ולכארי צ"ל : בכורות).

בעצם היום .. עד עיצמו כו' : בא שם. וראה רש"י האוינו לב, מח (ולכארי צ"ל : עד עיצומו של יום).

צ"ל כשיצא כו' : ראה גם לק"ת שם יד, א. כדור שא, א ואילך (ולכארי צ"ל : כשיצאו).

שהטעם הוא .. המלכי' : ראה לק"ת שם יב, ב"ג יג, ד ואילך. סדור שם. שם רחצ, גיד, ובכ"מ.

המלכי' לא : בכי"ק נכפל ללא.

ואדרבה מחמת .. יכול חמץ כו' : ראה עדין לקמן ד"ה ימים יצרו (בנוגע לשבועות). כתי' ועברתי .. ולא מלאך : בא שם, יב (בהשמטת "אני". אבל כ"ה גם לקמן

בהמאמר, ובנדפס לקמן). נוסח ההגדה. וראה הערת כי"ק אדמו"ר שליט"א בהנש"ס (ע' כה).

וזהו מפני כו' : לק"ת שם יב, ג סדור רצט, א. ועוד.

שמצרים ערות הארץ : ראה קה"ר פ"א, ט.

מלכי' המ' .. נא' שהי' : לכארי צ"ל : מלכי' המ' .. נא' שאם הי'.

ואם נא' .. ועכשיו א"ש .. אך צ"ל כו' : הכוונה (לכארי) דמ"עכשיו א"ש (ר"ת : אתי שפיר) עד "אך כו'" — הוא המשך ל"ואם נא' כו'".

הגבאה .. לו הגבאה : לכארי צ"ל : הגבאה .. לו הגבאה.

אבא ולמשל העומד לפני המלך א"א שיהי' לו הגבאה והתנשאות ועכשיו א"ש מ"ש מצה זו שאנו אוכלי' בו' מלך מלכי המלכי' ולא נתחמץ אך צ"ל אי"ב קמי שמים גליא ומפני מה ציוה להם ושמרתם את המצות מאחר שא"א שיבואו לידי חימוץ ואם נא' שציוה להם כדי שיקבלו שכר ע"ז דמאחר שהם לא ידעו שהגאולה יהי' באופן כזה שלא יוכל לבוא לידי חימוץ וטענה זאת היא טענה עצומה כמו שאנו מוצאים בהיפך גבי דוד שאמר לולי ה' עזרתי כמעט שכנה שטען המלאך דומה גבי מעשה דבת שבע גושפאנקעי דחתם עלא מלכא דבשם אוריה יש בו' י"ה הגם דקמיה שמים גליא קמיה מי גליא וזהו גבי עונש כ"ש גבי שכר שהיא טענה עצומה ולכן ציוה להם כדי שיקבלו שכר צ"ל הלא אינו אליבא דאמת ותורה היא אמת. ועוד צ"ל האיך יצאו י"ח במצה זו שהרי כל ענין המצה היא לשמור אותה מחימוץ לכן צריכי' דוקא מה' מינים דוקא שאפשר לבוא לידי חימוץ ולשמור אותם שלא יבואו לידי חימוץ אבל מאורו שא"א לבוא לידי חימוץ לא ומאחר שלא הי' יכול לבוא לידי חימוץ איך יצאו י"ח במצה זו ואם נא' שמפני מה לא החמיץ מחמת וגאלם צ"ל מה תלויים זה בזה; ועוד צ"ל מה דמביא ראי' מפסוק דויאפו בו' על מה שנגלה עליהם מלך מלכי המלאכים מה ראי' מפסוק זה הלא אינו נזכר בפסוק זה כלל אודת גילוי אלקות שהי' אז והי' צריך להביא מפסוק דועברתי אני בארץ מצרים ומפסוק דועברתי ג"כ אינו ראי' לכאן כלל דשם קאמר שהי' מכת בכורת ויש מקום להשיב מנין שניגלה עליהם אלא אנו מוכרחי' לומר שניגלה עליהם דוקא ומרומז בפסוק זה דוקא וצ"ל האיך מרומז בפסוק זה. ועוד צ"ל בסדר האגדה תחילה אומר מצה זו שקאי על הגאולה ואח"כ אומר מרור זה שקאי על השעבוד, ואילו הי' מספר כאן ענין השעבוד דמצרים א"ש אבל כאן אינו מספר ענין השעבוד דכבר אמר עכדי' היינו לפרעה במצרים והתחיל לספר הגאולה ומה אומר אח"כ מרור זה והי' צ"ל תחלה מרור זה ואח"כ מצה

ולמשל העומד בו' : ראה גם לקרית שם, סעי'ב ואילן.

קמי שמים גלי' : פסחים פה, ב (ושם : שמיא).

שא"א שיבואו . . דמאחר : אוצ"ל : שא"א שיבוא . . מאחר.

וטענה זאת : אוצ"ל : והנה טענה זאת (וכיז"ב).

וטענה זאת . . שיקבלו שכר : הוספה.

דוד שאמר : תהלים צד, יז (ושם : עזרתה לי . . שכנה דומה נפשי). וראה כל הענין

בזח"א ה, ב.

גושפאנקעי . . עלא : לכאור' צ"ל : גושפאנקא . . עלי.

צ"ל הלא : אוצ"ל : אך צ"ל הלא.

ועוד צ"ל . . תלויים זה בזה : בנדפס (רק) : איך קיימו מה שנצטוו בערב תאכלו

מצות . . למה צריכים שימור בו'.

צריכי' דוקא מה' . . אבל מאורו בו' : פסחים לה, א. טושי"ע אורי"ח (ושרי"ע אדה"י)

רי"ס חגג.

ואם נא' . . תלויים זה בזה : צע"ק ההמשך, והכחנה.

מלכי המלאכים . . אודת : לכאור' צ"ל : מלכי המלכים . . אודות.

מפסוק דועברתי בו' : נסמך לעיל.

מכת בכורת : לכאור' צ"ל : מכת בכורות.

האגדה : כ"ה גם לעיל קרוב לתחלת המאמר. ושי"ב

זו, ועוד צ"ל שגבי מצה כתי' מצה זו (בניקוד חולם) וגבי מרור כתי' מרור זה, אך הענין הוא דהנה ללישת עיסה של מצה צריכי' מים שלנו וצ"ל למה קאמר בלשון שלנו שיש מקום לטעות וכדאיתא דרשה [חסר]

בס"ד אש"פ

והים בקעת לפניהם ויעברו בתוך הים ביבשה ואת רודפיהם השלכת במצלות כמו אבן במים עזים. הנה הים בקעת לפניהם קאי על קרי"ס וצ"ל מה"ע קרי"ס ומה ה' צריכי' לזה כלל והלא ה' יכול להיות שילכו הישראל על המים היפלא מה' דבר והלא מצינו צדיקים מופלגים שהלכו על המים ומה נברא' יכולי' לילך על המים כ"ש בחיק הבורא מאחר שעיקר הכוונה היא שיטבעו המצרים ה' ישראל הולכי' על הים ולא יטבעו והמצרים יטבעו וכתי' וישב הים לפנות בוקר לאתנו לתנאו שהתנה עמו הקב"ה שיקרע לפני בני' וישתנו לפי המכוון ים ים יבשה יבשה ומה צריכי' לתנאי זה והלא אפי' בלא קרי"ס אפשר בחיק הבורא שישראל ילכו על המים ולא יטבעו והמצרים יטבעו. ועוד צ"ל מ"ש כמו אבן במים עזים ה"ז תרתי דסתרי דטבע האבן כשזורקי' אותו בנהר הוא נופל על התהום אימתי כשזורקי' אותו בקצות הנהר מקום שהנהר מתפשט שם יפול האבן תיכף ומיד אבל בורם מים שם לא יפול האבן תיכף והטביעה היא דוקא בורם מים ה"ז תרתי דסתרי הדדי ואם עיקר הכוונה שהמצרים נטבעו כמו אבן ה' צ"ל ואת רודפיהם השלכת במצלות כמו אבן במים ותו לא ואם נא' שהכוונה לומר שאפי' במים עזים מ"מ נטבעו כמו אבן ה' צריך לומר כך ואת רודפיהם השלכת במצלות במים עזים כמו

אך הענין כו' : מכאן — פקלי"ב בנדפס.

ללישת . . מים שלנו : פסחים מב, א שו"ע אדה"ז שם סתנ"ט ס"ב.

שיש מקום . . דרשה : הוספה. ואולי גם בנדפס הכוונה היא לקושיא זו (והלי' דרשה

כו' — מובא שם לפניו ר"ם קל). ובנדפס כאן : למה לא לא אמרו, ומיותר "לא" א'. (חסר) : ראה הערה בתחלת המאמר.

בס"ד אש"פ, והים כו' : במסתח שבסוף הנדפס, שדי' זה כולל סעיף קמא"ו. אבל כאן נמצא רק עד פקמ"ג, והשאר חסר. וגם חסר עד פקע"א — די'ה אם בחקותי דלהלן (לכר פקס"א — ראה מאמר שלאח"ו ובהערות שם).

והים בקעת . . במים עזים : נחמי ט, יא (ושם במצלות).

היפלא מה' דבר : ל' הכתוב — וירא ית, יד.

מצינו צדיקים כו' : חולין ז, א.

וכתי' וישב . . לתנאן כו' : בשלח יד, כו (ושם : לאיתנו). ב"ר פ"ה, ה שמו"ר פכ"א, ו. מדרש שנסמן בסמך. וח"ב קצה, ב. ועוד.

וישתנו : אוצ"ל : וישתנה.

ים ים יבשה יבשה : ל' המדרש — הובא ונסמן בנדפס פקמ"ב בתחלתו.

שהכוונה לומר . . כמו אבן : ראה מצו"ד עה"פ נחמי שם.

אבן. והענין הא דהנה שרש ענין קרי"ס הוא מ"ש הפך ים ליבשה ושניהם נבראי' והוא ענין עלמא דאתסייא ועלמא דאתגלייא ושניהם הם עולמות מאחר שהם נק' עלמא וצ"ל איך שייך לומר שניהם עלמא ואתכסייא אך פי' אתכסייא מנבראים שבעלמא דאתגלייא אבל לגבי נבראי' דאתכסייא הוא ג"כ אתגלייא רק לגבינו נק' עלמא דאתכסייא והענין דים ויבשה הנה איתא כל מה שיש בים יש ביבשה וההפך בין בראי' שבים לברואים שביבשה בראים שביבשה הגם דעיקר חיותם הוא מהארץ כמ"ש ארץ אשר ממנו תיצא לחם מ"מ ה"ה כשהם שטים בנהר הגם שבשעת שהם שטים בנהר הם מקבלי' חיות מהארץ ארעא דמפקא מזון מ"מ ה"ה חיים כשהם שטים בנהר וכן כשהם באויר כשהם בסולם או במגדל הפורח באויר וברואים שבים כשהם פורשי' מהים מיד הם מתים שעיקר חיותם הוא מהמים לכן איתא במשנה כל שהוא מבריית המים אינו חוצץ לכן דגים אינם טעונים שחיטה דכתי' כל דגי הים יאסף להם כמו שמאספי' מים שהדגי' הם מים רק שהם הגשמת ממים ולא שהם אידלערע נבראים והראי' דאנו רואים בשר מחמם וכשמהפכים זה ה"ז

והענין הא : לכא' צ"ל : והענין הוא.

מ"ש הפך ים ליבשה : תהלים סו, ו ות"י ומפרשים שם.

עלמא דאתסייא : לכא' צ"ל : עלמא דאתכסייא.

וצ"ל איך . . אך פי' כו' : ראה עדין תורא סד, ב (וראה גם שם מה סעי'ב ואילך).

והענין דים ויבשה כו' : מכאן — פקמ"א בנדפס.

איתא כל כו' : חולין קכו, א ירושי' שבת פ"ד ה"א.

וההפך כו' : תורא סב, ב"ב לקו"ת שמיני יט, א. כיאוו"ו לאדמוה"א מב, ג (הובא

בלקו"ת במדבר ה, ג ובכ"מ). ועוד.

כמ"ש ארץ . . לחם : איוב כה, ה (ושם : ארץ ממנה יצא לחם (וכ"ה בלקו"ת שה"ש מ, א). אבל ע"ד מ"ש בפנים הוא גם בנדפס. ובכ"מ). וראה רש"י ויצא לא, נד. ובנדפס שם הערה קכה, מציין כ"ק אדמו"ר שליט"א : כעין זה חגי א, יא ואולי הכונה בהציון — לא ללשון הכתוב, כי"א על הענין, שכל צרכי הנבראים (ועלמא דאתגליא) נלקחים מ"ארץ".

תיצא לחם : כ"ה בכ"ק. ואוצ"ל : יצא (אבל ראה תחלת הערה הקודמת).

ה"ה כשהם שטים בנהר : לכא' צ"ל : ה"ה חיים כשהם כו'. ולהעיר מחולין שם :

אלמלא יורדות לים כו' (משא"כ כששטים בנהר).

ארעא דמפקא מזון : ברכות מט, א (ושם : ארץ).

במגדל הפורח באויר : ל' ר"ל — סנה' קו, ב. וראה פרש"י שם.

כשהם פורשי' כו' : ע"ז ג, ב. חולין שם.

לכן איתא . . כי"כ למקורם ושרשם : הוספה.

איתא במשנה : מקואות פ"ו מ"ו ידים פ"ב מ"ב.

לכן דגים כו' דכתי' כל כו' : חולין כו, ב. טושי"ע י"ד סי"ג ס"א. בהעלותך

יא, כב.

הגשמת ממים . . אידלערע : כ"ה בכ"ק. ואידלערע' — א' צרוי' ; ד' סגולה.

ולכא' צ"ל : הגשמת המים (או : הגשמה ממים) . . אידלערע.

ולא שהם . . והראי' . . בשר . . ומים כו' : הכונה בזה, אולי י"ל : דגים (מים, כנ"ל) שייכים לאהבה ודקירות שלמטה מ"בשר" (עלמא דאתגליא) — אהבה ברשמי' אש, וא"כ אין הדגים "אידלערע נבראים". אבל להעיר מלקו"ת בהעלותך לא, ד. לג, ב. אוה"ת בהעלותך ח"ה ע' א' תקפ"ו. וצ"ע בזה.

בשר . . אהבה ברשמי' אש ומים . . בקירות כו' : ראה לקו"ת שם לא, סעי'ג ואילך ;

אהבה ברשפי אש ומים מקריר שהוא אהבה בקרירות שאתה ברשפי אש היא טוב יותר מאהבה בקרירות והו"ע אחותי כלה אחותי היא אהבה בקרירות וכלה היא מ"ש ואל אשה תשוקתך ולע"ל כתי' ביום ההוא תקראי אשה אלא ההפרש בין בראי' שבים לברואים שביבשה בראי' שבים הם דבוקי' למקורם ושרשם ובראי' שביבשה אינם דבוקי' כ"כ למקורם ושרשם והנה ענין ים ויבשה הוא עד רום המעלות דבמל' דאצי' יש ג"כ ים ויבשה ים הוא מה שכולל בתוכו כל אורות דאצי' ויבשה הוא מה שהוא מקור לנבראים ובנשמות הם נוני ימא כמ"ש וידגו לרוב בקרב הארץ שאפי' בקרב יש ג"כ דגים והם הנשמות שנק' נוני ימא שהם דבוקי' בשרשם ואינם יכולי' להיפרד אפי' רגע אחד ולמטה הוא מ"ש ואתם הדבקי' בה' אלקיכם חיים כולכם היום הוי' הוא המהוה היות דבי"ע רק בדרך עלמא דאתכסייא וצריך שיהי' התדבקות בהוי' אלקיכם. והנה מל' דאצי' הוא ממוצע בין נאצלי' לנבראי' לכן יש בבחי' מל' ים ויבשה דהנה בחי' מל' נאצל רק נקודא אחד ובנין המל' הוא מט' מלכיות שגבוהים ממנו ממל' שבחכ' נעשה חכ' שבמל' וממל' שבחסד נעשה חסד שבמל' וכך כולם והוא מה שנק' פצוף הפנימי דמל' וממנו נתהווה פרצוף

ברכה צו, ד (ועוד) — בנוגע ל"בשר". אוה"ת שם ע' איתקפו (ובמק"א מבואר כו' — ראה לקו"ת שמיני יח, ג ואילך).

ומ"ס מקריר . . היא טב : לכא"י צ"ל : ומים מקרר . . היא טוב.
והו"ע אחותי כלה כו' : ראה לקו"ת בהר לט, סע"ד ואילך (ע"פ אחותי כלה — שה"ש ה, ב). מ, ג. וראה גם שה"ש לה, א ואילך. לה, ריש ע"ד. ולהעיר מלקו"ת שה"ש כט, ג ; לא, א — ומציין ללקו"ת בהר שם.
מ"ש ואל . . ביום ההוא . . אשה : בראשית טו (ושם : ואל אישך). הושע ב, יח — בהוספת תיבות (ושם : תקראי אישי).

אינם דבוקי' : לכא"י צ"ל : אינם דבוקי'.
דבמל' דאצי' . . רגע אחד : ראה לקו"ת שמיני יט, א. וראה גם שם צו יד, סע"ב ואילך.

נוני ימא כמ"ש . . שאפי' בקרב יש כו' : ויחי מה, טו. זח"ג קפו, ב. תקו"ז תכ"א — מג, רע"א (ולכא"י צ"ל : בקרב הארץ יש). וראה בנדפס "הנשמות . . בבחי' מל' שנק' ים כו'". וראה לקו"ת שמיני יח, א ואילך (ובהביאור). ושם (מוהר שם), שב. נוני ימא"י ש ב' בחי' : אלו שבים (כבנדפס), ואלו ש"ב בקרב הארץ".

ולמטה הוא . . וצריך . . אלקיכם : הוספה.

מ"ש ואתם כו' : ואתחנן ד, ד.

הוי' הוא המהוה : ראה שעה"ה"א פ"ד.

המהוה . . עלמא דאתכסייא : ראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תשפ"ז. ובכ"מ.

מל' . . ים ויבשה : לקו"ת צו יד, ב"ג שה"ש ה, ב"ג. וראה גם לעיל בהמאמר ובהנשמן שם.

בין נאצלי' לנבראי' : בנדפס : בין אצי' לבי"ע.

דהנה בחי' מל' . . יותר מ"ס דמל' : הוספה.

נאצל רק נקודא אחד ובנין כו' : ראה לקו"ת צו יא, ב (מע"ח שער מיעוט הירח ספ"ב). מסעי פט, ד ואילך. ובכ"מ (וראה גם בנדפס פקמ"ב בתחלתו). ואוצ"ל : נקודא חדא.

שנק' פרצוף הפנימי דמל' וממנו כו' : ראה תו"א גז, ד (ע"פ זה"ר לזהר ר"פ בראשית,

וראה ביאוריו לאדמו"ה והצ"צ (ח"ב) לשם). קיג, א"ב (ומציין לביאוריו שנשמן לקמן בסמוך). ועוד.

פצוף הפנימי . . יורדי' להוה : לכא"י צ"ל : פרצוף הפנימי . . יורדי' להתה.

החצון דמל' וט"ס דפרצוף החצון יורדי' להוה נבראי' דבי"ע וכתר דמל' נשאר במקומה. ולכא' צ"ל דהנה הט"ס הם גבוהים מנקודת המל' ולמה הם יורדי' לברוא נבראי' דבי"ע והנקודה נשאת במקומה אך הענין דהנה לפי הדעה דנקודת המל' היא כתר שבמל' הרי כתר עליון דאיהו כתר מל' הרי הנקודה גבוה יותר מט"ס שבמל' ואפי' לפי הדעה דנקודת המל' היא מל' שבמל' מ"מ ה"ה כתר דאור חוזר ממילא הוא גבוה יותר מט"ס דמל'. וביאור הענין דהנה בכדי להיות מחסד דאצי' הנק' חסד דמ"ה ובאצי' גלוי העלם אלקות ובכדי להיו' ממנו מלאך מיכאל באהבה שהוא גבול הגם שאהבה דמחנה מיכאל היא אהבה נפלאה ויש מלאכי' שמששת ימי בראשית הם אומרי' קדוש הג' שאמרו פ"א קדוש ועמדו אלפים שנה בביטל ואח"כ אמרו קדוש ועמדו אלפים שנה בביטל ועכשיו הם עומדי' בביטל הג' של קדוש הג' ואיך שיך שיערוך האדם אהבתו וביטלתו לגבי אהבה וביטל המלאכי' וכיז מפני שהגוף ונה"ב מחשיכי' ומסתירי' על הנה"א ואנו שוכני בתי חומר אבל אהבה דמלאכי' היא אהבה נפלאה מ"מ ה"ז מוגבל דמחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות דדוקא קפ"ו ולא יותר וכן ביטל דמלאכי' דוקא אלפים שנה ומפני מה לא יעמדו כל שית אלפי שנין דהוי עלמא נמצא שהם מוגבלי' ובכדי להיו' מא"ס הבכע"ג נבראי' בעלי גבול צריך להיו' ע"י ממוצע וזהו כלל כ"מ שהמשפיע רחוק מהמקבל צ"ל ממוצע וכמ"כ צרי"ל ממוצע ולמשל בזמן התלמוד הי' הדורש אומר בלחש והמתורגמן משמיע הדרשה לרבי' נמצא שבין המשפיע להמקבלי'

לפי הדעה . . כתר שבמל' כו' : לקרית במדבר ג. סעיב ואילך (וש"ג). שם ד, א (ומציין לביאוריו לפי בלק — ראה ביאוריו לאדמו"ה ק, א ואילך : להצ"צ ע' תקב ואילך). לפי הדעה . . לפי הדעה : ראה סה"מ תרניט ע' צב ובהנשמן שם. מל' שבמל' . . כתר דאור חוזר כו' : ראה כעין זה — לקרית חקת נח, א (מע"ח). וביאור הענין כו' : מכאן — סקמ"ב בנדפס, מאוה"ת בשלח ע' תקע. הנק' חסד דמ"ה : הוספה. וראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ד' כו' (ע"פ התקויו : שם מ"ה כו').

ובאצי' גילוי העלם אלקות : בנדפס : חסד זה הוא א"ס ממש שהרי אצי' הוא גילוי ההעלם מאלקות (ראה תו"א עו, א. ובכ"מ). ולכא' כ"ה הכונה גם כאן. מלאך מיכאל באהבה : אוצ"ל (כבנדפס (ואוה"ת)) : מחנה מיכאל באהבה (ומתאים להמובא לקמן בהמאמר). וראה לקרית במדבר יא, ב. וראה גם דב"ר פ"ה, יב ובמ"כ שם. הגם שאהבה . . נמצא שהם מוגבלי' : הוספה. ויש מלאכי' . . בראשית : ראה תורה מויעתן (חגיגה יג, ב). טווא"ח סני"ט. לקרית אמור לו, יא. פניחס עט, סעיב ואילך. ועוד.

אמרו קדוש ועמדו : אוצ"ל : אמרו קדוש פ"ב ועמדו. אהבתו וביטלתו : אוצ"ל : אהבתו וביטולו. שוכני בתי חומר : ל' הכתוב — איוב ד, יט. דמחנה מיכאל קפ"ו כו' : הובא גם בתו"א כו, ד. ובכ"מ בדא"ח. וראה גם לעיל ד"ה המחדש בטובו ובהנשמן שם.

לא יעמדו כל : אוצ"ל : לא יעמדו בביטול זה כל. להיו' ע"י . . וכמ"כ צרי"ל : לכא' צ"ל : להיות ע"י . . וכמ"כ כאן צרי"ל (ר"ת : צריך להיות).

הי' הדורש אומר כו' : ער"ו הוא גם בנדפס (ואוה"ת).

ה' ממוצע וכן גבי משה כתי' אנכי הוא העומד בין ה' ובניכם להשמיע דבר ה' כי יראתם מפני האש ובמצרי' כתי' ואהרן אחיך יהי' נביאך מתורגמנך ובלמוד התורה הי' ג"כ משה הי' אומר לפני אהרן ואח"כ לפני כולם ואח"כ הי' אומר אהרן כדאיתא בגמ' הסדר נמצא שמשא ואהרן הי' ממוצעי' וכן בדברי' גשמי' כמו דצח"ם שהם ד' מדרגות חלוקי' וא' גבוה מחבירו ודומם שבצומח הוא גבוה יותר ממדבר שבדומם ויש בהם ג"כ ממוצע דהיינו שבין דומם לצומח יש ממוצע עצי אלמוגי' (שקורין בלע"ז קרעלון) שהוא דומם וגם צומח בין צומח לבע"ח יש ג"כ ממוצע והוא עוף הגדול באילן או אדני השדה דאיתא במשנה בכלאים ואיתא שם הפי' שטבורו ארוך והוא בארץ וממנו נמשך לו החיות וכשצריכי' לצוד אותו פוסקי' טבורו וצדים אותו נמצא שהוא ממוצע בין צומח לבע"ח ובין בע"ח למדבר יש ג"כ ממוצע והוא קוף שעושה כל מה שרואה שהאדם ומי' הוא בע"ח או עוף הנק פופיגאי שהוא יכול לדבר ועיקר מעלת האדם מה שהוא מדבר שאינו בעל שכל כ"א מדבר והי' מוצעי' בין בע"ח למדבר והד' מדרגות אלו דצח"ם מדבר הם ד' עולמות אבי"ע שבעשי' והממוצע בין יצירה לעשי' הוא כתר דעשי' ובין בריאה ליצוי' הממוצע כתר דיצוי' ובין אצי' לבריאה הממוצע מל' דאצי' ואצי' הוא ממוצע בין מאצל לנבראי' דאצי' הוא ש' הוי' כמ"ש הנסתרות להוי' אלקינו והנגלות

וכן גבי משה . . מתורגמן : בנדפס — מאוה"ת, בסגנון אחר קצת (ע"ש), ומציין לבה"ז בחקותי דקיי"ץ ע"פ דומה דודי כו' (נדפס בביאוה"ז לאדמוה"א (קמב, ג) ולהצ"צ (ח"א ע' תמא) ולי"ע על איוה פרט מציון).

כתי' אנכי . . כתי' ואהרן . . מתורגמן : ואתחנן ה, ה — בשינוי לשון (ושם : ה' וביניכם), וארא ז, א ות"א שם (ולכא"י כצ"ל בנדפס שם — במקום תי").

ובלימוד התורה . . הי' ממוצעי' : הוספה. ואוצ"ל : ובלמוד . . ג"כ כך דמשה הי' כו'. כדאיתא בגמ' : עירובין נז, ב.

ודומם שבצומח . . שבדומם : ראה לקמן בהגמשל.

(שקורין . . קרעלון) : הוספה.

עוף הגדול באילן : בנדפס (ואוה"ת) נוסף : כמ"ש בשי"ע י"ד (ספ"ד סט"ו). ולכא"י צ"ל : הגדל באילן.

במשנה בכלאים : בנדפס נוסף : ספ"ח מ"ה (ואוצ"ל : פ"ח). ובאוה"ת : ספ"ח דכלאים.

ואיתא שם הפירוש כו' : הוספה. וראה ר"ש ורע"ב כלאים שם.

שעושה כל . . בע"ח למדבר : הוספה. ולכא"י צ"ל : שעושה . . שהאדם עושה ומי' . . הנק פופיגאי . . והי' ממוצעים בין כו'.

ועיקר מעלת האדם כו' : ראה תו"א ד, גיד. לקו"ת ברכה צה, ג סה"מ תקס"ה ח"ב ע' אילטי"מ. וראה גם לקו"ש ח"ו ע' 112 הערה 46 וע' 115-16 ובהנמקן שם.

שאינו בעל שכל כ"א מדבר : לכא"י הכונה בזה על ה"פופיגאי", והיינו שיש בו "עיקר מעלת האדם".

דצח"ם מדבר : אולי תיבת "מדבר" מיותר, או שצ"ל : דצח"ם שבדומם (ומתאים להמשך — אבי"ע שבעשי').

כתר דעשי' : בנדפס (ועד"ז באוה"ת) : כתר שנעשה ממל' דיצירה. וכ"ה בפשטות הכונה גם כאן, וכמו שמסיים (בנוגע לאצי' ובריאה) : הממוצע מל' דאצי' (ולא "כתר דבריאה").

בין מאצל לנבראי' : לכא"י צ"ל : בין מאציל כו'. ובנדפס (ואוה"ת) : בין אוא"ס לכי"ע.

כמ"ש הנסתרות . . וי"ה נגלות : נצבים כט, כח (ולכא"י צ"ל : לנו ולבנינו. ואולי כתוב בכי"ק (כי אינו ברור כי"ק) : לנו ובינינו). וראה תקו"ז בהקדמה (פ"א ; תי' ; ריש

לנו לבינינו ויה נגלות וזהו דכתי' שאל נא לימים ראשוני' ואיתא בפרדס שקאי על ו"ק אבל בג"ר שאלה אסור וכן כתי' שלח תשלח את האם והבנים תקח לך אם היא בינה שלח תשלח את האם והבנים הם ו"ק תקח לך ומלי דאצי' הוא ממוצע בין מאציל לנאצלי' ויש בו ים ויבשה שהם משפיע ומקבל ים הוא מקבל וארץ הוא משפיע וממילא המקבל גבוה במעלה יותר מהמשפיע ולמה צריכי' למל' ב' בחי' אלו ים ויבשה הוא מפני שהעיקר הוא הארץ והאדם הגשמי וכמ"ש אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי נמצא שהעיקר מכוון הוא בשביל האדם לכן צריכי' גם ליבשה והנה ב' בחי' אלו נק' ממכ"ע וסוכ"ע (חסר)

מים רבי' לא יוכלו לכבות את האהבה. הנה מים רבי' הוא טרדות הפרנסה מ"מ לא יוכלו לכבות את האהבה ומשמע שאינו מכבה אבל גם אינו

תכיב — הובא בלקו"ת פקודי ג, ב. ראה כס, א. ועוד. וראה בנדפס (ס"ע קנה) ואוה"ת (ריש ע' תקעא). ואוצ"ל ער"ו גם כאן.

דכתי' שאל . . . שקאי . . . אסור : ואתחנן ד, לב. וראה זהר הנסמן בסמוך. ואיתא בפרדס : בנדפס : ופי' בפרדס [נובאוה"ת : ועי' בפרדס כו', ואולי כצ"ל גם בנדפס] ש"ח פט"ו כי ג"ר הם חב"ד . . . ו"ק הם חג"ת הם מדותיו להנהגת העולם. ומוה משמע, שעצם הפירוש ב"שאל כו"ר הוא לא מהפרדס. וראה זהר שבערה הבאה. וראה גם חו"א א, ב. טז, ריש ע"ב ובד"א שם.

כתי' שלח . . . ו"ק תקח לך : תצא כב, ז. ובנדפס (מאוה"ת) מצוין לוח"ב ט"פ יתרו דציג סע"א.

ומלי דאצי' כו' : מכאן — פקמיג בנדפס, מאוה"ת (ע"ש). ב"ו מאציל לנאצלי' : לכאוי' צ"ל : בין נאצלי' לנבראי (וכיו"ב) — כנ"ל בהמאמר (בהתחלת הענין).

ולמה צריכי' . . . גם ליבשה : הוספה. וכמ"ש אנכי . . . נמצא כו' : ישעי' מה, יב. וראה ב"ר פייב, ה. אוה"ת בראשית בראשית ח"ו תתרמז, ב. וראה גם בנדפס לעיל פקכ"ה. (חסר) : בכי"ק נשאר חלק סיום העמוד. וראה הערה בתחלת המאמר.

מים רבי' כו' : לדי"ה זה — אין תאריך בכי"ק, ומקומו בהביכל כ"ק הוא אחרי ד"ה שמע ישראל דלקמן. ומי"מ בפשטות — כאן הוא מקומו, כי הוא פקס"א שבהמשך מ"ר הנ"ל (ומי' זה — עד פקס"ד — מתחיל הדי"ה דפי' תוריע (ראה במפתח שבסו"ס הנדפס)). ובנוגע להתחלת שאינו בהנדפס (כרוב ההתחלות) — ראה בנדפס סוף פקס"ד (סיום ד"ה זה, כנ"ל) שמדבר בנוגע לשעבוד הפרנסה המדובר כאן. נוסף לזה (וראה גם הערה האחרונה להמאמר) : הנייר עליו נכתבו המאמרים אליו סמוך בהביכל (ואולי נכרך שלא במקומו).

מים רבי' . . . הנה מים כו' : שה"ש ח, ז. וראה תו"א ר"פ נח. וראה גם לעיל בריש המשך זה לפנינו (וגם בנדפס. וראה גם שם פע"ה ואילך, וחסר לפנינו — ראה לעיל הערה לדי"ה רשפי' ה').

נתוסף ובאמת פי' רבינו שע"י המים רבי' נתוסף אהבה. לה"ז צ"ל הנה איתא בילקוט ליום שכולו שבת למשבית מזיקים שלא יזיקו נמצא הוא מפרש שבת ל' שבייתה והעברה כמ"ש אשבייתה מאנוש זכרם וכת' זקנים משער שבתו וכת' והשבת' חיה רעה מקרבך. וצ"ל הרי שבת הוא ל' מנוחה וכמו שת"א ע"פ וביום השביעי שבת וביומא שביעה נח וזהו היפך השבייתה והעברה והנה בספרי השרשי' כ' שבת ואותן הפסוקי' אשבייתה מאנוש זכרם זקנים משער שבתו והשבת' חיה רעה מקרבך בשרש אחד רק שבספר אחד מספרי השרשים כ' אע"פ שבפי' הם הפכי' ומגנדי' זל"ז מ"מ שרשם אחד וצ"ל איך הם אחד אך הענין הוא דהנה בבריאת העולמות נבראו אפי' קליפות וסט"א ג"כ והנה קודם חטא עה"ד הי' קליפה שומר לפרי למשל כמו שבאגוז יש לו ד' קליפות והם שומרי' אותו מקור וחום ומטללי' רעי' והקליפה נושא וסובל א"ע ושומר את הפרי כל מה דאפשר או כמו חטים ושעורי' ודגן שקליפתן מסבב אותן ושומר את הקליפה כל מה דאפשר ובזמן החום שהגרעי' נכמש יכמוש תחילה הקליפה ואח"כ הגרעי' וכן בזמן גשמי' נמס הגרעי' ימס הקליפה תחילה נמצא שהקליפה שומר לפרי והעיקר הוא הפרי הגם שהקליפה קדמה לפרי אין פי' קדמה במעלה רק קדמה בזמן כדי שיהי' לגרעין שומר שאם לא הי'

ובאמת פי' רבינו : תו"א שם. וראה גם בנדפס שם ספעה ואילך.
לה"ז צ"ל : בכי"ק אין ברור כי"כ תיבת "לה"ז. ולכא"ו הר"ת : להבין (ואוצ"ל : ולהבין) זה צריך להקדים.

הנה איתא כו' : מכאן — פקט"א בנדפס, כנ"ל.
איתא בילקוט : בנדפס גוסף : פי' בחוקותי רמו תרע"ב. וכי"ה בתו"כ בחקותי כו' ה.
כמ"ש . . . וכת' זקנים כו' : בנדפס מציי' : בפי' האינו (לב, כו) ; (איכה ה' (יד)).
וכת' והשבת' כו' : בחקותי כו' ה.
שת"א ע"פ : תשא לא, יז. אבל — בת"א שם : וביומא שביעאה (וכצ"ל לכא"ו כאן) שבת (ו"נח" שם הוא על "וינפש"). ואוצ"ל : (וכי"ה בתו"א שם) "וישבות ביום השביעי ות"א ונח ביומא שביעאה" (בראשית ב, ב. והרי פי' זה הוא הראשון). ובנדפס : כמשת"ע ע"פ כי בו שבת ב' נח (שם, ג. ולכא"ו גם שם — למה אינו מביא הפי' שלפניו. אבל גם באוה"ת (י"א) לתהלים ע' שכח ; תרלא מביא פסוק ג). ומוסיף (וכי"ה באוה"ת שם) : ע"ד בא שבת בא מנוחה (פרש"י שם פסוק ב).

והנה . . . שרשם אחד : בנדפס — בסגנון אחר קצת. ע"ש ובהנסמן שם.
מספרי השרשים : בכי"ק אחרי (וממעל) תיבת "השרשים" בא עיגול — סימן להנהגה, אבל ליתא בהכי"ק.
וצ"ל . . . אחד : בנדפס — אינה מפורשת השאלה, וגם — מכאן "והנראה לתו"כ כו' " (ע"ש ובאוה"ת שם).

דהנה בבריאת העולמות כו' : בנוגע לענין הקליפות המבואר מכאן. ואילך בהמאמר — ראה "ספר הליקוטים" אות ק' ערך קליפות ע' פדה וע' פח"ט ובהנסמן שם. ובנדפס — הענין הוא (בכמה פרטים) בקיצור יותר.

והנה קודם החטא כו' : ראה של"ה הנסמן בספר הליקוטים שם.
שבאגוז יש כו' : ראה סה"ע חב"ד ח"א ערך אגוז. וש"נ.

וסובל א"ע : יל"ע מהי הכוונה בזה.

ושומר את הקליפה : לכא"ו צ"ל : ושימר את הפרי.

נמס הגרעין : אוצ"ל : שנמס הגרעין.

נמצא שהקליפה : לכא"ו צ"ל : נמצא שהקליפה.

אין פי' קדמה כו' : ראה גם תו"א בשלח סא, א. לקו"ת שה"ש ט, ד. ועוד.

הקליפה גברא תחילה ה' הנשמר בלי שומר לכן גברא הקליפה כדי שלא יהי' הנשמר בלי שומר ולמשל כמו שליא שהשליא קדמה לולד מ"מ העיקר הוא הולד אלא שלכן קדמה שליא לולד כדי שלא יהי' נשמר בלי שומר ה"נ לכן קדמה קליפה לפרי כדי שלא יהי' נשמר בלי שומר נמצא שהעיקר הוא הפרי וכדאיתא התבן והקש והמוץ גידיינא זה עם זה זה אומר בשבילי נזרע השדה וזה אומר בשבילי נזרע השדה אמר החיטה תבוא הגורן ונדע בשביל מי נזרע השדה נמצא שהעיקר היא הפרי והקליפה היא רק שומר לפרי וכ"ז הוא מפני שהקליפות ה' בשפל המצב דכתי' אנוכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי שהעיקר המכון הוא בשביל האדם והקליפות ה' בשפל המצב לכן ה' שומר לפרי וכדאיתא שמש גדול ה' הנחש וא"א לשומר לה' מנגד אבל לאחר חטא עה"ד נעשה קליפה מנגד לפרי. והנה לע"ל יהי' כמו שהי' קודם חטא"ד כדכתי' וגר זאב עם כבש ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירבעו ילדיהן ושעשע יונק על חור פתן ויהי' התהפכא מחשוכא לנהורא וה"ו כמו שמצינו בעוה"ז גבי אחשוורוש שמתחילה. אמר הכסף נתן לך והעם לעשות בהם כטוב בעיניך ואח"כ אמר ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם נמצא שזה התהפכא מקצה אל הקצה וכמו"כ לע"ל יהי' ג"כ התהפכא עד שיהי' וגר זאב עם כבש ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירבעו ילדיהן וכ"ז הוא מצד מוחין דגדלות דמק' שעכשיו הם טורפים ודורסים הוא מצד מוחין דקטנות אבל לע"ל שיהי' מוחין דגדלות כמ"ש ומלאה הארץ דעה ומוחין דגדלות פועל שלום [חסר]

ולמשל כמו שליא כו' : ראה גם סה"מ תקס"ז ע' שען,
וכדאיתא התבן כו' : ב"ר ס"פ וישלח (צוין בנדפס, אבל אינו מעתיק הלי) ; שהש"ר פ"ו ג (ג) ; ועוד (בשינויים).
דכתי' אנוכי . . שהעיקר כו' : ישע"י מה, יב. וראה גם לעיל ד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם.
וכדאיתא שמש כו' : סנהדרין נט, ב. וראה גם ב"ר פ"ט, א.
והנה לע"ל יהי' כו' : ראה של"ה שהובא לעיל. אוה"ת שם.
דכתי' וגר . . חור פתן : ישע"י יא, יח (בהשמטת כמה חלקי הפסוקים. ועד"ו הוא בנדפס, וצ"ל (לכאוי) בהערה רד שם : ר"ז).
ויהי' התהפכא : לכאוי צ"ל : ויהי' אתהפכא.
כמו שמצינו כו' : ראה גם אוה"ת שם.
שמתחילה אמר . . ואח"כ אמר : אסתר ג, יא ; שם ח, ח (ושם : נתון . . בו כטוב בעיניכם).
נמצא כו' : בנדפס (במקום זה) : שראו בחוש . . מחשוכא לנהורא גם במ' א"ה.
ויל"ע בפיענוח הר"ת.
שזה התהפכא . . התהפכא : לכאוי צ"ל : שזה אתהפכא . . אתהפכא.
וכמו"כ לע"ל כו' : בנדפס הוא ביתר ביאור.
מצד מוחין דגדלות כו' : ראה בהנסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנדפס שם הערה רז.
כמ"ש ומלאה כו' : ישע"י שם, ט (ושם : כי מלאה. ולכאוי, להביאור כאן מתאים כן יותר, וכ"ה בנדפס).
(חסר) : סיום ע' זה (ע"ב) וכן דף שלאחריו — נשאר חלק בכ"ק, ומתאים לכאוי למ"ש לעיל סוף הערה הא' ל"ה זה (ובפרט שהמאמר שלאחריו שם, הוא בנייר אחר — בהנייר בהמאמרים שלפני מאמר הנוכחי).

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ את יכולה ועץ השדה יתן פריו והשיג לכם דיש את בציר, ופרש"י אם בחוקתי תשמרו יכול שקאי על קיום המצות כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור ומה אני מקיים אם בחוקתי תלכו ופי' אם תהיו עמלים בתורה ואת מצותי תשמרו למוד התורה לעשותם ללמוד ולעשות ונתתי גשמיכם בעתם פי' בלילי שבתות וקאמר טעם פשוט בשעה שאין דרך בנ"א להלוך. וצ"ל למה דוקא בלילי שבתות, ועוד הלא הבטחות אלו שייכי' לכריתת ברית דנח כמ"ש עוד כל ימי הארץ זרע וקציר קור וחס קיץ וחרף יום ולילה לא יתבשו ובזרע וקציר נכלל גם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו ומה שייך זה לכריתת ברית דאברהם דהתורה היא כריתת ברית דאברהם דכו' מצות ב"נ ליתא מצות לימוד התורה ומה קאמר אם בחוקתי תלכו אם תהי' עמלים בתורה אזי יקיים הבטחת אלו ומה שייכי' לכריתת ברית דאברהם, אך הענין דהנה ענין קיום תומ"צ הוא בכדי להמשיך גילוי אלקות בעולם לכן לפני כל מצוה צריכין לאמר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה שהוא יחוד סובב וממלא קוב"ה הוא סוכ"ע ושכינתיה הוא ממכ"ע ושיהי' יחוד קוב"ה ושכינתיה שיומשך מסוכ"ע לממכ"ע ולכן שייכי' הבטחת אלו לקיום התורה דוקא הגם שברית כרותה עם נח כמ"ש זרע וקציר קור וחס כו' אבל מצד כריתות ברית דנח הי' השפעת החסד כפי חק הקצוב כפי שנאצל באצי' ונשתלשל בבריאה שלא ישתנה סדרי בראשית דבמבול גשתנה סדרי בראשית וזה הי' כריתות ברית דנח אבל להי' תוס' ברכה זהו דוקא מצד כריתות ברית דאברהם כמ"ש זינחהו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה רמ"ח מ"ע ולשמרה

בס"ד פ' בהב"ח, אם כו' : במפתח שבסוף הגדפס, שדי' זה (דפי' אמור) כולל סעיף קע"ד. וראה הערה למאמר הבא.
אם בחוקתי .. את בציר : בחוקתי כו', גיה (ושם : הארץ יכולה). מכאן — סקע"א בנדפס.

ופרש"י אם בחוקתי תשמרו .. בנ"א להלוך : פרש"י עה"פ — בשינוי לשון. ובפשטות צ"ל : בחוקתי תלכו יכול כו'.
וצ"ל .. שבתות : הוספה. ולכאוי הכונה : הרי ענין זה (בשעה שאין כו') (הוא גם בשאר הלילות (וע"ד גירסא ה' ברש"י — מתענית כג, רע"א (וע"ש בפרש"י)).
כמ"ש עוד .. יתבשו : נח ה, כב (בהשמטה כמה ח"י). ובפשטות צ"ל : לא יבשבות. דהתורה היא .. דאברהם : בנדפס נוסף : שלבני נחן התורה.
דכו' .. ליתא מצות כו' : ראה רמב"ם הל' מלכים רפ"ט (וראה שם פ"י ה"ט).
יקיים הבטחת .. שייכי' הבטחת : לכאוי צ"ל : יקיים הבטחות .. שייכי' הבטחות. לפני כל מצוה .. לשם כו' : בנדפס (רק) וכמאמר לשם כו'. וראה לקו"ת ר"ה נה, ג (ועוד) — לפני כל מצוה : שם סא, ריש ע"ב (ועוד) — לפני התפלה (כמנהגנו). שהוא יחוד כו' : תניא פמ"א (נח, א). תו"א מט, ד. לקו"ת פקודי ד, ריש ע"ד. ועוד.

גשתנה סדרי בראשית : בנדפס נוסף : כמארז"ל בפ"ק דר"ה ד"א י"ב (ראה שם יא, ב ואילך. וראה גם ב"ר פכ"ה ב, פל"ד, טו. פרש"י נח ה, כב. ועוד).
כמ"ש זינחהו .. סס"ה ל"ת : נסמן לעיל ד"ה ועבדתם (הובא גם לקמן).

שס"ה לית כמו"כ עכשיו ע"י לימוד התורה ממשיכי' להיות תוס' ברכה וכמו שמצינו בגמ' בסוף כתובות שהי' תוס' ברכה בצמח האדמה וזה אם תהי' עמלים בתורה אזי ונתתי גשמיכם בעתם כו' וענין העמל הוא כמ"ש אדם לעמל יולד ואין אני יודע אם לעמל שיחה אם לעמל תורה כשהוא אומר לא ימוש ספר תורה הזאת מפ"ך הוי' שזהו עמל תורה והוא כמ"ש יגעת מצאת תאמין לא יגעת אל תאמין אך כשיגעת מצאת תאמין וענין היגיעה והעמל הוא להוציא כוחות הפנימית מהעלם אל הגלוי וע"י שפועל גבי להוציא כוחות הפנימית מהעלם אל הגלוי כמו"כ פועל למעלה ג"כ להוציא כוחות הפנימית מהעלם אל הגלוי וכמ"ש ועתה יגדל נא כחך אד' כאשר דברת לאמר אל ארך אפים דברת הוא עשרת הדברות לאמר הוא ע"מ שיומשך מעשרת הדברות לע"מ ארך אפים שיתארך ויתמשך עד למטה מטה וזהו אם תהי' עמלים בתורה אזי ונתתי גשמיכם בעתם כו'. והנה בנשמות יש ב' בחי' יעקב וישראל יעקב נק' עבד וישראל נק' בן הגם דכתי' לא ראה עמל בישראל וכאן אם בחוקתי תלכו אם תהי' עמלים בתורה, אך הענין הוא דמ"ש לא ראה עמל בישראל פי' עמל דגבי יעקב דהיינו ששת ימים תעבוד אתכפיא דנה"ב זה גבי ישראל כמ"ש כי שרית לשון שר ומושל ושולט מוח שליט על הלב לכן אתכפיא דנה"ב וזהו עמל דמלאכה הוא דלא שייך גבי ישראל אבל עמל דתורה שייך גבי ישראל ג"כ וזהו נק' בירור שני דיש בירור ראשון ובירור שני וזהו ההפרש בין שבטים

בגמ' בסוף כתובות : קיא, ב ואילך.

וזה אם תהי' : אוצ"ל : וזהו אם תהי'.

וענין העמל הוא כו' : מכאן — סקע"ב בנדפס.

כמ"ש אדם לעמל יולד : איוב ה, ז.

ואין אני . . שזהו עמל תורה : בנדפס מציין לסנה' צט, ב.

כשהוא אומר : יהושע א, ח (ושם (ובגמ') : התורה (הזה).

מפ"ך הוי' שזהו : לכא"י צ"ל : מפ"ך הוי' אומר שזהו.

כמ"ש יגעת מצאת כו' : מגילה ו, ריש ע"ב (ושם) : יגעת ומצאתי תאמן לא יגעת

ומצאתי אל תאמן. ולכא"י צ"ל ער"ו כאן, וגם לאחריו : כשיגעת ומצאת כו'.

כוחות הפנימית . . שפועל גבי . . הפנימית . . הפנימית : לכא"י צ"ל : כחות הפנימים

. . שפועל גבי . . הפנימים . . הפנימים.

וכמ"ש ועתה . . אפים : שלח יד, יריח (ושם : כח אד' . . הוי' ארך).

ועתה . . הדברות לע"מ : אוה"ת בשלח ע' תסב. וראה ער"ו (בנוגע לעשה"ד —

דיבור ; וע"מ — אמירה) לקרא להי"מ סרס"ד (ועוד) — הובא בלקו"ת חקת נו, סע"ג ;

אוה"ת תשא ע' איתתנא. ועוד. וראה גם בנדפס סק"ח ופקי"ה (מוח"ג יא, ב ואילך) ; לקמן

סד"ה וידבר אאכה"ד.

דברת הוא . . למטה מטה : בנדפס הוא בסגנון אחר קצת. ע"ש.

והנה . . יעקב וישראל . . ב : בנדפס נוסף : וכמש"ל פי פ"ו ופ"צ (ע"ש). ובבן

זה — חסר שם. וראה גם לעיל ד"ה ועבדתם.

דכתי' לא כו' : בלק כג, כא.

וכאן אם . . זה גבי ישראל : לכא"י צ"ל : וכאן אומר אם . . זה אינו גבי ישראל.

ישראל כמ"ש כי שרית : וישלח לב, כט.

מוח שליט על הלב : זח"ג רכז, סע"א.

לכן אתכפיא : אוצ"ל : ולא אתכפיא (וראה גם בנדפס).

דיש בירור ראשון . . חמצאה דא"ק : ראה תו"א קג, ב'קור, ב. וראה גם שם כח, א"ג.

וראה גם בנדפס — ל' התו"א קד, א"ב (בשינויים קלים).

ליוסף דהנה כתי' חלום חלמתי והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי וגם נצבה דהנה יעקב אמר ליוסף ואני הנני נתתי לך שכם אחד על אחיך שכם הוא כתפין ואחוריים אחד פי' שאפי' בשכם ימשיך מדריגת אחד ועל אחיך פי' יתרון על אחיך דהנה שרש השבטים הוא מאחוריים דא"א דבריאה ובאצי' הוא מל' דאצי' ובלפני אצי' הוא ש' ב"ן דכללית אדם דבריאה שמוה נמשך אחוריים דא"א והנה ש' ב"ן אינו יכול לבריר אע"ר מ"ה מבריר ב"ן דהרע הוא מעורב עם הטוב ומקבל חיות ממנו רק שהחיות הוא חיות מצומצם מאחורי העור בין נקב לנקב בין צירוף אך מ"מ ה"ה מקבל חיות ממנו ממילא אינו יכול לבריר אותו רק מדריגה שגבוה ממנו יכול לבריר אותו וזהו בחי' השבטים אבל יוסף ממשיך בחי' עצמית החילוק דהשבטי' ממשיכי' בחי' שם ב"ן שהוא שם ויוסף ממשיך בחי' והגם שיוסף ג"כ אינו ממשיך רק בחי' שם מ"מ השפעה שיוסף ממשיך הוא שפע העצמית לפנימית א"א וממילא אינו נמשך רק למקום הראוי דפרעה אותיות העורף שאינו מקבל רק מבחי' אחוריים אבל מבחי' פנימיות אינו מקבל ולא זו שהוא פועל שמה שממשיך לא יומשך רק למקום הראוי אלא אפי' מה שנמשך לו כבר נוטלין ממנו וזהו בירור דיוסף ועל לשון הקבלה הוא הארת שם מ"ה החדש דיוצא ממצחו דא"ק וזהו יגדל נא כחך אד' כאשר דברת לאמר אל א"א שיהי' הגדלה בתוס' וריבוי בבחי' הארת פנים דא"א ע"י שפנימית חכ' תאיר פניו דהנה יש חכ' סתימאה וחכ' הנעלמאה ותעלומת חכ' וחכ' אדם תאיר פניו הוא פנימית חכ' וזהו אף חכמתי עמדה לי חכמתי שלמדתי באף עמדה אף הוא מ"ש אף

דהנה כתי' : וישב לו, ו (החלום . . חלמתי). שם, ז.

יעקב אמר ליוסף : ויחי מה, כב (בהשמטת "הנצי").

לבריר אע . . מבריר : לכאוי צ"ל : לברר א"ע . . מברר. ועד"ו לקמן.

רק שהחיות . . חיות ממנו : הוספה (ולכאוי צ"ל : רק . . בין צירוף לצירוף אך כו'). וראה תריא כו, ב : מאחורי העור . . בחלל כו'. ומ"ש שם אחיכ : דרך נקבי העור בבחי' שערות כו', לכאוי הכונה ג"כ כניל'. וראה גם שם ה, ב. לקוית סינחס עה, ג. תצא לט, ד. ועוד. ממשך בחי' והגם : לכאוי צ"ל (וראה גם בהמשך הענין) : ממשיך בחי' שם מ"ה והגם. פרעה אותיות העורף : בלקוית להאריז"ל פי' וישב (מ, א) — אותיות עורף : שם ר"ם שמות — אותיות הערף (אבל לא "העורף" כפסגים. ואוצ"ל : הערף).

ולא זו . . אלא אפי' כו' : בנדפס (מתו"א) הוא להיפך : וביכלתו . . לא תרד השמע לפרעה וכ"ש להפריד כו'.

שם מ"ה . . ממצחו דא"ק : תריא קג, ב"ג. לקוית תוריע כו, סע"ה. סידור קלט, ד. וראה אוהית ויחי ח"ב שצב, סע"א ואילך — הטעם שנק' "חדש" (ואוצ"ל : ממצחא דא"ק). יגדל נא . . א"א : נסמן לעיל בהמאמר. ע"ש.

חכ' תאיר פניו : ע"ש הפסוק בקהלת (ח, א) — הובא בסמוך.

דהנה יש . . פנימית חכ' : הוספה.

וחכ' הנעלמאה : לכאוי צ"ל : וחכ' הנעלמה.

וחכ' . . פניו : קהלת שם.

וזהו אף . . חכמתי כו' : קהלת ב, ט. מדר עה"פ. ובנדפס מציין ללקוית ויקרא

ה, ד. ע"ש.

אף הוא . . רביעית : ראה לקוית בלק סט, ד.

מ"ש אף . . מרבה כו' : ישע"י מג, ז. וראה לקוית שם סו, ב. סט, גד. ועוד.

עשיתיו שמרבה בחי' רביעית והנה עמל זה שייך גם גבי ישראל וזהו אם בחוקתי תלכו כו' ונתתי גשמיכם בעתם שהנהגת הטבע משועבד לתורה לכן אם תהי' עמלי' בתורה ששייך דוקא לכריתות ברית דאברהם דהנה נת' ההפרש בין כריתות דנח לכריתות ברית דאברהם כריתות ברית דנח הוא יחוד חיצוני דאז"א זוגיהו תדיר תרין ריעין דלא מתפרשין לצורך קיום וכריתות ברית דאברהם הוא יחוד זו"ג שהוא רק לפרקים אבל מ"מ הוא אור חדש ואיתא בכהאריז"ל דבחור"ב גופא יש ב' יחודים יחוד חיצוני דחור"ב ויחוד פנימי דחור"ב ומ"ש זוגיהו תדירי זה קאי על יחוד חיצוני דחור"ב אבל יחוד פנימי דחור"ב הוא ג"כ רק לפרקי' וזהו אם תהי' עמלי' בתורה עי"ז ממשיכי' יחוד זו"ג וממילא נתעורר יחוד פנימי דחור"ב ואח"כ נמשך ממדריגה שלמעלה מקו המדה ליחוד פנימי דחור"ב ונתתי גשמיכם בעתם קאי ג"כ אתורה כמ"ש יערוף כמטר לקחי ונתנה הארץ יכולה הוא העלאת מ"ן שעורה שיעור ה' כמ"ש נדע בשערים בעלה כל חד וחד לפום שעורו דיליה ועץ השדה יתן פריו הוא מ"ש כי אדם עץ השדה והוא אדם דז"א ורמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא דז"א בעל ט' ספירות טפ"ט פ"א רת"ס רמ"ג וה' חסדים המגדילי' רמ"ח ועיי' לימו' התור' ממשיכי' יחוד זו"ג וממילא נתעורר יחוד פנימי דחור"ב ואח"כ נמשך ממדריגה שהיא גבוהה מקו המדה ליחוד פנימי דחור"ב וממילא נתוסף תוס' ברכה גם ליחוד חיצוני דחור"ב דפנימית וחצונית הוא כגוף ונפש הנפש הוא פנימית והגוף הוא חיצונית והנה אנו רואין את האדם בעת השינה הגם שיש בו קיסטא דחיותא מ"מ אינו דומה כמו שהוא ער שיש שינו בגוף כמור"כ עיי' שמאיר ליחוד פנימי דחור"ב ממילא נתוסף תוס' ברכה ליחוד חיצוני דחור"ב וזהו אם בחוקתי תלכו אם תהי' עמלי' בתורה שעיי"ז ממשיכי' יחוד זו"ג עיי"ז נתעורר יחוד פנימי דחור"ב ונמשך ממדריגה שגבוהה מקו המדה ליחוד פנימי

וזהו אם . . תהי' עמלי' : נסמן בתחלת המאמר. מכאן — פקע"ג בנדפס.
 דהנה נת' כו' : ראה בנדפס, ומציין לפקס"ס (ע"ש). ואצלנו — חסר שם.
 כריתות דנח . . דאברהם : לכאז"ל : כריתות ברית דנח כו'. וראה לעיל בהמאמר (קרוב לתחלתו).
 יחוד . . דאז"א . . זו"ן כו' : ראה גם לעיל ד"ה רשפי' הא' (קרוב לתחלתו) ורד"ה דודי לי ובהנסמן שם.
 זוגיהו תדיר . . קיום וכריתות . . ומ"ש זוגיהו : לכאז"ל : שזוגיהו תדיר . . קיום העולמות וכריתות . . ומ"ש זוגיהו.
 ואיתא בכהאריז"ל : הובא בלקרית נצבים מו, א. שה"ש כב, ג.
 וזהו אם . . ליחוד פנימי דחור"ב : הוספה.
 כמ"ש יערוף כו' : האזינו לב, ב. וראה ספרי (ורש"י) עה"פ.
 שעורה שיעור ה' . . בשערים כו' : לקרית אמור לה, ד. לו, א (ועוד). וראה גם לקרית במדבר יב, רע"ג.
 כמ"ש נודע . . דילי' : הוספה.
 נודע . . כל חד כו' : משלי לא, כב. וז"א קג, ריש ע"ב.
 מ"ש כי כו' : שופטים כ, יט (ושם : האדם).
 ורמ"ח פקודין . . רמ"ח : תו"א לו, סע"ד ואילך. גב, רע"א (נסמן בנדפס — הערה רמה). לקרית במדבר יז ב. ועוד.
 בעת השינה . . קיסטא דחיותא : ראה לקרית אמור לא, סע"ב. ועוד.
 שינו בגוף : לכאז"ל : שינוי בגוף.

דח"ב וממילא נתוסף ברכה גם ביחוד חיצוני דח"ב אזי ונתתי גשמיכם בעתם פי' בלילי שבתות ולמה דוקא בלילי שבתות דנת"ל דומן יחוד זו"נ הוא בשבת וזהו אם בחוקתי תלכו אם תהי' עמלי' בתורה אזי ונתתי גשמיכם בעתם ששייך לכריתות ברית דאברהם דבכריתות ברית דנח ליתא מצות לימוד וזה דוקא ע"י לימוד התורה שע"ז דוקא ממשכי' יחוד זו"נ לכן שייך לכריתות ברית דאברהם שגבי יש מצות לימוד התורה ועפ"ז יובן מ"ש ועבדתם את הוי' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך וכו' וחשיב שם ד' דברי' בני חיי ומוזני וחיווק הבריות הוי' אלקיכם הם ז"א ומל' וע"י עבודה יקוים הבטחת אלו ומה עבודה נת"ל שתפלה נק' עבודה איזה עבודה שבלב זו תפלה והמצות ג"כ נק' עבודה כמ"ש לעבדה ולשמרה לעבדה רמ"ח מ"ע ולשמרה שס"ה ל"ת ולימוד התורה ג"כ נק' עבודה שהיא בתרי"ג מצות ועוד דכתי' ושבת וראית בין עבד אלקי' בין אשר לא עבדו אינו דומה מי ששונה את פרקו מאה פעמים ללמי ששונה את פרקו מאה פעמים ואחד נמצא שזה ג"כ נק' עבודה וכשעבדתם את הוי' אלקיכם אזי וברך את לחמך ואת מימך כו', אך הנה הקשה לעיל דהנה איתא בגמ' חיי בני ומוזני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזל תליא מילתא. אך הענין הוא דהנה איתא פלוגתא בגמ' אם יש מזל לישראל או אין מזל לישראל הגם שרבו הדעות שאין מזל לישראל פי' י"ב מזלות הסובבי' ברקיע והי"ב מזלות אין לישראל כדאיתא בגמ' י"ב מזלות בראתי בשמים וכולם לא בראתי אלא בשבילך הרי שלישראל אין מזל שהם גבוהים מהמזלות ומ"ש אין מזל לישראל פי' אין הוא המזל לישראל וכדאיתא חביבן ישראל שנקראו בנים למקום מה הבן נמשך ממוח האב כמו"כ ישראל

ונתתי . . בלילי שבתות : נסמן בתחלת המאמר. ע"ש.

דנת"ל : בנדפס : כנ"ל פק"ע. ואצלנו חסר שם, וכנ"ל.

ששייך לכריתות ברית כו' : ראה בתחלת המאמר.

שגבי יש : לכאוי' צ"ל : שגבי' (היינו אברהם) יש.

ועפ"ז יובן כו' : מכאן — פקע"ד בנדפס. וראה גם לעיל ד"ה ועבדתם (ובנדפס —

פצ"ג ואילך, כנסמן כאן בנדפס) ובהגסמן שם.

הבריות . . הבטחת . . ומה : לכאוי' צ"ל : הבריות . . הבטחות . . ומהו.

נת"ל : ד"ה הנ"ל שם. וש"נ.

דכתי' ושבתם . . אינו דומה כו' : מלאכי ג, יח (בהוספת תיבות) (אבל כ"ה גם

בנדפס). ושם : ושבתם וראיתם . . עובדא אלקי' לאשר). חגיגה ט, ב (בשינוי ל' קצת. ולכאוי'

צ"ל כאן : פעמים למי). וראה גם תניא פט"ו (נסמן בנדפס כאן).

הקשה לעיל דהנה איתא כו' : ד"ה הנ"ל. וש"נ.

איתא פלוגתא בגמ' : בנדפס נוסף : בס"פ בתרא דשבת דקני' (ע"א).

שרבו הדעות כו' : שבת שם ואילך. וראה גם זח"ג רטז, ב. תקו"ז ת"ג (פו, ב). ועוד

(ראה בהגסמן בנצוצי זהר לתקו"ז שם).

פי' י"ב כו' : בנדפס : י"ל שזהו מ"כ כו'.

כדאיתא בגמ' : בנדפס נוסף : פ"ה דברכות (לב, ב). ושם : ברקיע ועל כו' וכולן כו'.

ומ"ש אין . . פי' אין הוא כו' : לקו"ת האוניו ע"א, ד. ע"ש.

וכדאיתא חביבן כו' : אבות פ"ג מ"ד (וכצ"ל בנדפס שם הערה רמח). ולכאוי' צ"ל :

חביבן.

מה הבן כו' כמו"כ כו' : ראה תניא רפ"ב.

נמשכי' מחכ' ואוי"א יונק מזל"א אבא יונק ממזל הח' ונוצר ואימא יונק ממזל הי"ג ונקה ואותן המזלות לית מאן דפליג שישנם לישראל כדאית' אדם אית ליה מזל"א וזהו דאיתא אע"ג דאיהו לא חזי מזלייה חזי רואה ושומעת הכרוז שובו בנים משובבים דלכא' אינו מוכן מה פועל יוצא במה שהביק מכריז מאחר שאין א' שומע אותו והתירץ הוא אע"ג דאיהו לא חזי מזלייה חזי ומזה נופל לאדם הרהורי תשובה פתאום נמצא שיש מזל לישראל וזהו דאיתא בגמ' א"ל הקב"ה לר"א בן פדת נחא דאפיך עלמא מרישא ואפשר דאתיילד בשעתא דמזונא ואמר לא בעינא לכן נתנו לו י"ג נהרות דמישחא דאפרסמונא דכייא, דמישחא הוא חכ' ה"ז מדה כנגד מדה נמצא שיש מזל לישראל והוא חכ' רק ע"י תשובה ותורה ותפילה יכולי' להפוך את המזל וכדאיתא בתוס' בשבת דע"י זכות גדול יכולי' להפוך מה דאיתא במזל ואפשר לומר שכונתו על תשובה ותורה ותפילה ומה שאנו מצינו בין התנאים עניים מופלגי' כמו ר' חנינא בן דוסא כדאיתא כל העולם לא נברא אלא בשביל חנינא בני וחנינא די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש וכמ"כ ר"א בפ"ד שהי' עני מופלג עד שנעשה חלש מחמת עניות וכמ"כ רבה הי' עני מופלג שממנו למדי' מאמר דלאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלי תליא מילתא זהו מפני שלא רצו ליהנות מתורתם ועבודתם בעוה"ז נמצא מתורץ דלאו בזכותא תליא אלא במזלי תליא דאין הוא המזל לישראל ומ"ש ועבודתם את הוי' אליכם שעי' זכות יכולים להפך מה דאיתא במזל"א רק שהזכות שייך למזל ג"כ כמו ר"ח ור"א ורבה שלא רצו ליהנות מתורתם ועבודתם בעוה"ז הי' עניים נמצא שתלוי בזכות מ"מ לאו בזכותא רק במזל דהזכות תליא ברצון ג"כ משא"כ המזל שנמשך ע"פ הכרת דו"ק, ועי"ל והוא העיקר שזכות וחוב הם חריג דאצי' ומזל הוא כמו שנת"ל וזכות הוא גבוה ממזל

ואוי"א יונק . . . ונקה : ראה בהנמקן לעיל סד"ה להבין ענין ק"ש (וראה בנדפס, דבתחלה הוא שם בסגנון אחר קצת ע"ש), ולכא' צ"ל : יונק ממזל"א.
כדאיתא אדם כו' : שבת נג, ב, ב"ק ב, ב.
וזהו דאיתא : מגילה ג, א (ושם : מזלייהו).
רואה ושומעת כו' : ראה הערה הבאה, ואוצ"ל (כבנדפס) : שרואה כו'.
הכרוז שובו כו' דלכא' . . . מזלייהו חזי : הוספה, וראה ויקיר ספי"ט (ושם : שובבים), וראה גם חגיגה טו, א, רות רבה פ"ו, ה, כש"ס (יה, ג, לה, ג, נג, ד) וארית לה"מ (ה, ד) — הוצאת קה"ת לקו"ת במדבר ה, ג (ובהנמקן שם), תצא לו, ה, האוינו שם, וראה גם לקמן ד"ה ימים יצרו, ובנדפס — פקעיו וקפ"א.
דאיתא בגמ' : תענית כה, א (בשינוי לשון) — הובא גם בדרה ועבודתם הג"ל, ובנדפס — נ"ת עוד כמה פרטים במרז"ל זה (וצ"ל שם (לכא') „ואפיך“ (ב"ט) במקום „ואפיך“).

דמישחא הוא . . . והוא חכ' : הוספה.
דמישחא הוא חכ' : ראה מאוי"א ש, מח ובי"ג שם, וראה גם ז"ח שה"ש ע, ד.
בתוס' בשבת : בנדפס (להלן) גוסף : די קניו ע"א.
כמו ר' חנינא . . . כדאיתא כו' : תענית כו, ב ואילך.
ר"א . . . מחמת עניות : שם כה, א.
רבה הי' עני . . . דלאו בזכותא כו' : מ"ק כה, א.
ומ"ש ועבודתם . . . שעי' זכות : אוצ"ל : וז"ש ועבודתם . . . שעי' זכות (או : ומ"ש ועבודתם . . . כי ע"י זכות).
לאו בזכותא רק : לכא' צ"ל : לאו בזכותא תליא רק.

שהוא ענין יחוד זרני ועיני נתעורר יחוד פנימי דחויב ממילא ממדריגה שהיא למעלה מקו המדה שיומשך ליחוד פנימי דחויב ממילא אפשר להתהפך אפי' מה דאיתא במזל מ"מ לאו בזכותא תליא שתילוי ברצון ג"כ וזהו חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזל תליא מ"מ ע"י ועבדתם את הוי' אלקיכם הוא יחוד זרני עיני אפשר להפך מה דאיתא במזל וזהו אם בחוקתי תלכו פי' שתהי' עמלי' בתורה ונתתי גשמיכם בעתם דשאני עמלו דאורייתא דלעילא משמשא שימשא הוא תפארת אבל ע"י עמלו דאורייתא ממשיכי' מדריגה שהיא למעלה מקו המדה שיומשך ביחוד פנימי דחויב ועיני נתוסף ברכה גם ביחוד חיצוני דחויב.

צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ואיתא במשנה ביום חתונתו זו מ"ת וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש. הנה משמע שהקב"ה הוא חתן וכנס"י כלה ותורה היא השפעת חתן לכלה וצ"ל דהנה כתי' תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ודרשו רז"ל א"ת מורשה אלא מאורסה נמצא שתורה נק' כלה וכנס"י נק' חתן. אך להיז צ"ל מה דאיתא כל המשתמש באור תורה אור תורה מחיתו ובילקוט איתא הגי' טל תורה ורבינו בתניא מביא ג"כ הגי' כמו שהיא בילקוט

ממילא ממדריגה .. שתילוי ברצון : לכארי צ"ל : ממילא נמשך (וכו"ב) ממדריגה .. שתילוי ברצון.

עמלים בתורה : בפשטות צ"ל : עמלים בתורה.
דשאני עמלו .. משמשא : וזאי רכב. ב. וראה גם קהיר פ"א פסוק ג (וראה הערה הבאה).

עמלא דאורייתא .. עמלו : לכארי צ"ל : עמלא דאורייתא .. עמלא.
שימשא הוא תפארת : פרדס שער צה"כ ערך שמש. אוה"ת שבועות ע' קיב — מעבדה"ק. נ"ך ע' תקלט (וש"ג).

צאינה וראינה כו' : על ד"ה זה — אין ציון תאריך, וגם — ישנו כאן רק ההתחלה. ולכארי הוא המשך לד"ה הקודם, ובנדפס הוא בפקע"ה (ההתחלה) — באמצע הפרק, והמשך — בתחלת הפרק, ומפי' זה מתחיל ד"ה דפי' בהר (כבמפתח שבסוף הנדפס).
צאינה .. ואיתא במשנה : שה"ש ג. יא. פ"ד דתענית כו. ב (בסיום המשנה. ושם : זה מ"ת).

הנה משמע .. נק' חתן : בנדפס — אמצע פ' הגיל. וראה גם לקו"ת ברכה צג, סע"ד ואילך.

כתי' תורה .. ודרשו רז"ל : ברכה לג. ד. ברכות נז, א (וכצ"ל בנדפס שם הערה רנט). פסחים מט, ב (כנסמן בלקו"ת שם). ועוד — ראה לקו"ת שם.
דאיתא כל .. שהיא בילקוט : כתובות קיא, ב (ושם : מחייתו) ; ילקו"ש ישע"י רמז רחצ (כ"נ בנדפס רפקע"ה. ובדפוסים שלנו הוא רמז תלא) ; תניא ספלין — ראה בנדפס שם ומקע"ד.

וטל הוא ענין טלא דבידולחא וזהו דאיתא בני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא
אלא במזל [חסר]

בס"ד חה"מ ל"ו

וידבר אלקי' את כל הדברים האלה לאמר אנכי הוי' אלקיך, וצ"ל כשהי'
צריכים לאמר אנכי הוי' אלקיך פי' שאנכי מי שאנכי השפיל א"ע
עד שנעשה הוי' בבחי' אלקיך מה שייך לזה אלקי' אך הענין הוא דהנה כתי'
אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי בגמ' ע"ז ב'
דרשות הא' אין ברית אלא תורה ואם לא ברית התורה חוקות שמים וארץ
לא שמתי הב' אין ברית אלא מילה ואם לא דם מילה חוקות שמים כו' נמצא
שאם לא ברית התורה וברית המילה חוקות שמים וארץ לא שמתי משמע
מלשון הפסוק שלא הי' נבראו לכתחילה ואפי' לאחר שנבראו קיומם ע"י ברית
התורה והמילה והוא ע"ד דכתי' בפ' בחוקותי וזכרתי את בריתי יעקב ואף
את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור ברית יעקב הוא ברית התורה
דבני יעקב קבלו את התורה וברית אברהם ויצחק הוא ברית המילה דאברהם
נצטוו על מצות מילה ויצחק הוא ראשון שנימול לשמנה לכן נא' גבי יעקב

וטל הוא . . דבידולחא : ראה לקו"ת האוינו עג, סעיב ואילך (וראה גם בנדפס שם).
ולכאוי צ"ל : דבדולחא.

וזהו דאיתא : ראה בארוכה בדי' שלפניו ובהנסמן שם.
[חסר] : בכי"ק נשאר כאן חלק סוף העמוד. וראה הערה בתחלת המאמר.

בס"ד חה"מ ל"ו : כ"ה בכי"ק. ואולי הכוונה לחגה"ש (ראה מאמרים שלאחיו), וקוראו
(כאן) חג המצות, וכידוע שכן קראוהו (לפעמים) בלויבאוויטש (וכמו שסיפר כי"ק אדמו"ר
שליט"א כמה פעמים).

וידבר אלקי' . . אלקיך : יתרו כ, א"ב. מאמר זה — אינו (לכאוי) בהמשך
להמאמרים שלפניו, ואינו מההמשך ד"מים רבים תרל"ו" (המשך למאמרים הקודמים ו"מים
רבים תרל"ו" — ראה לקמן ד"ה ימים יוצרו (חלקו) והמאמרים שלאחיו. וראה לקמן
הערה ד"ה אך צ"ל).

אנכי הוי' . . פי' שאנכי . . אלקיך : ראה זחי"ג רנו, ב. תו"א סו, סעיב. לקו"ת
בלק עד, ריש ע"ב. האוינו עב, ד. ועוד. וראה גם בהנסמן להלן בהמאמר (כנוגע "אנכי
מי שאנכי").

כתי' אם לא . . ואיתא בגמ' כו' : ירמי לג, כה. וראה נדרים לא, ב (במשנה) ואילך
— בשינוי לשון. ובשבת לג, א : ואין ברית אלא תורה כו'. וראה גם אוה"ת ג"ך
עה"פ (ח"א ע' שפד"ה) ובאוה"ת שבהערה הבאה.
בפי' בחוקותי : כו, מב. וראה אוה"ת ויקרא ח"א ס"ע רב ואילך. ח"ב ע'
תרפו ואילך.

דאברהם נצטוו כו' : סנה' גט, ב וברמב"ם ה"ל מלכים (פ"ט ה"א. פי' ה"ו).
ולכאוי צ"ל : נצטווה.

זכירה בפ"ע וגבי אברהם נא' זכירה בפ"ע אך צ"ל דהנה גבי יעקב נא' וזכרתי ל' הוה תמידית וגבי אברהם נא' אזכור לשון עתיד ומשמע דשייך שכחה מאחר שאומר אזכור למשל אחד שאומר אזכור אותו דבר משמע דשייך שכחה רק שהוא יזכור הגם דגבי יעקב נא' ג"כ זכירה לא דשייך שכחה אלא שמודיעם דזכרתי אבל גבי אברהם משמע דשייך שכחה נמצא שברית יעקב שהוא ברית התורה גבוה במעלה יותר מברית אברהם שהוא ברית המילה והלא מצינו גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות ועל התורה לא נכרתה רק ג' בריתות נמצא שברית אברהם גבוה במעלה יותר מברית יעקב אך הענין הוא דהנה איתא בגמ' כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנא' לא יקרא עוד שמך אברם והי' שמך אברהם ופריך אלא מעתה יעקב הי"ג ומתרץ שאני הבא דהדר אהדרי קרא. וזה גופא צריכי' להבין מפני מה הדר אהדרי קרא דגבי אברהם שלא נשתנה עצם השם רק שנתסף עוד אות א' כל הקורא אברם עובר בעשה וגבי יעקב שנשתנה עצם השם דיעקב וישראל הם שמות מחולקי' וישראל הוא גבוה במעלה יותר מיעקב ומפני מה הדר אהדרי קרא אך כדי להבין זה צ"ל מארז"ל אין ברית אלא תורה דמצות לימוד התורה הוא הגיון בתורה שיחשב בעיון ובעמק תמיד ביום ובלילה בלימוד התורה ואפי' בעלי עסקי' צריכי' ללמוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית ועי"ז קיום שמים וארץ כדאיתא חנאי התנה הקב"ה במע"ב אם יקיימו ישראל את התורה מוטב ואם לאו אחזור את העולם לתהו נמצא שעיקר קיומם השמים וארץ ואיתא ע"פ אלה תלדות השמים וארץ אלה בזכות מי הם נבראו ובזכות מי הם

אך צ"ל . . אזכור ל' עתיד : קושיא זו נזכרה גם באוה"ת שם (ח"ב) ע' תרפה (בשם "מצאתי בכי"י). הביאור לקושיא זו — ראה לקמן סד"ה ימים יצרו. והלא מצינו . . י"ג בריתות : נדרים לא, ב (במשנה). וראה ברכות שבהערה הבאה.

ועל התורה לא נכרתה כו' : ברכות מה, סע"ב ואילך — בשינוי לשון (ואוצ"ל : נכרתו).

איתא בגמ' : ברכות יג, א (בשינוי ל' קצת וראה גם הערה הבאה). שנא' לא כו' : לך י, ה (וראה גם ל' הפסוק בגמ'). תחלת הפסוק — מביא מ"ד אחר שם דס"ל שעובר בלאו. וראה לקו"ת בלק לקו"ת בלק עג, א — עובר בלאו כו' (ולהעיר מ"מפתח ענינים" לכ"ק אדמו"ר שליט"א שם, שכותב ע"ז : א"ע בעשה. וראה גם לקו"ת שם עב, ב). וראה חו"א"ג מהרש"א שם. אהדרי קרא : כ"ה בכי"י (וכן ב"פ לקמן). ולכארי צ"ל : אהדרי קרא. רק שנתסף : לכארי צ"ל : רק שנתסף.

וישראל הוא גבוה במעלה כו' : ראה וישלח לב, כט ובפרש"י שם. לקו"ת שם עב, א. ובכ"מ.

מארז"ל אין כו' : נסמן לעיל בהמאמר.

דמצות לימוד . . ואפי' בעלי כו' : ראה ה"י ת"ת לאדו"ו פ"ב ה"ב. פ"ג ה"ב (וראה גם קו"א שם ה"א ד"ה והנה חילוק ואילך).

כדאיתא חנאי כו' : שבת פה, א (וש"ג) — בשינוי ל' קצת ואוצ"ל : אחזיר. שעיקר קיומם השמים כו' : צע"ק ה"ל. ואוצ"ל : שעי' (התורה) עיקר קיום השמים כו' (וכי"ב).

ואיתא ע"פ : בראשית ב, ד (ושם : תולדות). שמור"ר פמ"ח, א ותנחומא ויקהל

עומדים בזכות אלה שמות בני' ואלה בזכות מי הם נבראו ובזכות מי הם קיימים בזכות אלה עדות והחוקי' ומשפטי' נמצא שעיקר קיומם הוא בשביל התורה וכן כתי' אנכי עשיתי ארץ ואדם בשביל התרי"ג מצות דבראתי בגימ' תרי"ג וכן כתי' סוף דבר הכל נשמע את אלקי' ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל אדם וכל העולם כולא לא נברא אלא לצות לזה נמצא שהעיקר קיום השמים וארץ הוא בשביל התורה ומצות לימוד הוא ביום ובלילה ואפי' בעלי עסקי' שאין להם פנאי ללמוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית שהוא ג"כ יום ולילה. ומאחר שמצות תורה היא ביום ובלילה ממילא מוכרחי' אנו לומר שבתורה גופא יש ג"כ יום לילה והוא תושב"כ ותשבע"פ וזהו דכתי' יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחזה דעת יום הוא תושב"כ ולילה הוא תושבע"פ וכמ"ש גבי משה שהי' בהר ארבעים יום וארבעים לילה ואיתא בילקוט ומהיכן ידע דהא נהורא עמיה שרי ולא שייך שם חשך כמו כאן וקאמר אחד כשהי' לומדים עמו תושב"כ הי' יודע שהוא יום וכשהי' לומדי' עמו תושבע"פ הי' יודע שהוא לילה וכמו"כ יש יום ולילה עד רום המעלות כמ"ש וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' וצ"ל מה שייך הוי' ואלקי' להיום אך הענין כמו שהיום לילו עמו כמו"כ הוי' ואלקי' נק' ג"כ יום ולילה ש' הוי' הוא יום כמ"ש שמש ומגן הוי' אלקי' כמו שהשמש הוא מאיר ביום שהוא התגלות כמו"כ הוי' ג"כ בהתגלות וש' אלקי' נק' לילה שהוא מחשיך ומסתיר על ש' הוי' ובוזה אפשר לתרץ ג"כ יעקב וישראל דמפני מה הדר אהרדיה קרא זהו

אלה שמות .. אלה עדות כו' : ר"פ שמות. ואתחנן ה, מה (ושם : העדות .. והמשפטים).

כתי' אנכי .. בשביל האדם כו' : ישעי' מה, יב. וזח"א רה, ב. ושם קלד, ב (בנוגע לתורה).

פי' אנכי מי שאנכי : ראה עדין תו"א לו, ב. לקו"ת פינחס פ, ב. וראה גם בהנסמן בתחלת המאמר. ובכ"מ.

וכן כתי' : קהלת יב, יג (ושם : האלקי' .. האדם).

וכל העולם .. לצות לזה : ברכות ה, סע"ב (וישיג). ושם : כולו .. לצות.

לימוד הוא .. אחד ערבית : ראה בהנסמן לעיל בהמאמר. ולכאור צ"ל : לימוד .. פנאי צריכים ללמוד כו'.

שמצות תורה .. ג"כ יום לילה : לכאור צ"ל : שמצות תלמוד תורה .. ג"כ יום ולילה.

שבתורה גופא .. יום ליום .. הוא תושבע"פ : תו"א ה, ד. אוה"ת בראשית ח"ג תקסו,

ב. וראה גם בהנסמן בסמוך.

דכתי' יום .. הוא תושבע"פ : תהלים יט, ג. מדרש תהלים שם. וראה תו"א ואוה"ת

שם. אוה"ת (י"א) עה"פ ע' סא ואילך.

וכמ"ש .. ואיתא בילקוט : תשא לו, כת. נתנומא (לו) וילקוט — עה"פ. מדרש

תהלים שם. וראה במקומות שבהערה הקודמת.

נהורא עמיה שרי : דניאל ב, כב (ושם : עמה שרא. אבל כפנים הוא גם בתנומא שם).

וקאמר אחד : אוצ"ל : וקאמר תירוץ אחד.

כמ"ש וידעת .. אלקי' כו' : ואתחנן ה, לט (ושם : האלקי'). וראה לקו"ת רד"ה וידעת

(ו, ד) וסופו (ועוד) — הובא באוה"ת שם (ע' סא). ע"ש.

כמ"ש שמש .. כמו כו' : תהלים פד, יב. וראה לקו"ת ר"ה סד, ב. ובכ"מ.

ותרץ ג"כ יעקב : אוצ"ל : לתרץ ג"כ בנוגע להשמות יעקב.

כדאיתא בזהר שיעקב וישראל הוא ג"כ הוי' ואלקי' שיעקב הוא לילה וישראל יום וראי' מפסוק ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר נמצא שבילילה נק' יעקב והי' בעלות ויאמר לא יקרא עוד שמך יעקב כ"א ישראל יהי' שמך וזהו מפני שבילילה הי' מרכבה למה שנק' למעלה לילה והוא ש' אלקי' וביום נעשה מרכבה לש' הוי' נמצא שתושב"כ ותושבע"פ נק' יום ולילה והוי' ואלקי' נק' יום ולילה ויעקב וישראל נק' ג"כ יום ולילה וזהו בד"פ ובד"כ תורה ותפילה נק' יום ולילה כמ"ש עבדו את הוי' בשמחה ובאו לפניו ברננה ואיתא בזהר שמחה בצפרא רננה ברמשא דרננה הוא תפילה הוא בלילה ושמחה הוא תומ"צ כמ"ש תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב והוא שמחה ש"מ נמצא שתורה ותפילה נק' יום ולילה. להבין ענין יום ולילה הענין הוא דהנה כתי' בראשית ברא אלקי' בריה"ע הי' דוקא בש' אלקי' ל"ב פעמי' ש' אלקי' איתא במע"ב ולאחר אזי כתי' ביום עשות הוי' אלקי' דש' אלקי' הוא בחי' מל' וכתי' מלכותך מ' כל העולמים עולם הוא לשון העולם והסתר שהוא שייך לבחי' מל' ועל מל' כתי' מלך שמו נקרא עליהם שענין מדת המל' הוא רק שם והארה בעלמא וזהו דכתי' המלך המרום לבדו שענין מדת המל' הוא רוממות והתנשאות וזהו עיקר המלוכה ולכן הבריאה היא

כדאיתא בזהר : ח"א קעד, א (הובא בלקו"ת תבא שבהערה הבאה).
שיעקב הוא . . יום : לקו"ת תבא מב, סעי'ג ואילך. וראה גם שם ש"ש סד, ב"ג. מפסוק ויותר : והשחר : וישלח לב, כה.
ויהי בעלות : אינו לי הפסוק, והכוונה לכאן למ"ש שם, כו : כי עלה השחר.
ויאמר לא . . יהי' שמך : הלי' הוא בדומה למ"ש שם לה, י. אבל לכאן הכוונה להפסוק שם לב, כט (כי מפסוק זה (ובהמשך להקודמין) ראי' למ"ש בפנים).
ובד"כ תורה . . כמ"ש תחת . . יום ולילה : לקו"ת תבא שם. וראה גם תו"א מקץ לו, ב. ועוד (ובכ"ק נכפל "תורה").
כמ"ש עבדו . . ואיתא בזהר : תהלים ק, ב (ושם : באו). זח"א רכט, ב. וראה תו"א שם ד"ה רני ושמחי (לו, סעי'ד ואילך). ובכ"מ.
כמ"ש תחת . . והוא שמחה ש"מ : תבא כה, מז. רמב"ם סוף הלי' לולב. וראה גם תניא פכ"ז "פי' האריו"ל" (בשער המצות בתחלתו). וראה גם בהגסמן במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א ד' מ"ח ה'תשמ"א.
כתי' בראשית . . בשם אלקי' : ולאחר אזי כתי' : בראשית א, א. שם ב, ד. וראה כ"ר מ"ב, טו : פרשי' בראשית א, א (וראה גם לעיל ד"ה וידעת ובהגסמן שם). ולכאן צ"ל : ולאחר סיפור מע"ב אזי כ"ר (או כ"ד).
ל"ב פעמים כו' : ראה גם לעיל ד"ה הג"ל ובהגסמן שם. וראה גם לעיל סד"ה ועבדתם. סה"מ תקס"ז ע' קלב.
דש' אלקי' . . מל' : תו"א ה, א. סד, ג. סה"מ תקס"ד ע' קכב. תקס"ז שם ובע' דעא. וראה גם לקו"ת אמור לא, ג.
וכתי' מלכותך . . העולמים : תהלים קמה, יד (ושם : עולמים). וראה תניא ספניב ובהגנה שם. תו"א מז, א. לקו"ת שם. ובכ"מ.
עולם הוא לשון העולם . . לבחי' מל' : לקו"ת שלח לו, ד. ביאוריו להצ"צ ע' שנה — ע"פ פסחים ג, א (ע"ש). ועוד.
ועל מל' כתי' . . שם והארה . . רוממות והתנשאות : ראה פיוט אדון עולם. תו"א פט, ב"ג. וראה גם לקו"ת אמור לא, ג. שה"ש יד, ג. מקומות שבהערה הבאה.
וזהו דכתי' . . ולכן הבריאה היא . . יש מאין : ברכת יוצר. וראה תו"א ק"ג, ג. ואילך (ע"ש ובהגסמן שם). לקו"ת ר"ה נו, ב. ואילך (וראה גם שם שה"ש טו, א).

דוקא מ'ש' אלקי' דהבריאה היא בריאה יש מאין ויש בזה ב' פירושים הא' אין שאינו מושג הב' אין הארה ו'ש' אלקי' הוא שם והארה בעלמא הגם ד'ש' הוי' הוא ג"כ שם מ"מ הוא שם העצמי אבל שם אלקי' הוא שם והארה בעלמא וזהו דכתי' מלכותך מלכות כל עולמים שעולמים שייכי' לבחי' מל' דבחי' מל' הוא מקור הזמן כמ"ש מלך מלך ימלוך אבל ש' הוי' אינו שייך בזמן דהוא הי' הוה ויהי' כאחד רק סדר זמנים דהי' הוה ויהי' הם סדר זמנים ו'ש' אלקי' הוא מקור הזמן. וביאור הענין דהנה אנו רואים דמדת המל' היא מחולקת משאר המדות דמדת המל' היא בריחוק ושאר המדות הם בקירוב כמו מדת החסד שהוא מעמיק דעתו בפרטי תהלוכות של חבריו בכדי לעזור לו ואם הוא איש אמיד נותן לו משלו ואם לאו הוא לו לעזר שחבירו יתן לו כמורכ למעלה מכלכל חיים בחסד מ"מ אינו דומה למעלה כמו למטה למטה החסד גורם שישפיע לזולתו אבל עצמות החסד אינו נשפע אבל למעלה מכלכל חיים בחסד כלי בתוך כלי עד שנשפע עצמית החסד וכתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה עולם חסד שצריכין לבנות מדת החסד שחסד אינו שייך רק על זולת כמ"ש זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה דרחמי' וחסדי' אינו שייך רק על עולם אבל בלא עולם אינו שייך על מי להתחסד ועל מי להתרחם נמצא שמדת החסד היא ואפי' מדת הגבורה שהיא צמצם והסתלקות מ"מ השפעתה ג"כ בקירוב כמו גבורות גשמים שהיא השפעה פנימית כמ"ש כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כ"א

יש מאין . . . ב' פירושים : לקוית ראה כא, איב. סה"מ תקס"ו ע' שכת. וראה גם סה"מ תקס"ח ע' חסו. אוה"ת בשלח ע' תמו. ובכ"מ.

ו'ש' אלקי' הוא : בכ"מ נבפל — ו'ש' שם אלקים.

הגם ד'ש' הוי' . . . מ"מ . . . אבל כו' : ראה פירוש ש"ס פ"א.

מל' הוא מקור הזמן כמ"ש כו' אבל ש' הוי' כו' : שעהיוה"א פ"ו (פב, א). ע"ש.

וראה גם בהנשמן בסמוך.

כמ"ש מלך . . . ימלוך : הכוונה בפשטות למ"ש (לפני פסודיו ובפסודיו — יהי כבוד.

וראה תו"א לה, א. ועוד) ה' מלך . . . ימלוך לעולם ועד. וראה שעהיוה"א שם ובהנשמן בהערה

הבאה. וראה גם סה"מ תקס"ח ע' תל.

רק סדר זמנים : ראה ב"ר פ"ג, ז. וראה סה"מ תקס"ח ע' שכ ואילך. סדור עה, איב.

אוה"ת שבועות ע' פה ואילך. בלק ע' תתקצו. ובכ"מ.

דהנה אנו רואים כו' : ראה תו"א הוספות קיג, א ואילך. לקוית בלק סה, ג. סה"מ

תקס"ח ע' קלכ"ג. ובכ"מ.

מכלכל חיים בחסד : נוסח ברכה שני דשמו"ע.

מ"מ אינו דומה כו' : ראה גם אוה"ת נצבים ע' ארכו.

מכלכל . . . כלי כו' : ראה עדין תו"א לה, ב.

וכתי' כי אמרתי . . . שצריכים לבנות כו' : תהלים פט, ג. לקוית האזינו עו, ב. שה"ש

כה, ב. לה, ב. ובכ"מ.

כמ"ש זכור כו' : תהלים כה, ו.

החסד היא ואפי' : לכארי צ"ל : החסד היא בקירוב ואפי'.

מדת הגבורה . . . ג"כ בקירוב : להעיר גם מהמשך מ"ר פ"ד.

גבורות גשמים . . . כמ"ש כאשר . . . והצמחה : ל' הגמ' — ריש מ"ס תענית (במשנה.

וע"ש בגמרא. וראה גם תו"א ט, ג. המשך שם פ"ב). ישע"י נה, י (ושם : והצמיתה).

השפעה פנימית כמ"ש כו' : לכארי הראי, דמכין שבכתוב מאמר והולידה (וראה

תענית י, ב — על פסוק זה : מטרא בעלה דארעא) — והרי לידה שייכת להשפעה פנימית.

הרוה את הארץ והולידה והצמחה מאחר שהיא פנימיות ממילא היא בקירוב וכן דם הוא ג"כ גבורה וכת"י כי הנפש דנפש החיוני שורה בדם נמצא שהשפעת מדת הגבורה הוא ג"כ בקירוב וכ"ז הוא במדת ואפי' מוחין ג"כ בקירוב כמו רב המשפיע לתלמיד כשהרב מסביר פנים למקבל אזי התלמיד מקביל בטוב יותר נמצא שהמוחין הם השפעה בקירוב משא"כ מדת המל' שהוא בריחוק כמ"ש המלך המרום לבדו שהוא מרום ומנושא מהעם כדאיתא במשנה המלך אין יושבין על כסא ואין משתמשין בשרביטו ואין רואין אותו כשהוא מסתפר ולא כשהוא בבית המרחץ ולא כשהוא ערום שנא' שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך ואיתא עוד במשנה והוי מתפלל בשלומי של מל' שאילמאלי מוראו איש את רעהו חיים בלעו שיעקר מדת המל' הוא רוממות והתנשאות כדי שיפול אימתו ופחדו על העם ואם יהי' מעורב עם העם לא יפול פחדו על העם וכל שהוא מרוחק יותר נופל יותר פחדו על העם נמצא שמדת המל' הוא בריחוק לכן אין מלך בלא עם פי' עוממות נפרדים דעל בנים אינו שייך מלוכה אפי' יהי' לו אלף בנים אינו שייך עליהם מלוכה דהבן סומך מסתמא ימחול לו האב כרחים אב על בנים וממילא ציווי ופקודיו אינו מקבל לכן אינו שייך עליהם רק על עבדי' שייך ענין מלוכה נמצא דמדת המל' הוא בריחוק לכן ברה"ע דוקא בבחי' מל' דרך בריאה יש מאין דאפי' ע"י ריבוי רבבות השתלשלות לא הי' אפשר להי' עולמות כמו שהם עכשיו כ"א ע"ד עלמא סתימין דלא אתגליין כ"א ע"י בריאה יש מאין דהתהוות הגשמיות מהרוחניות אין לך בריאה יש מאין גדול מזה ופי' אין אין שאינו מושג כמו שאין האדם משיג חיי נפשו רק שיודע שיש חיות שמחיה אותו אבל אינו יודע מה הוא

וכן דם . . גבורה : פרס שער ערה"כ ערך דם. וראה תו"א שם. סה"מ תקס"ד ע' נו. סט. ועוד.

וכת"י כי הנפש דנפש החיוני כו' : אוצ"ל (ככתו"א וסה"מ שם) : כי הדם הוא הנפש — לי הכתוב ראה יב, כב ובתנאי פ"א הובא פסוק אחר (ע"ש), ואולי גם כאן צ"ל כן. וכ"ז הוא במדת : לכאור צ"ל : וכ"ז הוא במדות.

ואפי' מוחין כו' כמו רב כו' : ראה אגה"ק סט"ו (קכב, ב ואילך). תו"א שם. ועוד. כדאיתא במשנה . . שנא' כו' : סנה' כב א — ע"ש כמה שינויים. שופטים יז, טו. ואיתא עוד במשנה : אבות פיג מ"ב (ושם : הוי . . בשלומה . . , שאלמלא מוראה).

אין מלך בלא עם : ספר החיים "אולה" פ"ב.

אין מלך . . פי' עוממות כו' דעל בנים כו' : ראה שעה"א רפ"ו. וראה גם לקו"ת בלק סח, א. שה"ש מ, ג"ד. ובכ"מ.

עם פי' עוממות : ראה רש"י שופטים ה, יד.

כרחים אב על בנים : גוסס התפלה — תחנון יום ב' הו'. ועוד. ראה גם פסיקתא דרי"כ ע"פ אנכי אנכי — הובא בלקו"ש ח"ד ע' 1080 : דרכו של אב לרחם.

שייך עליהם רק : לכאור צ"ל : שייך עליהם מלוכה רק.

דהתהוות הגשמיות . . גדול מזה : מאמר העיקרים (הובא בהמשך מ"ר ר"פ קנו. ובכ"מ). ובהערה שם מצ"ן כ"ק ארמו"ר שליט"א : ראה עיקרים מ"א פכ"ג זמ"ד פ"ג. כמו שאין האדם כו' : ראה לקו"ת אמור לא, סע"ב. ובכ"מ.

כמריב אין פ' אינו מושג לכן הוא דוקא מבחי' מל' שהוא צימצם. ובשורש שרשו הנה איתא בע"ח כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם סילק אור הגדול עה"צ ואח"כ נמשך קו ולכאוי צ"ל למה צריכי' להצימצם הא אפשר שישאר הקו והתירוצ דאם לא הי' הצימצם לא הי' אפשר להי' עולמות כמו שהם עכשיו לא כשעלה כו' סילק אורו לגמרי ואח"כ נמשך הקו וזהו וידבר אלקי' את כל הדברי' האלה לאמר אלקי' הוא צימצם הדברי' הם עשרות הדברות לאמר הם עשרה מאמרות ובכדי שיהי' עשרת הדברות צ"ל דוקא ע"י ש' אלקי' דהדברי' הוא תורה ובעשרת הדברות יש תר"ך אותיות הם תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן שהם תר"ך שהם מקיפים והם צריכי' ג"כ לעבור דרך הקו דסובב צריך לעבור דרך ממכ"ע מ"מ הוא סובב כמו"כ מקיפי' צריכי' לעבור דרך פנימי ובכדי שיהי' עה"ד צריך להי' מתחילה ש' אלקי' שהוא צימצם וזהו וידבר אלקי' את כל הדברים האלה לאמר.

יום ב' דח"ע ל"ו

יומם יצוה הוי' חסדו ובלילה שירו עמי. ודרז"ל כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה משך עליו חוט של חסד ביום שנא' יומם יצוה הוי' חסדו מ"ט דבלילה שירו עמי א"ד כל העוסק בתורה בעוה"ז הדומה ללילה הקב"ה משך עליו חוט של חסד בעוה"ב הדומה ליום. ולכאוי צ"ל מה יתרון המעלה יש

איתא בעי"ח . . נמשך קו : הובא גם לעיל ד"ה דע קרוב לסופו (וסד"ה שלאחרי). וש"ב ולכאוי צ"ל . . ה'תירוצ' כו' : ראה המשך תרס"ו ע' ד — מע"ח. וראה גם סה"מ תקס"ה ע' שנ' ובכ"מ. וראה גם ד"ה הבא קרוב לתחלתו. שהם עכשיו לא כו' : לכאוי צ"ל : שהם עכשיו אם לא כו'. הדברי' הם . . לאמר הם כו' : לקו"ת שהי"ש כה' ג' וראה גם לעיל ד"ה אם בחקותי קרוב לתחלתו ובהנסמן שם (ולכאוי צ"ל : עשרת הדברות). ובעשרת הדברות . . דרבנן : במדבר פי"ה, כא ובמ"ב שם (משם "הקדמונים"). ושם פי"ג, טר"ט (הובא בלקו"ת בחקותי מו, ד. ע"ש) — באורי'. תר"ך אותי' . . שהם תר"ך כו' : ראה תניא פני"ג. אנהי' סכ"ס (קמט, סע"ב ואילך). לקו"ת שם. שה"ש ב, א. ועוד. דסובב צריך לעבור כו' : בארוכה — ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט.

יום ב' דח"ע : כ"ה בכי"ק. ולכאוי הכונה לתהי"ש (ראה ד"ה הקורם ובהערה שם). ואולי פיענוח הר"ת : דתג עצרת (רשבועות נק' עצרת — ראה פסחים סח, ב). ועצ"ע. יומם יצוה . . ודרז"ל כו' : תהלים מב, ט (ושם : שירה בה', אלא שהקרי הוא כמו בוי' (וכ"ה בע"ז הנסמן כאן — בוי'). וראה אוה"ת הנסמן כאן). תגינה יב, ב (בשינוי ל' קצת. ועד"ז הוא בע"ז ג, ב). וראה אוה"ת (י"א) תהלים שם (ע' קסו ואילך). נ"ך ח"ב עה"פ (ע' תתקלה ואילך). משך עליו : כ"ה בכי"ק (וכן לקמן). ולכאוי צ"ל : מושך עליו. בלילה . . ביום : ראה גם זח"א פב, ב : רה, ב — הובא ונתבאר באוה"ת שם.

בלימוד התורה בלילה ומה החוט של חסד. אך הענין הוא דהנה כתי' וידעת היום כו' כי הוי' הוא אלקים ומה שייך הוי' אלקי' להיום אך כמו שהיום לילי עמו כמו"כ הוי' ואלק' נק' ג"כ יום ולילה הוי' הוא יום ואלק' הוא לילה וצ"ל האיך קוראין לשם אלקי' לילה דהא הוי' ואלק' כולא חד נמצא ש' הוי' שהוא גילוי מאיר ג"כ בשם אלקי' והאיך קוראין אותו לילה אך הענין דהנה הלבנה שמאיר בלילה היא עצם חשוך ואור מאיר בלבנה הגם שהיא משנה האור שהאור מאיר בדרך התלבשות ולא בדרך מעביר מ"מ הוא אור השמש לכן נכלל בכלל יום ומ"מ קוראין אותה לילה מפני שהיא עצם חשוך כמו"כ ש' אלקי' הגם שש' הוי' מאיר בש' אלקי' מ"מ מאחר שהוא מחשיך ומסתיר על ש' הוי' לכן נק' לילה וזהו דכתי' ויהי ערב ויהי בקר יום אחד כברירתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא ברישא חשוכא העלם והדר נהורא גילוי ואפשר לה"ז בד"כ ובד"פ בד"פ דברה"ע הוא בשם אלקי' כמ"ש בראשית ברא אלקי' ל"ב פעמים ש' אלקי' יש במע"ב ולאחר השבת אזי כתי' ביום עשות הוי' אלקי' זהו ברישא חשוכא ש' אלקי' והדר נהורא ש' הוי' ובד"כ דאיתא בע"ח כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם סילק אור הגדול עה"צ ואח"כ נמשך הקו והקשה שם מאחר שאפשר לעולמות לסבול הקו הגם שהם עולמות הא"ס מ"מ הם נושאים ע"ע ש' עולמות ולמה צריכי' להצימצם הי' נשאר הקו ותירוץ דאם לא הי' הצימצם לא הי' אפשר להיו' עולמות כמו שהם עכשיו לכן הי' תחילה הצימצם ומה עיקר העולמות ואח"כ אפי' כשנמשך הקו לא נתבטלו ממצאיותם וזהו ברישא חשוכא הוא הצימצם והדר נהורא הוא המשכת הקו וזהו אם לא בריתי יומם ולילה ברית הוא התקשרות למשל שני בני אדם כורתים ברית שלא ישכחו זה ע"ז וזהו בריתי יומם ולילה הוא

ומה החוט : אוצ"ל : ומהו החוט.

כתי' וידעת . . ואלק' הוא לילה : ראה גם ד"ה שלפניו ובהנסמן שם (ובכתוב : האלקי').

שהיום לילי עמו : לכאן, צ"ל : שהיום לילי עמו.

הוי' ואלק' כולא חד : ראה לעיל ד"ה וידעת קרוב לתחלתו. וש"נ.

נמצא ש' הוי' כו' : ראה גם ד"ה הנ"ל.

היא עצם חשוך : כ"ה גם בסה"מ תרכ"ח ע' ככג ; והחרים תרל"א ע' מא. ואולי הכונה בנוגע הארתה למטה (ראה ספה"ע חב"ד ריש ע' תרא ובהנסמן שם. וראה שם ע' רצו ובהנסמן שם).

ואור מאיר : לכאן צ"ל : ואור השמש מאיר.

הגם שהיא . . מ"מ כו' : ראה סה"ע חב"ד ח"ג ע' רצט ואילך. וש"נ.

כמו"כ ש' אלקי' כו' : ראה גם ד"ה הקודם שם.

דכתי' ויהי . . כברירתו . . נהורא : בראשית א. ה. שבת עז, ב (ושם : ברישא).

דברה"ע. הוא . . הוי' אלקי' : ראה גם ד"ה הקודם שם ובהנסמן שם.

ולאחר השבת : בכ"ק : "ולאחר" אינו ברור כ"כ, אבל כ"ה לכאן.

דאיתא בע"ח : בתחלתו. וראה גם לעיל ד"ה שלפניו קרוב לסופו.

הי' נשאר הקו ותירוץ : לכאן צ"ל : הי' אפשר שישאר (או : אפ"ל נשאר) הקו ותירץ.

אם לא בריתי . . התקשרות למשל כו' : ירמ"י לג, כה (וראה רד"ה שלפניו ובהנסמן שם). וראה תר"א ס"פ לך. ועוד. וראה ביאור אחר קצת בברית יומם ולילה" לעיל שם.

התקשרות יום ולילה הוא מ"ש ויבדל אלקי' בין האור ובין החשך ויקרא אלקי' לאור יום ולחשך קרא לילה נמצא שהאור הוא יום והחשך הוא לילה משמע איך הי' קודם הי' אור וחשך מעורבי' וכן איתא בהדי' עד שנבה"ע הי' אור וחשך משתמשים בערבובי' ולכא' אינו מובן דהנה אנו רואין דלאחר הבדלה מעט אור דוחה הרבה מהחשך א"ל שיהי' אור ויהי' חשך ג"כ ואם נא' שהי' חשך ממילא לא הי' אור ומה שאור וחשך משתמשים בערבובי' אך הענין הוא דהנה איתא גבי אדה"ר דיו פצופים נבראו כמ"ש אחר וקדם צרתני שהי' חוה כלול באדם ואח"כ ויבן את הצלע ויבאיה אל אדם שנעשה פרצוף בפ"ע וזהו דכתי' יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחזה דעת דחוה הי' כלול באדם אדם בגימ' מ"ה והוא ש' הוי' במילוי אלפיין וש' הוי' הוא כ"ו הרי נשאר עוד י"ט וזהו חוה שהיא בגימ' י"ט והמילוי הוא בהעלם בהשם דאפי' במקדש שהי' אומרים את השם ככתבו לא הי' המילוי ניכר במבטא וזהו שהי' חוה כלול באדם וזהו אור וחשך משתמשים בערבובי' שהחשך הי' כלול בהאור ומה נק' למעלה חשך הוא בחי' מל' וכת' בדבר הי' שמים נעשו בעשרה מאמרות נברא העולם ודיבור הוא אותיות ואותיות הם מדריגת התחתונה שבין ד' מדריגת דצח"מ ואותיות הם דומם כדאי' בס"י שתי אבנים בנו שני בתים בית הוא צירוף ואבנים הם אותיות ושתי אבנים בונה שני בתים כמו אליף בי"ת הוא אב בא ושלשה אבנים בונה ששה בתים וכדאי' שם החשבון נמצא דהאותיות הם דומם דאינו שייך בהם צמיחה מקטנות

מ"ש ויבדל . . נמצא שהאור הוא כו' : בראשית א, ד. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ברד"ה זה היום (י"ב תמוז) תש"ח.
איתא בהדי' : רש"י בראשית שם (וראה שם, יד). וראה גם ירוש' ברכות פ"ח הי'.
ב"ר פ"ג, ו (וביפ"ת שם).

שנבה"ע : ר"ת : שלא נברא העולם.
דלאחר הבדלה : אוצ"ל : דלאחר ההבדלה.
מעט אור דוחה כו' : ראה גם תניא פ"ב וכ"ט.
מהחשך א"ל . . ומה שאור : לכא' צ"ל : מהחשך ואין א"ל . . נא' שכשהי' . . אור, מהו שאור כו' (או כיר"ב).

איתא גבי אדה"ר : ברכות סא, א (דו). ע"ז ית, א ובר' רפ"ח (דיו).
דיו פצופים : לכא' צ"ל : דיו פרצופים.
אדה"ר . . חוה כלול . . יום ליום כו' : ראה גם תו"א ו, בד (ע"פ כתובות א, א ע"ש, וגו' באוה"ת בראשית ח"ג תקסו, א"ב).
כמ"ש אחר . . ויבן את . . האדם : תהלים קלט, ה (וראה אוה"ת (י"א) עה"פ — ע' תקסו ואילך. ג"ך ח"ב עה"פ — ע' א"ג ואילך). בראשית ב, כב (בהוספת השם ועוד תיבות). ושם : ויבאה . . האדם.
דכתי' יום כו' : תהלים יט, ג.

חוה הי' כלול . . בני י"ט : ראה לקו"ת ויקרא ג, סע"ג ואילך — מזה"ר (קמו, א) לספרא דצניעותא פ"ד (זח"ב קצת, א"ב).

במקדש שהי' אומרים : סוטה לו, סע"ב ואילך. תמיד לג, ב.
וכתי' בדבר . . בעשרה מאמרות כו' : תהלים לג, ו. אבות רפ"ה.
ד' מדריגות . . אותיות הם : לכא' צ"ל : ד' מדריגות . . דאותיות הם.
כדאי' בס"י : ספ"ד. ושם : בונות.

הוא צירוף ואבנים : לכא' צ"ל : הוא צירוף אבנים ואבנים.
וכדאי' שם : בס"י.

דאינו שייך בהם צמיחה : משא"כ גבי מדות כו' : לקו"ת חקת נח, א. וראה גם תו"א בראשית ד, א' מקץ מב, א ואילך. לקו"ת ברכה צה, ג. אוה"ת חקת ע' תשס"ט.

לגדלות הגם שיש בהם אתון רברבין ואתון בינונים ואתון זעירין לא שהי' קטנים ונצמחו ונעשו גדולי' אלא שמתחילה הם כך משא"כ גבי מדות דשייך בהם צמיחה מקטנות לגדלות או מצד עצם המדות או מצד הגילויים שנתגלו בה כמו במלאך שאינו שוה קודם השליחות ובעת השליחות דקודם השליחות הוא נברא ובעת השליחות אפשר לקרוא א"ע בש' הוי' ונברא ובורא הם רחוקי' זה מזה נמצא דשייך בהם צמיחה כמו"כ גבי חכ' כתי' והחכ' תחי' אבל האותיות הם דומם דאינו שייך בהם צמיחה ומ"מ הם לבוש לעצמות הנפש והוא לבוש פנימי דהנה השכל הוא ראשית הגילוי הגם שיש מדריגת למעלה מהשכל מ"מ בגילויים ה"ה ראשית ואנו שלשכל צריכי' אותיות לא מיבעי' להשפיע לזולתו דצריכי' אותיות הדבור דבלא אותיות הדבור לא יבין זולתו אפי' לעצמו צריך ג"כ אותיות המח' דהם העלם העצמי לגבי עצמו וכמו"כ על למעלה כתי' ה' מלך גאות לבש הוי' הוא ש' העצם וכשהוי' מלך נתלבש בלבוש גאות ולבוש הוא גאות והנה מבשרי אחזה דהנה אנו רואין שתלמיד שומע הלכה צריך לאותיות דוקא ואם יבוא אחד ויאמר לו הלכה זו רק באותיות אחרות הגם שהשכלה היא אחד מאחר שהאותיות הם אחרות הוי' צריך לידע היטב יותר ממה שהי' יודע קודם מ"מ אנו רואין שאינו יודע כלום אדרבה מה שידע הוא יודע וכ"ז הוא מפני שהאותיות הם אחרות מפני שאינו יודע עדיין ההשכלה ומן האותיות הוא יודע ההשכלה לכן כשאומרי' לו באותיות אחרות אינו יודע כלל וזהו כ"ז שאינו יודע ההשכלה אבל כשהוא יודע ההשכלה אזי א"צ לאותיות כלל כמו שאנו רואין תוס' ורא"ש ור"ן

הגם שיש כו' שמתחילה הם כך : ראה אותיות בחקותי ח"ג ע' תתקכג. וראה גם מקומות שבהערה הקודמת.

במלאך . . הוא נברא ובעת השליחות כו' : ראה אגה"ק סכ"ה (קמא, סע"א) — ע"פ הרמב"ן, ועוד.

כמו"כ גבי חכ' . . תחי' : לכא' הכוונה, דגם חכמה שייך לענין הצמיחה — החכמה תחי'. ובכ"מ (תרי"א, ה, סע"א ואילך, לקו"ת שם, ועוד) מבואר יתירה מזו — שחכמה למע' מצומח והיא בחי' ח"י כמ"ש והחכ' תחי'. ולהעיר מסה"מ תקס"ו ס"ע שג ואילך. גבי חכ' כתי' : קהלת ז, יב (ושם : החכמה, אבל כפננים הוא גם בתו"א שם, ובכ"מ).

השכל הוא . . הגם שיש . . מ"מ בגילויים כו' : ראה לקו"ת פקודי ז, ריש ע"ג. אתהלך לאוניא ע' קלד.

השכל הוא ראשית כו' : ראה שעהיה"א פ"ח וס', לקו"ת במדבר יג, רע"א. הגם שיש מדריגת . . ואנו שלשכל : לכא' צ"ל : הגם שיש מדריגות . . ואנו רואים שלשכל.

שלשכל צריכי' אותיות לא מיבעי' כו' אפי' לעצמו כו' : לקו"ת הוספות לויקרא נב, ד ואילך (ואוצ"ל : אלא אפי' לעצמו), וראה גם שם בחקותי מה, ד ואילך, תו"א מג, א, ועוד. דהם העלם העצמי : לכא' צ"ל : דהם גילוי העלם העצמי.

על למע' כתי' . . הוי' הוא שם העצם : תהלים צג, א, פרדס שייט פ"א. וכשהוי' מלך . . הוא גאות : ראה (ע"ד המבואר כאן) לקו"ת תצא לה, ד, לט, סע"ב. מבשרי אחזה : ל' הכתוב — איוב יט, כה.

דהנה אנו רואים . . א"צ לאותיות כלל : ראה סה"מ תקס"ח ע' קיח (ובהנסמן בהערה הבאה). וראה סה"מ תקס"ד ע' קכב.

אדרבה . . הוא יודע : הלשון צ"ע, ואוצ"ל : אדרבה אפי' מה שידע כבר הוא ג"כ אינו יודע עתה (או כיו"ב).

תוס' רא"ש ור"ן . . אחרות : ראה הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א בסה"מ השי"ת ע' 36. ובתו"א שם מוכיר רק תוס' ור"ן.

פעמים שהם אומרי' דבר אחד וכ"א אומר באותיות אחרות וזהו מפני שלאחר שיודע ההשכלה האותיות הם דבר בפ"ע וזהו אור וחשך משתמשין בערבובי' שהוא כמשל קודם שיודע ההשכלה שהאותיות שנק' חשך הם משתמשין לו שע"י יודע ההשכלה וההבדלה הוא כמשל אחר שיודע ההשכלה האותיות הם דבר בפ"ע ומפני' הוא שלאחר שיודע ההשכלה האותיות הם דבר בפ"ע הוא כמשל תלמיד שלומד ההלכה בע"פ דבזמן התלמוד הי' לומדי' בע"פ ופעמי' אומר האותיות וההשכלה שבהם אינו יודע כמו שחזרי' משניות בע"פ שאומר האותיות וההשכלה אי' אע"ג שיש בהם עומק מ"מ הוא אי' או למשל תלמיד קטן שלומד ההלכה שאומר האותיות וא"י ההשכלה דהאותיות הם דבר בפ"ע וזהו אור וחשך משתמשין בערבובי', ועוד יש להבין זה בא"א דהנה כתי' יהי רקיע והוא מבדיל בין מים למים משמע קודם ההבדלה הי' מעורבי' וכן איתא בהדי' עשנבה"ע הי' מים במים מים הוא חכ' מים עליונים הוא חכ' עילאה ומים תחתונים הוא חכ' תתאה והי' מעורב שהי' חכ' תתאה כלול בחכ' עילאה כמו הוא' והדלית' שביו"ד שהוא כלול בו או כמו ע' שנין של דויד הי' כלולים בשני' של אדה"ר כמו"כ הי' חכ' תתאה כלול בחכ' עילאה דמים עליונים לא הי' בתכלית העילוי ומים תחתונים לא הי' בתכלית השפלות וזהו אור וחשך משתמשים בערבוביא ואח"כ הי' הבדלה מים עליונים הם בתכלית הדקות כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן מה שמו דההוא נהר יובל שמו חיים שמו עדן עין לא ראתה אלקי' וזולתך ומים תחתוני' הם בתכלית הגשמיות ומקור על התענוגים גשמים וזהו ההבדלה שבין אור לחשך. ועל לשון החסידות הוא פרסא המפסקת בין אצי' לבריאה והוא אותיות המעלימים ומסתירים בלתי יגלה לבריאה להתהוות דרך השתלשלות כ"א דרך בריאה יש מאין. ועל ל'

ומפני' הוא : לכא"ר צ"ל : ומפני' מה הוא.

כמשל תלמיד .. וההשכלה שבהם אינו יודע : ראה לקרית שם נג, ג.

כתי' יהי .. איתא בהדי' : בראשית א, ה (בהשמטת תיבות. ושם : ויהי מבדיל).

ב"ר פיה, ב.

עשנבה"ע : ר"ת : עד שלא נברא העולם.

מים הוא חכ' כו' : תו"ת ר"ם בראשית. אמ"ב שער הק"ש פ"ב. אהי"ת בראשית

כס, א ואילך.

כמו הוא' כו' או כמו ע' שנין כו' : ראה לקרית במדבר ב, א. חקת נח, א. דרמ"צ

קס, א — קי, א.

דמים עליונים לא .. השפלות ; ואח"כ כו' : לקרית שלח מב, ב (הובא גם באוה"ת

(י"א) לתהלים ע' קס). אמ"ב שם פ"ב ואילך. רפ"ט. וראה גם שעה"ה פ"י. לקרית שה"ש

לט, סע"ב.

ואח"כ הי' הבדלה מים כו' וזהו ההבדלה שבין אור לחשך : ראה אמ"ב שם ספ"ג.

כמ"ש ונהר יוצא .. מה שמו כו' : בראשית ב, י. ויקר' ס"פ כב ; זח"ב פג, א ;

ח"ג נח, א — יובל (וראה המשך מ"ר פצ"ו). וח"ג שם — חיים.

עדן עין לא ראתה כו' : ברכות לד, ב וסנה' צט, א — עה"פ (ישע"י סד, ג).

ועל לשון החסידות כו' פרסא כו' והוא אותיות כו' : אוה"ת ואתחנן ע' ריח ואילך.

וראה גם תו"א יג, א. יד, סע"ב ואילך. לקרית שה"ש מט, ד. ועוד.

ועל ל' הקבלה .. וכדאיתא מלמד כלים כו' : ראה (להענין המדובר כאן) אמ"ב שם

פ"ט.

הקבלה הוא אורות וכלים שמתחילה הי' אור מאיר בכלי ומלובש בה ואח"כ נעשו הכלים מקורים לנבראים כדאיתא איהו וגרמוהי חד שגרמוהי הוא מקור הנבראי' וכדאיתא מלמד כלים דז"א נעשה נר"ן לבי"ע מיר"ד כלי' הפנימים נעשה נשמה לבריאה ומיר"ד כלים התיכונים נעשה רוח ליצי' ומיר"ד כלי' החיצונים נעשה כלים לעשי' נמצא שהכלים הם מקורים להעולמות דשרש הכלים הוא מרישא חשוכא. והו' שמתחילה הי' חוה כלול באדם ואח"כ הי' נסירה ונעשה פרצוף בפ"ע והמכוון הוא בשביל שיהי' יחוד פב"פ בכדי להוליד נשמות חדשות כמו"כ ההבדלה יש בזה ג"כ מכוון והוא בכדי להפך מחשוכא לנהורא כדאיתא בזה"ק מאן דלא מהפך מחשוכא לנהורא וממירא למיתקא לית ליה חולקא לעלמא דאתא דהחלק בעלמא דאתא לפי ערך מצות ומע"ט בעוה"ז ומאן דלא מהפך כו'.

בס"ד א"ח שבועות

ימים יצרו ולא אחד בהם, הנה ולא הוא קרי וכתוב לו בוא"ו ולא באל"ף והנה צ"ל מהו ענין קרי וכתוב ועוד מה שייך אחד לכאן אך כדי להבין זה צ"ל ענין ימים הוא מה דכתי' ואברהם זקן בא בימים ואיתא בזה"ר ע"ז בעינן יומין עילאין, דהנה יומין נק' לבושי' כמ"ש ימי שנותינו בהם ע' שנה

כדאיתא איהו כו' שגרמוהי הוא כו' וכדאיתא כו' : הקדמת תקי"ז — ג. סעי"ב. וראה אנה"ק סי"ב (קל, א.) ובכ"מ.

נעשה כלים לעשי' : אוצ"ל (ערמ"ש לפנ"ז) : נעשה נפש לעשי'. דשרש הכלים הוא מרישא כו' : ראה סה"ע — חב"ד ח"ב ס"ע תקנה ואילך ובהנשמן שם. מרישא חשוכא : נשמן בתחלת המאמר. שמתחילה הי' חוה כלול באדם . . והמכוון הוא כו' : ראה לעיל בהמאמר ובהנשמן שם. כדאיתא בזה"ק : ראה עדי"ן תרי"א מב, א (וראה אוה"ת תנוכה ח"ה תתקנה, סעי"ב ואילך). וראה זח"א ד, א. דאתא.

דלא מהפך כו' : בכי"ק — חלק כאן סיום העמוד. אבל לכאן — נסתים המאמר.

ימים יצרו . . בהם : תהלים קלט, טז. מאמר זה הוא (לכאן, במקצת עכ"פ) המשך לד"ה צאינה וראינה ולעיל (ראה הערה שם), ולהנדרס (בהמשך "מ"ר תרל"ו") סקע"ה (ראה לקמן הערה "וזה עיי' ד' המדריגות כו'").

מה שייך אחד לכאן : ראה גם אוה"ת (י"א) לתהלים שם ס"ע תכד ואילך.

ימים הוא מה דכתי' : אוצ"ל : ימים מה הוא דנהנה כתי'.

דכתי' ואברהם . . ואיתא בזה"ר : ח"ש כד, א. זח"א רכב, א — ראה הערה הבאה. וראה תרי"א ח"ש טז, א. משפטים עה, סעי"ד. תצוה פב, א. סה"מ תקס"ה ע' רנז. ובכ"מ.

בעינן יומין עילאין : בפשטות צ"ל : באינון יומין כו'. וכיה גם בתרי"א וסה"מ שם (ובכ"מ) מזה"ר שם. ובזה"ר שלפנינו : באינון יומין ממד דיל. וראה סה"מ שם ע' רס ; רצא. יומין נק' לבושי' ; חסר יומא . . לבושי' חזא : ראה זה"ר שם. תרי"א שם.

כמ"ש ימי כו' : תהלים צ, י.

ואם בגבורות שמונים שנה שנותנין לו ימים לפי ערך הבירורי' שצריך לברר וזהו דאיתא חסר יומא חדא חסר לבושי חדא ולא יועיל מה שיעשה למחר ב' מצות ובזה מתורץ הקרי והכתי' דלא ולו דלו בוא'ו הוא מ"ע ולא באל"ף הוא מל"ת ובזה יהי' אחד, אך צריך מה שאנו אומרי' שהימים נק' לבושי' להנשמה מה צריך הנשמה ללבושי' שהיא חלק אלוה ממעל כמ"ש כי חלק ה' עמו ומה היא צריך ללבושי' ועוד מה שייך לבושי' לימים, אך הענין הוא דהנה איתא במשנה דע מאין באת ולאן אתה הולך פי' מאין באת אין הוא מ"ש והחכ' מאין תמצא מציאות התהוות החכ' הוא מאין בדרך מציאה למשל אחד שמוצא מציאה אינו יודע מאין בא לו דבר זה שאם ראה ממי נפל דבר זה אין זה מציאה רק מציאה שחייב להכריז עלי' הוא דוקא כשאנו יודע מאין בא לו דבר זה כמו"כ מציאות התהוות החכ' מאין בדרך מציאה כמו"כ הנשמה יש בה ג"כ אין דהנה עיקר הנשמה שרויה במוח דנפש השכלית הוא כלי לקבל הנשמה ונפש השכלית הוא במוח וזה ע"י ד' המדריגות או ראו ויספרו הכינו

שנותנין לו . . שצריך לברר : תריא משפטים עט, סע"ב. תצוה שם. לקוית שלח נא, ג. סה"מ שם ע' רס. רצא.

ולא יועיל כו' : ראה אוהית שבועות ע' צא. פינחס ע' אקצט. וכי"מ בזהר שם, שיכולים לתקן רק ע"י תשובה. וראה סה"מ שם ע' רפב. רצא.

דלו בוא'ו . . יהי' אחד : אוהית לתהלים (הניל) ע' תקכו (ע"פ לקוית שה"ש כב, ב). ע"ש. וראה גם אוהית שבועות ע' צב ; פינחס ע' ארא — מתו"א סח, ריש ע"ב.

אך צריך מה : לכא"י צ"ל : אך צריך להבין מה. מה צריך הנשמה ללבושי' : לקוית שלח שם. וראה תריא משפטים שם. סה"מ שם ע' רנו. רס. רע"ח. רפ"ב.

שהיא חלק . . כמ"ש כי חלק כו' : ראה תניא רפ"ב (ע"פ איוב לא, ב) ; ובאגהית פ"ד מביא הכתוב כי חלק (האויגו לב, ט). וראה ביאור כי"ק אדמיר שליט"א לאגהית שם (נסמן לעיל ד"ה רשפי האי קרוב לתחלתו. ע"ש) — השייכות דב' הלשונות (עניינים). ובהמשך מ"ר הניל פקע"ו : כי חלק . . שהנשמה . . חלק הוי'. מה שייך לבושי' לימים : תריא שם עט, ג. סה"מ שם ע' רנו. וראה גם סה"מ שנסמן לעיל בסמוך.

איתא במשנה . . פ"י כו' : אבות רפ"ג וראה מקומות שבהערה הבאה. וראה גם תריא עז, א. ובאויא קצת (ראה אוהית שבהערה הבאה) — לקוית במדבר ב, א. סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תפא. אוהית במדבר ע' ס.

פ"י מאין . . והחכ' מאין : ראה לקוית בחקותי ג, ד ושה"ש ג, ד (הובא גם באוהית במדבר ח"א ס"ע כו וחה"ע איתקנא. ע"ש). ש"ש סח, ריש ע"ב. ועוד.

מ"ש והחכ' . . מציאות התהוות כו' : איוב כה, יב. וראה לקוית שבהערה הקודמת. עיקר הנשמה שרויה במוח : ראה תניא פנ"א. וראה גם לקמן ד"ה כי נר מצוה. שאם ראה כו' שחייב להכריז : ראה ב"מ כו, ב. סושי"ע חו"מ סרנ"ט (וראה שם סרס"ב סיד. וראה גם שו"ע אדה"ז ח"ו ה"ל מציאה ופקדון ס"א וסי"ח).

וזה ע"י ד' המדריגות כו' : מכאן מתחיל (לכא"י — ראה הערה בתחלת המאמר) פקע"ו בנרפס. בענין או ראה כו' — ראה גם לקמן ד"ה או ראו (ובנרפס — כהנסמן שם).

ד' המדריגות . . ד' מדריגות : לכא"י צ"ל : ד' המדריגות . . ד' מדריגות. או ראו כו' : בנרפס מציין להפסוק איוב כח (פסוק כו, ו) ושם : או ראה — בה' וכן שאר התיבות). ומציין ג"כ : ע"י ברע"מ וז"ג ק"י"א ב' מפרש על אדה"ר — ראה שם בהמשך הפרק, שמבאר ד' המדרי' בנפש ; וכאן — חסר ענין זה (ראה לקמן רד"ה הניל ובהערה שם).

או ראו . . עד שנחלבש בגוף . . אע"כ כו' : ראה לקוית ר"פ האויגו. וראה לקמן ד"ה

וגם חקרו שע"י ד' מדריגת אלו שהם לנגד ד' אותיות ש' הוי' והם צמצומים, עד שנתלבש בגוף ואפי' מה שנתלבש בגוף הוא רק הארה מהנשמה ועיקר הנשמה נשאר למעלה וע"ז נא' אע"ג דאיהו לא חזי מזליהו חזי פי' חזי ושומע הכרוז דבכ"י בת קול יוצאת ומכרזת ומוזה נופל לאדם הרהורי תשובה פתאום מאחר שהנפש מרגיש עי"ז נופל הרהורי תשובה פתאום דבאמת הנפש אינו נפרד רק שנראה כמו שנפרד אבל באמת אינו נפרד לכן נופל לו הרהורי תשובה וזהו מאין באת, ובענין הביטול יש ב' מדריגת ביטול הא' הוא מ"ש לאהבה את הוי' כי הוא חיך כמו שהאדם אוהב חיי נפשו כמו"כ צריך שיהי' לו אהבה לאי"ס חיי החיים והוא ע"י התבוננות כשיתבונן שכל העולמות הם רק משם והארה בעלמא לכן אני הוי' לא שניתי מאחר שכל העולמות הם רק מהארה בעלמא שאינו תופים מקום כלל לכן לא שניתי ועי"ז יהי' לו אהבה ותשוקה לאלקות והוא ביטל שע"פ טעם ודעת ויש ביטל שהוא למעלה מטו"ד ואפשר להבין זה על ב' אופנים הא' הוא כמ"ש תשובת ר"א בן דירודיא שיצא נפשו בבכי שהוא למעלה מטו"ד שאין זה ע"פ דרכי התורה דכתי' לאהבה את הוי' אלקיך שהוא התלבשות אורות בכלי' אבל מס"נ לצאת מהכלי זה אינו

הנ"ל: רבינו שמפרש שקאי על הד' כו' נמשך אחר רע"מ — ראה בנדפס כאן שמציין לרע"מ (כמועתק בהערה הקודמת).

שע"י ד' . . והם צמצומים: אוצ"ל (ע"ד הנדפס): שנמשכה בגוף ע"י ד' . . והם ד' צמצומים.

מה שנתלבש בגוף . . ועיקר . . אע"ג כו': ראה גם ד"ה שלאח"ז ובהנמשך שם. ועיקר הנשמה נשאר: בכי"ק — תיבת "נשאר" אינה ברורה כי"כ אבל כ"ה לכא"י. ועי"ז נא' כו' בת קול כו' ומוזה כו': ראה אבות פ"ו מ"ב. פתיחתא דאיכ"ר ב. תדבא"ז פ"ו. וזכ"ב ה' סע"א ואילך. וראה גם לעיל ד"ה אם בחקותי קרוב לסופו ובהנמשך שם (ובנדפס — פקע"ד, כנסמן כאן בנדפס).

פי' חזי: בכי"ק כאן — תיבה בלתי ברורה ולכא"י צ"ל: פי' חזי דרואה. לכן נופל לו הרהורי תשובה: ע"כ מפקע"ו בנדפס. וחסר כאן עד פקע"ג — לקמן ד"ה להבין כו' אם אין חכ'.

וזהו מאין באת: נסמן לעיל בהמאמר, ונת' לקמן. ב' מדריגת . . הוא חיך: לכא"י צ"ל: ב' מדריגות . . הוא חיך. מ"ש לאהבה כו' כמו שהאדם כו': ס"פ נצבים (בהשמטת תיבות. וכ"ה בהמשך שם פקע"ז). וראה תו"א פה, ג ואילך. לקו"ת שלח מב, ג. ולהעיר גם מתו"א שבהערה הבאה (ועוד). וצ"ק.

אני הוי' כו' מאחר כו': מלאכי ג. ו. לקו"ת אמור לא, א ואילך. וראה גם תו"א כה, ג. וב, סע"ד ואילך.

הוא כמ"ש . . בן דירודיא: אוצ"ל: הוא כמו תשובת . . דורדיא (או: כמ"ש בנוגע תשובת כו').

רא . . שיצא כו': ע"ז יו, א. וראה גם תניא ספמ"ג. לאהבה . . שהוא התלבשות אורות בכלי': לכא"י הכוונה, שהאהבה ד(לעיל, ד) לאהבה . . אלקיך כי הוא חיך, היא באופן מוגבל — התלבשות אורות בכלים (ראה בהנמשך לעיל בסמוך).

זה אינו ע"פ דרכי התורה: ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תשי"ט ע' 121 ואילך.

ע"פ דרכי התורה והב' מה שאנו רואים שאהבה מוסתרת יש אפי' לגשי' וקטנים דשם שמים שגור אפי' בפי נשי' וקטנים וע"ה כדאיתא בסש"ב פ"ח וזהו למעלה מטו"ד וזהו מאין באת ולאן אתה הולך אן פי' זמן כמ"ש אנה פניך מועדות. ולכא' צ"ל והלא הנשמה היא חלק אלוה ממעל כמ"ש כי חלק ה' עמו וירדה למטה להתלבשת בגוף ותחת הזמן שזה ירידה עצומה מאיגרא רמה אלא מוכרחי' אנו לומר שהוא ירידה צורך עלי' ומה היא העלי' דהנה אין הוא כסדר המדריגת אל"ף הוא כתר י"ד הוא חכ' גר"ן הוא גר"ן שערי בינה והכל בדרך צימצם דמה שחכ' מקבל מכתר הוא בדרך צימצם דאבא יונק ממזלא ומזלות הם שערות הם בדרך צימצם הגם ששמן הטוב הוא בפנימית השערות מ"מ הוא בדרך צימצם ומה שבינה מקבל מחכ' ג"כ בדרך צימצם כדאיתא בזהר אית שביל חד דקיק דביה עייל אבא לאימא נמצא שהוא כדרך צימצם אבל אן הוא מדריגה הגבוה מהם דהנה אין הוא אותיות אני ולכא' צ"ל למה אומרי' בריאה יש מאין והלא ה' צריכי' לומר בריאה מאני שהבריאה הוא מבחי' מלי' אך הענין הוא דהנה אני הוא מ"ש ואני תפילה דא"ל ואני בתוך הגולה ואין פועל באני להווה נבראי' דשרש המלי' הוא מרדליא דנעוץ

דשם שמים כו' : ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ד' כו' ובהנמנן שם. אבל לכא' — כאן הוא ביאור אחר קצת, שהרי בא בהמשך להמבואר בתניא שבהערה הבאה. כדאיתא בסש"ב פ"ח : לכא' קאי רק על (לפני פניו) "שאהבה . . לגשי' וקטנים", ולא על (לפניו) הענין דשם שמים כו'. ואולי הכוונה להתוכן דשם שמים כו', שגם נשים כו' מאמינים בה' — ראה ה' בתניא שם (ואינו נזכר "קטנים" כ"א "עמי הארץ"). מאין באת כו' : נסמן לעיל בהמאמר.

אן פי' זמן כמ"ש כו' : יחזקאל כא, כא. וראה לקרית בחקותי ג, ד. במדבר ב, א. ועוד. ולכא' צ"ל . . ומה היא העלי' : לכא' השאלה : מכיון שאין הוא מזל הנשמה (כנ"ל) — הי' לכא' למע' מאין. וראה לקרית שם.

הנשמה היא חלק . . ה' עמו : ראה לעיל בהמאמר ובהנמנן שם. להתלבשת בגוף . . כסדר המדריגת : לכא' צ"ל : להתלבש בגוף . . כסדר המדריגות ירידה . . מאיגרא רמה : ראה חגיגה ה, ב.

אין הוא כו' : ראה פרדס שיה ס"ד ; שכיב (שער ערה"כ) ס"א ערך אין. וש"נ. דאבא יונק כו' הם שערות כו' : ראה לעיל סדיה להבין ענין ק"ש ובהנמנן שם. אין הוא אותיות אני כו' : ראה תרי"א כו, ג. לקרית במדבר יח, ג ; שלח מז, ג ואילך ; נצבים נג, ג — ובהנמנן שם.

והלא . . מאני . . מבחי' מלי' : השאלה היא, דמכיון שמלי' היא בחי' "אני" (כדלקמן), הי' צ"ל "בריאה יש מאני".

מ"ש ואני . . . ואני בתוך כו' : תהלים קט, ד (וראה זח"ג מט, ריש ע"ב). יחזקאל א, א. וקאי על מלי' : ראה תרי"א צג, א ; צג, ג (הובא באוה"ת גי' ח"ב ע' תתקצו) — אבל לכא' ביאור אחר מהמבואר כאן.

דא"ל ואני : הר"ת (לכא') : דאפשר להיות. והכוונה לכא' — לא כמו במקומות שבהערה הקודמת.

ואין פועל באני להווה כו' : ראה (התוכן ולא הסגנון) לקרית ואתחנן י, ג. ובכ"מ (ואוצ"ל להחת).

דשרש המלי' הוא מרדליא : ראה לקרית חקת נח, ב ; סד, א — וש"נ. דנעוץ תחלתו בסופן נעיצת . . גבוה מראשית כו' : ס"י ס"א מ"ה. וראה תרי"א גב, א. ובכ"מ.

תחילתן בסופן נעיצת התחילה הוא דוקא בסוף דחכ' נק' ראשית ותחילה הוא גבוה מראשית ונעיצת התחילה הוא דוקא בסוף דאין עיקר המכוון בשביל אצ"י רק בשביל ב"י נמצא שיש בזה עיקר המכוון לכן אומרי' בריאה יש מאין והוא דכתי' אני ראשון ואני אחרון ראשון הוא גבוה מראשית אני ראשון מאיר באני אחרון ונעשה אין לאני אחרון. והנה אני ואנכי פי' אחד והפרש בין אני לאנכי שכל מי שמדבר בשפלות אומר אני וכל מי שמדבר בגאות אומר אנכי כמו שמואל שאמר אנכי הרואה מפני שהחשיב עצמו למציאות היש וצריך להודיע שהוא נביא לכן אמר אנכי ונענש ע"ז וכן כתי' אנכי עשיו בכוריק לפי סברתו שהחשיב עצמו לבכור דבאמת אומרי' ע"ז משל דשיפופרת אבל הוא החשיב עצמו לבכור לכן אמר אנכי נמצא דמי שמדבר בהתנשאות אומר אנכי ומי שמדבר בשפלות אומר אני והנה עשרת הדברות מתחיל באנכי ואיתא בגמ' שהוא נוטריקון אנא נפשי כתבית יהבית ופירשי' אנא נפשי אני בעצמי הגם שיש כאן אני אך אני בעצמי הוא אנכי מי שאנכי ואן הוא ג"כ אנא נפשי ואל"ף הוא כתר וגו' הוא גו' אלפי' יובלות שנמשך מכתר לבינה שלא ע"י אמצעית החכ' שכל הגילויים שיתגלו בגו' אלפי' יובלות

דאין עיקר המכוון כו' : ראה גם תניא פל"ו.

דכתי' אני ראשון כו' : ישעי' מד, ו.

אני ראשון מאיר כו' : ראה לקו"ת שלח מז, ד ואילך ובהנשמן שם.

אני ואנכי פי' אחד וההפרש כו' : ראה לקו"ת אמור לד, ד. שה"ש לה, ג. סה"מ

תקס"ב ע' יד. ועוד.

כמו שמואל שאמר . . ונענש ע"ז : סה"מ שם. ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לזה

(ראה בסוף סה"מ הנ"ל) : בספרי לדברים (א, יז) מרש שמואל ולי"ש לשי"א (ט, יט) :

א"ל הקב"ה אתה קורא עצמך רואה אני מראה שאין אתה רואה — דכששטו אינו מוכן

למה נענש ע"ז שהרי "לנביא" היום יקרא לפנים הרואה" (שם ט, ט).

כתי' אנכי . . לפי סברתו כו' : ל' הכתוב (תולדות כז, יט) שאמר יעקב

(ראה הביאור בפרשי' שם), אבל עשו אמר (שם, לב) "אני בנך גו' ! וצ"ע בב"ז. ואולי

אפ"ל : לדעת יצחק הרי ה"ז עשו (והרי יעקב בא רק במקומו — ראה בחי' עה"ס), ולכן

אמר אנכי. אבל מלשון המאמר כאן — לא משמע כן כלל.

דבאמת אומרי' . . דשיפופרת : ב"ר פס"ג, יא. פרשי' תולדות כה, כו (ולכא"ו צ"ל :

דשפופרת) .

ואיתא בגמ' : שבת קה, א.

הגם שיש כאן אני אך אני בעצמי כו' : לכא"ו הכוונה : הגם שבהנוטריקון פרשי'

"אני" ("אנא" שבגמ') — ולא "אנכי", אבל הרי אומר "אני בעצמי כו'" והוא כמו

"אנכי כו'".

אנכי מי שאנכי : ראה בהנשמן לעיל רד"ה וידבר אלקים.

ואן הוא . . שנמשך . . שלא ע"י אמצעית החכ' : ווהי המעלה ד"אן" על "אין"

שיש בו יו"ד באמצע, המורה על המשכה בדרך צמצום (כג"ל בהמאמר).

גו' אלפי' יובלות : ראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ד' כו'.

שכל הגילויים שיתגלו בגו' כו' : ראה לקו"ת קרח נב, ד ואילך. דרמ"צ טו, סע"א

ואילך. ובכ"מ.

ישנו בתורה אפי' פנימיות התורה שיתגלו לע"ל ישנו ג"כ בתורה שלא יהי' מ"ת עוד הפעם לכן מ"ת הי' בשבועות שבשבועות גילוי שער החמשי' דבינה לכן בשבועות הי' מקריבי' אפי' חמץ רק שאינו אלא לכהנים אבל מ"מ הי' מקריבים שבשבועות גילוי יש אמיתי ואפשר שיתעלה גם יש הגשמי וזהו ימים יצרו שנק' לבושי' שבכדי שיתעלה הגשמה לאן צריכה לבושי' ולא אחד מהם הוא כמו שנת"ל שהוא מ"ש ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד וזהו דכתי' וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא אלקי' כמו שהיום לילו עמו כמו"כ הוי' ואלקי' נק' יום ולילה וכמו"כ יעקב וישראל נק' יום ולילה יעקב נק' לילה כמ"ש יעקב עבדי ואיזה עבודה שבלב זו תפילה ותפילה הוא לילה וישראל נק' יום כמ"ש שמע ישראל וק"ש הוא יום וזהו דכתי' גבי יעקב וזכרתי וגבי אברהם כתי' אזכור דהנה אברהם נק' אברהם אוהבי והי' מרכבה למדת החסד כדאיתא בפרדס בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד לפני הקב"ה כל ימי היות אברם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברם עומד ומשמש במקומי נמצא שהי' מחליף מקום מדת החסד עד שהוצרך לעשות מלאכתי ומפני מה זכה לזה כדאיתא באורחות צדיקי' שהי' נדיב בין בנפשו בין בגופו בין בממונו וזהו דכתי' הלך ונסע הנגבה ואיתא בזהר ע"ז חסד שירותא דעלמא עילאה רק שהלך כסדר המדריגות בתחילה ויעל אברם מצרימה הוא מיצר

פנימיות התורה שיתגלו כו' : ראה תו"א ג, סעי'ב ואילך. לקו"ת צו יז, א ואילך. ועוד (ואוצ"ל : התורה שיתגלה).

לכן מ"ת הי' בשבועות שבשבועות גילוי כו' : ראה תו"א סט, ב. סה"מ תקס"ח ע' רמא ואילך. ובכ"מ.

לכן בשבועות הי' מקריבים כו' שיתעלה גם היש הגשמי : ראה לקו"ת אמור לו, רע"ג. במדבר טז, ד. סה"מ תקס"ח ע' רמה. רנ"ג ובכ"מ. וראה גם לעיל ד"ה ברח דודי (ובנופס — פקליא) : מחמת כו' יכול חמץ ג"כ להתעלות כו'.

וזהו ימים כו' שנק' כו' : ראה בתחלת המאמר.

ולא אחד מהם : לכאוי צ"ל : ולא אחד בהם.

כמו שנת"ל : אולי הכוונה לתחלת מאמר זה. ע"ש.

מ"ש ביום כו' דכתי' וידעת כו' : זכרי יד, ט. ואתחנן ד, לט (ושם : האלקי').

כמו שהיום .. יעקב וישראל נק' יום ולילה : ראה גם לעיל ד"ה וידבר

אלקים ובהנסמן שם (אלא שמביא שם ראיות אחרות).

כמ"ש יעקב עבדי .. שמע ישראל : ישעי' מד, א. ואתחנן ו, ד. וראה גם לקו"ת

תבא מט, סעי'ג ואילך.

וזהו דכתי' גבי יעקב כו' : סיום הביאור — בסיום המאמר. והוא ביאור להקושיא

דד"ה הנ"ל קרוב לתחלתו.

דכתי' גבי יעקב .. אברהם : בחוקותי כו, מב.

אברהם נק' : ישעי' מא, ח. ועד"ז אומרים לפני תפלת שחרית.

והי' מרכבה .. לעשות מלאכתי : ראה גם לעיל ד"ה דודי לי קרוב לסופו (וש"ג).

וראה גם לעיל ד"ה מ"ר הא' ובהנסמן שם. ועוד. ולכאוי צ"ל : והי' .. החסד עד שלא

הוצרך (מדת החסד) לעשות מלאכתי.

כדאיתא באורחות צדיקים : נסמן לעיל ד"ה להבין כו' הנ"ל קרוב לתחלתו.

דכתי' הלך כו' ואיתא בזהר : לך יב, ט. זח"א פד, א.

ויעל אברם מצרימה : לך יג, א (ושם : ממצרים. ואוצ"ל כאן : ממצרים מצרים הוא כו').

מצרימה הוא מיצר : ראה תו"א מט, סעי'ד ואילך. לקו"ת שלח מט, ב ואילך. ובכ"מ.

ואח"כ הלך ונסוע הנגבה אך לזה צריכי' עתדל"ת אבל יעקב הוא ענין התעוררות רחמי' שלוה אינו צריכי' עתדל"ת וזה שאנו מבקשי' רחמים זה שיהי' כלי לקבלה וזהו דאנו אומרים ברחמיך הרחמי' רחים עלינו דאנו אין אנו יכולים לעורר ר"ר עלינו שאין אנו יודעי' מעלות הנשמה קודם התלבשותה ואח"כ תאות הגוף אינו זר ממנו אבל אתה שאתה יודע מעלות הנשמה קודם התלבשותה בגוף וגם אתה יודע מיצר הגוף דעל כל פשעים תכסה אהבה אהבה שאהב את עצמו מכסה על כל פשעים פי' חסרונות מבקשי' אנו שברחמיך הרבים רחים עלינו ולזה אנו צריכים אתדל"ת ובוזה שוים ענים ועשירים אדרבה על עני שייך יותר ענין הרחמנות דאין עני אלא בדעת רק להי' כלי ע"ז אבל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו וזהו דכתיב גבי יעקב וזכרתי שזוכר תמיד ואינו צריכי' לזה אתדל"ת אבל גבי אברהם כתיב אזכור שאין כל אחד יכול לבוא למדריגת אברהם ועו"ל שאזכור גבוה יותר מזכרתי דלע"ל כא"י יבוא למדריגת אברהם לכן גבי כתיב וזכרתי שאין זה דבר חדש אבל גבי אברהם כתי' אזכור שזהו דבר חדש.

בס"ד ש"פ בהעלותך

להבין מ"ש במשנה אם אין חכ' אין יראה משמע שאם צריך להיות יראה זהו ע"י חכ' דוקא וכמ"ש ויצונו ה' לעשות החוקי' האלה

עתדל"ת . . התעוררות . . עתדל"ת : לכא' צ"ל : אתעדל"ת . . התעוררות . . אתעדל"ת . יעקב הוא ענין התעוררות רחמים : ראה גם לעיל במאמרים שנשמנו בסמוך . דאנו אומרים ברחמיך כו' : בברכת יוצר . ולכא' צ"ל : ברחמיך הרבים רחם . דאנו אין אנו יכולים כו' : ראה גם לעיל ד"ה לך ה' . ע"ש ובהערות שם . דעל כל פשעים . . חסרונות : משלי י . יב . וראה אוה"ת ג"ך עה"פ ע' תקצ"ב . שופטים ע' תתמ"ב . דרמ"צ כט . א"ב .

ולזה אנו צריכים אתעדל"ת : לכא' אין הכוונה לאתעדל"ת ממש , דהרי לעיל כתב שאין צריכים אתעדל"ת [ולכן ממשך כאן "ששוים ענים (ולכא' צ"ל : ענים) ועשירים כו' — דאין זה שייך (לכא' באתעדל"ת] . ועצ"ע הביאור בכ"ז . דאין עני אלא בדעת : נדרים מא' דע"א .

רק להי' כלי כו' : בכ"ק , אין חיבות אלו ברורות . וצ"ע המשך הלשון . ואולי הכוונה , דאף שעל עני (ואין עני אלא בדעת) שייך יותר רחמנות , מ"מ צ"ל "כלי" לרחמנות , דהיינו שיהי' בו קצת דעת עכ"פ — כי מי שאין בו כו' . מי שאין בו דעה כו' : ברכות לג . א . סנה' צב . א . אברהם לכן גבי : לכא' צ"ל : יעקב לכן גבי .

בס"ד ש"פ בהעלותך , להבין כו' : מכאן — פקפ"ג שבנופס (המשך מ"ר תרל"ו) . וראה לעיל ד"ה ימים יוצרו ובהערה ד"ה לכן נופל כו' שם (ובמפתח שבנופס — בסוף הספר , שהוא מאמר דפ' במדבר) . וראה לקמן הערה ד"ה אך הענין . מ"ש במשנה : אבות מ"ג מ"ו .

וכמ"ש ויצונו . . ליראה : ואתחנן ה' , כד (בהוספת חיבות) . וכמ"ש ויצונו . . מה שייך זה ליראה : הוספה . וראה לקמן בהמאמר — הביאור בזה .

ליראה החוקים זהו שהוא פי' וביאור המצות שבכדי להיו' יראה צ"ל חכ'. והנה נת"ל. שיש ב' בחי' תשובה מלמעלמ"ט ותשובה מלמטלמ"ע והוא תורה ותפלה תפלה הוא תשובה מלמעלמ"ע והוא כשפגם בלבושי מחדרמ אבל כאשר ידע אינש בנפשו שפגם בעצם המדות צ"ל תשובה מלמעלמ"ט והוא תורה שע"י תורה ממשיכי' מלמ"ד לצדיק ומ"ש ואל יהי שוטה בהעלאת המדות אין סותר לזה דדוקא בהעלאת המדות אבל כאן ממשיכים מלמ"ד לצדיק זה אפשר ע"י תורה. ולכאוי' צ"ל מה שארז"ל אם אין חכ' אין יראה משמע שע"י תורה אפשר לבוא ליראה ולכאוי' מה שייך תורה ליראה אך מ"מ מספרי מוסר אפשר לבוא ליראה אבל גליא של תורה מה שייך זה ליראה אך הענין דהנה בחיות האלקי וגילוי אוא"ס שמאיר בעולמות יש ב' בחי' ממכ"ע וסוכ"ע ממכ"ע הוא מה שמאיר ומתלבש תוך עלמין בדרך השתלשלות עו"ע בריבוי צימצומים וירידת המדריגת מדריגה למדריגה והנה מבשרי אחזה דהנה אנו בחיות המחיה את הגוף הוא בדרך השתלשלות משכל למדות וממדות למח' וממח' לדבור וכן השתלשלות החושים רוחנים כח החושים ובד"כ ליבא ומוחא הם המחיי' את הגוף דליבא פליג לכל שיפין הכל בדרך השתלשלות והתחלקות החיות לאבר' פרטים והחיו' הם מתלבשי' בתוך האבר' כדאית' מה הנשמה ממלא את הגוף והתחלקות לאבר' פרטים הם התפשטות הנפש אבל בעצמות

החוקים זהו . . המצות : ראה גם לקמן ד"ה או ראה ובהנסמן שם.

והנה נת"ל : ראה בנדפס פקע"ח פ"ב (ובאן — חסר).

ממשיכי' מלמ"ד לצדיק : ראה בנדפס פקע"א.ב. וראה גם לקמן ד"ה או ראה.

ומ"ש ואל יהי כו' : ראה תניא פכ"ה, וראה גם כשיט (קה"ת תשל"ד) סר"מ ועוד.

שם הוספות להערות וצינונים לס"י רנ"ג (הוספות צד, א"ב), וש"נ.

מספרי מוסר אפשר כו' אבל גליא כו' : אולי כולל גם פנימיות התורה ב"מוסרי'.

וראה הקדמת כ"ק אדמוה"ו לתניא. ולהעיר גם מהל' ת"ת לאדמוה"ו פ"ב ה"ב (וש"נ) : רצונך שתכיר מי שאמר והי' העולם למוד דברי אגדה . . שהיא חכמת הקבלה כו'. וראה גם לקו"ת ויקרא ה, ג ואילך.

אך הענין כו' : מכאן — עד קרוב לסיום המאמר, ישנו גם בלקו"ת במדבר טו, ד

ואילך ונבשינויים — בסה"מ תקס"ח ע' רכו ואילך. ולא נסמן כאן לסה"מ הגיל — רק באם לכאוי' מתאים משם (להמאמר שלפנינו) יותר מבלקו"ת. ובנדפס (פקע"ג) — הוא קרוב ללי' הקלו"ת (משא"כ כאן).

דהנה בחיות כו' ממכ"ע וסוכ"ע כו' : לענין זה — ראה גם תו"א פח, סע"ד ואילך ; לקו"ת אמור לא, א ואילך ; דרמ"צ יד, סע"ב ואילך. ועוד.

וירידת המדריגת . . אנו בחיות . . הוא בדרך : לכאוי' צ"ל : וירידת המדריגות . . אנו רואים בחיות . . שהוא בדרך.

מבשרי אחזה : איוב יט, כו. וראה גם במקומות שנסמנו לעיל הערה "דהנה בחיות כו'".

כח החושים : בכי"ק — תיבת "החושים" מטושטשת קצת, אבל לכאוי' כ"ה.

דליבא פליג . . ממלא את הגוף כו' : הוספה. וראה סה"מ הגיל ע' רכח.

דליבא פליג לכל שיפין : ראה זח"ג קסא, סע"א ואילך ; רכא ב — ובנצו"ו שם, כדאית' מה הנשמה כו' : ראה ברכות י, א ; מדרש תלים קב, א (הובא בלקו"ת שם לא,

ב). וכ"ה בתקו"ו תי"ג (כח, א. וראה שם בנצו"א).

בעצמות הנפש הם כלול' שהוא אור כללי : הכחנה לכאוי' (וראה בסגנון אחר

קצת בנדפס כאן, מלקו"ת במדבר שם, סע"ד ואילך), דבנפש אין התחלקות הכחות כלל

הנפש הם כלולי' שהוא אור כללי מ"מ אפי' לאחר ההתפשטות הם כלולים בעצמות הנפש עד שאפי' השכל ג"כ כלול בעצמות הנפש שהרי הנפש נפש המשכלת הגם שא"ל שהוא מפני שאין אנו משיגים מדריגה עליוני ממשכיל לכן אנו קוראין להנפש נפש המשכלת אך מ"מ מאחר שנק' משכיל והוא מחיה אותו ממילא מוכרח לומר שהשכל ג"כ כלול בעצמות הנפש רק שקודם ההתפשטות הי' בהעלם בעצמות הנפש ואח"כ יצא מהעלם לגילוי וזה במשל כמו"כ על למעלה כתי' אתה ה' לבדך אתה עשית את השמים פי' אתה ה' לבדך שהוא יחיד ומיוחד לאו דאית לך צדק ידיעא ולא מכל אליון מדות כלל מ"מ אתה עשית את השמים דהתפשטות א"ס הוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין ואף לאחר שעשית את השמים מ"מ אתה ה' לבדך וחיות וקיום העולמות הוא רק משם והארה בעלמא כמ"ש ונוכיר שמך כמו ששם האדם אינו נוגע לעצמות פעמים מצינו ששם האדם נוגע לעצמות מ"מ כאן שהשם אינו נוגע לעצמות רק לזולתו שהוא קורא אותו נפנה לו ומה שנפנה לו הוא עצמות כמו"כ על כתי' יחיד חי עולמים מלך שהוא בעצמו הוא יחיד ומיוחד וכל חיות וקיום העולמות הוא רק מבחי' מל' כמ"ש מלכותך מל' כ"ע ובחי' מל' הוא רק ש' והארה בעלמא כמ"ש מלך שמו נק' עליהם וכשקוראין בשמו אזי נפנה כמ"ש וישע ה' אל הבל ואל מנחתו וישע הוא לשון קער שנפנה ונמשך חיות בכל העולמות וזהו התפשטות א"ס והתפשטות זו אינו שוה בכל העולמות דבאצי' גילוי אלקות דאיהו וחיותו חד וכמ"ש כולם בחכ' עשית וחכ' הוא אצי' הגם דכתי'

— שהוא אור כללי' (ראה תניא פניא), אבל מ"מ אפי' לאחר ההתפשטות כר' — שגם כשמחלקים, ישנם כמו שכלולים ומתאחדים בנפש. וראה דרמ"צ כה, ב. ובכ"מ. הנפש נפש . . עליוני ממשכיל : לכא' צ"ל : הנפש נק' נפש . . עליונה ממשכיל.

כתי' אתה נ' : נחמי' ט, ו (ושם : אתה הוא ה').

לאו דאית לך . . כלל : הקדמת תקיז' — פתח אלי' (יו, ב). ושם (משא"כ בסידור

אדיון) : ידיעא כו' ולא מכל כו'. וראה בנרפס ולקוית.

א"ס הוא למע' כו' ולמטה כו' : ראה תקיז' תניז' (צב רע"א). ו"ח יתרו לה, ג. וראה

המשך באתי לגני תשיי' פ"ב ואילך (בארוכה) ובהנמנן שם. ונת' יותר בסה"מ באתי לגני דיה' דתשכ"ב ואילך.

כמ"ש ונוכיר שמך : כתי' יחיד כו' : ברכת ברוך שאמר (ושם) (וכי' בנרפס כאן) :

העולמים. ובכמה נוסחאות בברכה הנ"ל — עולמים).

נוגע לעצמות : כ"ה בכריק כאן (ולקמן). ואוצ"ל : נוגע לעצמותו.

פעמים מצינו כו' מ"מ כאן כו' רק לזולתו כו' הוא עצמות : הוספה והלשון צע"ק (וראה

הל' בסה"מ תקסי"ח (הנ"ל) ס"ע רכז). ואולי הכונה דאין הכי נמי דנפנה בכל עצמותו כשקורא

בשמו (ועדיו בהתעלפות וכיו"ב) מ"מ מה שנוגע לענייניו הוא — שלעצמו אינו צריך ל"ש"ס

כ"א לזולתו (ראה גם לקוית בהר מא, ג"ד. אתהלך לאזנא ע' צב. ובכ"מ). ועצ"ע בזה.

הוא עצמות כמו"כ על כתי' : אוצ"ל : הוא עצמותו (וראה הערה הקודמת) כמו"כ

על למעלה כתי'.

כמ"ש מלכותך גו' מלך שמו גו' וישע ה' גו' : תהלים קמה, יב. נוסח אדון עולם.

בראשית ד, ד.

דאיהו וחיותו חד : תקיז' בהקדמה — ג, סע"ב (ולכא' צ"ל : וחיותי).

וכמ"ש כולם כו' א"ס הוא בחכ' : תהלים קד, כד. תניא פליה בהגהה. בנרפס כאן

(מלקוית שם) — הובא בסגנון אחר קצת (ע"ש), ומציין (להפ"י כולם גו' המוכן כאן) לע"ח

שמ"ז פ"ג וראה גם לקוית ויקרא ד, ב"ג.

עשית מ"מ כתי' ג"כ חכמה והשראת א"ס הוא בחכ' הגם דכתי' את השמים ואת הארץ אני מלא דלית אתר פנוי מיניה ועיקר מכוון הוא בשביל עשי' מ"מ עיקר השראת א"ס הוא באצ"י ועי"ז נא' גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר ולתבונתו אין מספר שהוא מדריגה שהוא בלי מספר אבל בעולם השרפי' כתי' אלף אלפי' ישמשוני וריבוי רבבי' קדמוהי יקומון שהוא מספר מ"מ כתי' ולגדודיו אין מספר ופריך בגמ' כתי' אלף אלפי' כו' וכתי' ולגדודיו אין מספר ותירץ זה לגדוד א' אבל לגדודיו אין מספר מ"מ ה"ה ג"כ אין מספר שהוא כלל והוא קרוב לאין מספר ממילא מוכרח שיש בו ג"כ אין מספר אבל על למטה ממנו כתי' מונה מספר לככבים שהיא מספר ועל הכל כתי' המוציא במספר צבאם המוציא הוא כדאית' המוציא מרה"י לרשה"ר רשה"י הוא עולם האצ"י דאצ"י הוא ש' הוי' העיקר הוא יו"ד ובו השראת א"ס ורה"ר הוא טורי דפרודא והעיקר הוא בשביל עשי' כדי לברר בירורי' כמ"ש מרוב אונים ואמין כח איש לא נעדר איש הוא עולם עשי' לא נעדר דביטול יש בכאור'א דכמו שאנו רואין דשמן מוצאי' אפי' מאבני' ועפר כמו יש ביטול בכאור'א דזהו כלל בסט' דקדושה דיש ביטול בכאור'א אפי' בנשמות התחתונות

הגם דכתי' . . הוא באצ"י : הוספה.

— דכתי' את השמים גי' דלית אתר פנוי מיני' : ירמי' כג, כד. תקו"ז תנו"ז צא, סע"ב הובא גם בתניא רפכ"א.

ועיקר מכוון הוא בשביל עשי' : ראה תניא פליו. ובכ"מ (ולכאור' צ"ל : המכוון). נא' גדול ה' . . חקר ולתבונתו אין מספר : תהלים קמ"ג (וכצ"ל במראי מקומות' ללקו"ת במדבר שם). קמו, ה.

כתי' אלף . . יקומון : דניאל ה, י (ושם : ישמשונה . . רבון). כתי' ולגדודיו אין מספר : עי' ל' הגמרא בדסמוך (ועי' הובא לעיל ד"ה המחדש (ובתרי"א — סמן שם). ע"ש). ולכאור' צ"ל כאן (וכן בסמוך) : כתי' ה"ש מספר לגדודיו (איוב כה, ג).

ופריך . . בו ג"כ אין מספר : הוספה. הלשון צעיק, אבל הכוונה לכאור' מובנת. ופריך בגמ' . . ותירץ כו' : תגיגה יג, סע"ב (ולכאור' צ"ל : ותירץ). כתי' מונה גוי' המוציא גוי' : תהלים קמו, ד (ושם : לכוכבים). ישעי' מ, כו. שהיו מספר : לכאור' צ"ל : שהוא מספר. ועל הכל כתי' : אוצ"ל : ועי' כתי'. כדאית' המוציא כו' : שבת ה, א. ובכ"מ. רשה"י הוא . . השראת א"ס : ראה גם לעיל ד"ה מ"ר הא' קרוב לסופו ; ובנדפס — פיג, ובהנשמן שם.

דאצ"י הוא . . א"ס ; והעיקר . . בירורי' ; איש הוא . . יש ביטול בכאור'א : הוספה. וראה בנוגע לרה"ר — עולם העשי', לעיל שם ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (כב — נדפסה בטעות בע' ה).

ורה"ר הוא טורי דפרודא : ראה זח"א קנח, א. כמ"ש מרוב . . נעדר : המשך הפסוק (ישעי' שם) דהמוציא במספר גוי'. איש הוא כו' : אולי הכוונה (ע"ד מ"ש בנדפס ולקו"ת) דגם במדרי' תחתונות ישנו ביטול, והיינו (גם) עולם העשי'.

דשמן מוצאי' כו' : ראה תרי"א לט, א ; קי, ד (מסרס). ובכ"מ (ואוצ"ל : מוצאי' אפי' באבני' כו'. או : מוציא' אפי' מאבני').

כמו יש ביטול : לכאור' צ"ל : כמו כן יש ביטול. דזהו כלל כו' לסי'א : ראה תניא פ"ו (ולכאור' צ"ל : דקדושה).

וזהו ההפרש בין סט' דקדושא לס"א זהו ממכ"ע דכמו שאנו רואין בגוף יש חילוק בין ראש לרגל כמו"כ יש חילוק בין אצי' לעשי', אבל יש עוד מדריגה אחרת הנק' בש' סוכ"ע שהוא סובב ומקיף כל העולמות בהשוואה א' וכמ"ש השוה ומשווה קטן וגדול ובחי' זאת א"א להאיר בפנימית כ"א וכל העולמות אין ערוך לך ואינו שייך לומר כטיפה נגד ים אקיינוס ששניהם מהות אחד אלא שזה טיפה וזה ים אבל לגבי א"ס הסוכ"ע אין ערוך כלל ואין שום נברא מחודש יכול להשיגו כ"א יתבטל ממציאותו אך מ"מ מחמת הטוב כי לא כלו רחמין אע"ג דאיהו לא חזי מולייהו חזי כדאיתא גבי חבירי דניאל דכתי' וראיתי אני לבדי את המראה ואנשים אשר אתי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה ואית' בגמ' מאחר דלא חזי מ"ט איבעית ויתריץ אע"ג דאיהו לא חזי מולייהו חזי לכן איבעית דלא נרגש במוח שהשכל שלהם הי' קטן מהכיל מדריגה זו כ"א במזל לכן נפל עליהם חרדה אבל גבי דניאל נרגש מדריגה בשכל לכן לא נפל עליו חרדה מלבד גבי שאר נבואות כתי' גבי' חרדה אבל גבי נבואה זו לא נפל עליו חרדה ולכאוי א"ל שהוא ע"ד רעש דהאופני' ובאמת כשנעמיק דעת נבין שיש חלוק בניהם דגבי אופני' הוא מלמטלמ"ע שהוא מצד העדר השנה וגבי נשמות הוא מלמעלמ"ט שהול מרגיש אלא שא"א להאיר בנשמה המלוכשת בגוף ונת"ל אי"ה נמצא שהחרדה הוא מצד שנרגש במזל וא"א להאיר בנשמה המלוכשת בגוף ומה שנת"ל שאין שום נברא המחודש מאין ליש יכול להשיגו דוקא בנשמה המלוכשת בגוף אבל המזל יכול להשיגו הגם שגבי דניאל נרגש בחושי' כמ"ש וראיתי אני לבדי נמצא שנרגש אצלו

זהו ממכ"ע וכו': מכאן — פקפ"ד בנדרס (ואוצ"ל: וזהו ממכ"ע). ובלקו"ת שם טז, א (ספ"ב ואילך).

דכמו . . לעשי': הוספה. וראה בתחלת המאמר.

אבל יש עוד כו': ראה גם בהנסמן לעיל שם.

בהשוואה א': לכאוי צ"ל: בהשוואה א'.

וכמ"ש השוה כו': נוסח פיוט וכל מאמינים (דימים גוראים).

כ"א וכל: אוצ"ל: כ"א כל.

אין ערוך לך: נוסח ברכה הא דק"ש שויו"ט. (הכל יודוך).

אין ערוך . . אבל לגבי כו': ראה גם לקו"ת אמור שננסמן לעיל שם. ובכ"מ.

מחמת הטוב . . רחמין: הוספה — נוסח תפלת שמו"ע (ברכת מודים).

אע"ג דאיהו כו' כדאיתא כו': מגילה ג, א.

דכתי' וראיתי כו': דניאל י, ז (וכצ"ל בנדרס הערה שטו). ושם (וכ"ה בנדרס

כאן, מלקו"ת במדבר שם): והאנשים אשר היו עמי. ואוצ"ל: גדולה נפלה עליהם.

ויתריץ אע"ג: לכאוי צ"ל: ומתריץ אע"ג.

נרגש מדריגה בשכל: לכאוי צ"ל: נרגש מדריגה זו בשכל.

ולכאוי א"ל . . ונת"ל אי"ה: הוספה. וצע"ק הביאור בזה. גם: "ונת"ל" (ר"ת

ונתבאר לקמן) — אינו אצלנו בכ"ק (ולא בהמשך הנדרס).

חלוק בניהם . . שהול מרגיש: לכאוי צ"ל: חלוק ביניהם . . שהמזל מרגיש.

בחושי' וכן הארז'ל זכה לזה ע"י שמחה ש"מ זה ית"ל אי"ה וזהו גבי חברי דניאל כמ"כ כל אדם יכול לבוא לבחי' זו וזהו אם אין חכ' אין יראה שבכדי ליראה זהו דוקא ע"י חכ' דאורייתא מחכ' נפקת דשרש התורה הוא מחכ' והוא וחכ' אחד הוא המדע והוא היודע נמצא שהשראת א"ס הוא בחורע שהוא שרש ומקור התורה שממנו נמשך לתורה שלפנינו וע"י חכ' זו אפשר לבוא ליראה דישראל נק' חילין דאורייתא ובתורה יש ס"ר אותיות עם הנקודות דאותיות לא יהי' רק ל"ו ריבוא בערך רק עם הנקודות דחירק מוצא יו"ד וקמץ מוצא אל"ף והם כנגד ס"ר נשמות וכל אות א' הוא שרש ומקור של נשמה א' וע"י שלומד תורה ע"י מעורר שיומשך משרש ומקור התורה לשרש ומקור הנשמה ואח"כ נמשך לתורה שלפנינו נמצא לפ"ו שרש ומקור התורה הוא גבוה יותר משרש הנשמה שהשרש ומקור הנשמה הוא מקבל משרש ומקור התורה. ועו"ל דהנה כתי' ויראו העם את הוי' ויאמינו בהוי' דהנה יש שני שמות הוי' ש' הוי' שבסדר ההשתלשלות וע"י כתי' ויראו העם את הוי' שבוה שייך לומר יראה ויש ש' הוי' שלמעלה מסדר השתלשלות ובוה אינו שייך לומר יראה רק אמונה כמ"ש ויאמינו העם בהוי' זה הי' קודם מ"ת אבל מ"ת הוא ויצוינו הוי' לעשות כל החוקים האלה ליראה שאפי' ש' הוי' דלעילא יהי' ג"כ בבחי' יראה וזהו ע"י שמזליהו חזי בשרש ומקור התורה שהוא ג"כ מבחי' מזל

הארז'ל זכה לזה כו' : הכונה לכאן, שזכה לגילוי הנשמה (ראה בנדפס כאן (ובלקו"ת שם — אינו) ובפספא — שהוא למע' מגילוי אלי. וראה לעיל ד"ה לך הי' קרוב לתחלתו, שזכה ע"י ש"מ לגילוי אליהו. ע"ש ובהגמ"ש שם. ואולי גם שם צ"ל גילוי הנשמה, ואז מובן יותר ההמשך שם. ע"ש).

זה ית"ל אי"ה : עדין מצוין בנדפס כאן, אבל אינו נמצא אצלנו לא בכ"ק ולא בהגמ"ש (ובכ"ק — תיבת "זה" אינה ברורה).

וזהו אם אין חכ' כו' מקבל משרש ומקור התורה : בנדפס (ולקו"ת) הוא (בהמשך הפרק עד סינמו) — בסגנון וסדר אחר קצת.

דאורייתא מחכ' .. והוא וחכ' אחד הוא המדע כו' : וח"ב קכא, א. וראה שם פה, א. וראה תניא פ"ב קרוב לתחלתו (ובכ"מ) — מרמב"ם הל' יסוהית פ"ב ה"י, וראה גם לקו"ת ויקרא ד, ב"ב.

נמצא .. הוא בחורע : לכאן צ"ל : הוא בח"ע. וראה גם לעיל בהמאמר, וש"נ. דישראל נק' חילין דאורייתא : בנדפס כאן (מלקו"ת במדבר שם) מצוין לזה במדבר קי, ב (ובכ"ק — תיבת "חילין" אינה ברורה כ"כ).

ובתורה יש .. כנגד ס"ר נשמות : ראה הערת כ"ק אומ"ר שליט"א בסה"מ תשי"ח ע' 241. וראה גם תרי"א סה, ב. לקו"ת שבהערה הבאה, סה"מ תקס"ח ע' כט ואילך. ובכ"מ.

רק ל"ו .. בערך : לכאן צ"ל : רק ל"א .. בערך.

עם הנקודות דאותיות לא .. אל"ף : הוספה. וראה לקו"ת בהר מא, ב, מג, ד, ועוד. ועו"ל דהנה כו' : מכאן — פקפיה בנדפס, ובלקו"ת במדבר שם, ב (בהגהה).

כתי' ויראו כו' : בשלח יד, לא (ולכאן צ"ל (כבפסוק) : ויראו).

דהנה יש כו' : בנדפס (מלקו"ת) מצוין : עפ"מ בתרי"א פ' בשלח ע"פ וידרא העם כו'.

ויאמינו העם בהוי' : בשלח שם. "העם" — הוא הוספה מלפניו בהפסוק. ויצוינו הוי' כו' : דברים ו, כד (וכצ"ל לכאן בנדפס פקפ"ד הערה ש"ו, ובפ' קפ"ט הערה ש"ד, הוא לנכון). ושם : ויצונו (ובנדפס כמה פעמים : ויצוינו) .. לעשות את כל, שמזליהו חזי : נסמן לעיל בהמאמר.

שהוא ג"כ .. כדאי"ת באדרא פ' נשא כו' : בנדפס כאן מצוין : דקליד א' בפ"י

כדאיתא באדרא פ' נשא הכל במזלא תליא אפי' ס'ת בהיכל והוא מבחי' מזלא עילאה. וזהו אם אין חכ' אין יראה ואם אין יראה אין חכ' ומהיכן מתחילין אך הנה ארז"ל אין מבטלין ת"ת על מצוה שאפשר לקיימה ע"י אחרים ולכאוי' אינו מובן דהנה כתי' ויצינו הוי' לעשות את כל החוקים האלה ליראה ונת"ל שהתורה נק' חוקי' שהוא פירוש וביאר המצות ומה יש יתרון בפיו המצוה שאין מבטלין ת"ת והמצוה גופא יניח לאחר' אך הנה איתא אם אין חכ' אין יראה שבכדי שיבוא ליראה זהו דוקא ע"י חכמת התורה ואם לא ילמוד לא יבוא ליראה מ"מ במצוה שא"א לקיימה ע"י אחר' מבטלין ת"ת דאם אין יראה אין חכ' דאם יפרוק ממנו יראה תתאה א"א לבוא לחכ' נמצא שיש ב' בחי' יראה יראה עילאה ויראה תתאה יראה עילאה הוא ש' הוי' שלמעלה מסדר השתלשלות ויראה תתאה הוא ש' הוי' שבסדר השתלשלות וע"י לימוד התורה ממשיכים מדריגת יראה עילאה וזהו אם אין חכ' אין יראה שבכדי לבוא ליראה עילאה זהו דוקא ע"י לימוד התורה, נמצא דבב' תירוצים אלו מבואר שהתורה הוא הממצע ועו"ל בא"א שהתורה אינו ממוצע לזה דהנה עצמית הנשמה היא מדריגה שלמעלה גם מחכ' וכ"ש אא"ס שהוא למעלה מחכ' כמ"ש כולם בחכ' עשית שאפי' חכ' נחשב עשי' לגבי אא"ס רק שאא"ס הוא מלוכש בחכ' שאורייתא מחכ' נפקת וע"י התקשרות שכל האדם בתורה זנעשה מוקף ואח"כ מקיף כדאיתא בסש"ב עי"ז פועל להיות יחוד עצמית הנפש עם אוא"ס שלמעלה מחכ' וזהו דתורה נק' אורייתא היכלא עילאה דקוב"ה דהנה שרש התורה הוא מח"ע והוא חכ' דאצי' ושם השראת אוא"ס לכן נק' התורה משל

הכל תלוי בו' וכנ"ל בפקע"ה (ואצלנו — חסר שם — ראה לעיל ד"ה צאינה וראינה (ושלאחריו) ובהנשמן שם). וכ"ה ה' בלקו"ת, ומסיים: וכנזכר לעיל (וצ"ע הכוונה ב"לעיל").

וזהו אם כו' ומהיכן מתחילים: קושיא זו היא בנדפס ברפס"ג (ובלקו"ת שם טו, ד), וגם שם: יראה ואם כו', ובאבות (שנסמן בתחלת המאמר) — יראה אם כו'. הנה אמרו"ל: ראה בהנשמן בלקו"ת שם רפ"ב. ולכאוי' אינו מובן. . . יניח לאחר' : הוספה. וראה לקו"ת שם. ונת"ל שהתורה כו' : בתחלת המאמר, וש"נ.

דאם יפרוק ממנו כו' : ראה גם פי' רבינו יונה לאבות שם. נמצא דבב' . . הממוצע: הוספה.

אוא"ס שהוא . . מלוכש בחכ' : ראה לעיל בהמאמר ובהנשמן שם. שאורייתא מחכ' נפקת: נסמן לעיל בהמאמר.

זנעשה מוקף . . בסש"ב: הוספה. עי"ז הוא גם לקמן רד"ה שלאח"ז, ובנדפס רפס"ז — „מוקף" ואח"כ „מקיף", ומציין שם בנדפס לתניא פ"ה. ובתניא — הסדר הוא להיפך, אבל הכוונה גם שם, אשר (בעיקר) מקודם „מוקף" ואח"כ „מקיף" — ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסה בס' „שיעורים בס' התניא" (להר"ו ש"י) ס"ע 57.

וזהו דתורה כו' : מכאן — פקס"ו בנדפס.

דתורה נק' אורייתא היכלא כו' : זחי"ב ר, א.

דהנה שרש התורה כו' : מכאן — ישנו גם בלקו"ת ויקרא ה' ג (פ"ב). ובנדפס — קרוב יותר לל' הלקו"ת (משא"כ כאן).

נק' התורה משל הקדמוני שהוא כו' : ראה רש"י: משפטים כא, יג. מכות י, ב (הובא באוה"ת הנשמן בסמוך). וראה גם לעיל סד"ה ראיתי והנה מגורת. ובנדפס מציין: כמ"ש

הקדמוני שהוא כלי לאוא"ס שהוא קדמונו של עולם. וחכ' נתלבשה בחכ' דבי"ע כדי להתלבש בהלכות הערוכות לפננו שהם נתלבשו בדברי' גשמים כמו ציצית בצמר גשמי תפילין בקלף כמו"כ פאה הרומת ומעשרות יציאת השבת הכל בדברי' גשמים וכשאדם לומד תורה שבו שורה חכ' כדאיתא בסש"ב פה דחכ' נק' השראת אחד האמת שבו שורה אוא"ס שהוא אחד האמת עי"ז נעשה יחוד עצמות הנשמה באוא"ס שגם שאוא"ס הוא למעלה גם מח"ע דאצי' מ"מ בחכ' שורה אוא"ס כדאיתא בסש"ב דאין אוא"ס שורה אלא במקום ביטל וע"י שמקשר שכלו בשכל התורה עי"ז פועל להיות התקשרות עצמית הנפש עם אוא"ס והו' שתורה נק' אורייתא היכלה עילאה דקוב"ה כמו שההיכל כתי' כי תפארת אדם יושבת בית כמו"כ ע"י תורה פועל להיות התקשרות עצמית הנפש באוא"ס הגם שבעת שהוא לומד תורה אינו מרגיש ההתקשרות והוא עסק בחכ' להשיגו ואפשר כשמשכיל בטוב אפשר לבוא לקצת ישות מ"מ ה"ו מדריגה גבוה כ"כ שאפי' אם נעשה קצת יש אינו פוגם כלום דמאחר דבתורת ה' חפצו וזהו אם אין חכ' אין יראה שבכדי לבוא ליראה זהו דוקא ע"י חכ' ולא שחכ' התורה הוא ממוצע לזה רק שהוא כלי לזה וזהו אם אין חכ' אין יראה.

מזה בדרושי פורים (ובלקו"ת שם: בדרוש פורים. ואולי כצ"ל גם בנדפס). וראה תו"א אסתר צו, ב (הובא גם באוה"ת וארא ע' קנב. ע"ש).

וחכ' נתלבשה כו': בפשטות צ"ל (וכי"ה בנדפס ולקו"ת): וחכ' דאצי' נתלבשה כו'. וחכ' כו' נתלבשה כו': ראה גם קו"א בחניא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח — קנה, א. הערוכות לפננו... תרומת ומעשרות: לכאוי צ"ל: הערוכות לפנינו... תרומות ומעשרות (ואוצ"ל: תפילין בקלף גשמי).

וכשאדם לומד... חכ' כדאיתא בסש"ב פה דחכ' נק' אחד האמת: המשך הלשון והציון (בסש"ב פה) — צע"ק. וראה בנדפס (ולקו"ת) — בסגנון אחר ויותר ברור. ואוצ"ל כאן ע"ד בנדפס. ואז חסרים כמה תיבות, והציון לפ"ה הוא על יחוד חכמת האדם בחכמתו ית'; או שהציון הוא לפל"ה (בהגהה) וקאי על התיבות שלאח"י. וראה הערה הבאה.

בחכ' שורה אוא"ס כדאיתא בסש"ב... ביטל: הכונה בהציון הוא לכאוי לפל"ה הנ"ל, או שהכונה רק בנוגע להשראת א"ס במקום ביטול, ואזי הכונה לפ"ו (וראה הערה הקודמת).

היכלה עילאה: לכאוי צ"ל: היכלא עילאה.

כתי' כי תפארת... בית: הוספה — ישעי' מד, יג (ושם: כתפארת אדם לשבת).

כתפארת... כמו"כ ע"י תורה: שייכות פסוק זה לתורה — ראה וחי"ב קי, ב.

ע"י תורה... לומד תורה... לקצת ישות: בכי"ק — התיבות "תורה" ו"ישות"

אינן ברורות.

עסק בחכ'... כלום דמאחר: לכאוי צ"ל: עוסק בחכ'... כלום מאחר.

דבתורת ה' חפצו: ל' הכתוב — תהלים א, ב.

כל שיראת חטא קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטא אין חכמתו מתקיימת, משמע דקיום החכמה תלוי בקדימות היראת חטא דקאמר כל שיראת חטא קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטא אין חכמתו מתקיימת וצ"ל דהנה איתא אם אין חכ' אין יראה משמע דיראה תלוי בחכ'. אך הענין הוא דהנה נת"ל דאם אין חכ' אין יראה קאי על חכמת התורה דתורה נק' אורייתא היכלא עילאה דקוב"ה דע"י שמקשר חכמה שלו בחכמת התורה שבה מלובש אוא"ס דאורייתא מכמה נפקת פי' מחכ' דאצי' ומחכ' דאצי' נשתלשל לחכ' דבריאה ואח"כ נמשך להלכות הערוכות לפנינו וע"י שמקשר חכמה שלו בחכ' התורה ונעשה מוקף ואח"כ מקיף עי"ז פועל להיות יחוד עצמית הנפש בעצמות אוא"ס שהוא יחוד נפלא וזהו דוקא ע"י גליא של תורה לכן אנו מוצאים שכל התנאים עיקר עסקם הי' בגליא של תורה כדאיתא דמהדר אתלמודא מתלתין יומין לתלתין יומין שהוא סך עצום מאד וכן רשב"י שהוא מקור הזהר באותו זמן שהי' במערה נתוסף לו סך ריבוא בגליא ש"ת כדאיתא מתחילה הי' פריך אצל רבי פנחס בן יאיר ור"פ ב"י הי' מתרץ לו י"ב פירוקים ואח"כ הי' רבי פנחס בן יאיר פריך אצל רשב"י והי' רשב"י מתרץ לו כ"ד פירוקים נמצא שנתוסף לו סך ריבוא בזה הזמן שדוקא ע"י גליא של תורה יכולים לבוא ליחוד זה דגליא ש"ת נתלכשה

בס"ד ש"פ של"ח, כל כו': במפתח שבסוף הגדפס — שהוא ד"ה דפ' נשא, אלא שהתחלה (עד "דהנה נת"ל) — אינה בגדפס (פקס"ז).

כל שיראת חטא כו': אבות פ"ג מ"ט. ושם: חטאו קודמת לחכמתו. . ליראת חטאו (ובצ"ל לכא"י גם כאן וכן בסמוך).

דהנה איתא . . תלוי בחכ': ראה בתחלת ד"ה שלפניו. וש"נ.

דהנה נת"ל: ראה ד"ה הנ"ל קרוב לסופו ובהנשמן שם.

דתורה נק' כו': מכאן — פקפ"ז בגדפס.

דע"י שמקשר . . פי' מחכ' . . לפנינו וע"י שמקשר כו': התיבות "וע"י שמקשר כו'" הן סיוע למ"ש "דע"י שמקשר כו'"; ו"פי' מחכ' . . לפנינו" — הוא כמו מאמר המוסגר (והוספה על הגדפס).

חכמה נפקת: לכא"י צ"ל: מחכמה נפקת.

ונעשה מוקף כו': ראה הערה בד"ה הנ"ל שם.

עי"ז פועל . . יחוד נפלא: הוספה. ואוצ"ל עי"ז גם בגדפס — כי הסגנון שם אינו ברור כ"כ.

לכן אנו מוצאים כו': מכאן — ישנו גם בלקו"ת ויקרא (שהובא סד"ה שלפניו)

ד' ד (פ"ג) ובגדפס — קרוב יותר ללי' הלקו"ת.

כדאיתא דמהדר כו': פסחים סה. ב. שלהי ר"ה (לה, א) בפרש"י (ד"ה מתלתין לתלתין).

שהוא מקור הזהר . . ש"ת; נמצא . . בזה הזמן: הוספה. וראה גם אגה"ק סכ"ו

(קמג, א).

סך ריבוא: כ"ה בכ"י (כאן, ובסמוך). והלי' צע"ק.

כדאיתא מתחילה כו': בגדפס מציין: כנוי בשבת טרק כמה מדליקין (וכן נסמן בלקו"ת)

דליג ע"ב [בגדפס שם: כ"ה פירוקי. ובפשוט צ"ל: כ"ד פירוקין].

בדברים גשמים כמו שיתא סדרי משנה שהם בדברים גשמים כמו סדר זרעים בצמח אדמה וסדר מועד ג"כ בדברים גשמים כמו"כ יציאות השבת וסדר טהרות באבות הטומאה וע"י שמקשר שכלו בגלייא של תורה עיי' פועל היחוד וזהו דוקא כשלומד בביטול שלא יהי' מציאות היש דאם יהי' מציאות היש עיי' נא' לא תחללו שנעשה חלל ומקום ריקן אך כשלומד בביטול אזי פועל להי' ההתקשרות דהנה ידוע דכשעלה ברצונו לברוא את העולמות נעשה צימצם ומקו"פ ואח"כ נמשך המשכת הקו ולכא' מה שיך למעלה מקום פנוי אך הנה המקו"פ הוא העדר האור והקו הוא גילוי והנה הקו מסתיים באדם קדמון ובאצי' אינו רק הארת הקו ובמל' דאצי' מסתיים הארה זו ג"כ רק שבוקע את הפרסא ומאיר בבי"ע דרך בקיעת הפרסא וע"י לימוד התורה פועל שבתחית המתים שיתלבש נשמה בגוף שיומשך מלפני אצי' קודם שהי' הצימצם וזהו דוקא ע"י לימוד התורה. אך הנה איתא האומר אין לו אלא תורה אפי' תורה אין לו וצריכי' לזה ריעותא דליבא ג"כ היינו למסור נפשו באחד הגם שמבמשה איתא המס"נ דבכל נפשך אך מס"נ זה הוא גם לנה"ב שגם הוא יסכים לזה והוא ע"י אתכפייה ואתהפכא והתבוננות. אבל למסור נפשו באחד הוא מס"נ לנה"א ג"כ הגם שבגמי' שם משמע שאפי' תורה אין לו רק צריכי' תורה

שהם בדברים .. כמו"כ יציאות : אוצ"ל : שהם מדברים בדברים .. כמו יציאות.

וזהו דוקא כשלומד בביטול כו' : בנדפס מציין : כנ"ל פקסיו (וכן בלקוית מציין "כנ"ל"). ע"ש, וכאן סדיה שלפניו. אבל לכא' צע"ק — אם כאן הוא אותו הענין שנתבאר שם. ואולי הכוונה — (בנדפס ולקוית — בסגנון אחר קצת מל' המאמר (כאן) רק בנוגע לענין הביטול שנעשה ע"י תורה — אף שאינו מרגיש כי"כ הביטול. ע"ש. היש עיי' נא' : אולי תיבת "עיי' נמשכת לעיל (אבל צע"ק ה"ל). ואוצ"ל : היש עיי' נא'.

נא' לא תחללו שנעשה כו' : אמור כב, לב. וראה בנדפס (ולקוית). וראה גם לקוית אמור לג, ב. ובכ"מ. דהנה ידוע כו' : ראה גם לעיל סדיה וידעת וסדיה להבין ענין ק"ש (ועוד), ובהנשמך שם.

ולכא' . . . מקום פנוי : הוספה. וראה לקוית הוספות לויקרא נא, ג. ועוד. והנה הקו .. בקיעת הפרסא : ראה אגה"ק סי"ב (קלא, ב). ובכ"מ : באדם קדמון (ובנדפס (ולקוית ויקרא שם) — בסגנון אחר קצת). וע"י לימוד .. ע"י לימוד התורה : בנדפס (ולקוית) — בביאור יותר (ע"ש), וגם : "לע"ל" במקום "תחיה"מ.

אך הנה איתא כו' : מכאן — פקס"ח בנדפס (ובלקוית שם ה, א (אחרי המוסגר)). איתא האומר כו' : יבמות קט, ב (ובנדפס (ולקוית) : האומר אין לי כו'). וראה בסמוך ובהערה שם ד"ה "שבגמי' שם".

ריעותא דלכא : אוצ"ל : רעותא דלכא. למסור נפשו באחד : בנדפס (ולקוית) מציין עיי' : כמ"ש האריז"ל. וראה פס"ח שער הק"ש פ"ב. וראה גם ב"ח אורח ר"ס סא.

שמבמשה איתא : לכא' צ"ל : שבמשה איתא. והוא בברכות נד, א. אתכפיה .. והתבוננות : לכא' צ"ל : אתכפא .. והתבוננות. לנה"א ג"כ : צע"ק הכוונה ב"ג"כ. ובנדפס (ולקוית) — ליתא תיבה זו (ובכלל הוא בסגנון יותר (ארוך ו)ברור).

שבגמי' שם משמע כו' : בנדפס (ולקוית) — בסגנון אחר קצת. וראה הערת כ"ק

וג"מ הנה באמת הוא כן שצריכי' ג"מ כמ"ש תכלית חכמה תשובה ומעשי' מ"מ תפלה ג"כ נחשבת בכלל ג"מ כמ"ש גמול נפשו איש חסד, ודוקא ע"י גלייא של תורה שייך לבוא להתקשרות דבגלייא ש"ת שייך השגה אבל ע"י סתים א"א לבוא להתקשרות דשם אינו שייך השגה רק ידיעה למשל פרצופי' דאצי' אינו שייך שם השגה רק ידיעת המציאות אפי' בבריאה כמו בשרפי' חיות ואופנים ומלכים ונשמות וגה"ע וגה"ת אינו השגת המהות רק ידיעת המציאות ומאחר שחסר השגה א"א לבוא להתקשרות אבל בגלייא שייך השגת המהות כמו יציאות השבת שהוא משיג מהות רה"י ומהות רה"ר לכן עי"ז אפשר לבוא לבחי' התקשרות ומ"מ צריכי' לזה סתים ג"כ דהנה בתורה יש סתים וגלייא דמה שנמשך מתשב"כ לתושבע"פ זהו שנתנה להתגלות אבל יש דברי' שלא נתנו להתגלות כמו ויוף הורד מצרימה ומה נוגע סיפור זה ובאמת כתב הרמב"ם בפ"י המשניות דיוסף הורד מצרימה ותמנע היתה ושמע ישראל הכל דבר אחד דהכל מפי הגבורה שמענו ומה סיפור זה אלא מוכרחי' אנו לומר שיש מדריגה גבוה כ"כ שא"א לבוא רק באותיות ושמות דכל התורה

אדמו"ר שליט"א בטה"מ תשי"ח ע' 266 (ובסה"מ תרפ"ח ע' קג), שמביא הלקו"ת ומוסיף: „והנה סיום מרז"ל זה „אלא תורה וגמ"ח" (שבלקו"ת) אינו בש"ס שם. וי"ל עפ"מ בלקו"ת (ראה) ד"ה כי תשמע בקול ס"ג (כג, ג) וז"ל: אמרו"ל כל האומר כו' שהפי' הפשוט הוא שצריך שיעסוק בתורה ובגמ"ח כו' כללות המצות. — ולהעיר מיבמות קה. א. אגה"ק ס"ה.

וג"מ . . ג"מ . . ג"מ : כ"ה בכ"ק, וצ"ע. ובפשוט הכוונה לגמילות חסדים, וא"כ צ"ל הר"ת „וגמ"ח" (או: וג"ח).

כמ"ש תכלית כו' : ברכות יו, א.

כמ"ש נמול כו' : משלי יא, יו (ושם : גומל). ובנדפס (ולקו"ת) מצ"ן (במקום הפסוק) : כדאיתא בגמ' ופרש"י בשבת דקכ"ז (והוא שם ריש ע"ב. ופסוק הג"ל מובא בפרש"י).

דבגלייא כו' אבל ע"י סתים א"א כו' : ראה קו"א בתניא — הובא לקמן בפנים (ובנדפס (ולקו"ת) — בארוכה ובביאור יותר). ואוצ"ל : אבל ע"י סתים תורה א"א כו'.

ומלכים ונשמות : לכא"ו צ"ל : ומלאכים ונשמות.

אבל בגלייא שייך : לכא"ו צ"ל : אבל בגלייא תורה שייך.

ומ"מ . . סתים ג"כ : הוספה. וראה לקו"ת שם (ה, ב) : אך להבין לפ"ז כו'.

(ובנדפס חסר מלקו"ת ה, סע"א עד אמצע ע"ב).

דהנה בתורה כו' : מכאן — פקפ"ט בנדפס.

שנתנה להתגלות . . שלא נתנו להתגלות : הכוונה (בפשוט) ב"התגלות" — לגילוי

בשכל וחכמה, וכמ"ש בנדפס (ולקו"ת שם, ב).

אבל יש דברים כו' : מכאן — גם בלקו"ת שם.

כמו ויוף כו' : בפשוט צ"ל : ויוסף — וישב לט, א.

הרמב"ם בפ"י המשניות : בנדפס (ולקו"ת) מצ"ן : פרק חלק (ולכא"ו צ"ל : בפ"י המשניות). והוא שם ב"היסוד השמיני". וע"ש (נעתק בנדפס (ולקו"ת)) שאינו מביא „ויוסף הורד" כ"א פסוקים אחרים.

ותמנע . . ושמע ישראל : וישלח לו, יב (ואוצ"ל : היתה פילגש). ואתחנן ה, ה.

ומה סיפור : אוצ"ל : ומהו סיפור.

דכל התורה כו' : בנדפס שם בהערה (שכג), מצ"ן כ"ק אדמו"ר שליט"א :

„הובא בהקדמת הרמב"ן לפ"י עה"ת. וראה זח"ב קכד, א. זח"ב יג, ב. רחצ, ב"י.

שמותיו של הקב"ה וכל הקורא בתורה כאלו קורא בשמותיו של הקב"ה דנעוץ סופן בתחילתו וממילא נעוץ תחילתו בסופן לכן הארת הכתר שא"א להאיר בחכ' מאיר באותיות ושמות נמצא שיש בתורה סתים ג"כ לכן בכדי להיו' ההתקשרות צריכיו' גם לסתים וכדאיתא בקו"א דסש"ב שהכוונות המצוה היא מצוה לימוד ההלכה אדרבה עולה על כולגה דע"י לימוד כוונות המצות אפשר לבוא לידיעה וכתיו' וידעת היום והשבת אל לבבך כו' וכתיו' דע את ה' אלקיך ועבדהו בלב שלים שעיי' יבוא לשלימות העבודה הגם שאינו שייך בה השגת המהות מ"מ ה"ה מצוה רמה ונשאה נמצא שבכדי להיו' ההקשרות צריכין גם לסתים וזהו דאיתא באדר"ן כל שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות לא טעם טעם חכ' וכל שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם של יראת חטא דכל שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות כאלו לא טעם חכ' שעיקר החכ' הוא מגלייא של תורה וכל שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש כאלו לא טעם טעם של יראת חטא שזהו ע"י סתים של תורה והוא ע"ד דחכם עדיף מנביא הגם שגבי נביא השגת המהות כמ"ש ואראה את אד' וחכ' אינו אלא ידיעת המציאות מ"מ עדיף מפני שאפשר שיתגלה לו תעלומות

וכל הקורא כו' : הוספה. וראה זח"ב שם (רע"א). ולקמן ד"ה להבין כו' כי גר מצוה (וראה לקו"ת הנסמן שם) : כל התורה כו' ממילא כל הקורא כו'.
 דנעוץ סופן בתחילתו וממילא נעוץ כו' : ס"י פ"א מ"ו. ובנדפס (ולקו"ת) — אין התיבות „וממילא כו' „ אבל כ"ה הכוונה (לכא"ו) גם שם.
 בקו"א דסש"ב : בנדפס [ובלקו"ת שם, ג — במאמר המוסגר בסוף הפ'. ומ"ש שם לפניו בהעמוד — אינו בנדפס] מציין : „בד"ה להבין מ"ש בפע"ח" (קנו, ב). — הבא כאן לקמן עד „רמה ונשאה“, הוא מקו"א שם בשינויים (וכמה לשונות כאן בלתי ברורים). וראה בנדפס (ולקו"ת) — קרוב יותר ללי' הקו"א, ע"ש בארוכה.
 וכתיו' וידעת . . וכתיו' דע . . בלב שלם : ואתחנן ד, לט. דה"א כה, ט (ושם (וכצ"ל לכא"ו כאן) : את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם), ובקו"א שם (נעתק בנדפס ולקו"ת) — במקום חצי הבי' דפסוק זה (דע גר') : ומביאה ללב שלם.
 רמה ונשאה : בתנאי שלפניו (שם), וכ"ה בנדפס : רבה ונשאה. אבל ראה בלוח התיקון לתנאי — שצ"ל „רמה“ (ע"ש). וכ"ה בלקו"ת שם.
 להיו' ההקשרות : לכא"ו צ"ל : להיו' ההתקשרות.
 דאיתא באדר"ן : בנדפס (ולקו"ת שם, ד) נוסף : „ס"פ כ"ט וכ"ה ג"כ ברבות“. ובאדר"נ שם — בשינוי לי' קצת לגבי הנדפס (ולקו"ת) וכאן.
 ואין בידו הלכות : לכא"ו צ"ל : ואין בידו הלכות.
 לא טעם של . . לא טעם חכ' : אוצ"ל : לא טעם טעם של . . לא טעם טעם חכ'.
 שעיקר החכ' הוא מגלייא כו' : ראה בנדפס (ולקו"ת) — בביאור יותר.
 שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש : בכי"ק נוסף אחר „הלכות“ : ואין בידו הלכות. ובפשטות — מיותרות תיבות אלו.
 והוא ע"ד דחכם כו' אבידת אביו כו' : ב"ב יב, א. ב"מ לג, א. וראה בנדפס (ולקו"ת שם ואילן) — בארוכה ובביאור יותר (ומציין בנוגע לנביא כו' — לאגה"ק ס"ט ד"ה עוטה אור).
 כמ"ש ואראה את אד' : הוספה — ישע"י ו, א. וראה אגה"ק שם (קנו, ב).

חכ' משא"כ גבי נביא נימצא שבהארה גבוה מעצם וכן ע"ד ברכה והודאה הגם שההודאה אינו השגת המהות מ"מ גבוה יותר מברכה וכן ע"ד אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת הגם שהבן הוא מעצמות מוח האב ורבו למדו חכמה שהוא אהרת החכ' שמאיר בדיבור מ"מ הוא קודם נימצא שאהרת ממדריגה גבוה גבוה יותר מעצמות ממדריגה שלמטה ממנה לכן בכדי להיו' ההתקשרות צריכ' סתים מ"מ העיקר הוא גלייא מפני שסתים אינו רק אהרה הגם שעי"ז באים לידיעה מ"מ ידיעה היא רק מצוה אחת וע"י גלייא אפשר לקיים כל התרי"ג מצות וזהו אם אין חכ' יראה ואם יראה אין חכ' שבכדי לבוא ליראה זהו דוקא ע"י חכ' אך מ"מ זהו דוקא מה שמזלייהו חזי ואינו נרגש בנשמה המלוכשת בגוף אבל בכדי שירגיש גם נשמה המלוכשת בגוף זהו דוקא ע"י שיראת חטא קודמת לחכמתו אזי חכמתו מתקיימת.

בס"ד ש"פ חוקת

אז ראו ויספרו הכינו וגם חקרו ויאמרו לאדם הן יראת אד' היא חכ' וסור מרע בינה הנה כתי' יראת אד' בשם אד', והנה נת"ל דד' מדריגות שחשיב בקרא ראו כו' הם נגד ד' מדריגות שיש בנפש נתתי בראתי יצרתי נפחתי ובמדרש

שבאהרה גבוה מעצם: לכאוי צ"ל: שהארה גבוה כו', ומ"מ הלי צע"ק. ואוצ"ל (ע"ד הלשון דלקמן בפנים): שהארה ממדריגה גבוה יותר מעצמות ממדריגה שלמטה ממנה (או עד"ו). ע"ד ברכה והודאה: בנדפס (ולקו"ת) מציין (בנוגע להודאה): כמ"ש במ"א בביאור ע"פ אתה הצבת (ראה ד"ה זה בסידור אדה"ז שער הל"ג בעומר). אהרת .. שאהרת .. רק אהרה: לכאוי צ"ל: הארת .. שהארת .. רק הארה. וזהו אם אין חכ' כו': זהו ביאור על השאלה שבריש המאמר, ע"ש (ולכאוי צ"ל: חכ' אין יראה ואם אין יראה כו'), וראה בארוכה ובביאור יותר — בנדפס פק"צ. אח"ז — חסר כאן מההמשך עד (בנדפס) פקציה — לקמן ד"ה או ראו. ע"ש. שיראת חטא: כ"ה בכ"ק גם בתחלת המאמר. ולכאוי צ"ל: שיראת חטאו.

בס"ד ש"פ חוקת, או כו': מכאן — מתחיל בנדפס פקציה (ובמפתח שבסוף הנדפס — רד"ה (זה) דפ' שלח הוא מפקצ"ד ואילך). או ראו .. וסור מרע בינה: בנדפס מציין לאיוב סס"י כ"ח (ושם: או ראה (כה). וכן שאר התיבות, עד) חקרה ויאמר .. וסר). והנה נת"ל: אצלנו לעיל — חסר הביאור (ראה לעיל ד"ה ימים יוצרו, ובהערה שם ד"ה או ראו) ובנדפס כאן מציין למקצ"ו (ע"ש ואילך). בקרא ראו .. מדריגת: לכאוי צ"ל: בקרא ראה .. מדריגות. ד' מדריגת .. נפחתי: נוסח ברכת אלקי נשמה. ושם: נתת (בלי יו"ד. וכן שאר התיבות, עד נפחת). ובמדרש: בנדפס מציין למד"ר פי תשא מ"מ.

ובזהר בכמה מקומות מפרש שקאי על תורה שאמרה ד' פעמים בינו לבין עצמו ואח"כ ויאמר לאדם ובכדי לתוך ב' פירושיו: אלו הענין הוא דהנה לא כל הנשמה נתלבש בגוף כ"א הארה מקצת מן הנשמה ועיקר הנשמה נשאר למעלה עז"נ אע"ג דאיהו לא חוי מזליהו חוי והוא יראה עילאה ובכדי שיומשך משרש הנשמה לנשמה המלובשת בגוף זהו ע"י תורה כמ"ש אם חכ' אין יראה שבכדי להיו' יראה עילאה זהו דוקא ע"י חכמת התורה ונמצא רבינו שמפרש שקאי על הד' מדריגת שבנפש נמשך אחר רע"מ שיומשך מלמ"ד דנפש לצדיק דצלם ובמשרש שמפרש שקאי על תורה דע"י ממשיכיו בחי' זו והו ע"י תורה ולהבין למה דוקא ע"י תורה נמשך בחי' זו הענין הוא דהנה כתי' ויצונו ה' לעשות כל החוקים האלה ליראה את הוי' אלקיך ופי' רבינו דחוקי קאי על תורה וצ"ל איך מפרש דחוקי' קאי דהנה בכלל מצות נק' בשם חוקים ויש פרטי מצות שנק' בשם חוקי' כדאית' חוקים חקתי גזירות גזרתי כמו פרה אדומה דאמר שלמה המלך ע"ה אמרתי אחכמה היא רחוקה ממני נמצא שהמצות נק' בשם חוקים ותורה הוא פי' וביאור המצות ואיך מפרש שחוקי' קאי על תורה אך כד דייקת בה שפיר יראה דאינו קשי' כלל דשפיר

ובזהר בכמה מקומות: ח"א בהקדמה — ה, סע"א; קצט, א; ח"ב רה, ריש ע"ב — הובא בלקרית שבהערה הבאה (ושם מצוין גם לוח"א עט, סע"א (בנוגע ויאמר לאדם"), וצ"ל: עט, סע"ב).
לא כל הנשמה כו' עז"נ אע"ג כו': ראה לקרית ר"פ האוינו. וראה גם לעיל ד"ה להבין מ"ש במשנה כו' ובהגסמן שם.
והוא יראה עילאה. . ע"י חכמת התורה: ראה בנדפס פק"צ בתחלתו. וראה גם לעיל סד"ה כל שיראת כו' — בקיצור.
ובכדי שיומשך משרש. . הרי מדריגת. . שיומשך כו': ראה בנדפס פקפ"א ב ופק"צ בתחלתו.

כמ"ש אט' כו': אבות פ"ג מ"ז (ושם) (וכצ"ל לכארי כאן): אם אין חכ' כו').
רבינו שמפרש. . אחר רע"מ: לקרית שם — ראה לעיל ד"ה ימים יצרו, ובהגסמן שם הערה ד"ה אז ראה (הב').
הרי מדריגת: לכארי צ"ל: הרי מדריגות.
ובמשרש שמפרש כו': לכארי צ"ל: ובמדרש כו' — נסמן לעיל. ושם בפנים מצוין גם לזהר (ונסמן שם בהערה).

דע"י ממשיכים: ארצ"ל: דע"י (או: כי ע"י) מה ממשיכים.
כתי' ויצונו. . אלקיך: ואתחנן ה, כד (ושם: את הוי' אלקינו).
ויצונו. . ופי' רבינו: בנדפס הערה שסה, מצוין כ"ק אדמו"ר שליט"א תניא סי"פ כ"ג. וראה לעיל פקפ"ה (וראה גם בנדפס פקפ"ד ולעיל ד"ה להבין כו' אם אין חכ' — מלקו"ת במדבר סו, ב. ע"ש) ולהעיר, שבביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א לתנא שם (נדפס ב"שעוריים בס' התניא" (להר"י ש"י ויינבערג) ע' 265 ואילך), מברר ד"חוקים" שבהפסוק קאי על המצות, ובנוגע לתורה מדבר אח"כ במאמר המוסגר, ע"ש, ולכארי — פי' הפשוט בתניא הוא כמ"ש כאן. וראה גם לקרית ויקרא ה, ג — מה שמביא מתניא שם.

דחוקי' קאי דהנה: לכארי צ"ל: דחוקים קאי על תורה דהנה.
כדאית' חוקים כו': ראה במדב"ר מ"ט, ד (ועד"ו בפרש"י ר"פ חקת). ועוד (ושם — בלי יחיד).
פרה אדומה דאמר שלמה כו': קהלת ז, כג. במדב"ר שם, ג. קה"ר עה"פ. ועוד.
אך כד דייקת כו': בנדפס כאן — שורה (ב' מלמטה בע' רכז) מיותרת.

קרינן לתורה חוקי' דהנה נקי' מצות המלך ולכאוי' ציל דפעמים מצינו שמצות נקי' לבושים ומקיפי' דעיי עשיית המצוה נעשה לבוש לגיע התחתון ועיי כוונת נעשה לבוש לגיע העליון ובחי' מלי' היא פנימית ואיך אפשר שניהם אך כדי להבין זה ציל תחילה ענין השתלשלות עויע ובריאה יש מאין. הנה גן עדן הוא בבחי' מלי' גיע התחתון במלי' דיצי' וגיע העליון במלי' דבריאה ואפי' לפי הכהאריזיל שמפרש שגיע הוא בינה הכל בחי' מלי' רק בריאה שבמלי' דבינה כמו שהוא באצי' א"א לבוא בהשגה כ"א דרך לבוש המעלי' ומסתיר ואפי' בחי' אלה תולדות יעקב יוסף שהוא יסוד שהוא מקור השפע אינו יכול לקבל בחי' זו דעל יוסף כתי' יפה תואר ויפה מראה ר"ת יתום שיוסף הי' יתום מאמו דבינה עד הוד אתפשטות וביסוד אינו נמשך בחי' זו כ"א כשיתגלה בחי' היותר גבוה ממנו נמצא שבחי' יסוד אינו יכול לקבל בחי' בינה כ"ש נבראי' כ"א כשעובר דרך בחי' מלי' ועיי העלמת המלי' אפשר שיומשך בחי' זו גם בנבראי' וזה"ע השתלשלות עויע כמו באצי' גופא שהוא בדרך השתלשלות כמו שכל ומדות שנקי' השתלשלות כמו שאנו רואין קטן מתאוו לדברי' קטנים פחותי ערך ואח"כ כשנגדל אינו מתאוו לאותן דברי'

דהנה נקי' כו' : לכאוי' ציל : דהנה מצות נקי' כ"י. מכאן — עד סיום המאמר, ישנו בלקי'ת ואתחנן י' ב"ב ובנדפס — הוא קרוב ללשון הלקי'ת (משא"כ כאן), וגסמן שם הערה שסו. וראה גם לקי'ת במדבר טו, ג יו, א ואילך. נקי' מצות המלך : ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בטה"מ הש"ת (ד"ה כי ישאלך) ע' 48.

דפעמים מצינו .. לגיע העליון : ראה תניא ספיו ; פליט (גב, א) ; אנה"ק סכ"ט (קנ, ריש ע"ב) — מזהר. לבוש לגיע התחתון .. לגיע : עדין הוא בנדפס. והלשון צע"ק לכאוי'. ואוצ"ל : לבוש לנשמה בגיע .. לנשמה בגיע (או : בגיע, וכיו"ב).

ועיי כחנת נעשה : אוצ"ל : ועיי הכונה (או : כחנת המצות) נעשה. ובחי' מלי' היא פנימית ואיך כו' : הכונה לכאורה : הרי מצות נקי' מצות המלך כ"ל, ומלי' היא פנימית (ולא מקיף) ואיך כ"י. ובנדפס — אין הקושיא מפורשת כ"כ, והוא לשון הלקי'ת ואתחנן שם.

גן עדן הוא בבחי' מלי' : גסמן בנדפס (ובלקי'ת שם). ואפי' לפי הכהאריזיל .. שבמלי' : ובנדפס (לי' הלקי'ת שם) : וכמ"ש האריז"ל שהוא בבחי' בינה שבמלי'.

רק בריאה שבמלי' : אוצ"ל : רק שהוא בינה שבמלי' — בנדפס (ראה הערה הקודמת), וכ"מ מהמשך הענין כאן (אף שגם "בריאה" היא בחי' "בינה" כידוע).

אלה תולדות .. שהוא יסוד : ר"מ וישב. תו"א תרומה ט, ד ; טה"מ תקס"ה ח"א ע' קיח ; ובארוכה — בביאוריו לאדמו"ר כ"ט, ג ואילך — עה"פ.

שהוא מקור השפע : בנדפס מציין עיי' לדי' בן פורת בענין אלה תולדות יעקב יוסף, וראה גם הגסמן בלקי'ת שם.

כתי' יפה כו' ר"ת כו' דבינה כו' : וישב לט, ו. וראה הנחות הר"פ ע' לו. ביאוריו שם (נד, ג ואילך) ולהצ"צ (ח"א ע' רפ. ח"ב ע' תתלב ואילך). וראה לקי'ת שם.

כ"א כשיתגלה .. ממנו : הוספה. וצ"ע הכונה בזה.

כ"א כשעובר כו' : ראה גם בנדפס. ושם אינו ברור כ"כ ההמשך. ולכאוי', אם לא כו' — הוא בהמשך לביניהם כללי' ; ומ"ש באמצע — הוא מאמר המוסגר, וכ"ה בלקי'ת שם.

וזה"ע השתלשלות : לכאוי' ציל : וזה"ע השתלשלות. כמו שאנו רואין קטן כו' : ראה גם תניא ס"ו.

וזהו מסיבת מוחין דגדלות לכן נק' השתלשלות כמו שהשלשלת הוא שהרבה טבעות אחוזות זו בזו כמורכב השתלשלות עו"ע דעו"ע הוא העלם וגילוי דמתחילה היא מדה שבמזה ואח"כ הם מדות גלויים בתוקף כמו אהבה ויראה פחד לכן הם נק' השתלשלות עו"ע הגם שמדות לגבי מוחין הם ירידה מ"מ הם גוף אחד כמו חסד ונצח שהם ענפי החכ' ושדיא נופא בתר עיקרא וזהו השתלשלות עו"ע והוא ע"ד יש מיש. ובריאה יש מאין כמו שנברא בי"ע מאצי' שאינם ממהות אצי' רק בדרך בריאה יש מאין פי' מאין ואפס המוחלט שאינו משיג את המהווה רק ע"י שבחי' מל' מעלים את אור האצי' ומאיר דרך בקיעת הפרסא ונק' אור של תולדה ומשנה את האור עד שנעשה מהות חדש אזי אפשר להיות נבראים דבי"ע דבזה מחולק בחי' מל' עם שאר הספי' שבכל הסי' כמו ספירת החסד הוא השפעה בקירוב ומדת המל' הוא השפעה בריחוק כמו שאנו רואין במלך שנופל עליו יראת המלך אע"פ שלא ראה אותו מעולם כמורכב למעלה מדות המל' היא השפעה בריחוק כמ"ש המלך המרומם לבדו מאז וזהו בריאה יש מאין וגם על בחי' חכ' כתי' זההכמה מאין תמצא שהוא ג"ב ע"ד בריאה יש מאין ומפני מה יש למל' כח להעלים אור האצי' הוא מפני אור שמאיר בבחי' מל' כי כתר הוא ל' כתר ומקיף כי נעוץ תחילתו בסופן דנעיצת התחילה הוא בסוף יותר מבראש המתפשט ראש הוא בחי' חכ' שהוא נק' ראשית ונעיצת התחילה הוא בסוף שהוא בחי' מל' לכן יש כח בבחי' מל' להעלי' אור האצי' ובוה מתורץ מה שמצות נק' מצות המלך ופעמים מצינו שהם נק' לברושי' דמה שהם נק' מצות המלך הוא מפני כי הם מבחי' מל' ומה שפעמים מצינו

כמו חסד . . ענפי החכ' : בנדפס — הוא בטיוס הפרק, כמו בלקו"ת שם (י, ריש ע"ג. ושם כותב ע"ז „כנ"ל, וצ"ע אם הכוונה ב„כנ"ל" הוא למאמר זה).
ושדיא נופא בתר עיקרא : הוספה. והוא ל' הגמ' — שבת ד, ב. וש"נ. וראה גם מעשרות ספ"ג.

שאינם ממהות אצי' : לכאור צ"ל : שאינם ממהות אצי'.
שכל הסי' : לכאור צ"ל : שכל הספי'.
כמורכב למע' מדות . . ע"ד בריאה יש מאין : הוספה (ולכאור צ"ל : מדת המל').
כמ"ש המלך . . כתי' והחכ' כו' : גוסס ברכת יוצר. איוב כה, יב (הובא גם בתחלת פקצ"ו בנדפס).
ומפני מה כו' : מכאן — פקצ"ו בנדפס (וספקציה אינו כאן), ובלקו"ת שם.
להעלים אור האצי' הוא מפני אור שמאיר כו' : בנדפס (מלקו"ת) שם : להעלים האור ולהיות (ולכאור צ"ל : ולהיות, כבלקו"ת) יש מאין הוא מהארת הכתר המאיר בה כו'.
ובפשטות כ"ה הכוונה גם כאן.
כתר הוא ל' כתר ומקיף : ראה פרדס שע"כ ערך כתר. ונתי' (גם) בהמשך בששה"ק תעריב בתחלתו. ובכ"מ (ואוצ"ל : כותרת ומקיף).
נעוץ תחילתו בסופן דנעיצת כו' : סיי פ"א מ"ו. וראה גם לעיל ד"ה ימים יוצר ובהנסמן שם.
דנעיצת . . שהוא בחי' מל' : הוספה.

שהם לבושי' הוא מפני שתר"ג מצות הם תר"ג א דגלגתא ותר"ג מצות דאורייתא וז' [חסר]

בס"ד ש"פ דברי'

מפי' עליון לא תצא הרעות והטוב מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו. לכאוי צ"ל מה דכתי' מפי' עליון לא תצא הרעות הכתי' מי אמר ותהי אד' לא צוה. אך הענין הוא דהנה אית' במדרש מאותה שעה שאמר ראה הנה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע לא יצאה רעה לעושה טובה ולא טובה לעושי רעה אלא טובה לעושה טובה כו' ופעמים אית' אלא הרעה מאליה היא באה. להבין זה צ"ל תחילה ענין שמים וארץ קנין אחד ולכאוי מה ששייך לומר על השמים וארץ קנין והלא הם נבראי' אך הנה איתא אם אין תורה אין קמח אם אין קמח אין תורה דהנה אי' רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותא אמר מנח חיי עולם ועוסק בחיי שעה ופירש'י

שתר"ג מצות .. דגלגתא: כ"ה בכ"ק: תר"ג א (ונשאר מקום חלק) דגלגתא. ולכאוי צ"ל: תר"ג ארצין דגלגתא. וראה אד"ר בוח"ג (קכט, א. קלו, א) — הובא גם באגה"ק סיכ (קלא, א) ועוד.
ותר"ג מצות דאורייתא וז': חסר אצלנו סיום המאמר (וראה המשך הענין בנוסח ובלקו"ת) שם ואילך, וגם חסר — סיום ההמשך דמ"ר תרל"ה.

בס"ד ש"פ דברי': מאמר זה כאן הוא רק התחלה, ולא נגמר בכ"ק; וכן המאמר שלאחריו (שבחלקו הוא המשך למאמר הנוכחי ובפרט לסיומו) לא נגמר בכ"ק. וראה לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רסט (לתחלת המאמר) וע' רנא (להמשכו). וראה גם לקמן הערה ד"ה "להבין זה".

חפי' עליון .. חטאיו: לעיל שם (ע' רסט — באמצע מאמר) מציין: באיכה סי' ג פסוק ל"ח ל"ט.

הכתי' מי .. צוה: איכה שם, לו (ושם: מי זה). ולעיל שם: הלא כתי' קודם. אית' במדרש: לעיל שם: במד"ר במקומו (היינו באיכ"ר). וראה שם סיום ל' המדרש ומה שמביא ממ"ב.

שאמר ראה כו': נצבים ל, טו (ושם: ראה נתתי לפניך היום. וכ"ה לעיל שם). ולעיל שם מוסקי' „בר"פ ראה הלשון בסיני"). וראה הערה הבאה.
ופעמי' אית': לעיל שם מציין (ע"ש) לדב"ר ר"פ ראה. והוא עה"פ דר"פ ראה. והל' (ולעיל שם) שהועתק בהערה הקודמת — הוא ממדרש זה. וצ"ע.

להבין זה כו': ראה ביאור הענין בהמאמרים שלאח"ז. וראה לעיל בהערה הא'.

שמים וארץ קנין אחד: אבות פ"ו מ"א (מ"י בסידור אדה"ז).

ולכאוי מה ששייך כו': ראה לעיל שם ע' רנא (ולכאוי צ"ל: מה שייך).

איתא אס אי' כו' (עד הסיים): ראה גם לעיל שם ע' רסה. ומציין לאבות פ"ג מ"ז (ושם בסדר המור). וראה לקמן סד"ה להבין שרש כו' — ביאור (קצת) למשנה זו.

אי' רבא חזייה כו': לעיל שם מציין: בפ"ק דשבת דיו"ד ע"א.

דתפילה הוא ברכה ושלוש ומוזנות ותורה היא חיי עולם דמברכי' על תורה וחיי עולם נטע בתוכינו וצ"ל למה נק' התפילה חיי שעה הענין הוא דהנה כתי' המחדש בטובו בכי' תמיד מע"ב שבכ"י נמשך חיות חדש לחיות ולהיות נבראי' מאין ליש וכת' לעולם ה' דברך נצב בשמים שדבר ה' עומד תמיד בשמים להחיות ולהיות אותו מאין ליש כן אי' במדרש תילים וכן הביא רבינו בשם הבעש"ט ואילו ה' נסתלק ממנו דגע א' ה' נעשה ממנו אין ואפס וכמ"כ כל הנבראי' קיומם הוא השם שקוראי' אותן בלה"ק ששם כל נברא יש בע"מ הגם שיש שמות שאינם בע"מ מ"מ יש חלופי' ותמורות וחילופי' דחלופי' ותמורות דתמורות עד שנעשה צירוף של אותו שם והוא המחיה אותו וזהו המחדש בטובו בכי' תמיד מע"ב שבכ"י ונת"ל דלאו [חסר]

חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו תורה קנין אחד שמים וארץ קנין אחד אברהם קנין אחד ישראל קנין אחד בהמק"ד קנין אחד תורה מנין דכתי' ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז שו"א מנין דכתי' השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי ואומר מה רבו מעשיך הוי' כולם בחכ' עשית מלאה הארץ קנינך אברהם מנין דכתי' ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ ישראל מנין דכתי' עד יעבור עמך

ושלוש ומוזנות : לכא' צ"ל : ושלוש ומוזנות.

כתי' המחדש . . וכת' לעולם . . בשמים : נוסח ברכת יוצר. תהלים קיט, פט. וראה (להמשך הענין כאן) גם לעיל (בה"הנחות) ד"ה המחדש ובהגסמן שם. חדש לחיות ולהיות . . להחיות ולהיות : אוצ"ל : חדש להחיות ולהיות . . להחיות ולהיות.

כן אי' במדרש תילים וכן הביא רבינו כו' : מדרש תהלים עה"פ (הובא גם בלקרי"ת אחרי כה' סע"ג). שעהיה"א פ"א (נסמן לעיל ע' הגיל). הגם שיש . . מ"מ יש חילופי' כו' : לעיל שם מצוין לשעהיה"א פ"ב ולפרסם של פ"ה.

ונת"ל : רד"ה הגיל ורד"ה דע. וראה גם מאמר הבא. דלאו (חסר) : תיבת "דלאו" נכתבה בשולי העמוד — כהקדמה לע' שלאחריו. אבל ליתא ההמשך מזה. וראה גם הערה בתחלת המאמר.

חמשה קנינים כו' : לד"ה זה אין תאריך. בכ"ק. וראה הערה לרד"ה הקודם ובהגסמן שם. ולעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רנא נסמנו כל הפסוקים. וראה שם ואילך — להמשך המאמר.

חמשה קנינים כו' : אבות פ"ו מ"א (מ"י בסידור אדה"ו).

ה' קנני כו' : משלי ה, כב. השמים כסאי כו' : ישעי' סו, א — ושם התיבות "אי זה בית . . ואי זה מקום" הם במקף (ועד"ו הוא בסידור אדה"ו). אבל במשנה שבמשניות וגמ' (ועוד) — ככפנים. מה רבו . . קנינך : תהלים קה, כד (ובכ"ק — תיבת "קנינך" אינה ברורה). ברוך אברהם . . עד יעבור . . מכוון לשבת . . הר זה כו' : לך יי, יט. בשלח טו, טז. שם, יו. תהלים עה, גר.

הוי' עד יעברך עם זו קנית בהמק"ד מגין דכתי' מכן לשבתך פעלת הוי' מקדש אד' כוננו ידיך ואומר הר זה קנתה ימינו, וצ"ל מה מביא על אברהם שהוא קנין מפסוק ברוך אברהם כו' קונה שמים וארץ ששם לא כתי' רק קנין דשמאי ועוד צ"ל מפני מה אמר לי קונה בשו"א ול' קנין וקנינים שבברייתא ולא כמ"ש בורא שמים וארץ וכתי' עושה שמים וארץ וכאן אומר לי קונה, אך זה כדי להוציא מדעת המינים הטועים בדמיונם ואומרים עזב ה' את הארץ בידי המזלות וכמ"ש ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, אבל באמת אינו כן דהם רק שלוחי השפע כגרון ביד החוצב בו שאינו שייך לומר שהגרון בנה שהאדם הוא הבונה כמו"כ השמש והירח הם רק שלוחי השפע לכן אי' בברייתא לי קנין וקונה מורה על התמדת הפעולה שבכ"י נמשך חיות חדש לחיה להוה נבראי' כמ"ש המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב ול"ד בכ"י אלא בכל עת ובכל רגע נמשך חיות וכענין לרגעים תביחנו שבד"כ אדם גדון ברה"ה ובד"פ אדם גדון בכ"י מ"מ כתי' לרגעים תבחנו ובאמת אינו שייך לומר ע"ז רגעים ג"כ לכן אומר לי קונה שהוא מורה על תמידית השפעה. ולהבין ענין הקנינים צ"ל תחילה סדר הקנינים אברהם קנין א' הוא מדת החסד ובו נברא העולם וארז"ל בהבראם באברהם וכתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה והוא מדת אברהם כדאי' בפרד"ס בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד להקב"ה כל ימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי שנא' וישמור משמרתי ששמר משמרת דמדות החסד ואי' באורחות צדיקים שהי' נדיב בין בחכמתו בין בגופו בין בממונו. ומה שאברהם

וצ"ל מה מביא כו' : ראה לעיל שם מה שמבאר בחצאירכוב (ועד"ז הוא לפנינו במאמר הבא קרוב לסופו).

כמ"ש בורא . . וכתי' עושה כו' : ישעי' מב, א (בשינויים). תהלים קלד, ג (וראה לעיל שם, שמצ"ן לפסוק אחר).

ואומרים עזב כו' וכמ"ש ממגד כו' : יחזקאל ח, יב ; ט, ט (וראה גם שעהיוה"א רפ"ב ואילך). ברכה לג, יד. וראה גם סה"ע חב"ד ח"ב ס"ע רפא ואילך. וש"נ.

כגרון . . שאינו שייך כו' : ראה ישעי' י, טו : היתפאר הגרון גוי'. וראה גם בהנסמן בהערה הקודמת.

שבכ"י נמשך . . כמ"ש המחודש . . ול"ד כו' : ראה גם מאמר הקודם ובהנסמן שם. לחיה ולהוה . . חיות וכענין : לכארי צ"ל : להחיות. ולהחיות . . חיות חדש וכענין. וכענין לרגעים תביחנו : בכתוב (איוב ה, יח) לרגעים תבחנו (וכצ"ל לכארי גם כאן ובסמך).

אברהם . . מדת החסד : ראה גם לקמן בסמוך וש"נ. וארז"ל : ב"ר פייב, ט (וראה גם שם פמ"ח, ח). וזח"א רל, סע"ב. ועוד.

וכתי' כי אמרתי כו' : תהלים פט, ג. וזח"א שם. מדת אברהם כדאי' בפרד"ס . . שנא' . . ואי' באורחות צדיקים : ראה גם לעיל (בהנחות) סדיה ימים יוצרו ובריה להבין ענין ז' גרות. וש"נ.

משמרת דמדות החסד : לכארי צ"ל : משמרת דמדת החסד.

קנין א' ית"ל אי"ה אך צ"ל משארז"ל בהבראם באברהם והלא ה' נתוסף באברהם כשהי' צ"ל להוליד את יצחק. תורה קנין אחד תורה היא גבורה כמ"ש מימינו אש דת למו ותורה ניתנה אש שחורה ע"ג אש לבינה וארז"ל אלו ואלו דברי אלקי' חיים ואלקי' הוא. מדות הגבורה. וישאל הוא מדות הת"ת כמ"ש ישראל אשר בך אתפאר. שמו"א הם מדות היסוד. כמ"ש כי כל בשמים ובארץ ות"א דאחיד בשמיא בהמק"ד הוא מדת המל' [חסר]

ש"פ עקב

להבין שרש ענין הקנינים הנה אי' במשנה האשה נקנית בשלשה דרכי' בכסף ובשטר ובביאה ושם במשנה ה' אי' נכסי' שיש להם אחריות נקנית בכסף ובשטר ובחזקה. אשה כנסי' כמ"ש ושם אשה גדולה וכת'.

ית"ל אי"ה : ראה ד"ה הבא קרוב לסופו : לקמן ד"ה להבין שרש כו' קרוב לתחלתו : ד"ה שמע ישראל (וראה גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ד"ה זה — ע' רעא ואל"ך). אך צ"ל כו' : לעיל שם (ע' רנב), מפורטת השאלה יותר. נתוסף . . כשהי' צ"ל להוליד כו' : לך יו, ה. וראה רשי' שם טו, ה (ואוצ"ל : כשהי' צריך להוליד).

כמ"ש מימינו . . ותורה ניתנה כו' : ברכה לג, ב (וראה פרש"י — מתרגום). ירוש' שקלים פ"ו סה"א (הובא בפרש"י שם) — וראה קה"ע שם (ולעיל שם, מביא לרא' ראשונה מ"ש (הוריות ת, סע"א. מכות כז, רע"א) "מפי הגבורה שמענו". ולכא' צ"ל : אש לבנה. וארז"ל : עירובין יג, ב.

ואלקי' הוא כו' : ראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה וידעת ובהנסמן שם (ולעיל שם ע' הגיל, מביא גם הפסוק (שבמ"ה) וידבר אלקים).

מדות הגבורה : לכא' צ"ל (וכן לקמן) בלי יחיד — מדת הגבורה.

וישראל . . הת"ת כמ"ש ישראל כו' : ישע"י מט, ג. וראה אה"ת נ"ך עה"פ ע' רנה"ו. כמ"ש כי כל . . ות"א דאחיד כו' : דה"א כט, יא. ולעיל שם "ותרגומו" — וראה לעיל (בהנחות) ד"ה לך ה' קרוב לסופו ובהנסמן שם. ואולי גם כאן צ"ל "ות"י" או "ותרגומו".

דאחיד בשמיא : בכי"ק אחרי תיבת "בשמיא" מטושטש. ובפשטות צ"ל : בשמיא ובארעא.

[חסר] : בכי"ק נכתב רק תחילת העמוד ולא נגמר. וראה הערה לד"ה שלפניו.

להבין כו' : מאמר זה ישנו גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רעו ואל"ך. ע"ש (ובהנסמן שם לאה"ת). ונסמן כאן לשם (בעיקר) אם יש שינויים או הוספות כאן (ונסמן ע"ז : "הוספה" וכיו"ב). אי' במשנה : ריש מס' קידושין.

במשנה ה' א"י : קידושין שם כו, א (ובכ"ק — תיבת "א"י" (איתא) אינה ברורה, ואולי הוא "א"י" (אומר)).

נקנית בכסף : לכא' צ"ל (כבמשנה) : נקנין בכסף.

אשה היא כנסי' : ראה לקו"ת תוריע כ, א ואל"ך. שלח מד, סע"ג ואל"ך. ועוד.

כמ"ש ושם כו' : לעיל שם מציין למ"ב ד, ה. ומוסיף שם מזהר ומפרשיו — ע"ש. וכת"י לזאת כו' : בראשית ב, כג (הובא גם בלקו"ת שלח שם).

לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת אשה היא איש ה' ואיש אש י' דאיש
ה' מקבל מאש י' דרשפי אש דנשמות ישראל הוא מהתבונניות ד' וי'ד הוא
עיקר ש' הוי' שהוא מורה על תמידית ההתהוות וי'ד כולל מה שלמעלה
ממנו ומה שלמטה ממנו הקץ העליון כולל מה שלמעלה ממנו והקץ התחתון
כולל מה שלמטה ממנו ונק' איש כמ"ש ה' איש מלחמה וזהו דכתי' רשפיה
רשפי אש שלהבתייה רשפי אש דנשמות ישראל הוא משלהבת י"ה וכדאי'
בכהאריז"ל מהיכן יצא אש זה משלהבת י"ה כשלהבת הקשורה בגחלת ואיש הוא
המשכה כללית דאיש כולל כל המדריגות אל"ף יו"ד שי"ן וזהו המשכה שנמשך
מאל"ף ליו"ד ולשי"ן האשה נקנית בג' דרכי' בכסף ובשטר ובביאה כסף הוא
כמ"ש נכסוף נכספתי לבית אביך אהבה ותשוקה לאלקות ועי"ן בא לבחי' חכ'
כמ"ש בצל החכ' צל הכסף שע"י הכסף באים לבחי' חכ' והוא קנין דאברהם
ושטר הוא אותיות התורה והוא המשכה כמ"ש ואתא מרבבות קדש ואתא הוא

אשה היא . . אש י' : רש"י סוטה יו, א — ד"ה שכינה ביניהם.

איש ה' . . דאיש : לכארי צ"ל : אש ה' . . דאש.

דאיש ה' מקבל כו' : ראה בראשית שם. וראה לקו"ת שלח שם, ד ואילך.

דרשפי אש . . ש' הוי' : ראה גם לעיל (בה"הנחות) ד"ה רשפי (הא). ועוד.

שהוא מורה : שעהיה"א רפ"ד. וראה גם לעיל (שם) ד"ה הגיל וד"ה וידעת. ועוד.

וי"ד כולל כו' : ראה תו"א לך יא, ג ואוה"ת בראשית תקלו, ב ואילך — מפרס

(שער כ"ז ספ"ג ע"ש).

כמ"ש ה' כו' : בשלח טו, ג. וראה פרדס הנסמן לקמן בסמוך.

דכתי' רשפיה . . וכדאי' בכהאריז"ל כו' : לעיל (ד"ה זה) ע' הגיל מוסיף : „והוא

מהוהר בכ"ד (ראה הנסמן שם בהערה) וע' בלק"ת חקת בריה ע"כ יאמרו פ"ה (טו, ב)

בענין כי אש יצאה מחשבון להבה כו' . . וראה גם לעיל (בה"הנחות) ד"ה פתח אלי

(וסופו) ; ד"ה רשפי (הב') — ובהמציאין שם.

כשלהבת . . ליו"ד ולשי"ן : הוספה.

דאיש כולל כו' : ראה תקו"ז תמ"ט „איש . . איהו כללא כו' . . ונת' בארוכה בפרדס

שכ"ג פ"א ערך איש.

האשה נקנית . . כסף הוא כו' : ראה אוה"ת שבועות ע' קצט ; ריש ע' רג וריש ע'

רד. וראה גם לקו"ת בשלח א, רע"ג.

כמ"ש נכסוף נכספתי כו' : ויצא לא, ל — ושם : נכספתה. אבל כפפנים הוא בכ"מ

ברא"ת — ראה אוה"ת שם ע' קעה ; ריש ע' רג ורד (ובע' קצט : נכספת). וראה תניא

רפ"ג וראה הערה הבאה.

נכסוף . . קנין דאברהם : כ"ה גם באוה"ת שם (ועד"ו הוא לעיל ד"ה זה ס"ע הגיל).

ולכארי צ"ע, דהרי כתוב זה נאמר גבי יעקב (אלא שבאוה"ת לא נא' „לבית אביך", ולהעיר

מהלשון בפיוט „ידיד נפש"). וראה תניא שם (אלא שלא נזכר שם אברהם).

כמ"ש בצל כו' : קהלת ה, יב (ושם : בצל הכסף). וראה בהנסמן באוה"ת נ"ך ח"ב

ע"הפ (ע' א"קכו).

קנין דאברהם . . תורה . . בהמק"ד : אבות פ"ו מ"א (מ"י בסידור אדה"ו).

ושטר הוא אותיות התורה ; אירוסין אבל ב"א הוא . . בהמק"ד : ראה אוה"ת

תרומה ע' איתמא (מחז"ג כתובות טב, ב). ע"ש.

אותיות . . המשכה כמ"ש כו' וכתי' כו' : ברכה לג, ב (ושם : ואתה. וראה חגיגה טו,

רע"א. שהש"ר פ"ה, ט), וראה לקו"ת ר"פ ברכה ע"פ זה. ישע"י מה, יא.

ל' בא וכת' האותיות שאלוני הגם דכתי' אותותינו לא ראינו פי' שאינם בגילוי אבל מ"מ ישנם והוא תורה קנין אחד וב' בחי' אלו דכסף ושטר הכל אירסין אבל ביאה הוא פנימית והוא בהמק"ד קנין אחד כמ"ש בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך ופירש"י בכ"מ שניתן רשות להזכיר שם המפורש והוא בבהמק"ד דבמדינה אומרים את השם בכינוי ובמקדש אומרי' את השם' ככתבו אבא אליך וברכתך ואבוא הוא ל' ביאה וכת' הנני בא ושכנתי בתוכך ובא הוא ל' ביאה והוא יחוד פנימי. שמים וארץ קנין אחד הוא כדאי' שם במשנה ה' נכסי' שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר ובחזקה וצ"ל מה שייך נכסי' שיש להם אחריות לשו"א. הנה רש"י פי' נכסי' שיש להם אחריות קרקעות וצ"ל מהו"ע חזקה דהנה אי' במדרש משל על דור המבול החזיקו בפלטין של מלך ואמרו אין זה פלטין של מלך, ולכאוי' משל זה אין לו הכנה כלל. אך הענין דהנה אי' בגמ' א"ל אמגושא לאמימר פלגא דלעילא דהורמו פלגא דלתתא דאהורמו פי' שר"ל שיש הבדלה גמורה בין מים עליונים לבין מים תחתונים ובאמת יש הבדלה בין מים עליוני' למים תחתוני' דמים מצמיחי' כל מיני תענוג מים עליונים מצמיחי' תענוגי' רוחנים כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן מה שמו דההוא נהר יובל שמו חיים שמו ומים תחתונים מצמיחים תענוגים גשמיים נמצא שיש הבדלה בין מים עליוני' למים תחתוני' אבל לא הבדלה גמורה והוא ר"ל שיש הבדלה גמורה בין מים עליוני' למים תחתוני' דהם אומרי' עזב ה' את הארץ בידי המזלות

דכתי' אותותינו כו' : לעיל (ד"ה זה) ע' רעז מצין : חילים ע"ד סי' ע"ש בפי' רש"י.
 דכסף . . אירוסין ; דבמדינה . . ככתבו : הוספה.
 דכסף . . אירוסין ; ריש מס' קידושין.
 הכל אירוסין : לכאוי' צ"ל : הכל אירוסין.
 כמ"ש בכל . . בבהמק"ד : יתרו כ, כא (ושם : המקום. אבל כפונים הוא גם לעיל שם) ובפרש"י שם. וכ"ה בסוטה לה, א.
 דבמדינה כו' : סוטה לו, סע"ב ואילך (במשנה) ובפרש"י שם. וראה שם בגמרא (ולכאוי' צ"ל : בכינוי).
 וכת' הנני כו' : זכרי' ב, יד.
 שמים . . אחד : אבות שם.
 כדאי' שם : נסמן בתחלת המאמר.
 אי' במדרש : לעיל שם מצין לביר רפ"ה ע"פ יקח המים. וראה אוה"ת שבועות ע' רג (ובע' רה קיצור טו).
 אי' בגמ' : לעיל שם מצין לסנה' לט, א (ולערוך ערך הורמו). וראה לקו"ת במדבר ח, ב'ג. שה"ש לה, ג, לט, רע"ג ועוד. אוה"ת שם.
 ובאמת יש . . מים עליונים . . תחתונים . . מצמיחים כו' : ראה גם לעיל (בהנחות"י) ד"ה אנת הוא וסד"ה יומם יצוה, ובהנסמן שם.
 בין מים עליוני' : בכ"ק : יש טשטוש בין (ועל) התיבות מים עליוני'.
 כמ"ש ונהר יוצא כו' : בראשית ב, י.
 מה שמו . . חיים שמו : הוספה. וראה גם לעיל (שם) סד"ה יומם יצוה. וש"נ.
 עזב ה' את הארץ : יחזקאל ח, יב. ט, ט. וראה גם ד"ה שלפנ"ו. דרמ"צ הנסמן בסמוך.
 ועוד.

ואינו משגיח במעשה תחתוני' דרם ה' על כל גוים על שמים כבודו אבל על הארץ אינו משגיח וגם ההשגחה אינו פרטית וזהו עמדו והחזיקו בפלטין של מלך ואמרו אין זה פלטין של מלך אבל באמת אינו כן דכתי' המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ דכמו שלהשגיח על ארץ הוא השפלה לגבי כמ"כ להשגיח על השמים ג"כ השפלה לגבי מ"מ משגיח גם על הארץ שמפני שמגביהי לשבת משפילי לראות בשוב"א וזהו בכסף ובשטר ובחזקה כמ"ש אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך וכתי' ביד חזקה הוציאך ה' מארץ מצריים וזהו נכסי' שיש להם אחריות נקני' בכסף ובשטר ובחזקה כמו שבמשנה א' אי' האשה נקנית בכסף ובשטר ובביאה כמ"כ כאן חשיב ג"כ כסף ושטר רק שבמשנה א' חשיב קנין הג' ביאה וכאן חזקה דשם הוא יחוד פנימי דח"ב וכאן יחוד חיצוני דח"ב וזהו ישמחו השמים ותגל הארץ שהוא ש' הוי' והוי' הוא ל' מהווה אבל גבי קנין דאשה שהיא כנס"י כתי' עד יעבור עמך הוי' שהוא מדריגה שגבוה מש' הוי', ולמה נק' שר"א נכסי' שיש להם אחריות הענין דהנה כתי' המחדש בטובו בכלי תמיד מע"ב שבכ"י נמשך חיות חדש ואלו ה' נסתלק כרגע ה' נעשה אין ואפס וקיום שו"א הוא מפני שבכ"י נמשך חיות חדש והוא מיחוד חיצוני דח"ב שזווגיהו תדיר ולא פסק לעלמין והנה חיות עובר דרך נה"י ונצח ל' נצחיות ועבודה הוא ההסכם שנשאר על כל היום שאהבה שהיא מצד התבוננות כשחולף ועובר ההתבוננות חולף ועובר

דרם ה' . . כבודו : תהלים קיג, ד (בשינוי סדר. ושם : השמים).

דרם ה' . . אבל באמת כו' : ראה דרמ"צ גו, ב ואילך. אהית (י"א) לתהלים ע"ה (ע' תרגום). ובכ"מ.

דכתי' המגביהי כו' : תהלים שם, ה.

השפלה לגבי . . לגבי : לכארי צ"ל : השפלה לגבי . . לגבי.

וזהו . . ובחזקה כמ"ש כו' : לעיל (ד"ה זה) ע' רעח — מבואר קצת יותר. ע"ש.

כמ"ש אתה . . וכתי' ביד כו' : ר"פ ואחתחנן. בא יג, י (ושם : הוציאך ה' ממצרים).

ובשטר ובחזקה : תיבת "ובחזקה", מטושטשת קצת בכ"י.

דשם הוא יחוד פנימי כו' יחוד חיצוני : ראה גם לקמן בסמוך. וראה בהנסמן שם.

ישמחו השמים . . ש' הוי' : תהלים צו, יא (ודע"א טו, לא). תקו"ו בהקדמה — ט, ב

(ואוצ"ל : שהוא ר"ת ש' הוי').

והוי' הוא ל' מהווה : ראה גם בהתחלת המאמר ובהנסמן שם.

אבל גבי קנין דאשה שהיא כנס"י כתי' עד כו' : ראה ה"ל לעיל שם (ריש ע' רעט).

והכוונה שפסוק זה (בשלח טו, טז) הובא בהמשנה (אבות שם) לקנין דישאל.

עד יעבור . . שגבוה כו' : ראה תו"א לך יג, ד. לקו"ת בשלח ב, ריש ע"ד. ובכ"מ.

וראה גם לקמן (בהנחות) ד"ה שמע ישראל.

כתי' המחדש . . שבכ"י כו' : ראה גם ד"ה הקודם ובהנסמן שם.

שבכ"י . . ואלו ה' נסתלק כו' : ראה גם לעיל (בהנחות) סד"ה מפי עליון. וש"נ.

מיחוד חיצוני דח"ב שזווגיהו תדיר כו' : ראה לעיל (שם) ד"ה אם בחקותי ובהנסמן

שם (ולכארי צ"ל : שזיחגיהו).

והנה חיות עובר כו' : אוצ"ל : והנה חיות זה עובר כו' (ולעיל (ד"ה זה) ע' הנ"ל

— הסגנון באר"א קצת).

ונצח ל' נצחיות . . מצד התבוננות . . אבל כו' : ראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה

לך ה' ובהנסמן שם.

גם האהבה אבל ההסכם בשאר על כל היום ומאחר שחיות זה שנמשך לשו"א עובר דרך נה"י לכן נק' נכס' שיש להם אחריות שתמיד הם קיימים עד שיהי' שמים וארץ החדש' אבל כ"ז עמדם הם קיימים וכדאי' בירושלמי ע"פ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שהם חוקי' כיום היבראם והו' ישמחו השמים ותגל הארץ שנמשך מ"ה לר"ה והו' קנין דשמים וארץ. והנה בספרי אי' ע"פ הלא הוא אביך קניך ג' קנינים קנה הקב"ה בעולמו תורה וישראל ובהמק"ד תורה מנין דכתי' ה' קניי ראשית דרכו מקדם מפעליו מאז ישראל מנין דכתי' עד יעבור עמך הו' עד יעבור עם זו קניית בהמק"ד מנין דכתי' הר זה קנתה ימינו ואברהם ושוי"א לא חשיב מפני שהוא אינו חשיב רק אותם קנינים שכתובים מפורש בקרא אבל שוי"א אינו כתי' מפורש בקרא דפסוק השמים כסאי' וארץ הדום רגלי אינו כתי' כאן קנין ואפי' פסוק מה רבו מעשיך הו' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך שכת' כאן קנין מ"מ אינו כתי' רק גבי ארץ אבל גבי שמים אינו כתי' קנין ואברהם ג"כ אינו חשיב מפני שבו ג"כ אינו כתי' קנין בפורש דפסוק ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ א"ל כמו שאי' בגמ' ע"פ הרמותי ידי לאל עליון קונה שמים וארץ אפי' הקנהו שמו"א להקב"ה כאברהם דגמ' לשיטתה דד' קנינים קנה הקב"ה בעולמו וחשיב שמו"א ג"כ וכן במיכלתא חשיב ד' קנינים כמור"כ א"ל גם פסוק ברוך אברם לאל עליון קונה שמו"א שהוא הקנה שמו"א אבל הוא עצמו אינו קנין ובברייתא חשיב אברהם ג"כ דמאחר שהוא הקנה שוי"א דהוא הקנה תורה ג"כ דקיים אברהם את כל התורה עד שלא ניתנה ומכ"ש שהקנה שמו"א ג"כ ומאחר שהוא

וכדאי' בירושלמי ע"פ : לעיל (ד"ה זה) ע' הנ"ל מוסיף : פ"ק דברכות (ה' א) ובמד"ר ע"פ כו' (ב"ר פ"ב, יב). בראשית ב' ד.

חוקי' כיום היבראם : כ"ה ה"ל בכ"מ בדאי"ח (ולא כה"ל בירוש' ומדרש).

והנה בספרי כו' : לעיל שם גוסף כאן ענין שלם. ע"ש.

בספרי אי' ע"פ : לעיל שם (ע' רס) מציין ל"ספרי פ' האזינו (פיסקא ש"ט). האזינו לב, ה.

ה' קניי . . עד יעבור . . הר זה כו' : משלי ה, כב (ושם : קדם). שמות טו, טז. תהלים עה, גד.

השמים כסאי' . . מה רבו כו' : ישעי' טו, א. תהלים קד, כד.

אינו . . בפירוש דפסוק ברוך כו' : לך יד, יט (ולעיל שם — בסגנון אחר קצת. ע"ש).

ואוצ"ל : אינו . . מפורש (או : בפירוש).

שאי' בגמ' ע"פ הרמותי : לעיל שם מציין לסוטה ד, ב. וראה הציון להפסוק לעיל שם (והוא בפי' לך שם, כב).

דגמ' לשיטתה דד' קנינים כו' : ראה בסגנון יותר ברור — לעיל שם ריש ע' רפא. ומציין ל"פסחים רפ"ח דף פ"ו ע"ב" (וראה שם (במאמר המוסגר) מה שמציין להגירסאות בזה).

וכן במיכלתא כו' : לעיל שם מ"ב בשלח ע"פ עם זו קניית (ולכא"ו צ"ל (וכן לקמן) : ובמיכלתא).

ובברייתא : הכונה לפ"ו דאבות.

דמאחר כו' : ראה לעיל שם (ס"ע רפ ואילך).

דהוא הקנה כו' : אוצ"ל : הוא הקנה כו' (או בלי תיבת "דהוא").

דקיים אברהם כו' : יומא כח, ב. וראה קידושין פב, א — במשנה.

הקנה תורה ושׁו"א ממילא שהוא עצמו ג"כ קנין. וצ"ל למה בברייתא חשיב ה' קנינים ובגמ' ובמיכלתא ד' קנינים ובספרי ג' קנינים. וצ"ל תחילה מה דאי במשנה (בקדושין א') האשה נקנית בג' דרכי' בכסף ובשטר ובביאה אשה קאי על כנס"י והוא כלה ותורה הוא חתן הגם שפעמי' מצינו שתורה היא השפעת חתן לכלה מ"מ כאן אינו מחלקין ואשה זו נקנית בג' דרכי' בכסף ובשטר ובביאה כסף הוא כמ"ש נכסוף נכספתי לבית אביך והאו מה שאברהם קנין אחד שאברהם ה' איש החסד והאכיל והשקה כל אדם אפי' ערביים עד שהחליף מקום מדת החסד ושטר הוא אותיות התורה וב' דברי' אלו כסף ושטר הם אירסין בחי' מקיף שהוא רק אותיות אבל טעמי תורה לא נתגלו ואפי' אותיות גופא למה צ"ל התמונה כך דוקא זה לא נתגלה אבל ביאה הוא בחי' פנימיות והוא מה שבהמק"ד קנין א' שהוא מקום היחוד לכן פנימיות התורה קבל משה במשכן שנועדתי אותיות ונודעתי וכן כל הנביאי' עיקר נבואתם ה' מבהמק"ד לכן צריכי' יריעת עיזים שהוא חופה. וזהו שבספרי חשיב ג' קנינים והם תורה וישראל ובהמק"ד תורה הוא פנימיות התורה ונכלל בזה כסף שהוא מן

וצ"ל תחילה כו' : מכאן עד סיום המאמר — בסגנון אחר קצת (ובאריכות יותר) לעיל שם ע' רפא ואילך. וראה המשך (סיום) ענין זה לקמן סד"ה שמע ישראל. (בקדושין א') : הכונה לפרק א' (בתחלתו).

אשה קאי על כנס"י : ראה תחלת המאמר.

כנס"י . . הוא חתן : ראה לקוית ברכה צד, סע"ד ואילך. ועוד (ואוצ"ל : והיא כלה). הגם . . מ"מ כאן אינו מחלקין : ראה בסגנון יותר ברור — לעיל שם (ע' רפא במסגרי) ומציין ללקוית שבהערה הקודמת.

כסף הוא כמ"ש . . קנין אחד : ראה בהנסמן בתחלת המאמר.

והאו מה : לכאוי צ"ל : והוא מה.

שאברהם ה' כו' : בתחלת המאמר — ביאור אחר בזה. ע"ש. וראה לעיל שם (ע' הנ"ל) — ב' העינים יחד. ולכאוי גם כאן הכונה כך.

שאברהם ה' איש החסד . . עד שהחליף כו' : ראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה ימים יצרו קרוב לסופו (ולפניו — כנסמן שם). וש"ו.

והאכיל והשקה כו' : ראה בהנסמן בהערה הקודמת. ועוד.

ושטר הוא . . הם אירוסין ; אבל ביאה . . שבהמק"ד כו' : ראה לעיל קרוב לתחלת המאמר ובהנסמן שם (ובכ"ק אין תיבת "הם" ברורה, ואולי כתוב "הוא").

הם אירוסין : לכאוי צ"ל (וכן בסיום המאמר) : הם אירוסין.

שהוא רק אותיות . . ואפי' אותיות כו' : לעיל (ד"ה זה) שם מציין : כמ"ש בביאור תורה צוה שלק"ת פ"ב (לקוית שם צה, ד).

שבהמק"ד . . מקום היחוד : ראה מפרשים למ"ב יא, ב. וראה גם אוה"ת ג"ך ח"א ס"ע תרכב ואילך.

פנימיות התורה קבל משה . . וכן כל הנביאי' כו' : ראה גם לקמן ד"ה כי נר מצוה, שתורה בכלל קיבל בסיני, אבל פנימי התורה קיבל בעיקר במשכן.

שנועדתי אותיות ונודעתי : תרומה כה, כב. לקוית במדבר ב, ד (ושם א, סע"ב) — והרי דעת (ונודעתי) שייך ל"יחוד" (לקוית שם. וראה גם תניא ספ"ג. ועוד).

לכן צריכי' יריעת עיזים : הכונה, במשכן (תרומה כה, ז ואילך. ועוד), ומזה מובן עד"ו במקדש (וראה תו"א ויגש מג, ד). ולעיל שם (ס"ע רפא) נא "יריעות" סתם. ויל"ע

אם הכונה כמ"ש כאן (ולמה ז), או לכל היריעות שבמשכן (תרומה שג, א ואילך).

הקנינים ושטר ג"כ נכלל שהוא חיצונית התורה ותורה הוא פנימיות התורה ובגמ' ומכילתא חשיב שמ"א ג"כ שהם יחוד חצוני וא"א לפנימיות בלא חצונית דאם אין קמח אין תורה וכן א"א לחצונית בלא פנימיות דאם אין תורה אין קמח וזהו גדולים מעשה צדיקי' ממעשה שו"א דאלו גבי מעשה שמ"א כתי' אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים וגבי מעשה צדיקי' כתי' מקדש אד' כוננו ידיך דמקדש הוא מעשה צדיקי' וזהו גדולי' מעשה צדיקי' דשו"א הוא רק מאין ליש אבל צדיקי' ממשיכי' המשכת אלקות למטה. וזהו העדותי בכס היום את השמים ואת הארץ דלקדושין צריכי' עדים דע"פ דין קדושין בלא עדים אינו קדושין לכן חשיב שו"א ג"כ שהם עדים ובברייתא חשיב קנין דאברהם ג"כ הגם שהוא אירסין מ"מ א"א לנשואין בלא אירסין לכן חשיב אברהם קנין א' ג"כ.

ש"פ ראה

ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך כו' וקשרתם לאות על ידיך והי' לטוטפות בין עינך, הנה חשיב תורה קודם למצות דהוקשו כל התורה לתפילין וחשיב שינון ודיבר דתורה קודם למצות ובפ' שניה חשיב מצות קודם לתורה וקשרתם לאות קו' ולמדתם את בניכם והוא

שמו"א .. יחוד חצוני .. דאם אין קמח כו' : ראה לעיל (ב"הנחות") ד"ה אם בחקוקי, החילוק דתורה לשמו"א — יחוד חצוני ופנימי (וש"ג). וזהו מה שמביא כאן "דאם אין קמח כו'", שהכונה על קיום העולם — יחוד חצוני.
דאם אין קמח .. דאם אין תורה כו' : אבות פ"ג מ"ז.
גדולים מעשה צדיקים כו' : לעיל (ד"ה זה) שם ע' רפב, מציין לכתובות ד"ה ע"א ולפרש"י שם.

כתי' אף ידי .. מקדש אד' כו' : ישע"י מה, יג. בשלח טו, יו.
העדותי בכס .. עדים : נצבים ל, יט ופרש"י שם.
דלקדושין צריכי' עדים כו' : לעיל שם (ריש ע' רפג) : ע' בשו"ע אה"ע ה' קדושין סי' מ"ב סעי' ב'.

ושננתם כו' : גם מאמר זה (כהקדמו) ישנו לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רפד ואילך (וראה אה"ת הנסמן שם). וראה הערה לתחלת מאמר הקודם, ועי' עשינו גם כאן.

ושננתם לבניך כו' : ואתחנן ה, דה. ויליע השייכות לזמן אמירתו (פ' ראה). ולעיל שם לא נכתב תאריך על ד"ה זה. וראה גם לקמן ד"ה שמע ישראל — בהערה.
דהוקשו כל התורה לתפילין : קידושין לה, א (ושם : דהוקשה). והכונה למצות — ע"ש בגמרא (ולעיל שם הועתק "כל המצות"). בכ"ק כאן מתחילה כתב "כל התורה כולה" (וכ"ה במכות יא, א), ואח"כ מחק "כולה".
וקשרתם לאות קו' ולמדתם כו' : עקב יא, יט. שם, יח ((קו' "פיענחו : קודם).

כענין שמצינו בגמ' פלוגתא תלמוד גדול או מעשה גדול נענה ר"ט ואמר מעשה גדול נענה ר"ע ואמר תלמוד נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה והוה שבפ"ר חשיב תורה קודם למצות כר"ע דתלמוד גדול ובפ"ש חשיב מצות קודם לתורה כר"ט שמעשה בעצם גדול ומסיק שם תלמוד גדול שמביא לידי מעשה ולכאוי צ"ל והלא פ"ש דק"ש אינו כהכרעה דגמ', אך הענין דהנה שמע היא כלילת כל המצות כמ"ש וזאת המצוה החוקים והמשפטי' אשר צוה ה' אליכם ללמד אתכם משמע שיחשיב כאן כל המצות דיש כמה מדריגת במצות עדות וחוקים ומשפטים ומאחר שאומר וזאת המצוה החוקי' כר' משמע שיחשיב כאן כל המצות ולא חשיב רק ק"ש נמצא שק"ש היא כלליות וכן ארז"ל גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהקורא בתורה ות"ת כנגד כולם דע"י מצות ממשיכים רק בחי' מקיף ולבוש וע"י ממשיכים בחי' מקיף ובחי' פנימי ג"כ שתורה הוא מזון ג"כ נמצא שת"ת גדול ממצות הקורא ק"ש בעונתה גדול גם מתורה וכ"ש ממצות ובגמ' מדייק זה ממשנה דהקורא מכאן והילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה וכ"ש הקורא ק"ש בעונתה שגדול מהקורא בתורה נמצא שק"ש הוא כלליות ומה אומרי' בק"ש שמע ישראל הוא ל' הסכת ושמע שיתבונן בהתבוננות דה' אלקינו ה' אחד והוא כמ"ש לך הוי'

שמצינו בגמ': לעיל שם ס"ע הנ"ל ואילך, מציין "ספ"ק דקדושין דף מ' סע"ב.

תלמוד נענו: ארז"ל: תלמוד גדול נענו.

שבפ"ר . . כר"ע: לקמן סד"ה להבין כו' כי גר מצוה, שפ"ר היא כהכרעה דתלמוד

גדול שמביא כר' ע"ש.

שמעשה בעצם גדול: יל"ע מה מוסיף חיבת "בעצם" (ולעיל שם ע' רפה — ליתא. ואולי

חיבת "בעצם" שייכת לשורה הקודמת "תלמוד בעצם גדול", והמסקנא — כי "מביא כו'").

ולכאוי צ"ל . . כהכרעה דגמ': שאלה זו, הובאה גם לקמן רד"ה להבין מה שבפ'

שני (אבל המאמר לא נגמר בכי"ק).

שמע היא כלילת . . כמ"ש וזאת כו': ראה גם לקי"ת ואתחנן ט, א (רד"ה וזאת

המצוה). ולכאוי צ"ל (כבסמוך): היא כלליות.

כמ"ש וזאת . . ללמד אתכם: ואתחנן ה, א (ואח"ז אינו מפרט שום מצוה עד פ'

שמע — ראה המשך הענין כאן).

משמע שיחשיב . . שיחשיב כאן כל המצות: לעיל שם (במקום כל זה): משמע

שקאי על כל המצות (וארז"ל: משמע שיחשוב . . כמה מדריגות . . שיחשוב).

דיש כמה כו' ומאחר שאומר כו': הכוונה לכאוי, דבפסוק זה משמע שידבר ע"ד כל

הסוגים דמצות: חוקים ומשפטים מפורשים, ועדות מרומן ב"המצוה".

כלליות וכן . . וע"י ממשיכים: לכאוי צ"ל: כלליות המצות וכן . . וע"י תורה

ממשיכים.

וכן ארז"ל . . שק"ש הוא כלליות: לעיל שם, הוא בסגנון וסדר אחר קצת.

וכן ארז"ל: לעיל שם מציין לברכות דף יו"ד סע"ב.

ות"ת כנגד כולם: פאה שם פ"א מ"א.

ות"ת . . דע"י מצות . . וע"י כו': לעיל שם מציין לחניא מ"ה (בסופו).

ובגמ' מדייק . . מהקורא בתורה: עדי' הוא גם לעיל שם. ויל"ע מה זה נוגע (ומוסיף)

כאן. וראה לקמן הערה "הוא ע"ש".

ממשנה דהקורא כו': ברכות ט, ב (ושם: מכאן ואילך).

שמע . . ל' הסכת ושמע: תבא כו, ט. והכוונה (כמפורש לעיל שם) שהוא ל' הבנה.

הוא כלליות ומה: לכאוי צ"ל: הוא כלליות המצות ומה.

כמ"ש לך ה'. . לך הוי' הממלכה: דה"א כט, יא. וראה זח"א יב, א (ונצו"א שם),

דששה תיבות ד"שמע" הן כנגד ששה מדות ("לך ה' הגדולה גו'"); ומהמשך הענין שם

הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ והם נגד שית תיבין יחודי' דשמע לך הוי' הממלכה הוא נגד בשכמליו' פי' גדולה הוא ע"ש התפשטות גדולתו שמתפשט למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית מריש כל דרגין ועד סוף כל דרגין וכמו השמש נק' מאור הגדול הוא ע"ש התפשטותו לא מפני שהוא עצם גדול כמ"כ מדות הגדולה הוא ע"ש התפשטותו וזהו גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו עיר הוא מקיבוץ בתים הרבה ובית הוא מאבנים ואבנים הם כמ"ש בס"י שני אבנים בונים שתי בתים שלשה אבנים בנים ששה בתים דתיבה משני אותיות כמו אב יש בו ב' צרופי' אב בא שלשה אבנים בונים ששה בתים מכאן והילך צא מחשוב שיש צירופי' עד אין שיעור ואימתי הוא גדול פי' שיוכלו לחיות ולהוה נבראים דשם הוי' לא יוכלו נבראי' לקבל כ"א כשהוא בעיר אלקינו שהוא כלליות עולם הדבור וע"י שעובר דרך עיר אלקינו שהוא כלליות עולם הדבור יכולי' נבראי' לקבל אור זה וזה שמש ומגן הוי' אלקי' שש' אלקי' הוא מגן ונרתק לש' הוי' וזהו הגדולה התפשטות גדולתו אבל לגדולתו העצמיות

משמע (וראה זח"ב קלט, ב — נסמן בדיא לזח"א שם), דבשכמליו' הוא כנגד מל' (לך ה' הממלכה).

תיבין יחודי' דשמע : אוצ"ל (ראה הלי' בוח"א שם — בנוגע בשכמליו') : תיבין דיחודא דשמע (וכיו"ב).

גדולה הוא ע"ש התפשטות כו' : ראה שעהי"א פ"ד (וראה שם גם בנוגע להמשך דשמש ומגן כו'). וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה להבין ענין ז' (ובמה שמצ"ן (בפנים שם) לתוי"א ולקו"ת).

למעלה עד : . . ולמטה עד כו' : תקו"ז סתנ"ז. ז"ח יתרו לה, סע"ג.

מריש . . כל דרגין : הוספה.

נק' מאור הגדול : בראשית א, טז.

הוא ע"ש . . עצם גדול : לעיל (ד"ה זה) שם "וכמ"ש ברי"ח ריש שער היראה (הכונה לפ"א) ברי"ה ונבוא, בחי' האי' ע"ש" (אח"כ שם "גם לפי . . ת"ת כל היום". וצ"ע השייכות וההמשך שם. ואולי שייך לסוף קטע שלפניו שם. וראה לעיל הערה ד"ה ובגמ' מדיק).

כמ"כ מדות הגדולה : לכאוי' צ"ל : כמ"כ מדת הגדולה.

גדול הוי' כו' : תהלים מה, ב.

אימתי הוא גדול כו' : נסמן לעיל שם הערה 13.

כמ"ש בס"י : פ"ד מ"יב (מס"ז לגי' הארז"ל. והלי' שם קרוב יותר להמועתק כאן).

בנים ששה : לכאוי' צ"ל : בונים ששה.

דתיבה . . בא : מכאן . . אין שיעור : הוספה.

מכאן והילך צא וחשוב : המשך לי' הס"י שם (ושם) ואילך . . וחשוב מה שאין כו'.

ואוצ"ל ער"ז גם כאן).

פי' שיוכלו . . לקבל אור זה : הלי' כאן אינו ברור כ"כ. וראה לעיל שם (ע' רפו).

שיוכלו לחיות ולהוה נבראים כו' : אוצ"ל : שיוכל להחיות ולהתח נבראים (או) : שיוכלו לחיות ולחיות (ולהתח) נבראים. והתיבות שלאח"ז "דשם . . כ"א" — הן לכאוי' כעין מאמר המוסגר.

וזה שמש ומגן כו' : תהלים פד, יב. וראה בהנסמן לעיל הערה ד"ה "גדולה הוא".

אבל לגדולתו כו' : ראה תהלים קמה, ג (הובא כל הפסוק לעיל שם. וראה ר"ח שם

— בהמשך הענין).

אין חקר שבכ"מ ששייך השגה ה"ז רק התפשטות שם שייך קצת השגה אבל גדולתו העצמית אין חקר שאינו שייך שם השגה כלל ומדות גדולה זו היא לך שטפל ובטל לך לא"ס עצמותו ומהותו כמ"ש ב"ה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא עוה"ב ועוה"ב כולל כל ההשגות וכל העולמות רוחנים והכל נברא ביו"ד ויו"ד הוא צמצום ונקודה חדא ובה"א נברא עוה"ז כמ"ש בהבראם בה"א בראם שהוא ה"א זעירא ועצם ה"א הוא אתא קלילא דלות ביה מששו וכשיתבונן האדם איך שאינו תופס מקום כלל ב' אותיות לגבי כלליות הדבור וכן הדבור וכ"ש לגבי מחשבה וכלליות המחשבה וכ"ש לגבי עצמיות האדם וכ"ש לגבי א"ס עצמותו ומהותו נמצא שמדות הגדולה והגבורה כו' טפלים ובטלים לך לבחי' ומדריגת דלאו מכא"מ איהו כלל וזהו מ"ש ה' אחד חיות מורה על ז' ריקני' וארץ וד' מורה על ד' רוחות העולם שהם ו"ק מעלה וזמטה ומורח ומערב וצפון ודרום ושרשם הוא מששה מדות אלו גדולה וגבורה כו' והם בטלים לא"ס אלופו של עולם דמאחר ששרשם בטל ממילא הם ג"כ בטלים וכמ"ש הנה מקום איתי הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו שהמקום הוא בטל לא"ס ולך הוי' המלכה הוא נגד בשכמל"ו דהגם שבמלוכה שייך זמן מלך מלך ימלוד מ"מ לך הוי' הממלכה שטפל ובטל לך לבחי' דלאו מכא"מ איהו כלל זהו פירוש אחד בלך הוי' הגדולה כו' ועו"ל פי' אחר לך הוי' הגדולה שיומשך

ומדות גדולה זו : לכאן צ"ל : ומדת גדולה זו.
היא לך שטפל כו' : ראה גם לעיל (ב"הנחות) ד"ה להבין ענין ק"ש (קרוב לתחלתו) ובהנסמן שם.

כמ"ש ב"ה . . ביו"ד נברא . . ובה"א נברא עוה"ז : נסמן לעיל (שם) סד"ה מים רבים הא'.

ביו"ד נברא . . ויו"ד הוא צמצום כו' : ראה גם בהנסמן לעיל שם. וראה גם לעיל שם ד"ה לך ה' קרוב לתחלתו. ובכ"מ.

כמ"ש בהבראם בה"א בראם : בראשית ב, ד. מנחות כט, ב. ב"ר פי"ב, ב. שם, י. ועוד. אתא קלילא כו' : פיוס אקדמות קרוב לתחלתו (כאות ו'. וראה אגה"ק ס"ה קו, ב. וראה גם אגה"ת פ"ד (צד, סע"ב). ועוד), דקאי על אות ה' שנברא בו העולם). וראה גם ב"ר שם, י.

וכשיתבונן האדם : לכאן צ"ל : וכשיתבונן האדם.
שאינו תופס מקום . . לגבי עצמיות האדם וכ"ש כו' : ראה תניא פ"כ. וראה גם שעהיוה"א ספ"ח (פה, סע"ב) ואילך. וראה גם לעיל (שם) ד"ה לך ה' קרוב לתחלתו.
ה' אחד חיות מורה כו' : זהו המשך הביאור להפסוקים שמע וב"ש, ושייכותם להפסוק לך ה' גו'.

חיות מורה כו' : ראה בהנסמן לעיל (ד"ה זה) שם הערה 20.
הנה מקום איתי : תשא לג, כא (ושם : אתי).

הוא מקומו כו' : לעיל שם מציין "במד"ר ויצא פס"ח (ט) ע"פ ויפגע במקום".
הוי' המלכה : לכאן צ"ל : ה' הממלכה. ובשורה הבאה — "הממלכה" מטושטש בכ"ק.

שבמלוכה שייך מלך כו' : ראה שעהיוה"א פ"ו (פכ, א). וראה גם לעיל (ב"הנחות) ד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם.

לבחי' דלאו . . הגדולה כו' : הוספה.
דלאו . . כלל : הקדמת תקוין — פ"א (יו, ב).

מבחי' דלאו מכא"מ איהו כלל למדות הגדולה והגבורה והתפארת וארז"ל ת"ת
 זו מ"ת שמ"ת הוא תפארת דז"א דע"י שמדות הגדולה והגבורה כ"י טפילי'
 ובטלי' לבחי' דלאו מכאמ"כ ע"י נמשך מבחי' דלאו מכא"מ איהו כלל למדות
 ולזה צריכי' תחילה ש' הוי' יר"ד צמצום ה"א התפשטות וא"י המשכה ע"י
 ממשיכי' מבחי' דלאו מכא"מ איהו כלל למדות הגדולה והגבורה. והנה נת"ל
 שמי"ש לך הוי' הגדולה הוא מי"ש הוי' אחד והיכן מצינו באחד ההעלאה וההמשכה
 דהנה אחד מורה על ז' רקיעי' וארץ וד' רוחות העולם בטלים לבחי' דאנת
 הוא חד ולא בחושבן שאינו בחושבן דע"ס כמי"ש מי כהוי' אלקינו בכל קראינו
 אליו ואי' בספרי אליו ולא למידותיו אפי' לא למדות החכ' וזהו ההעלאה
 וההמשכה הוא המאריך באחד שנמשך מלאו מכא"מ איהו כלל למדות וזהו כד
 אמליכתי למעלה ולמטה ולד' רוחות העולם תו לא צריכתא שנמשך מבחי'
 דלאו מכא"מ איהו כלל למדות עד שיומשך למטה. והנה נת"ל שק"ש הוא
 כלליות כל המצות ושאר המצות הם פרטים וכל מה שיש בכלל יש בפרט ג"כ
 ממילאה יש בפרט ג"כ ב' בחי' אלו וצ"ל מה הם בפרט והענין דהנה אי' בספרי
 שלפני כל מצוה צריכי' לומר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה וצ"ל מה שייך יחוד
 קוב"ה ושכינתיה דאי' במדרש כל מה שבראתי בראתי זוגות שוי"א חמה ולבנה
 כו' אבל כבודי יחיד ומיוחד ומה שייך לומר יחוד קוב"ה ושכינתיה. והענין
 הוא דהנה קדוש הוא בחי' שהוא קדוש ומובדל מגדר עולמות והוא בחי' סוכ"ע
 ושכינתיה הוא בחי' ממכ"ע מה הנשמה ממלא את כל הגוף כך הקוב"ה ממלא
 את כל העולם לכן נק' שכינתיה ע"ש ששוכן בתחתונים והיחוד הוא שיומשך
 מסוכ"ע לממכ"ע, ועפ"ז מתורץ המדרש דאמת דא"ס הוא יחיד ומיוחד וכמי"ש

וארז"ל ת"ת . . למדות הגדולה והגבורה : לעיל שם (ע' רסו) — בסגנון אחר (וברור יותר).

וארז"ל : לעיל שם מוסיף (הל') "ובמתניתא תנאי, ומציין לברכות נה, סע"א.
 ש' הוי' יר"ד . . המשכה : ראה ער"ז לקו"ת אמור לג, ב, ובכ"מ.
 והנה נת"ל . . והיכן מצינו כו' : לעיל שם — בא הביאור בלא סגנון דקושיא ותירוצ.
 דהנה אחד כו' : כאן מתחיל הביאור על השאלה. ואוצ"ל : הנה אחד כו'.
 לבחי' דאנת הוא כו' : הקדמת תקי"ז שם.
 מי כה' כו' ואי' בספרי : ואתחנן ד, ז, וראה בהנסמן לעיל שם הערה 26.
 למדות החכ' : לכאוי' צ"ל : למדת החכ'.
 המאריך באחד : אמליכתי . . צריכתא : ברכות יג, ב (ושם : אמליכתי . . צריכת).
 ממילאה יש בפרט : לכאוי' צ"ל : ממילא יש בפרט.
 אי' בספרי : נסמן לעיל שם הערה 27.
 דאי' במדרש : לעיל שם מציין : במד"ר ואתחנן (פ"ב, לא) ע"פ שמע ישראל.
 ממכ"ע מה הנשמה כו' : ראה לקו"ת שם (לא, ב) ובהנסמן שם (ולכאוי' צ"ל : כך הקב"ה).
 שכינת' ע"ש ששוכן : תניא פמ"א (נו, ב). פני"ב (בתחלתו) ושם : מלשון ושכנתי
 בתוכם כו').

מתורץ המדרש : ד"כל מה שבראתי כו" עם הל' "יחוד קוב"ה ושכינת' . .
 וכמי"ש יש אחד . . ואיתא במדרש : קהלת ד, ח (ושם : גם בן) וקה"ר שם (ושם :
 בן מאין יש לו). ולעיל שם (ע' רפח) מציין למ"כ (ע"ש) ובהעקק ל' המדרש לעיל שם,
 צ"ל לכאוי' "אח" במקום "אמ".

יש אחד ואין שני לו וגם בן ואח אין לו ואיתא במדרש אח אין לו בן מנין לו אך כמה שמות יש להקביה כמו הוי' אלקי' שדי אד' והו' יחוד קוביה ושכינתיה דכמו שהוא יחיד ומיוחד כמו"כ יהי' יחוד השמות ג"כ והוא יחוד הוי' ואלקי' וכמ"ש וידעת היום והשבות אל לבביך כי הוי' הוא אלקי' כולא חד והו' על ל' הקבלה נק' יחוד קוביה ושכינתיה. והנה כמו"כ א"ל בפרש"י על חמוש ג"כ שהכוונה הוא מה שהמקובלי' קוראין יחוד קוביה ושכינתיה שהוא מפרש על פסוק הוי' אלקינו הוי' אחד מה שעתה הוי' אלקינו לע"ל יהי' הוי' אחד כמ"ש ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד. דהנה דבגמ' פריך ע"ז אטו האידנא לאו אחד הוא ותירוצ' שם על מ"ש ושמו אחד האידנא לא כמו שאני נכתב אני נקרא נכתב בש' הוי' ונקרא בש' אד' ולע"ל אני נקרא כמו שאני נכתב דהנה קרי וכת' הוא העלם וגילוי' עלמא דאתכסיא ועלמא דאיתגליא ובמדינה אומרים את השם בכינויו ובבהמקד' אומרי' את השם ככתבו דהכת' הוא הוי' שהוא הי' הוה ויהי' כאחד והקרי הוא אד' שהוא אנת אשתמודעא אדון על כולא אין מלך בלא עם עם הוא ל' עוממות נפרדי' ועכשיו איני' יכולים לקבל הש' הוי' כ"א ע"י העלם והסתר ש' אד' רק שבבהמקד' הי' אומרי' את השם ככתבו ששם הי' עיקר גילוי' ש' הוי' כמ"ש והוי' בהיכל קדשו הגם שהיכל בגימ' אד' מ"מ העיקר הי' ש' הוי' וש' אד' הי' רק כמשארז"ל שרגא בניהרא מאי מהני לכן נק' ירושלים עיר אלקינו ששם הי' עיקר גילוי' ש' הוי' אבל במדינה

וידעת היום . . כולא חד : ואתחנן ד, לט (ושם : האלקי'). וראה גם לעיל (ב"הנחות").
 ר"ה וידעת (ועוד) ובהנסמן שם.
 בפרש"י על חמוש : הכוונה ע"ה"פ שמע ישראל, כבסמוך (ולכא"ו צ"ל : על חומש).
 ביום ההוא כו' : זכרי' יד, ט.
 דהנה דבגמ' . . ותירוצ' שם : לעיל (ר"ה זה) שם מצוין לספ"ג דפסחים (ג, א).
 ולכא"ו צ"ל : דהנה בגמ' . . ותירוצ'.
 קרי וכת' . . עלמא דאיתגליא : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 34.
 ובמדינה . . ובבהמקד' : ראה בהנסמן לעיל (ב"הנחות") ר"ה להבין ענין הקנינים קרוב לתחלתו.

הוי' שהוא הי' כו' : זח"ג רנה, סע"ב. וראה שעהיוה"א פ"ז (פב, א).
 אד' שהוא אנת כו' : ראה זח"ג שם. שעהיוה"א שם (פא, ב).
 אנת אשתמודעא כו' : הקדמת תקו"ז — פ"א (יז, ריש ע"ב).
 אין מלך . . עם הוא כו' : ראה שעהיוה"א שם (ולעיל שם (ר"ה זה) ע' הגיל, אינו מביא 'אין מלך כו"א). וראה גם לעיל (ב"הנחות") ר"ה וידבר אאכה"ד קרוב לסופו ובהנסמן שם.

איני' יכולים : לכא"ו צ"ל : אינם יכולים.
 כמ"ש והוי' בהיכל קדשו : הוספה — חבקוק ב, כ. וראה (בנוגע לעניינו) אוה"ת (י"א) לתהלים ע' קפ.
 שהיכל בני' אד' : תקו"ז תי"ח (לב, א, לג, ב). וז"ח יתרו לה, א. וראה גם זח"ג ערב, סע"ב.

כמשארז"ל . . מאי מהני : חולין ט, ב (ושם : בטיהרא . . אהני). וראה גם שבת סג, ב. זח"א כ, א (בנוגע שמש ולבנה : הוי' ואלקים).
 לכן נק' ירושלים כו' : ראה אוה"ת שם ע' קפ"ב (ולכא"ו צ"ל : נק' ירושלים).

אומרי' את השם ככתבו ולע"ל יהי' גילוי שם הוי' וזהו וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר שבדיבר יהי' גילוי שם הוי' וזהו שפרש"י מה שעתה הוי' אלקינו לע"ל יהי' הוי' אחד שלע"ל יהי' גילוי ש' הוי' כמו"כ עתה ע"י תורה ומצות ממשיכי' גילוי שם הוי' רק שעתה הוא רק להוסיף אורות באצ"י ולע"ל יהי' גילוי ש' הוי' למטה נמצא שמה שהמקובלי' קוראי' יחוד קוב"ה ושכינתיה פרש"י בפסוק ה' אלקינו ה' אחד, ומפני מה יכולי' ע"י המצות להמשיך בחי' שהרי נתלבשו בדברי' גשמים ציצית בצמר גשמי תפילין בקלף גשמי הנה זהו מ"ש ר"ט מעשה גדול דהנה מעשה הוא ל' כפייה והכרח כמו גט מעושה מעשין על הצדקה כשאנו רוצה ליתן כופין אותו שיתן ועיקר הכפייה הוא במל"ת שמבטל רצונו מפני רצון העליון כדאי' במשנה גול ועריות שנפשו של אדם מתאוה עליהם ומחמדתן ופורש מהם זהו עיקר הכפייה ומ"מ במ"ע ג"כ שייך כפייה כמו מצות צדקה שמה שמרויח ביגיעה רבה ועצומה נותן לעני זה היפך הטבע וכמו"כ בתורה ג"כ שייך כפייה כדאי' ע"פ ושבתם וראיתם בין עובד אלקי' לאשר לא עבדו אינו דומה שונה פירקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד שבמה שחוזר פעם אחד יותר מרגילותו נק' עובד אלקי' והוא ביטול הרצון שעושה היפך טבעו ורצונו ועי"ז פועלים שיומשך תוס' אור בעולם דע"י הביטול נעשה צמצום למעלה בד"כ הוא צמצום הראשון שסילק אור הגדול על הצד דבכדי שיומשך תוס' אור צ"ל תחילה צמצום והוא ביטול הרצון וכמו בבהמק"ד ששם הי' גילוי אלקות דשם קבל משה פנימיות התורה כמ"ש ונועדתי לך שם מעל פני הכפורת וכמשנת"ל שהוא מה שתורה קנין אחד נמצא שהי' שם גילוי אלקות מ"מ אי' צמצים שכינתו בין שני בדי ארון כמו"כ שבכדי שיומשך תוס' אור צ"ל צמצום זה פועלים ע"י ביטול הרצון במצות. וכ"ז במצות פרטים כמו"כ בק"ש שהוא כלליות כל

וראו כל בשר כו' : ישע"י מ, ה.

ע"י תורה ומצות : בכי"ק נכתב בתחילה (רק) "תורה", וע"ג התיבה — מצות. וצ"ע אם הכוונה כנדפס (וכ"ה לעיל שם ע' רפט) ; או הכוונה ש"מצות" היא במקום "תורה", וכמו שממשיך (אחרי כמה שורות) "ומפני מה . . מצות" (משא"כ לעיל שם (עוה"ס) תומ"צ). להוסיף אורות באצ"י : ראה לקו"ת מטות פג, א. סה"מ תקס"ז ע' שם ואילך. להמשיך בחי' שהרי : לכא"ז צ"ל : להמשיך בחי' זו שהרי. מעשה הוא ל' כפייה . . כמו גט מעושה מעשין כו' : ראה לקו"ש חיי"ב ע' 238-9 ובהערות שם.

כדאי' במשנה : לעיל שם מוסיף : סוף מס' מכות (כג, ב). כדאי' ע"פ ושבתם . . אינו דומה . . היפך טבעו ורצונו : לעיל שם (רק) "כשלומד ותוור יותר מרגילותו כמ"ש בס"ב פט"ו". וראה חגיגה ט, ב — עה"פ מלאכי ג, ית. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה וידעת. בד"כ הוא : אוצ"ל : ובד"כ הוא. צמצום הראשון שסילק כו' : ראה גם ד"ה הג"ל קרוב לסופו ובהנסמן שם. וכמו בבהמק"ד . . כמ"ש ונועדתי . . וכמשנת"ל כו' : סד"ה הקודם. וראה בהנסמן

שם.

כמ"ש ונועדתי . . הכפורת : ראה תרומה כה, כב.
צמצים שכינתו כו' : ראה בהנסמן לעיל שם (ע' רצ) הערה 45.

המצות ג"כ צ"ל ביטול הרצון וזהו מ"ש למס"נ באחד שיבטל כל הרצונות כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שמים וארץ הם ג"ע העליון וג"ע התחתון וכל בחי' שעמך לא חפצתי כ"א א"ס עצמותו ומהותו ומכ"ש לבטל כל הרצונות ורות וזהו ביטול הרצון שבק"ש שהוא כלליות כל המצות וכמור"כ יש במצות פרטים וזהו למה קדמה שמע ליה' אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות עול מל' שמים הוא כלל ועול מצות פרט. וזהו רמ"ח פקודי' רמ"ח אברים דמלכא כמו שבאבר השראת הנפש כמור"כ במצות השראת א"ס לכן יש בק"ש רמ"ח תיבות כנגד רמ"ח פקודי', וזהו הוקשה כל מצותיה של התורה לתפילין דבתפילין אנו רואי' שכותבים על קלף גשמי ובדיו גשמים ד' פרשיות שהם נגד ד' מוחין קדש חכ' והי' כי יביאך בינה שמע והי' אם שמוע דעת שנחלק לחו"ג וכותבי' אותי' בדיו גשמי על קלף גשמים שעכשיו הם דומם ותחילה הי' צומח ובאמת כל המצות ג"כ מדברים גשמים ויש השראת אלקות כמו תרומה שהוא מדברים גשמים והוא תרומה ליהי' והוא כמ"ש ארוממך אלקה המלך וכמו צדקה שהוא מדבר גשמי והוא מ"ש צדיק הי' בכל דרכיו שהוא השפעת יסוד שנשפע בעולמות והוקשה לתפילין מפני שבתפילין ניכר יותר. נמצא שק"ש הוא כלליות כל המצות לכן יש בק"ש רמ"ח תיבות שהם נגד רמ"ח פקודי' ויש תר"ך אותיות נגד תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן וע"י מעשה שהוא כפייה והכרח ממשיכים שיהי' גדול הי' ומהולל מאד בעיר אלקינו.

מ"ש למס"נ באחד : ראה גם לעיל (בהנחות") ד"ה כל שיראת חטאו ובהנסמן שם (ובכ"ק — תיבת מ"ש אינה ברורה).
מי לי בשמים . . עצמותו ומהותו : לעיל שם ע' הג"ל ליתא. ובמקום זה — הענין דבכל לבבך בשני יצרך.
מי לי . . ג"ע העליון כו' : תהלים עג, כה. וראה חו"א נח ט, א. תולדות יו, ד. לקו"ת אמור לא, ג. ובכ"מ.
למה קדמה כו' : ברכות יג, א — במשנה.
רמ"ח פקודי' כו' : נסמן לעיל (ד"ה זה) שם הערה 49.
כמו שבאבר כו' : ראה חו"א יתרו סח, ג ואילך. ובכ"מ.
יש בק"ש רמ"ח תיבות כנגד כו' : נסמן לעיל שם הערה 48.
וזהו הוקשה כו' : ראה בתחלת המאמר ובהנסמן שם.
הוקשה . . שכותבים . . השראת אלקות . . ניכר יותר : ראה לקו"ת אמור לג, א.
ובדיו גשמים . . קלף גשמים : לכא' צ"ל : ובדיו גשמי . . קלף גשמי.
ד' פרשיות . . ד' מוחין כו' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 52.
וכותבי' אותי' . . ויש השראת : התיבות "אותי' . . ויש" — אינן ברורות בכ"ק.
כמו תרומה . . והוא תרומה לה' . . כמ"ש ארוממך כו' : ראה תשא ל, יג (ואוצ"ל — כלעיל שם ע' רצא : תרומת ה', ואז מתאימים יותר (לכא') הענין. וראה ויקהל לה, כד).
תהלים קמה, א (ושם : אלקי). הכוונה כאן (וכן בהמשך) — אינה ברורה. אבל ראה לעיל שם, דמפרט יותר.
צדיק הי' : תהלים שם, יז.

ויש תר"ך . . וז' מצות דרבנן : לעיל שם ליתא. וראה בנוגע לתר"ך אותי' בעשה"ד (מצות) — לעיל (בהנחות") סד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם. וצ"ע השייכות לכאן.
וז' מצות : בכ"ק נכפלה תיבת "מצות".

כי נר מצוה ותורה אור. מצוה נק' נר ותורה נק' אור. הנה בגמ' ס"פ ה' דברכות שוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל ריב"ז וחלה בנו של ר' יוחנן בן זכאי אמר חנינא בני בקש עליו ויחי' הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמי' וחי' אמר ריב"ז אלמאלי הטיח בן זכאי ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא הי' משגיחין עליו א"ל אשתו וכי חנינא א"ל לאו הוא כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך ופירש"י הוא כעבד לפני המלך בן בית נכנס ויצא שלא כשר לפני המלך ופירש"י הוא כעבד לפני המלך בן בית נכנס ויוצא שלא ברשות ואני כשר לפני המלך שאינו רגיל לבוא לפניו. ולכאוי צ"ל מה שפרש"י על ריב"ז שאינו רגיל לבוא לפניו דהאי' בירושלמי ובמדרש ע"פ כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותם הוי זהירין בתורה ומצות שבשעה שאתם זהירין בתורה ומצות אני קרוא אתכם קרובים שנא' לבני ישראל עם קרוב וריב"ז הי' שר התורה כדאי' במשנה חמשה תלמידי' הי' לו לריב"ז שהוא הי' מקור תושבע"פ ואיך שיך לומר אינו רגיל לבוא לפניו. ובאמת מדרש זה גופא אין לו הבנה דמדרש קאמר אני קרוא אתכם קרובי' וכת' אשר לו אלקים קרובים אליו משמע שכביכול אלקים קרובי' אליו נמצא שאין לו הבנה כלל אבל מ"מ קאמר שבזמן שזהירין בתורה ומצות אני קרוא אתכם קרובי' וריב"ז שהי' שר התורה אינו רגיל לבוא לפניו. אך הענין הוא דהנה מצינו פלוגתא בגמ' תלמוד גדול או מעשה גדול ר"ט סבר מעשה גדול ונת"ל

כי נר מצוה כו' משלי ה. כג.

ס"פ ה' דברכות: לה, סע"ב. ושם (ולכאוי כצ"ל גם כאן): אמר לו חנינא. . . עליו רחמים ויחי'. . . אלמלי. . . חנינא גדול ממך א"ל לאו אלא הוא דומה כעבד. . . ואני דומה כשר כו'. ובפרש"י שם נכנס ויוצא כו'.

דהאי' בירושלמי: בכ"ק אינו ברור, ואולי הוא: דאי' (ואוצ"ל: דהא איתא) בירושלמי.

בירושלמי ובמדרש ע"פ: דב"ר ס"פ נצבים (בשינויים. וכ"ה בילקו"ש לתהלים קמח, יד. ועל ב' פסוקים אלו לא נסמן בבית אהרן לירוש'. ואוצ"ל כאן: ילקו"ש). נצבים ל, יד (ושם) ובלבבך לעשותו).

אני קרוא אתכם: כ"ה בכ"ק (כאן. וכן לקמן בסמוך — ב"מ). ולכאוי צ"ל: אני קרוא אתכם.

שנא': תהלים ש.

וריב"ז הי' שר התורה: ראה חדא"ג מהרש"א ברכות שם: היו צריכין לו רבים לת"ת שהי' באותו דור אב"ד. וראה לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' שמ: שר התורה שהיא בהי' חכ', ולכן משמת ריב"ז בטל זיו החכמה (סוטה מט, א — במשנה); ולפינו הראי' היא, מזה שחמשה תלמידים כו' — והרי מהם (ותלמידיהם כו') הוא עיקר תושבע"פ.

כדאי' במשנה: אבות פ"ב מ"ח (מ"ט בסידור אדה"ו).

דמדרש קאמר. . . וכת' . . . משמע כו': עדין הוא ברדיה שלאחיזו. והסגנון כאן (וגם שם) אינו ברור כ"כ (ואוצ"ל: דבמדרש קאמר) אבל הכוונה ברורה: במדרש משמע, שישאל קרובים להקב"ה, ובפסוק אשר לו גוי (ובפרט ע"פ מרז"ל שהוא לקמן שם) משמע להיפך — ש(רק) אלקים קרובים אליו, ולא שישאל קרובים לאלקים. ביאור לסתירה זו — ראה לקו"ת שלח מ, ד (הובא לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ריש ע' שג).

וכת' אשר. . . משמע כו': ואתחנן ד, ז. וראה בהנסמן בהערה הקודמת.

מצינו פלוגתא בגמ': קידושין מ, ב.

ונת"ל: בדיה הקודם (קרוב לסופו). וראה בהנסמן שם.

שמעשה הוא ל' כפייה והכרח כמו גט מעושה מעשין על הצדקה לכן נק' מצות עשי' ונתלבשו בעשי' יש כמה מכווני' ועיקר הוא מפני שעשי' הוא ל' כפייה והכרח כמו שאנו רואין בצדקה שהוא כלליות כל המצות וצ"ל בה כפייה דהוא מייגע בכל חיי נפשו עד שמרויח ואח"כ נותן לעני' ה"ז היפך הטבע כמ"כ בכל המצות כמו בתורה אינו דומה שונה פרקו מאה פעמי' לשונה פרקו ק' פעמי' וא' ועי"ז נק' עובד אלקי' דאלקים בגימ' הטבע ועי' ששובר טבע ועושה היפך הטבע עי"ז נק' עובד אלקי' לכן נק' בשם עשי' ועי' כפייה והכרח וביטול הרצון שלמטה פועלי' שיעשה למעלה צמצום ונת"ל שהוא צמצום הראשון שסילק אור הגדול על הצד והוא כביכול כעין ביטול הרצון ועי"ז א"ל גילוי אלקי' דצמצם הוא סיבת הגילוי כמו שאנו רואי' בבהמק"ד ששם הי' עיקר גילוי אלקי' מ"מ צמצם שכינתו בין שני בדי ארון הגם דאי' במשנה משה קבל תורה מסיני ועיקר קבלת התורה הי' שם מ"מ עיקר קבלת פנימית התורה הי' במשכן וזהו בד"כ מה שתורה נק' חתן וזהו תורה קנין אחד שחשיב בספרי ובוזה נכלל הדרכי קנינים ומה שבגמ' ומיכלתא חשיב ד' קנינים ובברייתא חשיב ה' הם רק מפרשים ומבארי' הקנינים ובאמת בספרי שחשיב ג' קנינים וחשיב תורה קנין אחד קאי על פנימיות התורה ובוזה נכלל הדרכי קנינים ופנימיות התורה קבל משה במשכן מ"מ צמצם שכינתו בין שני בדי ארון דכדי שיהי' גילוי צ"ל תחילה צמצום וצמצום הוא עי' ביטול הרצון שלמטה לכן סבר ר"ט מעשה גדול. ור"ע סבר תלמוד גדול ואינו נ"מ אי הגי' תלמוד או לימוד פי' תלמוד גדול תלמוד בעצם גדול לא כמו המסקנא דתלמוד גדול שמביא לידי מעשה אלא תלמוד בעצם גדול דהנה אורייתא

ונתלבשו . . מכווני' : הסגנון (והבחנה) כאן, אינו ברור כ"כ.
בצדקה שהוא כלליות כל המצות : ראה תניא פל"ו (מת, ב). ושם, שלכן נק' בשם מצוה סתם בכל תלמוד ירוש'.
דהוא מייגע . . ואח"כ נותן כו' : ראה תניא שם. וראה גם לעיל (ב,הנחות') ד"ה אנת הוא קרוב לתחלתו.
אינו דומה . . נק' עובד אלקי' : חגיגה ט, ב — ע"ם מלאכי ג, ית. וראה גם ד"ה הקודם שם.

דאלק' בגימ' הטבע : פרדס שייב פ"ב.
ועי' כפייה . . ונת"ל כו' : ד"ה הנ"ל שם. וראה בהנסמן שם.
בבהמק"ד ששם . . בדי ארון : פנימיות התורה . . ביטול הרצון שלמטה : ראה ד"ה הנ"ל וד"ה שלפניו (קרוב לסופו), ובהנסמן שם.
דאי' במשנה . . ועיקר קבלת . . הי' שם : אבות רפ"א. וראה גם ירוש' פאה פ"ב ה"ד : מקרא משנה כ"י אפי' מה שתלמיד כ"י נאמר למשה בסיני. וראה עדין ברכות ה, א. שבגמ' ומיכלתא : לכא"ר צ"ל : שבגמ' ומיכלתא.
ואינו נ"מ . . או לימוד : ראה קידושין שם (ותוד"ה תלמוד גדול) — תלמוד ; ובתוד"ה והאמר מר (ב"ק יז, א) — לימוד.
פי' תלמוד גדול כו' : מכאן — ישנו גם (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) לעיל (באמצע ד"ה ולהבין כו') ס"ע רצה ואילך. ע"ש.
דהנה אורייתא . . נמשך במצות לכן תלמוד גדול : ראה גם תו"א תרומה עט, ג (ומבאר מה שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה).
אורייתא מחי' נפקת : נסמן לעיל שם ע' רצו הערה 14.

מחכ' נפקת שרש התורה הוא מחכ' וחכ' הוא כח מ"ה ביטול כמ"ש ואנחנו מה דאוא"ס אינו שורה אלא במי שמבטל א"ע ואי' בסש"ב אחד האמת והו מדריגת החכ' ומה שחכ' נק' כח הוא ע"ש אתדבקותא לבינה ומ"ה נק' ע"ש אתקרבותא לבחי' שלמעלה ממנה ובוה מתורץ מה שלפעמים מצינו שנק' חכ' אין כמ"ש והחכ' מאין תמצא ולכאז' צ"ל מה מביא מפסוק זה והלא לא כת' רק מאין תמצא ומנין שהחכ' נק' אין וזהו מפני שהחכ' נק' מ"ה ע"ש אתקרבותא לבחי' חכ' הקדומה או בד"כ מה שקוראין קדמון ושרש התורה מחכ' נמצא שהשראת אוא"ס הוא בתורה לכן סבר תלמוד גדול והנה מבשרי אחזה דהנה אנו רואין שחיות הנפש הוא בכל האברים אפי' בצפורן הרגל כח המעשה ביד כמ"ש מעשה ידיך כח ההילך ברגל נמצא שיש חיות בכל האברים מ"מ עיקר השראת החיות הוא במוח שבראש כמו"כ עיקר השראת אוא"ס. הוא בתורה ואח"כ נמשך במצות לכן תלמוד גדול והוא כענין איהו וחיותו חד איהו וגרמוהי חד חיותו הוא חכ' כמ"ש והחכ' תחי' וגם לפי דחיותו הוא אור הוא ג"כ תורה כמ"ש ותורה אור וגרמוהי הוא כלים והם מצות כמ"ש נר מצוה כמו שהנר הוא כלי לשמן ופתילה ואור כמו"כ מצות כלים להשראת אוא"ס הגם שפעמים

וחכ' הוא . . כמ"ש ואנחנו מה : תניא פ"ג תוי"א מביא צ, א ; צט, ג (ועוד). בשלח טו, ז (ושם : ונחנו).

דאוא"ס אינו שורה כו' : תניא פליה (וראה גם פ"ו). וראה הערה הבאה.
ואי' בסש"ב כו' : לעיל שם מציין "פליה בהגיה בל' ההי"מ זיל" (הובא גם בתוי"א תרומה שם).

ומה שחכ' . . תלמוד גדול : לעיל שם — ליתא כ"ז.
ומה שחכ' נק' . . שלמעלה ממנה : והחרים תרלי"א ע' נג — מפרס (ראה שער ערה"כ ערך חכמה).

שלפעמים מצינו . . כמ"ש והחכ' כו' : איוב כה, יב. לקו"ת פקודי ג, סע"ג ואילך. במדבר יז, א. ועוד.

ולכאז' צ"ל כו' : ראה תוי"א מביא צ, א : מאין תמצא ולא אין ממש.
חכ' הקדומה . . קדמון כו' : ראה תוי"א שם צה, ב"ג צט, ג. ובכ"מ.
ומבשרי אחזה : לי הכתוב — איוב יט, כו.

דהנה אנו רואין כו' : ראה תוי"א תרומה שם. לקו"ת פקודי ג, ב"ג. ועוד.
כמ"ש מעשה ידיך : ישע"י סד, ז. תהלים קכ, כו ; קמג, ה. ועוד.
כח ההילך : לכאז' צ"ל : כח ההילוך.

מ"מ עיקר . . במוח שבראש : ראה תניא פניא (הובא גם בתוי"א ולקו"ת שם).
כענין איהו כו' : לעיל שם מציין לזהר. וראה הקדמת תקו"ו ג, א.
חיותו הוא חכ' כמ"ש כו' : קהלת ז, ב. תוי"א יתרו ע"א, א. וראה גם לקו"ת שה"ש לט, ג — מע"ח.

וגם לפי' : אגה"ק רס"ב. תוי"א בראשית ג, א. לקו"ת פקודי ג, סע"ב. ועוד. וראה גם לעיל שם ובהנסמן שם הערה 16.

כמ"ש ותורה אור . . נר מצוה : משלי ו, כב.
כמו שהנר כו' : ראה אוה"ת ג"ך עה"פ (ס"ע תקסח ואילך) — משליה. שם ע' תקע"ז. ועוד.

הגם שפעמים . . מ"מ כו' : לעיל שם (ע' הני"ל) ליתא.
שפעמים מצינו . . העליון : לקו"ת אמור לג סע"א (מאגה"ק ס"ז — קכו, א). ועוד.

מצינו שמצות הם כלים רחבים לקבל מאד. העליון מ"מ ה"ה כלים לכן סבר ר"ע תלמוד גדול לפי שהעיקר השראת אוא"ס דוקא בתורה כמו שעיקר השראת הנפש במוח הגם שא"א שאין המשל דומה לנמשל שבמשל יש התחלקות חב"ד חג"ת נה"י חב"ד הוא ראש חג"ת הוא חסד דרועא ימיני גבורה דרועא שמאלי ת"ת גופא ונה"י הוא רגל ובד"כ הם ראש אמצע. סוף ואנו מצינו חכמה ביד מה שאין ברגל כמו כתיבה שהוא דוקא ביד דאם להוצא שכל מהעלם לגילוי בלי אמצעית אותיות הדבור צ"ל דוקא ביד ולא ברגל כמו"כ ציור דוקא ביד הגם שיש ציורים שאפשר לעשות גם מ"מ הדקות הוא דוקא ביד נמצא שיש ריחוק הערך בין סוף לאמצע וכ"ש לראש, נמצא שיש התחלקות ובנמשל אין התחלקות כדאי' במדרש ע"פ אורח חיים פן תפלו נעו מעגלותיה לא תדע אל יהיא יושב ושוקל את המצות דחמורות שבחמורות וקלות שבקלות מתן שכרן שוה חמורות שבחמורות כבוד אב מפני שכבודו הושווה לכבוד המקום וקלות שבקלות הוא שלוח הקן מ"ש שוה שבשניהם מתן שכרן אריכת ימים ובל"ת כתי' נמי מכל משמור נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים מכל מה שאמרו לך בתורה השמר שאין אתה יודע מאיזה מהן יצא לך חיים נמצא שבנמשל לא יש שום התחלקות. אך הענין הוא דהנה באמת המשל ג"כ מבלי אשר נמצא ראש וסוף דאנו מצינו מעלה ברגל מה שאין בראש שהרגל נושא את הראש וברוחניות ג"כ כתי' גבי משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו הגם שהם רק רגלי מ"מ עי"ו נעשה אנכי

לפי שהעיקר : אוא"ל : לפי שעיקר.

הגם שא"א שאין . . נמצא שיש התחלקות : לעיל שם — בקיצור ורק הנקודה מכ"ו. ושם : שבוה י"ל שאין כו' (ואולי צ"ל עדי"ו גם כאן, כי "שא"א" (לכא"ו ר"ת : שאנו אומרים) — אינו מתאים כ"כ לכא"ו).

חב"ד הוא ראש . . רגל ובד"כ . . סוף : ראה לקו"ת שם (לא, אי.ב. לב, ג). ועוד. חסד דרועא ימיני כו' : הקדמת תקי"ו — פ"א (יו, ב). ושם : ימינא . . שמאלא. ונה"י הוא רגל : סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תשכא ; תשכב. וראה גם סה"מ תקס"ב ע' קסט. אוה"ת גי' ע' תקס"ו ובהנשמן שם.

דאם להוצא . . דוקא ביד : לכא"ו צ"ל : דאם להוציא. והכונה בפשטות דגילוי השכל (לזולת) הוא (בעיקר) ע"י דיבור, או (עכ"פ) ע"י כתיבה ביד. גם מ"מ : לכא"ו צ"ל : גם ברגל מ"מ.

כדאי' במדרש ע"פ : דב"ר פ"ו, ב (התוכן) ; משלי ה' ו — נסמנו לעיל בפנים שם. ומציין שם גם לירוש' פאה פ"א ה"א (ג, א). מ"ש שוה : ר"ת : מתן שכרן שוה.

אריכת ימים . . שאמרו לך : לכא"ו צ"ל : אריכות ימים . . שאמרו לך. מכל משמור . . מכל מה שאמרו כו' : משלי ה', כג ופרש"י שם (בשם התחומא) ; ירוש' שם — הובאו לעיל שם בפנים (ע' רצו).

מבלי . . וסוף : ע"ד ל' הכתוב — קהלת ג' יא. וראה בהנשמן בהערה הבאה. וראה גם סה"ע חב"ד ח"א ע' צח ובהנשמן שם.

דאנו מצינו מעלה . . את הראש : ראה תו"א בראשית א, ב. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תשי"א ; תשי"בא. ועוד.

וברוחניות ג"כ כתי' . . אנכי בקרבו ; וכדאי' . . במתנה : בהעלותך יא, כא. וראה תו"א וסה"מ שם.

בקרב ונדאי' כולם לא נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועיי שחטאו נטלה ממנו אלף אורות רק בשבת נותנין לו במתנה וכמו שאנו מצינו יתרון בתמכין דאורייתא כמו זבולון וישכר ועל לעיל כתי' ועמדו רגליו ביום ההוא נמצא שהמשל הוא משל מכון. וזהו שארז"ל ויתר הקב"ה על ע"ו וגילוי עריות ושפיכת דמים ולא ויתר על מאסה של תורה שנא' על מ"ה אבדה ויאמר ה' על עזובם את תורת ע"ו וג"ע וש"ד לא כתי' כאן אלא על עזובם את תורתי וצ"ל והלא ג' עבירות אלו הם מלי"ת החמורות שהם נגד ג' דברים שהעולם עומד עליהם וג' דברים אלו הם כנגד כולם וממילא הג' דברים ע"ו וג"ע וש"ד ג"כ נגד כולם ע"ו ויתר ותורה שהוא מ"ע דמי שעבר על מ"ע ושכ אינו חז משם עד שמוחלין לו ע"ו לא ויתר ועוד צ"ל ל' מאסה של תורה והי' צ"ל ביטול תורה ומאחר מאסה של תורה משמע שהי' עוסקי' בתורה רק שמאסו בה וצ"ל מ"ע מאסה ש"ת. אך הענין דהנה רמ"ח פקודי' רמ"ח אברים דמלכא כמו שאנו רואים באברי' שאם חסר א' מאברים החיצונים שהי' איזה קלקול בא' מאברי' החיצוני' שהוא גרע טפי מאם הי' חסר כל האבר מ"מ אפשר להעלות ארוכה ע"י תרופה תעלה וסמים רפואה אבל יארע קילקול באחד מאברים הפנימיים כמו גיקב קרום של מוח או נקב הלב לבית חללו טרפה וטרפה אינו חיה שא"א להעלות ארוכה כמ"כ במצות דכמו שהאברים הם כלים

וכדאי' כולם כו' : ברכות לב, א — הובא בפרשיי' תשא לב, ז (ושם) (ולכארי כצ"ל גם כאן) : כלום נתתי.

נטלה ממנו . . רק בשבת כו' : בסה"מ שם ס"ע תשכ מציין ע"ו . כמ"ש בכתבי הארז"ל. וראה סידור הארז"ל ב"ישמח משה" ותפלת שבת ; מ"ה מס' שחרית דשבת פ"ח מ"ה.

יתרון בתמכין . . זבולון וישכר : ראה ברכה לג יח ובפרשיי'. תוי"א תרומה פ, ב"ב ועוד.

ועל לעיל כתי' : זכרי' יד, ד (והיינו, המעלה ד"רגלים". ולעיל שם (במקום זה) : ועי' בדיה ועמדו כו'. וראה אוה"ת ג"ך ח"א (ע"ה"ם) ע' תקכא ואילך. וזהו שארז"ל : לעיל שם מציין לפתיחתא דאיכ"ר (ב). שנא' על מ"ה . . תורתי : ירמ"י ט, י"א.

שחם נגד . . ג"כ נגד כולם : לעיל שם ליתא. וראה אוה"ת ואתחנן ס"ע עדר.

ג' דברים שהעולם עומד עליהם : אבות פ"א מ"ב.

כולם ע"ו ויתר : לכארי צ"ל : כולם ואיך ע"ו ויתר.

דמי שעבר . . שמוחלין לו : יומא פו, א (ולעיל שם ליתא).

ומאחר מאסה : לכארי צ"ל : ומאחר שאומר ה' מאסה.

אך הענין דהנה רמ"ח כו' : ראה לקמן בהערה ד"ה פתיחות כתי'.

בהחלוק בין תורה למצות : אברים פנימיים וחיצוניים — ראה גם לקרי' מסעי צא, ד. צב, סעי'ג ואילך. סה"מ תקס"ו ד"ה ושנתם (ע' דש ואילך) וכיאוורו (ע' שיא ואילך). אוה"ת פינחס ע' אקכס"ל ; אקמבד. ועוד.

רמ"ח פקודי' . . כמו שאנו כו' : ראה גם סד"ה הקודם.

שחוא גרע טפי כו' : להעיר מחולין גז, א — במשנה. ובגמ' שם גז' סע"א ואילך (ולעיל שם ליתא. וראה שם ס"ע רצו ואילך — משמע להיפך).

ע"י תרופה תעלה וסמים מרפא : ה"ל צע"ק. וראה לעיל ע' הג"ל.

אבל יארע : לכארי צ"ל : אבל כאשר (או : אם) יארע.

נקב קרום . . חללו טרפה : ל' המשנה שם מב, א (ולכארי צ"ל : נקב הלב).

וטרפה אינו חיה : חולין שם בגמ', ושי"ג.

להשראת החיות כמו"כ מצות כלים להשראת אוא"ס. וזהו ויתר על ע"ז וג"ע וש"ד ולא ויתר מאסה של תורה דפי' ויתר א"ס שמוחלין לו הא אי' בגמ' האומר הקב"ה וותרן יוותרו חייוהי ובמדרש אי' ה' יוותרו יומיהו אלא פי' מאריך אף וגבה דיליה וזהו ויתר כו' שאם ה' הפגם רק מה שעברו על המצות ע"ז ה' ויתר שהוא כמו שנחסר או נתקלקל אבר א' מאברים החיצונים ע"ז ה' מאריך אף עד שיעשה תשובה וגדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם אבל מאסה של תורה ע"ז לא ויתר דענין מאסה של תורה כדאי' בגמ' מס' נדרים של ברכו בתורה תחילה ופי' הר"ר יונה שלא היתה חשובה בעיניהם לברך עליה וע"ז לא ויתר דאורייתא מחכ' נפקת וחכ' מוחא וה"ז כמו ניקב קרום של מוח דלא המשיכו אור כללי לכלי כלליות לכן לא ויתר ע"ז. וביאור ענין דויתר על ע"ז וג"ע וש"ד ולא ויתר על מאסה של תורה דהנה אי' בגמ' בגיטין גידר טיטוס את הפרוכת ויצא ממנו דם כסבר שהרג א"ע ולכאוי צ"ל למה הראו הקב"ה ענין כזה שהוא פחיתות כתי' על דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה ובאמת אין לו גוף ואין לו דמות הגוף ואינו שייך לומר

ויתר על . . ויתר מאסה : לכאוי צ"ל : ויתר הקב"ה על . . ויתר על מאסה.

א"ס שמוחלין : ר"ת : אין פירושו שמוחלין.

אי' בגמ' . . ובמדרש אי' : לעיל שם (ע' רצו) מציון לפ"ה דביק נ' סע"א (ושם : חייו) ולביר תולדות פסיו (ד). ובביר שם (וכי' בירוש', תנחומא (תשא כו) ועוד — נסכנו בביר שם) בני מעוה"י. אבל ראה מ"כ שם (בשם הערוך) : מעוה"י ויומוהי.

אלא פי' מאריך כו' : עדין הוא בביר שם (בלי חיבת מ"י. ועצ"ק כאן). ובכ"מ (שבהערה הקודמת) "מאריך רוחי" (וכיוב').

עד שיעשה תשובה : ראה עץ יוסף (מיפ"מ) לתנחומא שם (ולעיל שם ליתא). ובכ"מ אינו ברור "שיעשה", ואולי הוא : שיעשו.

וגדולה תשובה כו' : יומא שם, סע"א — כג' הביח' (ולעיל שם ליתא). ולכאוי צ"ל : רפואה.

תורה כדאי' : לכאוי צ"ל : תורה הוא כדאי'.

בגמ' מס' נדרים שלא כו' : לעיל שם (ע' רחצ) מציון לוף פ"א ע"א (ולכאוי צ"ל : שלא ברכו).

ופי' הר"ר יונה : לעיל שם "הובא ברין, וכ"מ בפירוש בגמ' ב"מ דפי"ה (סע"א ואילך). ועצ"ק מהי הראי' משם יותר. ואוצ"ל שם "בפרש"י בגמ' (או : בפירוש ברש"י בגמ') דשם מפורש כך (משא"כ בנדרים)).

בעיניהם . . אור כללי : בכ"מ : בעיניהם . . אור לכללי.

דאורייתא מחכ' נפקת : וחכ' מוחא : זח"ב פה, א : קכא, סע"א (וראה גם ב"ר פ"ו, ה). תקרינ' בהקדמה — פ"א יו, ב).

וביאור ענין דויתר . . דהנה אי' בגמ' כו' : ראה (ע"ד הביאור דכאן) סה"מ תקס"ו שם (ע' שח ואילך : שיר ואילך).

בגמ' בגיטין : לעיל שם מוסיף "ד' נ"ו ע"ב".

פחיתות כתי' : מתיבת "כתי' עד "מועיל לו כלומ', נכתב מתחילה לעי' (אחרי "אך הענין דהנה") ושם חיבות אלו הן במוסגר, וכתוב שם בצד העי' : מתיבת כתי' עד חיבת כלום שייך ללקמן אחר חיבת פחיתות (ואולי מצד זה נשמט כאן חיבת "דהנה", ואוצ"ל גם כאן (כרעיל שם) "אך הענין דהנה" ; אחרי מוסגר זה באו התיבות "רמ"ח סקורי . . שהוא פחיתות", ובצד העמוד אחרי חיבת זו : לכאן שייך מ"ש לעיל מתיבת כתי' עד חיבת כלום.

כתי' על כו' : יחזקאל א, כו.

ובאמת אין . . את האוזן : לעיל ע' הנ"ל ליתא. וראה לקו"ת סקורי ג, ג. ובכ"מ. אין לו . . דמות הגוף ; ולא נערך אליו קדושתו : נוסח פיוט יגדל.

שום ציור למעלה ולא נערך אליו קדושתו ית' רק שחכמים ונביאים דיברו כן בדרך משל ניתנה רשות לדבר כדי לשבר את האוון אדם הוא אל"ף דם דהנה הדם הוא הנפש ועיקר הילוך הדם הוא באברים הגם שיש בבשר ג"כ מ"מ עיקר הילוך הדם הוא בגידים ובכל אבר נכנס גיד המחיה אותו והנה דם כולל מ"ע ומל"ת דשס"ה ל"ת שס"ה גידי' ורמ"ח פקודי' רמ"ח אברים דמלכא דבאמת מל"ת גובהי' במעלה ממל"ת שהרי שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח נמצא שמל"ת תלויים ב"ה ומ"ע תלויים ב"ה וכמו שיש ריחוק הערך בין ו"ה ל"ה כמו"כ יש ריחוק הערך בין מ"ע למל"ת מ"מ בדם נכללו מ"ע ומל"ת ואלף הוא בחי' שגבוה יותר מדם רק שבתורה כתי' ואת התורה אדם שנמשך גם האל"ף אבל מצות הם רק דם והנה אנו רואים כשנעשה נקב בגידי' הדם יוצא הדם ויכול להסתלק החיות אבל כשמרפאי' הנקב וע"י אכילה שנתעכל בקיבה והמובחר עולה ללב ומשם נתחלק בכל האברים נתקבץ הדם כמו שהי' אימת כשיש במקור אבל כשאינו במקור אינו מועיל לו כלום והוא גידר טיטוס את הפרוכת ויצא ממנו דם זה הראה הקב"ה לישראל היכן הפגם מגיע שפגמו בכלי ואין הכלי מגביל על האור דמצד עצם האור כחשיכה כאורה שוין לפניו רק שהכלי מגביל על האור אבל כאן שפגמו בהכלי אין הכלי מגביל על האור ויצא לחוץ והוא ע"ד דכתי' הפושעים בי ואי' בזהר בגופא דמלכא ולכא' צ"ל מה שייך שם פגם והלא שיחת לו לא דאפי' לבחי' לו בוא' ג"כ נוגע הפגמי' והאיך שייך לומר הפושעים כי ובאמת פי' הפושעים

ניתנה רשות לדבר כדי : אוצ"ל : וניתנה (או : כי ניתנה) רשות לדבר כן כדי.
 כדי לשבר את האוון : רש"י יתרו יט, יח. וראה גם לעיל (ב"הנחות") סד"ה להבין ענין ק"ש ורד"ה אנת הוא, ובהנסמן שם.
 אדם הוא אל"ף דם : נסמן לעיל ע' הנ"ל הערה 25.
 הדם הוא הנפש : ל' הכתוב — ראה יב, כא.
 ועיקר הילוך הדם . . בגידים : ראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה חייב אדם.
 הילוך הדם הוא באברים : בשורה הבאה נכתב בתחילה ג"כ כך, ותוקן בכי"ק (כנדפס) "בגידים". ולכא' כצ"ל גם כאן.
 דם כולל כו' : ראה גם לעיל ע' הנ"ל — בסגנון אחר קצת. וראה לעיל (ב"הנחות") שם — באו"א קצת.
 מל"ת גובהי' . . שהרי כו' : ראה בארוכה לקרית שם ג, ב ואילך. ובכ"מ (ולכא' צ"ל : מל"ת גבוהי' ממ"ע).
 שמי עם כו' : ראה בהנסמן לעיל ע' הנ"ל הערה 27 — ע"פ שמות ג, טו. וראה גם לעיל (בהנחות") שם ובהנסמן שם.
 שבתורה כתי' : חקת יט, יד (ושם : זאת). וראה בהנסמן לעיל (ב"הנחות") שם.
 אבל מצות כו' : ראה סה"מ הנ"ל שם (ס"ע שטו ואילך).
 שהי' אימת : אוצ"ל : שהי', והוא אימת.
 ואין הכלי מגביל כו' : ראה גם בהמשך כאן (ולעיל שם (ס"ע הנ"ל ואילך) ליתא).
 והכונה — ראה סה"מ הנ"ל שם (ע' שח ואילך : שטו ואילך). ובכ"ק — חיבת "הכלי" (ו"בכלי" שלפניו) אינה ברורה, ואולי הוא : הכלים (ו"בכלים").
 הפושעים בי ואי' בזהר : נסמן לעיל שם (ס"ע רחצ) הערה 28.
 ולכא' צ"ל : לעיל שם "ולכא' נפלא".
 שיחת לו לא דאפי' כו' : האוינו לב, ה. ת"א וירוש' ושאר מפרשים עה"פ (ולכא' צ"ל : גיב אינו נוגע כו').

בי באור המלוכש בי כמ"ש בי נשבעתי נאום הוי' וכמ"ש בית יעקב לכו ונלכה באור הוי' פי' באור המלוכש בש' הוי' דו"א והאיך שייך שם פגם. אך הענין הוא דהנה ארז"ל ע"פ ועשיתם אתם אתם כתי' מעלה אני עליכם כאלו עשוני ולכאוי' צ"ל אומרו כאלו עשוני והלא הי' צ"ל עשוני דרמ"ח פקודי' רמ"ח אברים דמלכא דעיקר הגדלת ז"א הוא ע"י המצות דמתחילה תלת כלילין גו תלת ואח"כ צ"ל עיבור ויניקה ואח"כ צ"ל הגדלה בז"א דו"א הוא בעל ט"ס טפ"ט פ"א רת"ס רמ"ג הי"ח המגדילים רמ"ח והוא דוקא ע"י רמ"ח מצות ומה קאמר כאלו עשוני. אך הענין הוא דאינו שייך לומר עשוני רק על הכלי אבל על האור אינו שייך לומר עשוני דזהו ההפרש בין אברים לכלים שכלים אינם מכריחי' שיומשך בהם האור כמו שהחכית קטנה אינה מכריח את הגדולה שישפכו ממנה לתוכה אבל מכריח שימשך בו האור לכן אינו שייך לומר ע"ז עשוני מאחר שהוא ממילא נמשך דהנה כתי' כחשיכה כאורה בב' כפי"ן שהאור שוה לחושך שאינו נוגע שם מעשה תחתונים אפי' מעשה הטוב לכן קאמר כאלו עשוני. וזה הפושעים בי בגופא דמלכא בעצם האור אינו שייך לומר הפושעי' אלא פי' הפרשעי' בי בהכלי. וזה גידר טיטוס את הפרוכת ויצא ממנו דם זה הראה הקב"ה לישראל שהפגם הי' בכלים דויתר הקב"ה כו' ולא ויתר על מאסה של תורה ופי' הרר"י ב' דברים שלא למדו תורה לשמה שלא היתה חשובה בעיניהם

באור המלוכש : ככ"ק, נכפלה תיבת "באור".
 בי נשבעתי . . . בית יעקב . . . פי' כו' : וירא כב, טז. ישעי' ב, ה. וראה אוה"ת נ"ך (לישעי' שם) ע' קא"ב ובהנחתו שם.
 דהנה ארז"ל : נסמן לעיל שם (ע' רצט) הערה 37 (ושם : עשאני).
 ע"פ ועשיתם אתם : ר"פ בחקוהי.
 ולכאוי' צ"ל כו' : ראה לעיל שם — בסגנון אחר קצת.
 דרמ"ח פקודי' כו' : נסמן לעיל בסמוך.
 דעיקר הגדלת ז"א כו' : ראה תו"א יתרו הנסמן לקמן.
 חלת כלילין כו' עיבור כו' : ראה תו"א שם. ובכ"מ (וצע"ק לכאוי' מה שאומר שאחר "תלת כלילין כו'" הו"ע "העיבור" — הרי זהו בעיבור (ראה גם הל' בתו"א שם ולעיל שם)).
 וז"א הוא . . . המגדילים רמ"ח : תו"א שם. ובכ"מ.
 והוא דוקא ע"י רמ"ח מצות : לעיל שם : כמ"ש בתו"א בביאור ע"פ משה ידבר מענין כו' (ראה תו"א שם סת, ג"ד).
 דאינו שייך כו' : לעיל שם — בסגנון אחר (ולכאוי' באופן אחר. אבל הכוונה בשניהם שוה).

דזהו ההפרש כו' : ראה סה"ע חב"ד ח"א ע' צא. וש"נ.
 אבל מכריח : לכאוי' צ"ל : אבל אבר מכריח.
 דהנה כתי' . . . לכן קאמר כו' : לעיל שם (ס"ע הג"ל ואילך) הובא הפסוק והביאור לענין אחר לכאוי'. אבל גם כאן כ"ה הכוונה, דמצד האור — "כחשיכה כאורה", ורק מצד הכלי נעשה השנינו שיומשך רק לקומם הראוי. ולכן אומר "כאילו עשוני" — כאילו פעלו גם בהאור. כתי' . . . בב' כפי"ן כו' : תהלים קלט, יב. וראה לקו"ת צו יב, א. וראה גם תו"א מג"א צט, ריש ע"י. סה"מ תק"ע ע' ד. ועוד.
 ופי' הרר"י ב' דברים . . . לברך עליה : נסמן לעיל — הערה "ופי' הר"ר יונה" (ולכאוי' צ"ל : לשמה ושלא היתה . . . בעיניהם). ושם אינו מפורש שהם ב' דברים, אבל ראה בסמוך שמפרש איך שבאמת הם ב' דברים (משא"כ בפרש"י שהובא בהערה הג"ל — רק ענין א').

לברך עליה וזהו עיקר הפגם שמאסו בתורה שפגמו בכלי וממילא נסתלק האור דאלו לא הי' ממאסו בתורה הגם שלמדו שלא לשמה מתוך שלא לשמה בא לשמה אבל עיקר הפגם הי' שמאסו בתורה וזהו שארז"ל הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו המאור שבה מחזיר למוטב מאחר שהי' שומרי את התורה ממילא מתוך שלא לשמה בא לשמה נמצא שעיקר הפגם הוא שפגמו בכלי לא כמשנת"ל שהפגם הי' באור רק הפגם הי' בכלי. וזהו שוב מעשה ברי"ח ב"ד שהלך ללמוד תורה אצל ריב"ז וחלה בנו של ריב"ז פי' שהי' הסתלקות החיות אפי' מהמות והי' צריכי' להמשיך חיות מחדש א"ל חנינא בני בקש עליו רחמי' דרחב"ד הי' בעל מעשה כדאי' במשנה משמת רחב"ד בטלה אנשי מעשה והוא בחי' כדפרש"י הוא כעבד לפני המלך בן בית נכנס ויצא שלא ברשות בית הוא בחי' מלי' כמ"ש ויעש להם בתים קאי על בתי כהונה בתי לוי' בתי מלכות וזה"ע משה עבדי ודוד עבדי משה ואהרן הם בחי' יראה עילאה כמ"ש ואתנה לו מורה ויראוני מורה הוא מקור היראה ודוד הוא בחי' יראה תתאה ורחב"ד הי' לו בחי' יראה עילאה ג"כ דמיראה תתאה באים לבחי' יראה עילאה לכן בקש את רחב"ד דזהו ההפרש בין ברכה לתפילה ברכה הוא להמשיך מה שיש בשורש

מתוך שלא .. לשמה ; וזהו שארז"ל : לעיל שם ע' ש, מציין לפתיחתא דאיכ"ר שם (ב), ובנוגע ל"מתוך כו" — לדעת רב הונא שם.

המאור שבה כו' : ראה מ"כ לאיכ"ר שם בנוגע הגירסאות שבוה ובנוסמן שם (ושם) : הי' מחזיר(ן).

נמצא .. לא כמשנת"ל .. רק כו' : ראה לעיל שם בסגנון אחר. ולכאוי' כ"ה הכוונה גם כאן (ואוי' יובן "לא כמשנת"ל").

וזהו שוב מעשה כו' : ראה בתחלת המאמר (ולעיל שם מציין "שלהי פ"ה דברכות דליד עי"ב"). וראה להמשך המאמר, גם לקמן ד"ה הבא (קרוב לתחלתו) וד"ה שמע ישראל ובהנסמן שם.

כדאי' במשנה : לעיל שם ע' שא מציין "במשנה סוף סוטה" (מט, א). ושם : בטלו אנשי כו'.

והוא בחי' .. יוצא : אוצ"ל : והוא בחי' עבד (או : יראה (וכ"ה במאמר הבא שם)) .. נכנס ויוצא.

בית הוא בחי' מלי' : הכוונה להל' "בית" שבפרש"י "בן בית כו"י", וראה פרדס שער ערה"כ בערכו.

כמ"ש ויעש .. קאי כו' : שמות א, כא (ולעיל שם מציין) סוטה יא, ב (וממשיך שם : ע"פ ויראו כו', ולכאוי' צ"ל : ע"פ ויהי כי יראו כו'). ושם ב' דעות בזה (וכ"ה לעיל שם), אבל כאן לכאוי' הכוונה לפרש"י שמות שם שמביא ב' הדעות יחד.

משה עבדי ודוד עבדי : יהושע א, ב (ועד"ו בהעלותך יב, ז). שיב ג ית. מ"א יא, לו. ועוד.

משה ואהרן הם כו' : ראה סה"מ תקס"ו ס"ע שכה ואילך, ס"ע שלב וס"ע ששח ואילך (וראה גם סה"מ תקס"ו ע' קמו) — בנוגע למשה ; בהנסמן בהערה הבאה — בהנוגע לאהרן. כמ"ש ואתנה .. מקור היראה : ראה גם לעיל (ב"הנחות") סד"ה להבין ענין ז' נרות ובהנסמן שם (אבל — רק בנוגע לאהרן). ולכאוי' צ"ל (ככתוב) : ואתנם לו מורא ויראוני מורא כו'.

ודוד הוא כו' : סה"מ תקס"ו ס"ע שכא ואילך. וראה גם שם ע' שסט.

דמיראה תתאה באים כו' : ראה לקמן ד"ה הג"ל. וש"נ.

דזהו ההפרש בין ברכה כו' : ראה לקוית ראה יט רע"א. אוה"ת תוריע ח"ב ס"ע תקכא ואילך. עקב ע' תרגם ביאוה"ו להצ"ע ע' תקעח. ועוד.

ומקור רק מחמת עיקולין ופשוטין דמונעים ומעכבי צריכי ברכה ותפלה הוא יה"ר שיומשך רצון חדש וכאן הי' צריכי להמשיך חיות מחדש לכן בקש את רחב"ד ולכן הגיח רחב"ד ראשו בין ברכיו שהוא החזרה לכליות וא"ל שריב"ז הי' לו ג"כ בחי' יראה רק ענוה אמר כן אבל אח"כ כשא"ל וכי חנינא גדול ממך א"ל לאו פי' לאמיתת הענין הוא כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך שיש מעלה דהנה יש ב' בחי' בן ועבד ועבד ובן ושר הוא בחי' בן שהוא בחי' אהבה כמו שנת"ל אברהם קנין אחד כמ"ש הלא אביך קניך. וזהו ענין הפלוגתא ר"ט סבר מעשה גדול מפני שעיקר המעשה הוא ע"י מעשה ור"ע סבר תלמוד גדול מפני שעיקר הכלי הוא תלמוד.

ש"פ תצא

להבין ענין מ"ש כי נר מצוה ותורה אור, הנה נת"ל שמצות נמשלו לנר ותורה נמשל לאור שהיא כלי כלליות לאור כללי, והנה נת"ל משארו"ל שוב מעשה ברחב"ד כו' וחלה כו' א"ל חנינא בני כו' א"ל וכי חנינא כו' א"ל לאו הוא כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך, ולכאוי צ"ל והלא הכלי כלליות הוא תורה והאיך שייך לומר על ריב"ז שר התורה שאינו רגיל לבוא לפניו, ועוד דאית' במדרש אם יהי' ד"ת קרובים אליכם אף אני קורא אתכם קרובים והאיך שייך לומר על ריב"ז שאינו רגיל לבוא לפניו ובאמת מדרש זה גופא אין לו הבנה

ראשו בין ברכיו שהוא החזרה כו' : ראה לעיל בסמוך בנוגע ל"עבור" — והרי אז "ראשו בין ברכיו" (נדה ל, ב). ואוצ"ל : שהוא החזרה לכלליות החיות.

וא"ל שריב"ז : רית' : ואפשר לומר שריב"ז.
רק ענוה . . שיש מעלה דהנה . . הלא אביך : לכאוי צ"ל : רק מחמת ענוה . . שיש מעלה גם בזה דהנה . . הלא הוא אביך.
דהנה יש ב' בחי' כו' : לכאוי הכוונה שיש בן שהוא כעבד ועבד שהוא כבן, וראה תניא פמ"א (נז, א).

בן שהוא בחי' אהבה : ראה תניא שם. לקו"ת ראה כט, ג. ועוד.
כמו שנת"ל . . אביך קניך : ראה לעיל (ב"הנחות") רד"ה להבין שרש ענין כו', ובהמשך המאמר שם — ע"פ הספרי (וש"ג). אבל לכאוי הכוונה להמבואר לקמן ד"ה שמע ישראל. ולפ"ז (באם "שנת"ל" רית' "שנתבאר לעיל" (ולא "לקמן"), ד"ה שמע ישראל מקומו לעיל לפני ד"ה דפי' עקב או גם לפני ד"ה שלפניו (וראה הערה לרד"ה שמע ישראל ולרד"ה הקודם).

וזהו ענין הפלוגתא כו' : ראה לעיל בהמאמר קרוב לתחלתו.
שעיקר הכלי : בכי"ק — תיבת "הכלי" אינה ברורה.

מ"ש כי נר כו' : משלי ו, כג.

הנה נת"ל : ד"ה שלפניו.

נת"ל . . כשר לפני המלך ; ועוד דאית' . . ובאמת . . לבוא לפניו : רד"ה שלפניו וש"נ. וראה בהערות שם.

כלל דקאמר אני קורא אתכם קרובי ואי' במדרש ע"פ אשר לו אלקי' קרובי' אליו הוא קרוב לאלקי' אכ"כ וכת' אשר לו אלקי' קרובי' אליו נמצא שכביכול אלקי' וכאן קאמר אני קורא אתכם קרובי' אבל עכ"פ משמע מהמדרש שאם יהי' ד"ת קרובי' אליכם אף אני קורא אתכם קרובי' והאיך שייך לומר על ריב"ז אינו רגיל לבוא לפניו אך הענין הוא דהנה ע"י ידיעת התורה נתקשר האדם עם אלקי' דמתחילה קודם שהוא מבין את השכל הוא מוקף ואח"כ הוא מקיף ואי' בסש"ב ע"ז שהוא יחוד נפלא שאין דוגמתו נמצא בעוה"ז ופעמים מצינו ע"ז ה' כשמקשר מח' ודיבורו במח' ודיבור דתורה שניהם מתכסים בטלית אחד דתורה הוא לבוש הקב"ה נמצא שע"י תורה נתקשר האדם עם אלקי' מ"מ אורייתא מחכ' נפקת וכת' חכם באחור ישבחנו שהוא כמ"ש גבי משה וראית את אחורי ופני שהוא כמ"ש לפני הוי' תטהרו שהוא בחי' כת"ר לא יראו שחכ' הוא רק בחי' אחורי וזהו שביקש את רחב"ד שרחב"ד ה' בעל מעשה שהוא בחי' יראה כדפרש"י בן בית דתורה נק' תרע לדרתא נמצא שהיראה נק' דרתא והוא ה' בן בית ה"ה בחי' יראה ועיקר העבודה הוא היראה וכמ"ש ויצונו הוי' את החוקי' האלה ליראה את הוי' אלקיך ומיראה תתאה באים לבחי' יראה עילאה לכן רחב"ד שהי' בחי' יראה ה' באפשרי להמשיך בני חיי ומווני דלאו בזכותא תליא אלא במזליה תליא שהוא מבחי' פנים וריב"ז שהי' בחי'

ואי' במדרש ע"פ : ואתחנן ה' ז. דב"ר פ"ב, יר"טו (בסגנון אחר).

אלשי' וכאן : לכא' צ"ל : אלקי' קרובים אליו וכאן.

ע"י ידיעת התורה .. ואי' בסש"ב : פ"ה. וראה גם לעיל ד"ה להבין כו' אם אין חכ' קרוב לסופו (ורד"ה שלאחריו) ובהערות שם.

ופעמים מצינו .. שניהם מתכסית כו' : לקו"ת אחרי כו', ב. מטות פד, ב.

דתורה הוא לבוש הקב"ה : לקו"ת שמ"ע צא, ב — מעמה"מ. וראה גם שם פו, א. אוה"ת (י"א) לתהלים ע' שצו"ח (ובהנסמן שם).

מ"מ אורייתא .. וכת' חכם .. בחי' אחורי : הכונה לכאורה : אף שע"י התורה מתקשרים כו', מ"מ שייכת היא רק לבחי' חכמה — והרי חכ' היא רק בחי' אחוריים.

אורייתא מחכ' נפקת : נסמן בד"ה הקודם.

וכת' חכם .. כמ"ש .. כמ"ש : משלי כט, יא (ושם : ישבחנה). תשא לג, כג (ושהוא .. כת"ר) — הוא ע"ד מאמר המוסגר, לבאר ש"פני' קאי על כת"ר). אחרי כו', ל.

לפני .. שהוא בחי' כת"ר : ראה לקו"ת אחרי כה, א (ולפני' — כו', ד). וש"נ וראה גם שם במדבר ז, ג. תצא לט, א ואילך. אגה"ת פ"א. ועוד.

שרחב"ד ה' .. בן בית : ראה גם ד"ה שלפני' קרוב לתחלתו (גם להמשך הענין כאן) ובהנסמן שם.

דתורה נק' .. נמצא כו' : שבת לא, ריש ע"ב ; יומא עב, ב (ושם : תרעא לדרתא). וראה פרש"י יומא שם (הובא גם בחדא"ג שבת שם).

נק' דרתא .. בית : להעיר מפרש"י יומא שם, שמפרש דרתא — חצר.

ועיקר העבודה תוא היראה : ראה תניא פמ"א. וראה גם לעיל ד"ה להבין ענין ז' גרות קרוב לסופו.

וכמ"ש ויצונו כו' : ואתחנן ה' כד (בכמה שינויים). וראה בהנסמן לעיל ד"ה אז ראה קרוב לתחלתו.

ומיראה תתאה באים כו' : ראה גם לקמן ד"ה שמע ישראל. וש"נ.

דלאו בזכותא כו' : מ"ק כה, א. וזח"א קמא, רעא ; רז סע"ב (ועוד). ואוצ"ל :

אלא במזליה.

חכ' אינו רגיל לבוא לפניו פי' לבחי' פנים רק כמ"ש גבי משה וראית את אחורי
 ופניו לא יראה רק שמשה הי' לו בחי' יראה ג"כ דנק' משה עבדי לכן המשיך
 י"ג מדות הרחמי' אבל ריב"ז שהי' רק בחי' חכ' לכן לא הי' באפשרי להמשיך
 המשכה כלליות מחדש מבחי' פניו וביקש את רחב"ד שהי' בחי' יראה ולכן
 הניח ראשו בין ברכיו שהוא מורה על המשכה כלליות מחדש כמו שהתינוק
 כפוף ראשו בין ברכיו. וביאור ענין הפלוגתא אי תלמוד גדול אי מעשה גדול
 דהנה למשל הריח מעוריר את הנפש למשל א' שנתעלה ח"ו וכשנותנין לו ריח
 להריח נתעורר רק אימתי כשהמוחין בשלימות אבל יש איזה קלקול אינו
 מועיל הריח כלל כמו המצות נק' ריח וכמ"ש וירח ריח בגדיו בגדיו הם
 מעהמ"צ וגבי קרבנות כתי' ג"כ ריח נחוח וכמו שהריח הוא מדבר הקיוהא
 ודבר חזק כמו"כ גבי קרבנות כתי' אדם כי יקריב מכם שצריכי' להקריב
 את גה"ב ונכלל באש שלמעלה כמו"כ בכל המצות נמצא שעיקר התעורירות
 הוא ע"י המצות לכן סובר ר"ט מעשה גדול ור"ע סובר תלמוד גדול שתלמוד
 הוא הכלי. ועדיין א"א להכריע אי תלמוד גדול אי מעשה גדול והכרעה הי'
 מחמת שיש עוד מעלה בתלמוד שמביא לידי מעשה דלעשות המצוה כדבעי למהוי
 זה דוקא ע"י תלמוד דהמצות הם מנוגה ומעורב בהם טו"ר ואפשר שאדם
 שיעשה המצוה יהי' ג"כ מעורב רע דהיינו שיהי' ח"ו שום פני' או איזה
 לגרמיה ואם יעשה המצוה בד"ז לא יתעורר כלל וע"י התורה מצרף ומבריר

כמ"ש .. לא יראה : נסמן לעיל בסמוך. ושם : ופני לא יראה.
 שמשה הי' לו .. דנק' משה עבדי : ראה גם ד"ה שלפנ"ו קרוב לסופו ובהנמנן שם.
 המשיך י"ג מדות הרחמי' : ראה פרש"י תשא לג, יט — בסמיכות להפ' (ולפניו)
 וראית .. ופני גוי.

מבחי' פניו : לכאוי צ"ל : מבחי' פנים.
 ולכן הניח .. כמו שהתינוק כו' : ראה גם לעיל שם ובהנמנן שם.
 וביאור ענין הפלוגתא : קידושין מ, ב — הובא במאמר הקודם ושלפניו. ע"ש.
 למשל הריח כו' : ראה תו"א תולדות כ, ד. לקוית שה"ש לב, א"ב. ועוד.
 אבל יש .. כמו המצות : לכאוי צ"ל : אבל אם יש .. כמו כן המצות.
 המצות נק' ריח : ראה לקוית שם, ב. וראה שהש"ר פ"א, ג (א).
 וכמ"ש וירח .. בגדיו הם מעהמ"צ : תולדות כו, כז (ושם : את בגדיו). וראה
 לקוית שם (ובב"ק, תיבת "מעהמ"צ אינה ברורה).
 כתי' ג"כ : נח ח, כא. ויקרא א, ט. שם, יג. ועוד.
 שהריח הוא כו' : לקוית שם, א"ב.
 כמו"כ גבי קרבנות .. נה"ב כו' : אולי הכונה, ע"ד המבואר בנוגע "בגדיו" (ראה
 בהנמנן לעיל בסמוך).

כתי' אדם כו' .. שצריכים כו' : ויקרא א, ב. לקוית עה"פ (ויקרא ב, ג ואילך). ובכ"מ.
 שתלמוד הוא הכלי : עדין הוא גם בתחלת המאמר, ובארוכה — בדי"ה שלפניו.
 דהמצות הם מנוגה ומעורב כו' : היינו, הדברים גשמיים בהם נעשה המצוה הם
 מקי"נ (ראה תניא פל"ו).

את המצות כמ"ש אמרת אלוה צרופה ולא ניתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות בריות הוא הנה"ב שהוא נברא אצל כ"א אבל על הנה"א כתי' נשמה' שנתת בי טהורה היא ששרשה מבחי' טהורה ועיקר צירוף המצות הוא דוקא ע"י תורה שיעשה המצוה רק לעשות נח"ר ליוצרו כדאי' גבי קרבנות נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני לא כמו שהיקדימו נעשה לנשמע כ"א כמו שאחר אמירה שהם רצונות פרטים לכן תלמוד גדול. וביאור הענין דהנה כתי' הגו סיגים מכסף ויוצא לצורף כלי דכשעושין כלי כסף צריכי' לצרפו מסיגי' ופסולת כך תחילה התורה מצרף את המצות ואח"כ הם מצרפי' את הנה"ב. והנה צ"ל מפני מה קאמר ל' תלמוד גדול ולא קאמר ל' תורה גדול. אך הענין הוא דהנה יש ב' בחי' תורה תושב"כ ותושב"פ וכל המצות ישנם בתושב"כ כמו תפילין סוכה לולב שופר של ר"ה רק שהם בקיצור ותושב"פ מפרש ומבאר תושב"כ דתפילין צריכי' דוקא ד' טוטפות אבל ה' טוטפות פסול והנה מה דקאמר ר"ע תלמוד גדול קאי על תושב"כ דהנה ארו"ל כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ממילא הקורא בתורה כקורא בשמותיו של וע"י שקורא בתורה שבכתב עי"ז נמשך בחי' עצמיות כמשל אחד שקורא את חבירו ראובן קום אהער שנפנה עצמיות ראובן כמו"כ ע"י שקורא בתושב"כ עי"ז נמשך בחי' עצמיות לכן קאמר תלמוד גדול פ"י תושב"כ וההכרעה דתלמוד גדול שמיביא לידי מעשה קאי על שבע"פ שהוא מפרש ומבאר איך לעשות המצות. ועל לשון הקבלה תושב"כ ותושב"פ הם חכ' בינה וחכ"ב הם תרדל"מ והנה משנת"ל תלמוד

כמ"ש אמרת . . ולא ניתנו כו' : ש"ב כב, לא. תהלים יח, לא. ב"ר רפמ"ד. ויק"ר פ"ג, ג (וראה מהר"ו שם). תנחומא שמיני ז. ועוד.
שהוא נברא אצל כ"א : צע"ק הל'. והכונה לכא', שנה"ב היא נברא — "בריות", משא"כ הנה"א היא בחי' טהורה היא שלמעלה ממבריות".
כתי' נשמה כו' : גוסס ברכות השחר — מברכות ס, ב.
שרשה מבחי' טהורה : תר"א עז, א"ב. לקו"ת בחקותי מז, סע"א ואילך. ראה כו, רע"א. ועוד.

כדאי' גבי קרבנות : רש"י ויקרא א, ט. ספרי ורש"י פינחס כח, ח.
לא כמו . . כ"א כו' : לכא' הכונה, דמכיון שאומר "שאמרתי ונעשה כו' " ה"ז ענין ד"נשמע" ולימוד (ולא "נעשה ונשמע"). אבל צע"ק ההמשך כאן.
שהיקדימו נעשה לנשמע : משפטים כד, ז. שבת פח, א.
שהיקדימו . . רצונות פרטים : ראה אוה"ת שבועות ע' קנו. ס"ע קסג ואילך. ועוד.
דהנה כתי' : משלי כה, ד (ושם : ויצא). וראה עבוה"ק (הובא באוה"ת ג"ך עה"פ — ע' תרכז) — בשייכות למ"ש לעיל בענין "לצרף את הבריות".
ב' בחי' תורה כו' : אגה"ק סכ"ס (קנ"ב ואילך).
דתפלין צריכי' . . אבל ה' כו' : סנה"ד, ב — הובא ברש"י בא יג, טז ; ואתחנן ו, ח. רש"י ראה יג, א.

דהנה אמרו"ל : נסמן לעיל ד"ה כל שירתא חסא.
בשמותיו של וע"י : לכא' צ"ל : בשמותיו של הקב"ה וע"י.
וע"י שקורא . . נמשך . . כמשל כו' : תניא פסל"ז. תר"א מקץ מג, ג. וארא נה, ד ואילך. וראה גם לקו"ת ויקרא ה, רע"ג. ואתחנן יב, סע"ג. ראה כג, סע"א ואילך. ועוד.
קאי על שבע"פ : לכא' צ"ל : קאי על תורה שבע"פ.
תושב"כ . . בינה : אגה"ק שם קנא, א. תר"א גט, א ואילך.
וחכ"ב הם תרדל"מ : ראה זח"ג ד, א. ועוד.

כו' שמיבא כו' קאי על תושבע"פ הוא ע"ד מ"ש אני הוי' מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך ואי' בגמ' ע"ז בדרך שאדם רוצה לילך מליכין אותו פי' מסייעין אותו. והנה בזה יובן מה שבפ' שניה דק"ש קאמר תחילה תורה ואח"כ מצות דהנה אי' בירושלמי ובמדרש בכמה מקומות ע"פ דברי חכ' כדרבונות ג' שמות נק' לו מלמד מרדע דרבן מלמד שמלמד את הפרה כדי שתתן חיים לבעליה מרדע שמורה דעת בפרה דרבן שמורה בינה בפרה דרבן הוא המחט התקוע במקל ומרדע הוא המקל, ופי' בירושלמי ובמדרש מרדע הוא בל' המשנה כדאי' כמלוא המרדע ומלמד ודרבן בל' הפסוק כמ"ש מלמד הבקר וכתבי' להתצב הדרבן שגם המלמד ודרבן הם רק מקצת מכלי המחרישה מ"מ פעמים נק' מרדע כולה בשם מלמד ופעמים בשם דרבן. וחלק המוסר מזה במדרש אי' בל' אמר הקב"ה ובירושלמי אי' אמר רב חמא מה אם לפרתו עושה אדם דרבן ליצרו הרע שמוציאו מחיי עוה"ז והבא עאכ"ו. ופעמים במדרש מקדים תחילה ר"ל בשם ר"ח ברח"ח פתח כה אמר ה' גואלך קדוש ישראל אני הוי' מלמדך להועיל מסקיד לך כמה דהדין מסאסא מסקד להדא פרתא מסאסה פי' דרבן מסקד פי' עוקץ. נמצא שקאמר ל' דרבן בגמ' אי' ג"כ ע"פ דברי חכמים כדרבונות למה נמשלו דית' לדרבן מה הדרבן מלמד את הפרה לתלמיה כדי להוציא חיים לבעליה כך דית' מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים.

כו' שמיבא : לכא' צ"ל : כו' שמיבא.
מ"ש . . ואי' בגמ' : ישע"י מה, יו (ושם : הוי' אלקיך. אבל כ"ה גם במדרש — הובא לקמן בסמוך. מכות י ב (ולכא' צ"ל : מוליכין אותו). וכ"ה בבמדב"ר פי"ב, יב. מה שבפ' שניה כו' : לכא' צ"ל : מה שבפ' ראשונה (ראה בסיום המאמר, דמבאר רק זה (וש"ג הפסוקים), ובר"ה שלאח"ז מתחיל לבאר מה שבפ' שני קאמר תחלה מצות).

אי' בירושלמי : סנהי פ"י היא (לו, א) — בשינוי סדר ולשון.
ובמדרש בכמה מקומות : ויקר פכ"ט, ז (כמעט הלשון שבפנים). ועד"ז הוא בבמדב"ר פי"ד, ד. קהיר פי"ב, יא. תנחומא בהעלותך טו. ועוד.
ע"פ דברי חכמים כו' : קהלת יב, יא.
דרבן הוא . . המקל : עץ יוסף לתנחומא שם — ע"פ כלים פ"ט מ"ו (וע"ש במפרשים). ופי' בירושלמי ובמדרש : בירוש' שם ליתא. אבל כ"ה בבמדב"ר שם (הובא גם בעץ יוסף הג"ל).

כדאי' כמלוא המרדע : ב"ב כו, ב — במשנה (לא הובא במדרש שם, אבל הובא גם ביפ"ת לקהיר שם).
כמ"ש . . וכתבי' : שופטים ג, לא ; שי"א יג, כא — הובא בבמדב"ר (ועץ יוסף) שם (ולכא' צ"ל : להציב הדרבן).

שגם שמלמד . . מ"מ כו' : עץ יוסף הג"ל. וראה גם יפ"ת הג"ל.
במדרש אי' : ויקר שם.
ובירושלמי אי' : ירוש' שם (ושם : רבן חמא בר חגיגה).
ופעמים במדרש : ויקר שם (וצע"ק מה שאומר „ופעמים" מכין שהוא אותו המדרש שלפניו בסמוך).

כה אמר ה' . . להועיל : ישע"י — נסמן לעיל בסמוך. ע"ש.
מסאסאה פי' . . עוקץ : מ"כ ויקר שם (ושם : נוקר וגועץ — במקום „עוקץ").
נמצא שקאמר ל' דרבן : יל"ע כונתו בזה (ותיבת „ל"י" אינה ברורה בכ"ק).
בגמ' אי' : חגיגה ג, ריש ע"ב (ראו צ"ל : ובגמ' אי').

והענין הוא דהנה ארז"ל אם פגע בך מנול זה משכיהו לבהמ"ד אפי' אם אבן הוא. נימוח פרש"י מנול זה יצה"ר משכה לבהמ"ד ששם מקום הלמוד אפי' אם אבן הוא אפי' אם לבו אטום כלב האבן נימוח דכתי' הוי כל צמא לכו למים שתורה נמשלה למים והנה אנו רואין כשנוטפין מים על האבן טיף טיף עושה נקב כך ד"ת מעבד ומבריר והנה הנה"א מצ"ע א"צ בירור ותיקון דהוא חלק אלוה ממעל ואפי' נפש דמל' דמל' דעשי' מלוּבש בו מל' דיצי' ובו מלוּבש מל' דברי' ובו מלוּבש מל' דאצי' ובה מלוּבש חכ' דאצי' ששם שורה אוא"ס ממילא א"צ בירור מצ"ע רק שהוא במאסר הגוף והנה"ב מקיף אותו וצריכי' להוציא אותו ממאסר הגוף ומכ"ש הנה"ב שהוא צריך בירור ותיקון מצ"ע שהוא משוקע בעניני עוה"ז וזהו ע"י תורה. וזה מדריכך בדרך תלך הוא כמ"ש ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט שהוא דרך ומבוא לבוא לש' הוי'. והנה נת"ל שיש ב' בחי' תורה תושב"כ ותושב"ע מצד הנה"א די תושב"כ שהוא צריך רק להוציא ממאסר הגוף וכמו נשמות הגבוהות לא הי' אומרי' ברוך שם כו' רק מביטול דהוי' אחד הי' יכולין לבוא לואהבת את הוי' אלקיך כו' אבל לאחר שנתמעטו הלבבות ומכ"ש הנה"ב דנה"ב הוא משוקע בעניני עוה"ז אין הלכה כאנשי יריחו וצריכי' לומר ברוך כו' שהוא בחי'

דהנה ארז"ל : סוכה גב, ריש ע"ב : קידושין ל, ב (ולכא"י צ"ל : מנחל).
פרש"י . . יצה"ר : סוכה וקידושין שם.
מנול . . משכה : לכא"י : צ"ל : מנחל . . משכהו.
דכתי' . . שתורה נמשלה למים : ישע"י נה, א (הובא בגמ' שם). פרש"י סוכה שם.
וראה גם תניא ספ"מ (ופ"ד). ועוד.
כשנוטפין . . כך ד"ת : ראה איוב יד, כט (הובא בגמ' שם). וראה גם אדר"ג פ"ו, ב.
הנה"א מצ"ע כו' : תניא פל"י (מח, ב) — מע"ח שכ"ו.
דהוא חלק אלוה ממעל : איוב לא, ב. תניא רפ"ב. ועוד. וראה גם לעיל ד"ה
רשפי' הא' קרוב לתחלתו ובהנשמן שם.
ואפי' נפש . . ששם שורה אוא"ס : תניא פי"ח (ע"ש).
וזה מדריכך : ארז"ל : וזהו מדריכך.
כמ"ש ושמרו כו' : וירא יח, יט.
שהוא דרך כו' : ראה תו"א בשלח סג, ב. תצוה פב, ד. לקו"ת בשלח ב, א. וראה גם
אנה"ק סי"ו. ועוד.
והנה נת"ל : במאמר זה.
מצד הנה"א די תושב"כ : ראה אוה"ת נ"ך ח"ב ריש ע' א'קו — מנודים כב, ב.
נשמות הגבוהות לא הי' כו' אבל כו' : ראה תקו"ז הנשמן בסמוך. וראה גם תו"א
שמות נא, א. יתרו סו, ג. לקו"ת צו יד, סע"ג. אוה"ת ואתחנן ע' ריב. ועוד.
דהוי' אחד . . לואהבת גו' : ואתחנן ו, ד"ה.
דנה"ב הוא משוקע : תיבת "דנה"ב" מסושטשת קצת בכי"ק.
אין הלכה . . וצריכי' כו' : פסחים נו, א. תקו"ז תכ"א (סב, ריש ע"ב). וראה גם לעיל
סד"ה המחדש בסובו.
ברוך . . יחיות : וז"א יח, ב. קלט, ריש ע"ב. ח"ב קסא, ב. וראה תקו"ז
שם. ועוד. ובדאי — ראה שעה"ה פ"ו. תו"א שמות נג, ג. יתרו סו, דע"ג. לקו"ת צו
שם. שה"ש כא, ב. ובכ"מ.

יחזית ואח"כ אפשר לבוא לואהבת כו'. ושרש ענין דהנה כתי' כי אל דיעות הוי' שיש ב' בחי' דעות דעת תחתון ודעת עליון דעת עליון הוא איך שכולה קמיה כלא חשיב ודעת תחתון הוא ביטול היש ולבחי' ד"ע אין כ"א יכול לבוא ומי שבא לבחי' צריך תחילה ק"ש כדאי' בדרך שאדם רוצה לילך כו' שצריכי' שירצה והוא דוקא בק"ש וגם מה שנת"ל דהוי' אלקינו דכחינו וחיותינו משי' הוי' הוא ג"כ בק"ש לכן צריכים תחילה ק"ש רק שאין כ"א בא לבחי' זו וצריכי' לבוא לבחי' ד"ת הגם שהוא רק ביטול היש מ"מ הוא מדריגה גבוה שהוא בחי' אתכפייה וזהו הג' שמות שיש לכלי מחרישה מלמד מרדע דרבן מלמד מלמד את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם פרה הוא הנהג"ב וע"י שמבריר את הנהג"ב ע"י ממשיך בחי' חיים בחי' אנת הוא חכים והחכ' תחי', דרבן שמורה בינה בפרה בינה הוא תושבע"פ כמ"ש שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך מוסר אביך הוא תושב"כ שהוא בקיצור ותורת אמך הוא תושבע"פ שהוא בחי' בינה זהו דרבן ומרדע הוא מ"ש כי אל דעות הוי' דעת עליון ודעת תחתון. והנה נת"ל שב' בחי' תושב"כ ותושבע"פ הם חז"ב תרדל"מ דאי' בס"י הבן בחכ' וחכם בבינה ולכאוי' הי' צ"ל הבן בבינה וחכם בחכ', אך פי' הבן בחכ' שאפי' בבחי' חכ' שהוא בקיצור מ"מ הבן בחכ' שהר"ע מדרשי' שהם על תושב"כ וחכם בבינה שאפי' בחי' בינה שהוא תושבע"פ מ"מ חכם בבינה עד"מ אדם שהוא מדבר באריכות צריך שלא ישכח המכוון שאפשר שישכח המכוון זהו וחכם בבינה בינה הוא באורך ורוחב ואפשר שישכח המכוון וזהו חכם שלא ישכח המכוון. והנה ב' בחי' אלו ישנם בק"ש דשמע הוא ביטול דיחז"ע וברוך שם ביטול דיחז"ת וזהו

ושרש ענין: אוצ"ל: ושרש הענין.

כתי' כי . . שיש ב' כו': שי"א ב' ג. וראה אוה"ת ג"ך ח"א עה"פ — ע' כד ואילך ובהנשטן שם.

שכולה קמיה כלא חשיב: תקי"ז בהקדמה — פ"א (יו ב). ושם: שכולא.

ולבחי' ד"ע כו': ראה בהנשטן לעיל הערה „נשמות הגבוהות . . .“

לבחי' צריך: לכאוי' צ"ל: לבחי' זו צריך.

כדאי' בדרך כו': נסמן לעיל בהמאמר.

וגם מה שנת"ל: לא נמצא אצלנו לעיל. וראה לקמן ד"ה שמע ישראל (ואולי צ"ל

מקומו לעיל — ראה הערה בתחלתו) — בפ"י אנכי הוי' אלקיך.

וזהו הג' שמות כו': נסמן לעיל בהמאמר.

בחי' אנת הוא חכים והחכ' תחי': הקדמת תקי"ז שם. קהלת ה' יב. וכנראה מפרש

דחיים לעולם" שייך לחכ' דוהחכ' תחי' (ומתאים לכאוי' גם לההמשך — תחי' בעל"י).

כמיש שמע . . מוסר אביך הוא כו': משלי א, ת. וראה אגה"ק סכ"ס (קנ, ב

ואילך). תו"א וארא נט, א"ב. ועוד.

ומרדע הוא מ"ש . . דעות כו': ע"פ מ"ש בירוש' ומדרש שנשמנו לעיל, דמרדע הוא

מורה דעת.

והנה נת"ל: במאמר זה.

דאי' בס"י: פ"א מ"ד.

ולכאוי' הי' צ"ל . . אן כו': ראה עד"ז בפ"י הרמב"ן, ראב"ד וס' אוצר ה' — לס"י שם.

שהוא מדבר באריכות: לכאוי' צ"ל: שהוא מדבר באריכות.

דשמע הוא כו' וברוך כו': ראה בהנשטן לעיל הערה „ברוך . . יחז"ת“.

ושננתם לבניך כו' ואח"כ וקשרתם כו' שהוא כההכרעה שבגמ' תלמוד גדול שמביא לידי מעשה והוא קאי על תושבע"פ לכן קאמר תחילה תלמוד ואח"כ מעשה שהוא כההכרעה דגמ'.

ש"פ תבוא

להבין מה שבפ' שניה קאמר תחילה מעשה ואח"כ תלמוד וקשרתם כו' ואח"כ ולמדתם כו' ה"ז אינו כההכרעה דגמ'. אך הענין הוא דהנה פ' שניה דק"ש משתעי על לע"ל והי' אם שמוע כו' השמרו לכם פן יפתה כו' וחרה כו' ושמחתם את דברי כו' דסוף כל סוף יעשו וכן במשנה תורה בפ' ואתחנן כו' ג"כ בצר לך ומצאוך כו' ושבת עד הוי' אלקיך וכן בפ' נצביו' ושב הוי' אלקיך את שבותך. והנה לע"ל או יהי' מעשה גדול דהנה כתי' ושם נעשה לפניך כמצות רצונך הגם שעכשיו ג"כ אנו עושין מצות מ"מ אינים מצות רצונך ועיקר מצות רצונך יהי' לע"ל דהנה כתי' והמה כאדם וארז"ל מה הכנסתי אותו לג"ע וציויתי ועבר על ציוי ודנתי אותו בשלוחין ובגירשין כך בני הכנסתי אותם לארץ וציויתים ועברו על ציוי ודנתי אותם בשלוחין ובגירשין דהנה עיקר ציוי המצות הי' שיעשו כמו שהם בג"ע כמ"ש ויניחחו בג"ע לעבדו ולשמרו לעבדו זו רמ"ח מ"ע ולשמרו זו שס"ה מל"ת ושם המצות

ושננתם .. וקשרתם: ואתחנן ו, דת.
שהוא כההכרעה: ראה לעיל רד"ה ושננתם ובהערה שם ד"ה "שבפ"ר .. כר"ע".

שבפ' שניה: דק"ש — עקב יא, יחיט.
ה"ז אינו כו': ראה סד"ה שלפניו.
משתעי על לע"ל: להעיר מברכות לה, ב. אבל כפנים הוא גם בסה"מ תקס"ו (ע' ש. שיו) ואוה"ת ואתחנן (ע' רמח וע' ערה). ועי' הסגנון שם מובן שאינו סתירה. ע"ש.
והי' אם .. דברי כו': עקב שם; יג, שם, סד"ח.
דסוף .. וכן במשנה תורה כו': לכאוי הכונה — חוץ מבפ' קיש (שהיא ג"כ במשנה תורה). ואוצ"ל: דסוף .. יעשו כן, וכי"כ עוד במשנה כו'. ועצ"ע.
בפ' ואתחנן .. בפ' נצבים: ואתחנן ה, ל. נצבים ל, ג.
לע"ל .. מעשה גדול: ראה סה"מ שם (ע' שם ואילך. ס"ע שטו ואילך). אוה"ת שם.
ועוד.

כתי' ושם נעשה כו' .. הגם .. מ"מ כו': גוסס תפלת מוספים. וראה תו"א ויחי מו, ד.

מ"מ אינים: לכאוי צ"ל: מ"מ אינם.
כתי' .. וארז"ל: הושע ו, ז. ב"ר פ"ט, ט (ועד"ו בפתיחתא דאיכ"ר ד). ושם:
מה אדחיר הכנסתי .. על ציווי (וכן לקמן) .. ובגירושין (וכן לקמן) כך כו' (וכצ"ל לכאוי כאן ובסמור).
כמ"ש ויניחחו .. לעבדו זו כו': בראשית ב, טו (ושם: לעבדה ולשמרה. וכצ"ל לכאוי כאן ובסמור). תיב"ע שם ועוד — נסמן לעיל ד"ה לך הי' קרוב לסופו.

בא"א דג"ע הוא עולם רוחני ושם התלבשות אוא"ס יותר ויותר בגלוי ואח"כ כשעבר על ציוי דנתי אותו בשלוחין ובגירשין כמ"ש ויגרש את האדם שגירש אותו מבחי' אדם ואח"כ כשעשה תשובה והחזיר אותו לבחי' אדם אבל לא בג"ע כך בני הכנסתי אותם לארץ שהי' שם הבהמק"ד והי' שם גילוי אלקות והי' המצות כמו שהי' בג"ע ואח"כ כשעברו על ציוי דנתי אותם בשילוחין ובגירשין דהמצות דעכשיו אינו כמו שהי' בזמן הבית. ולהבין ההפרש בין מצות דעכשיו למצות שהי' בזמן הבית הנה מרע"ה קיים כל המצות כמו אנו מ"מ אינו דומה משה כשעשה את המצות ידע טעמה דמשה קיבל תורה ומצות מסתמה ידע טעמה ג"כ כמו מצות אכילת מצה ידע טעמה עד רום המעלות ואפי' מצות פרה אדומה שהיא חוקה אי' במדרש לך אני מגלה טעמה אבל לאחר פי' לישראל חוקה. אבל עושין המצות ואין אנו יודעין הטעם דטעמי מצות לא נתגלו נמצא שיש הפרש בין מצות דמשה למצות שלנו כמו"כ יש הפרש בין דומן הבית למצות דעכשיו. אבל לע"ל יהי' המצות כמו שהי' בג"ע ולמעלה יותר דהנה לע"ל יהי' זמן הברור'י כמ"ש אז אהפוך על העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי' ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ לכן יהי' מצות בא"א. וכדאי' בילקוט בעוה"ז אדם לוקט תאינה בשבת ואינה אומרת לו כלום אבל לע"ל תאינה גופא צועקת ואומרת שבת הוא שבת הוא בעוה"ז אדם על אשתו נדה ואין מי שימחה בידו אבל לע"ל אבן מקיר תזעק נדה היא דעכשיו בכל דבר מעורב טוב ורע אבל לע"ל שיתבריר הכל ויפריד הטוב מהרע לכך אפי' אבן מקיר תזעק לכן לע"ל יהי' מעשה גדול

ושם התלבשות כו' : ראה שעה"א פ"ה. אנה"ק ס"ה. ס"ו. סכ"ט. וראה גם דרמ"צ יד. ב (ע"פ הרמב"ם כו'). ובכ"מ.
 כמ"ש ויגרש כו' : בראשית ג, כד — הובא במדרש שם.
 ויגרש אותו מבחי' אדם : ראה תו"א ויחי שם.
 הבהמק"ד והי' שם גילוי אלקות : אבות פ"ה מ"ה. תניא פנ"ג. תו"א ויגש מג. ג. לקו"ת ברכה צח. ב. ובכ"מ.
 דהמצות דעכשיו אינו כו' : ראה תו"א ויחי שם. לקו"ת תצא מ. ד. סה"מ תקס"ה ח"א ע' רפה. ועוד.

משה . . ידע טעמה : ראה בסמוך ובהנסמן שם.
 דמשה קיבל כו' : אבות רפ"א.
 אי' במדרש : במדבר פ"ט, ו.
 אבל עושין . . הפרש בין דומן : לכא"ר צ"ל : אבל אנו עושין . . הפרש בין מצות דומן. דטעמי מצות לא נתגלו ; אבל לע"ל כו' : ראה גם במדבר'ר שם. פרש"י שה"ש א. ב. כמ"ש אז . . . הוי' ; ואת . . הארץ : צפני ג. ט (ושם : אל עמים). זכרי' יג. ב. וכדאי' בילקוט : ח"ב רמז שטו (וכ"ה במדרש תהלים פ"ג) — הובא גם באוה"ת שם ס"ע רעו.
 בעוה"ז אדם : בכ"ק מטושטש קצת אחרי תיבות אלו. ולכא"ר צ"ל : בעוה"ז אדם בא. אבן מקיר תזעק : ל' הכתוב — חבקוק ב, יא. וראה תענית יא. א. חגיגה טו, א.
 דעכשיו בכל דבר מעורב כו' : לע"ל כו' : ראה תניא פל"ז. וראה גם אוה"ת שם. והנסמן לקמן. ועוד.

לא מבעי לפי הטעם שנת"ל דתלמוד גדול שמיבא לידי מעשה שתלמוד מבריר מעשה אבל לע"ל שיהי' גמר הבירורים ולא יצריכו עוד בירור לכן יהי' מעשה גדול אפי' לר"ע שנת"ל הטעם שהוא כלי להאור כללי וממנו נמשך למצות שהם כלים פרטים מ"מ נחא מה שלע"ל יהי' תלמוד גדול דהנה יש ב' בחי' חכ' עילאה וח"ת ח"ע הוא מלמלמ"ט תחילה חכ' ואח"כ מעשה וח"ת הוא מלמלמ"ע דהנה כתי' הנה ה' ברא חדשה בארץ נקבה תסובב גבר דעכשיו דיבור מקבל מחכ' אבל לע"ל חכ' יקבל מדיבור וכשאמרו"ל ומתלמידי יותר מכולם דע"י שהוא לומד עם התלמיד עי"ז בא לעומק המושכל וכמ"ש ברזל בברזל יחד איש יחד פני רעהו כמו כשמחדדי' ברזל בברזל נעשה חד כמ"כ ע"י שלומד עם רעהו עי"ז בא לתעלומת חכ'. וזהו ושננתם לבניך שהוא שינון ודיבור דתורה והוא מה שחכ' מקבל מדיבור וזהו הלל קנטר את בני בתירה בדברים ונסתלקה ממנו הלכה ראה מעשה ונזכר הלכה נמצא ע"י מעשה עי"ז נזכר הלכה. וביאור הענין דהנה כתי' פותח את ידיך א"ת ידיך אלה יודיך שהם יו"ד דש' הוי' ויו"ד דש' אד' דהם ח"ע וח"ת ח"ע מלמעלמ"ט וח"ת מלמלמ"ע ואין פי' ח"ת שהוא מדריגה היותר תחתונה מח"ע אלא פי' ח"ע מלמעלמ"ט תחילה בשכל ואח"כ במח' ואח"כ במדות כו' וח"ת מלמלמ"ע דהנה יש ג' מדריגות מקור מעין וחפירה מעין הוא בידי שמים והוא גובע תמיד כמ"כ למעלה כתי' ונהר יוצא מעדן

גדול שמיבא : לכאור צ"ל : גדול שמביא.
לפי הטעם שנת"ל : ד"ה שלפניו.
אפי' לר"ע שנת"ל : שם ובדיה שלפניו.
יהי' תלמוד גדול : לכאור צ"ל : יהי' מעשה גדול.
דהנה יש ב' בחי' כו' : ראה אוה"ת ואתחנן ס"ע רעו ואילך. וראה גם לקמן בסמוך.
יש ב' בחי' חכ' כו' : אוצ"ל : יש ב' בחי' חכ', חכ' כו'.
דהנה כתי' : ירמ"י לא, כא (ושם : כי ברא ה' חדשה גו').
דעכשיו כו' אבל לע"ל כו' : ראה לקו"ת במדבר ז, ב"ג. אוה"ת ואתחנן שם והנסמן בתחלת המאמר. ועוד.
וכשאמרו"ל : תענית ז, א. מכות י, א.
וכמ"ש ברזל . . כמו כו' : משלי כו, יו. תענית שם.
ושננתם לבניך : ואתחנן ו, ז.
הלל קנטר כו' : פסחים סו, א.
כתי' פותח . . א"ת . . שהם . . אד' : תהלים קמה, טו. אוה"ת שם ס"ע רעו ואילך (מא"ת לה"מ).

אלה יודיך : לכאור צ"ל : אלא יודיך.
ואין פי' כו' : אוה"ת שם. ומביא שם גם הדוגמא לבי' הבחי' ממעין וחפירה (דלקמן) — מלקו"ת חקת סג, ג'ד.
במח' ואח"כ במדות : ראה תניא פ"כ ושעיהו"א פ"ח"ט — בסדר הפוך.
יש ג' מדריגות כו' : וח"ב מב, ב. וראה סה"ט תקס"ד ע' נד (אבל אינו מביא הנהר).
ג' מדריגות : לכאור צ"ל : ג' מדריגות.
כתי' ונהר . . שהוא יוצא תמיד : בראשית ב, י. וראה המשך תרס"ו ע' יא"ב
ובהנסמן שם. וראה גם לקו"ת שם סו, ג. שמע"צ צב, ג. והכוונה כאן לכאור (ראה בהמשך), שהוא לא סתם בחי' נהר (שהוא בריכ' בינה), כי"א מעין — חכ'.

להשקות את הגן שהוא יוצא תמיד והוא בחי' חכ' ושרשו מבחי' אין כמ"ש והחכ' מאין תמצא לכן מעין מטהר בכ"ש שהוא בחי' יו"ד שמשם נמשך סליחות עזונות ולטהרינו מטומתינו ויו"ד הוא נקודה חדא לכן מטהר בכ"ש לאפוקי מי גשמים שצריכי' מ' סאה דווקא שהוא בחי' ד' יודי"ן דשם ע"ב שהם מילוי' לכן צריכי' מ' סאה אבל מעין מטהר בכ"ש וכמ"ש וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. וחפירה הוא ג"כ נובע תמיד רק שהוא בידי אדם כמ"ש ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו באר מים חיים שהוא ג"כ באר מים חיים רק שצריכים חפירה. וזהו שלע"ל יהי' מעשה גדול דהנה לע"ל יהי' גילוי ח"ע למטה כמ"ש וה' בחכ' יסד ארץ כונן שמים בתבונה נמצא שחכ' הוא דוקא בארץ וכן אי' תחילת הבריאה עיקר שכינה בתחתוני' היתה וזהו דכתי' ויקרא להם אדם שמות לכל הבהמה ולכל החיה וכל אשר יקרא לו האדם הוא שמו וארז"ל הוא שמו שקרא לו אדם הראשון ומהיכן ידע איך לקרוא להם שמות אך הענין מפני שח"ע האיר למטה וממילא ידע אותיות שנברא בהם שמו"א

בחי' חכ' . . מעין . . בחי' יו"ד : זחיב שם.

חכ' ושרשו מבחי' אין : ראה גם זהר שם.

ושרשו מבחי' אין כמ"ש : נסמן לעיל ד"ה כי גר מצוה קרוב לתחילתו. ע"ש.

מעין מטהר בכ"ש . . מי גשמים : מקוואות פ"א מ"ז.

מעין . . בכ"ש . . יו"ד : ראה לקו"ת שמע"צ שם ומציין ללקו"ת שה"ש לט,

בי"ב (ע"ש).

מעין . . בכ"ש . . יו"ד : מי גשמים . . מ' סאה . . ד' יודי"ן כו' : ראה סידור קנט,

גד (מכתבי האריז"ל). וראה גם לקו"ת ואתחנן ה' רע"ג (מפעי"ח שער השבת). אוה"ת מסות ע' ארפה. ועוד.

יו"ד שמשם נמשך כו' : ראה לקו"ת תצא מ' רע"א (וראה בההמשך לפניו שם).

ולטהרינו מטומתינו : נוסח תפלת "רבש"ע" דספה"ע (ושם : מטומאתינו).

ויו"ד הוא נקודא חדא : ראה זהר שם : מאנא זעירא ודא י'.

וכמ"ש וזרקתי כו' : יחזקאל לו, כה.

וחפירה הוא ג"כ נובע תמיד : להעיר מזהר שם : אשתארת יבשה הה"ד אולו כו'.

וראה בסמוך בנוגע בארו של יצחק.

כמ"ש ויחפרו כו' : תולדות כו, יט.

כמ"ש והי' בחכ' . . שחכ' הוא כו' : משלי ג, יט (ושם : ה') : והכונה כאן —

לארץ כפשוטה (עזה"ז). וראה אגה"ק סי"ד. תו"א ד, א ואילך. ועוד.

שחכ' הוא כו' וכן אי' כו' : בכי"ק — חיבת "שחכ'" נוספה על השורה (תיקון

על מ"ש לפניו), וכנגד השורה שלאח"ו ("וכן אי' . . בתחתוני'") בצד העמוד, נתוספה

חיבת "האיר", ואוצ"ל חיבה זו במקום "שחכ'") הוא", או אחרי חיבת "דוקא"

(וכי"ב), וצ"ב.

וכן אי' : ב"ר פי"ט, ז. במדב"ר פי"ג, ב. שהש"ר פ"ה, א.

דכתי' ויקרא . . החיה : בראשית ב, כ (בכמה שינויים. ובכ"ק — חיבת "להם" אינה

ברורה).

וכל אשר . . וארז"ל : בראשית שם, יט (ושם : האדם נפש חי הוא). וראה תנחומא

חקת ה' ב"ר פי"ז, א (וראה מהר"ז שם).

ומהיכן ידע . . אך הענין כו' : ראה באו"א קצת (ואולי שיכים הביאורים ולי"ז)

לעיל ד"ה אנת הוא ובהנסמן שם.

ידע אותיות כו' : נסמן לעיל שם.

וגם ידע גבראים שבהם לכן ידע איך לקרוא אותם ואח"כ ע"י חטא אנוש ודור הפלגה ודור מבול וסדום נסתלק עד רקיע השביעי ואח"כ אברהם הוריד עד הרקיע הו' ויצחק ויעקב ולוי וקהת ועמרם עד שמשו הוריד למטה כמ"ש וירד הו' על הר סיני ואח"כ נסתלק ולע"ל יומשך בחי' זו

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. והנה אי' במשנה למה קדמה שמע להי' אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מל' שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות ופי' התוסי' הא דקאמר למה קדמה שמע כו' אין פי' למה קדמה בתורה דפרשה ציצית קדמה גם לשמע דאין מקודם ומאוחר בתורה אלא היק למה קדמה שמע להי' אם שמוע בק"ש אמר ריב"ק כדי שיקבל עליו עול מל' שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות. ולכאור' צ"ל למה צריכי' קדימת קבלת עול מל' שמים אפי' לקבלת עול מצות. אך הענין הוא דהנה

וגם ידע גבראים שבהם: אולי הכונה (אף שצ"ע הל'), שידע הגבראים הנכללים באותיות הגי' (או: שידע האותי' גם שבהגבראים "ש(ב)שמו"א — בהמ"). ואח"כ ע"י... על הר סיני: מדרש שנסמן לעיל בסמוך — הערה "וכן אי" (ואוצ"ל: ודור המבול).

כמ"ש וירד כו': יתרו יט, ב.

יומשך בחי' זו: כאן הוא סיום עמוד ב' בכי"ק, ותיבת "זו" היא מתחת השורות כהקדמה לע' הבא. ויל"ע אם חסר כאן המשך המאמר, או שכאן נסתים.

שמע ישראל כו': לד"ה זה אין תאריך בכי"ק, ובא בהבוח אחרי ד"ה הקודם [ויל"ע אם כאן מקומו, או שמקומו הוא לעיל לפני ד"ה עקב — מצד הענינים המדוברים בו (ראה גם הערה לסדרה כי נר מצוה), וגם מצד התחלתו שלכאור' שייך לפ' ואתחנן. וראה הערה לרד"ה דפי' ראה המתחיל "ושנחתם" (פסוק דפי' ואתחנן)]. אחרי מאמר זה בא בכי"ק ע' אחד (לא שלם) עוה"פ התחלת ד"ה זה (עד "עם זו קניית" — לקמן בשו"ה "עבור") — בשינויים קלים (ולא גופס כאן). ומשינויים אלה נראה לכאור' שפי' הגי' נכתב לפני מאמר הנוכחי — כי חוקנו כאן כמה דברים על מ"ש שב. ויל"ע בזה.

שמע ישראל כו': ואתחנן ו, ד. מאמר זה ישנו גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רעא ואילך. וראה הערה לרד"ה להבין שרש ענין הקנינים, ועד"ז עשינו גם כאן.

אי' במשנה: לעיל שם מוסיף: פי"ב דברכות (יג, א). ופי' התוסי': לעיל שם מציין לברכות יד, ב ד"ה ולמה. וע"ש (ולעיל שם) בסגנון

אחר קצת.

קדמה בתורה דפרשה ציצית קדמה כו': פי' שמע הוא באתחנן (שם ואילך); והי' גר' — בפי' עקב (יא, יג ואילך) ופי' ציצית — בפי' שלח (טו, לו ואילך).

דאין מקודם כו': תוסי' שם — מסתמים ו, ב. ובכ"מ (ולכאור' צ"ל: דאין מוקדם). ולכאור' צ"ל כו': ראה סגנון השאלה לעיל שם (וצע"ק הוספת תיבת "אפי" (לקבלת

כו") — ממעל לשורה).

אי' באבות ב' שנו חכמים חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו כו' אברהם קנין אחד ישראל קנין א' ולכאור' צ"ל מפני מה מחלק אותם לב' הלא אברהם הוא ישראל וישראל הוא אברהם. והענין הוא דהנה מצינו בפסוק ב'פ קנין על ישראל דבשנו חכמי' אי' ישראל מנין דכתי' עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית ובספרי אי' ג"כ ג' קנינים קנה הקב"ה בעולמו תורה וישראל ובהמק"ד ישראל מנין דכתי' הלא הוא אביך קניך נמצא שגבי ישראל כתי' ב'פ קנין אב ועם וזהו מה שאברהם קנין א' וישראל קנין א' ויבן זה ע"פ מה דאי' במדרש ע"פ דודי לי ואני לו הוא לי לאב אני לו לבן הוא לי לאלקי' אני לו לעם ולאומה הוא לי לאב דכתי' אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו כי אתה ה' אבינו אני לו לבן דכתי' בני בכורי ישראל וכת' בנים אתם לה' אלקיכם הוא לי לאלקי' דכתי' אנכי הוי' אלקיך אני לו לעם ולאומה דכתי' הקשיבה אלי עמי ולאומי' אלי האוינו וזהו הב' קנינים דאברהם וישראל הוא לי לאב ואני לו לבן הוא קנין דאברהם כמ"ש הלא הוא אביך קניך הוא לי לאלקי' אני לו לעם ולאומה הוא קנין דישראל כמ"ש עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית וב' בחי' אלו דבן ועם יש בד"כ בכל הגשמות כמ"ש אם כבנים אם כעבדי' ועכר ועם הכל ענין א' נמצא שיש בד"כ בכל הגשמות כמשיט"ל ובדרך פרט יש ב' בחי' אלו בכל גשמה וגשמה דשרש הגשמה כמו

באבות ב' שנו חכמים : פ"ו מ"א (מ"י בסידור אדה"ז). וראה לעיל שם הערה הא'. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה מפי עליון ובמאמרים שלאחריו. אברהם . . קנין א' ולכאור' : לעיל שם ע' הג"ל : מאר"ל אברהם קנין א', דהנה לכאור' ואולי צ"ל שם כמו כאן, דאל"כ — חסר קצת בההמשך. הלא אברהם . . הוא אברהם : להעיר גם מבי"ר — נוסמן לקמן הערה "דיעקב גק' . .". דכתי' עד יעבור כו' : בשלח טו, טז. ובספרי אי' : לעיל שם מוסיף : פ' האוינו ע"פ (לכ', ו) הוא אביך קנך. דכתי' הלא כו' : האוינו שם. ויבן זה : לכאור' צ"ל : ויובן זה. דאי' במדרש ע"פ : לעיל שם : במד"ר בשה"ש ע"פ כו' (שה"ש ב, טז). דכתי' אברהם כו' : לעיל שם "ישעי' ס"ג י"ו". ולפנינו נוסף עה"פ תיבת "כי (אתה גו')".

דכתי' . . וכת' . . דכתי' אנכי : שמות ד, כב. ראה יד, א. יתרו כ, ב. דכתי' הקשיבה . . האוינו : לעיל שם "ישעי' נ"א ד"י". ובפסוק : הקשיבו, אבל כ"ה גם לעיל שם (ומשנה שם גם ל"האוינה"). ולכאור' צ"ל : ולאומי. וזהו הב' קנינים . . ליש ודבר בפ"ע : לעיל שם — בקיצור ביותר. וגם : שם מבאר דהקנין המדובר בספרי, הוא קנין דישראל — בן וְכָאן — שקנין הג"ל הוא קנין דאברהם. ואולי מ"ש לעיל שם "בספרי קנין דישראל כו'" — הוא לא בניגוד לאברהם, כ"א כי כ"ה לי הספרי. וכמפורש גם לקמן שם (ע' רעג) כמ"ש כאן. ועכ"פ — לכאור' הכוונה כאן ושם שוה : שרש הגשמה — בן (קנין דאברהם אל דישאל כנ"ל) ; וגשמה שבגוף — עם.

כמ"ש אם כבנים כו' : בנוסח היום הרת עולם (ד"ה). נמצא שיש בד"כ : תיבת "שיש" אינה ברורה בכ"ק. ואוצ"ל : נמצא שיש ב' הבחי' בד"כ (וכי"ב). כמשיט"ל : בהמאמר.

שהיא למעלה נק' בשם בן ואח"כ כשירדה ונתלבשה בגוף נק' בשם עם ל' עממות שנתקרר עד שנראה ליש ודבר בפ"ע. ולהיו צ"ל מ"ש רז"ל וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך אלו ת"ח שמרבי' שלום בעולם. ולכאוי צ"ל למה צריכי' ללמוד זה מורב שלום בניך ובוא"ת דהא יכולי' ללמוד זה מבניך הראשון כל בניך למודי הוי' והם ת"ח ורב שלום הם מרבי' שלום, אך הענין הוא דהנה נשמות ישראל נק' בשם בניך דהנה בניך הוא בינה בן י"ה בן הוא בחי' אהבה כמ"ש זכור חסדו ואהבה זאת היא באה מ"ה דכשיתבונן ב"ה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב שהוא תענוג נפלא תענוג הנשמות ששיגו השגת אלקות והוא נברא מיו"ד שהוא רק נקודה ובה"א נברא העוה"ז כמ"ש בהבראם בה"א בראם וה"א הוא אתא קלילא דלית בה מששו והוא ה"א זעירא וכשיתבונן האדם דב' אותיות אינם נחשבים כלל לגבי כלליות הדבור וכ"ש לגבי כלליות המח' וכ"ש לגבי כלליות המח' וכ"ש לגבי עצמות האדם וכ"ש לגבי א"ס עצמותו ומהותו שאינם תופסי' כלל לכן כתי' אני הוי' לא שניתי שאין שום שינוי בין קודם הבריאה לאחר הבריאה אתה הוא עד שלא נברא ואתה הוא אחר שנברא העולם וממילא לא יהי' חפצו ותשוקתו כ"א באלקות וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שמים וארץ הם גע"ת וגע"ע וכל בחי' שעמך לא חפצתי כ"א א"ס עצמותו ומהותו וזהו בן י"ה דמהיכן בא לו האהבה הזאת מהתבוננות ד"ה ואפי' לאחר שהנשמה נתלבשה בגוף שנק' עם כמ"ש מ"מ ע"י התבוננות אפשר לבוא לבחי' בן לכן נק' הנשמות בניך שהוא בן י"ה ובלאו הכי אפשר לומר למה נק' נשמות בניך.

עם ל' עממות : ראה בהנסמן לעיל (ב.הנחות) ד"ה וידבר אאכה"ד קרוב לסופו (ואוצ"ל : עוממות).

צ"ל מ"ש רז"ל . . ולכאוי צ"ל כו' : ראה לקו"ת (פ' ראה) ד"ה זה בתחלתו (כט, א) ובהנסמן שם.

מ"ש רז"ל . . א"ת כו' : נסמן לעיל שם (ע' רעא) הערה 1634. בניך הוא . . י"ה : ראה לקו"ת שם, רע"ג (ושם ל' רע"א) ובהנסמן שם. וראה גם לעיל ע' הניל.

אהבה כמ"ש : ראה בהנסמן לעיל שם ע' ערב הערה 166 (ולכאוי צ"ל : זכר). לקו"ת שם. ובכ"מ.

ואהבה זאת היא באה כו' : ראה גם לקו"ת שם כט, ב"ג (אבל באו"א קצת). ב"ה הוי' . . ביו"ד נברא . . בה מששו : ראה גם לעיל (ב.הנחות) ד"ה ושנתם.

וש"נ.

וכשיתבונן האדם . . שאינם תופסי' כלל : ראה גם לעיל שם ובהנסמן שם.

שאינם תופסי' כלל : אוצ"ל : שאינם תופסים מקום כלל.

לכן כתי' . . שנברא העולם : לעיל שם (ע' הניל) ליתא.

כתי' אני . . שאין כו' . . אתה הוא כו' : מלאכי ג' ו. נוסח ברכות השחר. תניא פ"ב. שעה"הא פ"ז (פב, ב ואילך). תו"א נח ט, א. לקו"ת אמור לא, א ואילך. ועוד.

וכמ"ש מי לי . . עצמותו ומהותו : תהלים עג, כה. וראה תו"א נח שם. תולדות יו, ד.

לקו"ת שם, ג. ועוד.

וזהו בן י"ה כו' : ראה לעיל בהמאמר.

ואפי' לאחר . . בן י"ה : לעיל שם ליתא, אבל כ"ה הכונה לכאוי גם שם.

כמ"ש : לכאוי כ"ה בהכ"ק (בין השורות, ואינו ברור כ"כ). והוא לעיל בהמאמר.

דשרש הנשמות ממדות עליונות ואבות הן המרכבה ואין קוראין אבות אלא שלשה ואבות נק' בשם ישראל דיעקב נק' בשם ישראל כמ"ש לא יעקב יאמר עוד שמך כ"א ישראל יהי' שמך אברהם נק' ג"כ בשם ישראל כמ"ש ומושב בני' בארץ מצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה והלא במצרים לא ישבו רק רד"ו שנה אלא שנחשיב משנולד יצחק וכת' ומושב בני ישראל נק' יצחק בני ישראל ממילא אברהם הוא ישראל ויצחק נק' ג"כ ישראל כמ"ש ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו נמצא שנק' יעקב בני ישראל ממילא יצחק הוא ישראל נמצא שהאבות נק' בשם ישראל והאבות הן מרכבה לבחי' חג"ת דאצי' אברהם ה' מרכבה לבחי' חסד והי' מחליף מקום מדת החסד נמצא שהי' עצם החסד ויצחק ה' מרכבה למדת הגבוה ויעקב ה' מרכבה למדת הת"ת והנהגות המדות הוא ע"פ חכ' לכן נק' בניך ולמה נק' ע"ש אברהם והי' צ"ל האבות קנין א' מפני שאברהם הוא עיקר מדת האהבה כמ"ש אברהם אוהבי ועויל דכתי' יומם יצוה ה' חסדו ואי' בזהר יומם בתוס' מ"ם שהוא יומא דאזיל עם כולא יומין נמצא שהעיקר הוא מדות החסד וזהו הוא לי לאב ואני לו לבן הוא מ"ש הלא הוא אביך קנך שהוא מה שאברהם קנין אחד הוא לי לאלקי' ואני לו לעם ולאומה הוא מה שישראל קנין אחד ונק' עבד וזהו ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך דאי' במשנה במקואות של בנאין מצד

ממדות עליונות . . ואבות נק' בשם ישראל : לעיל שם : מבחי' מדות עליונות בחי' דאצי' שנק' ישראל. והכונה כאן, דאבות הם חג"ת (כדלקמן בפנים כאן ושם), והם נק' ישראל. ואבות הן המרכבה ואין קוראין כו' : ב"ר פמ"ו, ו ; פפ"ב, ו (וראה גם לעיל ב"הנחות" ד"ה כחונא קרוב לתחלתו ובהנסמן שם). ברכות טו, ב (וראה תו"א ר"פ וארא. ועוד). דיעקב נק' . . יהי' שמך : לעיל שם ע' הג"ל ליתא, ובמקום זה מציין על הענין לב"ר ר"פ תולדות פס"ג (ג). כמ"ש לא יעקב . . יהי' שמך : הרכב ב' פסוקים לכאן : וישלח לב, כט ; שם לה, י (ובב"ר שם ליתא "יהי' שמך" שבפסוק הבי'). כמ"ש ומושב . . אברהם הוא ישראל : בא יב, מ (בשינויים). ולעיל שם הוא בסגנון אחר (וע"ד לי המדרש שם ומפרשים שם). ולכאן חילוק גם בהפירוש. אלא שנחשיב : לכאן צ"ל : אלא שנחשב. כמ"ש ואלה . . יעקב ובניו : ויגש מו, ח. וראה לעיל שם — בנוגע לגירסת המדרש (וראה מ"כ שם). מרכבה לבחי' חג"ת דאצי' . . למדת הת"ת : ראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה הג"ל ובהנסמן שם. אברהם ה' . . למדת החסד : ראה גם לעיל (שם) ד"ה חמשה קנינים. וראה בהנסמן שם. מרכבה למדת הגבוה : לכאן צ"ל : מרכבה למדת הגבוה. ולמה נק' . . ונקי' עבד : לעיל שם ס"ע הג"ל ואילך — בסדר וסגנון אחר (ויותר ברור) קצת. כמ"ש אברהם אוהבי : ישע"י מא, ח. דכתי' יומם . . ואי' בזהר : נסמן לעיל שם (ע' רעג) הערה 1778. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה להבין ענין ז' גרות קרוב לתחלתו ובהנסמן שם. הוא מדות החסד : לכאן צ"ל : הוא מדת החסד. וזהו ורב שלום כו' : נסמן לעיל בהמאמר. דאי' במשנה במקואות : לעיל שם ע' הג"ל מציין "במשנה וא"ו פ"ט".

אחד ואי' ע"ז בגמ' במס' שבת אר"י אלו ת"ח שעוסקין בבנינו של עולם וכמו שהבנין הוא מאבנים כמ"כ שתי אבנים בונה שני בתים שלשה אבנים בונה ששה בתים לכן נק' בנאין שע"י תורה ממשיכי' המשכות אלקות דכמו שבמ"ת כתי' וירד הוי' על הר סיני כמ"כ גם עכשיו כשלומדי' תורה באימה כמשארז"ל מה להלן באימה וביראה ברתת ובזיע כמ"כ כאן צ"ל באימה וביראה ברתת ובזיע ממשיכי' המשכת אלקות ותורה צ"ל בקבלת עול וזה נק' עבד דעבד הוא ענין שלמעלה מטו"ד שמה שאומרי' לו צריך לעשות ואי' צ"ל לידע שום טעם ע"ז נמצא שאצלו הוא למעלה מטו"ד ועל ל' עבודה הוא בחי' יראה שלמעלה מטו"ד. והנה לכאור' משמע שכן הוא גבוה במעלה יותר מעבד ובאמת הוא כן שכן גבוה יותר מעבד ובאמת מצינו מעלה בעבד מה שאינו בכך דעבד הוא יראה ויש ב' בחי' יראה יראה עילאה ויראה תתאה וזהו משה עבדי ודוד עבדי משה עבדי הוא בחי' יראה עילאה לכן הי' בטל במציאות כמ"ש ואנחנו מה שהוא מ"ש מה שמו שהוא גבוה יותר ממה שם בנו דהוא בחי' בן דוד עבדי הוא בחי' יראה תתאה ויראה עילאה יש ביראה תתאה דנעוץ תחילתן בסופן ונעוץ סופן בתחילתן נעוץ סופן בתחילתן דיראה תתאה שרשה ביראה עילאה קוצו של יו"ד ונעוץ תחילתן בסופן ונעיצת התחילה הוא בסוף יותר מבראש המתפשט דראש הוא חכ' ונעיצת התחילה הוא בסוף יותר מבראש המתפשט דיראה עילאה יש ביראה תתאה. וביאור ענין דהנה אי' בספרי מוסר דיראת העונש הוא בחי' היותר תחתונה ביראה והוא מפני שהם מפרשים יראת העונש שהיראה הוא מפני עצם העונש ואפשר לומר שיראת העונש הוא

בגמ' במס' שבת : לעיל שם מוסיף : סיפ' ואלו קשרים דקי"ד ע"א.
שתי אבנים בונה כו' : לעיל שם מציין לסיי' (פ"ד מ"ב. מט"ו לגי' הארז"ל).
שבמ"ת כתי' . . כמשארז"ל : נסמן לעיל שם הערה 1812.
בחי' יראה שלמעלה מטו"ד : לעיל שם (סי' ה"ג) : יראה קבלת עול מ"ש (ואולי גם כאן צ"ל : שלמטה מטו"ד. וראה בהמשך כאן). וממשיך (שם ואילך) בנוגע לפי שני דק"ש (וראה לקו"ת שם כט, ד), וליתא כאן.
והנה לכאור' . . ובאמת הוא כן : ראה לעיל בהמאמר — קרוב לתחלתו.
ויש ב' בחי' יראה . . משה . . ודוד כו' : ראה גם לעיל (בהנחות") ד"ה כי גר מצוה קרוב לסופו ובהנסמן שם.
כמ"ש ואנחנו מה שהוא מ"ש : בשלח טז, ד (ושם : ונתנו). משלי ל, ד. וראה תרי"א מג"א צט, ג. לקו"ת בחקותי מט, ג. ועוד. וראה גם אוה"ת נ"ך עה"פ (היא ע' תרלו ואילך) ובהנסמן שם.

ויראה עילאה יש . . יש ביראה תתאה : לעיל שם (ע' עדר) — בקיצור.
ויראה עילאה יש כו' : ראה גם דרמ"צ כט, ב.
דנעוץ תחילתן כו' : סי' פ"א מ"ז.
דיראה תתאה שרשה כו' : לקו"ת ראה כט, ד. לא, א. ובכ"מ.
ונעוץ תחילתן . . דנעיצת כו' : ראה גם לעיל (בהנחות") ד"ה ימים יצרו ובהנסמן שם.
וביאור ענין : לכאור' צ"ל : וביאור הענין.
אי' בספרי מוסר : ראה גם זח"א יא, ב. וראה הערה הבאה.
והוא מפני שהם מפרשים . . ואפשר לומר כו' : ראה לעיל (ע' ה"ג) בסגנון אחר.
ועפ"ז (משא"כ להנוסח שלפנינו. וראה עדי' אמ"ב שער הציצית ספכ"ב — נסמן (הובא) לקמן בסמוך) אולי י"ל, ד.ספרי מוסר" קאי (גם) על זהר ה"ג.

יראת הרוממות דהנה' אנו רואי' שהעונשי' הם קשים מאד כמו שאול וגהנום שהם קשים מאד. ולכאור' צ"ל הלא אין רע יורד מלמעלה וכתבי' לא יגורר רע ולמה מענשי' בעונש קשה כ"כ אך הענין דהנה העונש הוא כדי לצחצה ולזכך את האדם כדי שיוכל לקבל אח"כ העונג הנפלא ומוזה יכולי' להבינ' גודל מעלות המצות דמוטב לידון וליתי לעלמא כדאי כל יסורי גיהנום בשביל ג"ע התחתון שהוא רק הארה דשכר מצוה מצוה הוא רק הארת המצוה ואפי' ג"ע העליון ג"כ רק הארה וכ"ש לעיל שאז יהי' גילוי עצם המצוה נמצא מובן גודל מזה גודל מעלות אך מפני מה נותנין לו עונש חמור כ"כ הוא מפני שעבר על איזה מצות עשה או לית ועבר ועשה את מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם ולגבי עצמות איס' אינו תופס מקום כלל דכולא קמיה כלא חשיבי רק לא נתנה המצות אלא לצרף בה את הבריות ומפני שפגם ברוממות כבודו רוממות המל' לכן מענשי' אותו כדי שיוזכך נמצא שמעונש הוא מיבין איך שפגם ברוממות ומפני זה הוא היראה וזהו יראת העונש לא שהיראה מעצם העונש אלא שהיראה מפני שמהעונש הוא מיבין איך שפגם ברוממות נמצא שיראת הרוממות יש ביראת העונש והיא היא נמצא שעבד גבוה יותר מבן וזהו דאי' בגמ' אמר ר' יוחנן בן זכאי אני כשר לפני מלך ור' חנינא בן דוסא כעבד ואי' שם אלמלא הניח ריב"ז ראשו בין ברכיו כל היום לא הי' משגיחין

שהעונשי' הם קשים מאד כמו כו' : ראה גם ברכות נו, ב : אש אי' מששים לגיהנום. וראה גם אגה"ת רפי"ב בשם הרמב"ן, אמי"ב שם ואילך, דרמ"צ א, ב, ועוד.
 שאול וגהנום : לעיל שם "כדכתי' (ש"א ב' ואי') מוריד שאול . . וגיהנם". וראה גם אמי"ב שם.

אין רע יורד . . וכתבי' : נסמן לעיל שם הערה 1912.
 דהנה העונש הוא כו' : ראה גם לעיל שם בפ"י הכתוב דש"א שם. וראה גם אמי"ב שם. דמוטב לידון כו' : חגיגה טו, ב (ושם : דלידיני' . . לעלמא דאתי. ולעיל שם "וליתא כו' , ולכאור' צ"ל : "וליתי כו'"). וראה דרמ"צ שם. וראה גם אמי"ב שם פכ"ב.
 דשכר מצוה מצוה הוא כו' : אבות פ"ד מ"ב. וראה תניא פלי"ט (נב, ב) ופי' לשון המשנה — שם רפלי'.

לעיל שאז יהי' כו' : ראה תניא פלי' וראה גם דרמ"צ טו, רע"א. ובכ"ט.
 מובן . . מעלות אך : כ"ה בכי"ק. ולכאור' צ"ל : מובן מזה גודל מעלת המצות אך. ועשה . . ואשם : אוצ"ל (ראה ויקרא ה, יז) : ועשתה אחת מכל . . תעשינה גר ואשם.

ולגבי עצמות . . את הבריות : לעיל שם ליתא (וראה לעיל (ב.הנחותי) ד"ה להבינ' כו' כי נר מצוה ובהנסמן שם). וצעי"ק הכונה כאן, אבל ראה (בסגנון אחר קצת) באמי"ב שם. נתנה . . לצרף בה : לכאור' צ"ל : נתנו . . לצרף בהם.
 ברוממות כבודו רוממות המל' : לכאור' צ"ל : ברוממות . . רוממות (ועד"ו בסמוך). ולעיל ע' הנ"ל — אינו מפרש שהוא "רוממות המל'". וראה אמי"ב שם.
 שמעונש הוא : לכאור' צ"ל : שמהעונש הוא.

נמצא שיראת . . והיא היא : לעיל שם (ס"ע הנ"ל ואילך) מציין ע"ז לאמי"ב שם פכ"ג (וראה גם בהערות הקודמות הנסמן לאמי"ב שם ולפניו שם) וממשיך "ועי' בדי' ועמדו . . מבראש המפתש כו' " (ע"ש).

וזהו דאי' בגמ' : ברכות לד, ב. וראה לעיל (ב.הנחותי) ד"ה כי נר מצוה, ושם בסופו — ביאור כמה לשונות הגמרא. ע"ש. וראה גם במאמר שלאחריו בתחלתו.

ורחב"ד מיד-נענה שעבד גבוה יותר ובעבודה בנפש האדם עבד הוא ל' עורות עבדים שצריכי' לעבוד לברור את הנה"ב דשרש נה"ב הוא גבוה יותר משרש דנה"א דנה"א שרשו מציור אדם ושרש נה"ב הוא מתהו שקדמה לתיקון וצריכי' לברור את נה"ב דלא נתנו המצות אלא בהם את הבריות דעיקר הוא לברור את הנה"ב ובתורה הוא מ"ש ושבתם וראיתם בין עובד אלקים לאשר לא עבדו אינו דומה לשונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמי' ואחד שרגילותם הי' לחזור מאה וע"י שהוא חוזר עוד הפעם שהוא העדר הרגילות עי"ז נעשה עובד אלקי' וע"י אחד זה בא ליש אחד ואין שני לו וגם בן ואח אין לו דיש נשמות שנקראים בשם בן כמ"ש בנים אתם לה' אלקיכם וכת' בני בכורי ישראל כמו שהבן נמשך ממוח האב כמז"כ נשמות ישראל עלו במח' וחכ' דאנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעה בבחי' זו עלו וזון נק' בנים ויש נשמות שנק' אחים כמ"ש למען אחי ורעי זה אינו שייך רק בחכ' אבל בחי' אחד בן ואח אין לו ונת' דאחד הוא מורה על אחדות יותר מיחיד דיחיד אפשר לומר שא"ס הוא יחיד ומיוחד אבל העולמות הם נפרדי' אבל אחד הוא מורה אפי' לאחר שנעשה ז' רקיעי' וארץ וד' רוחות הם בטלי' לא"ס אלופו ש"ע לכן אומרי' אחד וע"י ששונה פרקו מאה פעמים ואחד שע"י נעשה עובד

שעבד גבוה גבוה יותר : כ"ה בכי"ק, והכוונה, שהוא למעלה מבן. ואוצ"ל : שעבד גבוה יותר מבן.

עבד הוא ל' עורות עבדים : ראה תו"א בראשית ה, ב. משפטים עו, א. לקו"ת בלק עב, ג. ובכ"מ.

דשרש נה"ב הוא . . דנה"א שרשו כו' : תו"א מקץ מא, ב. בשלח סה, ד ואילך. לקו"ת במדבר יט, ב. ועוד.

דלא נתנו . . דהעיקר כו' : ראה לעיל (כאן) בסמוך (ולעיל שם ע' ערה — ליתא). ולכא"ר צ"ל : אלא לצרף בהם . . דהעיקר כו'.

ובתורה הוא . . נעשה עובד אלקי' בא לבחי' אחד זה : לעיל שם — רק הנקודה מזה מ"ש ושבתם . . אינו דומה כו' : מלאכי ג, יח. וראה בהנסמן לעיל שם הערה 198 (ולכא"ר צ"ל : איננו דומה שונה). וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה ושנתם לבניך קרוב לסופו ובהנסמן שם.

ליש אחד . . אין לו : ל' הכתוב — קהלת ה, ח (ושם : גם בן. בכי"ק אחרי . אין לו נכתב בן, אבל לכא"ר נמחק שם). וראה גם לעיל ד"ה הגיל שם — לפניו.

דיש נשמות . . ויש נשמות כו' : ראה תו"א כג, ריש ע"ד. לקו"ת שה"ש יט, ב"ג (ובהנסמן שם). ובכ"מ. וראה גם לעיל ד"ה ראיתי והנה כו' קרוב לתחלתו.

כמ"ש בנים . . וכת' בני . . בבחי' זו עלו : ראה יד, א. שמות ד, כב. תניא פ"ב (ע"ש). ועוד.

ישראל עלו במח' : דאנת הוא כו' : ב"ר פ"א ד. הקדמת תקו"ז — פ"א (י, ב).

כמ"ש למען אחי ורעי : תהלים קכב, ח.

ונת' דאחד . . אומרי' אחד : לעיל שם ע' הגיל ליתא. וראה לעיל (ב"הנחות") ד"ה הגיל שם. ויל"ע אם זוהי הכוונה כאן ב"וגת'."

וע"י ששונה כו' : ראה לקו"ת ראה (כב, ב"ג) שענין "עובד אלקים" ע"י שלומד ק"א פעמים, הכוונה בזה — ששם "אלקים" (השייך לסב"ע) לא יסתיר כו'. ולכא"ר, זהו הענין ד"אחד" המבורר כאן.

אלק' בא לבחי' אחד זה וזהו הוא לי לאלק' ואני לו לעם ולאומה הוא מ"ש עד יעבור עמך הוי' עד יעבור עם זו קנית פי' עד יעבור עמך למעלה מ' הוי' דהוי' הוא בסדר השתלשלות יעבור למעלה מ' הוי' בבחי' אנכי הוי' אלקיך שמאנכי מי שאנכי יהי' הוי' שיהי' אלקיך וזהו קנין דישראל שנק' עבד וזהו אברהם קנין אחד וישראל קנין אחד דקנין דאברהם הוא בן כמ"ש הלא הוא אביך קנין הוא לי לאב ואני לו לבן וקנין דישראל הוא עבד כמ"ש עד יעבור עמך הוי' עד יעבור עם זו קנית הוא לי לאלק' ואני לו לעם ולאומה ובי' מדרגות אלו דבן ועבד הם פ' ראשונה ופ' שניה דק"ש דפ' שניה כתי' ולעבדו בכל לבבכם ועבד הוא בחי' יראה ופ' ראשונה היא אהבה דכתי' ואהבת את ה' אלקיך רק שיש בה פרטי אהבת בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. וזהו למה קדמה שמע לזהי' אם שמוע כדי שיקבל עול מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול והוא ע"ד הקדימו נעשה לנשמע שאם הי' אומרי' תחילה נשמע ואח"כ נעשה אין זה חידוש כלל דעיקר המצות הם עשי' וצריכי' לשמוע תחילה מה שמצוים ואח"כ עושי' רק שהם הקדימו נעשה לנשמע וזהו שאמר להם עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו דשמא אומרי' דבר שאין יכולין לעמוד בה וישראל הקדימו נעשה לנשמע שנתרצו על מה שיצוה להם שיעשו כמו"כ כאן למה קדמה שמע לזהי' אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מל' שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות דצריכי' קדימת קבלת עול מל' שמים לקבלת עול מצות דשמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד הוא הקדמה כלליות לכל המצות שבשעה שאמר אנכי הוי' אלקיך ענו ישראל ואמרו הוי' אלקינו ובשעה שאמר

וזהו הוא לי כו' : ראה לעיל בהמאמר קרוב לתחלתו. וש"נ — מכאן ואילך (ערך 23 שורות — עד "ובדיכ ענין הקנינים כו'". וראה הערה לשם) — ישנו לעיל ע' הנ"ל ואילך בקצרה ובשינוי סדר כו'. ע"ש.

פי' עד יעבור . . למעלה משי' הוי' : בשלח טו, טז. תו"א לך יג, ד. בשלח סה, א. לקו"ת בשלח ב, ג. וראה גם לעיל (בהנחות") ד"ה להבין שרש ענין הקנינים. אנכי . . שמאנכי . . (הי' כו' : ראה גם לעיל (שם) וד"ה וידבר אאכה"ד האלה ובהנסמן שם.

וזהו אברהם . . וקנין דישראל הוא כו' : ראה לעיל בהמאמר קרוב לתחלתו (וש"נ). וראה גם בהערה שם ד"ה וזהו הבי' קנינים.

ובי' מדרגות . . הם כו' : ראה גם תו"א ויחי מה, ב. וראה גם לעיל (בהנחות") ד"ה להבין כו' כי גר מצוה ורד"ה שלאחריו — בחילוק בי' הפרשיות דק"ש.

דפי' שניה כתי' : לכארי צ"ל : דבפי' שניה כתי'.

כתי' . . דכתי' : עקב יא, יג. ואתחנן ה, ה.

ועבד הוא כו' : ראה לעיל בהמאמר.

פרטי אהבת בכל כו' : אוצ"ל : פרטי (בחי' אהבות דבכל כו' (וכיו"ב).

וזהו למה כו' : ראה בתחלת המאמר (ולכארי צ"ל : עול מצות והוא).

הקדימו נעשה לנשמע שאם כו' : שבת פח, א. ע"ש.

וזהו שאמר להם כו' : שבת שם, סע"א.

דשמא אומרי' כו' : הלשון צ"ע קצת, אבל הכונה ברורה — ראה פרשי' שבת שם.

דשמע ישראל כו' : ואתחנן ה, ד.

שבשעה שאמר . . הוי' אחד : ראה דב"ר פ"ב, לא. ושם — רק בנוגע לדיבור אנכי,

אבל ראה אוה"ת ואתחנן ע' שעג (ובס"ע שלפניו ואילך) — ע"ד מ"ש השליה במס' תמיד

שלו דף רנב, סע"ב. ועד"ו הוא בירוש' ברכות פ"א ה"ה — הובא בשליה שם רנב, א.

שבשעה שאמר . . ואנכי כו' : ראה אוה"ת שם.

לא יהי' לך ענו ואמרו הוי' אחד ואנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו שהוא צמצם הראשון מקור התורה ואנכי ולא יהי' לך הם רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת נמצא ששמע הוא הקדומה כלליות לכל לכן צריכני קדימות קבלת עול מלי שמים לקבלת עול מצות. ובד"כ ענין הקנינים הוא מה דאי' האשה נקנית בשלשה דרכי' בכסף ובשטר ובביאה אשה היא כנסי' כדאי' בזה"ק ע"פ ושם אשה גדולה אשה הוא כנסי' וכתי' לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת אשה. הוא אש היא ואיש הוא אש יו"ד והוא מ"ש הוי' איש מלחמה כי עיקר ש' הוי' הוא יו"ד שהוא מורה על תמידות ההתהוות ועל יו"ד יש קצו של יו"ד וא"ש הוא מ"ש רשפיה רשפי אש שלהבתיה דרשפיה דנשמות ישראל הוא רשפי אש והוא משלהבת י"ה בדאי' בכהאריז"ל מהיכן יצא אש זה משלהבת י"ה כשלהבת הקשורה בגחלת שהוא קשור וטמון וגנוח בעצם נקודת הגחלת והוא בחי' פנימיות האשה נקנית והוא שיהי' יחוד קוב"ה ושכינתיה. המשכת סוכ"ע בממכ"ע הוא בג' דרכים בכסף ובשטר ובביאה כסף הוא כמ"ש נכסף נכספתי לבית אביך נכסף נכספתי הוא אהבה והתשוקה לאלקות רק לבית אביך והוא כמ"ש הלא הוא אביך קנך והוא קנין דאברהם

ואנכי . . שמענו שהוא צמצום כו' : מכות כה, רע"א. הוריות ה, סע"א.

ואנכי . . הם רמ"ח כו' : ראה לעיל שם ריש ע' רעו הערה 201.

הוא הקדומה כלליות : לכאוי צ"ל : הוא הקדומה כלליות.

ובד"כ ענין כו' : כאן מסתמים (לעיל שם), המאמר ד"ה שמע ישראל, ומתחיל ד"ה חודש וזלהבין כו'. . ולפנינו — מכאן עד סיום המאמר, הוא (לכאוי) התחלת ד"ה (החוש) הנ"ל. ואם מקומו של מאמר הנוכחי הוא לפני ד"ה דפי' עקב (ראה הערה לרד"ה הנוכחי), נמצא (לכאוי), שבאמירה (הנחות) מהמאמרים) נכפל ענין זה (דמכאן עד סיום המאמר) כאן ובריש מאמר הנ"ל דפי' עקב (ע"ש) ; משא"כ בכתובה דמאמרים אלו (עיי' כ"ק אדמו"ר מהר"ש) נכתב רק פ"א.

ענין הקנינים הוא כו' : בהבא לקמן — ראה לעיל (ב"הנחות) ד"ה (הנ"ל דפי' עקב) להבין שרש כו' בתחלתו ובסיומו ובהערות שם. ושיג הפסוקים ומרז"ל כו' המובאים (גם) כאן — ע"ש. וגסמן כאן — רק מה שלא נסמן שם.

אשה הוא כנסי' : כ"ה גם בשורה הקודמת. ואולי פ"א מיותר.

אש יו"ד . . הוא יו"ד : בכ"ק כתב מתחילה אש יו"ד דיו"ד הוא עיקר ש' הוי', ואח"כ נוסף בצד העמוד ,והוא מ"ש . . הוי' הוא : יו"ד. ולפי זה — אף שלא מחק התיבות (שנכתבו מקודם) ,הוא עיקר ש' הוי', מימ בפסוקות מיותרות תיבות אלו (ולכן השמטנום).

יש קצו של יו"ד : ראה הסגנון בדיה הנ"ל בתחלתו. ואולי גם כאן צ"ל עדי'.

וא"ש הוא כו' : היינו : אש" דתיבת א"ש" (והיו"ד שבו כבר נתי'.

שהוא קשור . . נקודות הגחלת : הוספת ביאור על מ"ש לעיל שם. וראה בהנסמן שם (למאמרים שלפניו) הערה ,דכתי' רשפי' . .

והוא בחי' פנימיות האשה נקנית והוא כו' : אולי צ"ל ,האשה נקנית והוא בחי' פנימיות והוא כו' (וראה הסגנון לעיל שם). ואולי ,והוא בחי' פנימיות" קאי אדלעיל מיני, וצ"ק הכונה.

והוא שיהי' . . בממכ"ע : הוספת ביאור אמ"ש לעיל שם. וראה שם בסיום המאמר.

כמ"ש נכסף . . אביך : ראה שם בתחלת המאמר — בהערות.

רק לבית אביך והוא כמ"ש כו' : הוספת ביאור אדלעיל שם.

כמ"ש . . דאברהם : ראה תחלת מאמר זה. ושיג.

ושטר דהוא אותיות הוא קנין דתורה האותיות שאלוני הגם דכתי' אותותינו לא ראינו פי' שאינם כגלוי אבל מ"מ ישנם וביאה הוא קנין דבהמק"ד שהוא מקום היחוד כמ"ש ואתא מרבבות קודש אתא הוא ל' בא כמ"ש הנה בא ושכנתי בתוכך ורבבות הוא תורה שנק' רבבות ועיקר קבלת פנימיות התורה קבל משה בבית הבחירה דונעתי הוא אותיות ונודעתי וכמ"ש בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך ופירש"י בכל מקום שניתן רשות להזכיר השם המפורש והוא בבהמק"ד אבוא אליך וברכתך ואבוא הוא ביאה ותחילה צריכי' כסף ושטר שהוא אירסין ואח"כ ביאה שהוא נשואין וזהו האשה כנסיי נקנית בג' דרכי' בכסף כמ"ש נכסף נכספתי רק לבית אביך ושטר הוא תורה דהוא אותיות והוא מה שתורה קנין אחד.

מזמור שיר ליום השבת. הנה מזמור זה הוא שיר של שבת כדאיאת במשנה בסוף תמיד בשבת הי' אומרי' מזמור שיר ליום השבת מזמור שיר לע"ל ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי עולמי' ואי' באדר"נ עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבי' ונהנים מזיו השכינה. ולכאוי' צ"ל דהנה ארז"ל שית אלפי שנין דהוי עלמא וחד חרוב ופירש"י ברי"ה שיהי' חרוב ובטל מאין אדם וצ"ל מאחר שיהי' חרוב ובטל מאין אדם מה תענוג שייך אז ומאחר שקוראין אותו בשם עוה"ב משמע שיהי' עולם ובאדר"נ אי' ג"כ צדיקי' יושבי' ונהנים מזיו השכינה משמע אדם ג"כ ואיך אמר שיהי' חרוב ובטל

שאינם כגלוי : כ"ה לכאוי' בכי"ק. ולכאוי' צ"ל : בגלוי (ועד"ל הוא ברי"ה הנ"ל שם). שהוא מקום היחוד : ליתא לעיל שם, כ"א בסיום המאמר. כמ"ש הנה בא כו' : בכתוב (זכרי' ב, יד) : הנני בא. ורבבות . . רבבות : ליתא לעיל שם. וראה לקו"ת ברכה צג. ג. ועיקר קבלת . . ונודעתי : ענין זה — הוא שם בסיום המאמר. שתורה קנין אחד : אחר תיבות אלו — נשאר המשך עמוד זה (ושלאחרייו). חלק בכי"ק (ואחי' מתחיל עוה"ב ד"ה זה — ראה הערה בתחלת המאמר). ויליע אם כאן הוא סיום המאמר, או שחסר כאן הסיום.

מזמור שיר כו' : לרי"ה זה — אין תאריך בכי"ק, וגם לא נגמר המאמר. וישנו ד"ה זה (בשלימותו) גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' רלט ואילך (ע"ש). וראה הערה לרד"ה להבין שרש ענין הקנינים, ועשינו עדין גם כאן. מזמור שיר כו' : תהלים צב, א. ואי' באדר"נ : פ"א, ח. דהנה ארז"ל : לעיל שם מציין „בסנהדרין דף (ראה שם הערה 4) מאמר דרב קטינא". ופירש"י ברי"ה : לעיל שם מוסיף „דליא (ע"א ד"ה ליום שכולו שבת — בשנינויים) על מאמר זה".

משמע אדם ג"כ : לכאוי' צ"ל : משמע שיהי' אדם ג"כ.

מאין אדם. אך הענין הוא דהנה איתא במדרש ע"פ מזמור שיר ליום השבת כל עסקי דשבתא כפול וחשיב שם הרבה ובתוכם חשיב זכור ושמור ולחם משנה ומזמור ושיר. להבין זה צ"ל תחילה בקצרה ענין אור מים רקיע אור דכתי' ויהי' אור מים דכתי' יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים משמע שהי' מים קודם לכן נמצא הוא כסדר המדרגות אור. מים רקיע אור הוא חכ' דכתי' הכסיל בחשך הולך משמע שחכ' הוא אור ומים ג"כ חכ' וההפרש בין אור למים הוא ההפרש בין פנימית לחיצונית דהנה כתי' גבי משה כי מן המים משיתהו הוא בחי' חכ' וביקש הראני נא את כבודך כבוד בגימ' ל"ב הם ל"ב נתיבות חכ' וביקש שבחי' כבודך בכא"ף יהי' בבחי' ראה ויאמר ה' כו' וראית את אחורי ופני לא יראו פנימית החכ' לא יראו כ"א חיצונית החכ' והנה מבשרי אחזה דהנה אנו רואין שיש כח השכל על כלליות השכלית והוא נק' אין ויש כח השכל על שכל פרטי והוא מים שהוא בגדר השגה הגם שעדיין אינו בהשגה מאחר שאפשר לבוא בהשגה לכן נק' מים כמו"כ על למעלה כתי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן נהר הוא שנמשך בגן והוא השגה ועדן אין לא ראתה אלקי' וזולתך. ורקיע הוא כדאי' קא מיפלגי במיתבתא דרקיע ומאחר ששיך שם פלוגתא משמע שהוא השגה והוא אנלידא מיא והנה רקיע הוא מבדיל בין

אך הענין הוא : לעיל שם לפניו — מביא ביאור המהרש"א בחו"א"ג על קושיא זו ומקשה עליו. ע"ש.

איתא במדרש : מדרש תהלים עה"פ. ולעיל שם מציינ' גם לירושלמי. ואולי כחזתו ע"ד מ"ש בלק"ת ר"פ בשלח (ע"ש).

הרבה ובתוכם. . להבין זה : לכא"ר צ"ל : הרבה דברים ובתוכם. . ולהבין זה. אור דכתי' . . מים דכתי' : נסמן לעיל שם הערה 8"ד (ולכא"ר צ"ל : ויהי אור). וראה לעיל שם — בסגנון אחר קצת.

חכ' דכתי' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 9.

ומים ג"כ חכ' וההפרש כו' : ראה עדין — סה"ע חב"ד ח"ג ע' תכב.

בין פנימית : בכי"ק — תיבת "פנימית" מטושטשת, אבל כ"ה לכא"ר.

דהנה כתי' . . כ"א חיצונית החכ' : לעיל שם ואילך — בסגנון יותר (ארוך ו)ברור.

כתי' גבי משה . . וביקש הראני כו' : נסמן לעיל שם הערה 10-11.

כבוד בגימ' ל"ב הם כו' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 12. וראה דרמ"צ קצט, סע"א

ואילך (ובהנסמן שם) שיש כמה דרגות ב"כבוד". ואולי מצד זה מוסיף כאן "כבודך בכא"ף" (ולכא"ר צ"ל : בכ"ף) : ועדין לעיל שם ריש ע' רמ (במקום זה) הלשון "ג"ח דח"ע" (ראה דרמ"צ שם).

ויאמר ה' . . לא יראו : חשא לג, כא, שם, כג.

וראית . . כ"א חיצונית החכ' : אגה"ק ר"ס י"ט — ע"פ כתבי האריז"ל. וראה גם

דרמ"צ מ, ב ואילך.

והנה מבשרי . . אנלידא מיא : לעיל ע' הנ"ל — באריכות יותר.

מבשרי אחזה : לי הכתוב — איוב יט, כו.

דהנה אנו רואין כו' : ראה עדין סה"ע חב"ד שם ע' תסרו.

כתי' ונהר . . ועדן אין . . כדאי' קא מיפלגי : נסמן לעיל שם הערה 14-16 (ולכא"ר

צ"ל : ועדן עין. ואולי צ"ל : ועדן הוא אין, עין כו').

ומאחר ששיך : לכא"ר צ"ל : ומאחר ששיך.

והנה רקיע . . למים : לעיל שם — ליתא. והוא ע"פ לי הפסוק שהובא לעיל.

מים למים דעד שלא נברא העולם הי' מים במים דהנה יש ב' בחי' חכ' ח"ע וח"ת וחכ' תתאה הוא מקור העולמות כדכתי' כולם בחכ' עשית הוא ח"ת ול"ב פעמים ש' אלקי' יש בבריאת עולמות הם ל"ב נתיבות ח"ת והנה ח"ת הוא חכ' שבדיבור ובדיבור יש ג"כ חכ' למשל א' שלומדי' אותו לה"ק תחילה לומדי' אותו אותיות ואח"כ צירופי אותיות ואח"כ צירופי תיבות עד שהוא יכול את לה"ק והכוונה היא שיבין פשט בגמ' ומשנה נימצא שבדיבור יש ג"כ חכ' וח"ת נק' חכ' שבדיבור ועד שלא נברא העולם הי' מים במים שח"ת הי' כלול בח"ע דח"ע הוא יו"ד והנה ביו"ד יש מילו והוא ו' ד' והם מספר יו"ד והוא יו"ד דש' אד' שהוא מקור כל הנבראי' שבכדי שיהי' מציאת התהוות הנבראי' כמו שהם עכשיו זהו דוקא ע"י יו"ד דש' אד' דע"י יו"ד דש' הוי' הי' ביטול כ"א ע"י יוד דש' אד' ויו"ד דש' אד' הוא בהעלם בהיו"ד דש' הוי' ועד"מ כמו עיבור שהולד הוא בהעלם בבטן האם והו', וד' הם עיקר הכוונה אע"פ שהם בהעלם מ"מ הם עיקר הכוונה כמו למשל אחד שעוסק במו"מ עיקר כוונתו להרויח מה שנראה לעין כל הוא רק מה שהוא עסק במו"מ כמור"כ הו' וד' אע"פ שהם בהעלם מ"מ הם עיקר הכוונה דנתאוה הקב"ה להיו' לו דירה בתחתוני' מפני מה נתאוה אין אנו יודעי' אבל מ"מ אנו יודעי' שנתאוה שוקיו ועמודי' שש שוקיו זה עולם ועמודי' שש שנברא בשש מפני מה נשתוקק אין אנו יודעי' אבל מ"מ אנו יודעי' שנשתוקק וא"א להיו' דירה בתחתוני' —

דעד שלא . . . נק' חכ' שבדיבור : לעיל שם ע' רמ"א — בשינוי סדר.
דעד שלא כו' : לעיל שם מציין למד"ר, ונסמן שם הערה 18. וראה גם לעיל (ב"הנחות")
ד"ה אנת הוא וסדיה יומם יצוה ובהנסמן שם.
כדכתי' כולם כו' : תהלים קה, כד.
ול"ב פעמים . . . נתיבות ח"ת : לקו"ת שה"ש לא, ריש ע"ד. וראה גם לעיל (ב"הנחות")
ד"ה וידבר אאכה"ד ובהנסמן שם.
ח"ת הוא חכ' שבדיבור . . . למשל כו' : ראה גם דרמ"צ טז, א. קט, א ואילך. ועוד.
יכול את לה"ק : לכאוי צ"ל : יכול להבין את לה"ק.
דח"ע הוא יו"ד והנה . . . מספר יו"ד : ראה בארוכה — סה"מ תקס"ג ח"א ע' שטו ואילך ; ביאוה"ז לאדמוה"א נג, א ואילך ; להצ"צ ח"א ע' רפד ואילך (וראה גם ח"ב ע' תתל) ; ועוד — ע"פ זח"ב קפו, ב.
ביו"ד יש מילו : לכאוי צ"ל : ביו"ד יש מילו.
ו' ד' והם מספר יו"ד : ראה לעיל שם ע' רמא — למה היו"ד מתחלק לו' וד' דוקא. וראה סה"מ וביאוה"ז שם.
והוא יו"ד דש' אד' כו' : ראה ביאוה"ז ח"ב שם. וראה גם אוה"ת ואתחנן ס"ע רעו ואילך (ע"פ או"ת להר"מ). סה"ע חב"ד ח"א ע' ררו.
ויו"ד . . . הוא בהעלם . . . ועד"מ כו' : סה"מ שם. ביאוה"ז לאדמוה"א ולהצ"צ שם.
כמו למשל אחד כו' : בסה"מ וביאוה"ז שם — דוגמא אחרת (מדיבור השכל. ע"ש).
מה שנראה . . . שהוא עסק : לכאוי צ"ל : ומה שנראה . . . שהוא עוסק.
יודעים שנתאוה שוקיו : לכאוי צ"ל : יודעים שנתאוה וע"ד (או : וכמ"ש) שוקיו.
דנתאוה הקב"ה . . . מפני מה כו' : נסמן לעיל שם הערה 256.
שוקיו ועמודיו שש : שה"ש ה, טו (ושם : שוקיו עמודי').
שוקיו זה . . . שנברא בשש : שהש"ר עה"פ. ואוצ"ל (כהובא לעיל שם — במבדב"ר פי"א א) "זה העולם שנשתוקק כו'" — ראה בהמשך כאן.

כ"א שהי' תחילה תחתוני' וזה דוקא ע"י יו"ד דש' אד' לכן הוא עיקר זהו עד של נברא העולם הי' מים במים והרקיע הוא מבדיל בין מים למים דרקיע הוא פרסה המפסיק וה"ז למשל רב המסביר לתלמיד איזה דבר וכלי המקבל אינים יכולי' לקבל הדבר הלכה אומר לו משול הגם שהוא מבין ע"י המשל את הנמשל מ"מ המשל מסתיר על הנמשל ואינו מביין מן השכל כ"א אפס קצוה מן הנמשל נמצא שהמשל מסתיר על הנמשל כמו"כ הרקיע הוא פרסה המפסיק [חסר]

חג האסיף ל"ז

כל האזרח בישראל ישבו בסכות למען ידעו דרתיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל. הנה ענין סכות הו"ע ענני הכבוד שהי' בזכות אהרן והראי' דאח"כ נסתלקו דבתחילה הי' רק בזכות ופי' כל האזרח בישראל ישבו בסכות מה שעתיד להאיר בנשמות ישראל הארה מזה מאיר בסכות. להבין זה צ"ל תחילה מ"ש כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים וקודם לזה כתי' כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות וצ"ל מהר"ע בנים ובנות. וצ"ל תחילה ענין דבנים, דהנה כתי' ויהי היום ויבאו בני אלקים להתיצב על הוי' פי' ויהי היום כל מקום שנא' היום קאי על ר"ה כמ"ש זה היום תחילת מעשיך

וזה דוקא . . דש' אד' : לעיל שם (ע' רמב), נתוספו כמה פרטים כאן. זהו עד של כו' : ראה לעיל בהמאמר (ולכא' צ"ל : וזהו עד שלא כו'). דרקיע הוא פרסה . . למשל כו' : ראה גם לעיל (ב"הנחות") סדיה יומם יצוה ובהנסמן שם (גם בסיום המאמר, ולעיל ע' הג"ל — כמה פעמים, כתוב "פרסה" (בה'). ולכא' צ"ל "פרסא" בא'). אינים יכולי' . . לו משול : לכא' צ"ל : אינם יכולי' . . לו משל. (חסר) : בכ"ק — מהשך ע' זה וע' שלאחריו נשאר חלק. וראה להמשך הענין — לעיל שם ע' הג"ל ואילך.

חג האסיף ל"ז, כל כו' : ד"ה זה בא בהביכל כ"ק אחרי כמה מאמרים והמשך השנה (שלאח"ז), אבל נדפס כאן, כמובן (ומאמרים הג"ל יודפסו בע"ה במאמרי שנת תרל"ז (ועד"ו שאר המאמרים שבהביכל כ"ק — במאמרי שנת תרל"ה ותרל"ח)). מאמר זה ישנו גם לעיל (במאמרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש) ע' שסג ואילך (וראה גם בהנסמן שם). וראה הערה לרד"ה להבין שרש ענין הקנינים, ועד"ו עשינו גם כאן. כל האזרח . . סכות הו"ע . . בזכות אהרן : ראה בהנסמן לעיל ע' הג"ל הערה 3.1. והראי' דאח"כ נסתלקו : ראה פרש"י חקת (כ, כט ; כא, א) ומסעי (לג, מ) — מר"ה ג. רע"א ; תענית (נסמן לעיל שם).

רק בזכות ופי' : לכא' צ"ל : רק בזכות אהרן ופי'. ופי' כל האזרח כו' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 4. מ"ש . . כתי' : שה"ש ב, ג. שם, ב. דהנה כתי' : איוב א, ו. שם ב, א (ובכתוב : האלקים). כל מקום שנא' כו' : לעיל שם "כמ"ש בזהר". והוא שם בח"ג רלא, א. וראה גם שם ח"ב לב, ב ובנצ"א שם. כמ"ש זה היום כו' : גוסס ברכת זכרונות דר"ה (ולעיל שם ליתא).

ובת"י פי' ג"כ והוה ביומא דינא דרבבא דראש השנה ופי' ויבאו בני אלקים
 הם מלאכים מקטריגים ששרשם מש' אלקים להתיצב על הוי' על מה שאינו
 ממשיכים שיהי' יחוד הוי' אלקים דהנה כתי' : שמש ומגן הוי' אלקים דש'
 אלקים הוא מגן ונרתיק לש' הוי' שהוא מחשיך ומסתיר על ש' הוי' וצריכי'
 להמשיך מש' הוי' לש' אלקים לבשם גבורות דש' אלקי' וע"י מה ממשיכים
 בחי' זו והו' ע"י מצות דשמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח שהוא ש' הוי'
 ומצוה הוא ג"כ ש' הוי' ו"ה הוא בפירוש ומ"ץ בא"ת ב"ש הוא י"ה והוה דוקא
 כשעושי' המצוה כדבעי למהוי אבל כשפוגם אזי אינו ממשיך והוה להתיצב על
 שאינו ממשיכים מש' הוי' לש' אלקי' וה"ז כמשל בן שעומד כנגד לכבוד
 אביו כמ"כ כאן להתיצב על הוי' על מה שאינו ממשיכים מש' הוי' לש'
 אלקים שהוא שרש ומקור שלהם. והענין הוא דהנה בש' אלקים יש ק"ך צירופים
 וממ"ח צירופים אחרים נתהו' עוד ק"ך צירופים ומהן כל הדיני' קשים
 כמה דאיתא מויעתן של חיות נהר דנור יוצא שהם בטלים לאלקות מתוקף
 הגבורות נהר דנור יוצא כמ"כ מש' אלקים יוצא כל הדיני' קשים והוה ויבאו
 בני אלקי' להתיצב על הוי' על מה שאינם ממשיכים מש' הוי' לש' אלקים
 וה"ז כמו שיש בני אדם שנהנים כשנוקמי' נקמה בעברי' עברה ומלבישי' זה

ובת"י פי' ג"כ : איוב ב, א (בשינוי לשון. וראה ת"י שם א, ה).
 ופי' ויבאו כו' : ראה וזה שם. אוה"ת גי' עה"פ (ח"א ע' תרנא).
 על מה שאינו כו' : בכי"ק — תיבת "שאינו" אינה ברורה.
 יחוד הוי' אלקים דהנה כו' : ראה זהר בהקדמה — יב, איב. ובארוכה — לעיל
 (בהנחות) ד"ה וידעת היום.
 דהנה כתי' : תהלים פז, יב. ויל"ע, דלעיל ע' הג"ל מביא הפסוק (והביאור עליו) לראי'
 לכאוי' על מה שהמלאכים הג"ל נמשכים מש' אלקים — המגן ומכסה לש' הוי' ; משא"כ כאן.
 לבשם גבורות כו' : עדי' הוא גם לקמן (משא"כ לעיל שם (ריש ע' סוד) הלשון
 "נמתקים". אבל כ"ה הכונה גם ב"לבשם" — ב' פתוחה וש' צרוי').
 וע"י . . בחי' זו : דשם הוי' (בשם אלקים). וראה הסגנון לעיל שם (ע' שסג).
 זהו ע"י מצות : לעיל שם : ע"י תומ"צ. אבל גם שם מבאר אחי"כ רק (תיבת) "מצוה".
 דשמי עם . . רמ"ח : לעיל שם מציין ע"ז לתקו"ז (נסמן שם הערה 10). וראה גם
 לעיל (בהנחות) ד"ה ועבדתם קרוב לתחלתו ובהגסמן שם.
 ומצוה הוא ג"כ כו' : לקו"ת ויקרא ב, סע"א. שלח מו, א (מטעה"מ להאריז"ל פי'

בראשית).

וה"ז כמשל בן כו' : ראה בהגסמן לעיל ע' הג"ל הערה 11.
 בש' אלקים יש . . וממ"ח צירופים כו' : ראה בהגסמן שם הערה 12 (ולכאוי' צ"ל :
 צירופים אחרונים).
 נתהו' עוד ק"ך צירופים : הכונה לכאוי' (אבל אינו כתוב בטע"ח שבהערה הג"ל). לק"כ
 צירופים דשם "אלקים אחרים" — ראה הלשון לעיל שם.
 כמה דאיתא : גסמן לעיל שם הערה 13.
 שהם בטלים . . יוצא : ראה הסגנון לעיל שם. ואוצ"ל כאן : דאף שהם . . מ"מ מתוקף
 כו' (או כיו"ב).

שאינם ממשיכים : לכאוי' צ"ל (וכן בסמור) : שאינם ממשיכים.
 כמו שיש כו' : ראה לקו"ת נשא כה, רע"ג.

לשם שמים שמקנים קנאת ה' צבאות ובאמת הם נהנים מעצם הרע כמו ויבאו בני אלקים להתיצב על הוי' על מה שאינם ממשיכים משי הוי' לש' אלקים דע"י שממשיכים משי הוי' לשם אלקים עי"ז אל שגם ש' אלקים שהוא בחי' גבורות שיהי' ג"כ בחי' חסד וזהו שאומרים בתפלת מנחה דשבת ואני תפילתי לך עת רצון אלקים ברב חסדך ולכא' מה שיך אלקים לחסד ומכ"ש לרב חסד. אך הענין הוא דהנה בג' סעודת דשבת בסעודה שלישית מאיר בחי' רעוא דכל רעיון אל' שגם אלקים יהי' בחי' חסד או מפני שמאיר בחי' רב חסד אל' שאלקים יהי' בחי' חסד או מפני שמאיר בחי' רעוא דכל רעיון שאלקים יהי' בחי' רב חסד ולא סתם חסד וזהו דגבי שבת כתי' מצוות בבי' ווי"ן שאי' עי"ז בירושלמי שהוא שקול נגד כל המצוות רק שבשבת הוא מתנה כמאד"ל מתנה טובה יש לי בבית גנוי. ושבת שמה אך אינו נותנין מתנה רק למי ששוה כמו בפרטי מצות עי"ז המצות ממשיכים יחוד הוי' ואלקים וזהו כן דודי בין הבנים דודי הוא ש' הוי' בין הבנים הם בני אלקים שהם מקטרגים על מה שאינם ממשיכים משי הוי' לש' אלקים הגם שהוא ש' שבסדר השתלשלות אך הענין הוא שבכדי להיות יחוד ש' הוי' ואלקים צ"ל נמשך מרעוא דכל רעיון ועי"ל דהנה הגבורות דש' אלקים הם תכלית הטוב וחסד דכמו המגן והנרתק שמכסה על השמש הוא שנוכל לקבל זיו השמש כמו"כ גבורות דש'

שמקנים . . צבאות . . כמו ויבאו : עי"ד לי הכתוב — מ"א יט, י. שם, יד. ולכא' צ"ל : שמקנים קנאת . . כמו כן ויבאו.

דע"י . . אל' כו' : ראה בהנסמן לקמן בסמוך.

אל' שגם : הר"ת (ועד"ז בסמוך) : אפשר להיות.

בתפלת מנחה דשבת ואני תפילתי : תהלים סט, יד (ושם : לך ה' גוי. אבל כ"ה גם לעיל שם ע' סד. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערות ותיקונים' לתניא טו, א. ועוד). אד"ר (בזח"ג) קכט, א (הובא גם בשה"מ תקס"ח ע' סא).

בג' סעודות . . מאיר כו' : לכא' צ"ל : בג' סעודות כו'. וראה שה"מ תקס"ח שם. סידור רה, רע"ג.

או מפני . . או . . סתם חסד : בכי"ק — אור' הבי' אינו ברור כ"כ. ולכא' זהו פירוש על מ"ש לפני' דש' אלקים נמתק ונעשה חסד ; או שנעשה גם (ברב חסדך —) רב חסד. וראה הסגנון לעיל שם.

כתי' . . בירושלמי : לעיל שם (וכ"ה בלקו"ת בשלח (בהוספה) ח, ד. תוריע כ, סע"א) הובא הפסוק בו כתוב "מצות" בבי' יודי"ן. וראה הנסמן שם הערה 15-16. כמאד"ל : נסמן לעיל שם הערה 17.

אינו נותנין כו' : ראה עד"ז אגה"ק סי' (קי, ב). סי"ח. ובכ"מ.

כמו בפרטי . . ואלקים : לכא' צ"ל : כמו כן בפרטי כו'. ולעיל שם (במקום זה) ועד"ז הוא בשבת . . מתנה בשבת. ע"ש.

וזהו כן דודי כו' : נסמן בתחלת המאמר.

הגם שהוא ש' שבסדר השתלשלות : לעיל שם : והגם שהשם הוי' דתומ"צ הוא ש' הוי' דלתתא ואי"כ אינו ענין להמתנה דשבת. ועד"ז היא הכוונה גם כאן.

ועי"ל דהנה . . לבשם אותו : לעיל שם — בגנון אחר קצת.

הגבורות דש' אלקים הם . . דכמו המגן כו' : ראה בארוכה שעהי"ה"א פ"ד"ו (ומביא גם "בתחילה עלה כו"י") — הובא גם בהמשך מ"ר ש. ז. פ"ח"י : ולעיל (בהנחות) ד"ה וידעת היום.

המגן והנרתק . . זיו השמש : ראה בהנסמן לעיל ד"ה הנ"ל.

אלקים הוא בכדי שנוכל לקבל את הש' הוי' לכן גם ש' הוי' שבסדר השתלשלות יכול לבשם אותו, אך צ"ל על מה צריכי' הגבורות דש' אלקים דהנה כתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה וגם ארז"ל בתחילה עלה במח' לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים ושיתף עמו מדות הרחמים ולכאוי' על מה צריכי' הדיני' והגבורות. אך הענין הוא דזהו דכתי' כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות דהנה אנו רואין שעיקר גידול השושנה הוא בין החוחים וע"י שהחוחים עוקצים השושנה סלקא ריחא כמו"כ הנשמה היא חלק אלוה ממעל וירדה למטה בגוף ונה"ב שהנה"ב עוקץ אותה והוא עצומה עד למאד אך הירידה היא צורך עלי' שע"ז נתעלה כמו"כ רעייתי בין הבנות דהנה יש ב' בחי' חיצונית הלב ופנימיות הלב. חיצונית הלב הוא ביטול שמצד התבוננות ופנימיות הלב הוא ביטול שלמעלה מטו"ד וע"י חיצונית באין לפנימיות וזהו רעייתי בין הבנות בנות הם בנות ירושלים הגם שהוא שלימות היראה מ"מ מכסה על פנימיות והוא בחי' חיצונית אך א"א לבוא לרעייתי שהוא בחי' פנימיות כ"א ע"י בנות שהוא בחי' חיצונית וזהו כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות כמו השושנה שהחוחים עוקצים אותה סלקא ריחא כמו"כ רעייתי בין הבנות שע"י חיצונית הלב באין לפנימיות הלב. והנה ענין רעייתי אי' במדרש רעייתי מפרנסתי שירעו אותי בשני תמידין ופעמים אי' הלי' רעייתי פרנסתי ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים, ולכאוי' צ"ל מה שייך למעלה פרנסה ולחם, אך הענין דהנה כתי' לכו לחמו בלחמי לחמו הוא לחם של הנפש בלחמי הוא מה שלמעלה נק' לחם דהנה אנו רואי' למטה בלחם הגשמי שהוא מחבר הנשמה והגוף שאם לא יאכל יחלש וכשישאה עוד

דהנה כתי' . . וגם ארז"ל : נסמן לעיל ע' הגיל הערה 20-21. וראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה הגיל.

מדות הרחמים : לכאוי' צ"ל : מדת הרחמים.

דזהו דכתי' : נסמן בתחלת המאמר.

דהנה אנו רואין כו' : ראה בהנסמן לעיל ע' הגיל הערה 22.

היא חלק אלוה ממעל : נסמן לעיל שם (ע' שסה) הערה 30. וראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה ימים יצרו קרוב לתחלתו ובהנסמן שם.

הוא עצומה : לכאוי' צ"ל : היא ירדה עצומה.

יש ב' בחי' כו' וע"י כו' : אגה"ק ס"ד. תוי"א בראשית ז, ב (וראה עדין שם ויקהל פו, ד ואלך). לקו"ת בלק סז גד. תצא לה, סע"ג ואילך. ועוד.

בנות ירושלים . . שלימות היראה : ל' הכתוב — שה"ש א, ה (ועוד). ב"ר פנ"ה י. וראה גם לעיל (שם) סד"ה להבין ענין ז' גרות ובהנסמן שם.

אי' במדרש : שהש"ר פ"א, ט (ו).

ופעמים אי' : לעיל שם ע' הגיל "ובגמרא אמרו". וראה בהנסמן שם הערה 25 ובילקו"ש פקודי רמז תיח (ובכ"י) — תיבת "רעייתי" אינה ברורה, ונראה כמו "סעיות").

ולכאוי' צ"ל . . אנו רואי' . . דהנה כי לא כו' : ראה בכ"ז — לקו"ת מטות פא, ב"ג וראה גם אוה"ת (י"א) לתהלים ע' תקכב — מה שמביא (מבאר) מלקו"ת הגיל.

דהנה כתי' . . נק' לחם : משלי ט, ה. וראה גם לקו"ת בהר מ, סע"א ואילך. שה"ש כה, ב, ובכ"מ.

דהנה אנו . . מחבר הנשמה והגוף : ראה גם לקו"ת בחקותי מט, ג שה"ש שם.

זמן יכול להיות שיופדד כו' ח"ו נמצא שהלחם מחבר הנשמה והגוף ומצד איזה מעלה יש כח בלחם לחבר אותם. דהנה כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם נמצא שיש מוצא פי הוי' שבלחם לכן יש כח בלחם לחבר אותם הגם שבאדם יש ג"כ המוצא פי הוי' והוא מאמר נעשה אדם אך הענין הוא מפני שהלחם שרשו מעולם התהו שקדמה לעולם התיקון וזהו דכתי' אחר וקדם צרתני וארו"ל אחר למעשה בראשית וקדם למעשה בראשית אחר למע"ב שכל הגבראי' שנבראו קודם האדם שרשם מעולם התהו שקדמה לעולם התיקון רק שנפלה בשבה"כ וקדם למע"ב שכל העולם כולה לא גברא אלא לצוות את זה שע"י שהוא מבריר ומתקן אותם מעלה אותם לשרש ומקור שלהם נמצא אנו רואין שלמטה הלחם מחבר הנשמה אם הגוף כמו"כ יובן למעלה דהנה אנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא וצ"ל מי אומר זה שאינו שייך לומר שהנה"א יאמר זה, אלא שהנפש השכלית אומר זה דהנה יש נה"א ונפש השכלית ונה"ב והם מרוחקים זה מזה שהנה"א הוא חלק אלוה ממעל ורצונו ותשוקתו תמיד לעלות למעלה כמ"ש רוח האדם העולה היא למעלה וכמשל הנר בפני אבוקה וכמו שהניצוץ נמשך לשלהבת. ונה"ב הוא תאב אחר ענינים גשמי' והוא מרוחק מאלקות נמצא שנה"א והנה"ב הם כשני קצוות ותורה הוא מחבר אותם דתורה נק' עוז ותשי' עוז שנותן כח להנה"א ותשי' שמתיש כח דנה"ב לכן יש כח בתורה לחבר אותם זהו לחמו, ולחמי הוא מה שלמעלה נק' לחם דהנה ארו"ל בעשרה דברים ברא הקב"ה את

ומצד איזה מעלה כו' דהנה כו' : ראה השאלה (קושיא) והביאור — גם בלקו"ת צו יג, ב ואילך (ובהנמקן שם). ובכ"מ.
 דהנה כי לא כו' : עקב ה, ג. ולכאוי' צ"ל : דהנה כתיב כי לא כו'.
 והוא מאמר כו' : בראשית א, כו.
 וזהו דכתי' אחר . . . ותורה הוא מחבר אותם : לעיל שם ליתא.
 וזהו דכתי' . . . וארו"ל : תהלים קלט, ה. וראה ב"ר פ"ה, א ; ויק"ר פ"ד א — ובמפרשים שם (וראה באורא קצת — ברכות סא, א. עירובין יח, א). וראה אוה"ת שם ע' תקיס ואילך. נ"ך ח"ב ע' איג.
 שכל העולם כו' : ברכות ה, סע"ב ; שבת ל, ב (ושם : כולו. ובכ"מ כתוב "כולא" ועל הא' תוקן בה' (או להיפך)).
 הנשמה אם הגוף : לכאוי' צ"ל : הנשמה עם הגוף.
 אנו אומרים : בברכות השחר — מברכות ס, ב.
 וצ"ל . . . אומר זה : יל"ע מה שייך שאלה ותשובה זו להמשך הענין כאן. ומ"ש עוה"פ מיד אח"ו שיש "נפש השכלית", לכאוי' כולל זה עם הנה"ב — בניגוד לנה"א, והמחבר אותן הוא תורה (ולא מה שנפש השכלית מחברת נה"א ונה"ב — ראה לקו"ת בחקותי מז, ג (מע"ח)).
 יש נה"א . . . ותורה הוא מחבר אותם כו' : ראה תו"א ולקו"ת שה"ש הנסמן בסמוך.
 שהנה"א הוא . . . כמ"ש . . . וכמשל כו' : איוב לא, ב. תניא רפ"ב. קהלת ג, כא (בשינוי לשון). וראה לקו"ת ויקרא ב, ד ; תורע כ, ריש ע"ב — ע"פ תניא פ"ט. ובכ"מ.
 דתורה נק' . . . כח דנה"ב : ראה בהנמקן לעיל שם הערה 32 (ולכאוי' צ"ל (וכן בסמוך) : ותושי'). וראה גם תו"א יתרו סו, איב. לקו"ת בחקותי מט, ג. שה"ש כה, ב ואילך. ובכ"מ.
 זהו לחמו, ולחמי הוא כו' : ראה גם לקו"ת שה"ש שם.
 דהנה ארו"ל : חגיגה יב, א.

עולמו בחכמה ובתבונה ובדעת ובכח ובגערע כו' והם מדות ומוחין שבמדות
אך הנה אי' בתקוני זהר אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן. להון עש
ספירין כו' ולאחזה לון איך מתנהג עלמא אבל לאו דאית לך צדק ידיעה כו'
אפי' בחי' חכ' אי' ג"כ שם אנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעה וכמ"ש
כולם בחכ' עשית שאפי' ג"כ נחשב לעשי' גשמיות ובכדי שיומשך הארת
אוא"ס בחכ' הוא ע"י תורה וזהו ישראל מפרנסי' לאביהם שבשמים שמים
הוא אש ומים והם מדות עליונים ואביהם שבשמים הוא בחי' חכ' וישראל
מפנסים לאביהם שהם ממשיכים הארת אוא"ס בחכ' וזהו דכתי' אליך נשאתי
את עיני היושבי בשמים ולכאוי' צ"ל ל' היושבי והי' צ"ל היושב ומהו היושבי
אך הנה יושבי הוא יושב יו"ד, יו"ד הוא חכ' ויושב הוא ירידה והשפלה כמשל
אחד שעומד הוא גבוה יותר ממי שיושב שמי שיושב הוא נמוך ממנו ויושב
יו"ד המשכת אוא"ס לחכ' זהו לחמי מה שלמעלה נק' לחם, וזהו אכלו רעים
שתו ושכרו דודים ואי' בזהר אכלו רעים לעילא שתו ושכרו דודים לתתא
דהנה אנו רואין למטה כשאחד אוכל איזה מאכל נתעכל המאכל בקיבה ונעשה
ממנו דם והמובחר עולה ללב והלב שלוח חיות לכל האברים וארז"ל אכל ולא
שתה אכילתו דם שהדם בעצמו אינו יכול לילך וככל האברים והמים עושה אותו
צלול ויכול לילך בכל האברים כמ"כ למעלה אכלו רעים לעילא הוא היושבי
המשכת אוא"ס בחכ' שתו ושכרו דודים לתתא הוא ההמשכה מחכ' למדות, זהו
רעייתי הוא מה שישאל מפנסים לאביהם שבשמים היושבי בשמים. פרנסתי
מורה על מזון ולבוש מזון הוא תורה כמשנת"ל ולבוש אנו רואין שהוא ג"כ
דבר המוכרח כמ"ש שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה נמצא אנו
רואין שהוא דבר המוכרח שהוא שומר אותו מזרם ומטר וקור וחום וקאי על

והם : . שבמדות : לעיל שם ליתא. וראה גם לקו"ת שה"ש שם, ב.
אי' בתקוני זהר : בהקדמה — יו, איב (ושם : עשר ספירין כו' ולאחזאה).
אפי' בחי' חכ' : אוצ"ל (ע"ד לעיל שם. אלא שאינו מביא ראי' מתקוני, כ"א מהפסוק
"כולם גו' ל' לבד) : ואפי' על בחי' חכ'.

אי' ג"כ שם : תקוני' שם, ב.
וכמ"ש . . שאפי' ג"כ כו' : תהלים קד, כו. תניא פ"ב בהגהה. שעהיוה"א ספי"ט
בהגהה. ולכאוי' צ"ל : שאפי' חכמה ג"כ.

ישראל מפרנסי' . . אוא"ס בחכ' : ראה לקו"ת שה"ש יט, סע"ג ואילך.
שמים הוא אש ומים : חגיגה שם.

וישראל מפנסים : לכאוי' צ"ל (ועד"ו לקמן) : וישראל מפרנסים.
דכתי' אליך . . ולכאוי' . . אך הנה כו' : תהלים קכג, א. וראה זח"א רכט, א (הובא
בלקו"ת שה"ש כט, ד. אהיה"ת (י"א) לתהלים עה"פ — ע' תפ (ומציין גם לח"ג רסה, ב).
יו"ד הוא חכ' : ראה גם המשך מ"ר דש. ו. פ"ק — בארוכה.

וזהו אכלו . . ואי' בזהר : נסמן לעיל ע' הג"ל הערה 378.
דהנה אנו רואין . . מחכ' למדות : ראה לעיל שם — בסגנון אחר קצת.

והלב שלוח : לכאוי' צ"ל : והלב שולח.
וארז"ל . . שהדם כו' : שבת מא, א. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה מים רבים (האי').

וככל האברים : כ"ה לכאוי' בכ"ק. ואוצ"ל : בכל האברים.
פרנסתי מורה : אוצ"ל (ע"ד לעיל ע' הג"ל) : והנה פרנסתי מורה.

כמ"ש שמלתך כו' : עקב ה, ד.

מעה"מ שהם לבושי' להגשמה שבכדי שיכול להנות ממהות אלקות כמ"ש גבי משה ויבא משה בתוך הענן דבכדי שיהי' שם ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה כ"א להנות מזיו השכינה זהו דוקא ע"י הענן שהוא לבוש כמור"כ מצות הם לבושי' כמו לבושו צדקה וכת' וילבש צדקה כשריון דצדקה הוא כלליות המצות וכמו שהשריון הוא מקשקשים כמור"כ פרוטה פרוטה מצטרפת לחשבון גדול וע"י עשיית המצוה נעשה לבושי' לג"ע התחתון וע"י כוונת המצות נעשה לבוש לג"ע העליון וכמור"כ למעלה כת' ה' מלך גאות לבש כדי שיתלבש בלבוש גאות הוא דוקא ע"י מצות. זהו רעיתי פרנסתי מזון ולבוש תור"מ. והנה יש עוד פי' ברעיתי לי' רעותא דליבא הגם שנת"ל שקאי על תורה לזה צריכי' רעותא דליבא עד"מ פת שיהי' ראוי למאכל אדם צריך אפיה תחילה אבל אם לא יאפה אותו אינו ראוי למאכל אדם שלא יתעכל בקיבה כמור"כ למעלה לבחי' לחם שהוא תורה צריכין רעותא דליבא שהוא רצון שאם לא ירצה לא יפעל מאומה וזהו שאומרי' בפ"ר דק"ש ואהבת ואח"כ והיו דברים האלה בד"ת הכתוב מדבר ואח"כ ושננתם שהוא בפירוש תורה ואח"כ וקשרתם שהוא מצות דכל מצותיה של תורה הוקשו לתפילין לזה צריכי' תחילה ואהבת שרשו אבה והוא לי' רצון שלתור"מ צריכי' תחילה רצון ואיך לואהבת זהו ע"י התבוננות דפסוק ראשון דק"ש שמע הוא שם עי"ן והעיי"ן

- מעה"מ שהם לבושי' : ר"ת : מעשה המצות כו'. וראה בהנסמן לעיל שם הערה 41. תור"א הנסמן לקמן בסמוך. ועוד. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה ימים יוצרו בתחלתו. שבכדי שיכול : אצל : בכדי שיכול.
- כמ"ש . . לא שתה : נסמן לעיל שם ע' הג"ל הערה 42-3.
- כ"א להנות כו' : לעיל שם : שיהי' גיוון גופו ממזון רוחני. ולכא"י הכוונה כמ"ש כאן. ע"י הענן : בכי"ק — חיבת "הענן" אינה ברורה.
- כמו לבושו . . וכת' : נסמן לעיל שם הערה 45-6.
- דצדקה הוא . . וכמו שהשריון כו' : ראה גם אגה"ק סי' ג.
- וכמו שהשריון כו' כמור"כ כו' : נסמן לעיל שם הערה 47. ולכא"י צ"ל : כמור"כ כל פרוטה ופרוטה כו'.
- וע"י עשיית . . כוונת כו' : ראה אגה"ק סכ"ט (קנ' ריש ע"ב). תור"א שמות נג. ג. ועוד. למעלה כת' . . כדי כו' : תהלים צג. א. וראה תור"א מג"א צ. ג"ד.
- הגם שנת"ל . . רעותא דליבא : לעיל שם ליתא. והכוונה (וכ"מ לעיל שם) והגם ש"פרנסה" (רעיתי) קאי על תורה, מ"מ צריך גם רעו"ד.
- עד"מ פת . . צריך כו' : ראה גם לקו"ת בהר"מ ב. ואילך.
- שהוא רצון . . מאומה : לעיל שם ע' הג"ל ואילך — ליתא (ע"ש הסגנון). וראה עד"ן לפנינו לקמן "לי' רצון שלתור"מ כו'".
- ואהבת . . והיו כו' : ואתחנן ו, ה. שם, ו (ושם : הדברים האלה).
- בד"ת הכתוב מדבר : ראה בהנסמן לעיל שם (ע' סזו) הערה 48.
- ושננתם שהוא בפירוש תורה : ואתחנן שם, ו ופרש"י שם.
- דכל מצותיה כו' : נסמן שם הערה 49.
- שרשו . . תחילה רצון : לעיל שם ליתא (ועד"ן לעיל (ולקמן) בסמוך). וראה סה"ע חב"ד ח"א ע' רסד. וש"נ.
- ואיך לואהבת : לכא"י צ"ל : ואיך באים לואהבת.
- שמע הוא כו' : ואתחנן שם, ד. וזח"ג רלו, ב. וראה גם לעיל (ב"הנחות") ד"ה להבין ענין ז' גרות ובהנסמן שם.

הוא עי"ן רבתא שהוא מורה על ז' מדות וכא"א כלול מעשר ושם עי"ן הוא הארה מבחי' עי"ן שכל העלמות נבראו רק משם והארה בעלמא וכשיתבונן בזה ממילא יחפץ בא"ס חיי החיים וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ שו"א הם גשמיות ורוחניות לא יחפץ את זה כ"א א"ס חיי החיים זהו רעייתי בין הבנות רעייתי הוא רעותא דליבא הגם שנת"ל שהוא תורה ישראל מפרנסים כו' היושבי בשמים מ"מ צריכי' לזה רעותא דליבא דלתורה צריכי' רצון ולמצות הוא משארז"ל מצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה שהוא בחי' רעותא דליבא זהו רעייתי, בין הבנות הם בנות ציון, ציון, המצוינים במצות כמ"ש הציבי לך ציונים דמצות שלמטה הם ציונים למצות שלמעלה, זהו רעייתי מפרנסתי והוא תורה ישראל מפרנסים כו' היושבי בשמים ופרנסתי כולל מזון ולבוש מזון הוא תורה ולבוש הם מצות ולזה צריכין רעותא דליבא והוא פי' ב' דרעייתי: אך כ"ז הוא רק בחי' אהבת עולם והוא מלמטלמ"ע אבל בחי' אהר"י הוא אהבה דאהרן מלמעלמ"ט פי' שהמשיך המשכת אלקות למטה כמו למעלה אהרן ה' שושבינא דמטרוניתא מ"מ המשיך המשכת אלקות מלמעלמ"ט, ולבחי' אהבה זו באי' ג"כ ע"י התבוננות הנ"ל רק שלזה צריך לטעום מיריות בנפשו ג"כ דכשיתבונן על עוצם רחוקו מאלקות [חסר]

שכל העלמות : לכא' צ"ל : שכל העולמות.
 בא"ס חיי החיים . . א"ס חיי החיים : בכי"ק כתב תחילה "באוא"ס חיי . . באוא"ס כו' ", ואח"כ מחק תיבת באוא"ס וכתב "בא"ס" ; גם מחק ה"אוי" ד"באוא"ס חיי כו' ".
 וכמ"ש מי לי . . כ"א א"ס כו' : תהלים עג, כה. וראה תו"א נח ט, א. תולדות יו.
 ד. לקו"ת אמור לא, ג. ועוד.
 דלתורה . . בלא נשמה : לעיל שם ע' הנ"ל ליחא (ועד"ז לעיל בסמוך).
 משארז"ל מצוה כו' : ראה של"ה רמט, ב ; תניא פלי"ח (ג, א ואילך) ; ועוד — לענין תפלה (ושאר ברכות).
 כמ"ש הציבי . . דמצות כו' : ראה בהנסמן לעיל שם הערה 52 (וצ"ל שם : יא, יח) — בנוגע פי' ציון (אבל — בנוגע למצות בזה"ב). וראה בנוגע לעניננו — תו"א מקץ לו, סע"ב ואילך. לקו"ת במדבר ו, ב. ועוד.
 אהבת עולם . . מלמטלמ"ע אבל כו' : ראה תו"א תצוה פב, א ואילך. לקו"ת בהעלותך כט, ג ואילך. וראה גם לעיל (בהנחות) ד"ה הנ"ל ובהנסמן שם.
 אהרן ה' . . ומי"מ כו' : ראה הסגנון לעיל ע' הנ"ל. וראה בהנסמן שם הערה 53.
 ע"י התבוננות הנ"ל רק כו' : ראה לעיל שם ואילך — ביאור הענין.
 [חסר] : סיום ע' זה (ושלאחריו) — נשאר חלק בכי"ק.

הוספות

הוספה א

בס"ד פ' האזינו תרל"ז*

ראו עתה כי אני הוא ואין אלקים עמדי כו' אני וע' בפירש"י שמפרש ראו עתה על העוה"ז, וע' בוח"ב משפטים דק"ח ע"ב מפרש על העוה"ב הנה ארז"ל במד"ר ואתחנן דר"ץ ע"ג יתרו נתן בעו"ג שא"י כי גדול הו' מכל האלקים (משמע שהם גדולים והוא גדול מהם) (מ"ב) נעמן הודה במקצת כו' רחב שמתהו בשו"א כו' משה שמו אף בחלל ש"ע שנאמ' וידעת כו' כי הו' הוא האלקים אין עודי מהו אין עוד אפילו בחללו ש"ע. ויובן בהקדמת ענין ב"פ אני דכתיב בפסוק ראו עתה, וגם מהו"ע ואין אלקים עמדי הלא כתיב בראשית ברא אלקים: ולי"ב פעמים ש' אלקים נת' במע"ב וגם צ"ל ענין ז"פ הו' הוא האלקים שאומרים ביום נעילה דיוכ"פ וכתיב' כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלקים לבדך ומפרש בוח"ב דק"ח ע"ב הל' על לע"ל הרי גם לע"ל יש בחי' שם אלקים, ומהו"ע ואין אלקים עמדי הנה בוזהר הקשה מהו ראו עתה מאחר שאני אני הוא קאי על לעתיד ומהו ראו עתה ונ"ל שלכן פ"י בוח"ב דק"ח הנ"ל ראו עתה כמש"ש עתה ראו מה דלא תוכלין למחמי מקדמת דנא. אמנם אפשר לפרשו גם לפי רש"י שקאי על עוה"ז וגם אפשר לתווכ' ב' הפי' היינו הגם לפי' הוזהר יתכן זה ג"כ כו' והענין דכתיב אני ראשון ואני אחרון שלעתיד יהי ב' בחי' אני ועכשיו בכ"מ שנוכר אני הוא רק פ"א אני רק בפרט"י יש דכתיב ב"פ אני ומבקש"י טעמי עליהם למה נא' כך, אבל לעתיד יהי ב"פ אני.

והענין יובן בהקדם שורש ענין ההפרש בין ג"ע לתח"ה"מ בדרך קצרה שג"ע הוא תענוג הנשמות בלא גופים ויש ב' בחי' ג"ע געה"ע וגעה"ת, ויש נשמות שאינם באים כלל לבחי' געה"ע והגם כי בכל ג"ע יש כמה מדריגות שע"ז ארז"ל ת"ח אין להם מנוחה כו' שנא' ולכו מחיל אל חיל מ"מ בדי"כ הם רק ב' בחי' געה"ע והתחתון ותח"ה"מ הוא רק בחי' אחת והגם כי גם בתח"ה"מ יש כמה חילוקי מדריגות שכי"א נכווה מחופתו של חבריו מ"מ בכלל הוא רק בחי' אחת ולא כמו ג"ע שיש

(*) נעתק מכת"י מעתיק 635 (רמח, א). וממה שמציין בסופו לכמה דרושים של קיץ תרל"ז, מוכח שהוא של כ"ק אדמו"ר מוה"רש נ"ע.

- (1) האזינו לב, לט.
- (2) ב, כה.
- (3) יתרו יח, יא.
- (4) ואתחנן ג, לט.
- (5) בראשית א, א.
- (6) תהלים פו, י.
- (7) ברכות סד, א.
- (8) תהלים מד, ח.
- (9) ב"ב עה, א.

בכללו ב' בחי' ג"ע וגם יהי נשמות בגופים דוקא, ולכאורה צ"ל מהו"ע שיצטרכו הנשמות שיושבין בג"ע יותר מג"א שנה כמו האבות ומשה וכדומה לירד להתלבש בגוף בשביל לבא לעונג שיגלה בתחיה' ולמה היתה כזאת מלפני' ית' שיצטרכו להתלבש שנית בגוף גם מה יתרון ויקר עונג זה כ"כ שכדאי כ"ז בשבילו כו' הענין הוא דג"ע הוא בחי' תענוג הנשמות ממה שלומדים בג"ע הלכות התורה ברוחניות וכמארז"ל¹⁰ קמפלגי במתיבתא דרקיע וכן אמרו בזוהר בכ"ד וע' בפ' שלח¹¹ מענין מתיבתא דרקיע ומתיבתא דמט"ט, והרי הם משיגים הארה מבחי' זיו השכינה שמזה נמשך העונג שהוא עונג נפלא עד אין קץ, ואמנם הנה נמצא מבחי' התענוג בכלל גם מה שנפל בשבה"כ והוא בלעז' וזהו שארז"ל¹² כשראו כרך גדול של רומי שר"א בכה ור"ע שחק שבכית ר"א ה"י על ירידת התענוג כ"כ להתלבש בדברים גשמיים כו' ור"ע שחק דאם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"כ, דהנה יש מלאכים שנק' בשם קרביים כמ"ש וכל קרבי את שם קדשו¹³ שכמו הקרביים מבררים המאכל שהמובחר יתעלה להיות חיות למוח ולב והפסולת יודחה לחוץ, וכן המלאכים אלו הם המבררים ירידת השפע וכן בעליות המדריגות מלמטה למעלה מתעלה ע"י המלאכים כמ"ש במ"א¹⁴ בענין עולים ויורדים בו בסולם דתורה ותפלה כו' וכן להאדם ניתן העבודה לברר את בחי' התענוג הזה מירידתו וכל ענין וירידות והתלבשות הנשמה בגוף הוא בשביל זה שעז' יתברר בחי' התענוג ויהי יתרון האור מתוך החשך¹⁵ דוקא ועוד גילוי ד"ז יהי לעתיד כי בדי"כ ההפרש בין ג"ע לתחיה' שג"ע הוא בחי' ממכ"ע שיש בו חילוקי מדריגות לכן יש בו ב' בחי' ג"ע התחתון והעליון, והגם כי כדאי כל יסורי גיהנום בכדי לבוא לגילוי השגת התענוג גם מבחי' געה"ת ונודע כי יסורי איוב ע' שנה אינם כדאי נגד שעה א' מן הגיהנום¹⁶ ומ"מ כדאי כל יסורי גיהנום כמארז"ל¹⁷ מוטב דלידייני כו' בשביל גילוי ג"ע שיל גם בשביל בחי' התחתון¹⁸ שבגעה"ת והיינו מפני היותו תענוג נפלא מאד עד אין קץ מ"מ הוא רק בחי' ממכ"ע שיש בו חילוקי מדריגות עד שנחלק לב' בחי' התחתון והעליון כו' אבל תחיה' הוא בחי' א' להיותו מבחי' אוא"ס הסוכ"ע ששם אינו שייך מעלה ומטה כמו ביושר ולכן הוא בחי' א' בדי"כ רק שגם בבחי' החופה אין כל המקיפים. שוים כו' וזהו"ע אחר ונת' במ"א אבל מ"מ הם בחי' א' בדי"כ ויהי הגילוי בארץ שלמטה דוקא להיות כי נעוץ תחבי"ס שבסוף דוקא שהוא בחי' ארץ כי במעשה שמים קדמוי' כו' ולכן בארץ דוקא יהי גילוי זה להיות כי בסוף יש כוונת נעיצת התחילה יותר מכמו היותו בבחי' ראש המתפשט כמ"ש בדי"ה ועמדו רגלי כר"י ולכן תחיה' בארץ דוקא

(10) כ"מ פו, א.

(11) קסג, א. ובהגהות מהרח"ו שם: דמט"ט.

(12) מכות כד, א.

(13) ראה תרי"א נז, ב ובכ"מ.

(14) ראה לקו"ת יוה"כ סח, ב ובכ"מ.

(15) קהלת ב, יג.

(16) הקדמת הרמב"ן לפי איוב. וראה אגה"ת רפ"ב.

(17) חגיגה טו, ב.

(18) ראה חגיגה יב, א. תרי"א לב, ד.

(19) ראה ד"ה זה תרל"א.

להיות כי בארץ דוקא יהי גילוי הארת בחי סוכ"ע כו' וזהו ענין אני אני שיהי לעתיד שיתחברו ב' בחי' אני ויהי רק מדריגה א' בד"כ ורק עכשיו הוא העבודה שזהו דכתיב ראו עתה לפי פ' רש"י ז"ל שצריכים לראות עתה בבחי' היום לעשותם שמאיר ג"כ הארת הסוכב לכן יוכל להכין בעוה"ז ע"י העבודה שיזכה לעתיד לבחי' הגילוי דחיבור ב' בחי' אני.

ובזה יובן מה שארז"ל במד"ר ס"פ בא בפ"ט אבל לעתיד אני לבדי, י"ל ע"ד ונשגב ה' לבדו כיום ההוא²⁰ שביום ההוא יהי גילוי מבחי' לבדו היינו בחי' הוא והוי כמו שהם בבחי' לבדך כמ"ש בד"ה כי מי נח²¹ ונ"ל כי תיבת הוא הוא ר"ת הוא ושמו אחד, היינו בחי' עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמו בלבד שאמרו בפדר"א²² ובעה"ק²³ עד שלא נאצל אצ"י העליון ה' הוא ושמו אחד ובחי' זו יתגלה לעיל וכ"ז הוא ע"י העבודה בעוה"ז שז"ע יתרון האור מתוך החשך דוקא, וביאור הענין צ"ל ההפרש שבין שרפים לחיות ואופנים שנת' בד"ה כי מי נח הנ"ל שהשרפים אומרים קדוש שהוא מחמת ההשגה שאימא מקננא בכורס"י²⁴, ולכן הם עומדים ממעל לו²⁵ היינו לש' אד' וכמ"ש בשם הבעש"ט ז"ל שבמקום שהרצון שם שם הוא עומד, ולהיות כי רצוא דשרפים ליכלל וליכטל באו"ס שקדוש ומובדל מגדר עולמות ה'ז כאילו עומדים שם אלא מפני שאין יכולים להגיע מזה נמשך אצלם השוב כמ"ש בד"ה אחרי הוי' אליכם תלכו בענין ואותו תיראו²⁶ וי"ל שזהו ע"ד מאן דכסיף אע"ג דלא יכיל שבחא אית לי' אבל החיות והאופנים הם ברעש גדול²⁷ (וע' בתוס' בד"ה ברוך בחולין דצ"ב ע"א) שהרעש הוא מחמת העדר השגתם שלהיותם אינם משיגים לכן הם ברעש ע"ד בן כפר שראה²⁸ כו' והוא מחמת הסתר היצ"י לגבי הבריאה שרק שית ספי' מקננא בעש"ט²⁹ עוד יותר גדול להיותם מרוחקים יותר כמ"ש אופן א' בארץ³⁰ דתרגומו מלרע, והנה לפי תי' הראשון שבגמ' חולין דצ"א צ"ב ברוך אופנים הוא דקאמרי פ' רש"י שהם מכה"כ עצמו וכי אמרינן אין במלאכים שצ"ל להיותם מכה"כ עצמו לכן הם יכולים להיות נשפלים עד העש"י כמ"ש התי' מלרע וכנודע³¹ שכל בחי' היותר גבוה בשרשו יכולה להיות נשפלת למטה עוד מוכן בטוב איך שע"י הרעש דאופנים נמשך בחי' עליונה יותר מע"י הביטול דשרפים שזהו ע"ס השגתם וכמ"ש

(20) ישע"י ב, יא.

(21) ראה ד"ה זה תרל"ב.

(22) פ"ג.

(23) חלק היחוד פ"ב.

(24) ת"ז כג, א.

(25) ישע"י ו, ב.

(26) ראה הוספות לס' כתר שם טוב (קה"ת) יד, ב ובהנסמן שם.

(27) לעיל ע' שכד.

(28) יחזקאל ג, יג.

(29) ראה תגיגה יג, ב.

(30) ראה ת"ז כג, א. ע"ח שער סדר אבי"ע פ"ג.

(31) יחזקאל א, טו.

(32) ראה בארוכה שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך ופ"ב ואילך. בס' מאמרי אדה"נ

תקס"ד ע' ככו נראה שהוא מהבעש"ט והה"מ.

בד"ה ואולם חי אני וביאורי' והגהות לשם³³ בענין ממקומו כו' וע' בתוס' שמה שאנו אומרים והאופנים וחיות הקדש ברעש כו' שבבחי' זו גם החיות הם כמו האופנים, וצ"ל שלכן הם ביצי' ע"ד הנ"ל ושע"י הסתר היצי' לגבי הבריאה (שהרי היצי' נק' אור בחי' גילוי לגבי הבריאה שנק' חשך³⁴ ע"ש העלמו כו' בחי' עלמא דאתכסי') באים ג"כ לבחי' רעש גדול ולפי"ז מובן שכ"ש בחי' התענוג שנפל בשביה"כ בדברים גשמי' שהריחוק אינו בערך כלל נגד ריחוק הנ"ל דבי"ע שזה לא נתברר עדיין, וכנודע³⁵ המשל מהפלת החומה שכל הגבוה יותר נופל למטה יותר. עכ"פ יצא לנו מזה שמחמת הסתר הגשמי שמסתיר על בחי' התענוג שיש בו צ"ל הרעש ביתר שאת ויותר עז על בחי' הרעש דחיות ואופנים ג"כ ורעש אותיות שער שע"ז יומשך בחי' זה השער³⁶ כו' כי יש שער בימין ויש שער בשמאל שער בימין הוא בחי' זה השער לה' שער בשמאל הוא בחי' שער רישי' כעמר נקי³⁷ וכמו השערה שיונק מהמות, הגם שניקתה הוא מהמוח מ"מ חיותה מצומצמת מאד שהרי כשגוזזים השערות לא יש שום כאב כלל וכלל והיינו להיות כי החיות אשר בהם היא מצומצמת מאד ועד"מ יובן בנמשל דכתיב קווצותיו תלתלים³⁸ תלי תלים של הלכות³⁹ שקאי על הלכות שבתורה דכתיב בהם ג"כ סלסלה ותרוממך⁴⁰, שע"י בירור וסילסול השערות להפריד ההלכות שלא יהי' שום קושי' מזה לזה ע"ז מתרומם נפש האדם⁴¹, ואמנם שרש שרשן של הלכות שבתורה הוא שאורייתא מחכמה נפקת⁴² ובחי' הארת התענוג שמאיר בחכ' הוא ע"י בחי' שערות שאבא יונק ממזל הוא מזל הח' ונוצר⁴³ שכל בחי' השערה הוא הארה מצומצמת וכנ"ל במשל כו' אבל בחי' זה השער הוא כמשל השער שהוא שער המשמש כניסה ויציאה ושער זה הוא עוד שער רחב הוא עד"מ שער החצר שהכל יכולים לעבור דרך בו וע"י בחי' בירור התענוג שנפל בשביה"כ עד שנתלבש בדברים גשמי' שבעש"י שמקבלים זאת משמרי האופנים ודרך בחי' המזלות שמשפיעים לכל עשב⁴⁴ בפרט, ועושים מזה מצוה אשר צונו עד"מ שופר מקרן איל גשמי שמקבל חיות מק"נ וע"י שעושים אותו שופר ומקיימים בו המצוה מברכים לשמוע קול (או בקול לפי הבה"ג) שהוא קול המצווה עשיית המצוה קול רם כמשנ"ת בד"ה אחרי ה"י בענין ובקולו תשמעו ועד"ז ציצית מצמר גשמי ותפילין מקלף גשמי וסוכה מסכך גשמי וד' מינים שבלולב מצמחים הגשמי' וע"י עשיית

33 ראה לקרית אמור לר, ג ובכ"מ.

34 ברכת יוצר. וראה פ"ח ריש שער הק"ש. לקרית שה"ש מב, ד.

35 ראה תירא עג, א. לקרית בלק עג, ד. ובכ"מ.

36 תהלים קיח, ב.

37 דניאל ז, ט.

38 שה"ש ה, יא.

39 עירובין כא, ב.

40 משלי ד, ח.

41 ראה ר"ה כו, ב.

42 זח"ב קכא, א.

43 ע"ה שער איא ספ"ט ובכ"מ.

44 ראה ב"ר י, ו.

45 לעיל ע' שט.

המצוה בדבר גשמי הלזה מגביהים אותה שתעלה מנפילתה לקבלת חיותה מק"נ להכלל ולהבטל בתענוג העצמי שזהו שמברכין על המצות אשר קדשנו אשר הוא בחי' ענג העצמי, וע"י בחי' בירור זה יזכה המברר ועושה המצוה לגילוי בחי' זה השער שהוא שער רחב הוא בחי' רחבה מצותך מאד" שהם כלים רחבים לקבל בחי' גילוי בחי' מאד העליון" שז"ע אדם אדמה לעליון" שנת' בדי' קרוב ה' לכל קוראי וביאורי' ובדי' אחרי ה' בענין ואת מצותיו תשמרו", ובענין ובקולו תשמעו שקאי על קול השופר שהוא ג"כ מצוה.

(46) תהלים קיט, צו.

(47) אגה"ק סיו (קכו, א).

(48) של"ה ג, א.

(49) לעיל ע' שכו.

הוספה ב

השמטות להמשך מים רבים — מגוכתי"ק

עמוד א

בכותרת בגכ"ק נרשם: ש"פ וירא תרל"ו בס"ד.
 שורה המתחלת דפרודא — ונמשלו: צ"ל (ונמשלו).
 שורה המתחלת הנפש — ואולי יעו"ל: צ"ל ואולי) ועי"ל.
 הערה ג וכן בגכ"ק ליתא.
 הערה ה וכן בגכ"ק ליתא.

עמוד ב

הערה ח בגכ"ק נוסף עה"ג: מ"ן ח"ג פ"ב.

עמוד ג

הערה טו וכן בגכ"ק ליתא.

עמוד ד

הערה טז וכן בגכ"ק ליתא.

עמוד ה

קיצור מדרוש מ"י רבי"י.

פ"א יבאר מ"י רבי"י הם טרדת הפרנסה וזהו רבות מח' בלב איש ויש ב' פי' בפ"י פסוק זה, ומבאר דעת החכם שא' שבריא' האדם נקמה ממנו, ואיך שהרמב"ם

י. בגכ"ק באו כל הקיצורים פרקים אי"ד על שני דפים ונכרכו בהבוך באמצע פ"ד ונסדרו כאן לפי סדר העמודים.

ז"ל חלק עליו ורק אולת אדם היא תסלף דרכו במה שמעמיד עצמו בסכ"ג בשביל להרבות ועל ה' יזעה לבו מדוע הגיע לו ככה, וזהו מרובי צרכי עמך לפי שדעתם קצרה כו'.

עמוד ו

[קיצור]

פ"ב יבאר בפי הפסוק לתאווה יבקש נפרד מלבד שהוא נפרד הנה זהו זדון לבו וגם הרוח שמרומם לבו כמו גלי הים כו' ואמנם כמו גלי הים כשיערה עלי ממרום ישקוט כן הרשעי כים נגרש ותמורת שדימה להרויח מפסיד בריאותו וכ"ש כבודו כו' כי לאו בכל יומא אתרחיש ניסא כו'.

עמוד ז

[קיצור]

פ"ג יבאר ששורש ההפרש בין מדת ההסתפקות בין הגס רוח וגבה לב זהו כענין רה"י ורשה"ר, תהו ותיקון נה"א ונה"כ וכאריא יש בכוחו להיות מוח שליט לכולא את הרוח המתאווה שהוא ציור הרע שמצייר בכח המתאווה, ויבוא לאהבה בכל לבבך בשני יצריך, לדבקה בו ית'. פרק ד בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ חיי.

[קיצור]

פ"ד יבאר כי פי הפשוט במי רבי קאי על כל צרכי עוה"ז גם הרגילים, ולכן כפשוטו פי הפ' הג"ל כי האדם הוא טרוד כל ימיו בטרדת הפרנסה עכ"ז לא יוכל לכבות את האהבה המוסתרת בטבע תולדתו בכאריא מישראל.

עמוד י

[קיצור]

פ"ה יבאר שמד"ר פי האהבה ע"ש ואוהב את יעקב, ורבינו ז"ל בת"א בד"ז פי על האהבה שבנפש וי"ל דזה נמשך מזה, ע"פ הזח"ג דרס"ג והמאריא אי סל"ז, וזהו אהבתי כו' א' הוי' בחי חלק ה' שבעמו, ה' אלקיך אלקה שלך פי שבך ע"י כי דבורו של הקב"ה חשיב מעשה, וביאר ש' הוי' שבנפש יו"ד ביטול שלמעלה מן השכל, וזה ישנו גם בע"ה וקלי הדעת, איתן קשה עורף, ולכן מלאי חרטות ותאותו הוא כענין הרוח שטות שמכסה כו', והגם כי הנה"ב אקדים טעניתא, והוא מתהו עכ"ז ניתן הכח להיות מוח שליט, וזהו משביעין ל' שובע מבחי עקודי שלמהי מנקודי, ס"ג מ"ה תהו ותיקון אבל ש' ע"ב מזרח כמו קדם, וענין מוח שליט ע"ד רצה"ת כלי לרצה"ע, וא"כ אין שום טענה, וזהו יו"ד דש' שבנפש.

עמוד יג

[קיצור]

פ"ו הקשה מדכתי' כי יצר ולפהג"ל אין זה תירץ דהא ניתן הכח, וביאר תחלה ההפרש בין שכל שמתהפך אבל איתן קשה, והכוונה שבפי בראשית דן ע"פ החכ' דכתי' וירא שראי בחכ', וע"י הקרבנות נמשך מעצמיות הגם כי ניתן הכח עכ"ז יש מנגד, (ויש להוסיף דאם לא יועיל המנגד ולא יוכל להתגבר אין זה נסיון) והעלה

שא"צ לזה שהכר"ב ה' שלא יהי' מבול ולזה הטעם כי יצר, אבל וגבה דילי, ופי' הפני' ומה שהקשה עלי' ותירץ, והשייכות ליריד חומר וצורה, איתן קשי' מ"מ גם עצם היריד פנימיות אבא פנימיות עתיק.

פרק ז בגנייק נרשם ממעל: שי'פ תולדות.

הערה נב בגנייק כמו בפנים.

עמוד יד

[קיצור]

פ"ן יבאר הה' דש' בינה התפשטות אריכות ההתבוננות ב"פ וידעת ה' ואלקי' רחמי' ודין צמצום, ולכן במע"ב ש' אלקי' צמצום בכדי שיהי' בריאה יש מאין.

פרק ח בגנייק נוסף עה"ג: ששיב ח"ב פ"ד.

עמוד טו

שורה המתחלת להשיג — וע"פ: בגנייק קטע חדש.

עמוד טז

[קיצור]

פ"ח ביאור הענין ש' הוי' ל' מהוה יר"ד תמיד' ההתהוות, ובסידור שבחיו הגדול הגבור, וכשם שא"א להשיג א"ס כן א"א להשיג מדותיו, וצמצום והתפשטות זו אינו אלא בחיק הבורא לבד והם בחי' אורות וכלים.

[קיצור]

פ"ט יבאר שבתחלה עלה במח' לברוא אה"ע במד"ר כו' שיתף מדה"ר המשכה ע"י תומ"צ, כי השגת חו"ג הם למעלה משכל הנבראי' וגם מרע"ה לא השיג באצ"י כ"א ע"י התלבשות הבריאה, רק שמתן שכון ש"צ הוא מה שנמשך רקיע, מתיבתא דרקיע, ומרקיע זו נוסף טל למזון הנשמות, תורה מזון מצות לבושי'.

עמוד יז

[קיצור]

פ"י יבאר איך שצמצום דש' אלקי' הוא תכלית הטוב והחסד דאליכ לא הי' אפשר להתהוות הבריאה, והרי הצמצום הוא הגילוי כו', והגם כי ביטול היש הוא ע"י ש' הוי' ג"ז א"א כ"א שיהי' תחלה היש ע"י ש' אלקי'.

עמוד יח

[קיצור]

פ"יא יבאר שמהתכללות המדות זב"ז יובן איך דאיהו וגרמוהי חד וזהו וידעת כו' ה' הוא האלקי' אין עוד שגם בש' עוד לא יקרא כי אינו כגוף ונשמה שהם נפרדי' והנשמה מחי' והגוף יש לו שורש בפ"ע אבל הבריאה הוא הוא דבורו של הקב"ה רק שהן הן גבורותיו שהנברא יתהוה מזה ולא ישיג מהו כו'.

עמוד יט

הערה עט בגנייק כפנים.

עמוד כ

[קיצור]

פ"ב יבאר המד"ר אין עוד אפי' בחללו ש"ע, ומהו אפי' אלא שקאי על מקום הצמצום ומק"פ, שזה חללו ש"ע.

[קיצור]

פ"ג יבאר שבמק"פ נשאר רשימה, וה"ז מלפני הצמצום כי לא נגע בו הצמצום, וא"כ מובן אחדותו, ופי' אפי' שגם הנברא ישיג זה בבחי' ידיעה עכ"פ. פרק יד בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ ויצא.

עמוד כא

[קיצור]

פ"ד יבאר ענין יחוד, ויחודות, ויקד"י שסיבת הצמצום הוא בכדי להיות מציאות נברא' שכ"ז הוא רק מבחי' מדת המל' וכשם שמדת המל' מיוחדת בו כן כל מה שנתהוה ממדת המל' וז"ע שילוב אד' בה, והגם כי א"ס למעלה מזמן ומקום מ"מ הוא נמצא בזמן ומקום שמתיחד במ' מל' [במדת מלכותו] וז"ע שילוב ה' באד', בחי' יחודות.

עמוד כה

פרק יט בגכ"ק נרשם ממעל: י"ד כסלו.

עמוד כו"כ

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: נברא.

עמוד כט

פרק כג בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ וישלח.

עמוד לה

פרק כט בגכ"ק נרשם ממעל: יט כסלו.

פרק כט בגכ"ק נוסף עה"ג: איב פה"ש סעיף כ [אמרי בינה פתח השער סעיף ד].

עמוד לו

הערה קלב בגכ"ק כמו בפנים.

עמוד מ

פרק לג בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ וישב.

עמוד מד

פרק לו בגכ"ק נרשם ממעל: ליל ד' מקץ ערב חנוכה רז"ל.

עמוד מח

פרק מא בגכ"ק נרשם ממעל: ש' חנוכה.

(*) באגרת כ"ק אדמו"ר מוהר"י צ"ע (ב' מרחשון תרצ"א, למו"ה הלל זלאטאפאלסקי) מעתיק הגהה זו, ומפרש. כלומר ר"ז זלאטאפאלסקי. ומספר. כשה"י בא ללידבאוויטש אפילו בימות החול היו מדברים עברו ביחד מאמרי דא"ח. וראה גם ס' השיחות קצ' הת"ש ע' 162.

עמוד נא

הערה קפד בגכ"ק ככפנים.

עמוד נב

הערה קצג בגכ"ק ככפנים.

עמוד נג

פרק מו בגכ"ק נרשם ממעל: ליל ה' דחנוכה.

עמוד נז

הערה ריח בגכ"ק ככפנים.

עמוד נח

פרק נא בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ ויגש.

עמוד סב

שורה המתחלת שהיראה — אך: בגכ"ק קטע חדש.

עמוד סג

פרק נו בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ ויחי.

עמוד סז

שורה המתחלת כלל — מסוכ"ע כו' בגכ"ק: מאה"ר כי פי' אה"ע פי' עולם הוא ל' נצחית שזהו מהתבוננות אוא"ס שלמעלה מסוכ"ע וממכ"ע כו'.
פרק סא בגכ"ק נוסף ממעל: על בר"מ של ר"א נכד הר"א ז"ל ושייכות למילה כי מילה הוא מל יה והיינו גילוי רשפיה י"ה שברשפיה מן שלהבת יה.

עמוד סח

שורה המתחלת שכורת — והנה: בגכ"ק קטע חדש.

פרק סב בגכ"ק נוסף עה"ג: ע"כ כ' להבה פה.

עמוד ע

פרק סד בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ שמות.

עמוד עד

פרק עא בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ וארא.

עמוד עז

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: ופי' גב' צמצום בכדי שיומשך ב"ז חסד... י.

עמוד פג

פרק פא בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ בשלח.

ראוי כי ה' נתן לכם השבת מהו ראו, ויובן בהקדם יתרון הנעשה ע"י מ"ר הנ"ל

(י) מטושטש.

(י) התחלה לפרק פא.

כי בעבודה מנוחה ומלח' שבת ויומין דחול, וכל העבודה לעשות את השבת מחד לשבת לשבת, ועדיו יובן ענין יום שכולו שבת שכל שית אלפי שני הם הכנה לעשות את השבת, ועיקר העשייה הוא ביהמ"ש כמצות רצונך, אך עכשיו העבודה שכ"א יברר חלקו, וזהו כל עיקר ענין ירידת הנשמה, וא"כ ע"י שמבררת ההסתר ע"י תגדל אהבתה עד שבאה לבחי' מנוחה שלה שזהו חלקם במנוחה לחיי העולמ' שבת עילאה דלעיל, ועכשיו צ"ל ראו ע"ד ראו עתה כי אני אני הוא ב"פ אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי כ' ומן בחי' בלעדי צ"ל ב' בחי' אני הנ"ל כן אמר ראו כי ה' נתן לכם השבת שהוא מנוחה שעי"ז צ"ל בחי' לחי' העולמ' ועי"ז יהי' כל א' מזורז בחלקו לברר שית יומין דחול לעשות את השבת, וזהו ע"כ נותן לכם לחם יומים ע"ד מי שטרם בע"ש כ' כן ע"י הטורח בשית אלפי שני נזכה למנוחה חיי העולמ' ולכן נותן לחם יומי' הוא בחי' המיר הנ"ל שעי"ז יהי' יתרון האור מן החשך כ' ולכן מובן איך ע"י בחי' מים רבי' יתגדל האהבה כ'.

עמוד צ

פרק פו בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ יתרו.

עמוד צח

פרק צג בגכ"ק נרשם ממעל: ש"פ משפטי.

עמוד צט

פרק צד נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: כנסיי והקביה זוינ, נוק' כנסיי הבטחה שלא תשכל משא"כ בז"א אינו שייך, כ"א לא יהי' עקר י"ל ז"א תורה אדם, וכמארז"ל לא יהי' בד' עקר בד"ת ובבהמתך אפי' בבהמי שלך.

עמוד קג

פרק צח בגכ"ק נרשם ממעל: ש' ר"ח אדר.

עמוד קח

פרק קב בשולי העמוד נוסף בגכ"ק: גשם תורה, מצות בלא תורה ריח בלא טעם ערבה הדס. הערה תכח בגכ"ק כבפנים.

עמוד קט

פרק קד בגכ"ק נרשם ממעל: תצוה ש"פ זכור.

פרק קד בגכ"ק נוסף עה"ג: ביא' ע"ת פ"ד.

עמוד קיד

בס"ד פורי' לזי'

וקיבל היהודים את אשר החלו כ' וצ"ל האיך מ"ת יחשב רק החלו שהרי

במית ירד ה' באש, והי' קולות וברקי' כו' ועכ"ז הוא רק החלו לבד, ובפורים שהי' בחיל הי' קבלה גמורה, והענין יובן ע"פ המדרש ע"פ ואדם אין בדיה מי רבי מפרק קיודי... עד קייג וזהו... ואדם אין כאלוהו וחוני המעגל להעביד את הבריות להקביה, ופי' המפרשי' שאלי' וחוני ירדו גשמי' ע"י ונתקדש ש' שמי' ע"י, ואמנם לפי הענין נראה שאם כי בשניהם הוא שירד המטר לברכה ע"י, אך באל"ה הי' עיקר התקרבות לה' ע"י שענה ה' אותו באש, וכמ"ש עד מתי אתם פוסחי' על שתי הסעיפי' כו' והי' האלקי אשר יענה באש הוא האלקי, ותירד אש כו' ה' הוא האלקי, וחוני המעגל אמרו במשנה ס"פ ב' בתענית שפעל ירידת הגשמי' לברכה שיהי' גשמי' רצון וברכה, ואי"כ ב' בחי' אלו בעבודה זהו בחי' אהוי"ר שהם שורש הרמי"ח מ"ע ושס"ה לית וזהו ואדם אין לעבוד את האדמה כי עבודת האדמה הוא אשר שלח ה' אלקי את האדם מג"ע לעבוד את האדמה אשר לוקח משם ע"י בחי' תרי"ג מצות שנתלבשו בדברי' גשמיים דוקא וזהו להעביד את הבריות להקביה בבחי' עבודה שבלב זו תפלה שכוללת אהוי"ר כמ"ש בפרק פ"ח, מקור כל בחי' התרי"ג מצות כניל, ובמית הי' כ"ז הכל מלמעלמ"ט שהרי הגם כי כפה עלי' הר כגיגית שהוא בחי' אה"ר הנה כ"ז הוא מלמעלמ"ט, וכמארז"ל מכאן מודעה רבה לאורייתא כו' אבל בימי אחשורוש קיבלו קבלה גמורה מדעת עצמן שהרי היו במס"נ בפור' כל השנה כו' לכן במית הי' רק החלו לעשות מלמעלמ"ט אבל הדר קיבלו בימי אחשורוש זהו קבלה גמורה כו' וזהו וקיבל היהודי' כו'.

עמוד ק"ח

בסיד.

מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם, וצ"ל מהו כפל הלשון מה ראו ומה הגיע, ומאי משמיענו בזה שהגיע עליהם מלבד אשר ראו, וגם מהו על ככה, והענין יובן בהקדם שבין שרפי' לאופניי' כד"ה מים רבי' מפקייג עד פקטיו, וכמוי... שנת"ל בענין המרכבה דאבות הן הן המרכבה כן ויותר מכן הוא בענין המרכבה דנה"ב

במית... ה' באש: שמות יט, יח.

ובפורים... קבלה גמורה: ראה שבת פח, א.

ע"פ המדרש: ברי"ר יג, ז.

** עמוד קיד בשרה המתחלת כו'.

*** סיום אחר פרק קיב.

עד מתי... ה' הוא האלקים: מ"א יח, כ"א.לט.

אהוי"ר שהם שרש כו': ראה תניא פ"ד.

וישלחהו ה"א: בראשית ג, כג.

עבודה שבלב זו תפלה: תענית ב, א.

כפה עליהם כו': שבת פח, א.

כמרז"ל: שם.

במס"נ בפועל ממש כל השנה: ראה שערי אורה שער הפורים דרוש א פ"ט [סא, א] ודרוש ב פ"ח [יא, כ].

י' התחלה וסיום לפרק קיג"ט.

מה ראו על ככה: אסתר ט, כו'.

** עמוד ק"ח שורה המתחלת ולהבין.

*** סיום אחר פרק קטו.

האבות הן הן המרכבה: ברי"ר פב, ו.

שורש שרשו הוא משמרי האופנים וכשמתברר מגביה הנהי' למעלה מעלה משרש הנהי' אשר הנהי' מצ'ע לא הי' יכול כלל לעלות, וכענין הסוס שנושא את רוכבו למקום אשר בעצמו לא הי' יכול לעלות לשם, וז'ע להעביד את הבריות להקביה כאלו וחוני כו' פי' בריות הוא הנהי' ששרשו משמרי בחי' השור דאופני שורש שרשו בתיקון הוא מה שמל' דאצי' מהוה ד' חיות המרכבה דבריא ולכן נק' בריות, משא'כ' נהי' יש שהם נאצלי' ולהעביד את הבריות היינו בעבודה שכלב זו תפילה שכוללת אהויר מקור תרי'ג מצות, ולהיות כן זהו שנא' במגילה מה ראו. על ככה, כי הנה יש זה וכה וככה, זה הוא בחי' אסהי'מ משה נתנבא בזה, כה הוא בחי' אסשא'מ כל הנביאי' נתנבאו בכה, ככה הוא בחי' התלבשות עוד יותר נמוכה דהיינו בשעת גלות בבל במעשה דאחשורש שנתלבשה בשושן אשר בעילם המדינה לפ'ע כל בחי' העולמו' כמ'ש בת'א במגיא ובההוספות בזה לכן נק' ככה, ועי' המס'נ שהי' להם כל השנה ועמדו ביהדותם פעלו שבחי' מ'ה הוא בחי' הביטול דיחוי'ע ראו על ככה גי'כ ולא על כה לבד כ'א גם בהיותם בארץ אויביהם בבחי' ככה, ולא בבחי' ראי' לבד כ'א שבחי' מה הגיע עליהם על כארי' עי' מס'נ שלהם כו' וזהו מה ראו ומה הגיע כו' על ככה דוקא אחר ריבוי ההסתר שהי' כו'.

וייל' ב' בחי' מ'ה כענין מ'ה שמו ומ'ה שם בנו שנת' במרכבה דהאבות הן הן המרכבה כו'.

עמוד קכב

נוסף בשולי העמוד בגכיי'ק: נברא ונאצל.

עמוד קכד

הערה וא'ו בגכיי'ק ככפנים.

בשולי העמוד נרשם בגכיי'ק: עץ ואדמה.

עמוד קכח

שורה המתחלת דוקא — ומ'ש נרשם בגכיי'ק עה'ג: ע' בנייר בפ'ע'.

בפקכ"א והנה רוב הברכות, ברכת השחר הם ברכת הנהנין, וכמרי' ברכת התפילה יי'ב אמצעיות ודאי ברכת הנהנין הן, ע' בד'ה וארא מענין חי חי יודך, ועי'

ששרש שרשן הוא כו': ראה המשך מים רבים פרק קטו.

וכענין סוס שנוסע כו': ראה תרי'א סי'פ וישב [ל, ע'ג]. ועוד שם מגילת אסתר צו, ע'ד. אוהי' להצי'צ

אסתר ע' ב'שסו.

ווי'ע להעביד כו': ראה לעיל ד'ה וקבל היהודים.

ששרשם משמרי בחי' השור: ראה לקרית נשא כח, ע'ג.

זה בחי' אסהי'מ משה כו': ספרי רי'פ מסות. וראה יכמות מט, ב. ובוחי'ג קצח, א.

ככה הוא בחי' התלבשות כו': ראה אוהי'ת בראשית ע' תתרכו. וראה גי'כ שם שמות ע' ב'תשלו.

כמ'ש כו': ע' קיח, ד.

ועי' המס'נ כו': ראה לעיל ד'ה וקבל היהודים, ושי'נ.

וייל' ב' בחינות כו': ראה עז'ו בהמשך מים רבים פרק קטו.

מה שמו גר: משלי ל, ד.

(י) נעתק לקמו. בפקכ"א.

בד"ה כי ביום הזה יכפר הא' שבלק"ת עם הגהות שעליו, תפילה כוונה, מחשבה, א"כ ברכות אלו הם לבושים לנשמה בג"ע העליון, והיינו מפני כי עקימת שפתי' הוי מעשה, א"כ לא גרע התקשרות זו למעשה מכמו כונה שבמעשה, ואדרבה הדבור הוא קרוב יותר במדריגה למעשה מכמו מח' למעשה שיש בניהם מדריגה היינו דיבור, וגם כי דיבר עקימת שפתיו הוא עצמו מעשה רק שזהו מעשה שבדיבור, א"כ לא גרע מהכונה שהוא מחשבה לבד, ובפרט לפי משנ"ת המשלים ע"ז מכהן המחשב מחשבת חוץ פסול, א"כ דעתו שעכשיו תפילה במקום קרבנות והמתפלל צ"ל שלא להיות מחשבת חוץ והדבור הוא רק לעורר הכוונה אבל מדיבור זה ודאי נעשה לבושים כו'.

וע' בלק"ת ד"ה לא הביט שתפלה כוונת המצות, חוט השדרה אינו ממנין רמ"ח.
שם שורה המתחלת דוקא — ברכת בגכ"ק: כוונת.
שם שורה המתחלת א"כ — הברכות עדיפי בגכ"ק: הכוונה עדיפה.

עמוד קל

הערה כב בגכ"ק ככפנים.

עמוד קלה

הערה מא בגכ"ק ככפנים.

עמוד קלו

הערה מז בגכ"ק ככפנים.

עמוד קמה

(פרק קלד) נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: זכו אחישנה.

עמוד קמז

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: בערב תאכלו מצת לבנה, אירוסין מצות בוא"ז ז"א

חמה.

שורה המתחלת פנימי' — ועו"ל: בגכ"ק קטע חדש.

עמוד קמח

שורה המתחלת מאה — ואמנם: בגכ"ק קטע חדש.

עמוד קנא

ש"פ נא' רחב ובתוס' יותר.

וירא ישראל את היד כו' ויראו כו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, וצ"ע מה"ע האמונה אז כשראו הכל דמ"ש במצרי' קאי על קרי"ס, כמא' ריו"ס מנין כו' במצרים כו' אצבע אלקי' ועל הים היד אמור כו', וגם אם קאי זה על היותם במצרי' למה לא אמרו עד עליתם מן הים, גם צ"ל למה עמדו לילה שלימה על חוף הים כמ"ש לקמן תוך פ' ק"מ, ויקדים תחלה מ"ש במדרש כונן שהוא בתחלת פ' ק"מ, ואח"כ ענין מצה זו שבפ' קלי"ט.

עמוד קנב

בשולי העמוד נוסף בגכ"ק: סוער יונה.

עמוד קנג

שורה המתחלת באור — דלעוין, בגכ"ק נוסף: א ועה"ג: א דהנה מצרי יל שהם בחי' זה דלעוין דכתיב בדוד ונשא שה מהעדר הכתי' הוא זה והקרי שה א"כ יש בחי' זה שקורין אותו שה ומצרי' היו עובדי' לשה לכן זה בחי' שה שהוא נגד זה דלעוין, ועי' שלא קרב וא"ז כל הלילה עי' עמידה זו הכינו עצמם לבחי' הגילוי דקרי"ס כו'.

עמוד קנד

ולפי"ז ויאמינו בהוי' היינו ש' הוי' דלעילא, כי בש' הוי' דלתתא נא' ויראו העם את הוי' כי מהוי' יראה מרחוק זהו כל הארץ אבל את הוי' בטל וטפל זהו קדושיו להיות כי האיזן שממנו תמצא החכ' הוא ממלא החסרון ליריאיזו כו', ועי' בפ"י המפרש שעל ת"י שפי' בש' מדרש שמתו על שפת הים ולכן מגיע שכר לים על מה שפלטן דאם היו מת' בהכרח שהים יפלטם ולכן במותם על שפת הים ראו היד הגדולה ובאו לאמונה בש' הוי' דלעילא כו'.

והי"ם * בקעת לפניהם כו' השלכת במי' כמו אבן במים עזי, וצ"ל לאיזה צורך הי' קריית הלא הוא כל יכול והי' יכול לשנות הטבע דמה שילכו על הים כמו שהולכי' על הארץ, וגם ענין אמרו כמו אבן במים עזי ג"כ אינו מובן הלא טביעת ושקיעת האבן במים שאינם עזים הוא בקל יותר וא"כ אומרו עזים הוא לגריעותא, ויובן בהקדם שורש ענין קרי"ס.

עמוד קנו

שורה המתחלת המקבל — ממנו בגכ"ק: ממש.

עמוד קנח

שורה המתחלת המשכת — והנה: בגכ"ק קטע חדש.

עמוד קנט

בגכ"ק בשולי הע' נוסף: טעם.

עמוד קסא

שורה המתחלת קמו נפלאות בגכ"ק נוסף: (מיכה ז).
הערה קמו בגכ"ק כפפנים.

עמוד קסו

הערה קנג בגכ"ק כפפנים.

עמוד קע

שורה עוצם — כו' ובגכ"ק: ויתענגו בבחי' ענג כללי כו'.

(*) סיום אחר פרק קמ. וראה בסוף ע' שלפניו שמשנה הסדר — פקליט אחרי פק"מ.
(*) התחלה לפני פרק קמא.

עמוד קעה

שורה המתחלת או נדפס (ק"ט) צ"ל (כ"ט).

עמוד קפד

שורה המתחלת גם השראת בגכ"ק נוסף: עצמיות.

עמוד קפה

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: צ"ע שגם אדה"ר נצטווה על ז"מ ב"נ כמ"ש ויצו ה', וא"כ למה נקט ב"נ, וי"ל.

עמוד קפו

שורה המתחלת נח נוסף עה"ג בגכ"ק: בב"ז מאה"ז קי"ב א' [ביאוה"ז לכ"ק אדמו"ר האמצעי ביאור מאמר הזהר וירא קיב, א [י, ב]].
שורה המתחלת נח נדפס וברדס צ"ל ופרדס.

עמוד קפח

הערה רלד בגכ"ק כפפנים.
שורה המתחלת של בניו — אך נוסף עה"ג בגכ"ק: ביאו' זוי"ש בדא"ג קכ, א.

עמוד קפח

פרק קעא נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: מזונא מזלא.

עמוד קצא

הערה רחב בגכ"ק כפפנים.

עמוד קצג-קצד

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: י"ל טל תורה אינו שייך למזל וס"ת בהיכל לקרות בו לכד אבל לא עצם פנימיותה ודוחק, ע' בדי"ה בהשע"צ שלא נדפס וביאורו בענין קריאת התורה והיקיפה סביב הבימה בס' הצעטל' דתקע"ב בערך.

עמוד קצד

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: ועתה וא"ו מוסיף.
הערה רסב בגכ"ק כפפנים.

עמוד קצז-קצח

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: קדם א"ק אדם דבריא,ה, ולכן בשבת נשמה ית' מבריא,ה ובעולם מקבל חיות ממחשבה בריאה היינו א"ק.
הערה רפא בגכ"ק: יראה.

עמוד רב

פרק קפא נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: ביאור ציץ קדש ל' שאתעדלית מגיע, י"ל הארת נקודת זהו ע"י אתעדלית בחיצוניות הלב ה' מלמעלה פנימיות נקודת הלב.

עמוד רג"ד

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: צ"ע למד רק חב"ד.

עמוד רד

פרק קפג נוסף עה"ג בגכ"ק: ויד"א, לאמר במד' דטו"ד.

עמוד רה

שורה המתחלת ממכ"ע נוסף עה"ג בגכ"ק: ע' בד"ה קול דודי שלא נדפס מפרש אתה המילוי גבוה.

עמוד רז

שורה המתחלת השרפים נוסף עה"ג בגכ"ק: וע' לעיל פל"ד שמה שלגדודיו אין מספר זהו זהו מפני שבגדודיו בא החידוש בכלל.
פרק קפג נוסף בשולי העמוד בשני טורים בגכ"ק:

יחוד איהו וחיהו אורות	רה"י רשות יחידי ש"ע
אינו לצורך התהוות עולמות	הגם כי לית אתר פנוי
כמו יחוד איהו וגרמוהי לברוא	ואני מלא זהו בהעלם כי
בהן יש ואין כמ"ש בד"ה איהו וחיהו	ומשם יפרד בכדי שיהי עבודה

עמוד רז

שורה המתחלת נפל נוסף עה"ג בגכ"ק: ולכא"ו והו דומה לרעש גדול דאופנים כמו שבהגה מדמה אותם, וי"ל שיש חילוק ביניהם שמ"מ אופנים זהו כמו תפלה שמלמ' למעלה העדר הגילוי חשק דתפלה, וחדוה גדולה זהו מהמזל מזליהו חזי הוא מלמעלמ"ט כעין תורה.

עמוד רח

נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: בד"ה והיו הדבר' האלה היום לכא"ו שוב וכאן לכא"ו כעין רצוא.

עמוד רט

שורה המתחלת עילאה נוסף עה"ג בגכ"ק: ביא"ו לת"ש.

עמוד רי

שורה המתחלת ולא נוסף עה"ג בגכ"ק: וי"ל שבח"י גבוה כזו לא איכפת לן במקצת ישות עד שאמרז"ל בגמרא ערוכין דיו" ע"ב גבי ענוה, ובתוס' שם, וע"ד שתי הלחם דחיה"ש, וי"ל הישות הו"ע ההרגשה עונג מהחכמה ע"ד צהבו פניו ע"י תוס' חדתא חכ' אדם תאיר פניו ולמודם ה' ודאי לשמה כדבעי ועמכ"ז מה שצהבו פניו זהו כעין ההרגשה.

עמוד רי

פרק קפו נוסף בשולי העמוד בגכ"ק: ואפ"ל היכל הוא מקום היחוד, והוא מקום יחוד עצמיות הנשמה עם אוא"ס עצמותו כבי"כ.
שורה המתחלת שאורייתא היכלא בגכ"ק נוסף עילאה.

עמוד רטז

הערה שלב בגכ"ק כפנים.

עמוד ריז

הערה שלז בגכ"ק כפנים.
הערה שמא ובגכ"ק כפנים.

עמוד רכז

הערה שעח בגכ"ק כפנים.

עמוד רל

הערה שפה וכן נמצא בגכ"ק.

עמוד רלא

שורה המתחלת והמקיף בגכ"ק קטע חדש.

עמוד רלו

שורה המתחלת והתכללות — ופי': בגכ"ק קטע חדש.

הוספה ג

ביאור להמשך מים רבים סעי' ב' ג' וה'

מים רבים סעי' ב'

והנה מלבד כו' זהו הגבהת הלב ורוחב הלב כו', הנה זדון לבו כשאון מים כבירים ישאון כו' ורשעים כים נגרש כו' ע"כ קיצור דבריו. ותוכן דבריו שענין גס הרוח הוא כמו גלי הים שמתרוממים ע"י הרוח, ומיד נופלים, כמו"כ גסי הרוח שמתרוממים ומיד נופלים. נמצא מובן מדבריו שגס הרוח הוא מיסוד הרוח, וצ"ל דאי' בסעי' פ"א וז"ל הכעס והגאווה מיסוד

(י) נדפס בהתמים חוב' ג, וכתבו ע"ז שם: ביאור על המאמר מים רבים וכו' ששמע האדמור' הנ"ל מאביו הוד כ"ק אדמור' מהר"ש נ"ע בשנת תרל"ז. והוא ביאור הראשון שהתחיל — אדמור' הרש"ב ז"ע — לכתוב בדא"ח בימי חורפו במלאת לו ט"ז שנה. לכת"ק הגהות אלו מצורף פתק בכתי"ק אדמור' מוהרי"צ בביאורים בדי"ה מים רבים, ל"ז, ונכתבו בערך שנת ל"ז (כי מתאים עם כ"ק ההנחות דזמן ההוא).
כן נמצאים שתי מהדורות נוספות של ביאורים אלו — א' בצילום גוכתי"ק והשני בהעתקה. בהעתקה הנ"ל בא בהמשך לרשימת דברים בענינים שונים (כא' נזכר כמדומה לי שכך אמר אדמור' שליט"א בליל יוה"כ ליח'), סיום הביאור הנ"ל חסר, אבל יש בו גם ביאורים (קצרים יותר) גם לס"ג ולס"ה, ומועתקים לקמן. במקומות אחרים חוקנו כאן טה"ד שב"התמים — ע"פ השוואה לגוכתי"ק הנ"ל.
בגוכתי"ק מסיים (כסוף הביאור לס"ב): כ"ז נ"ל לדקדק לפי קט דעתי בלשונם הטעורים והקדושים.

האש שנגבה למעלה, נמצא שהגאווה הוא מיסוד האש, וא"כ למה הביא במים רבים המשל מהרוח והי' לו להביא משל מאש שנגבה למעלה שהוא ג"כ מעלה ומוריד, שהוא שרשו כמ"ש בסש"ב הנ"ל, ולא להביא משל מרוח שאינו שרשו. וצריכים להבין תחלה מ"ש בסש"ב הכעס והגאווה מיסוד האש שנגבה למעלה, הנה אמרו שנגבה למעלה, הוא טעם. נראה מזה שהוא טעם על מה שכעס הוא מיסוד האש, ומה שצריכים על זה טעם שנגבה למעלה, והלא ענין הכעס הוא החמימות ורשפי אש על המנגד, ושייך זה לאש שהוא חמימות ומה צריכים ע"ז הטעם שנגבה למעלה, והגם דבאש הטביע הקב"ה טבע העלי' למעלה, דבמים ועפר הטביע הקב"ה טבע הירידה, ובאש טבע ההגבהה והעלי', מ"מ אינו נוגע לענין זה דדמיון הכעס לאש הוא בהחמימות והרתיחה שהוא בדוגמת חמימות ורתיחה דאש ואם בא להשוות כעס לכל הפרטי' שבאש הרי אש מכלה הכל וכן הוא בכעס דישנו מי שמשבר או מקרע בחמתו, ומ"מ לא הזכיר רבינו מזה, ובהכרח לומר דזה שאומר שנגבה למעלה אינו קאי על הכעס, דמה שייך ע"ז שנגבה למע' שלכאו' אינו שייך זה על כעס כלל וכלל, אלא דקאי על הגאווה דענינו מה שנגבה למעלה ממה שהוא באמת, אמנם צריכים להבין בגוף ועצם הענין למה מיחס רבינו את הגאווה ליסוד האש ואומר שהגאווה היא מיסוד האש והלא גאווה היא התנשאות והתרוממות ומה שייך זה ליסוד האש, הגם שאמר שנגבה למעלה, ונראה כוונתו שמה שאמר שהגאווה הוא מיסוד האש לא שנא' שמחמת זה הוא מיסוד האש מצד החמימות שנמצא באש, אלא שמחמת זה הוא מיסוד האש מפני שמצינו באש שנגבה למעלה, כמו"כ ענין הגאווה שהוא התנשאות והתרוממות, אך מ"מ יותר טוב ה' לומר שהוא מיסוד הרוח שכן הפסוק מדמהו ליסוד הרוח כמ"ש כשאון מים כבירים ישאון שהם גלי הים שנגבהים מצד הרוח שבהם כמ"ש במים רבים. ובאמת אינו מוכן ההתדמנות דגאווה לאש מצד ב' טעמים, והיינו דהדמיון דהגבהתו של הבעל גאווה דומה לטבע האש שנגבה למעלה, אבל עם זה הרי הבעל גאווה והאש הפכים הם בטעם הגבהתם, דזה מה שאש נגבה למעלה אינו מצד הרוח שבו אלא שנמשך למקורו האש היסודי, אבל ענין הגאווה הוא מצד הרוח שבו וכ"כ בדי' מים רבים הלשון רמות רוחו הרי שהוא מצד הרוח שבו, אבל מה שאש נגבה למעלה הוא שנמשך למקורו האש היסודי. ואין לומר שמה שאמר רבינו מיסוד האש כוונתו מהאש היסודי, שהרי אש היסודי אינו חם ואיך קאמר שהכעס הוא מהאש היסודי שענין הכעס הוא החמימות כנ"ל, ולכן הוא מיסוד האש שהוא ג"כ חם, ואם קאי על אש היסודי הרי אינו חם, והב' הנה זה מה שהאש נמשך לשרשו ומקורו מורה על הביטול, ולהיותו בבחי' ביטול ה"ה נמשך ונדבק לשרשו ומקורו שלמעלה, ומה שגם הרוח נגבה למעלה הוא בהיפך מזה לגמרי שהוא במציאות לעצמו וכאלו הוא נכרת ח"ו משרשו ומקורו, והנה על קושיא הא' מה שייך לומר על כעס שנגבה כו' י"ל שמה שאמר שנגבה למעלה קאי רק על גאווה, אבל כעס הוא מיסוד האש, פי' כמו האש הוא בטבע חם, כמו"כ הכעס הוא חמימות ורשפי אש (כל"א צו קאכט,

ער איז פאר היצט און ברענט פאר דער זאך). אבל קושיא הב' מפני מה מיחסה רבינו ליסוד האש ולא ליסוד הרוח הנה במקומה עומדת.

ב) והענין הוא דהנה בגאווה יש ב' מיני גאוות. הא' עצם הגבהת והתנשאות והתרוממות בלי שום דבר אחר פ' שאינו מורכב מתאוה זרה כדלקמן. והנה בגאווה זו גופא יש ב' מיני גאוות וכמ"ש במדרש שמואל פ"ב משנה י"א וז"ל שיש שני מיני גאווה, אחת שמתגאה אדם בשכלו בחשבו ששכלו ולבו פתוח כפתחו של אולם וזה גורם לו להכניס עצמו בעמקי התורה ודורש במופלא ממנו, והשנית שמתגאה במעלתו על חבריו יוצא ראשון ונכנס ראשון עכ"ל. והב' שמתאוה איזה תאוה זרה באהבה ורשפי אש (בל"א מיט א ברען) ועי"ז בועט באלקים חיים ומעיז פניו, ואינו משים על לבו יראת ה' ופחדו, נמצא מי גורם לו שיבעוט באלקים חיים הרי התאוה, דאם לא התאוה שמתאוה לא הי' בועט כלל, אלא מפני שמתאוה לתאוות ורצונות זרות בועט באלקים חיים. וזהו הגאווה שאחר התאוה, פ' שהתאוה גורם להגאווה. והנה יש עוד גאווה שקודם התאוה, פ' שהגאווה גורם התאוה וכמ"ש (תהלים י"ד) על מה נאץ רשע אלקים אמר בלבו לא תדרוש ופרש"י על מה נאץ רשע להקביה לפי שאמר בלבו לא תדרוש עכ"ל. וכן פ' המצו"ד שמפני שמעיז ואומר שאינו דורש מעשיו עי"ז מנאץ אלקים שמתאוה לדברים זרים ועובר על כל עבירות אשר לא תעשינה והוא עושה אותם. נמצא שהגאווה גורם התאוה. נמצא שיש גאווה שקודם התאוה, וגאווה שאחר התאוה, פ' גאווה שקודם לתאוה וגאווה שבאה ע"י התאוה כו'. והנראה שהגאווה שבאה ע"י התאוה גדול יותר. וכי' הב' מיני גאווה שהם קודם שמלא תאותו כנ"ל, אך לאחר שעשה תאוותיו ורצונותיו הזרים יש ג"כ גאווה שבוטח באלקים חיים. והגאווה שאחר התאוה בפומ' גדול יותר.

ג) וההפרש בין זו לזו אפ"ל דבהב' גאווה הנ"ל אינו כופר באלקה לגמרי אלא שאומר שאינו משגיח על מעשה התחתונים, וכמ"ש על מה כו' לא תדרוש. נמצא שמודה שיש אלקה אלא שלא ידרוש מעשיו, וכן מ"ש אמר בלבו שכח אל הסתיר פניו כל ראה לנצח, ופ' המצו"ד וז"ל וכי' הוא על כי חושב אז האל שכח מעשיו או שאינו משגיח בהם, ע"כ. נמצא שאינו כופר לגמרי רק כופר בהשגחה אבל זה מודה שיש אלקה, אבל הגאווה שאחר התאוה בפומ' בועט לגמרי וכופר באלקה ממש, ומ"ש אמר נבל בלבו אין אלקים, ופירש"י, אמר נבל, שרצה נבוכדנצר ליכנס להיכלו ולהחריב ביהמק"ד אמר אין אלקים, אעלה על במתי עב (ישעי' י"ד), עכ"ל. והנה (בישעי' שם) קודם הפסוק אעלה כו' כתיב, ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי אל ארום כסאי ואשב בהר מועד בירכתי צפון אעלה על במתי עב, ופרש"י, ממעל לכוכבי אל ישראל. בהר מועד, הר שהכל מתועדים שם הוא הר ציון, בירכתי צפון בעזרה מקום שנבחר בו ירך הצפוני, כענין שנא' (ויקרא א'), על ירך המזבח צפונה, עכ"ל. וכן פ' המצו"ד, ולפי"ז משמע שהי' קודם שנחרב בהמ"ק, אז אמר אעלה על במתי עב, כמובן

מהפסוקים הנ"ל. וע"ז ניבא דוד, אמר נבל בלבו אין אלקים, נמצא שאע"פ שעדיין לא מילא תאותו רק רצה כו', מ"מ אמר אין אלקים, משמע שכפר לגמרי. ובאמר מאחר שעדיין לא מילא תאותו ולא הי' ציל הגאווה שאח"כ רק שיכפור בהשגחה, ולא לכפור לגמרי. אבל באמת אי"א לומר שנבוכדנצר כפר לגמרי באלקה, שהרי כתיב (דניאל ב' ט"ז), ענא מלכא לדניאל ואמר, מן קשוט די אלהכון הוא אלה אלהין, הרי שהודה שיש אלקה, רק שקרא לו אלקא דאלקיא. ונמצא שלא כפר רק בהשגחה, וממילא מוכרח לומר שמ"ש אין אלקים, פירושו, שאינו משגיח בתחתונים. וכן פי' בתרגום ע"פ אין אלקים, לית שולטנא דאלקיא בארעא. הרי שפי' שמ"ש אין אלקים קאי על השגחה (מזה ראי' למ"ש לעיל שהגאווה שבא ע"י התאוה גדול יותר מהגאווה שגורם התאוה. דהנה מ"ש אמר נבל בלבו אין אלקים, הוא הגאווה שבא ע"י התאוה כנ"ל. שלא עשה עדיין רק שהתאוה לעשות כנ"ל. ומ"ש על מה נאץ רשע כו' לא תדרוש, הוא הגאווה שגורם התאוה כנ"ל, ושניהם אינם כופרים רק בהשגחה כנ"ל. מ"מ בגאווה שגורם התאוה אמר רק לא תדרוש, ובגאווה שבא ע"י התאוה אמר אין אלקים, הגם שהוא ג"כ רק שכופר בהשגחה, אלא מפני שהוא גדול יותר כנ"ל). הרי מבואר שמ"ש בנבוכדנצר אין אלקים, פי' שכפר בהשגחה. ובתהלים (נ"ג ב') כתיב, אמר נבל בלבו אין אלקים, ופירש"י שקאי על טיטוס שגדר את הפרוכת ויצא דם כו', ע"ז אומר אמר כו' אין אלקים, ופי' התרגום, לית אלקהא, הרי שפי' שכפר לגמרי. והוא מפני שמה שאומר על טיטוס אמר כו' אין אלקים קאי לאחר שמילא תאותו כפר לגמרי. משא"כ בנבוכדנצר הי' עדיין קודם שמילא תאוותו כנ"ל, כפר רק בהשגחה אבל הודה שיש אלקה.

(ד) נמצא מבואר, שאחר שמילא תאותו כנ"ל כפר לגמרי, והוא מפני החמימות ורשפי אש בתאוות איסור מתגשמים הלב והמוח עד שכופר לגמרי. והגורם לזה תחלה הם תאוות היתר שע"ז מתגשם ג"כ הלב והמוח. וע"ד שארז"ל (שבת קמ"ז ע"ב), חמרא דפרגייתא ומיא דיומסס קפחו עשרת השבטים מישאל. ופרש"י קפחו י' שבטים שהיו בעלי הנאה ועסוקים בכך ולא היו עוסקים בתורה ויצאו לתרבות רעה. ר"א בן ערך איקלע להתם אימשך בתרייהו איעקר תלמודי, ופרש"י אימשך בתרייהו אחר היין והרחיצה, איעקר תלמודי נעקר תלמודי ושכחו. כי הדר אתא קם למקרי בסיפרי בעא למיקרי החדש הזה לכם, אמר החרש הי' לכם. פי' החרש לי' חרש שהוא קשה כאבן, פי' שנתחרש לבו כלב האבן שקשה מאד (וכמארז"ל סוטה דנ"ב, אפילו אם אבן הוא נימוח פי' אפילו לבו קשה כלב האבן) והי"ע טמטום הלב וטמטום המוח. טמטום הלב הוא הגם שמתבונן בשכלו גדולת ה' ורוממותו, איך שגדול ה' ומהולל מאד כו', מ"מ אין הלב מתפעל מזה כלל ואינו נוגע לו כלל. וטמטום המוח שא"א לו להתבונן כלל. וא"י בילקוט

ראובני פ' בא וז"ל, יש קליפה חיצונה נקראת רי"ב ויש עמה תר"ה חיילות כמנין אדרת, וסודו, ועשו כאדרת שער, ופעולתו שמבטל התורה מהחולה. והשם של כד"ת כתיב על מצחו של משיח בן דוד מבטל כל זה. וסודו עשה למען דת"ר, ושמעתי אומרים בשם המקובלים האלו במארוז"ל בשבת כד חליש ר"א ואיתפח (בגמרא אינו) בעי למקרי החדש הזה לכם, קרא החרש ה' לכם. קשה למה באמת טעה טעות גדול כזה. והנה מד' עשה ר' מז' עשה יו"ד מן כ' עשה ב' צירוף אותיות הטעות. והם רי"ב, לרמוז שהמזיק רי"ב גרם לו לשכח התורה. וגם תדע שהחרש ה' לכם גימט' תר"ה כמנין אדרת לרמוז על חיילותיו שעשו להם תר"ה חיילות לכך טעה דוקא באותיו רי"ב ובת"י החרש ה' לכם שאותי הטעות מורים על המזיק עצמו, והת"י מורים על החיילות שעמו. החדש הזה לכם גימט' כד"ת שלא רצה (בסה"ד כ' שלא הניחו) לקרא החדש הזה לכם, שהוא כמנין כד"ת, שזה השם מתגבר למזיק ומרפא נזקו. ומ"ש שכתוב על מצחו של משיח בן דוד ולא אמר סתם משיח, דע כי משיח בן דוד גי' כד"ת, צפוני ציוני עכ"ל. ומ"ש וגם תדע שהחרש ה' לכם גי' תר"ה כ"ה בפ' בא. אך בפ' תולדות מביא בשם עמק המלך שהחדש הזה לכם גי' תר"ה. וכן הוא ביר"ק ערך אותיות סי' פ"ג בשם ספר ציוני שהחדש הזה לכם גי' תר"ה. ואינו מובן כלל וכלל, שהרי החדש הזה לכם גי' כד"ת, שהוא השם שמרפא נזקו של רי"ב, וכן אמר לקמן שהוא בגימט' כד"ת, וצ"ע. ואפ"ל שהוא ט"ס וצ"ל החרש ה' לכם גי' תר"ה. וכן משמע לקמן בהדיא וז"ל, וגם תדע שהחדש הזה לכם גי' תר"ה כמנין אדרת לרמוז על חיילותיו שעמו שהם תר"ה חיילות, לכך טעה דוקא באותי רי"ב ובת"י החרש ה' לכם. ונראה שזה ודאי ט"ס וצ"ל לכם שאותי הטעות מורים על המזיק עצמו. וחודש (נראה שהוא מיותר ואינו שייך לכאן כלל, והוא טעות הדפוס משורה שכנגדה). והת"י של הטעות מורים על החיילות שעמו עכ"ל. הרי מ"ש לקמן ובת"י החרש ה' לכם כו' יגיד עליו רעהו על מ"ש לעיל מיני, וגם שתדע שהחדש כו' הוא ט"ס וצ"ל החרש כו'. ומ"ש ביר"ק וחדש הזה לכם גי' כד"ת אינו מובן שעולה רק טי"ת. וביר"ק אי' וחדש הזה לכם גי' כד"ת. וגי'כ אינו מובן שהוא גימ' תר"ה. וי"ל שר"ל גימט' כד"ת עם הכולל. אך צ"ל למה שינה מ"ש בתו' החדש הזה לכם שהוא גימט' כד"ת. ואפ"ל מאחר שנתחזק רעותא כהדפוסים כנ"ל, אפשר שגם כאן טעו וצ"ל החדש כו'. ומ"ש ביר"ק שלא רצה ובסה"ד כ' שלא הניחו, הנה ביר"ק כ' שלא רצה להניח לקרא כו' ואינו מובן וצ"ע. נמצא מבואר שע"י תאוות גשמי' נתחרש לבו. דלפמ"ש ביר"ק שלא רצה כו' הרי נתחרש לבו עד שלא רצה כלל, ואפי' למ"ש בסה"ד שלא הניחו, הרי נתפס בידם שלא הניחו אותו לקרא החדש כו' כ"א החרש כו'.

ה) והנה ר"א בן ערך דאיקלע לפורגייתא הוא ר"א בן ערך תלמיד ר' יוחנן בן זכאי שאי' באבות פ"ב מ"ח. כ"כ בסה"ד. והנה ממשנה זו יוכן מעלתו וגדולתו. וזה ל' המשנה שם, חמשה תלמידים היו לו לר"י בן

זכאי ואלו הן ר"א בן הורקנוס, ור' יהושע בן חנניא ור' יוסי הכהן ור"ש בן נתנאל ור"א בן ערך. הוא ה" מונה שבחם. ר"א בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבד טפה, ר' יהושע אשרי יולדתו. ר' יוסי חסיד, ר"ש בן נתנאל ירא חטא, ור"א בן ערך כמעין המתגבר. וז"ל הרמב"ם בפ"י המשנה שלו, שבח ר"א בזכרונות טוב בהדמות לבור סיד שלא יאבד מימיו. ושיבח ר' יהושע במעלות המדות כי בהם יאושר האדם ויכובד ויאהבהו רוב העולם, ולזה הוא מאשר בו יולדתו. ר' יוסי שבח בטוב מעלת המדות ובמעלת השכליות. ור"ש שבח ביראת חטא והוא זריזות והשתדלות בעניני עסקו הטוב ושמירתו ברע. ושבח ר"א בן ערך בטוב ההבנה והיות כל ענין עמוק קל אצלו, ותבונתו מוספת על הענין. עכ"ל הרמב"ם. משמע מה שאמר, ותבונתו מוספת על הענין, פ"י שה"י לו מעלות כולם ונוסף ע"ז התבונה. ולמד זה, שבכולם אמר ר"א, ר' יהושע בלא וא"ו, ואצל ר"א בן ערך אמר ור"א בוא"ו, וידוע דוא"ו מוסיף על ענין ראשון. כמארז"ל אלה פסל את הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים. כמו"כ כאן, בכולם אמר בלא וא"ו, ואצל ר"א בן ערך אמר בוא"ו משמע שבא להוסיף עליהם לכן פ"י ותבונתו מוספת על הענין. ועי"ל שלמד זה ממשנה שאח"כ. וז"ל המשנה, אמר להם צאו וראו איזה דרך ישרה שידבק בה האדם, ר"א אומר עין טובה, ר' יהושע אמר חבר טוב, ר' יוסי אמר שכן טוב, ר"ש אמר הרואה את הנולד, ר"א אמר לב טוב. א"ל רואה אני את דברי ר"א בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם, עכ"ל המשנה. והנה כא"א אמר לפום שבחו ששיבחו ריב"ז, ר"א בן הורקנוס שבחו ריב"ז במעלות הזכרונות כנ"ל, לכן אמר עין טובה. ופ"י הרמב"ם עין טובה ההסתפקות במה שיש לאדם והוא ממעלת המדות, עכ"ל הרמב"ם. ואפ"ל ע"פ המבואר בד"ה מים רבים אות א' ע"פ אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו. פ"י כל המאורעות והמהומות והצרות והמומין וביטול האברים הבאים לאדם, אולתו גרם לו זאת שאינו מסתפק במועט, לחם לאכול ובגד ללבוש ורוצה בכלי כסף וזהב ונופך כו' ועי"ז מרחיק נדוד ומסכן נפשו בכדי למלאות תאוות לבו הרע. ואם יקרה לו א' מהסיבות הנ"ל האם על ה' יזעף לבו למה עשה לו ככה, הלא אולתו גרם לו זאת שאם ה"י מסתפק במועט ולא לרצות להשתוות לעשיר לא ה"י צריך להיות נע ונד תמיד במרחקים ובמקום סכנה. וה"י יושב בביתו והקבי"ה יזמין לו פרנסה בריחוק, וכמ"ש וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה ואמרו בכל פ"י כל מה שיעשה יעלה לטוב ולהצלחה. רק שתזכור שה"י אלקיך, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל ולא כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. ואם זוכר את זאת, אזי וברכך כו' בכל כו'. וזה"ע ההסתפקות. ע"כ תוכן דבריו. וכמו"כ אפ"ל כאן שריב"ז שיבחו בזכרונות כנ"ל. שזכר שה"י אלקיך כנ"ל. לכן אמר עין טובה, שהו"ע ההסתפקות כנ"ל. דהא בהא תליא והכל ענין א'.

(ו) ור' יהושע ששבחו ריב"ז במעלת המדות כי בהם יאושר האדם כו' כנ"ל בשם הרמב"ם. אמר כאן חבר טוב. דהנה א"י באבות

פ"א מ"ו, יהושע בן פרחי' אומר עשה לך רב וקנה לך חבר. וז"ל הרמב"ם, הכוונה בזה שצריך האדם שיקנה אוהב לעצמו שיתקנו בו מעשיו וכל עניניו עכ"ל הרמב"ם. לכן ר' יהושע ששבחו ריב"ז במעלות המדות אמר חבר טוב, שיתקן לו מעשיו ויאשרם שיתקבלו לרצון לפני ה' אחד. ור' יוסי ששבחו ר' יוחנן בן זכאי במדות טובות ובמעלות השכליות כנ"ל אמר שכן טוב. דהנה מה שאמר ובמעלות השכליות קאי על שכליות תורתינו הקדושה. ואפ"ל זה ע"פ המבואר בד"ה, וככה תאכלו אותו ע"פ אני חכמה שכנתי ערמה דחכמה היא שכן לערמה. חכ' היא חכ' דאצי' וערמה היא ח"ס. וחכ' דאצי' היא שכן לח"ס. והנה אורייתא מחכ' נפקת, דשרש התורה הוא מחכ' דאצי'. וזהו שאמר שכן טוב וקאי על חכמת התורה שהיא שכן לח"ס וגם תורה נק' טוב, כמארז"ל, יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים. יבא טוב זה משה שנא' ותרא אותו כי טוב הוא, ויקבל טוב זו תורה כמ"ש כי לקח טוב, נמצא שהתורה נק' טוב. וזה שאמר שכן טוב שקאי על תורה. ור' שמעון שבחו ריב"ז בוריות והשתדלות בעניני עסקו הטוב ושמירתו ברע, אמר כאן הרואה את הנולד, שענין השמירה הוא שלא יבא לידי חטא ח"ו, היינו שלא יעשה דבר זה שאם יעשה אותו דבר יולד מזה איזה חטא ועון ח"ו. לכן אמר הרואה את הנולד שזה שייך להשמירה. ובמדרש שמואל כתב על ר"ש וז"ל. והי' לו המדה שאמר החכם לעולם אהוב את השמא ושנא את מה בכך, אשר הכוונה, כי לעולם האדם יאהב את השמא וכל מה שיעשהו אפי' דבר מצוה יפחד ויאמר שמא ימשך מזה המעשה שום עבירה וישנא את המה בכך כלומר שלא יאמר על הדברים הבלתי הגונים לאנשים לא יאמר הוא מה בכך שזה אינו עבירה. ועי' כיוון שלמה העי' בו לדבר יחבל לו וגו' כלומר מי שאוהב את מה בכך והוא בו לכל דבר אפילו שאינו כל כך הגון ואומר ומה בכך והרי אין זה מהעבירות שבתורה זה יחבל לו לפי שכן דרך היצה"ר לפתותו בקל הקל תחלה ואח"כ עבירה גוררת עבירה. אמנם ירא חטא אוהב את השמא ואפי' כשעושה מצוה הוא ירא שמא הוא מצוה הבאה בעבירה וירא וחרד ע"ז, איש כזה הוא ישולם בעוה"ז ובעוה"ב עכ"ל, מ"ש ומה בכך והרי אין זה כו' הוא זה קלי' עמלק דכתי' ב' אשר קרך בדרך. פי' שפעל קרירות בהדרך הוי' כמ"ש ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט והוא פעל קרירות בדרך זה. וענין הקרירות הוא שאומר מי אומר שזה אסור. ואע"פ שאינו הגון כ"כ מה בכך מאחר שאינו מן העבירות שבתורה. ואפי' אם יעשה זה לא יהי' נפרד מאלקות. אבל באמת יחבל שכן דרך היצה"ר היום אומר לו כך כו' עד שנעשה נפרד מאלקות. וזהו קליפת עמלק אשר קרך כו'. נמצא מבואר מהמד"ש שמי שהוא ירא חטא אפי' שעושה מצוה הוא ביראה ופחד. שמא הוא מצוה הבאה בעבירה. וזה ישולם בעוה"ז ובעוה"ב. וזה הי' מדתו של ר"ש.

ז) ועי"ל ענין שמירת הרע הוא כשמתבונן שאחריתו מרה כלענה וכמ"ש נופת תטופנה שפתי וזה ואחריתה מרה כלענה שהטוב הוא רק טוב המדומה. דמה שעבר עבר ומה שיהי' עדיין לא הי', אלא רק הוה והוא

רק רגע אחד. וגם ע"ז עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממה"מ על כל פרט ופרט וענוש יענש ע"ז בעונשים חמורים עד מאד. וכשיתבונן אינו כדאי טוב המדומה דרגע זו נגד הרע שימצא אותו אח"כ. וממילא לא יעשה דבר הרע הזה. וכדאי' במס' דרך ארץ זוטא ואם אתה רוצה להתרחק מחטא צא וחשוב ועיין בסופו. וזה שאמר ר"ש הרואה את הנולד, וכ"מ במדרש שמואל וז"ל, ור"ש אומר הרואה את הנולד לפי שהי' ירא חטא בחר בהרואה את הנולד ובזה לעולם יהי' ירא חטא ומעולם לא יחטא לפי שאע"פ שהחטא בתחלתו טעמו כצפיהית בדבש אחריתו כנחש ישוך וכמ"ש יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות. והרואה את הנולד בודאי שלא יחטא לפי שרואה עונש הגדול שכרוך בעקבו של חטא ולא יחטא ויהי' לעולם ירא חטא עכ"ל. ומ"ש יש דרך ישר לפני איש צ"ל האיך קורא ישר הלא באמת אינו ישר. ועוד אמרו לפני איש הוא מיותר לכא' והוליל יש דרך כו' אך ב' הקושיות חדא באידך מתרצה. דמ"ש דרך ישר הוא רק לפני איש שלהאדם נראה שהוא דרך אבל באמת הוא דרך עקלתון דאחריתה דרכי מות. והרואה מה יהי' באחריתה יהי' לעולם ירא חטא. ור"א בן ערך ששבחו ריב"ז בטוב ההבנה ותבונה מוספת על הענין כנ"ל בשם הרמב"ם, אמר לב טוב. וז"ל הרמב"ם, וכבר בארנו בפ"ב אשר הקדמנו בפ"י זאת המסכתא שמעלות המדות כולם ימצאו לחלק המתעורר לחלקי הנפש לבד. ולא ימצאו ג"כ פחיתות המדות, ובארנו בפ"ד שהפעולות שהם טובות הם הפעולות הממוצעות אשר יבאו ממעלות המדות. וכן הוא ידוע אצל הפלוסופים והרופאים שנפש המתעוררת הוא בלב. והלב חדרה וכלי' אליו תיוחס. ואע"פ שהכחות כולם מפוזרים מן הלב והוא התחלתה לפי דעת האמיתי. אבל הכח המתעורר לא יתפשט ממנו לאבר אחד כדרך שמתפשט הכח הזן ר"ל החלק הצומח אשר ספרנוהו בפ"א מן הלב אל הכבד, והבן מכל מה שבארנוהו שלב טוב רוצה בו הפעולות הטובות והם הפעולות הממוצעות והם מעלות המדות והוא בכלל הסתפקות ואהבת הטובים וזולת מן המעלות והוא אמרו שבכלל דבריו דבריהם עכ"ל הרמב"ם. ומ"ש וזולת מן המעלות ר"ל מעלות השכליות והתבונה, נמצא מפרש לב טוב נפש התעוררות לכל פעולות הממוצעות שהם עיקר המעלה. וזהו שאמר ריב"ז רואה דבריו מדבריהם שבכלל דבריו דבריהם. לפ"ז מובן מ"ש הרמב"ם על ר"א בן ערך ותבונתו מוספת על הענין. משמע שהי' לו מעלות כולם ונוסף ע"ז מעלת התבונה שהי' לו. וצ"ל מאין למד זה. והשתא ניחא מאחר שהמדות שבחרו כאויא בחר לפי מעלתו ששבחו ריב"ז. ור"א בן ערך אמר לב טוב ודאי בכלל דבריו דבריהם, כמו שאמר ריב"ז וכנ"ל, וכמו"כ כאן מוכרח לומר שתבונתו מוספת על הענין. נמצא מובן גודל מעלת ר"א בן ערך, שהי' גדול מכולם, שכלל את כולם. וזהו דאי' במשנה שאח"ז אבא שאול אומר משמו (פי' ריב"ז), אם יהיו כל ישראל בכף מאזנים ור"א בן הורקנוס אף עמהם ור"א בן ערך בכף שני' מכריע את כולם, מפני שהוא גדול מכולם).

(ח) ואם ר"א בן ערך שהי' גדול מאד מ"מ ע"י שנמשך אחר חמרא דפרגייטא נתחרש לבו, שהו"ע טמטוב הלב וטמטום המוח כנ"ל. אנן יתמי דיתמי ק"ו בן בנו של ק"ו שיטמטם לבנו. וכ"ז מפני ריבוי התאוות ותענוגי עוה"ז אפילו תאוות היתר (וגם אפשר שע"ז בא לכפור בהשגחה פרטי) ומידי היתר בא לידי איסור (וכמ"ש רש"י על מארז"ל, קפחו " שבטים שהיו בעלי הנאה כו' ויצאו לתרבות רעה) וכמארז"ל (נדה ד"ג ע"ב), כך היא אומנתו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך כו' ולמחר אומר לו לך ועבוד ע"ז כו'. נמצא שע"י תאוות זרות ורצונות זרות אשר לא לה' המה בועט באלקים חיים. ואפילו דברים הקלים יש בהם סיפוק לחבל אותנו, כמ"ש במד"ש וז"ל, ועל דברים הקלים אמר שהע"ה אחזו לנו שועלים קטנים וגו', אמרו ישראל לפני הקב"ה מה נעשה שאחזו לנו שועלים דהיינו יצה"ר וסייעתו שהם שועלים ופקחים לפתות את בנ"א ואינם מתחילים לפתות בעבירות חמורות שיודעים שלא ישמעו דבר' אלא בדברים קלים. וז"ש שועלים קטנים דהיינו עבירות הקלות, ואפי' שהן קלות הן מחבלות אותנו, כי ישראל נמשלו לכרם, כענין כי כרם ה' צבאות בית ישראל. והטעם שמספיקים הדברים לחבל אותנו מפני שכרמינו סמדר, שאם הי' בנו מע"ט גדולים כענבים המבושלים היו עומדים לנו למגן. אמנם כנגד עדים כל צדקותינו, וכמו הסמדר שאין בו תועלת כן הן כל מעשינו הטובים, ולכן כל העבירות הקלות יש בהם סיפוק לחבל ולהחטיא אותנו עכ"ל. נמצא שאפי' עבירות הקלות יש בהן סיפוק לחבל אותנו בעבירות חמורות. וזהו והי' עקב תשמעון, שאפילו עבירות שאדם דש בעקבו תשמעון היינו שלא יעבור עליהם שע"י קלות בא לחמורות. וממילא בועט באלקים חיים כנ"ל, וזהו נק' גאווה. (ובאמת הגאווה שבין אדם לחבירו גורם הגאווה שבין אדם למקום, מ"מ הם ב' דברים).

(ט) והנה הגאווה שהוא התנשאות והתרוממות בא מיסוד הרוח שהוא התנשאות והגאווה שמתאווה לתאוות ורצונות זרות הוא מיסוד האש. והגם שארז"ל במס' דרך ארץ פ"ב גסי הרוח ומספרי לה"ר ומדברי נבלה וחכמים בעיניהם, עליהם הכתוב אומר, כי הנה יום בא בוער כתנור אש. משמע מזה שגאווה מיסוד האש, דהקב"ה משלם מזה כנגד מזה, ומאחר שידונו באש מוכרח לומר ששרש דברים אלו ג"כ מיסוד האש, ובכלל זה ג"כ גסי הרוח. נמצא שענין הגאווה הוא מיסוד האש. וי"ל דהנה ארז"ל (סנהדרין דק"י ע"ב) קטני בני רשעי ישראל אין באין לעוה"ב שנא' כי הנה יום בא בוער כתנור כו' אשר לא ישאיר להם שרש וענף, שרש בעוה"ז וענף לעוה"ב, ופרש"י קטני בני רשעי ישראל, רשעי ישראל עצמם פשיטא שאין להם חלק לעוה"ב, כדאמרינן בפ' בתרא דכתובות (דק"א), רפאים כל יקומון מי שמרפא עצמו מדת. אבל בנים הקטנים שלהם, פליגי בהו. שרש וענף אלו בנים קטנים שלהם. שרש בעוה"ז וענף לעוה"ב, שאע"פ שאבותיהם הי' רשעים הם לא חטאו. נמצא מביא הפסוק כי הנה כו' על כלל קטני בני רשעי

ישראל ואין מחלק באיזה חטא דהיינו שיאמר שבחטא זה מתים הבנים הקטנים אלא בכלל. בכלל זה יש ג"כ דברים שהם מיסוד הרוח. ומ"מ מביא ע"ז פסוק, כי הנה כו', נמצא שפסוק זה אינו מדבר דוקא בעבירות שהם מיסוד האש. ועוד דקטני בני רשעי ישראל הם לא חטאו אלא שמתים בחטא אבותיהם שהיו רשעים. והנה רש"י כתב ב"ה קטני בני כו' רשעי ישראל עצמם פשיטא שאין להם חלק לעוה"ב שנא' רפאים בל יקומון מי שמרפא עצמו מד"ת אבל בנים הקטנים שלהם שלא חטאו פליגי עכ"ל רש"י. משמע שר"ג אומר שאפי' מי שמרפא עצמו מד"ת בניו אין באין לעוה"ב, וזה בודאי אין שייך ליסוד האש. מ"מ מביא ע"ז פסוק כי הנה כו', הרי מובן שפסוק זה אינו מיידי מדברים שמיסוד האש דוקא. ועוד דבש"ב פ"א חשיב כל המדות הרעות שמתהוות מהד' יסודות, כעס וגאווה מיסוד האש כו' תענוגי עוה"ז מיסוד המים כו' הוללות וליצנות והתפארות ודברים בטלים מיסוד הרוח. עצלות ועצבות מיסוד העפר. ואלו לה"ר וניבול פה וחכמים בעיניהם לא קא חשיב. אלא שלה"ר וניבול פה נכלל בדברים בטלים וחכמים בעיניהם נכלל בגאווה. נמצא שלה"ר כו' הם מיסוד הרוח. ומ"מ חשיב לה"ר וניבול פה שעליהם הכתוב אומר כי הנה יום בא כו' אלא ודאי כמשנת"ל. והא דהקב"ה משלם מדה כנגד מדה, אפ"ל דבד"כ מכל דבר יש, יש מיסוד האש דאם לא ה' מתאוה לזה כרשפי אש לא ה' עושה זאת שהוא רע. אלא מפני שמתאוה לזה אינו יכול להתאפק ולעמוד על נפשו. נמצא שיש בזה מעט מיסוד האש לכן גדונים באש, שזה נמצא מעט מכל דבר. נמצא מבואר שיש ב' מיני גאווה, אחד מיסוד האש ואחד מיסוד הרוח, כנ"ל.

(י) והנה בתאוות יש ג"כ ב' דברים. הא' תאוות היתר, הב' תאוות איסור. והנה בתאוות היתר גופא יש ב' דברים. הא' בלא רשפי אש, (דבתאוות איסור אינו שייך בלא רשפי אש דאם לא ה' מתאוה לזה ברשפי אש לא ה' עושה זה, מאחר שהוא רע גמור. ממילא מוכרח לומר שמתאוה לזה בתשוקה ורשפי אש. ואינו שייך כלל לומר בתאוות איסור בלא רשפי אש). היינו בלא לב ולב. וזה אינו מגשם הלב והמוח, וכמו שאמר ר"נ עד דלא אכילנא בשרא דתורא לא צלילנא דעתאי. וכמאמר חמרא וריחא פקחין. וכ"ז כשאוכל בלא לב ולב. אבל כשאוכל ברשפי אש (בל"א מיט א ברען) ולהוט אחר אכילה ועודה בכפה יבלענה מגשם ומטמטם הלב והמוח כנ"ל. בענין חמרא דפרגייטא ומיא דיומסס כו' ר"א בן ערך כו'. נמצא שבתאוות יש ב' מיני תאוות כנ"ל. והנה ע"פ ב' הקדמות הנ"ל יובן מ"ש בש"ב. דגאווה הוא מיסוד האש שנגבה למעלה. דהנה נת"ל שיש ב' מיני גאוות. הא' שמיסוד האש. הב' מיסוד הרוח כנ"ל. והנה רבינו הקדוש רוצה להשמיענו הב' מיני גאוות הנ"ל. לכן כתב הכעס והגאווה מיסוד האש שנגבה למעלה. דאם ה' אומר רק מיסוד האש ותו לא, ה' אפשר לטעות שכונתו על הגאווה שמיסוד האש. לכן הוסיף שנגבה למעלה. ונכלל בזה ב' הגאוות הנ"ל. ותחלה אמר הכעס והגאווה מיסוד האש. ומובן כמו הכעס שהוא הרשפי אש

והבעירה והחמימות (כליא ער ברענט) כנ"ל. כמ"כ הגאווה ג"כ שמלא תאוות ורצונות זרות אשר לא לה' המה, והו"ע החמימות והרשפי אש בתאוות עוה"ז תמיד (כליא ער ברענט און קאכט שטענדיק אין תאוות עוה"ז) יום ולילה לא ינוח ולא ישקוט וכנ"ל. אח"כ אמר שנגבה למעלה. פ"י שיש עוד בגאווה שהוא התנשאות בלי שום דבר אחר כנ"ל. ובאמת הוא מיסוד הרוח, אלא שרצונו ליכלל זה ביסוד האש כדי לקצר בלשונו הזהב לכן הוסיף שנגבה למעלה שאנו מוצאים בענין התנשאות, ולא לצרף בזה מה שאנו מוצאים באש ענין החמימות (ועוד שנת"ל שבכל דבר יש מעט מיסוד האש), ולטעות לא שייך למיחש מאחר שאמר שנגבה למעלה. ואין להקשות איך אפ"ל שיש גאווה שמלא תאוות כו' והלא אומר לקמן שהתאוות הם מיסוד המים. אך הנה נת"ל שיש ב' מיני תאוות. אפ"ל דמה שאמר והתאוות הם מיסוד המים, כוונתו על תאוות היתר שעושה בלא לב ולב דמים מצמיחים כל מיני תענוג. ומה שנק' גאווה ברשפי אש קאי על תאוות איסור ותאוות היתר שעושה אותם בלב ולב ברשפי אש כנ"ל והוא מיסוד האש כנ"ל. והכל נוחא בס"ד לפי קט דעתי בדקדוק לשונו הזהב.

(יא) וּע"פ כל הנ"ל יובן מה שבאמר מים רבים פ"ב הביא משל מרוח. דהנה יש גאווה מיסוד הרוח ויש מיסוד האש. ובס"ב מפני שרצונו לקצר במאמרי הטהורים כלל אותם, וכחדא נפקין. והנה במים רבים כפ"א מדבר מתאוות ורצונות זרות מה שלתאוה יבקש נפרד, שהוא מיסוד האש. ויש שם וז"ל וז"ע לתאוה יבקש נפרד, פ"י שאם ה' לו דעת חזק ונודע כי הדעת הו"ע ההתקשרות וא"כ לא ה' נפרד כלל, וממילא לא ה' מתאוה תאוות כלל, והסיבה לזה למה מתאוה לדברים רבים מפני היותו נפרד כו'. וז"ע לתאוה יבקש שהוא היפך הדעת ולכן מרובים צרכיו אשר יתאוה להם עכ"ל. נמצא מובן שאם ה' מתבונן בדעתו ומתקשר לאלקות והו"ע הביטול שה' בטל לאלקות לא ה' מתאוה כלל וה' מסתפק במועט, כמו שבקש יעקב אבינו לחם לאכול ובגד ללבוש. אך מפני שאינו מתבונן בדעתו גדולת ה', וממילא אינו מתקשר לו וממילא הוא נפרד מאלקות, לכן מתאוה לדברים רבים. (ואפ"ל דזה שאינו מתבונן הוא מפני הרצון שיש לו תחלה בתאוה אלא שהוא רצון מועט שאינו מוחלט אצלו שיעשה כן. אך קצת הטי' בשכלו שנתאוה לדבר זה. וזה גורם לו שאינו יכול אח"כ להתבונן ונעשה אח"כ רצון מוחלט וחזק כל ימוט שנתאוה לדברים וימלא תאוות הרע. וכמו שכ' שם פ"י אחר על מרובים כו' ודעתם כו' וז"ל וכ"ז נכלל בכלל מה שאמרו ז"ל מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה. פ"י שכל הסיבה מה שמרובים צרכי עמך לרדוף אחרי המותרות הוא לפי שדעתם קצרה מלהבין שע"י הדברים הנ"ל מסכן נפשו בסכנות גדולות שאינו כדאי ספק מהסכנה נגד הטוב ששיג, עכ"ל. ולכא' איך שייך לומר שדעתם קצרה מלהבין כו' מסכן נפשו כו' כמו מי שהוא בר דעת ויודע עניני עוה"ז איך שייך לומר שאינו מבין שהוא סכ"נ לירד בים בצלוחית של זכוכית. דאפי' איש בער יבין זה. ואיך אמרו מרובים

צרכי עמך ודעתם קצרה מלהבין שעייז מסכן נפשו וזה דבר שא"א. אלא מוכרח לומר שמפני רצונו שרוצה בזה, מטה שכלו עד שאינו מתבונן כלל), וכמ"ש מזה בתי"ח בדרוש ארדה נא הראשון באריכות (וכמו"כ י"ל מ"ש בפי' הא' שאין לו התקשרות הוא ג"כ מפני הרצון שיש לו להתאוה כו' כנ"ל). מובן מזה שהוא מיסוד האש שהרי כ' שמה שלתאוה כו' הוא היפך הדעת. והדעת הוי"ע ההתקשרות ובוה יכלול ההתבוננות ג"כ וכידוע שדעת כולל חו"ב. וז"ש ואלו ה' דעתם ברוחב וחזק, ורוחב. אינו שייך רק על ההתבוננות. נמצא שמה שלתאוה כו' הוא מפני שדעתו קצרה שאינו מתבונן כלל. ולפי"ז מוכרח לומר שהוא הגאווה שמיסוד האש, דאלי"כ אלא שהוא מצד רמות רוח מה קאמר שאינו מתבונן כלל הרי זה מתבונן בשכלו בטוב אלא אומר שלום יהי' לי וכמשית"ל אי"ה. אלא מוכרח לומר שהוא הגאווה שמיסוד האש. (ועוד, שהרי נת"ל שהוא מצד הרצון להתאוה שמפני זה אינו יכול להתבונן והרצון הוא בודאי מיסוד האש) ואח"כ בסעי' ב' כ' ש' עוד גורם מה שמתאוה לדברים רבים והוא הגבהת הלב ורמות רוחו. וסיבת זה הוא ג"כ מחמת קוצר הדעת כו' לחשוב ערכו ומהותו למה מגיע לו עושר כו' ואם ה' חושב פחות ערכו לא ה' רוצה בזה. אלא מפני שדעתו קצרה מלהבין ולהתבונן בזה ובטוב לבו מגביה ומרחיב לבו לאמר אלך במקום פלוני גם אם הדרך רב הוא ומסוכן אלא שאומר שלום יהי' לי והוא מצד רמות רוחו. והגורם לזה הוא הרצון, וכמו שא' שם לקמן לאמר גם אני אהי' בין המכובדים כו' נמצא שהוא ג"כ מצד הרצון שגם אני כו' (ומ"מ אינו דומה רצון זה להרצון דלעיל, ששם רוצה בעצם הדבר ומתאוה לזה. ומפני זה הוא מיסוד האש, אבל כאן אינו מתאוה כלל לעצם הדבר, אלא הפעולה שיוצא ממנה, שגם אני אהי' כו' והוא מיסוד הרוח. אך בכל דבר יש קצת מיסוד האש כנ"ל). נמצא מבואר שבפ"ב מיירי מהגאווה שמיסוד הרוח לכן הביא משל דגלי הים כו' ואינו סותר כלל למ"ש בסעי' דשם מדבר גם מהגאווה שמיסוד האש. אבל במים רבים פ"ב שמדבר רק מהגאווה שמיסוד הרוח כנ"ל, לכן הביא משל דגלי הים שמתרוממים מצד הרוח שיש בהם מיד נופלים, כמו"כ הרשעים שמגביהים ומרחיבים לבם כנ"ל מיד נופלים.

בסעי' ג'

רה"י אצי' כו'. דהנה נת"ל בפי' מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה שהוא מצד קוצר הדעת הוא התקשרות ומפני שאינו מקשר דעתו וממילא הוא נפרד ומתאוה לדברים אלו ואינו מסתפק במועט, אבל אם ה' מקשר דעתו באלקות ממילא לא ה' נפרד ולא ה' מתאוה בדברים אלו וה' מסתפק

במועט, וזה נק' רה"י, דרה"י הוא מקום שאין רבים דורסים בו רק יחיד, כמו"כ כאן שאינו מתאוה לדברים הרבה כ"א מסתפק במועט כמו יעקב לחם לאכול ובגד ללבוש נק' רה"י, והוא מפני שמקשר דעתו באלקות לכן רה"י הוא באצילות דאצי' נק' עולם האחדות ששם מתאחדים עם אלקות, וזהו רה"י אצי' כו' רה"ר עשי', דרה"ר הוא מקום שרבים דורסים בו ויום ולילה לא ינוח ולא ישקוט מדריסת בניא, כמו"כ זה שטרוד תמיד ברבות מחשבות הטורדות אותו נק' רה"ר, ומה שהוא טרוד תמיד הוא מפני גסות רוחו כנ"ל באות ב', שזה רע גמור לכן הוא בעשי' שרובו רע. וזהו אומרו רה"י באצי' כו'.

ומ"ש חכם אצי' (דהנה בכלל חכ' הוא אצי' דאבא מקנן באצי') דהנה אי' במאו"א מערכת ח' אות כ"ח חכם גי' חיים והם סוד המוחין אהי' הוי' אהי' גי' חיים ובאות כ' כ' חיים נק' המוחין כו' אהי' הוי' אהי' גי' לחיים.

סעי' ה' אפ"ל

וזהו אהבתי אתכם אמר הוי' ועי' מתעורר חלק הוי' שבנפש. וראי' מזה דאהבה היא הוי' דכתיב אהבתי אתכם פי' מה שאהבתי כו' הוא מצד שם הוי' שהוא אהבה. ועי' פי' אהבתי אתכם אמר הוי' דהנה כבר הביא מזה הקדוש דאהבה הוא הוי' שהם תרדל"מ כו' בחיבותא, וכן אי' במאו"א אהבה היא בינה כו' ריעין דלא מתפרשין, נמצא שמה שבינה נק' אהבה הוא מצד החכמה והוא פשוט, וכן ו"ה מתדבקין בחיבותא. אך התחיל להוכיח דשם הוי' שבנפש הוא משם הוי' שלמעלה. וזהו אומרו אהבתי אתכם, פי' אהבה שאתכם והוא השם הוי' שבנפש (וכמו שאומר לקמן ה' עמכם הוי' שעמכם), אמר הוי' הוא מצד שם הוי' שלמעלה, והמשך הל' כן הוא, אהבתי שאתכם, פי' האהבה שבנפש כאו"א מישראל אמר הוי' הוא מצד שם הוי' שהיא אהבה כנ"ל מזה"ק ומאו"א ועי' מתעורר חלק הוי' שבנפש.

הוספה ד — שיחות

הונדערט יאָר לערך זיינען אַריבער
זינט דעם יאָר אין וועלכן רבנו הגדול
האָט אָנגעהויבן מגלה זיין תורת
החסידות ביז דעם יאָר אין וועלכען דער
טאַטע אָנגעהויבען לערנען חסידות —
בשנת תרל"ג — וואָס אין משך פון די
הונדערט יאָר איז תורת החסידות חב"ד
נתגלה געוואָרען ע"י כ"ק אבותינו
רבותינו הק' זצוקלה"ה נב"מ ז"ע אין
התגלות מסודרת.

צעהן יאָר האָט דער טאַטע געלערנט
און געטאַהן בעבודת החסידות בחי"כ
אאזמור — תרל"ג-תרמ"ג — פון שנת
תרל"ה אָן — וואָס ער איז יעמאַלט אַלט
געווען פערצעהן יאָהר — זיינען שוין
פאַראַן זיינע אייגענהענדיגע כתבים,
הנחות אויף די מאמרים וועלכע ער האָט
געהערט פון זיידען. און אין אַ היבש
ביסעל מאמרים — פון שנת תרל"ז —
זיינען פאַרשריבען זיינע אייגענע
ביאורים, אויך רשימת-שאלות וועלכע
ער האָט געפרעגט ביים זיידען און דעם
זיידענס תשובות, אויך רשימות פון
יחידות'ן.

אַ באַזונדער חיות'דיגער טוב טעם איז
אין דעם טאַטענס אייגענע מאמרים פון
די יונגע יאָרען — תרל"ז-תרל"ז —
דאָס זיינען מאמרי עבודה, יעדער ענין
איז דורכגעזאָפט מיט הרגש פון יראת
שמים און אין יעדער וואָרט הערט זיך
עבודה שכלב.

בשנת תרל"ה מתחיל, לחזור מאמרי
הוד כ"ק אביו. הנחות מסודרות על
המאמרים — בתוספות ביאור והערות
— מתחיל לכתוב משנת תרל"ז בדרוש
מים רבים הנאמר בשנה ההיא. רשימות
בנגלה התחיל לכתוב עוד בהיותו בן
שנים עשר.

מלפנים היו החסידים הצעירים שוא-
לים אצל הזקנים פירוש על היחידות
ששמעו, לא רק דיוק הלשון כ"א פירוש
הדבר. פעם בא חסיד אל כ"ק אאזמור
מהר"ש בשנת תרל"ז בעת שדבר
המאמר דמים רבים — ה' מהמחונכים
— ויאמר לו אאזמור על יחידות, אין
דער וואָס ער זאָל ער נאָר דאוונען מיט
פירוש המלות אבל בשיק ובזמן מן
הזמנים זאָל ער טראַכטן אין דעם תוכן
התפלה הגם עס איז נישט מתאים
לפירוש המלות. החסיד לא הבין זה
והלך לשאול אצל אאזמור שהי' אז כבן
ט"ז שנה ונתן לו דוגמא את הפסוק וירא
ישראל את היד הגדולה, אָז די אידן
האָבען געזעהן די השגחה פרטית אשר
עשה ה' במצרים אין די מצרים וגבולים,
ויראו העם את ה' האָבען זיי געזעהן
דעם הוי' הנגלה, ויאמינו בה' דעם הוי'
הנסתר ובמשה עבדו אין דעם ענין פון
דעת עליון.

(י) חלק מביאור מאמר זה שכתב אז נדפס בקובץ
התמים' חוברת ג (ונדפס לעיל ע' תקצט).
(בשנות . . חוברת ג: קנט' .תנך לנער' ע' 10. —
הערות המו"ל.

מלפנים . . דעת עליון: ספר התולדות — אדמור
מהר"ש (לכ"ק אדמור שליט"א) ע' 68. — הערת
המו"ל.

תריב

הונדערט יאָר . . עבודה שכלב: לקריד ח"א ע'
284. — הערת המו"ל.
דער טאַטע אָנגעהויבן: אַז"ל: דער טאַטע האָט
אָנגעהויבן. — הערת המו"ל.

הוספה ה — רשימות

רשימה

מיומנו של כ"ק אדמו"ר שליט"א

התשיעית שחה כוס חמין וסיפר אשר כעשרים שנה מלפנים — בשנת תרל"ו — בכ"ף חשוון שהי' קביעתו כמו בשנה זו — הי' פרשת חיי — קרא אותו כ"ק אביו אאזמו"ר ואמר לפניו המאמר פתח אלי' אנת הוא חד ולא בחושבן ואמר לו כי ילך לביתו לחזור על המאמר בינו לבין עצמו ואחרי כן יבוא אליו.

המאמר פתח אלי' הי' מאמר קצר, ותוכנו הי' ההפרש בין יחיד לאחד — כמו במאמר זה שאמר תמול בלא ביאור ענין באר שבע בקמץ וסגול, רק ההפרש בין יחיד לאחד, וגם זה בקיצור. —

אנכי — מספר כ"ק אאמו"ר — חזרתי על המאמר פעמים ושלש וחזרתי לכונוס לכ"ק אאמו"ר, ובבואי מצאתי כי הרבה אורחים מחכים לכונוס ביחידות, והמשרת לויק מלא רוגז על אשר בגללי הותחל' היחידות בשעה מאוחרת מזמן המוגבל אחר תפלת ערבית, וחזרתי על עקבי.

בכל עת הלכתי לכ"ק אאמו"ר — ממשיך סיפורו — הייתי רגיל להשמר שלא ירגישו בי שהנני הולך לכ"ק אאמו"ר למען שלא להעלות קנאתם של אחי דודך הרז"א וגיסי דודך הרמ"ל, וגם אז בראותי כי כ"ק אאמו"ר מקבל ליחידו' חזרתי על עקבי, ובהיות כי כ"ק אאמו"ר ציוה לי כי אחר שאחזור את

ה, כי מ"ח תרנ"ו.

תמול בשעה חמישית לפנות ערב זכיתי להקרא לכ"ק אאמו"ר לחוג את חג הכ"ף חשוון — יום הולדת את כ"ק אאמו"ר — כדרכו בקודש זה שנתיים לסדר ביחידות חגיגה מיוחדת במינה.

בש"ק העבר — פרשת וירא — הואיל כ"ק אאמו"ר לאמר מאמר ויטע אשל בבאר שבע, ותמול ערב הואיל כ"ק אאמו"ר לאמר מאמר פתח אלי' אנת הוא חד ולא בחושבן. ביאר ההפרש בין אחד ויחיד, ובמקצתו ביאור על ענין באר שבע בקמץ ובאר שבע בסגול המבואר במאמר ויטע הנ"ל.

המאמר התארך כשעה ויותר.

אחר אמירת המאמר התפלל תפלת ערבית כשעתים, ואנכי נצטוותי להיות בחדרו כל משך זמן תפלתו.

תפלתו היתה בקול ניגון חרישי ובדבקות גדולה ועשה עלי רושם גדול, ובכל משך העת בכיתי במאד, ובכיתי זאת היתה יותר ענין של געגועים ושפלות הרוח — אראפגעפאלנקייט — מכמו ענין התשובה.

• • •

אחר תפלת ערבית בשעה חצי

ורשימה .. שליט"א: הכוונה לכ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע — נדפסה בסה"מ תש"ט ע' 86 ואילך, עם הערות (הבאות לקמן) מכ"ק אדמו"ר שליט"א. — הערת המו"ל.

והמשרת לויק: ראה אודותיו שיחת כ' כסלו תרצ"ג אות ה' [לקריד ח"א לו, א ובהערות. — הערת המו"ל].

(ג) כ"ק אאזמור' הוקן הי' רואה את רבו ההימ' נ"ע בכל עת שרצה, בהקיץ ולא בחלום, והי' שואל אותו כל ספקותיו, ואת הבעש"ט ראה בחלום בשבת ובמועדים, בעת שהתגלה אליו — ולא בכל עת שרצה — ואחר פעטערבורג התגלה אליו בכל עת שרצה ובשבת ובמועדים בהקיץ.

(ד) כ"ק אאזמור' הוקן הי' קורא את הבעש"ט נ"ע זקני, דער זיידע.

(ה) אאזמור' הרה"צ ר' ברוך אביו של כ"ק אאזמור' הוקן הי' צדיק נסתר, והי' למדן מופלא ועסקן בדברים בעניני צדקה והתנהג בפשטות כאחד מבעלי הישוב.

(ו) בקיץ תקפ"ב נסע כ"ק אאזמור' — אדמור' האמצעי — ליער דאברע-מיסליע, להנפש על איזה שבועות, והתאכסן בהבית של ר' חיים זאב הזפתן — שהי' ביתו בעומק היער בין אילני ארז סאסנע — וגם אחי דודך הרב"ש שהי' לו שיעול חזק נסע ג"כ. באחד הימים אמר כ"ק אאזמור' לאחי הרב"ש תסע עמי ואראך אותו הישוב אשר שם גר זקנינו ר' ברוך ואותו הכרם — גארטן — אשר שם שחקו — האָבן זעך געשפילט — כ"ק אאמור' בהיותו בן שבע שנים ודודי הרי"ל בהיותו בן שלש שנים, ואראך את מחצב האבן, בהר הקטן שבכרם אשר משם נמשך מעין המפכה מים זכים, ובהמשכו בנחל כארבעים אמות מחוץ לכרם נעשה תעלה רחבה, ובכל הסביב' נק' בשם מעין הלבן, ביכלא רוטשיי.

מספרים כי מעין זה נפתח באחד

המאמר פתח אלי' אבוא אלי', הלכתי דרך בית אימא וחכיתי בחדר המטות — שלאף צימער — הסמוך לחדרו של כ"ק אאמור'.

כעבור כשעה שמעתי את הוד קולו של כ"ק אאמור' כנגנו בעת הליכתו מחדר — הסוכה הסמוכה למנין — אשר שם הי' מקבל ליחידות, לחדר מושב קדשו — בזאל הגדול.

אנכי עמדתי על עמדי, וכעבור רגעים אחדים פתח כ"ק אאמור' את דלת פתחו ויואל לאמר, שערתי כי אתה עומד בפה ומחכה, הכנס.

בהכנסי ישב כ"ק אאמור' על אחד הכסאות הגבוהים והרחבים שעמדו בכותל מזרח, ורוח קדשו טובה עליו במאד, ויואל לספר איזה סיפורים.

(א) אצל הבעש"ט נ"ע הי' חסיד א' איש פשוט המוני והי' י"ש גדול, התפרנס מיגיע כפיו בחפירת בארות, מיום עמדו על דעתו הי' נוהר מלאכול את פתו באיזה לפת שהוא רק פת מלח ומים, אמנם בני ביתו כלכל בלחם ולפת כפי יכולתו, ובעצמו מימיו לא טעם טעם בשר. הוא הי' בקי בחמשה חומשי תורה ובספר תהלי' על פה, ופירוש המילות ידע בדוחק, וככמה מקומות לא ידע פירושן, רק הי' חוזר על אותיותיהם תמיד בעת מלאכתו ובעת הליכתו. ואמר הבעש"ט נ"ע הערשל גרעבער האָט אַ דיעה למעלה.

(ב) הבעש"ט נ"ע קודם שנתגלה והי' עוזר — אַ באַהעלפער — והי' מוליך את הילדים לחדר, ומביאם חזרה הי' מנשקם מרוב חיבה באהבת ישראל, ואמר הרב המגיד ממעזריטש נ"ע: הגני מתברך — ער ווינטש זעך — לנשק ספר תורה באותה חיבה אשר הבעש"ט נ"ע הי' מנשק ילד מישראל שאמר אלף בית.

הרה"צ ר' ברוך: אודותו באריכות ראה בספר הזכרונות. ושיחת חיי אלול תשי"ב [ספר השיחות תשי"ב ע' 122, 127 ואילך. — הערת המו"ל.

עצמו, ואשר גם הוא רוצה לטבול, ויסביר לאחיו כי ישנה טבילת טהרה — לצאת מטומאה לטהרה — וטבילת קדושה — לצאת מחול לקדש — ומרגיש הוא אשר תחת ההר הזה ישנו מעין, וכאשר יחפרו וימצאו המעין והמים ירדו אל המחצב — העשוי כמו בור — אשר אצל ההר אז יהי זה להם לבית טבילה, ויחפרו הילד' בהר ויתגל' המעין ויבואו מים רבים, ויעשו תעלה ותהי רוחה להכעלי חיים וישתו ממי התעלה ויתרפאו, וגם הרועים ברחצם במים אלו נתרפאו. ובהיות כי המעין יצא מתחת לאבן לבן אשר בהר קראו את המעין „מעין לבן“.

ז) בקיץ תרכ"ב נסעתי עם אחי דודך הרב"ש אל הישוב אשר שם גר זקננו ר' ברוך במשך שנים רבות, החצר והכרם אשר בו המעין נקרא בשם בארוכא-וויטש, ורחוק משם כשתי פרסאות — וויאָרסט — חצר אדון האחוזה ברוכא-וויטש והכפר שעל ידה.

האחוזה בארוכאווויטש רחוקה מהעיר ליאָנא כשלש פרסאות — וויאָרסט — ומושב היהודים שהי' שם נתרקן והבנינים עזובים, ונשארו רק שתי משפחות היושבות על אדמת נחלת אבותיהם זה כששה דורות, משפחה אחת עסוקה בעבודת אדמה, והשני' עסוקה בעבודת אדמה ובבית מפות — קווינע.

שם מצאנו זקן אחד ישיש ר' בצלאל שמו ואביו ר' אפרים הי' אחד מהטוחנים ב„בית הטחינה של ברוך“, כי שלשה בתי טחינה היו באחוזתו של זקנינו ר' ברוך וכולם בתי טחינה של רוח, והברכה היתה שריו' בהם, והי' שולח קמח לחלק לעניים בהעירות הסמוכות, והי' משתדל אשר לא ידעו מי הוא המשלה.

כפי סיפורו של הישיש, הנה בהיותו

הימים אשר המכשף של הכפר לויצאָוע קלל את המעין אשר מעבר השני דעיר ליאָנא ונהפכו מימיו לשחור, הצאן והבקר של הכפר שהיו רגילים לשתות מהמעין ההוא נחלו בחליים, והרבה מהם מתו, גם הרועים שהיו רגילים לרחוץ בהתעלה של המעין. ההוא הנה אחר קללתו של המכשף אָקים — כן הי' שמו — גם הם נחלו בצרעת ובקדחת.

הצאן ובקר של היהודים מבני הישוב ובתוכם גם צאנו ובהמותיו של זקנינו ר' ברוך נחלו, ובכל הסביבה הסמוכה לא הי' לא נהר ולא תעלה, ויצטערו כל בעלי חיים במאד, כי היו צריכים להשקותם ממי באר.

באחד הימים ישבו כ"ק אאמור' ודודי הרי"ל בכרם. ובכרם היו כמה אילני פירות אבל היתה השנה הרביעית ולא אכלו הפירות, אמנם אחת המשרתות — האינה יהודית — לקחה תפוח ואכלה, ונתנה גם להילד — דודינו הרי"ל — ובירך ואכלו, ורץ לשאול מאת אחיו הבכור — כ"ק אאמור' — נוסח ברכה האחרונה אחרי אכילת תפוח, כ"ק אאמור' שאלו אי' איפוא לקחת תפוח, סיפר לו דודי הרי"ל כי המשרתת נתנה לו תפוח שלקחה מאחד האילנות.

כ"ק אאמור' התעצב במאד ויסביר לאחיו הצעיר את האיסור ויסדר לו סדר תיקון, ואשר יקח על עצמו אשר מעתה לא יאכל שום מאכל ולא ישתה שום משקה עד אשר יודע תחלה כי כשר הוא, וכאשר דודנו הרי"ל קיבל עליו לקיים כל אשר אמר לו כ"ק אאמור', אמר לו כ"ק אאמור' כי צריך לטבול את

באחד הימים: מאורע דומה שקרה איזה שנים לפני זה המסופר בפנים ראה בקונטרס „עריץ תמוז תש"ב ע' 29 [ספר השיחות תש"ב ע' 150 ואילך. — הערת המור].

(יא) הפלאה המכוסה בלבוש השכלה, עלולה להסתיר בהסתר כזה שיהי חיו נראה להיפך ממש, מופת הוא סדר וענין של למעלה מן השכל, ושכל המכסה על ההפלאה הרי נעשה הענין ההוא למטה מן השכל, להיות השכל מושל ושלט עליו, ולכן הנה להכיר את ההפלאה המכוסה בלבושי השכלה, בעדארפען האַבען אַ שאַרפען ראיית עין השכל.

(יב) דעם עלטער זיידען האָט מען גידאַרפט פאַרשטיין, דוהו ההפרש בין שלשה אלה, הבעש"ט הרב המגיד ממעזריטש, וכ"ק אאמור"ר הזקן, צו דעם בעש"ט איז געווען גינג אַז מי איז געווען אַ מקושר, ענין ההתקשרות הוא לעשות דבר בפועל כפי הוראתו, כמו בענין אמירת אותיות שבתורה, או השקידה באהבת ישראל, צו דעם מגיד — האָט מען געדאַרפט לערנען, ולא הספיק ענין ההתקשרות בלבד, כ"א היו צריכים להיות אצלו לראות ולהתלמד מאתו ההנהגה, ואצל כ"ק אאמור"ר הזקן לא הספיק ענין ההתקשרות וגם לא ענין הראי' וההתלמדות מדרכיו, מי האָט איהם גידאַרפט פאַרשטיין, און די וואָס האַבען איהם פאַרשטאַנען זיינען גיווען גאָר אַנדערע פון די אַנדערע חסידים ניט נאָר פון די מקושרים, נאָר אויך אפילו פון די גרויסע בעלי השכלה.

• • •

כשגמר כ"ק אאמור"ר את דברי קדש אלה, אמר לי לבוא אליו בלילה. וזה הכלל, כאשר כ"ק אמר לי לבוא בבקר הי' הכוונה בשעה ששית, וכשאמר בהשכמה הי' הכוונה בשעה רביעית וכשאמר בלילה — הכוונ' בין שעה שני לשלישית.

בבואי לביתי חזרתי על כל מה ששמעתי ורשמתי בקיצור, קראתי את

ילד — כתשעים שנה או תשעים וחמשה שנים מלפנים בערך — כבר עזב ר' ברוך את החצר וחלק את קרקעותיו ליהודי הכפר, ובביתו הושיב כמה משפחות, וביניהם השלשה אחים ר' גבריאל ר' יוסף ור' נחמן עם בני ביתם, האחים היו שוקדים בתורה יומם ולילה, ובמשך השנים העתיקו מושבם לליאונא.

(ח) כ"ק אאמור"ר — האמצעי — אמר לאחי, דודך מהרי"ל, כי כ"ק אאמור"ר — אדמור"ר הזקן — הי' מתנהג בכמה עניני מופתים כמו הבעש"ט נ"ע — בעל שם"סקע זאכן — אך להיותו שכלי בעצם מהותו לכן הנה גם הדברים המופלאים באו בלבושי השכל, און שכל פאַרדעקט אויף הפלאה.

(ט) טעם הדבר מפני מה שכל מכסה על הפלאה, הנה הטעם אין אנו יודעים, אבל אנו יודעים אשר כן הוא שהשכלה מכסה על הפלאה, וטעם הדבר מפני מה הוא כן, לפי דכן הוא בספירות העליונות, והפלאה הוא בספירת הכתר והשכלה הוא בספירת החכמה, והחכ' מאין תמצא, כי השכלה דחכמה באה מהאין דכתר, ועם זה הנה ההשכלה מכסה על הפלאה.

(יוד) כאשר ההשכלה מכסה על ההפלאה, הנה כיסוי זה, לא זו בלבד שהוא מכסה את ההפלאה אלא עוד זאת שהוא מקרר את ההפלאה, דשכל הוא קרירות, דכך הוא בכלי החכמה שהוא קר ולת, וכן הוא בכח החכמה שהוא קר, דוהו ההפרש בין חכמה ובינה, דבינה הוא בא בהתרגשות, מיט אַ קאָר, וחכמה הוא בקרירות קאָלט הנקרא בלשון בני אדם קאָלטער שכל.

טעם הדבר: ראה ג"כ ד"ה אני ישנה (כס' המאמרים — אידש).

ושקד בהם בהתמדה עצומה, ומשניהם למד כ"ק אאזמור' הזקן, בהיותו בן שבע שנים, שתי שנים כאיזה שעות בכל יום, נוסף על לימודו במשנה וגמרא בעיון רב, והזקנים האלו כשהתיישבו בליאזנא הי' כ"ק אאזמור' הזקן מקרבם ומחבבם.

כשהזמין כ"ק אאזמור' הזקן את הקרואים, והכל ידעו כי בנו הילד השני חולה, חשבו כי בודאי מזמינם בשביל אמירת תהלים, ולהשתתף בתפלתו בשביל בנו הילד החולה.

כשנכנסו הקרואים סיפר להם כי בלילה העבר ראה את מורו ושאל אותו מדוע אינו מעורר רחמי שמים בעד בנו הילד החולה הנושא את שמו.

ענה לו אשר סיבת החולי הוא מפני התרעומות של זקנו חותן אביו אשר שמו הוא בהבלעה ובלתי נודע לרבים.

אמרתי למורי כי אנכי עשיתי כדון, כבוד רבו וכבוד אביו — ובפרט אביו או אמו — כבוד רבו קודם, ובפרט בענין השמות אשר זה לטובת גילוי הארת הנשמה והתפשטותה בנפש הנקרא בשם. אשר שם הרב קדום לשם האב.

אמנם נודעתי כי זקני אבי אמי נקרא בשם חיים אברהם, והזמנתי אתכם להשתתף עמי בקריאת שמו של הילד אברהם בן שטערנא בשם חיים אברהם בן שטערנא, והשי"ת ישלח לו רפואה ויהי חסיד ולמדן ויתן לו השי"ת אריכות ימים ושנים, ודודי רח"א נתרפא והי' ילד בריא.

בענין השמות: ראה שער היחוד והאמונה פ"א ופ"ב. לקראת פ' בהר ד"ה את שבתותי פ"ב. ד"ה כי בחפזו (פסח, תשי"ח) מ"ה.

הילד אברהם: ראה ספר התולדות — מהר"ש ע' 6 שנקרא מתחלה ג"כ חיים. וכנראה נשתקע שם זה אח"כ.

שמע ולא יכולתי להאריך מפני אונס שינה אשר תקפה עלי ביותר.

ישנתי כשלשה שעות ואיקץ, ותתפעם רוחי לרגלי החלום אשר חלמתי, ולרגלי המחזות אשר ראיתי בחלומי ואבהל במאד. ואביט בהשעון והנה קרבה שעה השני, ואסדר את לבושי וברכתי הברכות כדון, ואתכוננה ללכת לכ"ק אאמור'.

בבואי לכ"ק אאמור' היתה רוח קדשו טובה עליו במאד, וילמוד עמי את המאמר זכר רב טובך בהסידור בהסבר רב, ויארך הלימוד כשלש שעות.

בעת הלימוד סיפר:

(א) דודי ר' חיים אברהם, נולד לכ"ק אאזמור' הזקן באלול תקל"ז או תקל"ח, וקרא שמו אברהם על שמו של המלאך הקדוש הר"א בן הרב המגיד, ובעת הברית מילה כאשר קרא בשמו אמר כ"ק אביו אאזמור' הזקן שהוא קוראו על שם מורו הר"א ועל שם זקנו אבי אמו הר' אברהם חותן אביו הרה"צ ר' ברוך.

(ב) בהיות דודי הר"א בן שלש שנים נחלה והי' מסוכן, כ"ק אביו הזמין מגין עשרה מבחורי תלמידיו וארבעה מאורחי העיר ובתוכם ר' גבריאל ור' נחמן שהעתיקו מושבם מהישוב אשר שם גר אביו, והוא טרם נסעו ללמוד אצל הרה"צ ר' יששכר דוב נ"ע בליו- באוויטש, ר' גבריאל הי' בעל מדקדק נפלא ובקי בתנ"ך בנקודותיו, ועם זה ידע רוב פירושי תנ"ך בעל פה ושקד בלימוד זה בהתמדה גדולה, ור' נחמן הי' בטבעו חקרן ועמקן והי' בקי במורה נבוכים כוזרי ועקרים וספרי יש"ר מקאנדיע ועוד ספרי מחקר בעל פה

זקנו אבי אמו: באריכה אודותו ראה בספר הזכרונות.

תורה רק בפני חמשה ששה שומעים, והם שלשה בניו הק', כ"ק אאזמור' — האמצעי — הוא — דודי הרח"א — ואחיהם דודי הר' משה, ושנים או שלשה מקשישי תלמידיו היושבים, בסגנון מושכלי עם ביאורים משלים ודוגמאות, בכדי אשר כל ענין וענין יובן ויושג בטוב לכל אשר לו מוח בקדקדו.

ההתחלה הי' ביום השלישי לסדר וארא כ"ד טבת והמאמר הראשון אמר דיבור המתחיל מזמור שיר חנוכת הבית, הנדפס בשער התפלה שבסידור.

המאמר מזמור שיר אמרו כ"ק אאזמור' הזקן בשלש פעמים פעם הראשונה מההתחלה עד שביאר הג' עניני' מזון לבוש ובית, פעם שני' ביאר הג' ענינים מזון לבוש ובית בתומ"צ, מצות שקיומן תלוי ברצון ומצות שקיומן תלוי בשכחה, שלמע' מן הרצון ופעם השלישית ביאר ענין והקימותי לך בית נאמן שנא' בדוד עד גמירא.

אחר כל מאמר ומאמר שאמר כ"ק אאזמור' הזקן היו השומעים מפלפלים ביניהם בעניני המאמר והי' הציווי מכ"ק אאזמור' הזקן אליהם, אשר כל אחד מהם ישתדל להסביר את הענין ששמע כפי הבנתו.

דודי הר"מ הצטיין בעניני דוגמאות ומשלים ובפרט בעניני השכלה, כי מוחו הי' חריף ביותר והי' מופלא בכל מקצועות ההשכלה, חריף מתון ותפסן ופה מפיך מרגליות, ומהיר לכתוב כל ענין וענין בסידור נאה ובהגיון נפלא.

בפורים קטן בשנה ההיא אמר כ"ק אאזמור' הזקן את המאמר זכר רב טובך יביעו — השני, היינו ד"ה ועוד יש לפרש — וביאר פי' אור א"ס בהקדמת ענין ההפרש בין עצם והתפשטות, ובין ענין העלם וגילוי, וביאר הענין דהעלם

(ג) כעשר שנים, משנת ת"ר בערך עד הסתלקותו של דודי הרח"א הייתי לעתים קרובים מבקר אותו ושומע מאתו הרבה ספורים וזכרונ' שונים, ורוכם כתבתים בספריי והי' לי כ"ב ספרים כתובים מזכרונותי של דודי הרח"א, ועשר ספרים כתובים סיפורים אשר שמעתי במשך כ"ז שנה מזקני החסידים אשר היו אצל כ"ק אאזמור' הזקן וכ"ק אאזמור', וששה ספרים ברשימות סיפורים אשר שמעתי מכ"ק אאזמור' במשך כט"ו שנה, וספרי הנחות על דרושי כ"ק אאזמור' משנת תרי"ח עד תרי"ז — ועד בכלל — וכולם — לבד ספר קטן מתרי"ד וספר תרטוב ומקצת מההנחות דשנת תרי"ז — לא עתה נשרפו בהשריפה הגדולה ביום ד' כי תצא, ו' אלול תרי"ז.

(ד) דודי הרח"א סיפר, אשר המאמר זכר רב טובך אשר בסידור, אמרו כ"ק אאזמור' הזקן כמה פעמים. והוא דודי הרח"א — שמעו — כפי שאמר לי זה הי' בפעם החמישית — בשנת תקנ"ח בסגנון הנכתב והנדפס מתחלת המאמר עד סופו שמדבר ענין רננא ברמשא.

ההוספה דיבור המתחיל ועוד יש לפרש זכר רב טובך יביעו הוא מאמר בפני עצמו שאמרו בשנת תקנ"ט — אחר בואו מפעטערבורג — בפורים קטן.

וזה סיבת המאמר.

בבוא כ"ק אאזמור' הזקן מפעטער-בורג אמר כי סיבת המאמר הוא קטרוג על אשר אינו מבאר את תורת החסידו' בלבושי השגה אשר הכל יוכלו להבין זאת, ולאו דוקא יחידי סגולה, ואשר ספרו לקוטי אמרים אם כי הכל מבינים אותו אבל הוא עמוק ביותר ותופסים רק את השטחיות בלבד.

ובכן החליט לעשות בקיעות לאמר

עבר בכל גוי, וארככותי דא לדא נקשן, וכנראה אשר גם מראה פני השתנה, כי כ"ק אאמור' אמר לי: וואס ביסטו אזוי איבערגעשראקן און פארשעמט, דער-צייל דבר דבר על אופנו כסדרו.

וועמען פון די וואס דו האָסט גיזעהן אין חלום קאָנסטו זיי.

* * *

ואני עודני רועד כולי, ופשוט לא יכולתי לדבר, כי אין מלה בלשוני. כעבור איזה זמן התגברתי על עצמי, ואמרתי:

אלו שהכרתים היו כ"ק אאמור' — צמח צדק — ה' לבוש בבגדי שבת, משי לבן, כ"ק דודי הרב"ש והמהרי"ל, והשאר לא אדע.

כ"ק אאמור' — אאמור' — שאלני איך ה' מושבם, ואמרתי לו: שנים ישבו בראש השלחן, ואחוריהם ישבו שבעה אנשים, מימינו של היושב בימין ישבו שני אנשים ואחריהם דודי כ"ק מהרי"ל, ומשמאלו של היושב בשמאל ישב כ"ק אאמור' ואצלו כ"ק דודי הרב"ש.

כ"ק אאמור' אמר לי, כי שנים היושבים בראש השולחן הם הבעש"ט — מימין והרב המגיד ממעזריטש — משמאל, והאנשים היושבים אחוריהם, הנה שלשה הם מתלמידי הבעש"ט, וארבעה מתלמידי הרב המגיד, כ"ק אאמור' הזקן ישב מימין הבעש"ט ואצלו כ"ק אאמור' — האמצעי — ואצלו אחי, דודך מהרי"ל, כ"ק אאמור' ישב אצל הרב המגיד מול כ"ק אאמור' הזקן ואצלו אחי, דודך הרב"ש.

מה שמעת — שאלני כ"ק אאמור' — והאם אתה זוכר מה ששמעת, הבעש"ט אמר:

וגילוי בה' משלים, חיות הנפש בגוף, כח הראי' בעין, גילוי אור השכל, ניצוץ היוצא מן הצור, גילוי המחשבה, ויסיים דברי קדשו בפירוש דאור איס שבא בגילוי מהעלם עצמותו.

כ"ק אאמור' הזקן ציוה להם כי כל אחד ואחד מהם יעיין במאמר זה בעיון ובהעמקה, ויבאר ההפרש בין עצם והתפשטות, וחילוקי הענינים היוצאים מהה' משלים שאמר בקצרה בענין העלם וגילוי, ויכתבו על הגליון ויביאו אליו.

אחרי אשר השומעים פלפלו ביניהם בביאור המאמר, כתב כל אחד מהם ביאורו בהבדל המשלים, ובענין עצם והתפשטות וימסרו כתביהם לכ"ק אאמור' הזקן.

אחר אשר כ"ק אאמור' הזקן קרא את כתביהם, הואיל לאמר את המאמר דיבור המתחיל ולהבין כ"ז בתוספת ביאור, עד ומעתה יש להבין במ"ש זכר רב טובך יביעו, שאמר במאמר בפני עצמו בשתי פעמים.

(ה) אחר שבא כ"ק אאמור' הזקן מפע' טערבורג הותחל סדר אחר בענין החסידות, והנהגה אחרת בעניני החסידים.

(ו) פתאום אמר לי כ"ק אאמור' — אאמור' מוהר"ש — מיר האָבן זיך פאַררעדט, זאָג מיר וואָס האָט זיך דיר גע'חלום'ט באַ דער נאָכט וואָס האָסטו געזעהן, און וואָס האָסטו געהערט אין חלום.

כרגע — מספר כ"ק אאמור' — רעד

סדר אחר: ראה תורת שלום ע' 33, 98 [בהוצאת קה"ת תשי"ז — ס"ע 25 ואילך. — הערת המו"ל]. שיחת י"ט כסלו תרצ"ג אות י"ב ואילך [לקריד ח"א ע' 42 ואילך. — הערת המו"ל]. ועוד.

איזהו גיבור הכובש את יצרו, כובש את יצרו אמרו ולא שוברו, כי שבירת היצר אין זה גבורה כלל, כי בשביל לשבור את היצר די ומספיק שכל הישר, להשכל הישר מחייב שצריכים לשבור את היצירה, אבל ענין הכבישה הוא להשתמש בכחותיו ובמעלותיו, דרב תבואות בכח שור, ומתנהג בתוקף, וזהו איזהו גבור הכובש את הכחות של יצרו ומשתמש בו בקדושה.

הרב המגיד ממעזריטש אמר:

ואברהם זקן בא בימים והוי' ברך את אברהם ככל, ואיתא בזהר בא בימים באינן יומין עילאין, דימים יוצרו ולו אחד בהם כתיב דהכוונה של הימים הוא אשר ולו אחד בהם להמשיך בחינת אחד בהימים ע"י עסק התורה ועבודה, ואז הימים הם לבושים. וה' ברך, והברכה היא את אברהם, הטפל לאברהם זרעו עד סוף כל הדורות, בכל יחיות ויחיוע דשמע וברוך שם.

כ"ק אדמו"ר הזקן אמר:

שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, ביאר כי מרום הוא ענין רום בעילוי אחר עילוי, ועל"י כזו הוא ע"י מ"ם בינה השגה, כאשר ההשגה דבינה מבארת הנקודה דחכמה אז מתעמק יותר ויותר, ויתרון ההשגה על ההשכלה, נבונים בימי משה לא אשתכחו, התגלות עתיק בבינה, שרש הבינה בכח המשכיל הוא למעלה משרש החכמה, דחכ' היא נקודה, ובינה היא התרחבות, וההתרחבות שבכח המשכיל הוא בחי' מרחב עצמי דאינו מרחב של התפשטות. שאו מרום עיניכם ר"ת שמע, והרום האמיתי הוא ד"ע, למעלה יש האמיתי ולמטה אין, דכולא קמ"י כלא חשיבי כלל, ומצד השגה זו נעשה תוקף הרצוא להשתפך אל חיק אביה, אבל לא באלה חפץ הוי' כי אם רץ לבך שוב למקום שהוא מקומו של עולם דנתאוה להיות לו דירה בתחתונים ע"י תומצ' המלוכשים בשכל אנושי ובדברים גשמי' והרצון הוא אשר ע"י ההשגה יעלה ויבוא להיות וראו מי ברא אלה, דמי הוא בחי' בינה, ואל"ה הכוונה מדות, ומי ברא אלה אהו"י הבאים ע"י השגה באלקות.

כ"ק אדמו"ר האמצעי אמר:

שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, ולכאורה הוי' ל"י למימר הוי' יחיד שהוא נעלה ונפלא יותר מכם אחד, וביאר כללות ענין ההפרש בין יחיד ואחד, ואשר כללות ענין העבודה הוא לקשר ולאחד כל עניני העולם באלקות, והם בבי' אופני היחוד, מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה, היחוד דחכמה ויחוד דבינה, מעלת החכמה על הבינה בענין הביטול, ומעלת הבינה על החכמה בענין השגה, דבחי' הנה למתביח, ובבינה בא במושג ובהתרחבות, וצריכים שניהם שהנקודה דחכמה תבוא בהשגה דבינה, וההשגה דבינה תהי' כביטול דחכמה, דזהו מעלת התום לב דאברהם דכתיב ב' ומצאת את לבבו נאמן, דבינה ליבא שהר"ע ההשגה עד שמאירה במדות שכלב המתהוים מן ההשגה שבמוח הבינה שמפרט ומלבן את נקודת ההשכלה

ואיתא בזהר: ת"א קכט, א.

מרום הוא: ראה וז"א קלג, א. פעיח שער הק"ש פ"א.

אם רץ: סי' יצירה פ"א.

מי ברא אלה: ראה לקוית ד"ה אלה פקודי פ"ה. שמע ישראל: נתבאר בארוכה באמרי בינה שער הק"ש ובכ"מ.

ויתרון ההשגה: להעיר מתו"א ר"ס לך ותו"ת שם.

דחכמה, ועם זה הנה לבבו נאמן בתום לב שהו"ע הביטול עצמי דחכמה. וביאור הענין דהנה א"ל דעות הוי' ב' דעות ד"ע וד"ת, דמב' דעות אלו שהם השגות מיוחדות, יוצאים ב' אופני עבודה בענין היחוד יחוד ויחוד, דב' אופני היחוד הם בהב' פסוקים דשמע וכ"ש, והעיקר הוא לבוא לההשגה דד"ע ושיהי' העבודה ביחוד, אמנם הסדר הוא תחלה ד"ת ואח"כ ד"ע, ומ"מ הרי הסדר תחלה אומרים שמע ואח"כ ב"ש לפי דההשגה והעבודה ע"י הגילוי מעצם ושרש הנשמה כמו שהיא למעלה אשר ממנה נזול ונוטף בהנשמה המלוכשת בגוף והתכלית הוא להיות ואהבת בעבודה בפועל, ולכן ההתחלה הוא שמע ישראל מצד הנשמה ואח"כ בשכמל"ו יחוד, וכל ישראל אומרים שמע ישראל כו' לפי שמצד עצם הנשמה הנה אב אחד לכולנו.

כ"ק אאזמור — צמח צדק — אמר:

ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הוי' א"ל עולם, שהקריא שמו של הקב"ה לכל באי עולם, והוא ע"י האשל שהוא אופן הפרסום, וצ"ל מה נוגע אופן הפרסום דהעיקר הוא פרסום אלקות בהשגה דוקא, השגחה פרטית, הודו הודאה, שבחו השגה, ברכו מבאר גם לוולתו, אי"כ הרי העיקר הוא השגה, וידעת, דע את אלקי אביך. והענין דהתהוות עולמות ב"ע ע"י ע"ס דאצילות, וע"ס דאצ"י אלקות ממש איך מתהווים בע"ג דב"ע, אך ההתהוות הוא ע"י שבה"כ, סוד הבריור' דשרשם למעלה משרש האדם, ולכן ה"ה חיות להאדם, וזהו היתרון דאש"ל שהוא סוד הבריורים, דזהו תכלית ההשגה שיהי' עבודה בפועל.

— המאמר ויטע אשר בבאר שבע, נכתב בנייר בפ"ע. —

* * *

וכרגע השתומם ונבהל מאיש העובר בסמוך להם, והוא נושא סבל הולך כפוף רובץ תחת משאו, שק של קמח אשר על כתפו, בגדיו קרועים, ונעלי גמי עץ — לאפטיעס — ברגליו, לחיו צנומות, עיניו בולטות, פניו לבנים כסיד ורטובים מזיעה, וממעל לראשו — מספר הבעש"ט — ראיתי עמוד אור זורח, באור צה ומצוחצח, אשר עד אז עוד לא ראיתי כמוהו. ואסתכל בו ואבינה כי אדם גדול הוא, האנשים אשר עמדו שם כראותם אותו, אחדים מהם אמרו — בעקיצה — הירשל טראג געזונד. ואחדים קראוהו בשמו, הירשל ציג טראג געזונד. ולכולם ענה בכרכה: געזונד זאלט איר זיין.

ספרתי לחברי ר' יחזקאל ור' אפרים

אחרי כן סיפר הבעש"ט:

בהיותו כבן עשרים וילך עם אחוזת מרעיו הצדיקים הנסתרים לעיר בראדי, אחדים מהם הלכו הלאה, ועברו גבול העיר, והוא ואחד מחביריו נשארו בעיר, ויהי ביום השלישי עמד באחד השוקים וישוחח עם אנשי השוק — כדרכו בקדש לעודד את האנשים ההמונים ולעוררם באמירת תהלי ובהאבת ישראל —

אש"ל: ר"ת שנתפרש בדא"ח בכ"מ: אכילה שתי לוי. והוא ע"פ מדרש תהלים קי. וראה ג"כ רשי כתובות ח, ב. — אכל בבחי' (בראשית כא, לג) ובכד הקמח מערכת אורחים בשם מדרש תהלים הביא: אכילה שכיבה לוי. ובמדרש תהלים לו יש גורסים: אכילה שתי לינה. — ולכאורה כ"מ קצת בפרשי סוטה (י"ד סע"א) שכתב: פונדק ללון. וא"כ צ"ל בסוף דברי רשי שם לינה במקום לוי.

ר' הירשל ענה לי בשמחה כי מוכן הוא לתת לי כוס חלב עזים, אבל מחיר לא יקח עבור זה, כי גם הוא יהודי המחוייב לתת מלחמו ומכל אשר לו לאחיו העברי, ויאמר לו לילך עמו לבית דירתו.

הלכנו כשעה ויותר, עד אשר באנו לסמטא מלאה רפש וטיט בתים בלא גגים וחלונות, ובאחת החורבות היתה בית דירתו של ר' הירשל, וכאשר אך פתח דלת ביתו קראו העזים בקולם ויקרבו אליו וילקקו ידיו ורגליו וירקדו כדרכם.

ר' הירשל לקח כלי ויחלוב את העזים ויגש לי ואשת, ואתפלל תפלת ערבית, ואשאר בבית דירתו עד אור הבוקר, וכל העת הי' רוחו של ר' הירשל טובה עליו במאד, ויספר לי כי זה כעשר שנים אשר נתאלמן מאשתו העסקנית במצות ביקור חולים עניים, ויולדות עניות.

בימי אבלו נראתה אשתו אליו בחלום ותספר לו מכל השכר הגדול אשר נותני לה בעד הביקור חולים ויולדות עניות שקיימה, כמה פעמים שמעה מן המגידיים והמוכיחים, אשר אחרי המיתה כשבאים לעלמא דקשוט, הנה ראשית הדין ומשפט הוא חיבוט הקבר ומלאך דומה שואל מה שמך, ואח"כ באים מלאכי חבלה ומורידים את האדם לבית המשפט וזורקים את הנשמה בכף הקלע, ואחרי כן מוליכים אותו לגיהנם, כן שמעה כמה פעמים.

אבל כשנפטרה ונשארה לבית החיים וקברוה והבנים אמרו קדיש והעומדים שם ענו אמן, הרעישו מלאכים בקריאת אמן כן יהי רצון, וכאשר גמרו לכסותה בעפר קברה, בא אחד ושאלה מה שמך, ענתה כי רחל לאה שמה, ויוליכוה לבית המשפט, ותראה עומדים שמה כמה

הנסתרים את אשר ראיתי, וגם הם לא ידעו כי האיש הזה יהי' מהחברים שלנו, חקרתי ודרשתי עליו, ואודע כי הוא אחד מאנשי ההמון אשר זה כעשר שנים שנתאלמן, ולו שני בנים הלומדים בישיבות שבעיר ומתפרנסים אצל קרובי אמם שבעיר, והוא נושא סבל ויש לו פרנסה טובה, אמנם כל כספו נותן הוא לפרנסת ארבעת העזים אשר לו, כי אוהב הוא חלב גדיים, ולכן כינוהו הירשל דער מילכיקער, והמתלוצצים קוראים אותו הירשל ציג, והוא גר באחת החורבות בפרור העיר.

ימים רבים ארבותי לו להירשל ולא יכולתי לעמוד על אופיו, והייתי בצער גדול מזה, התפללתי ובקשתי רחמי שמים כי אוכל לעמוד על אופיו של איש זה, ואשר מן השמים יגלו לי באיזה זכות זכה האיש הנראה להמוני, אשר בכל מקום שהולך יאיר ויזרח ממעל לראשו אור בהיר צח ומצוחצח כזה, אשר גם חבריי הצדיקים הישישי, ר"י ור"א הנסתרים, התפעלו במאד.

האור בהיר אשר זרח ממעל לראשו של הנסתר ר' הירשל הי' כעין קרני ההוד של משה רבינו.

בעת ההיא הנה כבר התחשבו בשמים עם צערי, ותפלתי היתה עושה פרי, ומכיון שראיתי אשר בענין הזה הנה טרם נענתי, חכיתי עד אחר השבת, וקבלתי עלי תענית הפסקה, שלשה ימים ושלשה לילות מסעודת מלוה מלכה.

ביום השלישי אחר תפלת המנחה בצאתי מן ההקדש אשר שם הי' האכסני' שלנו במשך ימי שבתנו בבראדי, פגשתי בהאיש ר' הירשל, ואמרתי לו כי רעב הנני במאד ולבי חלוש, והייתי שותה כעת חלב עזים, ושמעתי כי אצלו יש לקנות חלב עזים.

בטורה והתעכב בעירו עוד כחמש שנים, ונתעלה בטורה בקדושה ובחסידות, ועפ"י הוראה מן השמים עזב את בראדי והתיישב באניפאליע, ובתפלותיו ובסגולותיו ריפא מאות ואלפים במשך כשליש ושלש שנים, ונפטר בגלותו בעיר אסטרפאליע.

באותו היום שנפטר ר' צבי — אלול תקכ"א — ה' באסטרפאליע יום גשם ורוח סערה, ומעטו המלויים את הזקן העובר-אורח שנפטר בבית ההקדש, ואיש לא ידע כי הוא אחד המיוחד בין צדיקים הנסתרים ורק לפני פטירתו הגיד אשר שמו צבי בן ר' יחיאל זלמן, שה' — אביו — שמש באחד הבתי כנסיות בבראדי, ויש לו שני בנים ר' עזיאל ור' גדלי' ולא הגיד איפוא הם נמצאים.

בהחברה קדישא בעיר אסטרפאליע השתתפו כל אנשי העיר והת"ח, וראש החבורה ה' אחד מחשובי העיר ר' נפתלי זאב, שה' למדו ועשיר ומשתתף בכל הצדקות ביד רחבה וברוח נדיבה, וכאשר הודיעו כי זקן אחד עובר אורח נפטר בבית ההקדש שלח איזה אנשים להתעסק בקבורתו ואחד הקברנים אמר קדיש אחר הנפטר.

כולנו — הצדיקים הנסתרים והחבר'י קדישא בעלמא דקשוט ונשמות החולים אשר הצדיק ר' צבי עזר להם וריפא אותם במשך ארבעים ושלש שנים — וכל המלאכ' שנבראו ממעשיו הטוב' הלכנו כולנו לקבלת פני נשמת הצדיק ר' צבי.

ובה בשעה נעשה רעש בשמים בקטרוג גדול על העיר אסטרפאליע, על אשר לא נהגו כבוד עם הצדיק ר' צבי, והמקטרגים תבעו דין קשה על ראש החברה ר' נפתלי זאב ובני החברה והעיר כולה.

אנשים נשים ילדים וילדות ותכירם כי הם הם החולים והחולות אשר שקדה ברפואתם במשך עשרים ושבע שנה, מאז עמדה על דעתה בעודנה נער' בית אביה דניאל המקלף — דניאל דער שינדער — עד יום מותה, ויוליכוה לגן עדן, ותוסף לספר כי בשמים מחבכים מאד את זה שהוא עושה צדקה עם איש ואשה מישראל, ואתה הירשל, הנך איש המוני ואין אתה יודע תורה, עסק ברפואת חולים, ויולדות, והשתדל אשר איש לא ידע מזה. — ומאז הנה קניתי עזים ומפרנסם בטוב, ואת חלבם הנני נושא לחולי' ולילודי' לרפאותם ולחזקם, והשי"ת נותן ברכתו הקדושה ומתרפאי', ובכל משך השנים הנני מתפרנס בדוחק, כי כל הריוח הנני נותן על פרנסת העזים.

בלילה העבר באה אשתי אלי בחלום ותגד לי, באם שאפגש מחר אחר תפלת המנחה בעני והוא יבקש איזה דבר אומינו לביתי להשקותו חלב ולספר לו כל סודי, כי על ידי האיש אוכל להוושע בישועה נצחית.

כחדש ימים ישבתי עוד בבראדי, ואתבוננה לעבודתו של ר' הירשל, ואראה כי עובד הוא עבודתו באמונה טהורה, ואינו שת לבו לכל הכינויים שמכנים אותו, ושוקד בעבודתו באהבת ישראל במסירת נפש, ומשום זה זכה להאור בהיר הנפלא.

על פי הוראתו של הצדיק הנסתר ר' אפרים צבי מנהל חברתנו שעשה שאלה מן השמים, הכנסנו את ר' הירשל ציג ברשימת חברינו, וחברנו ר' בנימין ביניש הנגר בבראדי התחיל ללמוד עמו ובמשך שנתים שנה למד אתו את התנ"ך, ושלש שנים למדו משנה וגמרא, ונפתח מוחו כפתחו של אולם, ונעשה גדול

עם ומסתתר כעם הארץ יהי אחד הצדיקים, ואדרבה הם קיימו מצות צדקה כהלכתה שפרנסו והחזיקו בור ועם הארץ רק מפני שהוא יהודי, ואם ח"ו יענשו את יושבי עיר אַסטרָאפָאליע יהי זה עונש לנשמת בעלה הצדיק אשר הוא גרם את זאת, והסינגורי עשתה פרי טוב והקטרוג נתבטל.

. . .

כשבאתי לחדרי הי' רבע שעה ראשונה אחר חצות לילה.

היום בשעה שביעית בקר, חזרתי לפני כ"ק אאמור' המאמר פתח אלי, והמקומות שלא ידעתי תיקן לי טעותי וחזר עמי פעם ושחים עד אשר ידעתי היטיב.

כולנו יחדיו, ור"ח בן דוסא בראשינו נשאנו רינה ותפלה בעד יושבי העיר אַסטרָאפָאליע, והתאמצנו בסניגורי' נגד תובעי הדין, ולא הועיל. וכמעט אשר נטו ב"ד של מעלה לפסוק את הדין כדרישת המקטרגים, אך לפתע פתאום נשמעה הכרזה: פנו מקום פנו מקום לנשמת אשת חבר עטרת בעלה, והופיע' נשמת הצדקנית רחל לאה בת פייגא דוואשא ור' דניאל התם וירא אלקים, ואחר' אלפים נשמות ומלאכים המלוים אותה.

בשמוע המקטרגים את ההכרזה, ובראותם את הרעש שנעשה בהופעת נשמת הצדקנית רחל לאה נפלו פניהם. הצדקנית טענה לזכות יושבי עיר אַסטרָאפָאליע כי לא יכלו לדעת אשר ישיש כבן מאה שנה לבוש בגדי המוני

מעלות בעדארף מען לערנען דעם זיידנס, דרך החיים¹⁰ און לערנען ניט געאילט.

חסידות בעדארף מען לערנען מיט דער הבנה פון גמרא און מיט דעם געפיהל פון ציור. יעדער ענין וועלכן מען לערנט בעדארף מען מצייר זיין אין די כחות וחושיו הנפש.

וויסן וואס די לבושי הנפש — מחשבה דבור ומעשה — זיינען, קען מען פון א סך ערטער אין מאמרי חסידות, אָבער וויסען ווי מחשבה דבור ומעשה בעדארפן זיין וזייערע מעלות און חסרונות און וויסן ווי צו פאָריכטן די

יוד.

החיפוש והבדיקה בלבושי הנפש ובמצבם הוא עבודה כבדה מאד וסבוכה בכמה ענינים הדורשים עבודה מרובה לפותרם ולסדרם באופן הראוי.

הזמן דחדש אָלול מסוגל לעבודה זו, וכשנכנסתי ליחידות אצל כ"ק אאמור', בחדש שבט תרל"ו, אמר לי:

אויף צו פאָרנאָנדער נעמען דעם פלאַנטער פון לבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה, וויסן זייערע חסרונות און

[החיפוש . . הזמן] . . לעבודה זו: ראה בסעיפים הקודמים. — הערת המו"ל.
וכשנכנסתי . . אאמור': היינו: כ"ק אדמור' (מהרש"ב) נ"ע לכ"ק אדמור' מהר"ש נ"ע. — הערת המו"ל.

מתפשט און דאס איז איר גאנצע מציאות, און פאראן א השגה וואס ניט די התפשטות איז בא איר דער עיקר נאך די פעולת ההשגה איז דער עיקר.

מים שלנו איז, אז די השגה זאל פועל זיין אין יראת שמים און מדות טובות און בכדי עס זאל זיין מצה בעדארף מען האבן מים שלנו, וואס דאס איז דער יסוד פון מצה מיכלא דמהימנותא און מיכלא דאסוותא.

יב.

דינסטאג — י' ניסן — בין איך געווען בא כ"ק אאמור'ר אויף יחידות, האט ער מיר דאן געזאגט:

מצה און חמץ איז דער חילוק ביניהם אין די אותיות ה' און ח'.

דער חילוק אין דער תמונה צווישן ה' און ח' בעשטייט אין דעם וואס א ח' איז דריי קיין און אפן אונטן. אין עבודה מיינט דאס אז דער מענטש ליגט נאך אין ענינים גשמיים.

די תמונה פון ה' איז אויך ווי ח' נאך דער קו השמאלי איז קירצער און אויבן א ביסל אפן. אין עבודה מיינט דאס אז דער מענטש ליגט אין ענינים אבער ער טראכט וועגן תשובה.

חמץ ומצה איז ישות וענוה. חמץ איז עולה בניפוח ווי א גס הרוח וואס בלאזט זיך און מצה איז לחם עוני, ווי א עניו וועלכער זעט אלעמאל דעם צווייטנס מעלות און איז בטל פאר דעם צווייטן.

חמץ ומצה בעדארפן ביידע האבן וואסער. אן וואסער קען קיין טייג ניט

חסרונות אויף דעם מוז מען לערנען דעם, דרך החיים".

אלע מיני מציאות'ן פון מחשבה דבור ומעשה מיט זייערע פעולות איינע אויף דעם צווייטן, הן גוטע הן שלעכטע, האט דער זיידע"י דארט ארומגעקערט.

בהשקפה ראשונה דוכט זיך אז דער זיידע"י איז א מאריך בלשוננו אבער ווען מען לערנט בעיין הראוי זעט מען אז יעדער ווארט גיט ארויס די זאך וואס ער רעט דייטליכער און קלערער.

אין השגה און הבנה איז קלארקייט אויך דער אמת פון דער הבנה און השגה און ווען די הבנה איז ניט קלאר פעלט דער אמת, און בפרט אין עבודה איז די קלארקייט נוגע אין נפש ממש.

יא.

אין דעם המשך פון דעם מאמר, מים רבים" וואס כ"ק אאמור'ר האט געזאגט בשנת תרל"ו האט ער שבת פ' ויקרא געזאגט א מאמר, אמר רב אשה לא תלוש אלא במים שלנו.

אין דעם דאזיקן מאמר האט כ"ק אאמור'ר מבאר געווען דעם ענין פון מים שלנו, מים שלנו הייסט אז די מים שטייען אויף אן ארט, עס ווערט אפגע-האלטן דער רדיפו דמיא, די איילעניש פון די וואסער. טבע המים איז צו מתפשט זיין זיך, אבער מים שלנו איז אזא וואסער וואס לויפט ניט און איז זיך ניט מתפשט.

מים איז השגה, אין השגה איז דא ב' מינים. פאראן א השגה וואס איז זיך

[11] כ"ק אדמור'ר האמצעי.

[12] כ"ק אדמור'ר האמצעי.

[כ"ק אאמור'ר: כ"ק אדמור'ר מהר"ש גע. — הערת המו"ל.

בין . . . אאמור'ר: כ"ק הערה, וכשנבסחסי . . . — הערת המו"ל.

אין ענינים אבער: אורי ציל: אין ענינים גשמיים אבער. — הערת המו"ל.

די השגה וועלכע בריינגט צו עבודה
בפועל בכלל און צו תשובה בפרט איז א
השגה אמיתית.

זיין נאָר אויף איין טייג ווירקט דאָס
וואָסער אַז זי ווערט חמץ און אויף דער
צווייטער אַז זי ווערט מצה.

פאַראַן אַ אופן השגה וועלכער מאַכט
דעם משיג פאַר אַ יש און גס הרוח און
פאַראַן אַ אופן השגה וועלכער מאַכט
דעם משיג פאַר אַ עניו ובטל.

איז אַ השגה אמיתית: ראה סעיפים שלאח־ז —
להמשך הענין. — הערת המוילד.